

Del Colegio de la Compañía de Jhu de Granada R. 3648

S V M M A

C O N C I L I O R V M

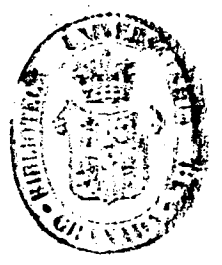
E T P O N T I F I C V M A

P E T R O vsq ad Iulium Tertiũ suc-
cincte complectens omnia, quæ ali-
bi sparsim tradita sunt.

del hjo mendez

Per F. Bartholomæum Carranzam Mirandẽ. instituti
S. Dominici Theologia Professore, & Prouincialem
provincie Hispaniæ eiusdem ordinis, nunc de-
nũo per ipsummet recognita, & aucta.

NOVISSIME RESTITVTA SVNT, QVAE
ante hanc additionem mutila & lacerata circumferebantur.

S A L M A N T I C A E,
Excudebat Andreas de Portonarijs.

Cum Priuilegio.

Esta tassada en maravedis.

Del Collegio de la Compañia de Ihu de Granada R-3648

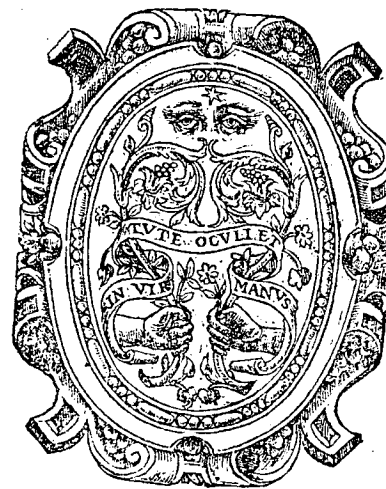
S V M M A
C O N C I L I O R V M
E T P O N T I F I C V M A
P E T R O vsq; ad Iulium Tertiũ suc-
cinctè complectens omnia, quæ ali-
bi sparsim tradita sunt.

S. del hjo. mon. de J.

✚ Per F. Bartholomæum Carranzam Mirandẽ. instituti
S. Dominici Theologiæ Professore, & Prouincialem
prouinciæ Hispaniæ eiusdem ordinis, nunc de-
nuo per ipsummet recognita, & aucta.

✚ NOVISSIME RESTITVTA SVNT, QVAE
ante hanc editionem mutila & lacerata circumserebantur.

I 5

SALMANTICAE,
Excudebat Andreas de Portonarijs.

Cum Priuilegio.

Esta tassada en marauedis.

❧ INDEX ❧

CONTENTORVM.

❧ CANONES SEXTAE

SYNODI GENERALIS

hactenus non excussi.

SEPTIMA SYNODVS GENERALIS,
& Canoncs eiusdem.

OCTAVA SYNODVS GENERALIS,
& eiusdem Canoncs nunquam hactenus excussi.

CANONES CONCILII EPHESINI
generalis, nunc primum Latine excussi.

DECRETALIS MARTINI QVINTI,
*& Calixti tertii, de annui census licita emptio-
ne, & venditione explicatio.*

HIS NOS ADDIDIMVS.

❧ CONCILIA TOLETANA A. XIII. VSQVE
ad. 17. nunc primum excussa, & edita.

❧ MVLTA PRAETEREA QVAE IN HIS CON-
*cilijs passim erant detruncata nunc denuo perfecta
& integra in lucem exeunt.*

❧ ALIQVOT praeterca huius sanctae synodi Tridentinae
Sessiones.

❧ BREVE quoddam compendium Canonum, qui in sancta
*synodo Tridentina renouandi sunt, sive qui, vt a Patribus
renouarentur, fuere propositi.*

❧ CONCILIVM praeterca, quod in apparada synodo Tridentina
*a quibusdam Cardinalibus, Episcopis, viris pijs, ac doctissimis Pau-
lo Papa tertio datum est: quibus ipse hoc negotii mandauerat.*

✠ Illustrissimo ac Reueren

diff. D. Didaco Henriquez Alman-

fio, Cauriensi Episcopo : Andreas de Porto-
narijs Typographus S.

*Iuxta Plinij sententiã vita ho-
minis vigilia est (Pater huma-
nissime) ipsaq; tum demum recte
traduci existimatur, cum nõ per-
petuo silentio pecorum more ad
vltimum spiritum ducitur, cõsentaneum est, vt qui
ad hoc aspirare non possumus, vt nostrum nomen
æternitati cõsecremus, id saltem prestare nitamur,
vt alij per nos hoc ipsum assequantur. Siquidẽ nõ
minus posteritas debet his qui Homeri carmina to-
ties transcripserunt, quàm ipsi Homero. Quòd si
fabulosa huius ethnici deliramenta digna habita
sunt, quæ tot manus per tot annorum periodos de-
fatigarent, quippe quæ velut è quodam frequentis-
simo theatro delusa gentilitas, admirata est, quid
nobis erit spectandum in hoc opere, non ab homine
animo & corpore cæco, sed à fulgentissimis ec-
clesiæ luminibus cõposito, & ab oculatissimo huius
tempestatis Theologo & Christiano in compen-
diũ redactõ? Non hic Iouis aut Martis adulteria,
nõ armorum tumultus, aut hominum miserande cæ-
des; Sed sanctorum Pontificum, patrum & erudi-
tionis*

*tionis & vitæ sanctimonia probatorũ, & tandẽ
ipsius spiritus sancti placita visuntur. Opus me-
hercle dignum quod omnium Christianorum ma-
nibus teratur, & cui post sacræ paginæ biblia se-
cundus honor ab omnibus deferatur. Præsertim
nunc, quando ea forma innotuit est operi restitutus,
vt nisi & authoris & materiae, vtilitatis etiã &
breuitatis nomine satis esset cõmendatum, vel hoc
satis esset vt cõmendatius redderetur. Fuerat iam
multorum typis, ac etiam meis nuper excussum: ni-
hil præterea deesse videbatur quod aliunde ad eius
perfectionem accersiri posset, adhuc tamen mutilũ
erat & truncum: ob veterum codicum penuria.
Ecce ab authore denuo inuentis vetustissimis co-
dicibus, omnia quæ alicubi suspensum detinebant
lectorẽ, nempe detruncata & manca, integrã iam,
perfecta & absoluta sunt. Quod opus Præsul am-
plissime, tibi eo visum est dicare vt liber maximè
omniũ & Christianus & frugiferus eũ patronũ
sortiretur, qui hãc provinciã peculiariter suscepis-
se videtur, vt Christianæ reipublicæ præ-
cæteris prospiciat. Sic enim fiet vt cũ
per se sit gratus tuis auspiciis
excusus gratissimus
habeatur.*

Vale.

GREGORIUS GALLVS
Doct̃or Theologus Lect̃ori
Salutem.

PERLEGI, vt potui accuratissimè, Summã hãc Conciliorum: quam meę trutinã probandam, atq; expendendã cõmisit admodũ reuerendus Salmanticensis diocesis Vicarius: prius quidem excussam Venetiis, & Lydio, vt fertur, lapide probatã: nunc verò secunda cura cognitã, & multis haud cõtemnendis auctam. In qua tam piè, & aptè, vt mea fert opinio, traduntur omnia, vt prorsus nihil addi, aut demi citra flagitium queat: ea est sanctimõia, eruditio, ac fœcũda breuitas Authoris. Quare nõ est profectò cur non precemur benè Bartholomeo Mirãdæ viro inter Dominicanos & religiosissimo, & doctissimo: cui⁹ studiũ ad hunc modũ semper fuit, de re publica Christiana quã optimè mereri. Vale.
Salmanticæ die. 20. Iulii. Anni. 1549.

✻ ANDREAS DE ✻
PORTONARIIS AMICO
LECTORI.
S. P. D.

XCIVSSVRVS prælo nostro, Lect̃or optime, hanc Conciliorum Epitomen, in rem meam duxi, seu tuã potius fore, si prius cõsiliũ meum paucis exponerem. Nam cũ iam me huic operæ obtulisset, ac prælum intra aedes proprias, conquistis hinc inde, in studioforum gratiam, characteribus (quales nec vnquam antea in Hispania visi sunt) non sine graui rei familiaris iactura constituissem: visum est in tanto scribentium prouentu hanc vnã excudendam diligere, quæ plurimis, ac præcipuis bonarum artium studiosis vsui esse posset. Sed cũ animaduert̃erem in prima illa editione non satisfactum esse vestrũ omnium animis: si quidem multa in ea deerant, quæ non sine magno studioforum incõmodo pateri poterãt: plurima præterea inuersa, ac reliqua in parte deprauata (quæ labe multũ, satisq; diu inter typographos plerosq; tyrannide quadam grassatur) operæ precium futurum credidi, si isthæc omnia in melius verterentur. Tandem cum Authore huius operis non paucis egi de restituendo in integrum opere, atq; ad limam prorsus reuocando, quando quidem sua etiam res agebatur. Cumq; id consilij mei probaret: nactus ocium, quantum lambendus partus requireret, omnia maiori diligentia, & exactiori iudicio denuò expendit, & scripsit: præterea ne hoc sine emolumento aliquo faceret, ac veluti ἀσύντομον omnino Lectorem dimitteret, iusto auctuario, nec quidem pœnitendo, locupletiolem reddidit, id quod ex primo libri Indice iam constare poterit. Quod eo maiori animo sum aggressus, quo plurius desiderio satisfacerem, qui me ad id cotidie propellebãt. Nec enim veritus sum, nec parum dextrè acciperentur, quæ ex Authore (quod & hic dicen-

dum nunc est) nec inelegantissimo, nec in his rebus parum
versato prodiissent, cum id operis donaret iuuentuti. Qua-
re, Lector bone, gratulare primum huic tam pio labori: ani-
mum deinde erga me beneuolum habe, qui tanto studio
vbique gentium venari coner, quod studiis studiosorum
omnium adiciam, meumque; æs adeo benignè in tuam gratiã
profundam: simulque; Deum opt. max. precare, vt quæ
præterea de iuuandis bonarum artium studiis
animo conceperim, felicem fortiantur effe-
ctum. Vale amice Lector, Salmanticæ
ex officina nostra typographica.
Anno reparationis humanæ.
1549. mense Iulio.

CARMEN ELEGIA- cum ecclesiæ ad Lectorem.

ILLA ego quæ quondam, saluo fecunda pudore,
Pignora conceptu tam numerosa tuli:
En iacco sterilis, cbaro velut orba marito,
Meque; premunt nati, quos genuisse piget.
Tum mihi prima genas ornatat flore iuuentus,
Nunc rugosa cutis, cui gelasinus abest.
Non tam læsa fui gladio percussa tyranni:
Quam mihi pax præsens insidiosa nocet.
Impius vt quondam dans proditor oscula Christo,
Bella tulit factis, symbola pacis erant:
Noxia sic mihi pax. Aliis nam tristia ferre
Bella solent pacem, pax mihi bella gerit.
Millia natorum cum passim occumbere vidi:
Tunc pia, tunc foelix, terque; beata fui:
Ast vbi vastantis cessarunt arma tyranni:
Regna tenet fastus, luxus, et ambitio.
Hinc lachryma, hinc gemitus, hinc ipsa dolore coarctor,
Quod misera nullus vota parentis amet.
Nunc Mirandensis consurgit Bartholomæus,
Me fieri cupiens qualis et antè fui.
In Summam hic redigit sanctorum tempora morum:
Scita Patrum, canones, dogmata sacra simul.
Si qua fortè queat priscum reuocare nitorem,
Quo fueram Christi sanguine tincta recens.

 SACRORVM CON-
 ciliorum studiosis gratitudinis ergò
 deuotissimè dedicauit Frater
 PETRVS SILOE
 Prædicatorum
 ordinis.

*Accipite hoc munus, toto preciosius auro
 Vos, quibus est cordi nunc celebrare fidem.
 Digerit hæc diuos, tum prisca pagina mores:
 Et quis sit veræ religionis amor.
 Si te læta iuuant veterum monumenta virorum,
 Perlege: quid fugias, quidve sequaris habes.
 Nunc grates refer. En refero, tam sacra labori
 Munera qui retulit, munera tanta dedit.
 Composuit, sed quæ longis ambagibus essent,
 Mystica sit fidei noscere cura tibi.
 Quare age, muriceis taxum postpone ligustris.
 Hac precor incedas, quæ potiora daret.*

DIXI.

 ADMODVM ILLVSTRI
 ET PRAECLARO DOMINO DIE-
 go Hurtado Mendoza: apud Rempub. Venetorum orato-
 ri & in sacrosancta synodo Tridentina Cæsareæ Maie-
 statis vicem gerenti F. Bartholomæus Carranza
 Mirandese. Instituti sancti Dominici. S. D.

VM mecum hisce diebus voluerè, DIE GE
 magnum, & nobilitatis, & studiorum decus,
 & nostræ laus Hispaniæ, quid mihi potissimum
 agendum foret, dum Deus opt. max. viam ali-
 quam ostendit Concilio futuro, si quando nunc
 admodum necessario, in tantis ecclesiæ procellis,
 & vitæ malis, subit animum relegere maiorum
 nostrorum acta in Conciliis antiquioribus. Et puduit me, vt ingenuè
 fatear, nostrorum morum, expuere libuit in sinum subinde reptens: En
 à quanto culmine decidimus, en segnitiam, & oscitantiam nostram, en
 gentem à Christo, & redemptam, & factam rerum dominam. Vbi ille
 charitatis ardor? Vbi animus τῶν χρημάτων ἡγήτων? Vbi dolorum, &
 mortis contemptus dum gregem traditum custodierunt? Deniq; nihil ferè
 conuenit præsentis rerum statuti, si quis attentius conferat cum illo, quem
 cernere licet in scripturis Conciliorum. Quod, vt facilius contemplari
 possèm excerpti Epitomen quadam collatione exemplariorum, tum Latino-
 rum, tum Græcorum quoad eius fieri potuit. Quam quum vtilem fo-
 re multis arbitrarer, ne idem illis subeundum esset fastidii, & laboris,
 præsertim quibus, aut euoluere non vacat, aut comparare non possunt
 tantam librorum sarraginem, è re communi me facturum putauì, si quod
 mihi sudaram, omnibus impertirem. Itaq; sub tuo nomine editur
 hoc, quicquid est libelli: tum vt studiosis vel ob hoc sit in pre-
 cio, tum vt tibi, cui omnia debeo, incipiam nouo ære
 obligari, si sensero e. suscepisse fronte, qua vel
 minutissima, qua tamen ad rem litera-
 riam pertinent, amplecti soles.

Vale in Christo Iesu.

DIEGVSHVRTADVS

MENDOZA F. BARTHOLO

MAEO MIRANDAE.

S.

PVLCHRVM est aliquid in dicendo posse, quo ab hominibus laude dignis approberis: pulcherrimum orationi, atque scripto studium, & laborem adiungere, ne aliquid deesse videatur, quominus, & bonis viris, & multis admirationi sis. Horum primum, cuius quidem velut parentes, altricesque sunt prudentia, & eloquentia, te penitus consequutum fuisse locupletissimi testes esse poterunt, qui te Bartholomæe Mirandæ, vel in sacrarum literarum gymnasium (quas publice profiteris) vel in publica concione audiuerunt. Vltimum verò, quod semper cum medio coniunctum est, tum multis aliis, tum hoc edito libro, in quo breui compendio Conciliorum prolixitatem circuncidisti, ita vt multa in eorum libris abundare, in hoc nihil deesse ostenderis, adeo præstitisse visus es, vt prudentissimi viri in eligendo, magni oratores, atque philosophi in disponendo, maximi Theologi in considerando, atque declarando quæcunq; legentibus impedimento ob difficultatem, obscuritatemq; futura forent, partes compleueris. Quòd autem nomen meum in tuis scriptis, & conspici, & legi voluisti, maximas tibi gratias ago. Vale. Nonis Ianuarij, Venetijs.

I N D E X.

SYLLABVS, SIVE INDEX, IN QVO PRIMVM

Pontifices, per Alphabeti ordinem digesti, continentur: post deinde suo quique ordine prænotati. Quem etiam ordinem in Concilio seruauimus diligenter: quo quicquid in vna quaq; re diligens Lector quæserit inuenire quàm facillimè queat.

A		B		C	
Adeodati Papæ vita.	375	Benedicti primi vita, & epistola.	297	Calixti. 3. vita.	572
Adriani Pa. primi vita.	497	Benedicti. 2. vita.	423	Caestini. 1. vita. & epistola.	179
Adriani. 2. vita.	545	Benedicti. 3. vita.	539	Caestini. 2. vita.	573
Adriani. 3. vita.	562	Benedicti. 4. vita.	568	Caestini. 3. vita.	574
Adriani. 4. vita.	573	Benedicti. 5. vita.	569	Caestini. 4. vita.	587
Adriani. 5. vita.	589	Benedicti. 6. vita.	ibid.	Caestini. 5. vita.	590
Adriani. 6. vita.	647	Benedicti. 7. vita.	ibid.	Clementis primi vita, & epistola.	14
Agapeti. 1. vita.	252	Benedicti. 8. vita.	570	Clementis. 2. vita.	570
Agapeti. 2. vita.	568	Benedicti. 9. vita.	ibid.	Clementis. 3. vita.	574
Agathonis Papæ vita.	375	Benedicti. 10. vita.	571	Clementis. 4. vita.	587
Alexandri. 1. Papæ epistola.	19	Benedicti. 11. vita.	590	Clementis. 5. vita.	590
Alexandri. 2. vita.	571	Benedicti. 12. vita.	594	Clementis. 6. vita.	594
Alexandri. 3. vita.	574	Bonifacii primi vita, & epistola.	178	Clementis. 7. vita.	647
Alexandri. 4. vita.	587	Bonifacii secundi vita, & epistola.	251	Cletus episcopus.	14
Alexandri. 5. vita.	596	Bonifacii. 3. vita.	317	Cononis Papæ vita.	42
Alexandri. 6. vita.	632	Bonifacii. 4. vita.	ibid.	Cornelii vita, & epistola.	30
Anacletus episcopus.	15	Bonifacii. 5. vita.	321	Constantini primi Papæ vita.	424
Anastasi. 1. vita, & epistola.	149	Bonifacii. 6. vita.	568	Cōstantini. 2. Papæ vita.	499
Anastasi. 2. vita, & epistola.	640	Bonifacii. 7. vita.	569	Christophori papæ vita.	567
Anastasi. 3. vita.	568	Bonifacii. 8. vita.	570		
Anastasi. 4. vita.	573	Bonifacii. 9. vita.	594	D	
Aniceti vita, & epistola. vna.	21	Bonifacii episcopi ad Zachariam Papæ epistola.	490	Damasi primi vita, & epistola.	117
Antherii Papæ vita.	27			Damasi. 2. vita.	570
Arhanasii, & aliorum episcoporum Aegyptiorum epistola ad Laberium Papam.	109			Desusdedit papæ vita.	317
		Calixti. 1. vita, & epistola.	24	Dionysii papæ vita.	35
		Calixti. 2. vita.	572	Doni. 1. papæ vita.	375

I N D E X.

Dionis.2. vita.	568	Gregorii.5. vita.	569	Ioannis.21. vita.	ibid.
E		Gregorii.6. vita.	570	Ioannis.22. vita.	589
Elutherii vita secundum Damasum, & eius epistola dua.	23	Gregorii.7. vita.	571	Ioannis.23. vita.	594
Euaristi Papae vita, & epistola.	17	Gregorii.8. vita.	574	Ioannis.24. vita.	596
Eugenii.1. Papae vita.	365	Gregorii.9. vita.	586	Innocentii primi vita, & epistola.	157
Eugenii.2. papae vita.	538	Gregorii.10. vita.	588	Innocentii.2. vita.	573
Eugenii.3. papae vita.	573	Gregorii.11. vita.	594	Innocentii.3. vita.	575
Eugenii.4. papae vita.	618	Gregorii.12. vita.	ibi.	Innocentii.4. vita.	587
Eusebii vita.	47	H		Innocentii.5. vita.	588
Eutychiani vita secundum Damasum, & eius epistola tres.	36	Higinii papae vita.	20	Innocentii.6. vita.	593
F		Hilarii papae vita.	233	Innocentii.7. vita.	594
Fabiani vita secundum Damasum, & epist. tres.	28	Honorii.1. papae vita.	322	Innocentii.8. vita.	632
Felicitis.1. vita secundum Damasum, & epist. tres.	35	Honorii.2. vita.	573	Iulii.1. vita, & epistola.	90
Felicitis secundi vita, & epistola.	110	Honorii.3. vita.	586	Iulii.2. vita.	632
Felicitis tertii vita, & epistola dua.	235	Honorii.4. vita.	598	L	
Felicitis quarti vita, & epistola dua.	250	Hormisdæ papae vita, & epistola.	246	Landi papae vita.	568
Formosi papae vita.	568	I		Leonis.1. vita.	199
G		Ioannis.1. vita, & epistola.	250	Leonis.2. vita.	375
Grippæ papae vita secundum Damasum, & eius epistola una.	37	Ioannis.2. vita, & epistola.	251	Leonis.3. vita.	526
Gelasii papae vita, & epistola.	236	Ioannis.3. vita, & epistola.	297	Leonis.4. vita.	539
Gelasii.2. papae vita.	572	Ioannis.4. vita.	350	Leonis.5. vita.	568
Gregorii.1. vita.	316	Ioannis.5. vita.	423	Leonis.6. vita.	ibid.
Gregorii.2. vita.	489	Ioannis.6. vita.	424	Leonis.7. vita.	ibi.
Gregorii.3. vita.	ibid.	Ioannis.7. vita, & epistola.	ibi.	Leonis.8. vita.	569
Gregorii.4. vita.	537	Ioannis.8. vita.	539	Leonis.9. vita.	570
		Ioannis.9. vita.	563	Leonis.10. obiectio.	632
		Ioannis.10. vita.	568	Liberii vita, & decreta.	108
		Ioannis.11. vita.	ibid.	Linus episcopus,	14
		Ioannis.12. vita.	ibid.	Lucii.1. vita, & epistola, & eius condemnatio.	33
		Ioannis.13. vita.	ibid.	Lucii.2. vita.	573
		Ioannis.14. vita.	569	Lucii.3. vita.	574
		Ioannis.15. vita.	ibid.	M	
		Ioannis.16. vita.	ibid.	Marcellini vita per Damasum, & eius epistola, a c damnatio per concilium.	38
		Ioannis.17. vita.	ibid.	300. episcoporum.	38
		Ioannis.18. vita.	ibid.	Marcelli	
		Ioannis.19. vita.	570		
		Ioannis.20. vita.	ibid.		

I N D E X.

Marcelli vita per Damasum & epistola dua eiusd.	46	Pii.3. vita.	632	la.	241
Marci Papae vita, & epistola.	90	Pontiani Papae vita.	27	Sylverii papae vita.	253
Martini primi vita, & epistola.	354	R.		Sylvestri.1. vita.	51
Martini.2. vita.	563	Romani Papae vita.	568	Sylvestri.2. vita.	569
Martini.3. vita.	568	S.		Sylvestri.3. vita.	570
Martini.4. vita.	590	Sabiniani Papae vita.	317	T.	
Martini.5. vita.	595	Sergii.1. vita.	423	Telesphori papae vita.	20
Melchiadis vita per Damasum, & eius epistola.	48	Sergii.2. vita.	539	Theodori.1. vita.	350
Milenerati concilii epistola, ad Innocentium Papam.	169	Sergii.3. vita.	568	Theodori.2. vita.	568
N.		Sergii.4. vita.	570	V.	
Nicolai primi vita, & epistola.	539	Seuerini papae vita.	350	Valentini papae vita.	539
Nicolai.2. vita.	571	Simplicii papae vita, & alii quot epist.	234	Victoris primi vita per Damasum, & eius epistola dua.	23
Nicolai.3. vita.	589	Siricii papae vita, & epistola.	123	Victoris.2. vita.	571
Nicolai.4. vita.	590	Sisinni papae vita.	424	Victoris.3. vita.	572
Nicolai.5. vita.	627	Sixti.1. vita per Damasum, et epistola.	19	Vigilii papae vita, & epistola.	253
P.		Sixti.2. vita, & epistola.	34	Vitaliani papae vita.	367
Paschalis primi vita.	539	Sixti tertii vita, & expurgatio.	188	Vrbani primi vita, & epistola.	25
Paschalis secundi vita.	572	Sixti.4. vita.	632	Vrbani.2. vita.	572
Pauli.1. vita.	500	Sotheris vita per Damasum.	22	Vrbani.3. vita.	574
Pauli.2. vita.	628	Stephani primi vita, & epistola.	34	Vrbani.4. vita.	587
Pauli.3. vita.	645	Stephani.2. vita.	489	Vrbani.5. vita.	594
Pelagii primi vita, & epistola.	280	Stephani.3. vita.	409	Vrbani.6. vita.	ibid.
Pii.1. vita per Damasum, & epistola.	20	Stephani.4. vita.	528	Z.	
Pii.2. vita.	628	Stephani.5. vita.	557	Zacharie vita, & epistola.	490
		Stephani.6. vita.	558	Zepherini vita per Damasum, & eius epistola dua.	24
		Stephani.7. vita.	ibid.	Zozimi vita, & epistola dua.	177
		Stephani.8. vita.	ibid.	Ponti-	
		Stephani.9. vita.	561		
		Symmachi vita, & epistola.			

I N D E X.

• PONTIFICES OMNES A PETRO,

vsq; ad Iulium Tertium eo, quo successerunt ordine relati, vt quis cui successerit, teneas.

1 Petrus.	35 Liberius primus.	68 Deusdedit.
2 Clemens.	36 Felix secundus.	69 Bonifacius quintus.
3 Anacletus.	37 Damasus primus.	70 Honorius primus.
4 Euaristus.	38 Syritius.	71 Severinus.
5 Alexander primus.	39 Anastasius.	72 Ioannes quartus.
6 Sixtus primus.	40 Innocentius primus.	73 Theodorus primus.
7 Telephorus.	41 Zosimus.	64 Martinus.
8 Higinus.	42 Bonifacius primus.	75 Eugenius primus.
9 Pius.	43 Celestinus.	76 Vitalianus.
10 Anicetus.	44 Sixtus tertius.	77 Adeodatus.
11 Sotber.	45 Leo primus.	78 Donus primus.
12 Elcutherius.	46 Hilarius.	79 Agatbo.
13 Victor primus.	47 Simplicius.	80 Leo secundus.
14 Zepherinus.	48 Felix tertius.	81 Benedictus secundus.
15 Calixtus primus.	49 Gelasius.	82 Ioannes quintus.
16 Urbanus primus.	50 Anastasius.	83 Conon.
17 Pontianus.	51 Symmachus.	84 Sergius primus.
18 Aniberus.	52 Hormisdas.	85 Ioannes sextus.
19 Fabianus.	53 Ioannes primus.	86 Ioannes septimus.
20 Cornelius.	54 Felix quartus.	87 Sisinius.
21 Lucius.	55 Bonifacius secundus.	88 Constantinus primus.
22 Stephanus.	56 Ioannes secundus.	89 Gregorius secundus.
23 Sixtus secundus.	57 Agapetus.	90 Gregorius tertius.
24 Dionysius.	58 Syluerius.	91 Zacharias.
25 Felix primus.	59 Vigilus.	92 Stephanus secundus.
26 Eutychianus.	60 Pelagius.	93 Paulus primus.
27 Gaus.	61 Ioannes tertius.	94 Constantinus secundus.
28 Marcellinus.	62 Benedictus primus.	95 Stephanus tertius.
29 Marcellus.	63 Pelagius secundus.	96 Adrianus primus.
30 Eusebius.	64 Gregorius primus.	97 Leo tertius.
31 Melchisedes.	65 Sabinianus.	98 Stephanus quartus.
32 Syluester primus.	66 Bonifacius tertius.	99 Paschalis.
33 Marcus.	67 Bonifacius quartus.	100 Eugenius secundus.
34 Iulius primus.		

Valenti-

I N D E X.

101 Valentinus.	139 Bonifacius septimus.	177 Lucius tertius.
102 Gregorius quartus.	140 Benedictus septimus.	178 Urbanus tertius.
103 Sergius secundus.	141 Ioannes decimus quintus.	179 Gregorius octauus.
104 Leo quartus.	142 Ioannes decimus sextus.	180 Clemens tertius.
105 Ioannes octauus.	143 Ioannes decimus septimus.	181 Celestinus tertius.
106 Benedictus tertius.	144 Gregorius quintus.	182 Innocentius tertius.
107 Nicolaus primus.	145 Ioannes decimus octauus.	183 Honorius tertius.
108 Adrianus secundus.	146 Syluester secundus.	184 Gregorius nonus.
109 Ioannes nonus.	147 Ioannes decimus nonus.	185 Celestinus quartus.
110 Martinus secundus.	148 Ioannes vigesimus.	186 Innocentius quartus.
111 Adrianus tertius.	149 Sergius quartus.	178 Alexander quartus.
112 Stephanus quintus.	150 Benedictus octauus.	188 Urbanus quartus.
113 Formosus.	151 Ioannes. 21.	189 Clemens quartus.
114 Bonifacius sextus.	152 Benedictus nonus.	190 Gregorius decimus.
115 Stephanus sextus.	153 Syluester tertius.	191 Innocentius quintus.
116 Romanus primus.	154 Gregorius sextus.	192 Adrianus quintus.
117 Theodorus secundus.	155 Clemens secundus.	193 Ioannes vigesimus secundus.
118 Ioannes decimus.	156 Damasus secundus.	194 Nicolaus tertius.
119 Benedictus quartus.	157 Leo nonus.	195 Martinus quintus.
120 Leo quintus.	158 Victor secundus.	196 Honorius quartus.
121 Christophorus primus.	159 Stephanus nonus.	197 Nicolaus quartus.
122 Sergius tertius.	160 Benedictus decimus.	198 Celestinus quintus.
123 Anastasius tertius.	161 Nicolaus secundus.	199 Bonifacius octauus.
124 Landus.	162 Alexander secundus.	200 Benedictus undecimus.
125 Ioannes undecimus.	163 Gregorius septimus.	201 Clemens quintus.
126 Leo sextus.	164 Victor tertius.	202 Ioannes vigesimus tertius.
127 Stephanus septimus.	165 Urbanus secundus.	203 Benedictus duodecimus.
128 Ioannes duodecimus.	166 Paschalis secundus.	204 Clemens sextus.
129 Leo septimus.	167 Gelasius secundus.	205 Innocentius sextus.
130 Stephanus octauus.	168 Calixtus secundus.	206 Urbanus quintus.
131 Martinus tertius.	169 Honorius secundus.	207 Gregorius undecimus.
132 Agapetus secundus.	170 Innocentius secundus.	208 Urbanus sextus.
133 Ioannes decimus tertius.	171 Celestinus secundus.	209 Bonifacius nonus.
134 Benedictus quintus.	172 Lucius secundus.	210 Innocentius septimus.
135 Leo octauus.	173 Eugenius tertius.	211 Gregorius septimus.
136 Ioannes decimus quartus.	174 Anastasius quartus.	212 Alexander quintus.
137 Benedictus sextus.	175 Adrianus quartus.	213 Ioannes vigesimus quartus.
138 Donus secundus.	176 Alexander tertius.	214 Martinus quintus.

I N D E X.

215 Eugenius quartus.	Aurelianense secundū. 268	Epaunense. 240
216 Nicolaus quintus.	Aurelianense tertium. 271	Ephesinum. 181
217 Calixtus tertius.	Aurelianense quartum. 281	Ephesini concilii cano. 185
218 Pius secundus.	Aurelianense quintum. 294	F
219 Paulus secundus.		Florentinum. 620
220 Sixtus quartus.	B	
221 Innocentius octauus.	Basilienſe. 610	G
222 Alexander sextus.	Bracarenſe primum. 344	Gangrenſe. 78
223 Pius tertius.	Bracarenſe ſecundum. 348	Gerundenſe. 249
224 Iulius ſecundus.	Bracarenſe tertium. 373	
225 Leo decimus.	C	H
226 Adrianus ſextus.	Cabilonenſe. 365	Hieroſolimitanum. 105
227 Clemens ſeptimus.	Ceſar auguſtanum. 249	Hiſpalenſe primum. 300
228 Paulus ſcrtius.	Carpentoracenſe. 208	Hiſpalenſe ſecundum. 322
229 Iulius tertius.	Carthaginen. concil. ſub Cor nelio papa. 32	I
39 CONCILIO- rū Index per alphebeti ordinem appoſitus.	Carthaginenſe primum. 87	Ilerdenſe. 243
	Carthaginenſe ſecundum. 130	L
	Carthaginenſe tertium. 132	Laodicenſe. 110
	Carthaginenſe quartum. 138	Leteranenſe primum. 352
	Carthaginenſe quintum. 149	Lateranenſe ſecundum. 575
	Carthaginenſe ſextum. 178	Lateranenſe tertium. 632
	Carthaginenſe ſeptimū ibid.	Lugdunenſe. 588
	Chalcedonenſe. 210	M
	Coloniensis ſynod. 90	Maguntiacenſe. 527
	Conſtantinopolitanum pri- mum. 120	Matiſconenſe primum. 310
	Conſtantinopolitanum ſe- cundum. 256	Matiſconenſe ſecundū. 312
	Conſtantinopolitanum ter- tium. 376	Mileuitanum. 169
	Canones eiusdem. 396	N
	Conſtantinopolitanum quar- tum. 545	Neocaſarienſe. 49
	Conſtantiensē. 596	Nycenum primum. 53
	E	Nycenum ſecundum. 498
	Elibertinum. 64	P
		Parifenſe primum. 292

Rbegien-

I N D E X.

Rbegienſe. 190	Synodus. 8. generalis. 537	CONCILIORVM ſeries, vt vnum - quodque ſuo actum eſt tēpore.
Rbemenſe. 537	T.	
Romanum Concilium circa tempora Cornelii Pa- pæ. 31	Tarraconenſe. 235	
Romanum Concilium cir- ca tempora Sylueſtri Pa- pæ. 62	Taurinatenſe. 148	
Romanum Concilium cir- ca tempora Hilarii Pa- pæ. 233	Telenſe. 124	
Romana ſynodus prima cir- ca tempora Iulii primi Papæ. 90	Toletanum primum. 151	1 Carthaginenſe de nō rebap.
Romana ſynodus ſecūda cir- ca tempora Symachi. 241	Toletanum ſecundum. 252	2 Ancyranum.
Romana ſynodus. 3. circa ea- dem tempora. 242	Toletanum tertium. 301	3 Neocaſarienſe.
Romana ſynod. 4. ibidem	Toletanum quartum. 328	4 Nycenum primum.
Romana ſynod. 5. ibidem	Toletanum quintum. 340	5 Romanum.
Romana ſynod. 6. 243	Toletanum ſextum. 341	6 Elibertinum.
	Toletanum ſeptimum. 351	7 Arelatenſe primum.
	Toletanum octauum. 355	8 Gangrenſe.
	Toletanum nonum. 358	9 Arelatenſe ſecundum.
	Toletanum decimum. 361	10 Carthaginenſe primum.
	Toletanum vndecimum. 367	11 Romanum ſecundum.
	Toletanum duodecimū. 420	12 Coloniensē.
	Toletanū decimū tertium. 424	13 Antiochenum.
	Toletanum decimum quar- tum. 444	14 Sardicēſe.
	Toletanum decimum quin- tum. 449	15 Hieroſolymitanum.
	Toletanū decimū ſextū. 466	16 Syrmienſe.
	Toletanum decimum ſepti- mum. 487	17 Laodicenſe.
Sardicēſe concilium. 97	Triburienſe concil. 562	18 Conſtantinopolitanum primum.
Syrmienſe concilium. 105	Turonenſe. 1. 233	19 Valentinum Gallie.
Synodus ſub Zacharia Pa- pæ. 495	Turonica ſynodus. 2. 286	20 Telenſe.
Synodus prima generalis. 51	V.	21 Carthaginenſe ſecundū.
Synodus. 2. generalis. 61	Valentinum Gallie. 122	22 Carthaginenſe tertium.
Synodus. 3. generalis. 181	Valentinum Hiſpania. 245	23 Carthaginenſe quartum.
Synodus quarta genera- lis. 210	Vafenſe. 207	24 Taurinatenſe.
Synodus quinta genera- lis. 256	Venticum. 233	25 Carthaginenſe quintum
Synodus. 6. generalis. 376	Vormaciensē. 533	26 Toletanum primum.
Synodus ſeptima genera- lis. 498	Viencenſe. 591	27 Mileuitanum.
		28 Carthaginenſe ſextum.
		29 Carthaginenſe ſeptimū.
		30 Ephesinum primum.
		31 Rbegienſe.

I N D E X.

32 Agathense.	52 Aruernense.	72 Gabilonense.
33 Aquilense.	53 Aurelianense quartum.	73 Toletanum undecimum
34 Arausicanum.	54 Turonense secundum.	74 Bracarense tertium.
35 Vafense.	55 Parisiense.	75 Constantinop. secundū.
36 Carpentoract.	56 Aurelianense quintum.	76 Toletanum duodecimū.
37 Arelatense tertium.	57 Hispalense primum.	77 Toletanum tredecimum
38 Chalcodonense.	58 Toletanum tertium.	78 Toletanum.14
39 Veneticum.	59 Matisconense primum.	79 Toletanum.15.
40 Turonense.	60 Matisconense secundum	80 Toletanum.16.
41 Tarracoenfe.	61 Hispalense secundum.	81 Toletanum.17.
42 Spanense.	62 Toletanum quartum.	82 Nicenum secundum.
43 Illerdense.	63 Toletanum quintum.	83 Maguntiacum.
44 Valentinum Hispania.	64 Toletanum sextum.	84 Vormaciense.
45 Aurelianense primum.	65 Bracarense primum.	85 Constantinopo. tertium
46 Gerundense.	66 Bracarense secundum.	86 Triburienfe.
47 Cesar Augustanum.	67 Toletanum septimum.	87 Lateranense primum.
48 Toletanum secundum.	68 Lateranense primum.	88 Constantiense.
49 Constantiense.	69 Toletanum octauum.	89 Basilicense.
50 Aurelianense secundum.	70 Toletanum nonum.	90 Florentinum.
51 Aurelianense tertium.	71 Toletanum decimum.	91 Lateranense secundum.

39. INDEX ALTER RERVM MEMORABILIVM, quæ in hoc opere animaduersione dignæ visæ sunt, miro ordine dispositus, summa cura, & exactissima diligentia castigatus.

A.	Abbatēs ep̄is, monachi abbatibus sint subiecti. 248	piscat. 239
A ron initium fuit sacerdotii. 16	Abbatēs in eorū vocationibus, qua forma vtuntur. 197	Abortiuū faciētes, aut natos suos necantes quot annis à cōmunionē abstineant. 243
Aaron summus Dei sacerdos. 324	Abbatissā nō presumat velare virginē, vel viduā. 37	Abbatī, vel monacho nō licet ad nuptias ambulare. 320
Abbatibus & presbyteris quando ad concilium veniendum. 318	Abraham primus vocatus presbyter. 16	Abbatī non licet habere filios de baptismo. ibid.
Abbatēs, qui ep̄iscoporum præcepta despiciunt ad cōmunionem non admittantur. 271	Abscindētes seipso ad clerum non perueniant. 83	Abbas non permittat mulierem in monasterium ingredi. ibid.
	Abfolui nemo potest ab errore præterito, nisi resisto	Abbatēs duo in vno monasterio

I N D E X.

sterio esse non debent. 366	piantur. 231	Alea clericis interdicitur. 408
Abbatēs, aut monachi, aut eorum agentes patrocinio seculari non vtantur. ibid.	Accusatum neminem damnandum sine præsentia accusatoris. 143	Altaria per agros constituta eueriantur. 150
Abbatissa cū monialibus regulariter viuant. 527	Adam, qui dicit sine peccato mori potuisse, hæreticus est. 170	Altaria sacerdotali benedictione cōsecranda sunt. 192
Absoluētes à peccatis, quæ curâ adhibere oporteat. 419	Adam omnes hoīes lesit, nec potest quispiā per liberū arbitrium cōsurgere. 179	Altari qui seruiunt, si in carnis fragilitate corruerint qua pœna pleētantur. 243
Abbatū mensa qualis esse debeat. 536	Adolescentes, qui mœchati fuerint, quo tempore ad cōmunionem admittantur. 69	Alleluia, quo tempore decantari debeat. 330
Abbas Ioachim error datus. 576	Ada præuaricatio omnes infecit. 201	Ambientes, vel ambientiuū fautores, coniuatoresq; qui prodiderit, non solum sit purgatus à culpa, sed remunerari dignus. 242
Abiuratio oīm hæresum per Petrum Oxomensem. 620	Ada præuaricationis munitionem admittantur. 69	Anima quod sit vnica. 555
Accusantium innocentes pœna. 312	Adulteri qua pœnitentia pleētantur. 44. & 535	Anathematizati, qui fuerint ab Damaso primo Pont. 118
Accusatorem simul, & iudicem esse non licere. 30	Advocati pro causis ecclesiasticarum à Principe postulatur. 174	Anunciacionis Domini cœ solennitas quomodo sit celebranda. 361
Accusari nō debet aliquis extra forum suum. ibid.	Adiutorium Dei est cum rectè cogitamus, & pedes nostros à falsitate, & iniustitia tenemus. 203	Anathematismi Basilianæ cyra ep̄isopi. 494
Accusaciones inter Christianos exerceri nō debēt. 34	Adiutorium Dei etiam renaus, ac sanctus semper est implorandum. ibid.	Angeli an sint corporei disputatio. 505
Accusantibus sacerdotes, qua pœna. 74. & 85	Accusatores clericorū, qui esse non possunt. 131. & 189	Animā hominis vnica immortalēq; esse probatur. 639
Accusatores clericorū, qui esse non possunt. 131. & 189	Acoluthi quauiter ordinentur. 139	Anima sola nominatione, totius hominis perfectionem agnoscimus. 454
Accusatores clericorū, qui esse non possunt. 131. & 189	Accusatores, & accusati cuius sint conuersationis, & fidei in iudicio est querendum. 147	Antistes, qui iniuste clericos arceat, vel vempla claudit, pœnatiōis punita est. 520
Accusatores clericorū, qui esse non possunt. 131. & 189	Accusatores fratruū clerici non existant. 144	Agapes non fiant in ecclesiis. 413
Accusatores clericorū, qui esse non possunt. 131. & 189	Accusator nō probans, rationis pœnam sustineat. 189	
Accusatores clericorū, qui esse non possunt. 131. & 189	Accusantes. Ep̄iscopos, aut clericos quomodo recipiantur. 413	

I N D E X.

ni corporis. 592
Annata quid sint, & quis primus imposuit. 595
Apocalypseos librum Ioannis Euangelista non esse creditur pœna. 332
Apostolica fides nunquã erravit. 380
Apostolica sedes si quis vel pecunia, vel aliis indebitè in thronizati apostaticus est. 532
Apostolica mandata continentis anatHEMA sit. ibi.
Apostolica decreta quanti facienda, in his, quæ ad fidem spectant. ibid.
Appellationis remedium non negandum. 30
Apostatantium pœnitentia. 70. 78. & 85
Appellationis remedio vritur, qui aduersum sibi iudicem sentiat. 189
Appellationes oēs ad ecclesiã licet deferre: ab ipsis verò nunquam appellare. 239
Appellationis ordo quid sit. 561
Aqua benedicta cur sale aspersa. 19
Archiepiscopi quomodo ordinari debeant. 22
Arrius in Nicæna synodo datur. 54. in dem & in Romano concilio. 62. & 90
Arma proiiciēs in pace à cõmunionē arceantur. 76
Arriani conuersi baptizantur. ibi. & 123.

Archipresbyteri cõiugati sine testimonio clericorum dormire non debent. 290
Archiepiscopus sine pallio Missas non celebret. 310
Archipresbyteri præceptis est parendum. 321
Articuli. 45. Ioannis Vucleffi in concilio Constantiensi damnati. 596
Articuli. 30. Ioannis Husi cõcilii Constantiensis dñati. 590
Articuli Petri Oxoniensis in cõcilio Basiliensi dñati. 590
Affertio fidei cõtra Priscillianist. 155
Astrologia, vel mathesi qui credendum existimat anathema sit. 557
Athanasii sermo de imaginibus. 495
Augures, et pãtomimi quõ ab ecclesia suscipiuntur. 72
Auriga dñi agitãt à cõmunionē abstinant. 76. & 84
Auguria prohibentur. 318

B.

Balthasar reg. punitio. 34
Baptizari licet quocumq; tempore, cum necessitas incumbit. 23. & 313
Baptizati ab hereticis an rebaptizandi. 32
Baptismi sacramentum an maius sit, quã cõfirmatio. 48
Baptizatus in aegritudine presbyter ordinari non debet. 51

Baptizati in peregrinatione ad cleru non promouentur. 68
Baptizari quõ debeãt, qui ad fidẽ veniunt. 70. & 146
Baptismus nõ reiteret. 87
Ad baptismũ post duas hebdomadas quadragesimæ quisquam non admittatur. 115
De baptizatis nihil accipiunt clerici. 71
Baptizandi symbolũ discãt, & fidei rationẽ reddant. ibi.
Baptismũ qui agrotates accipiunt, facti san symbolum doceantur. ibid.
Baptizati post sacramentum chrisma percipiãt. ibi.
Baptismus mortuus non conferatur. 132
Baptizari quomodo debeant agrotantes. 136
Baptizati, qui nullos habeant testes de baptismo iterum baptizentur. 149
Baptizantur veraciter oēs in peccatorũ remissione. 170
Baptizandi quõ sint, qui subito obmutescant. 200
Baptizari qui desiderũt id nõ ex libero habet arbitrio, sed Dei largitate cõferri. 206
Baptizatus secus quã ex Dñi pcepto habeatur, qua pœna seueritate plectatur. 254
Baptismi tempus quã strictè obseruandum. 319
Baptizando mersio vna, an trina fieri debeat. 329

Bapti-

I N D E X.

Baptizandi vñ sit ordo. 146
Baptismus præter Pascha, & Pentecoste non celebratur. 123. & 563
Baptismus soluit crimina non coniugia. 567
Baptismus vitæ spiritualis ianua est. 611
Baptismi effectus. 612
Basilica qualiter edificanda. 349
Bassus in concilio damnatur. 188
Baptismus in ecclesia tantum celebrandus. 410
Basilii prius heretici confessio catholica. 490
Beneficium ab ecclesia, qui accipit, eius professionẽ precaria nomine faciat. 340
Beneficium ecclesiasticum quicunq; habent ecclesiã adiuuent. 523
Berengarius diaconus Augauiensis reuocatur ab errore suo. 572
Bigami quomodo ad cõmunionem admittantur. 119
Bigami ad cleru nõ admittantur. 165. 209. 234. & 323
Bonus nemo est suis viribus nisi participatione eius, qui solus est bonus. 179

C.

Calendas Ianuarii ethnicè celebrantũ damnatio. 318
Canonicorum regularis obseruantia. 525

Canticum turpe circa ecclesias prohibetur. 534
*Canonica scriptura, quæ in 17. 137. & 164.
 Cantores quomodo officium suscipiant.* 140
Canones synodorum seruandi sunt. 226. 365. & 554
Cantica turpia in ecclesiis non cantentur. 367
Canones synodorum generalium quarundamque prouincialium apostolorum, & aliorum Patrum stabiles mancant. 397
Cantores ecclesiastici nõ vtãt modulatione inordinata. 413
Carcerati ab archidiacono diebus Diuicis requirantur. 295
Cardinales assistant Romano Pontifici. 630
Cardinalium titulos quis instruerit. 46
Cardinalium numerus, qui esse debeat. 63
Carnis sola appellatione totum hominẽ intelligere. 454
Carnes gustare nolenti iuxta Priscillianũ pœna, quæ. 80
Carni eius quã sererẽ oli cauebat i quadragesima. 357
Casitas à sacerdotibus custodiatur. 130
Catholicus apud infideles causam proponens excommunicatur. 146
Cataphrygas ad ecclesiam venientes catechizari, & baptizari oportet. 111

Catechumenis Euangelium legi non debet. 201
Cathaphrygarum hæresis quo tempore orta. 22
Catechumenorum, qui lapsi sint pœnitentia. 59
Catholicorum in hæresim transuentium pœna. 68
Catechumenam adulteram, quæ filium necauerit, quõ tempore baptizari oportet. 73
Catechumenorum ordo circa orationem. 112
Catechumeni inter domesticas orationes non nunquam admittantur. 201
Catechumeni cũ fidelibus benedictionẽ nõ accipiãt. ibid.
Catechumeni quo tempore debeant baptizari. 249
Catholici, qui ab idolorum cultu se non custodiunt ab ecclesia arceantur. 270
Catechumeni sine baptismo defuncti. 347
Causæ grauiores ad sedem Romanam deferenda. 24
Causidici ad cleru non admittantur. 166
Causæ, quæ communes non sunt in suis prouinciis iudicentur. 173
Causæ ecclesiasticæ corã ordinariis locorũ terminentur, nulliq; liceat appellare ante sententiã diffinitã. 633
Celestini errores. 198
Cerei in cœmeteriis nõ incendantur.

I N D E X.

secundantur. 69
Cæcus in vigilia resurrectionis benedicatur. 330
Chorepiscoporum auctoritas. 118
Chorepiscopi quare ab ecclesia dimittantur. 119
Christus est sponsus ecclesie. 18
Christus in divinis scripturis secundum carnem dicitur factus, secundum divinitatem dicitur genitus. 22
Christus singulis annis conficiendum. 29
Christus ab episcopo confici debet. 52. & 155.
Christus alterius episcopi nullus accipiat. 207
Christiani cum Iudæis non vescantur. 71
Choreporum auctoritas. 63
Christus ante secula filium Dei, ministrantem patri ad creationem universorum non consistens, anathema sit. 106
Christus, qui dixerit secundum presentiam ante Mariam filium esse, & non ante secula ex patre natum, apud Deum esse, & per ipsum omnia facta, hereticus est. ibid.
Christus caput est, & principium omnium, caput autem Christi Deus. 108
Christus Deum, filium Dei ante secula ministrantem patri, qui non dixerit: sed in-

tium accepisse, anathema sit. ibid.
Christianis Sabbatizare non licet. 114
Christianis ad falsos martyres abire non licet. ibid.
Christianus idololatria oculis vacas, anathema sit. ibi.
Christiani Iudæorum azyrna non accipiant. 115
Christiani ad nuptias cunctas saltare non debent. 116
Christus a presbyteris non fiat. 130. 136. & 155.
Christianus, qui pro fide persecutiones patitur quomodo suscipi debeat. 143
Christus mare potest presbyter absente episcopo. 155
Christus Deus, & homo una adoratione est adorandus. 266
Christum Iesum crucifixum carne, qui non confuetur verum & Domini glorie: & unum de sancta Trinitate, anathema sit. ibid.
Christiani Iudæorum vitent connubia. 270. & 274.
Christiani Iudæorum vitent celebritates. 114
Christi duas naturas, qui confundit, dannetur. 278
Christus quando presbyteri ab episcopo petere debeat. 318
Chorepiscopis, & presbyteris, qui prohibita. 297. & 324.
Christi duas naturas confundentium hereticorum con-

stitutio. 326
Christus homo creatus, & increatus, corporeus, & incorporeus. 386
Christus deinceps in figurabiana pingatur non agni. 415
Christus diligenter est custodiendum. 529
Cibus cuiuscumque generis vitandos non esse. 23
Civis alieni, qui ordinantur, cum quibus habitent. 200
Civitas qualiter et pauperes, & egenos incolas alimentis congruentibus pascatur secundum vires. 287
Clerici comam non nutriant, & quare. 22. & 143
Clericus matronarum domicilia frequentans, deponatur. 34
Clericus cum extranea non habitet femina. 87. 133. 143. 287. 300. 365. 374. & 489.
Clericus solus cum familia non loquatur. 34
Clerici soli ad feminas accessum non habeant. 134
Clericum fieri non debere uxoris adultera virum. 50
Clericum ob quamlibet causam non debet curiam introire, nec ante iudicem cinctum causam dicere, nisi in ecclesia. 52. & 63.
Clerici lapsi per ignorantiam ordinari deponantur. 58
Clericis sponte lapsis, quæ

I N D E X.

penitentia sit iniungenda. ibi.
Clerici temere ab ecclesia sua non recedant. 59. & 78
Clerici vagi, qui habedi. 520
Clerici non ordinandi sine consensu sui episcopi. 60
Clericorum usuras accipientium: vel turpia lucra sectantium poena. 60. 67. & 77. & 133.
Clericum peccate nullus cade attingat. 64
Clerici negocia sectari possunt intra provinciam. 67
Clerici de baptizandis nihil accipiunt. 71
Clericus vxoribus adulteris, quæ poena statuatur. 73
Clericus in secreto puellam non intrumittat. 83
Clerici inter nupta, vel duplicata matrimonia incendant. 85
Clerici cum viduus non commorentur. 88
Clerici in alterius ecclesia non ordinentur. ibid.
Clerici secularium actus non suscipiant. ibidem
Clerici in sua ecclesia ordinentur. 104
Clerici persecutione passiciantur. ibidem
Clerici sine canonicis literis peregrinari non licet. 115
Clerici tabernas non intrent. 135
Clericis ludicris spectaculis interesse non debent. 116

Clerici alienis negociis implicati non ordinentur. 89
Clericum ad aliam ecclesiam migrantem ibi perseverare non debere. 91
Clerico ex auctoritate ministrare non licet. 92
Clerici contempto episcopo se seorsum non colligant. ibi.
Clericus peregrinus quomodo sit recipiendus. ibid.
Clerico excommunicato alter episcopus communionem non indulgeat. 103
Clerici alieni sollicitari non debent. 104
Clerici extranei apud Thesaloniam non tardent. ibi.
Clerici coram catechumenis non fiant. 111
Clericorum disciplina, et modestia. 113
Clerici tabernas non intrent. ibidem. & 135
Clericus ad Agapæ vocatus partes tollere non licet. 113
Clerici laucra cum mulieribus communia non habeant. 114
Clerici, qui incantationibus vivunt ab ecclesia proiiciantur. ibidem
Clerici sine canonicis literis peregrinari non licet. 115
Clerici tabernas non intrent. 135
Clericis ludicris spectaculis interesse non debent. 116

Clericos non oportet convivium celebrare. 116
Clerici ad secundas nuptias transeuntes deponantur. 123
Clericus mulierem viduam non ducat. 125
Clericum ordinare de aliena ecclesia nullus usurpet. ibid.
Clericum abiectum aliam ecclesiam non admittat. ibi.
Clerici canones conciliorum agnoscant. 132
Clerici publica iudicia non appellent. 133
Clericorum filii spectacula non exhibeant, nec spectent. ibid.
Clericorum matrimonii infideles non socientur. ibid.
Clerici de rebus suis nihil infidelibus conferant. ibid.
Clerici filios suos a sua parte exire non permittant. ibi.
Clerici non ordinentur, nisi, qui cum eis sunt, fideles existant. 134
Clerici cum ad pubertatem venerint, aut uxores ducere, aut continentiam proficere cogantur. ibid.
Clerici non ordinentur, nisi probabiles sint. ibi.
Clerici in aliena civitate non immorentur. 136
Clerici scurrilia loquentes acerrime corripiantur. 138
Clerici, qui pro fide tantam gradibus sublimentur. 143
Clericorum habitus qualis esse

I N D E X.

esse debeat. 143
 Clerici vestimenta secula-
 ria induere non debent. 310
 Clericorū vita qualis sit,
 oportet. 518
 Clericorum incessus qua-
 lis esse debeat. 143
 Clerici ad mundanas non
 vadant. ibid.
 Clericus, qui vigilans deest
 excommunicatur. ibi.
 Cleric⁹ declinās ab officio
 suo remoueat. ibi. & 270
 Clerici artificio victum
 querant. ibid.
 Clerici quomodo victum
 querere debeant. 144
 Clerici ad laborandam
 apti artificiola, & literas dis-
 cant. ibid.
 Clericus inuidus nō pro-
 mouatur. ibid.
 Clerici accusatores quo-
 modo tractandi. ibid.
 Clerici adulatorum degra-
 dentur. ibid.
 Clericus maledicus si ve-
 niam nō postulauerit, degra-
 detur. ibi.
 Clerici frequenter litigā-
 tis testimonium nullus reci-
 piat. ibid.
 Clerici discordantes dam-
 nentur a synodo. ibid.
 Clerici iurantes si in vi-
 tio perstiterint, excommuni-
 centur. ibid.
 Clerici inter epulas cāsan

tes qua pœna plectantur. ibid.
 Clericus ieiunium frangēs
 minor habeatur. ibid.
 Clericus quando ad syno-
 dum recurrere debeat. 145
 Clericus ex pœnitentibus
 ordinatus deponatur. ibid.
 Clericus hereticorum cō-
 uitiis fugiat. ibid.
 Clerici viduarum fami-
 liaritati nō associantur. 147
 Clerici pro crimine suo
 damnati a quolibet nō defen-
 sentur. 149
 Clerici tardius ad ecclesiā
 venientes pœna. 152. & 270
 Clericorum, quorū vxor-
 es peccauerint, libertas. ibi.
 Clerici sine patroni con-
 sensu non fiant. 153
 Clericus ab episcopo non
 recedat. ibid.
 Clericus esse non potest,
 qui volens partem sui corpo-
 ris amputauerit. 164
 Clerici, qui esse non pos-
 sint. 165. & 166
 Clericorum electio qua-
 lis esse debeat. 167
 Clericus esse non potest,
 qui ante baptismum vxorem
 habuit, & post baptismum
 aliam duxerit. 168
 Clericus vbi primum le-
 gerit, ibi permaneat. 174
 Clerici, qui apud Principē
 seculare iudiciū, aut synodale
 implauerint, deponantur. 175

Clericus sine formatis ad
 comitatum non proficienda-
 tur. ibidem
 Clerici, qui de episcoporū
 suorū iudicio cōquerantur,
 a quibus audiri debeant. ibi.
 Clerici contumaces, &
 ad officium tardi, qua pœna
 plectantur. 190
 Clerici oblationes eccle-
 siæ defraudantes, ab ea exclu-
 dantur. 191
 Clericus si furtum eccle-
 siæ fecerit, peregrina ei com-
 munitio tribuatur. ibi.
 Clerici, qui relicto officio
 ad seculares cōfugiant de ec-
 clesiā cōmunitio pellatur. 192
 Clericus minor seniori
 non praeponatur. 193
 Clericus, incōsulto episco-
 po, apud iudicē seculare pul-
 sari non debet. 195
 Clerici debita a sacerdo-
 tibus stipendia consequan-
 tur. ibidem.
 Clerici nuptialia vitent
 conuiuia. ibid.
 Clericus non ordinatur
 ex pœnitentibus. 196
 Clerici capitale crimē in-
 currentes quomodo tractan-
 di. ibidem.
 Clerici ab ecclesiā officio
 diebus solemnibus non de-
 sint. 198
 Clericorum mōtia nū-
 lus occupet. 200
 Cleri-

I N D E X.

Clericus alienus quomodo
 ordinari valeat. ibid.
 Clericum alienum, qui de-
 fendere nititur, communionē
 priuetur. 209
 Clerici turpibus lucris nō
 inseruiant. 226
 Clerici contra alium cleri-
 cum causa ante episcopū suū
 examinentur. 228
 Clericum non licet in eccle-
 siis duarum ciuitatum ordi-
 nari. ibid.
 Clericus ob vana glorie
 desiderium ad maiorem eccle-
 siam non confugiat. ibid.
 Clericus ab vna ad aliam
 ecclesiam translatus nihil cō-
 mune habeat cum priori. ibi.
 Clericus sine commendati-
 tiis literis extra ecclesiam nō
 ministret. 229
 Clerico alterius sectæ vxor
 rem non licet accipere. ibi.
 Clericus vnius ecclesiæ in
 alia non ordinatur. 231
 Clerici bona episcopi non
 licet diripere. ibid.
 Clerici casti esse debēt. 233
 Clericus, qui esse voluerit,
 emendi, & vendendi studio
 non utatur. 236
 Clericus criminalia non in-
 dicet. ibid.
 Clericus munera pro iudi-
 ciis non accipiat. ibid.
 Clerici vagi ad communio-
 nem non assumantur. 240. 245

Clericus publicū iudiciū
 non interpellat. ibid.
 Clericus horis illicitis non
 ambulet. ibid.
 Clericus ante sententiā suis
 bonis non spolietur. 242
 Clericus ab episcopo suo an-
 te sententiā tepus pro dubia
 suspitione nō discedat. ibid.
 Clerici in obsequio necesse
 sitate positi a sanguine etiam
 hostili se abstineant. 243
 Clericus seruum, vel disci-
 pulum suum de ecclesia non
 extrahat. 244
 Clerici, qui in mutuan ca-
 dem proruperint, quomodo
 castigandi. ibid.
 Clericus infamatus quomo-
 do purgare se debeat. 245
 Clericatus ad officium, qui
 promouentur aliis esse debēt
 praestantiores. 246
 Clericū oportet emendatio-
 nem esse populo, quem necesse
 est orare pro populo. ibid.
 Clerici a parentibus officio
 clericatus mancipati: post ad
 nuptias accedere permittan-
 tur. 252
 Clerici sine permissione epi-
 scopi cum secularibus nō ha-
 bitent. 270
 Clerici a propriis etiā vxor-
 ribus se abstineant. 271
 Clerici non nubant. 272
 Clerici inuiti non ordinen-
 tur. 272

Clerici, qui furtū, aut falsi-
 tatem cōmiserint, pœna. ibid.
 Clerici, qui propter secula-
 rium patronia officium su-
 um nō implēt, qua pœna sint
 castigandi. 273
 Clerici contumaces quomo-
 do sint castigandi. 275
 Clerici iniuste oppressi quō
 recurrant. ibid.
 Clerici si per rebellionē cō-
 spurauerint, quid obseruan-
 dum. ibid.
 Clericum accusare absque
 Pontificis permissu nulli li-
 cet. 277
 Clerici canonum statuta ab
 episcopis percipiant. 282
 Clerici in oratoriis Domi-
 ni contra votum episcopi pe-
 regrinos clericos non intro-
 mittat. ibid.
 Clericorum, vel laicorum
 nullus praeter episcopum epi-
 stola faciat. 287
 Clerici duo in vno stratu
 non recumbant. 288
 Clericis laici in ecclesia nō
 sunt miscendi. 287
 Clerici in monasteriis puel-
 larum secretas colloquio-
 nes non habeant. 310
 Clerico alium clericum co-
 ram iudice seculari accusari
 non licet. 310
 Clerici ad locum, vbi pro-
 reatu quispiam est interficiē-
 dus, non accedant. 316
 Cleri-

I N D E X.

Clericos ex familia fisci nul-
lus audeat a Principe dona-
tos expetere. 306
Clerici clericos (relicto suo
Pontifice) ad iudicia publica
non pertrahant. 307. 320
Clerici a laicis iniuriam pa-
ti non debent. 314. & 321.
Clerici desertores suis epi-
scopis restituantur. 322
Clerici qui magos consu-
luerint, honore priuètur. 334
Clerici iòsurã deferant. 336
Clericorũ voluntariè ar-
ma sumentium pœna. ibi.
Clerici sepulchra nõ demo-
liantur. ibid.
Clericorum libertas ibid.
Clericis liberum sit mona-
sticam vitam profiteri. 337
Clerus ab esu carniũ non
abstineat. 347
Clerici qualiter accusan-
di. 350
Clerico ministrante si lan-
guore corripiatur quid ob-
seruandum. 351
Clericum alterius nemo re-
tineat. 366
Clericis sanguinis causam
iudicare non licet. 370
Clerici, qui prater canoni-
cas sanctiones uxorem duxe-
rint qualiter puniendi. 398
Clericus viuis monacham
deponatur. 399
Clerico non liceat caupo-
nariam habere tabernã. 400

Clerici vsuras non acci-
pant. ibidem.
Clerici sine dimissoriis epi-
scopi a propriis ecclesiis non
recedant. 401
Clericus cessante causa re-
cessus ad propriam ecclesiam
redeat. ibid.
Clerici propter canonicum
crimen depositi recipiantur
ab ecclesia. 402
Clericus vestem sibi cõuen-
ientem induat in via. 403
Clericus, qua veste vii de-
bet ad sacrificium. 34
Clerici sine episcopi licen-
tia intra domos non bapti-
zent. 403
Clericis alea interdican-
tur. 408
Clericus, vel laicus per tres
hebdomadas absens ab eccle-
sia puniatur. 414
Clerus quos regia pote-
stas admitti, non euitet. 421
Clerici, qui per auri datio-
nem primas sedes, prioresq;
honores querunt, quam seuc-
rè puniendi. 521
Clericus nullus in duabus
ecclesiis collocetur. 522
Clericus insignem vestem
non induat. ibid.
Clericos conuenit mundum
& arma relinquere. 528
& 529.
Clerici iniuste tonsurati
quomodo habendi. 530

Clerici fugitini perquiran-
tur, & ad ecclesiã redeant. 529
Clerici horis matutinis in-
ter sint. 535
Clerici cur radantur. 565
Clerici etiam propter com-
munes vtilitates grauari nõ
possunt. 583
Clausus, qui a medicorum
incisione efficitur, a sacris or-
dinibus non prohibetur. 245
Cogitatio omnis sancta ex
Deo est. 179
Cognitionis spiritualis or-
do est seruandus. 409
Collectas, que in martyriũ
commemoratione fiunt exe-
crantes, anathema sint. 82
Communicatoria litera, qui-
bus concedantur. 68
Communicatorias literas
portantes quomodo interro-
gandi. 72
Communicaturus quomo-
do se abstinere debeat. 75
Communicare nõ licere cum
excommunicatis. 91. & 145
Communicet nullibi, qui in
sua prouincia non communi-
cat. 174
Cõinationes diuine qua-
liter sint intelligendæ. 237
Communicandum, quo lo-
co, & quo tempore sit. 332
Compter quibet spiritua-
les filios caritativè instru-
at. 534
Conditione, quibus annu-
census

I N D E X.

census licitè emipossint. 618
Coniugia inter virgines
Christianas, & Gentiles non
celebrentur. 67
Coniugia Christiana qua-
lia sint. 17
Consuetudo, que non est
contra fidem, seruanda. 21
Concilium absq; Ro. Põr.
auctoritate irritum. 46
Constantinus quo tempore
ecclesiam dotauerit. 52
Conciliũ Niceni corrobora-
tio. 64
Coniugia infidelibus in-
ter dicuntur. 67
Coniugia celebrantiũ cum
sacerdotibus Gentilibus. ibi.
Coniugium catechumenæ
femine in quibus personis
prohibeatur. 73
Coniugatorum, qui in
adulterium lapsi fuerint pœ-
nitentia. ibi.
Conuentus celebrãtes ex-
tra ecclesiã anathema sint. 80
Coniugati ad sacerdotiũ
non prouebantur. 83
Cõcilia cur singulis annis
celebranda. 95. 132. 246. 296
423. 570. 601.
Concilium prophanum in
Nicaa Thraciæ. 109
Conciliũ Carthaginensis
subscriptio. 151
Concubinã qui pro uxore
habet modo sit eius tantũ con-
iugatione cõtentus a commu-

nione non repellatur. 154
Concilium generale ad cõ-
munes ecclesiæ causas cõgre-
gandum est. 172
Conciliũ quicquid cõtra
hereticos, & infideles consti-
tuerit, a Principe ipsetret. 173
Constantinopolitana sedes
post Romanam primatum ob-
tinet. 121
Coniugia in ecclesia non
celebrentur. 135. & 319
Coniugati uxores non di-
mittant ex leui causa. 194
Confugientes ad ecclesiã
non tradantur. 200
Coniurationẽ, aut calum-
niam contra episcopum fa-
cientes cadãt de proprio gra-
du. 230
Confirmari nullus debet
bis, aut ter. 236
Conciliorũ acta, nisi per
Ro. Pont. confirmetur nul-
lum habeant robur. 237
Coniugio magnopere est
vitanda. 240
Consecratio sanguinis
Christi extra vinum fieri nõ
debet. 318
Confiteri semel in anno te-
nentur fideles. 582
Confessio archiepiscopi
Constantinopolitani. 620
Conclusiones Petri Oxo-
mensis in concilio Basilicensi
damnata. 630
Coniugalis copula quibus

interdicta. 272
Conciliorum statuta, &
decreta Pontifi. Roman. ser-
uanda sunt. 304
Conciliũ Lateranensẽs acta
per titulos distributa. 575
Conciliũ celebrandi for-
mula 329
Conciliabulum vanitatis
a Phocio congregatum dam-
natur. 551
Constantinopolitana sedes
aquat Romanã dummodo
sit secunda. 405
Coniugium sacerdotibus
olim permissum. 493
Coniugium prohibitum
quod. 535
Coniugalis copula probi-
bitio quartum gradum non
exceedat. 584
Concubinariũ qua pœna
pleclendi. 614
Constitutionem contra si-
moniacos innouatio. ibi.
Corpus Domini in altari,
quomodo ponendum. 618
Corpus Christi in azimo
seu fermentato pane tritico
veraciter confici. 619
Corrupte mariti ad ecclesiã
sicos gradus nõ accedãt. 234
Crimen obiciens, qui nõ
probauerit talionis pœnam
sustineat. 189
Crucis figura non fiat
in pauimento. 413
Crucẽ in visagio nõ appo-
nendam.

I N D E X.

nendam. 414
 Curia, unde 63
 Curiales ad clerum non admittantur. 166
 Culparū patrator existens ad hostium refugium non cō fugiat. 343
 D.
 Demoniacos qui se simulant, pœnas luant. 410
 Decime prius, quam tributa solvantur. 584
 Decime fructuum locis sacris prestandæ. 313. & 523
 Decime quibus de causis sint offerendæ. 564
 Decime, & alia onera ecclesiastica deinceps prohibentur imponi. 607
 Definitiones Nicolai, & Adriani Papæ seruandæ. 544
 Desinere aliquid temerè non debemus. 19
 Defunctorum corpora defieri non debent. 309
 Delicta omnia ab hominibus non sunt puniendæ. 538
 Delatores vt tractari debeant. 74
 Deuotio paterna sicut propria professio monachum facit. 337
 Desponsatæ puellæ si ab aliis corrumpantur, ius, à quibus desponsatæ fuerint reddantur. 42
 Desponsatam puellam non licere alii viro tradi. 47
 Dei filiū, qui dilatam instantiam dixerit, hereticus est. 106
 Deum & hominem ex Maria dicens Deum ingenitum eundem intelligēs, hereticus est. 107
 Dei filiū crucifixū si quis audies, corruptionem substituisse dixerit, anathema sit. ibi.
 Deuota si adultera fuerit, pœnitentia. 154
 Deuotam qui corruerit, pœnitentia. ibid.
 Dei gratia nō solum peccata dimittit, sed etiam adiuuat ne committantur. 170
 Dei gratia scimus quid facere debeamus, & deligere, vt faciamus. 171
 Dei adiutorium est cum rectè cogitamus, & cum bona agimus. 203
 Dei adiutorium renata, & sanctus semper est inuocandum. ibid.
 Deus tales nos diligit, quales futuri sumus ipsius dono. 204
 Deum diligere Dei donum est. 205
 Dei verbi qui diuus natū tates non conjunctur, hereticus est. 263
 Deū verbū qui aliū esse dicat, & aliū Christū, qui passus est, anathema sit. ibi.
 Dei verbi vnitionē quali

ter consiteri oporteat. ibi.
 Diaconi quot esse debeant in ciuitate. 51
 Diaconi corpus Christi nō tradant presbyteris. 59
 Diaconi parochiarū quot esse debeant. 63
 Diaconi si peccasse probentur, pœnitentia. 74
 Diaconi non offerat. 77
 Diaconi vrbici aliquid per se non presumant. ibi.
 Diaconus coram presbytero non sedeat. 84
 Diaconi ad comitatum diriganur. 100
 Diaconus excōicatus à vicinis ep̄is audiatur. 104
 Diaconi ante 25. annos nō ordinentur. 132. 193. 269. 252. & 401.
 Diaconi non sint negotiatores. 133
 Diaconi non ordinentur, nisi qui cum eis sunt, fideles existant. 134
 Diaconi quæ tempore diaconatus acquirunt, ecclesie conferant. 137
 Diaconi quomodo constituantur. 139
 Diaconus ita se presbyteri sicut ep̄isopi ministrum cognoscat. 142
 Diaconus quando sedere debeat. 143
 Diaconus in comitatu presbyterorum loquatur. 143
 Diaconus

I N D E X.

Diaconus quādo alba vti debeat. ibid.
 Diaconi si post ordinationē filios genuerint, ad aliore gradū non ascendant. 152
 Diuinas scripturas nemini liceat aliter interpretari, quā recta ratio permittit. 167
 Diaboli insidias vitare nō possumus, nisi Dei gratia iuuenimur. 179
 Diaconus capitale crimē incurres quō tractādus. 196
 Diaconissæ, quæ post ordinationē nubit, anathema sit. 229
 Diaconi, qui capitale crimē cōmiserit, pœna. 248
 Diaconus in captiuitate redactus vxori non copuletur. 270
 Diaconus, si nec literas, vel baptizandi ordinem nesciat, non ordinetur. ibi.
 Diaconi qualiter vtantur orario. 336. & 347
 Diaconi non sedeant loco honoratori, quam presbyteri. 399
 Diaconi mulierē in domo sua habitare nō permit. 496
 Diœceses, quæ nunquam ep̄iscopum habuerunt, nō habeant. 130
 Diaconi ad clerum nō admittantur. 165. 209. & 334.
 Dimissus ab vxore, & ediuerso alteri non coniungatur. 174

Diuersitas in his, quæ religioni sunt inter monachos prohibetur. 328
 Diuinationes expententium pœnitentia. 45
 Dispensatores pauperum ep̄iscopo suo obediant. 228
 Discordia sacerdotum cōponenda. 370
 Domina, quæ per zelum ancillam occiderit, pœnitentia. 65
 Domini prohibeāt seruos idola colere. 70
 Dominica oratione expleta laici ab ecclesia discedant, prius non. 277
 Dominice annunciationis festum quando celebrandum. 361
 Dominicis diebus nō est ieiunandum. 249
 Doctoris nomen quis sibi non possit imponere. ibi.
 Dominico die operare nō liceat. 277. 319. & 533
 Dominicus dies, quā bono rificet transigendus. 312
 Dominicum diem, qui, vt decet, non celebrauerit, quæ sit pœna distringendus. 313
 Dominicis diebus quādo genua flectenda. 416
 Dominicis diebus oblationes offerantur à fidelibus. 313
 Duas in Christo voluntas esse longa probatio per Agathonem. 379

E.

Ebrietatem vitare nolentium pœna. 37. & 524
 Ecclesia Romana caput est omnium ecclesiarum. 15. & 33
 Ecclesia amare debet ep̄iscopum suum, vt animam suam. 18
 Ecclesiastica res prophānari non debent. 21
 Ecclesia res vsui mūdano non exponenda. 26. & 34
 Ecclesia, & pauperū oppressores quō tractandi. 137
 Ecclesia Romana nunquā errauit in fide. 33. & 36
 Ecclesiasticos ad gradus infania notati nō admittat. 34
 Ecclesiarum determinatio quando cœperit. 35
 Ecclesia Romana cur ceteris ecclesiis preferatur. 52
 Ecclesiarū sedes, quæ prima, quæ secunda, quæ tertia, & quæ quarta. 53
 Ecclesiarū redditus quomodo distribui debeant. 62
 Ecclesie res quomodo cōseruari, dispēsari, quæ debeant. 96
 Ecclesias inter barbaras gentes constitutas quomodo regere oporteat. 121
 Ecclesiam ingredi nullus prohibeatur. 146
 Ecclesie res sine cōcilio metropolitani nō alienentur. 149
 Ecclesiarū defensores aduersus diuitum potentias delentur. 150
 bb e Eccle-

I N D E X.

Ecclesiã ab episcopo desti-
tutam absq; metropolitani li-
teri nullus adeat. 190
Ecclesiã res quomodo ab
episcopis habeantur. 191
Ecclesiã res à presbytero
vendi non possunt. 193
Ecclesiã diruta ab episco-
pis reparantur. 483
Ecclesiasticas res qui ven-
dunt, quã œna plebant. 196
Ecclesiã redditus quomo-
do dispensandi. 235
Ecclesiã bona nõ alienen-
tur nisi pia causa exigere. 241
Ecclesiã bona à fidelibus
oblata nullus occupet. 243
Ecclesiã res cum sacerdos
moritur, fideliter obseruen-
tur. 245
Ecclesiã si diruta fuerit,
instauretur. 254
Ecclesiã Romana funda-
mentum, & forma est eccle-
siarum. 255
Ecclesiã Roma. laus. ibi.
Ecclesiã agri ab anteces-
soribus inutiliter distracti
intra que tempora sit repe-
nitio. 273
Ecclesiã beneficio quod
clerici perceperunt, non anse-
ratur. 274
Ecclesiã res alienata re-
uocantur. 282
Ecclesiã que derelicta sint
ab episcopis, pro Dei contem-
platione seruantur. 283
Ecclesiã que decem habue-
rit mancipia, super se habeat
sacerdotem: quã verò minus
decem habuerit alius coniunga-
tur ecclesijs. 483
Ecclesiã præiudicium nõ
patiatur ex alienatione bono-
rum per clericos. ibi.
Ecclesiã quod est collatũ
nec à collatore, nec ab heredi-
bus repetatur. ibi.
Ecclesiã agellũ in quo quis
prouentum facit, nec alienen-
tur, nec vendicetur. 275
Ecclesiã bona, quã ab
episcopo donatur clericis post
obitum eius ad ecclesiã re-
uertuntur. ibi.
Ecclesiã res delegatas qui
retinere præsumperit, quã sit
pœna distringendus. 291
Ecclesiã res qui subtraxe-
rit puniatur. 296
Ecclesiã episcopi defuncti
est heres. 300
Ecclesiã res in quo casu
alienari possint. 305
Ecclesiã Arrianorum in
cuius diocesi sunt, perman-
neant. 306
Ecclesiã cũ dotibus suis in
epi potestate consistant. 308
Ecclesiã fundatores si
ad inopiam deuenerint ab eis-
dem alimenta accipiant. 336
Ecclesiã res in qua-
tuor partes diuidenda. 146
Eccl. iasticam dignitatẽ

qui est assequutus ad coniu-
gia non transeat. 357
Ecclesiã fundatores mini-
stros eligãt ibi seruituros. 159
Ecclesiã bona integra
maneat. 365
Ecclesiã rectores dis-
cretionem habeant. 371
Ecclesiã quomodo ab
episcopo plectendi. 374
Ecclesiã quã sint pro-
hibita. 495
Ecclesiã antiquitas costi-
tuta, nec decimis, nec alijs
possessioibus priuentur. 531
Ecclesiã maiorum, &
minorum circuitus, qui esse
debeat. 543
Ecclesiã possessioes, in quẽ
vsus seruari debeant. 556
Ecclesiã antiqua priuile-
gia conseruentur. 558
Electio episcoporu à qui-
bus fieri debeat. 16. & 366
Electio clericorum qua-
lus esse debeat. 167
Electioes episcoporum
quã vi Principũ procedunt
infirmari debent. 520
Elemosynã profumẽ de-
functis. 563
Electiois via triplex. 582
Eligere nullus rãter præter
electiois formulas. ibi.
Electio Põtificis, & Car-
dinaliũ qualis esse debet. 605
Electio Ro. Põr. per ambitũ
facta ipso iure est nulla. 541
Ener-

I N D E X.

Energumentũ patimenta
domorum Dei verrant. 147
Energumentoru victus per
exorcistas ministretur. ibi.
Energumentis baptizatis à
presbytero absente episcopo
manus imponatur. 159
Energumentis qualiter habe-
antur. 68
Energumentis quomodo cir-
ca baptismum, & commu-
nionem tractandi. 69
Episcopus à quibus accu-
sandus, & ordinandus. 15
Episcoporum ordo à Deo
constitutus. 16
Episcoporum electio deo
seruatur. 16
Episcopus ecclesiã suam
non dimittat. 181
Episcopus se alteri ecclesiã
ambitus causa non coniun-
gat. 98. & 141
Episcopi quomodo ordi-
nari debeant. 22. 56. 78. 282.
138. & 86.
Episcopi sententia valde
timenda. 27
Episcoporum sedes excel-
sã quã denotent. ibi.
Episcopus quibus causis
de vna in aliã ecclesiã trans-
ferendus. 28
Episcopi cõmessationibus,
& vinolentis nõ debent ni-
mis incumbere. 37
Episcoporum vicarius nõ
licere presbyteros, vel diaco-
nos ordinare. 42
Episcopi in sua diocesi nõ
recepti si alius episcopus ibi
inuentis seditiones excitau-
erint, segregentur. 44
Episcoporum mensa qua-
lus esse debeat. 47
Episcoporum metropolita-
norum, qui teneant prima-
tum. 56
Episcopo Hierosolymitano
honor est deferendus. 57
Episcoporum in Romana
synodo congregatorum ca-
talogus. 632
Episcopi, & ministri ab
uxoribus se abstineant. 68.
& 69.
Episcopo peregrino locus
sacrificandi detur. 78
Episcopi alieno ex cõmuni-
cato non communicent. 71
Episcopus alium episcopũ
non conculcet. 77
Episcopus nõ ordinetur si
ne cõsensu metropolitani. 83
Episcopi ad synodum cõ-
gregati ante peractã syno-
dum non discedant. 84
Episcopus suspensus à cle-
ricorum, & totius populi col-
loquio, & conuiuio excluda-
tur. 85
Episcopus alterius episco-
pi plebes, vel fines non vsur-
pet. 89
Episcopo exactorato mini-
strare non licet. 92
Episcopi, vel clerici quo-
modo adire debeant Impera-
torem. 93
Episcopi, vel clerici dãnã-
ti aduentus Imperatorẽ quo-
modo eorum discussiones, &
iudicia prestolentur. 94
Episcopi in aliena prouin-
cia ordinationes non effici-
ant. ibi.
Episcopi accusati, si cõtin-
gat de eo cõprouinciales epis-
copos disfidere quõ tollenda
sit controuersia. ibi. & 132
Episcopos ab omnibus pro-
uincie episcopus condemna-
tos apud alios iudicari non
possẽ. 95
Episcopus vacans in ec-
clesiã vacantem prosiliens
abiciatur. ibi.
Episcopi si ad ecclesiã sibi
cõmissã ire neglexerint, cõ-
munionem priuentur, donec of-
ficium susceperint. ibidem
Episcopus si ad parochiã
aliorum vitio, non accesserit,
honoris, & ministerii sit
particeps. ibi.
Episcopus præter synodũ
& metropolitani presentia
non ordinetur. ibi.
Episcopus alienã irruere
ciuitatem non debet. 96
Episcopus ad possessionẽ,
quã ad se non pertineat, mi-
nimã accedat. ibi.
Episcopus presbyteros, aut

I N D E X.

diaconos alteri episcopo subiectos non constituat. *ibi.*
 Epō sibi successorem constituere non licet. *ibi.*
 Episcopus dispensandi res ecclesiasticas potestatem habet. 97
 Episcopi si res ecclesie in suos usus domesticos, synodo provincie pœnis persoluant. *ibi.*
 Episcoporum de vna in aliam ciuitatem mutatio prohibetur. 98. et. 136
 Epī excusatio quod à populis literas acceperit, vt ad aliam ciuitatem transmigrare non admittenda. 98
 Epōrum causæ ad Romanū episcopum deferendæ. *ibi.*
 Epō deposito alter episcopus non ordinetur, nisi causa determinata. 99
 Episcopus quando debeat à vicinis prouinciæ episcopis ordinari. *ibi.*
 Episcopi per vicinos non ordinandi. *ibi.*
 Epus accusatus, si deest fuerit, et ad Romanum episcopum confugerit, quid illi agendum. *ibi.*
 Episcopi passim ad comitatum non pergant. 100
 Epī cant ad comitatū pro pupillis, et viduis. 101
 Episcopi euntes ad comitatum, sollicitè discutiant. *ibi.*
 Episcopus ordinari nō debet quilibet ex laicis. 102
 Episcopus in aliena prouincia non immoretur. *ibi.*
 Episcopo nō licere abesse à sua ecclesia plus tribus hebdomadis. 103
 Episcopo nō licere alteri clericū in sua ecclesia ordinare. 104. 134. et. 347
 Episcopales ordinationes. 112. et. 231.
 Episcopus ad synodū vocatus non contemnat. 115. 136
 160. et. 316.
 Episcopi in villis, et vicis ordinari non debent. 116
 Episcopi curā sibi à Deo commissam minimè debent negligere. 119
 Episcopi quantam curam agere debeant gregis sibi commissi. *ibi.*
 Episcopi diocesium suam gubernent, nec ad alias accedant. 120
 Episcopi non inuitati vltra propriam diocesim non accedant. 121
 Episcopus indignus nullus efficiatur. 124
 Episcopus solus episcopū ordinare non debet. 125
 Epus nō ordinetur sine consensu metropolitani. 131
 Episcopi prouinciales de Pascha consulant primatem suum. 132
 Episcopi decreta concilio rum agnoscant. *ibi.*
 Epī de rebus suis nihil infidelibus conferant. 133
 Episcopi filios suos à sua potestate exire nō sinant. *ibi.*
 Episcopi non sint negotiatores.
 Episcopus primæ sedis quomodo appellari debeat. *ibi.*
 Episcopus sine licentia peregrinari non debet. 135
 Episcoporum translationes non fiant. 136
 Epī duo non presumant ordinare pontificem. *ibi.*
 Epōrum electioni si cōtra diffores habeat, quot sacerdotes debeant conuenire. *ibi.*
 Episcopi ad concilium conuenientes à suo primatu informari debent. *ibi.*
 Episcopus clericum alienū sibi non præcipiat. 137
 Episcopus plures habens clericos, ei qui eget postulatus largiatur. *ibi.*
 Episcopus in diocesi factus solū plebem teneat, qua extitit ordinatus. *ibi.*
 Episcopi, quæ tēpore episcopatus acquirunt, ecclesie conferant. *ibi.*
 Episcopi qualiter debeant ordinari. 138
 Episcopi qualiter creentur. 139
 Epus vilē habeat supellectile

I N D E X.

et victum pauperem. 140
 Episcopus libros Gentiliū non legat. *ibi.*
 Epus indigentū curā per presbyteros agat. 141
 Epus tutionē testamento non suscipiat. *ibi.*
 Episcopus pro rebus secularibus non litiget. *ibi.*
 Episcopus tantū diuinis vacet. *ibi.*
 Epus egrotans pro se legatum ad synodū mittat. *ibi.*
 Epus clericos nō instituat sine testimonio plebis. *ibi.*
 Episcopus causas audiat presentibus clericis. *ibi.*
 Episcopus cum verba facti nemo discedat. *ibi.*
 Episcopos dissidentes synodus reconciliat. *ibi.*
 Episcopus dissidentes concordare compellat. *ibi.*
 Episcoporum iniusta damnatio irrita sit. 142
 Epus alicui crimen obiticiens deducatur ad probationem ad synodum. *ibi.*
 Episcopi sententia in absentem sit irrita. *ibi.*
 Episcoporum distractiones sine clericorum subscriptionibus irritæ sunt. *ibi.*
 Episcopi causa viscendæ ecclesie alterius episcopi venientes quomodo suscipi debeant. *ibi.*
 Episcopus quolibet in loco sedens stare presbyterum non patitur. *ibi.*
 Episcopus viduæ maritū ad clerum promouens depouatur. 145
 Epus relicta cathedra in diocesi non resideat. 149
 Episcopi nō dedignentur infirmos vngere. 159
 Epī posteriores, anterioribus non præferantur. 173
 Epī pro tempore cōsecrationis suæ literas ab ordinantibus habeant. 174
 Episcopi quod repetere possunt, prætermissa synodo non inuadant. 175
 Episcopi si aduersus hereticos fuerint negligētes quid agendum. 176
 Epus si de hereticorum communionem mentitum suffraganeus constiterit, episcopatum amittat. 177
 Episcopus accusatus, qui ad Apostolicam sedem prouocat. 190
 Episcopus benedicat, et confirmet neophytum. *ibi.*
 Episcopus cum episcopum sepeliat, eius ecclesie curam habeat. *ibi.*
 Episcoporum pro minimis causis aliquos excommunicantium pœna. 190
 Epō quod ab extraneis relinquatur, inter ecclesie facultates computetur. 191
 Episcopus heredem non habens ecclesiam heredem relinquat. 195
 Episcopus capitale crimē incurrens quomodo tractandus. 196
 Episcopo canes ad venandum, aut accipitres, aut huiusmodi res habere nō licet. 197
 240. et. 533.
 Epus in aliena ciuitate ecclesiam ædificans, dedicationem non presumat. 200
 Episcopus excommunicatum alterius non suscipiat. *ibi.*
 Episcopus qui per pecuniam ordinationem fecerit, in quo damnatur. 226
 Episcopi turpibus lucris non inferuiant. *ibi.*
 Episcopus curam sollicitudinemque necessariam monasterii ciuitatis exhibeat. 227
 Episcopus ecclesiam suam non relinquat. *ibi.*
 Episcopus si cōtra metropolitanum eius prouinciæ episcopum causam habeat, vbi talis causa debeat terminari. 228
 Episcoporum ordinationes fiant intra tres menses. 231
 Episcopi dispensatores habeant. 232
 Episcopus sibi successorem non eligat. 234
 Epus sine metropolitani consensu non ordinetur. *ibi.*

I N D E X.

Episcopus relicta vna ecclesia ad alia non transeat. ibi.
Episcopus in metropolitana ciuitate non ordinatus se metropolitanano presentet. 236
Episcopi annuatim diocesis visitent, & basilicas destruitas restituant. ibid.
Episcopus si intestatus decesserit, inuentarium de eius rebus fiat. ibid.
Episcopus aut clericus a te sententiam spoliari non debet bonis suis. 242
Episcopus defunctus per vicinorem episcopum honorifice tumulandus. 245
Episcopus pauperibus, vel infirmis laborare non valentibus victum, & vestitum quantum eius facultas toleret, largiatur. 248
Episcopus nisi sit infirmus, ecclesie, cui proximus est, die Dominico decessere non debet. ibid.
Episcopus nullus ad concilium vocetur, nec accusetur, donec omnia, quae ab illo fuerint ablata, restituantur. 250
Episcopi omnes episcopo Romano subdantur. 251
Episcopus nullus (admonente metropolitano episcopo) ad concilium, vel ordinationem sacerdotis venire detractet. 269
Episcopus de quibuslibet

causis, vel episcoporum ordinationibus, ceterorumque clericorum aliquid non praesumat accipere. ibid.
Episcopus nullus ad sepelendum episcopum venire consilia occasione distimulet. ibid.
Episcopi, qui inuitum ordinauerit poenitentia. 272
Episcopus nullus prius causam in concilio seggerat, quam ad emendationem vitae, & animae remedium pertinet. 279
Episcopus, presbyter, & diaconus sancta conscientia respondant. 280
Episcopus licitum sit cum concilio cleri familiae, & pauperibus ecclesiae quod indignerint erogare. ibid.
Episcopus bigamum, aut interuptae maritum ad officium Leuitica dignitatis non admittat. 282
Episcopus coniugem, ut forem, habeat. 288
Episcopus episcopam non habentem, nulla mulierum turba sequatur. ibid.
Episcopi res consficare audeat nemo. 292
Episcopus alterius episcopi res non praesumat. ibi.
Episcopatū nemini liceat per praemia adipisci. 295
Episcopus nullus detur inuitis. ibidem.

Episcopus nullus viventi episcopo super ordinetur. ibid.
Episcopi infirmus & egenus victus, & vestitus iuxta possibilitatem ministrant. 296
Episcopus quibus causis possit de vna ad aliam ciuitatem mutari. 298
Episcopi cum iudicibus idola debent destruere. 307
Episcopi cum iudicibus necatores filiorum corripiant. ibi.
Episcopus non licet in diocesi sua angarias imponere. 308
Episcopus per seculare potestatem iudicari non debet. 314
Episcopalis domus qualiter custodienda. 315
Episcopus, qui ordinatur, a quibus debet esse immunus. 332
Episcopus coprouincialis ubi consecrandus. ibi.
Episcopus, quae conueniant. 333
Episcopi curam habeant ne pauperes a potentioribus opprimantur. 334
Episcopi de iure sua diocesis nihil auferant. 335
Episcopus in valetudine grauatus visitationis officium alii committat. ibi.
Episcopus, quod in remuneratione obsequii ecclesiae impensum si promissit, exoluat. ibid.
Episcopi quale ius in monasteriis habere debeant. 337
Episcopus libertos ex familiaribus

I N D E X.

illis ecclesiae facere non praesumat. 340
Episcopi secundum tempus ordinationis sedeant. 346
Episcopi dioceses suas visitantes, quem ordinem seruent. 348
Episcopi visitantes quid accipient. ibid.
Episcopo munera non sunt accipienda. 349
Episcopus pro balsamo nihil accipiat praeter solutum. ibidem.
Episcopo pro consecratione ecclesiae nihil accipiendum. ibid.
Episcopus in visitandis ecclesiis quantum ab ecclesia exigendum ei sit. 352
Episcopi morientis exequie. 351
Episcopi nitore carnis debent propensius nitere. 356
Episcopi fornicarii qualiter puniendi. ibid.
Episcopus monasterio, vel ecclesiae quid conferre possit. 359
Episcopus tertiam partem sibi debitam cui vult consecratur. ibid.
Episcopus quantum commodum sibi tollat de ecclesia cuius tumulauerit sacerdotem. 359
Episcopi consanguineos, vel sibi fauentes monasteriis, vel

ecclesiae non praesumant. 363
Episcopi duo in vna ciuitate non ordinantur, nec habentur. 365
Episcopis cura, & potestas sit tam de ordinatione clericorum, quam de facultatibus collatis oratoris. 366
Episcopum praedicare necesse est, & ab aliis curis cessare. 369
Episcopi eundem habeant modum psalendi. 370
Episcopus si quis per praemium fiat quid custodiendum sit. 361
Episcopi post ordinationem suam, a propriis vxoribus secedant. 400
Episcopi diebus omnibus praecipue Dominicis populum doceant. 402
Episcopus in alia ciuitate publice non doceat. ibid.
Episcopi defuncti res interdimittunt futuro reseruentur. 405
Episcopi si episcopali vrbe priuentur, sua tamen priuilegia non amittunt. ibid.
Episcopi, atque presbyteri absque probatione non admittantur. 496
Episcopo sit cura spurcitas omnis gentilitatis abiceat. ibid.
Episcopus pro paruis rebus neminem excommunicet. 533

Episcopi cui lectioni incumbere debeant. 536
Episcopi quid praedicare habeant. ibid.
Episcopi, & presbyteri examinent qualiter consentientes peccata diiudicent. ibid.
Episcopi electio per vim Principum non precedat. 520
Episcopi non licet secularibus implicari negociis. 542 & 561.
Episcopus ex laico ordine nullus assumatur. 554
Episcopi dignitatem nullus Principum potentia fretus assumat. 556
Episcopi quanto honore sint habendi a Principibus secularibus. ibidem.
Episcoporum, qui causantur se a mundi Principibus impediri ad synodum veniant, inuolida sit excusatio. 557
Epo Romano quanta reuerentia sit exhibenda. 558
Episcopus agere nihil praesumat in aliena ecclesia. 560
Episcopus non deponatur, nisi a duo decim episcopis. 563
Episcopi ad expurgandas haereses negligentis poena. 580
Episcopi pro consecrationibus episcoporum &c. nihil accipiant. 585
Episcopus, aut Abbas non amouentur, non praemissa defensionis copia. 641

I N D E X.

Epistole generales à solo fi
ant chorepiscopo. 93
Errores in Milevitano con
cilio damnati. 168
Bremite ceterorum mona
chorum habitum sumant.
 406.
Errores Ioannis de Polia
co. 589
Errores Begardorum, &
Beginarum. 592
Errores Ioannis Vuicleff
in concilio Constatiensi dam
nati. 596
Errores Ioannis Vfs in eod
dem concilio damnati. 600.
 & 607.
Errores archiepiscopi Na
zarani damnati. 615
Esaie loc^o declaratur. 238
Eucharistia mortuis non
conferatur. 132. 319. & 415
Eucharistia ab vniuersis
sumenda. 23
Eunuchi an in clerum susci
piantur. 55
Eufrata hereticus in syno
do Colimensi dantur. 90
Eunomiana heresis quis
author. 109
Eulogias ad alias parochias
minime destinandas. 112
Eulogias ab hereticis acci
pere non debere. 114.
Euangelia Sabbatis legen
da cum aliis scripturis. 112
Eucharistia à sacer dote ac
ceptam, qui non sumpserit, vt

sacrilegus propellatur. 154.
 249. & 371.
Euangelium in Missa quan
do debeat legi. 245
Eutychetis, & Nestorii dog
matum damnatio. 294
Ad Eucharistiã quo gestu
accedere oporteat. 419
Eucharistia sacramentum
laicis tantummodo sub spe
cie panis suscipiatur. 599.
 & 616
Eucharistia sacramento cur
aqua admisceatur. 624
Eucharistia effectus. ibi.
Excommunicatos à sacer
dotibus ab aliquo nõ recipi
dos &c. 24. & 131
Excomunicati ab aliis, ad
communione ab aliis non
recipiuntur. 293
Excomunicati à seculo exe
utes quomodo tractari de
beant. 59
Excomunicati poenitentes
quo in loco comunione ac
cipiant. 77
Excedentes vitam in poeni
tentia ad comunione ad
mittantur. 84
Expositiũ ante ecclesiã, qui
collegerit, quomodo securus
habere possit. 86
Excommunicati ab aliis nõ
ante suscipiantur, quã suo re
concilientur episcopo. 92. 293
 & 320
Exorcizare nõ oportet eos

qui ab episcopis nõ sunt pro
uelli. 113
Exorcista quomodo costi
tuantur. 139
Exorcista oĩ die energume
nis manus imponant. 147
Excommunicatos à sacer
dote nullus adeat, nec alloqua
tur. 354. 347
Excommunicati si ad po
nitentiam non se inclinaue
runt, per Principem puniri
debent. 562

F

Falsi testes, vt sint tractan
di. 74. & 195
Falsi accusatores vsque ad
exitum non comunicent. 77
Famosorum libellorum pro
hibitio. 71
Fanuli, qui se percusserint,
ipsi tantum sint sui sangui
nis rei, nec ad dominum per
tineat. 86
Fames si euenerit, qualiter
depreccetur. 110
Feriatia dona ab hereticis
accipere non licet. 114
Festa cum Paganis celebra
re non licet. 115
Festa Gentilium non sunt
celebranda. 411
Festa à fidelibus qualiter ce
lebranda. 412
Festinitates celebrande,
qua. 530
Festum corporis Christi quĩ
fuert

I N D E X.

fuert constitutum. 592
Fides sancta trinitatis. 19
Fideles omnes per manuũ
impositionem episcoporu con
firmantur. 27
Fideles ter in anno commu
niceat. 30
Fidelis quã duxit ante bap
tismũ potest habere, vel non
habere. 37
Fideles semel in anno con
fiteri tenentur 572
Fideles, quod incubente ne
necessitate baptizent. 69
Fideles cum Iudea moeran
tes quomodo tractari debe
ant. 74
Fideles ad capitolium sa
crificandi causa non ascen
dant. 72
Fideles cũ Paganis festa nõ
celebrent. 115
Filios, qui per occasionem
continentie neglexerit, ana
thema sit. 81
Filiis à parẽtibus pretextu
diuini cultus abscedere non
licet. ibid.
Fides concilii Syrmienfis.
 105.
Filium, qui ex Maria est,
si quis hominem solum dixe
rit, anathema sit. 160
Filium Dei qui tanquam
man creaturarum factum
dicunt consilio Dei anathema
sit. 108
Filium qui natum dixit

rit, nolente patre, anathema
sit. ibidem.
Filium qui dicit ingenitũ,
& sine principio tanquam
duos sine principio, anathe
ma sit. ibid.
Fidei assertio contra Priscil
ianistas. 155
Fides Romanorum ex con
cilio Chalcedonensi. 232
Fidei Trinit. probatio. 257
Fidei expositio secundũ re
uelationem Gregorii episcopi
Neocesariensis. 261
Fides à sancto Quintiano
episcopo exposita. 278
Fides non contrariatur ve
ro. 629
Fidei episcoporum, & pri
morum Gothicæ gentis con
fessio. 303
Filius solus ex tribus per
sonis diuinis humanitate af
sumpsit. 341
Filius Dei in singularita
te persone non in unitate na
turæ humanitatem assũ
psit. ibid.
Filii clericorum quomodo
tractandi. 360
Fideles cũ mulieribus vna
non lauentur. 414
Fideles quinta feria apud
catechistas fidẽ recitẽ. ibid.
Fides indiget opere, quia si
ne operib⁹ mortua est. 525
Filium proprium de baptis
mo nullus suscipiat. 533

Fidelium animas poenis pur
gatoris purgari. 619
Fœminarum, quæ relictis
viris suis, aliis nubunt, po
na. 66
Fœminis nõ licet caput ton
dere. 81
Fœmina epistolas suo tan
tũ nomine scriptas nec dent,
nec accipiant. 75
Fœmina, quæ relictõ mari
to adultero alterũ duxerit,
pœna. 66
Fœmina in cœmeteriis non
peruigilent. 69
Fœminarum semper adulte
rantium pœna. 73
Fœminarum, quæ consciis
maritis adulterantur, pœ
na. ibidem.
Fœmina viduitatem profes
sa eiusmodi professione non
deserant. 201
Fœmina, quæ benedictionẽ
diaconatus hacten⁹ cõtra in
terdicta cano. acceperũt. 270
Fœminarum aborsus procu
rantium pœna. 417
Fœmina, q̃ religionis pro
positum abiecerunt. 363
Fornicantis rursus post po
nitentiam pœna. 65
Fortitudinem Christianam
quid faciat. 204
Formula pro conciliis cele
brandis. 329
Frater superstes thorum de
functi fratris non ascen
dat.

I N D E X.

dat. 248
 Fratres qualiter se expurga-
 re debeant a furtis. 534
 Funeris excubie quomodo
 a laicis celebranda sint. 209
 Funera sanctorum cum plan-
 ctu atque tristitia condemnada
 sunt. 210

G

Gentilibus desiderantibus
 manus imponatur. 70
 Gloriarī nemo debet de sua
 substantia. 204
 Gloria, & honor patri in
 fine psalmorum dicendū, non
 tantummodo, Gloria patri. 331
 Gratia Dei non tantum ad
 remissionem peccatorum va-
 let, que iam sunt commissā, sed
 adiutorium prestat, ne com-
 mittantur. 170. & 179
 Gratia Dei, & scientiam tri-
 buit ut agamus, & dilectio-
 nem, ut quod scimus, implere
 valeamus. 171
 Gratia Dei prestat, ut lex
 impleatur. ibid.
 Gratia Dei non adiuti, nec
 velle, nec agere possumus bo-
 num. 179
 Gratiam Dei quomodo te-
 stetur baptizandorum insti-
 tuta purgatio. ibid.
 Gratia Dei humana inuoca-
 tio conferri non debet, nam
 ipsa gratia facit, ut inuocet-
 ur a nobis. 202

Gratia dono ad fidem, &
 ad regenerationem baptisma-
 tis pervenimus. ibid.
 Gratia Dei sumus id, quod
 sumus. ibid.
 Gratia Dei nos praevenit in
 quocumq; opere bono. 206
 Gratia per baptismum acce-
 pta, baptizati (Christo auxi-
 liante) possunt adimplere sa-
 lutaria. ibid.
 Gratia, & virtutes tam par-
 vulis, quam adultis in bap-
 tismo infunduntur. ibid.

H

Ab hereticis abstinendū. 28
 Heretici quomodo reconci-
 liandi. 31
 Heretici ad clerum non pro-
 moueantur. 71
 Heretici baptizati recipi-
 antur. 84
 Hereticorum concilium con-
 tra Athanasium. 109
 Hereticis in ecclesiam in-
 gressus non concedatur. 111
 Hereticorum speluncas in-
 gredi nulli concedatur. ibid.
 Hereticorum connubia vi-
 tanda sunt. 112. & 114
 Hereticorum benedictiones
 accipere non licet. 114
 Hereticorum cœtus non ec-
 clesia, sed conciliabulum. 145
 Heretici si in mortis disci-
 mine cœvertantur, quomodo
 consignentur. 199

Heretici an post mortem
 anathematizari possint. 252
 Hereticorum quorundam,
 qui damnati fuerunt nomi-
 na. 266
 Hereticos, qui non anathe-
 matizat, anathema sit. 266
 Heretici in concilio Toleta-
 no septimo damnati. 535
 Heredes mortuorum episcopi
 bona eius hereditaria sibi non
 vendicent. 359
 Heredes fundatoris ec-
 clesie eius sollicitudinem ge-
 rant. 358
 Hereticorum in sexta syno-
 do Constantinopolitana dam-
 natio. 380. 389. 394
 Heretici qualiter suscipi-
 endi. 417
 Hereticorum scripta non per-
 mittantur. 522
 Hieronymi de Praga abiur-
 ratio, eiusdemq; ab ea reuo-
 catio. 607
 Homicidium voluntariè, vel
 casu committentium poeniten-
 tia. 44
 Homicida, & falsi testes a
 comunione submoventur. 195
 Homo constat duabus sub-
 stantiis, anima, & corpo-
 ris. 454
 Hominem nihil boni pos-
 se sine Deo. 205
 Hominum que propria
 sunt. ibid.
 Homicidas, adulteros, fu-
 res

I N D E X.

res ad ecclesiam si confuge-
 rint, ab ecclesia atriis non ex-
 trabant. 247
 Horas qui non recitant be-
 neficio priuentur. 642
 Hospitalitas quantum, &
 exceda ab omnibus, & do-
 cenda. 314. & 315.
 Hymni recipiendi. 291
 Hymnorum in ecclesia ca-
 nendorum ratio. 331
 Hymnus trium puerorum
 in ecclesia decantari iussus.
 ibidem.
 Hypodiaconi, qua aetate cre-
 andi. 401

I

Iba epistole ad Marim Per-
 sam scripta damnatio. 268
 Idolis quod datum est fide-
 les non accipiant. 70
 Idololatria destruat. 151
 Idolorum cultores per re-
 giam potestatem puniantur.
 423.
 Idolorum cibus Christiani
 non videntur, eorumq; cultum
 vident. 271
 Ieiuniorum observatio. 289
 Ieiunium quadragesime quis
 instituerit. 20
 Ieiunium quatuor temporum
 a quo institutum, & quare. 24
 & 522.
 Ieiunium ecclesia a sacerdo-
 tibus constitutum non temere
 solvendum. 47

Ieiuniorum tempora que
 68. bis. 283.
 Ieiunare die Dominico non
 licere. 82. 249. & 409
 Ieiunia communia solvere
 non licere. 82
 Ieiuniorum tempore nulle
 lites, nec contentiones esse de-
 bent. 109
 Ieiuniorum tempore debita
 a debitoribus non exigan-
 tur. ibidem.
 Ieiuniorum tempore a con-
 iugiis abstinendum. 110
 Ieiunium, quod coniugali
 opere polluitur, penè nihil va-
 let. ibid.
 Ieiunium in quadragesime
 quinta feri ultime hebdoma-
 de solui non debet. 116
 Ieiuniorum diebus comme-
 morationes martyrum fieri
 non debent. ibidem.
 Ieiunium Sabbati obserue-
 tur. 158
 Ieiunium aduentus Domini
 celebretur. 311
 Ieiunium in die Passionis
 Christi solui non debet. 416
 Ieiunium quadragesime in
 dicendum. 330. & 350
 Ieiunium quadragesime non
 solvatur. 357
 Ieiunium quinta feria in ce-
 na Domini non solvatur. 403
 Ieiunandum non est Sabba-
 tis, & Dominicis diebus qua-
 dragesime. 409

Ieiunium indictum qui cœ-
 tempscrit qua pena plectan-
 tur. 530
 Ignorantia non impedit quin
 ab illicitis nuptiis presbyter
 abstinere teneatur. 402
 Imagines turpes pingi non
 licet. 418
 Imaginum sanctarum con-
 servandarum cause concilium
 a quo coactum. 498
 Imaginum sacrarum defen-
 sio. 501
 Imagines temporibus Chry-
 sostomi pingebantur. 502
 Imagines sanctorum tempo-
 ribus Apostolorum fuerunt in
 ecclesia. 507
 Imaginum qui mentionem
 fecerint, recensentur. 508
 Imagines sanctorum ado-
 rande nec sunt necne longa di-
 sputatio. 498. & 553
 Imperatoris, & Pontificis
 officia quo discretata. 238
 Imperator quoscumque po-
 test ad veram fidem pertra-
 hat. 240
 Imperator monitis Aposto-
 licis pareat. ibid.
 Imperatores vniuersalibus
 dicitaxat synodis interesse pos-
 sunt. 540
 Incestorum pena. 243
 Incarnationis filii Dei my-
 sterium explicatur. 368
 Infidelibus nihil mūdū. 125
 Infantes baptizati a solo epi-
 scopo

I N D E X.

scopo configentur. 158
 Incontinentes omni tempore, qui sint in extremis laborantes a communione non arceantur. 162
 Inimicitias qui diuturna obstinatione renocare nequiverint ab ecclesia cætu excommunicatione pellantur. 194
 Incasta copulatio prohibetur. 316
 Infamia, qui se notant ad clerum pervenire non possunt. 337
 Incastrosi perquirantur ab ep̄o, & si pœnitere noluerint ab ecclesia expellantur. 532
 Inimici, & suspecti indices esse non possunt. 538
 Indulgentiarum moderamen. 585
 Incompatibilia plura nulli concedantur. 640
 Ioannes Oecolampadius, & Zuinglius errorem Berengarii renovarunt. 646
 Iudei quō ad baptismus gratiam recipi debeant. 295
 Iudeorū celebritates Christianis interdicitæ. 114
 Iudeorum convivia Christiani non frequentent. 71
 Iudei quando inter Christianos procedere non liceat. 277. & 311
 Iudei Christianis populis iudices non præponantur. 280 & 311.

Iudei advenā, vel Christianam ad Iudaicam superstitionem non seducant. 284
 Iudei fidelium fruges nō benedicant. 71
 Iudeis nō licet habere Christianas uxores. 307
 Iudeis officia publica non committantur. 339
 Iudei mancipia Christiana contra ipsorum voluntatem non habeant. 274. & 284.
 Iudei a cœna Domini vsq; ad diem primam post pascha per forum, aut plateas nō deambulent. 311
 Iudei mancipium Christianum in proprios usus nō cōparent. 311
 Iudei sicut ad fidē nō sunt cogendi, ita nec cōversi ab ea recedere permittantur. 338
 Iudeis contra fidem Christianam dari suffragiū prohibetur. 328
 Iudeorum qui iam baptizati Iudaizantium pœna. 338
 Iudeorū filii post baptismū a parentibus separentur. 339
 Iudei ad fidem cōversi cum remanentibus in veteri ritu non communicent. ibid.
 Iudeus ab uxore fidei separatur, nisi ad fidem accesserit. 339
 Iudei testes esse non possunt. ibid.
 Iudeis Christianos servos

habere non licet. 355. & 340
 Iudei baptizati cum episcopo celebrent dies festos. 361
 Iudeorum azima comedere nulli fidelium licet. 400
 Iudei, qui fide ad Christianam fidem accedent, nec ad communionem, nec ad ecclesiam admittantur. 521
 Iudei compellendi ad restituendas usuris. 586
 Iudeorum habitus ab aliis publicè distinguantur. ibi.
 Iudices placina in diebus festis non habeant. 565
 Iudicibus secularibus obnoxiorum vindictam gladius a Deo est promissus. 162
 Iudicandum non est temerè de iis, qui ad Dominū mitigaverunt. 240
 Iudicium iniustum, iniustitias definitio, regio metus, vel insus, aut a iudicibus ordinata non valeat. 243
 Iudicibus civitatis, vel loci si hereticum, vel Bonosiacū rebaptizasse cognoverint, quid observandum. 277
 Iurantis per capillum Dei, vel caput, aut per creaturam pœna. 21
 Iuramenta incauta non servanda. 23
 Iurare quā alienum sit ab hominibus Christianis. 31
 Iurare non cogantur pueri ante ānos quatuordecim ibi.
 Iura-

I N D E X.

Iurare quis nō debet in pedes. 283
 Iudicum, vel potentum patres opprimētū pœna. 291
 Iudicium sanguinis clericis interdictum. 581
 Iudex secularis nulli clericorum iniuriam afferat. 321
 Iuramenta resoluta non possunt. 152
 Iuramenta illicita non sunt servanda. 356
 Iuramenta cōminatoria sunt mitiganda. ibidem.
 Iuris professores a quibus cavere debeant. 413
 Iuramentum nullus in templū inducat. 416
 Iuramentum a secularibus potestatibus pro fidei defensione præstandum. 579

K

Kyrie eleison in omnibus ecclesiis dicatur. 208

L

Litania quid sit. 521
 Litania maior est observanda. ibidem.
 Litania quando dici debeant. 340
 Laicus clerico crimen non inferat. 52. & 277
 Laici clericum sibi obitium reverentiam præstent. 3
 Laici clericos actores non constituant. 89

Laicus, qui viduam duxerit, ad clerum non admittatur. 125
 Laicus presentibus clericis non doceat. 147
 Laici ad clerū qui promovendi non debeant. 165
 Laici, qui possunt clerici fieri. ibid.
 Laici maioribus solemnitatib; cū episcopis interesse nō negligant. 197
 Laicus ante annum conversionis non ordinatur. 209
 Laici funeris exequias observantes, a quibus se abstineant. ibid.
 Laici in ecclesia clericis nō misceantur. 287
 Laicus nullus absq; annua cōversatione præmissa episcopus ordinatur. 296
 Laici presbyteros non eiciant de ecclesiis. 529
 Laicis ingredi sacrariū ad cōmunicandū non licet. 347
 Laicus quomodo ad sacerdotium assumatur. 348
 Laico publicè docere interdicitur. 412
 Laicus chorum non ingreditur. ibidem.
 Laicus quid prohibeatur. 524
 Laici presbyterum non inducant. 543
 Laicus sacramenta sibi non ministret. 410
 Laici ubi sepeliendi. 563

Lapsi, qui de catholica fide in hæresim transeunt, quomodo sint tractandi. 197
 Laudes post Euāgelium decantentur. 330
 Lectores cum orariis officium suum non agant. 113
 Leges humane rationi, & honestati nō repugnantes amplectendæ. 25
 Lectores quomodo fiāt. 139
 Leuita ab vxoribus se continereant. 125. 130. & 149
 Lector si viduam alterius vxorem acceperit, nihil amplius sit. 152
 Leuita quo tempore in veteri lege ordinabantur. 332
 Leuita unum tantum humerum ambiat orario. 336
 Lectores in habitu seculari ornato non psallant. 347
 Lectores, & cantores possunt vxores ducere. 399
 Lector nullus fiat absq; manus impositione. 522
 Liberti, quorum patroni in seculo fuerint ad clerum non prouebantur. 75
 Libertus Papa ab exilio reuocatus Constantio heretico consensusit. 109
 Libri canonici in ecclesia, qui. 117. 137. 164. 626. & 648.
 Libero arbitrio bene utimur per Christum. 179
 Liberti, si necessitas exigit,

I N D E X.

ab ecclesia tucantur. 194
 Liberti in ecclesia commen-
 dati non opprimantur. 200
 Liborum arbitrium in pri-
 mo homine infirmatum, nisi
 per gratiam baptismi repa-
 ri non potest. 204
 Liberi non potest quis d:
 quacūq; miseria, nisi per Dei
 misericordiam. *ibidem.*
 Liborum arbitrium propter
 primi hominis peccatum atte-
 nuatum est. 513
 Liberti ab episcopo defen-
 dantur. 305
 Liberti ecclesia per solos epi-
 scopos iudicentur. 313
 Liberti ob ingratitude non
 libertate priuentur. 324
 Liberti ecclesia a patrocini-
 o ecclesie nō discēdāt. 340
 Libertas quomodo seruis
 donata valeat. 415
 Libertatem qui integrā con-
 sequitur ad clericatum susci-
 pi potest. 340
 Liberti ecclesie, & ab eis
 progeniti nouo adueniente Pō-
 tifice professiones suas reno-
 uare debent. 343
 Libertorū filii intra eccle-
 siā erudiendi nutriātur. 143
 Liberti ecclesia a coniugio
 Gorborum abstineant. 360
 Libertorū ecclesia ad ipsam
 redire nolentium pœna. 361
 Libertis ecclesie, eorumq;
 propagini ex omnib⁹, quæ ha-

bucrint de iure ecclesie nihil
 licet ad extraneū dominium
 transferre. *ibid.*
 Libri sacri communi, &
 profano vsu non consuman-
 tur. 412
 Libri aliqui non impriman-
 tur, nisi per deputatum exa-
 minentur. 644
 Literarum ignari ad supe-
 riorem ordinem non acce-
 dant. 234

M

Mahometi origo, ingenii,
 & obitus. 321
 Malefica mulieres quomo-
 do a Satana decipiuntur. 45
 Manducare in ecclesiis non
 licet. 113
 Manichæus asserit Spiritū
 sanctum crucifixum. 259
 Mancipia Christiana, quæ
 in Iudæorū seruitio detinen-
 tur, quomodo habenda. 274
 284. & 311.
 Mancipia, quæ propter spem
 coniugii ad ecclesiam confu-
 giunt, non audiuntur. 284
 Mancipia ecclesie sublata,
 ipsa ecclesia absq; aliqua op-
 positione accipiant. 300
 Mariam Dei genitricē nun-
 quam actualiter subiaciūse
 originali peccato. 617
 Martini, & Calixti episco-
 porū declarationes circa em-
 ptiōnes cum pacto de retro-

uendendo. 628
 Marcus Petri fili⁹ in baptis-
 mate. 13
 Marcionis secta quo tempo-
 re variè diuisa. 23
 Martyrum dignitatem, ne-
 mo prophanus infanct. 87
 Martyrum commemoratio-
 nes ieiuniorū diebus fieri nō
 debent. 116
 Mariam virginem glorio-
 sam verè Dei genitricem,
 qui non conficitur hæreticus
 est. 264
 Martyrum reliquiæ, a qui-
 bus, & quomodo gestan-
 da. 374
 Martyrum historia ab infi-
 delib⁹ scripta dānātur. 411
 Matrimonium inter alieni-
 genas, in solui possit. 565
 Matrimonia inter confan-
 guineos quis primus probi-
 buerit. 25
 Matrimonia inter adulte-
 ros prohibentur. 565
 Matrimonio qui se copula-
 rūt intercedēte repudio, adul-
 teri esse monstrantur. 163
 Matrimonia contraria ac-
 cedente infirmitate nulla vo-
 luntatis contrarietate soluan-
 tur. 270
 Matrimonia sint libera o-
 portet. 247
 Matrimonia incesta quā-
 strictè prohibeantur. 316
 Matricidarum pœnitē-

I N D E X.

ria. 544
 A d matrimoniū solus con-
 sensus sufficit. 545
 Matrimonii bona quot
 sint. 626
 Matrimonium saepe, ac se-
 pius contrahi potest, si impe-
 dimentum non obstat. 627
 Martinus Lutherus nouas
 hæreses suscitauit in Germa-
 nia. 646
 Merces bonis operib⁹ debe-
 tur, si fiant, sed gratia præce-
 dit, ut fiant. 204
 Mercionia inter ecclesia-
 sticos minimè exerceantur.
 67. & 133.
 Merita omnia sanctorū do-
 num sunt Dei. 179
 Mensa episcoporum, & ab-
 batum qualis esse debeat. 47
 & 528.
 Medici curent aduocare me-
 dicos animarum. 582
 Melchij. dech Rex, & sacer-
 dos fuit. 238
 Metropolitanus episcopus
 totius prouincie sollicitudinē
 gerit. 93
 Metropolitanus episco-
 pus ceteros honore præcel-
 lit. *ibidem.*
 Metropolitanus solus om-
 nium epistolas ad concilium
 euocandum subscribat. 173
 Metropolitanus singulis an-
 nis comprouinciales suos ad
 concilium euocent. 269

Metropolitanus episcopus
 quomodo ordinandus. *ibi.*
 Merces aliqua pro diuinis
 sacramentis sumi non de-
 bet. 377
 Metropolitanus, super quos
 episcopus potestatem habeant
 eos conuocādi ad synodalem
 conuentum. 558
 Metropolitanus subiectos
 episcopus non grauet. *ibid.*
 Metropolita non exerceant
 ministeria episcopalia per
 subiectos episcopos. 560
 Militia dediti ad clerū non
 admittantur. 166
 Militantes post baptismum
 si ad clerum sint admissi, dia-
 conii dignitatem non acci-
 piant. 153
 Ministri ubi ordinantur,
 ibi permaneant. 76
 Ministri altaris vsuras, vel
 lucra, quæ sexcupla dicuntur,
 non accipiant. 111
 Ministri orario non utan-
 tur, nec ostia derelinquāt. 113
 Ministris non liceat panem
 dare, aut calicem benedicere.
ibidem.
 Ministros altaris ad aga-
 pen vocatos partes tollere nō
 oportet. *ibid.*
 Ministri altaris lauacra cū
 mulieribus communia non
 habeant. 114
 Ministri altaris incantatio-
 nibus si operam dederint, ab
 ecclesia proiciantur. *ibid.*
 Ministri altaris præter ius-
 sionem episcopi non peregrin-
 entur. 115
 Minister sine chrismate nō
 proficiatur. 199
 Ministri altaris a seculari-
 bus negotiis se abstineāt. 527
 Ministris ecclesiarum res
 ecclesie sine episcopi licentia
 alienare non licet. 276
 Ministeria diuina ad nu-
 ptiarum ornatum nunquam
 præstentur. 280
 Miracula quare a nostris
 imaginib⁹ nūc nō edantur. 503
 Ministri episcoporū qua-
 les esse debeant. 532
 Ministri Dei sine sobriū. 528
 Missarum solēnia a quo ha-
 buerint initium. 19
 Missas in nocte natiuitatis
 Dominice quis instituerit ce-
 lebrandas. 20
 Missas supra memorias, ac
 sepulchra martyrum celebra-
 ri quis constituerit. 35
 Missa nō nisi a ieiunio cele-
 bretur. 350
 Missam qui die solēni præ-
 mistunt, excommunicentur. 146
 Missas qui audiunt ante-
 quam sit expleta non egredi-
 antur. 196
 Missa nisi in sacratis Do-
 mino locis celebrari non de-
 bet. 250
 Missarū celebratio qua ho-

I N D E X.

ra inchoetur. 274 *scopo subiecti sint.* 227
Missas eodem modo ab omnibus legi debere. 347 *Monachi seculares aliquos actiones non attrahant. ibi.*
Missae vno ordine ab omnibus celebrentur. *ibid.* *Monacho vxore ducere non licet.* 229
Missae presbyteri qui indubitanter sit concubinam habere nullus audiat. 543 *Monachi sine episcopi licentia vagantes ad propria loca redire cogantur.* 231
Modus quidam est loquutionis, qui frequenter in scripturis diuinis positus inuenitur, quo significatur a parte totum. 454 *Monasteria semel Deo dicata seculariorum coenacula non fiant.* *ibidem.*
Monachas non debere contingere sacra vasa, aut sacras palas, nec deferre incensum circa altare. 22 *Monasteria virginum monachorum cura committantur.* 325
Monachi scurrilia non loquantur. 138 *Monach^o missus alicubi misterium clericatus agere non praesumat nec negotiator existat.* 236
Motus pie voluntatis ex Deo est. 178 *Monasterii vnius vnus sit abbas.* 240
Monasterium in cōsulto episcopo nullus constituat. 194 *Monachi sine abbatis licentia non ordinentur.* 243
Monachi ad officium clericatus, nisi abbatis iussu, non accedant. 236 *Monachi ab infantia monasterio macipati, an si post velint, accedere possint ad nuptias.* 252
Monachum ad alterum monasterium commigrantem, nisi abbatis sui permissu, nullus suscipiat. 523 *Monachi duo in vno stratu non recumbant.* 288
Monasteria puellarum qui ingredi prohibeantur. 510 *Monachus in monasterio adulterii committens, vel furum faciens &c. quomodo plebitur.* 320
Monasteria puellarum procul a monachorum monasteriis extruantur. 194 *Monasteriorum expoliatores anathemate feriuntur.* 325
Monachi in vrbibus lucris non inserunt. 226 *Monachorum e monasterio egredientium poena.* 337
Monachi in ciuitatibus episcopo *quid cōferre ep̄s possit.* 359 *Monachatum qui proficiuntur quomodo probandi.* 406
Monasterium ingredi omnes possunt crimine aliquo non obstante. 407
Monachus fornicator iure communi punitur. 407
Monasteria futurae sumptuosae vestibus non induantur eodie quo intrant in monasterium. 407
Monasteria non exeant a monasterio nisi sub certa forma. 408
Monach^o extra monasterium oratorium non adificet. 516
Monasteria duplicia non extruantur. *ibid.*
Monach^o, vel manacha proprium non relinquunt monasterium, & ad aliud se conferant. *ibidem.*
Monachorum vita quae esse debeat. 526
Monachi ad placita secularia non veniant. ibi. & 528
Monachi a negotiis secularibus se abstineant. *ibid.*
Monasteris quae sint prouidenda. *ibid.*
Monachum quid faciat. 534
Monachi creati episcopi vestis ratione non mutent. 561
Monachi tempore interditi possunt diuina celebrare. 584
Monacha precioreceptae cum recipientibus de monasterio expelluntur. 585
Monasteria alicui non commendentur. 641
Montes pietatis aliquid moderatum accipere vltra sortem ad solas ministrorum impensas absque lucro ipsorum montium minimè vsurarium putari debet. 642
Mortuis Eucharistia non tradatur. 319
Mortuus super mortuum non mittatur. *ibidem.*
Mortui in ecclesia sepeliri qui possunt. 532
Mortuus ibi sepeliatur, vbi decimam soluit. 563
Mulieribus partus suos ex fornicatione necantibus quae poenitentia sit iniuncta. 44
Mulieris quae duobus fratribus nupsit poena. 49
Mulier propter continentiam quae putatur, virilem habitum assumens, anathema sit. 81
Mulier quae proprium virum reliquerit nuptias execrans anathema sit. *ibid.*
Mulier caput tondere non licet. *ibid.*
Mulier sacrum non introat. 115
Mulier publicè non doceat. 147
Mulier non baptizet. *ibi.*
Mulier ad alienorum virorum coetum, non accedat. 134. & 152.

I N D E X.

Mulier in adulterio cum clericis deprehensa, quae poena plebentur. 284
Mulier sola monasterium non adeat. 289
Mulier inuita viro non nubat. 306
Mulier an, & quomodo liceat episcopi cubiculum ingredi. 310
Mulier non licet nuda manum Eucharistiam sumere, nec manum ad pallas Dominicas mittere. 320
Mulier quae communicat Dominicalem suam habeat. 321
Mulier in ecclesia iacet. 423
Mulier nulla in episcopatu, vel monasterio conuertatur. 523
Mulier baptizari potest. 200
Mysterium diuini operis praestantius est, quam fragilitatis remedium. 127

N

Natura diuina humana sociata, natura possunt & tres proprietate, & duae tropicè appellari substantia. 454
Natura humana nullo modo seipsum potest, creatore suo non adiunante, seruari. 205
Natura, & gratiae opera. *ibidem.*
Nemo est, qui esse possit sine peccato. 171
Neocæsariensis concilii canones. 49
Neophytum ad sacerdotium officium ordinari non debere. 83. 111. & 124.
Neophyti castè viuunt. 146
Neophytus benedicatur, & confirmetur ab episcopo. 190
Niceni concilii quae fuerit origo. 53
Niceni concilii fidei. 318.
episcoporum non esse violandam. 120
Niceni concilii constituta perpetuò seruanda. 151. & 233
Niceni concilii secundi fides. 490
Novatus haereticus quot tempore ex Aprica uenerit. 28
Novat^o, & sequaces haereticis damnantur. 31
Novatiani ad comunione non suscipiantur. 83. & 111
Noverca siue nullus aliqua copulatione iungatur. 270. & 273.
Nova ciuitas noua habeat dignitatem episcopalem, vel metropolitanam. 405
Nuptias qui execratur anathema. 80
Nuptiae cum haereticis minime celebrande. 112
Nuptiae in quadragesima non celebrentur. 116. & 245
Nuptias occultè nullus faciat. 247

I N D E X.

Nuptiæ prohibita quæ. 525
 Nuptiæ ultra. 4. gradum
 non prohibita. 584

O

Obedientia cleri erga episcopum. 311
 Oblationes fidelium episcopis creduntur dispensanda iuxta necessitatem fidelium. 30
 Oblatio panis, & vini Dominicis diebus facienda. 313
 Oblationes eorum, qui non continent non esse accipiendas. 68
 Oblationes ecclesiæ extra ecclesiam non accipiatur, vel dentur. 80
 Oblata si quis acceperit præter episcopum, vel ab eo constitutum, anathema sit. ibi.
 Oblationes fidelium, qui negauerit ab ecclesia, cui fraudem fecit, excludatur. 85. 191
 Oblationes offerri in quadragesima non oportet. 115
 Oblationes in domibus ab episcopis, vel presbyteris offerri non debent. 116
 Oblationes dissidentium fratrum non reperiantur. 147
 Oblationes opprimentium pauperes reficiuntur. ibi.
 Oblationes defunctorum negantes excommunicentur. ibi.
 Oblationes defunctorum qui retinent, excommunicentur. 207. & 276.
 Oblationes fidelium quomodo dispensanda. 135. 272. & 348.
 Oblatio catholici, qui filios suos hereticorum baptismati tradiderit ab ecclesia non recipiatur. 244
 Oblationes defunctorum, qui in aliquo crimine fuerunt interempti, recipiantur. 270
 Oblata ecclesiæ nullus auferat. 296
 Oblata eorum quæ quomodo debet sibi mortem consciscunt, non recipienda. 319
 Oditis qui publicis exardescunt ab ecclesiasticis conuidentibus arceantur. 86
 Operibus bonis merces debetur, si fiant: sed gratia præcedit, ut fiant. 204
 Oratio Dominica omnibus diebus à sacerdote post matutinas, & vespas dicatur. 249
 Oratoriū si quis in agro suo habeat, aut habere postulet, quid obseruandum. 275
 Orationis Dominicæ efficacia. 330
 Orare cum hereticis, vel schismaticis non licet. 115
 Orationes ecclesiæ contemni minimè debere. 80
 Ordo in episcopi electione obseruandus. 86
 Ordinationes episcopales. 112
 Ordinationes iudicio multitudine fieri non debere. ibi.
 Orationes quotidiana fi-

ant. *ibidem.*
 Oraciones catechumenorum. *ibid.*
 Oraciones ad patrem semper dirigantur. 134
 Orandi est pro infirmis. 159
 Oraciones ecclesiæ gratiam Christi resonant, quæ genus humanum reparatur. 179
 Oraciones post antiphonas dicantur. 194
 Ordinari qui contra canones fuerint qualiter castigandi. 244
 Ordinari quare nullus debeat ex penitentibus. 247
 Orandi, & psallendi vnus ordo seruetur. 328
 Ordinatores peruersi nullatenus ordinationibus intersint. 190
 Ordinari nemo debet absoluit. 227
 Ordinandus non est quis nisi psalterium nouerit. 357.
 & 512.
 Orthodoxus ethnicam non ducat. 413
 Ostiarii ad ostia persentrent. 115
 Ostiarii quomodo ordinentur. 140
 Oua in quadragesima non comedantur. 409

P

Pacis osculū cur detur post confecta mysteria. 158
 Pax inter sacerdotes iniuolubiler conseruanda. 286
 Palladius in concilio Aquilensi damnatur. 198
 Panis, & vinum aqua permixtum quomodo offeratur in sacrificio Missæ. 19. & 373
 Papa nec ligari, nec absolui potest à seculari. 239
 Papa nullius iudicio est subiectus. 242
 Parentum sponsalium fidem frangentium penitentia. 71
 Paracletum qui non alium dixerit præter filium, ut Dominus docuit, anathema sit. 107.
 Parochiam alienam nullus præsumat. 131
 Parabola vitis, & palmarum declaratio. 205
 Parochus quod relinquitur quomodo debeat dispensari. 209
 Parochialem habens ecclesiam per seipsum illi deseruiat. 583
 Parochie rusticane immobiles permancant. 230
 Paruuli si infirmari contingat, eodem die, quo nati sunt baptizentur. 249
 Patrum perfidia filiis obesse non debet. 339
 Patribus quoto anno licet filios religioni tradere. 363
 Partus Virginis fuit citra vllum dolorem. 414
 Paruuli à parentibus monasteriis traditi susceptum habitum nunquam deserant. 526
 Pars à toto, aut totum à parte. 455
 Pascha quam festiuissimè colere debeamus. 313
 Pastor ecclesiæ si à fide exorbitauerit, est à fidelibus corrigendus, pro reprobis moribus tollerandus. 17
 Pascha à primatis ciuitatis in ciuitate celebretur. 281
 Paschatis celebrandi ratio. 20. 23. 74. 144. 281. & 329
 Pascha quo tempore celebranda sit controuersa. *ibid.*
 Pastorem non debent oues reprehendere, nec vllatenus accusare, nisi à fide exorbitauerit. 242
 Passio Christi ut populis prædicetur. 329
 Patrem, & filium duos deos dicens, anathema sit. 106
 Patrem, & filium, & Spiritum sanctum vnā personam qui dicit, anathema sit. 107
 Patrem, & filium, & Spiritum sanctum qui tres deos dicit, hereticus est. 108
 Patris, & filii, & Spiritus sancti qui vnā naturā, vnā virtutem, & potestatem, Trinitatem &c. non confitentur hereticus est. 263
 Paulianista, & Cataphryge rebaptizetur. 60. & 84
 Pauperes ecclesiæ honorandi sunt. 146
 Peccati purgatione non per voluntatem nostram, sed per Spiritum sancti infusione, & operationem fieri. 202
 Peccatum in Spiritum sanctum quod sit. 237
 Pelagii, & celestini errores. 168
 Pentecostes celebratio. 75
 Periuurii, aut ad periuurium compellentis poena. 21. & 312
 Periuurii poenitentiam agere nolentis poena. 37
 Persecutione pro fide catholica patientes benignè suscipiantur. 105. & 143
 Peruersos, qui obuiare, & perturbare potest, & non facit, videtur impietati eorum fauere. 241
 Petrus, & Paulus vna die passi sunt. 17
 Pestilentia si euenierit, ieiuniis, & elemosynis Domini misericordia deprecatur. 110
 Photiniani baptizentur. 84
 Picturæ in ecclesia non sint. 69
 Plures ecclesiæ vni presbytero nequaquam committantur. 483
 Plebs, quæ in diocesi semper subiaccit, episcopum non accipiat. 136
 Poena periuurii, aut ad periuurium compellentis. 21
 Poena iuræ per capillum, vel per caput Dei, aut per creaturam. *ibid.*

I N D E X.

I N D E X.

Pœnitentiarius, cuius negli-
gentia aliquid de sanguine Do-
mini distillat. 21
Pœna sacerdotum imperfe-
ta officia relinquentium. 22
Pœna talionis. 30
Pœna ebrietatem vitare
nolentium. 37
Pœna diuersorum immo-
lantium, qui postea pœniten-
tia ducti respiciant. 39. 40.
41 & 42.
Pœna iis, qui alius deuian-
di à fide causam attulerint, cõ-
stitutæ. 42
Pœnitentiæ adulterorum. 44
Pœnitentiæ necantium par-
tus ex fornicatione. ibid.
Pœnitentiæ homicidarum.
ibidem.
Pœnitentiæ diuinationes ex-
perientium. 45
Pœnitentiæ eorum, qui vir-
ginum corruptionibus con-
sentiant. ibidem.
Pœna hominẽ per malitiam
interficiendum. 65
Pœna rursum post pœniten-
tiam fornicantis. ibid.
Pœna sacerdotum mœchan-
tium. 64
Pœna celebrantium coniug-
gia cum sacerdotibus gentili-
bus. ibidem.
Pœnitentiæ eorum, qui dua-
bus sororibus copulantur. 72
Pœna vxorum, quæ filios
de adulteris necant. 73

Pœna statuta vxoribus cle-
ricorum adulteris. ibid.
Pœna eorum, qui prinuig-
nas vxores duxerint. ibid.
Pœnitentiæ coniugatorum
qui in adulterium lapsi fue-
runt. ibid.
Pœna foeminarum maritis
consciis adulterantium. ibi.
Pœnitentes post acceptam
pœnitentiã nuptui se collo-
cauerunt. 84
Pœnitentiã coniugatis non
nisi ex consensu dandam. 85
Pœnitentiã quod tempus tri-
buendum est. 110
Pœnitens à presbytero ius-
su epi sui reconcilietur. 130
Pœnitentiã quomodo dan-
da sit pœnitentibus. 135
Pœnitentes quomodo reco-
ciliandi sint. ibi. & 159
Pœnitentiã histrionibus con-
uersis non denegetur. 136
Pœnitentiã implorati pœ-
nitentiã leges iniungantur. 145
Pœnitentes negligentiores
tardius reconciliantur. ibid.
Pœnitentiã postceteros quid
si postea obmutescunt. ibid.
Pœnitentes infirmi viaticum
accipiant. 146
Pœnitentes qui in infirmita-
te viaticum acceperint, quid
si superuixerint. ibid.
Pœnitentium, qui casu ali-
quo decesserint, memoria, &
orationibus, & oblationibus

commendatur. ibid.
Pœnitentibus omni tempo-
re ieiunium manus à sacerdoti-
bus imponatur, ibid.
Pœnitentes citã diebus remis-
sionis genua flectat. ibi.
Pœnitentes mortuos sepe-
liant. ibidem.
Pœnitens, si necessitas cogat,
lector, aut ostiarius fiat. 151
Pœnitentiã qui apud hære-
ticos acceperunt quõ ad recon-
ciliationem admittantur. 176
Pœnitentiã vltima nemini
est neganda. 180
Pœnitentes maiores, & mi-
niores quõ pœnitentiã ac-
cipiant. 192
Pœnitentes qui de corpore
exceunt quõ comunicent. 199
Pœnitentes clerici non or-
dinentur. 246
Pœnitentiã temerè inueni-
bus non est credenda. 276
Pœnitentes pœnitentiã age-
re debent. 306
Pœnitentiã postulantes
quomodo tractandi. ibid.
Pœnitentiã statum qui se-
mel acceperunt, mutare non
possunt. 338
Pœnitentes in mortis peri-
culo quõ sint habendi. 372
Pœnitentiã qui nescientes
acceperint an obseruare tene-
antur. 420
Pœnitentiã sacramentum in
quos partes diuidat, & quæ
sit

I N D E X.

sit eius forma. 624. & 625
Pœnis studia prohibentur
in sacris ordinibus constitu-
tis. 630
Polychronii insania. 389
Polychronii hæretici fidei
chartula. 390
Pontificibus, rectoribusq;
ecclesiæ, quæ in eorum ordina-
tione sint promittenda. 371
Pontificum facta Imperator
iudicare non debet. 538
Pontificis, & Imperatoris
officia quõ discreta. 238
Pontifex à seculari nec li-
gari penitus, nec absolui po-
test. 239
Pontifex solus sine aliorum
consensu potest hæreticum dam-
nare. ibidem.
Pontifex qualiter eligen-
dus. 241
Põtifex propter infirmita-
tem impediti non sunt abii-
ciendi. 533
Possessio triennialis intra-
eandem prouinciã seruari
debet. 279
Possessio triennialis sicut alic-
uã tollit diocesim, ita territo-
rii conuentum non admittit. 335
Possessionibus in emphiteu-
sim datis ab ecclesiã nõ licet
emphiteutam spoliare. 558
Preces, & orationes ad pa-
trem semper dirigantur. 134
Prædia vsibus sacrorum ce-
lestium dedicata ab irrudenti-
bus vexari non debent. 25
Preces, & orationes cõposi-
tæ nisi probatæ fuerint in cõ-
cilio, non dicantur. 173
Præmiũ pro episcopatu nul-
latenus accipiat. 246
Præscriptio in reb⁹ ecclesiæ
locum non habeat. 248
Præficionum ordo. 299
Præscriptio nõ est obicien-
da vbi necessitas interest ho-
militatis. 322
Præscriptio longi temporis
si legitimus limes deficiat,
silenium repenti impo-
nit. ibidem.
Præscriptio nulla valet abs-
que bona fide. 583
Præscriptio in reb⁹ ecclesiæ
quo tempore incipiat. 360
Prælati solliciti sint, ne vel
coronam amittant. 542
Prælia omni tempore probi-
bentur. 545
Præceptoribus philosophiæ
quæ præcipiuntur. 640
Præceptorum puerorum of-
ficium. 641
Prædicatoribus quæ probi-
bita sint prædicare. 579. 580
Presbyteri nomen quando
primum. 16
Presbyteri Missarum solen-
nia non celebret nisi duobus
præsentibus. 22
Presbyteri qua ætate ordi-
nandi. 30. & 50
Presbyter illiterat⁹ Missam

non celebret. 30
Presbyteri, & diaconi, ac
ministri altaris quales eligi
debent. 34
Presbyteris non licet iura
ecclesiastica vendere. 43
Presbyteris irrationali-
ter viuētibus quæ pœna sit cõ-
stitutæ. ibid.
Presbyter si vxore duxerit,
ab ordine suo deponatur. 49
Presbyteri fornicantis pœ-
na. ibid.
Presbyter os in secundis nu-
ptiis non debet orare. 50
Presbyteri corporali pecca-
to præoccupati non offerant
in aliis tamen officiis mane-
ant. ibidem.
Presbyteri alteri⁹ regionis
præsentibus episcopis, vel pres-
byteris ciuitatis non offe-
rant. 51
Presbyteri sine examinatio-
ne non recipiantur. 58
Presbyteros ad alias ciuita-
tes transfecuntium pœna quæ. 60
Presbyter nullus christiana
conficiat. 63
Presbyteri propter suã cau-
sam non intret in curiã. ibi.
Presbyteri falsò accusati
non debent puniri. 74
Presbyteris coniugatis obla-
tiones nõ sunt denegandæ. 80
Presbyter parochiam pro-
priam non deserat. 91
Presbyteri excommunican-

I N D E X.

di quomodo sint tractandi. 69
 Presbyteri sine conscientia
 episcoporum nihil faciant. 78
 Presbyterorum iudicanti-
 um numerus qui. 89
 Presbyter excommunicatus
 à vicis episcopis audia-
 tur. 104
 Presbyteras in ecclesia tan-
 quam ordinatas cōstitui non
 debere. 112
 Presbyteris ante ingressum
 episcopi ad altare introire nō
 licet. 116
 Presbyter iussus ab epō suo
 pœnitentem reconciliat. 130
 Presbyter excommunicatus
 si sacrificauerit, anathematiz-
 zetur. 131
 Presbyter p̄sente, & incon-
 sulto epō non celebret. *ibid.*
 Presbyteri non ordinentur,
 nisi qui cum eis sunt, fideles
 existant. 134
 Presbyteri quæ tēpore pres-
 byteratus acquirunt ecclesie
 conferant. 137
 Presbyter qualiter ordinetur.
 139
 Presbyterorum cōfessus in
 ecclesia. 142
 Presbyteri ab epō chrisma
 petant. *ibid.*
 Presbyteri si post ordinatio-
 nē filios genuerint, ad altiorē
 gradum non ascendant. 151
 Presbyter ecclesie res alie-
 nare non potest. 193
 Presbytero benedictionem
 populo dare non licet. 196
 Presbyter capitale crimen
 incurrens quomodo tractan-
 dus. *ibidem.*
 Presbyter canes ad venan-
 dum, aut accipitres non ha-
 beat. 197
 Presbyteri facultatē habeāt
 predicandi. 208
 Presbyter non ordinē, qui
 in monasterio reclusus est, ut
 pœnitentiam agat. 247
 Presbyter si nec literas, vel
 baptizandi ordinem nesciat,
 non ordinetur. 270
 Presbyteri quid plebes suas
 admonere debeant. 280
 Presbyteri ante Epiphaniā
 missos suos dirigāt, qui eis de
 principio quadragesimæ nū-
 ciet, & in ipsa Epiphaniā ad
 populum indicent. 318
 Presbytero, diacono, aut
 subdiacono post cibum acce-
 ptum, vel poculū Missas tra-
 ctare non licet. 319
 Presbyteri, & diaconi vi-
 tentiborum vxorum. 320
 Presbytero non licet ad tri-
 palium vbi rei torquentur
 stare. *ibid.*
 Presbyter in iudicio, vbi
 quis ad mortē tradatur sede-
 re non licet. *ibid.*
 Presbytero, aut diacono, vel
 cuiquam clericorum cōcleri
 cum suum ad iudicē secula-

rem non pertrahat. *ibid.*
 Presbytero inter epulas cā-
 tare non licet. 321
 Presbyteris ordinare nō li-
 cet. 323
 Presbyteri, vel diaconi ab
 vno episcopo non sunt depo-
 nendi. *ibid.*
 Presbyteri filiorum Aarō
 gestant figuram. 324
 Presbyteri cum ordinantur
 ab episcopo officialē libellum
 accipiant. 333
 Presbyteri, & diaconi tem-
 pore suæ ordinationis votū
 castitatis emittant. 334
 Presbyteri iniuste depositi
 quomodo in pristinū statum
 restituantur. *ibid.*
 Presbyteros, & diaconos
 de familiis ecclesie licet con-
 stituere. 340
 Presbyter altaria non con-
 secret. 347
 Presbyter, vel abbas, seu dia-
 conus per p̄mium ad sacrum
 ordinem non accedat. 366
 Presbyter singulis quadra-
 gesimis episcopo ministeriū
 suæ rationem reddat. 496
 Presbyteri, & diaconi mu-
 lierem in domo sua habitare
 non permittant. *ibid.*
 Presbyteri sine intermissio-
 ne vuantur orariis. 529
 Presbyter solus sacrificiū
 non peragat. 531
 Presbyterorū sine literis epi-
 scopi

I N D E X.

scopi iter agentū pœnā. 535
 Presbyteri iurare non co-
 gantur. 564
 Precium pro sepulchris,
 & hominibus sepeliendis nō
 accipitur. 207
 Principes seculares syno-
 dis interesse non debent. 557
 Princeps secularis episco-
 porum promotioni non se im-
 misceat. 559
 Priscilliana hæresis dāna
 tio, & articuli aliquot. 344
 Privilegia concessa catho-
 licis, qui hereticorum exter-
 minio insistant. 579
 Proditores quomodo tra-
 ctari debeant. 77
 Professus, vel viduus quid
 absente epō prohibeatur. 153
 Prœvincia in duos metro-
 politanos episcopos non diui-
 datur. 229
 Prœvincia qualibet in of-
 ficio ecclesie vnum ordinem
 teneat. 249
 Processio Spiritus san-
 cti. 367
 Processio Spiritus sancti
 à filio ostenditur tum ex La-
 tino, tum Græcis. 588
 Psallere nemini licet in ec-
 clesia præter canonicos psal-
 tes. 112
 Psalmos sparsim nō licere
 confundi. *ibi.*
 Psallere quæ in ecclesia cō-
 ueniat. 117
 Psallendi observatio. 289
 Psallatur in ecclesia nihil
 poetice cōpositum extra Psal-
 mos. 347
 Pueri ante annos. 14. iura
 re non cogantur. 75
 Puella si in iuuenili etate
 patri inscio se iuramento ob-
 strinxerit, eius vota, & iura
 menta sint irrita. *ibi.*
 Puellarum fidelium, quæ
 Gentilibus iunguntur pœni-
 tentia. 77
 Puella, quæ se Deo vouerit,
 si ad nuptias transferint com-
 munionem priuentur. 86. 122
 Puellarum consecratio à
 presbyteris non fiat. 130
 Puella monasterium in-
 trantes quod temporis spaciū
 permanere debeant, antequā
 vestimenta religionis acci-
 piant. 295
 Punitio hereticorum secu-
 laribus committenda. 578
 Pupillorum cause inscio
 episcopo à secularibus non iu-
 dicandæ. 314
 Purgatorii assertio. 620
 Q. Quadragesima tempore à
 coniugibus abstinentium, &
 castæ, & p̄tē viuendum. 110
 Quartodecimani ad cōmu-
 nionem non recipiantur. 111
 Quadragesima tempore
 nuptiæ non celebrentur. 116
 Quadragesima non quin-

quagesima ante Paschæ solen-
 nitatem teneatur. 248
 Quadragesima æqualiter
 teneatur. 281
 Quadragesimali tempore
 casti, & ouorum esus inter-
 dicitur. 409
 Quatuor tēpora sunt ob-
 seruanda. 530
 Quæ pars plus possit esse
 ad totum hominem intelligen-
 dum facilius. 455
 Questores modesti sint,
 & discreti. 585
 Quo anno liceat patribus
 filios religioni tradere. 363
 R.
 Raptorum mulierū, ac eo-
 rum, qui sibi auxilium præsti-
 terint pœna. 417
 Raptores viduarum, vel
 virginum ecclesie cōmunio-
 ne priuentur. 241
 Raptor si cum rapta ad ec-
 clesiam confugerit quomodo
 tractandus. 247
 Rebaptizati in præuarica-
 tione sine aliqua necessitate,
 vel tormento qualiter sint
 castigandi. 244
 Rebaptizatio abiuratur. 303
 Rebaptizari qui non de-
 beant. 544
 Reccharedi Regis Gottho-
 rum de confirmatione conci-
 lii Toletani. 3. editum. 310
 Rectores ecclesiarum cu-
 rent magis ecclesiastica iura
 cc 5 quam

I N D E X.

quam sua. 375
 Rei ad ecclesiam cōfugien-
 tes non abstrahantur. 531
 Relicta presbyteri, vel re-
 licta diaconi, aut subdiaconi
 post eius mortem non licet
 maritum accipere. 320
 Religiosus fœminis qui
 proficitur ab episcopo pro-
 betur. 147
 Religiosa puella viro-
 rum familiaritatem non ha-
 beat. 152
 Religiosum habitum spon-
 taneè semel indutum nullus di-
 mittat. 342
 Reliquia martyrum à
 quibus, & quomodo gestan-
 da. 374
 Reliquia sanctorum à Chri-
 sto nobis relictæ multis mo-
 dis beneficia fundentes. 501
 Reliquia sanctorum quo-
 modo ostendenda, vel non
 ostendenda. 584
 Repudiarum mariti ad
 sacerdotium non proueban-
 tur. 209
 Res à clericis conquisita
 qualiter diuidantur. 359
 Resurrectionis articulus
 exponitur. 369
 Reuerentia clericis præ-
 standa. 315
 Rogationum tempora quan-
 do, & qualiter sint celebra-
 da. 248
 Rogi in nouilunio ritus

Gentili nō accendantur. 412
 Romana ecclesia prima-
 tum tenet omnium ecclesia-
 rum. 225. & 255
 Romana sedes à nemine in-
 dicari potest. 540
 Romanae ecclesie nulla sy-
 nodus priuilegium aliquod
 contulit. ibi.
 Romanum Pontificem in
 vniuersum orbem tenere pri-
 matum, & esse successorem
 beati Petri Principis Aposto-
 lorum. & verum Christi vi-
 carium. 621

S.

Sabellianorum secta quan-
 do exorta. 34
 Sabellius in qua synodo
 damnatus. 62
 Sacerdotii initium. 16
 Sacerdotalis ordo quādo
 cepit in nouo testamēto. ibi.
 Sacerdotum, & episcoporum
 ordo à Deo constitutus. ibi.
 Sacerdotes saepe dātur iux-
 ta merita plebis. 17
 Sacerdotes sine socio sacer-
 dote non sacrificent. 22
 Sacerdoti nisi ieiunii non
 sacrificent. 319. & 350
 Sacerdotum imperfecta offi-
 cia relinquuntium pœna. 21
 Sacerdotes tollerandi po-
 tius, quam exprobandi. 29
 Sacerdotes vitia incolita
 austerissima falce pœnitentia
 defecet. 467

Sacramentum à summis
 sacerdotibus, & Dei minis-
 tris nisi pro recta fide non
 exigantur. 31
 Sacramentum confirma-
 tionis nisi à summis sacerdo-
 tibus perfici non potest. 47
 & 612.
 Sacrificiū altaris quibus
 vestibus offerendū. 47. 52
 Sacramentum baptismi
 an maius sit quam confirma-
 tio. 48
 Sacramentorum baptis-
 mi, & confirmationis effe-
 ctus. ibi.
 Sacrificantiū idolis post fi-
 dē baptismi pœna. 65. & 122
 Sacerdotum post laua-
 cri fidem immolantium pœ-
 na. 65
 Sacerdotum qui munus ido-
 lis dederint pœna. ibi.
 Sacerdotum post pœniten-
 tiam mœchantium pœna. ibi.
 Sacerdotum mœchantiū
 pœna. 67
 Sacerdotes Gentilium quo-
 modo ad communionem ad-
 mittantur. 72
 Sacrificare qui pœnis co-
 guntur quot annis à commu-
 nione abstineant. 83
 Sacerdotes, qui idolola-
 triam non eruerint, commu-
 nione priuentur. 85
 Sacerdos de se crimen con-
 fitens deponatur. 122

Sacer-

I N D E X.

Sacerdotium ignotis non
 conferatur. 124
 Sacerdotes, & Leuita ab
 vxorum complexibus se cōti-
 nent. 125. 130. 140. & 271
 Sacerdotes castitatem cu-
 stodiant. 130. & 233
 Sacerdotes quomodo iudi-
 cari debeant. 131
 Sacramentū per solennes
 Paschalis dies catechumens
 non præbeatur. 132
 Sacerdotum filii spectaculo
 non exhibeant, nec spe-
 ctent. 133
 Sacerdotibus lapsis manus
 non imponatur. 150
 Sacerdotes, & Leuita in-
 continentibus deponantur. 160
 Sacerdotes amicti pallis
 in ecclesia ministrare nō de-
 bent. 179
 Sacerdotes qui accusare
 non possunt. 189
 Sacerdotes canibus ad ve-
 mandum non vtantur. 197
 Sacerdotes qua etate sint
 ordinandi. 209
 Ad sacerdotium qui non
 prouebantur. ibi.
 Sacramento se obligantiū
 pœna. 244
 Sacerdos ad baptizandi
 officium, & ad vestimenta
 altaris lauanda propria ha-
 beat vasa. 245
 Sacerdotium qui per pe-
 cunia mundinum ambitione

quasi erit, abiiciatur, vt re-
 probus. 269
 Sacerdotum ecclesie res de-
 bitas occupantiū pœna. 276
 Sacerdotis corpus dum ad
 tumulum euehitur, palla alta
 vis nunquam obtegatur. 280
 Sacerdotium per pecuniā
 acquiri non debet. 292
 Sacrarum virginum neq;
 per raptum, neq; per compe-
 titiones aliquas quisquā con-
 iugi sortiatur. 293
 Sacerdotes neminem ex le-
 uibus causis suspendant. 295
 Sacerdotibus non licet li-
 bidinosa societate viuere. 305
 Sacrarum literarū lectio
 sacerdotibus conuiuiis mi-
 sceatur. 306
 Sacerdotes secularia vesti-
 menta nō debent inducere. 310
 Sacerdotes quales esse de-
 beant. 332
 Sacerdotibus ignorantia
 maxime est vitanda. 333
 Sacerdotes hostium confi-
 nitimi nullum mandatum ad
 extraneam gentem occultè ac-
 cipiant. 334
 Sacerdos nullus sit iudex
 vbi sanguinis sententia præ-
 paratur. 334
 Sacerdos propria peccata
 confitentibus pœnitentiā im-
 ponat. 365
 Sacerdotum discordia cō-
 ponenda. 370

Sacerdotibus qui à spiri-
 tu vexantur sacra ministeria
 tractare non liceat. 372
 Sacrificantes Domino se-
 cum habeant adiutoria con-
 stituta. ibi.
 Sacerdos sine oratio non
 sacrificet. 374
 Sacerdotes barbarici cum
 ordinantur vxores possunt
 relinquere. 403
 Sacerdotum sacrificantiū
 qui non communicant pœ-
 na. 421
 Sacerdos erga pœnitentes
 sit cautus. 534
 Sacerdotem qui sponte oc-
 ciderit quō tractandus. 535
 Sacerdotum dignitas non
 vita consideranda est. 541
 Sacerd. fornicariū pœna. 542
 Sacramenta à malo sacer-
 dote licite sumuntur. ibi.
 Sacramenta nouæ legis
 septem. 622
 Sacramenta tribus rebus
 perficiuntur. ibi.
 Sacramenta characterem
 imprimentia non reiteran-
 tur. ibi.
 Sacramentum confirma-
 tionis quid significet. 623
 Sacramenti confirmatio-
 nis effectus. 624
 Sacramentum pœnitentia
 in quot partes diuidatur, &
 que sit eius forma. 625
 Sacramentum ordinis &
 eius

I N D E X.

cuius effectus. *ibi.* Seculares res parochiarum
Salutis aeternae mysterium ne ad regendum non habeant com-
modo per se potest conquirere. 203 missas. 365
Salutandi modus in Mis- Sedem primam iustitiae nul-
sa unus sit. 346 lus diu iudicet. 64
Sacerdotii Quinti. nifides. 278 Sedes episcopales quomo-
Sanctus ter in Missa can- do firmanda. 423
tari debet. 208 Sedes Romana a nemine
Sanctorum merita donum iudicari potest. 540
sunt Dei. 179 Sedium patriarchalium
Sanctimonialia, quae a tate ordo. 580
velari debeant. 193 Sedes Romana in omnibus,
Sanctimonialia feminae & per omnia prima est. 225. 226
quae propositum religionis ab- Senes ecclesiae honorandi
tecerunt quomodo tractan- sunt. 146
da. 363 Sepelire corpora in bap-
Sanctorum Patrum dogma terio non licet. 319
ta non solum sequi debemus, Sepultura pro mortuis non
sed & eisdem vocibus cum vendantur. 207
illis uti. 388 Sepulchra sine Domini volun-
Sancti, ut filii Dei colun- tate non sunt reseranda. 316
tur. 502 Sepultura pro precium non est
Sanctiones secundae in Ni- exigendum. 207
caea synodi praecipue circa san- Seruus Domini occasione re-
ctorum imagines. 519 ligionis non contemnat. 80
Sanctorum corpora de loco Seruus si insciente Domi-
ad locum non transferantur. 532 no ordinetur, ad quid, vel epi-
Scorta qui congregant, & scopus, vel qui eum obtulerit
alii, quae poena plebent. 416 teneatur. 248
Scripturae canonicas tantum Seruus, vel colorus ad ho-
in ecclesia legantur. 137 nores ecclesiasticos non ad-
Scripturae canonicae quae. *ibi.* mittantur. 276
Scripturae suborta contro- Serui fiscales si ecclesias con-
uersa per patrum interpreta- struxerint, doctauerintque; pro-
tionem est diluenda. 402 curet episcopus auctoritate
Secularis, ad quencumque sa- regia confirmari. 307
cerdotium se conferat, is cum Serui ecclesiarum publicis
vindictae. 86 angariis non fatigantur. 309

Subdia-

I N D E X.

Subdiaconi sacrarium non Synodus quamobrem sin-
ingrediantur. 113 gulis annis celebrari debeat.
Subdiaconi ad ostia perse- fuerit ad militiam non re-
uerent. 115 deat. 228
Subdiaconi quomodo or- Templum prophanantes ab
dinantur. 139 ecclesia reiciantur. 418
Subdiaconus si defuncta Templum sine reliquiis san-
uxore aliam duxerit, ostia- ctorum non consecrantur. 521
rius fiat. 152 Testamentum episcopi qui
Synodorum canones sunt aliquid de ecclesiastici iuris
seruandi. 226. & 304 proprietate legauerit, quomo-
Synodus vniuersalis legi do postit valere. 197
time congregata ecclesiam mi- Testamento legari non pos-
litanam representat. 611 sint ea, quae in terris ec-
Synodo vniuersali legiti- clesiae fecerit, sed ecclesiae re-
me congregatae etiam Pa- linquat. 252
palis dignitas obedire tene- Theatrici a communione
tur. *ibid.* separantur. 76. & 84
Synodorum acta nisi per Theodorus cum suis dogma-
Rom. Pont. confirmantur nul- tibus damnatur. 266
lum habeant robur. 237. Theodor etiam episcopi dam-
& 298. natio. 267
Symbolum fidei in omni- Thomas Monetarius no-
bus ecclesiae die Dominica re- uarum haeresum suscita-
citur. 304 tor. 646
Symboli ubi dicitur des- Tolerano episcopo quae au-
cendit ad inferos explica- thoritas concessa in promo-
tio. 328 tione episcoporum. 422
Synodi Lateranensis ca- Trinitas sancta nec capi-
nonnes contra Theodorum, tur numero, nec recedit a nu-
Cyrum, & Paulum hereti- mero. 368
cos. 352 Trinitatis mysterii expli-
Synodus a correctione pra- catio. 387
latorum inchoanda. 358
Synodales congregationes V.
saltem singulis annis cele- Valens in concilio dam-
branda. 612 natus. 108
T. Vasa Domino sacrata huma-
Taxatus qui semel clero nus visibus non seruiant. 374
ria conficiendis aptata qua- Vasa sacrosanctis myste-
lia esse

I N D E X.

lia esse debeant. 564
 Venditionem qua per ab-
 bates fuit forma. 197
 Verbum affectiuum, aut
 prolatiuum, qui dixerit Dei
 filium, anathema sit. 106
 Verbum caro factum est,
 si quis audiens verbum in car-
 nem mutatum putauerit, ha-
 reticus est. 107
 Verbum Dei diebus Domi-
 nicis, & alijs est predicand-
 um. 528
 Vestimenta ad sacros vs-
 sus qualia esse debeant. 34
 & 47.
 Vestimenta ad ornandam
 seculariter pompam non den-
 tur. 72
 Vidua si mœchata fue-
 rint, & eundem postea mari-
 tum habuerint, vel alium duxe-
 rint, quomodo tractari de-
 beant. 74
 Viduae professæ si in cobi-
 bendam persisterint cum ra-
 poribus damnandæ sunt. 85
 Viduae qualiter ad bap-
 tiserium ordinentur. 140
 Viduae infirmæ ab eccle-
 sia sustententur. 147
 Viduas quæ stipendijs ec-
 clesie sustentantur, quid agē-
 dum. 148
 Viduae professæ quid si cō-
 tinentiam præuaricent. ibi.
 Viduam qui acceperint, dia-
 coni non fiant. 152
 Vidua episcopi quæ mari-
 tum acceperit pœna. 154
 Viduitatem professæ si ta-
 lem professionem deseruerint
 damnandæ. 201
 Viduae mariti ad ecclesia-
 sticos ordines non acce-
 dant. 234
 Viduae diu in religioso
 proposito per tempus commo-
 rata non nubant. 241
 Viduae, aut religiose vir-
 gini qui stuprum intulerit, qua
 sit pœna plectendus. 244
 Viduarum cause quomo-
 do tractandæ. 314
 Vidua professæ quomodo
 professionem faciat, & habi-
 tum suscipiat. 362
 Vigiliae prohibentur. 318
 Vinum aqua mixtum in
 sacrificio offeratur. 403
 & 555.
 Virginitatem pollicitam
 præuaricantium quæ pœ-
 na. 44
 Virgines puella cum non-
 nullis viris, tanquam foro-
 res habitare volentes ab eo-
 rum consortio prohibean-
 tur. ibi.
 Virgines Deo sacratæ si
 adulterauerint quid circa
 communionem obseruan-
 dum. 66
 Virginum secularium si
 mœchata fuerint pœnitentia.
 ibi.
 Virginitatem custodiens,
 tanquam is, qui perhorres-
 cens nuptias temerat, anathe-
 ma sit. 81
 Virginitatem seruans si
 contra coniugatos extollitur
 anathema sit. ibi.
 Virginitatis encomium. 127
 Virgines ante. 25. annos
 non consecrentur. 132
 Virgines sacræ quomodo
 sint custodiendæ. 135
 Virgines sanctimoniales
 quomodo ordinentur. 140
 Virgines velari possunt
 ab episcopo infra annos. 25. si
 necessitas urgeat. 177
 Virgo Deo dicata nuptiis
 non iungatur. 229
 Virgines qua ætate velan-
 dæ sunt. 249
 Virginum monasteria mo-
 nachorum curæ committan-
 tur. 325
 Virginitas viduitati ca-
 sse viduitas nuptiis præfer-
 ter. 616
 Vitis palmites nihil viti
 conferunt, sed ab ea accipiunt,
 vnde viuunt. 205
 Vnigenitum Dei filium cru-
 cifixum si quis audiens cor-
 ruptionem sustinuisse dicit,
 anathema sit. 107
 Vnicuique etiā iusto, dicen-
 dum est: Dimitte nobis debi-
 ta nostra. 172
 Voluntate quædo quis suam
 facit,

I N D E X.

facit, & quando Dei. 205
 Voluntates in Christo duas
 esse longa probatio. 378
 Voluntatum, & operatio-
 num in Christo pluralitas
 explicatur. 379
 Votorum obligatio. 204
 Votum suum in ecclesia
 nullus cantado, bibendo, vel
 lasciuendo exoluat. 270
 Vrsarius in concilio dam-
 natus. 108
 Vsurarii non absoluen-
 di. 588
 Vsurarum Iudaicarum re-
 strictio. 586
 Vulnera quæ fomenta non
 sentiunt, ferro abscindan-
 tur. 243
 Vxores habentium si sæ-
 pius mœchati fuerint quæ
 pœna. 71
 Vxoratus, qui concubinam
 habuerit, a communione ab-
 stineat. 154
 Vxores suas, qui derelin-
 quunt, a communione eccle-
 siæ, & populi coetu exclu-
 dantur. 194
 Vxor subdiaconi, vel exor-
 cista, vel acoluthi ad secundas
 nuptias non transeant. 316
 Vxor episcopi reponatur
 in monasterio. 408
 Vxores temerè relinquen-
 tium pœna. 422

FINIS.

CHARTARVM

NVMERVS.

* aa bb cc A B C D E F G H I K
 L M N O P Q R S T V X Y Z
 AA BB CC DD EE FF GG HH II KK
 LL MM NN OO PP QQ RR SS TT
 VV XX.

Omnes sunt quaterniones, præter * & XX
 quæ sunt terniones.

FRATER PETRVS

SOTO MAYOR, THEOLOGIAE.

professor, & regens in collegio. S. Gregorii ad
scholasticos Theologicae facultatis
in eodem collegio.

NON ambigo patres optimi, & literis, & morū probitate insignes quae probe noueritis oēs nostrum patrem Bartholomeum Mirandē meum iamolim, simul ac vestrū praeceptorē, cuius quidem vel animi erga vos beneuolentiam, vel in quotidianis Theologiae lectionibus (dum studet maxime vobis esse vsui) improbam solitudinē, vel in vestrae religionis augmentū flagrantissimā charitatē, omnibus vobis multis, magnisque argumentis esse perspectā haud me clam est. Sed nūc hoc ipsum nouo quodā officii genere ne utiquā vulgari pernoscite. Cū enim animaduerneret vestrae utilitatis studiosissimus maximā comoditatē, & accessionē vestris studiis adiectā iri, si lectioni assidue diuini Thomae lectio simul conciliorū esset adiūcta, quibus rebus integrū, atque absolutū theologū aestimare par est: nam vtrūque per se indigens, alterū alterius auxilio eget: curauit diligentissimē omnium conciliorum, quae hactenus apud nos extāt (vastū, & immensum opus) decreta, in summam quandā cogere, vt sic tandē facili opera, ac mediocri labore quilibet Theologiae candidatus omnium conciliorū notitiam, vt per necessariam, sic etiā, & laboriosissimam & multi temporis indigentem sibi comparare posset. Qua in re eo studio, & diligentia sudatū est id laboris, & operae est insumptū, vt affirmare liceat, nihil, vel ad fidem, vel

ad mores pertinens magnis illis conciliorum voluminibus contineri, q̄ nō sit in hac breui epitoma summa cū breuitate repositū. Quod ita rē habere facile cōperiet, quicūq; (modò æquū sit arbiter) experiri volet. Vt interim taceā q̄ in illa effusissima cōciliorū lectiōe nequaquā quas vbiq; dignoscere q̄ nā cōciliū generale sit, quoduē puinciale, cui pōtificis accessit auctoritas, cui nō accessit. Qua ex re cōciliis oībus integrā, in cōcussumq; stabilitatē, ac fidē, ad cōfirmationē dogmatū ecclesiasticorū orthodoxi aut demūt, aut tribuūt. At verò in hoc cōpēdio huic rei maximè data est opera, vt ex multis coniecturis hinc inde animaduersis, vel ex ipsis cōciliis, vel ex aliis grauis simis authoribus difficultas hæc quoad fieri potuit, sit in lucē edita. Generalia vniuersa celebrata sunt presēte aliquo vicario pontificis, puincialia nōnulla probauit sedes Romana vt in suis locis indicatū est: cetera digna sunt, q̄ probarentur, quibus exp̄sa approbatio pōtificis nō accesserit. Hac opa noluit vos auocare à lectiōe integra conciliorū, sunt enim multa in eplis decretalibus pōtificū lectiōe dignissima, q̄ cōpendio cōcludi nō possunt. Erit vobis hic labor loco indicis quo veterē illā & sanctissimā ecclesiā presētē habere possitis, & hanc nostrā cū illa cōferre. Hinc vos animaduertite patres optimi quēadmodū oporteat vos in eū esse animatos, qui vt vobis parceret, nec salutē, nec labori pepercit suo, atq; harū rerum, quo vobis compendium hoc traderet, dispendium subire nō est grauatus: vt siquid minus aut laboris, aut operæ in quotidianis lectiōibus est impensum, quæ ipse in vestram vtilitatem cupit impēdere, hic cum fœnore compensatum accipiatis. Bene valetē patres in Christo obseruantissimi.

CANONES APOSTOLORVM. I

De canonibus Apostolorum variè tradiderunt scriptores ecclesiastici, *Author.* vt diligenter annotauit Gratianus in suo volumine decretorū. d. 16. *Qui-*dam in totum reiecerunt tanquam apocryphos. Alii admisserunt sexaginta vt Zepherinus Papa scribēs Episcopis per Sicilia cōstitutis. Alii verò quinquaginta recipiunt, vt Leo nonus Papa contra epistolam Niceti abbatis. Sexta autem synodus recepit, & probauit. 85. in can. 2. prout in Græcis, & Latinis exemplaribus ferūtur. *Quam synodum secutus integros. 85. canones ex Græcis, & Latinis codicibus transcripsi.* *Ca. 1.*

Episopus à duobus, aut tribus Episcopis ordinetur.

Ca. Si archiep̄s. &c. Nec ep̄i. De tēpo ordina.

Ca. 2.

Presbyter ab vno episcopo ordinetur, & diaconus, & reliqui clerici. *Can. 3. Quid offerendum sit in sacrificio altaris.*

Si quis episcopus, aut presbyter præter ordinationem domini alia quædam in sacrificio offerat super altare, id est, aut mel, aut lac, aut pro vino ficeram, & confecta quædam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina contra consuetudinem domini faciens, congruo tempore deponatur.

Sacrificium missæ à dño ordinatum.

Can. 4. Quæ liceant ad altare offerri.

Offerri non liceat aliquid ad altare præter nouas spicas, & vvas & oleum ad luminaria, & thymiama, id est, incensum tempore quo sancta celebratur oblatio.

Can. 5. Inter quos primitiæ diuidenda.

Omnia aliorum primitiæ episcopo, & presbyteris domum mittuntur, non super altare. Manifestum est autē, q̄ episcopus, & presbyteri inter diaconos, & reliquos clericos eas diuidunt.

Can. 6.

Episopus, aut presbyter vxorē propriam nequaquā sub obtentu religionis abiiciat. Si verò reiecerit, excommunicetur: sed si perseuerauerit deiiciatur.

Can. iste sextus per duodecimū canō nē. 6. synodi immutatur.

Can. 7.

Episopus, aut presbyter, aut diaconus nequaquā seculares curas adsumant: sin autem eiiciantur.

Can. 8.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus sanctum paschæ diem ante vernale æquinoctium cum Iudeis celebrauerit, abiiciatur.

Can. 9. Vt omnes ex sacerdotali catalogo facta oblatione cōmunicent.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, vel quilibet ex sacerdotali catalogo facta oblatione nō communicauerit: aut causam dicat, vt si ratio nabilis fuerit, veniā cō-

Missæ, & sacrificium & oblatio est.

sequatur: aut si non dixerit, communionem priuetur, tanquam qui populo causa læsionis extiterit, dans suspicionem de eo, quod sacrificauit, quod rectè non obtulerit.

Can. 10. Ut sine communionis perceptione fideles ab ecclesia non discedant.

*De cõse. d. 1.
Oēs fideles.*

OMnes fideles, qui conueniunt in solemnibus sacris ad ecclesiam, scripturas apostolorum, & euangelium audiant. Qui autem non perseuerauerint in oratione usque dum missa peragitur, nec sanctam communionem percipiunt: velut inquietudines ecclesiæ mouentes, conuenit communionem priuari.

Can. 11.

Siquis cum excommunicato saltem in domo locutus fuerit, iste communionem priuetur.

Can. 12.

Siquis cum damnato clerico, veluti cum clerico simul orauerit: iste damnetur.

Can. 13. Sine commendatitijs literis in alia ciuitate non suscipiatur excommunicatus.

Siquis clericus, aut laicus à communionem suspensus, seu cõmunicans, ad aliam properet ciuitatem, & suscipiatur præter commendatitijs literas: & qui susceperunt, & qui susceptus est, communionem priuentur. Excommunicato vero proteletur ipsa correptio, tanquam qui mentitus sit, & ecclesiam Dei seduxerit.

Can. 14. Ut propter maiorem religionis profectum episcopum de vna ad aliam liceat transire ecclesiam,

Not. 1.

Episcopo non licere alienam parochiam, propria relicta, peruadere, licet cogatur à plurimis. Nisi fortè quis cum rationabili causa compellatur, tanquam qui possit ibidem constitutus plus lucri conferre: & in causa religionis aliquid profectus prospicere. Et hoc non à semetipso pertinet, sed multorum episcoporum iudicio, & maxima supplicatione perficiat.

Ca. 15. Ut presbyteris non liceat propriam relinquere parochiam.

Nica. con. c. 16.

Antio. cõ. c. 3

Siquis presbyter, aut diaconus, aut quilibet de numero clericorum relinquens propriam parochiam, pergat ad alienam, & omnino demigrans præter episcopi sui conscientiam, in aliena parochia commoretur: hunc vltius ministrare non patimur, præcipuè si vocatus ab episcopo redire

redire contempserit, in sua inquietudine perseuerans. Verum tamen, tanquam laicus ibi communicet.

Can. 16. Episcopus, qui commemoratos in præcedenti canone presbyteros admisserit, communionem priuetur.

Episcopus verò, apud quem moratos esse constiterit, si contra eos decretam cessationem pro nihilo reputans, tanquam clericos fortè susceperit, velut magister inquietudinis communionem priuetur.

Can. 17. Ut non liceat bigamo gradum ecclesiasticum suscipere.

Siquis post baptismum secundis fuerit nuptiis copulatus, aut concubinam habuerit, non potest esse episcopus, non presbyter, aut diaconus, aut prorsus ex numero eorum, qui ministerio sacro deseruiunt.

D. 33. Si quis post.

Can. 18. Qui viduam in uxorem duxit, episcopus, aut presbyter esse non potest.

Siquis viduam, aut eiectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam, vel aliquam de iis, quæ publicis sepe spectaculis mancipantur, non potest esse episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut ex eorum numero, qui ministerio sacro deseruiunt.

D. 34. Si quis viduam.

D. 33. Eunuchus.

Can. 19.

Qui duas in coniugium sorores acceperit, vel viduam fratris, vel filiam fratris, clericus esse non potest.

Can. 20.

Clericus fideiusionibus inseruiens, abiiciatur.

Can. 21.

Evnuchus, si per insidias hominum factus est, vel si in persecutione eius sunt amputata virilia, vel si ita natus est, & est dignus, efficiatur episcopus.

Can. 22.

Siquis abscidit semetipsum, id est, si quis amputauit sibi virilia, non fiat clericus, quia suiipsum homicida est, & Dei conditionis inimicus.

Can. 23.

Siquis cum clericus fuerit, absciderit semetipsum, omnino damnetur, quia suiipsum est homicida.

Nic. con. c. 1.

Can. 24.

Laicus semetipsum abscidens, annis tribus communionem priuetur, quia suæ vitæ insidiator extitit.

Can. 25. Ut episcopus in fornicatione deprehensus, deponatur.

D. 81. Presbyter, aut diaconus.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto captus est, deponatur: non tamen communionem priuetur. Dicit enim scriptura: Non

Nabum. 1.

vindicabit dominus bis in idipsum. *Can. 26.*

Similiter & reliqui clerici huic conditioni subiaceant.
Can. 27. Qui clerici debeant coniugibus copulari.

IN nuptiis autem, qui ad clerum prouecti sunt, præcipimus
vt si voluerint, vxores accipiant: sed lectores, cantoresque
tantummodo.

Can. 28. Quod episcopus, presbyter, fideles peccantes verberare non debeant.

Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles iniquè agentes, & terrorem ipsis per huiusmodi volentem incutere, deici ab officio suo præcipimus: quia nusquam nos hoc dominus docuit. **E** contrario verò ipse cum percuteretur, non repercutiebat, cum malediceretur, non remaledicebat: cum pateretur, non comminabatur. *Can. 29.*

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus depositus iuste super certis criminibus, ausus fuerit attrectare ministerium dudum sibi commissum, hic ab ecclesia penitus abscondatur. *Can. 30.*

Chalcc. c. 1. **S**i quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, deiciatur, & ipse ordinator eius: & à communione modis omnibus abscondatur *Simon*

Aet. 2. **M**agus à Petro. *Can. 31.*

16. q. 5. Si quis episcopus. **S**i quis episcopus secularibus potestatibus vsus, ecclesiam sper ipsos obtineat, deponatur, & segregetur: omnesq; qui illi communicant.

Can. 32. Presbyter, qui contempto episcopo seorsum conuentus congregauerit deponatur.

Si quis presbyter contemnens episcopum suum, seorsum scollegerit: & altare aliud crexerit: nihil habens, quo reprehendat episcopum in causa pietatis, & iustitiæ, deponatur: quasi principatus amator existens: est enim tyrannus. **E**t cæteri clerici quicumq; tali consentiunt, deponatur: laici verò, segregentur. **H**æc autem post vnam, & secundam & tertiam episcopi obsecrationem fieri conueniat. *Can. 33.*

Nica. cõ. c. 5. **S**i quis presbyter, aut diaconus ab ep̄o suo segregetur, hunc *Anti. cõ. c. 6.* **N**õ licere ab alio recipi, sed ab ipso, qui eum sequestrauerat: nisi forsitan obierit ep̄s ipse, qui eum segregare conoscitur.

Can.

Can. 34. Vt nec etiam episcopus, sine commendatitijs literis in aliena ecclesia recipiatur.

Nullus episcoporum peregrinorum, aut presbyterorum, aut diaconorum sine commendatitijs suscipiatur epistolis. *Antio. conc. c. 7.* **E**t cum scripta detulerint, discutiatur attentius, & ita suscipiantur. **E**t quidem si prædicatores pietatis fuerint, suscipiantur: sin minus, vbi necessaria ipsis suppeditaueritis, ad communionem, & vltiorem ipsos consuetudinem non admittitote: multa enim per subreptionem proueniunt.

Can. 35. De Metropolitanis.

Episcopos gentium singularum scire conuenit, quis inter eos primus habeatur: quem velut caput existiment, & nihil amplius præter eius conscientiam gerant, quam illa sola singuli, quæ parochiæ propriæ, & vilis, quæ sub ea sunt, comperunt. **S**ed nec ille præter omnium conscientiam faciat aliquid in eorum parochijs. **S**ic enim vnanimitas erit, & glorificabitur Deus per Christum in spiritu sancto.

Can. 36. Quod nõ liceat episcopum in aliena prouincia clericos ordinare.

Episcopum non audere extra terminos proprios ordinationes facere in ciuitatibus, & villis: quæ illi nullo iure subiectæ sunt. **S**i verò conuictus fuerit hoc fecisse, præter eorum conscientias, qui ciuitates ipsas, & villas detinent: & ipse deponatur, & qui ab illo sunt ordinati.

Can. 37. Vt qui proprium non receperint episcopum, excommunicentur.

Si quis episcopus non susceperit officium, & curam populi sibi commissam, hic cõmunionem priuetur, quousq; consentiat, obedientiam commendans. **S**imiliter autem & presbyter, & diaconus. **S**i verò perrexerit, nec receptus fuerit, non pro sua sententia, sed pro malitia populi: ipse quidem maneat episcopus, clerici verò ciuitatis cõmunionem priuentur, eo quod eruditores inobedientis populi non fuerunt. *Antio. conc. ca. 18.*

Can. 38. Vt bis in anno concilia celebrentur.

Bis in anno episcoporum concilia celebrentur: vt inter se inuicem dogmata pietatis explorent, & emergentes ecclesiasticas cõtentiones amoueant. **S**emel quidem, quarta septimana Pentecostes: secundo verò. 12. die mensis Hyperberetei. **N**ica. conc. ca. 3. **I**d est, iuxta Romanos, quarto Idus Octob.

*Can. 39. Vt non liceat episcopo parentibus ex ecclesia
bonis aliquid condonare.*

OMnium negotiorum ecclesiasticorum curam episcopus habet: & ea, velut deo contemplante, dispense: nec ei liceat ex eis aliquid omnino contingere, aut parentibus propriis (quæ Dei sunt) condonare. Quod si pauperes sunt tanquam pauperibus subministret, ne eorum occasione ecclesiæ negotia deprædentur.

Can. 40. Vt ab ecclesia bonis sint episcopi bona diuisa.

l. q. 1. Sint manifestæ. **P**resbyteri, & diaconi præter episcopum nihil agere perentent: nam domini populus ipsi commissus est, & pro animabus eorum hic redditurus est rationem. Sint autem manifestæ res episcopi (si tamen habet proprias) & manifestæ dominicæ, vt potestatem habeat de propriis moriens episcopus, sicut voluerit, & quibus voluerit derelinquere: ne occasione ecclesiasticarum rerum, quæ epi esse probantur, intercidant: fortassis enim aut vxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut seruos. Et iustū est hoc apud Deum, & homines: vt nec ecclesia detrimentum patiatur ignoratione rerum pontificis: nec episcopus, vel eius propinqui sub obtentu ecclesiæ proscribantur, aut in causas incidant, qui ad eum pertinent, morsq; eius iniuriis malæ famæ subiaceat.

Can. 41. Vt sicut spiritualium rerum cura ad episcopum pertinet, sic etiam & temporalium.

l. q. 1. Præcipimus **P**ræcipimus, vt in potestate sua Episcopus ecclesiæ res habeat. Si enim animæ hominum preciosæ illi sunt creditæ, multò magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita vt potestate eius indigentibus omnia dispensentur per presbyteros, & diaconos, & cum timore, omniq; sollicitudine ministrentur. Ex iis autem, quibus indiget (si tamen indiget) ad suas necessitates & peregrinorum fratrum vsus ipse percipiat, vt nihil eis possit omnino deesse. Lex enim Dei præcepit, vt qui altari deseruiunt, de altari pascantur: quia nec miles stipendiis propriis contra hostes arma sustulit.

Can. 42.

Ibidem. Ex his autem. Leuit. 7. pluribus capit. Et Deutero. 18. I. Corin. 9. D. 35. Eps. aut psbyter. **E**piscopus, aut presbyter, aut diaconus aleæ, atq; ebrietati deseruiens: aut desinat, aut certè communionem priuetur.

Can. 43.

Subdia-

Subdiaconus, aut lector, aut cantor familia faciens, aut desinat, aut communionem priuetur. Similiter etiam laicus.

Can. 44.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus vsuras à debitoribus exigens, aut desinat, aut damnetur. *Can. 45.*

Episcopus, presbyter, & diaconus, qui cum hæreticis orauerit, tantummodo communionem priuetur. Si verò tanquam clericos, hortat⁹ eos fuerit, agere, vel orare, damnetur.

Can. 46.

Episcopum, aut presbyterum hæreticorum suscipientem *1. Cor. 6.* baptismam, damnari præcipimus. Quæ enim conuentio Christi ad Belial? Aut quæ pars fidei cum infidelis?

Can. 47. Qui verè baptizatos rebaptizauerint, deponantur.

Episcopus, aut presbyter si eum, qui secundum veritatem habuerit baptismam, denuo baptizauerit, aut pollutum ab impiis non baptizauerit, deponatur tanquam deridens crucem, & mortem domini: nec sacerdotes à falsis sacerdotibus discernens.

Can. 48.

Si quis laicum vxorem propriam pellens, alteram, vel ab alio dimissam duxerit, communionem priuetur.

Can. 49. Vt fiat baptismus trina immersione.

Si quis episcopus, aut presbyter non trinam immersionem *De cõse. d. 4.* vnus mysterii celebret: sed semel mergat in baptismate: quod dari videtur in domini morte, damnetur. Non enim dixit nobis dominus: In morte mea baptizate: sed, Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filii, & spiritus sancti. *Si quis presbyter. Mat. vlti.*

Can. 50. Vt si quis ex clero non propter abstinentiam bonum à carnibus abstinerit, deponatur.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut quiuus omnino de sacerdotali consortio nuptiis, & carnibus, & vino abstinerit: non propterea, quod mens ad cultum pietatis reddatur exercitior: sed propter abominationem, oblitus, quòd omnia pulchra valde, & quòd masculum, & foeminam Deus creauit hominem: sed diffamationibus laceffens, creationē Dei vocat ad calumniā, aut corrigitur, aut deponitor, & ex ecclesia reiiicitor. Consimiliter, & laicus.

Ca. 51. Quod si poenitentem presbyter non receperit, deponatur.

SI quis episcopus, aut presbyter eum, qui à peccato reuertitur, non recipit: sed reijcit: deponitur, eo quòd Christum offendat, qui dixit, ob vnum peccatorem, qui resipiscat gaudium oboriri in coelo.

Ca. 52. Qui propter abominationem tantum carnibus in diebus festiuis non vitur, deponatur.

SI quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus carnibus, & vino festiuis diebus nõ vitur, idq; per abominationem, non propter exercitationem ad cultum pietatis, deponitur: tanquam qui cauterio notatam habeat conscientiam, & multis autor fit offendiculi.

Ca. 53. Vt deponatur clericus, qui in caupona cibum sumpserit.

SI quis clericus in caupona cibum capere deprehensus fuerit, à communionem excluditur: excepto tamen eo, qui necessario in itinere in commune diuerterit hospitium.

Ca. 54.

Exod. 28.

SI quis clericus episcopum contumelia affecerit, deponitur: principi enim populi tui non maledices.

Ca. 55.

SI quis clericus contumelia affecerit presbyterum, aut diaconum, à communionem segregator.

Ca. 56.

SI quis mancum, aut mutum, surdumvè, aut cæcum, aut eum, cui vitiosus incessus est, subsannauerit: communionem priuator. Confimiliter & clericus.

Ca. 57.

Episcopus, aut presbyter, qui negligentius circa clerum, & aut populum agit, nec in pietate eos erudit, à cõmunionem segregator. Si verò in ea fõcordia perseuerauerit, deponitur.

Ca. 58. Vt episcopi in necessitate clericos alant.

SI quis episcopus, aut presbyter clerico ex inopia laboranti necessaria non suppeditauerit, à communionem reijcitur. Sin perseuerat, deponitur, vt qui fratrem suum necauerit.

Ca. 59.

SI quis falsò inscriptos impiorũ libros tanq̃ sacros in Ecclesia ad populi, & cleri corruptionem publicauerit, deponitur.

Ca. 60.

Si accu-

SI accusatio contra fidelem instituat de fornicatione, aut de adulterio, aut quacunq; alia actione prohibita: & conuictus fuerit, in clerum non perducitur.

Can. 61. Qui Christi nomen metus causa negauerit, ab ecclesia reijciatur.

SI quis clericus per metum humanum, vel Iudæi, vel Græci, vel hæretici negauerit, si quidem nomen Christi, ab ecclesia reijcitur: si verò nomen clerici, deponitur. Poenitentia tamen ductus, vt laicus recipitur.

Can. 62.

SI quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino quicumque ex sacerdotali consortio comederit carnes in sanguine animæ eius, aut à bestiis abreptum, aut suffocatum, deponitur. Hoc enim lex prohibuit. Sin verò laicus sit, à cõmunionem excluditur.

Can. 63. Vt deponatur, qui cum hæreticis orauerit.

SI quis clericus, aut laicus synagogam Iudæorum, aut hæreticorum conuenticulum ingressus fuerit, vt preces cum illis cõiungat, deponitur: & à cõmunionem secluditur.

Can. 64.

SI quis clericus in concertatione aliquem pulsauerit, & vno ictu, ac pulsatione interemerit: deponitur propter temeritatem suam. Sin verò laicus sit, arcetur à cõmunionem.

Can. 65.

SI quis Dominicum diem, aut Sabbatum, vno solo dẽpto, si ieiunare deprehendatur, deponitur. Sin laicus, è cõmunionem eiicitur. *Sextæ synodæ can. 55.*

Ca. 66. Vt quam quis vi violauerit virginem, ducat in uxorem.

SI quis virginem sibi non desponsatam, admota vi, detinet: à cõmunionem suspenditur. Non licitum autem esto ei aliam ducere: sed eam detineto, quam sollicitauit: quamuis pauperula sit.

Can. 67. Vt bis ordinati deponantur.

SI quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus secundam ab aliquo ordinationem susceperit: deponitur tam ipse, quam qui ipsum ordinauit: nisi fortè constet ordinationem eum habere ab hæreticis. Qui enim à talibus baptizati, aut ordinati sunt: hi nec fideles, nec clerici esse possunt.

Secunda

Autor. *Secunda pars huius Canonis intelligenda est de hereticis, qui iuxta ritum ecclesie catholice, nec ordinabant, nec baptizabant: Ut Paulianista, & Cataphryga, qui sine inuocatione trium personarum dispensabant baptismi sacramentum: à quibus baptizati (ut explicat ca. 19. concii. Niceni. & ca. 95. sextæ synodi) sunt rebaptizandi.*

Ca. 68. Ut deponatur quicumq; ex clericis quadragesimam non ieiunauerit.

SI quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut lector, aut cantor facram quadragesimam Paschæ, aut quartam feriam, aut parasceuem non ieiunauerit, deponitor: præterquã si imbecillitate impeditur corporis. Sin laicus sit, communionem priuator.

Can. 69. Ut cum Iudeis non liceat ieiunare.

SI quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino quicumq; ex clericorum consortio cum Iudeis ieiunauerit, aut communem festum diem cum ipsis egerit, aut lautia festi, nempe azyma, aut aliud huius generis ab eis susceperit, deponitor. Si laicus à communionem segregator.

Can. 70.

SI quis Christianus oleum ad sacra Gentilium, aut ad synagogam Iudeorum in festis eorum detulerit, aut lucernas incenderit, à communionem excluditor.

Can. 71.

SI quis clericus, aut laicus ceram, aut oleum ex sancta surripiat ecclesia, à communionem seiungitor.

Ca. 72. Qui in prophanos usus vasa sacra assumpserint, excommunicantur.

VAs aureum, & argenteum sanctificatum, aut velamen lintheum nemo amplius in suos usus assumito: iniquum enim est. Cæterum si quis deprehensus fuerit, excommunicationem multator.

Can. 73. Qualiter contra Episcopum procedendum.

EPiscopum de aliquo per fide dignos accusatum homines, ab episcopis vocari necessarium est. Et si quidem comparuerit, & confessus, conuictusq; fuerit: censura irrogator ecclesiastica: Si vero vocatus non optemperauerit, secunda quoque vice vocator missis duobus ad ipsum episcopis. Quòd si per contumaciam, nec sic quidem comparuerit

rit

rit, synodus suam contra ipsum pronuntiato sententiam: ne quid tergiuersando, detrectandoq; iudiciũ, lucri facere videatur.

Ca. 74

Indictionem testimonii contra episcopum hæreticus non admittitor: sed nec fidelis, si solus sit. In ore enim duorum, *Matth. 18.* vel trium testium consistet omne dictum.

Can. 75. Ut bona ecclesiastica consanguineis episcopus non conferat.

ITem, non oportet episcopum fratri, aut filio, aut alteri cognato humano gratificari affectu, nec enim ecclesiam Dei conferre debet in hæredes. Enimvero, si quis id fecerit, irrita permanet ordinatio: ipse autem excommunicationem percellitor.

Ca. 76

SI quis oculo defectus, aut obtuso crure existat, & dignus sit, Episcopus efficitur. Non enim mutilatio corporis ipsum polluit: sed inquinatio animæ.

Ca. 77

Qui vero mutus, surdusvè, & cæcus est, Episcopus non efficitur: non quia oblatso corpore est: sed ne ecclesiastica impediatur munia.

Ca. 78

SI quis dæmonem habeat, clericus non efficitur: sed nec cū fidelibus preces fundito. Mundatus verò, recipitor: & si dignus fuerit, efficitur.

Can. 79. Ut à Gentilitate conuersus non statim in episcopum promoueat.

Qui ex vita Gentili aduenerit, & baptizatus est, aut ex conuersatione praua: eũ iustũ non est protinus promoueri in episcopum. Iniurium enim est, eum, qui nõ prius specimen, & documentum de se præbuerit, aliorum doctorem existere: nisi alicubi dono diuinæ gratiæ hoc fiat.

Can. 80. Quòd non oportet episcopum publicis se implicare administrationibus.

Dicimus, quòd non oporteat episcopũ, aut presbyterum publicis se administrationibus immittere: sed vacare, & commodum se exhibere vsibus ecclesiasticis. Animum igitur inducito hoc non facere, aut deponitor. Nemo enim potest duobus dominis seruire, iuxta præceptum Dominicum. *Matth. 6.*

Can. 81. Sine dominorum manuissione serui in clerum non promoueantur.

Serui

Serui si in clerum pomouentur citra dominorum voluntatem, hoc ipsum operatur redhibitionem. Si quando verò seruus quoq; gradus ordinatione dignus videatur (qualis & noster Onesimus apparuit) & Domini consenserint, manuq; emiserint, & domo sua ablegauerint, efficitur.

Ca. 82. *Vt episcopus militiae vacans deponatur.*

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus: qui militiae vacauerit, & simulvtrunq; retinere voluerit, tam officium Romanum, quam functionem sacerdotalem deponitor. Quae enim Caesaris sunt, Caesari: & quae Dei, Deo.

Ca. 83.

Quisquis Imperatorem, aut magistrum contumelia affecterit, supplicium luito: & quidem si clericus sit, deponitor: si laicus, à communione remouetur.

Ca. 84. *Qui libri sint canonici.*

Sunt omnibus vobis clericis simul, & laicis venerandi, ac sacri libri: veteris quidem testamenti, Mosi quinq;, Genesis, Exodi, Leuitici, Numeri, Deuteronomii, Iesu filii Naue vnus, Iudicum vnus, Ruth vnus, Regum quatuor, Dierum ex libro Dierum duo, Esther vnus, De Machabæorum gestis tres, Iob vnus, Psalterii vnus, Salomonis tres, Proverbia, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Prophetarum duodecim vnus, Esaia vnus, Ieremia vnus, Ezechielis vnus, Danielis vnus. Inquiretor autem à vobis extrinsecus, vt adulescentes vestri adiscant, item Sapientiam eruditi Syrach.

Nostra vero (hoc est) noui Testamenti: Euangelia quatuor Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis, Pauli epistolæ quatuor decim, Petri epistolæ duæ, Ioannis tres, Iacobi vna, Iudæ vna, Clementis epistolæ duæ, & præceptiones, quæ vobis episcopis per me Clementem in libris octo noncupatæ sunt, quas omnibus publicare non oportet, ob quædam arcana, quæ in se continent. Et actiones nostras Apostolorum.

Expliciunt canones Apostolorum.

13
SVMMA CONCILIORVM
PONTIFICVM, ALIORVMQVE

sanctorum patrum, succinctè complectens
omnia, quæ alibi sparsim
tradita sunt.

(..)

PETRVS PAPA PRIMVS.

PETRVS Apostolus, & princeps *Petrus primus Pont.*
Apostolorum, natione Galilæus, ex vico Bethsaida, filius Ioannis, frater Andreæ, primo sedit in cathedra episcopatus Antiochiæ annis septem. Hinc ingressus est in urbem Romam, Nerone Cæsare, ibiq; sedit in cathedra episcopatus annis. 25. mensibus duobus, diebus tribus. Fuit autem temporibus Tiberii Cæsaris, & Caii, & Tiberii Claudii, & Neronis. Hic scripsit duas epistolas, quæ Catholicæ, & Canonice nominantur, & Euangelium Marci, quia Marcus auditor eius fuit, & filius à baptismo. Hic ordinauit duos episcopos, Linum, & Cletum, qui præsentialiter omne ministerium sacerdotale in vrbe Roma populo, vel superuenientibus exhiberent. Beatus autem Petrus orationi, prædicatione populum erudiens, vacabat. Hic cum Simone Mago multas disputationes habuit, &c. Idem Petrus beatum Clementem episcopum consecrauit, cui & cathedram, vel ecclesiam omnem disponendam commisit, (vt refert idem Clemens in epistola prima ad Iacobum fratrem Domini) dicens: Sicut mihi gubernandi tradita est à Domino meo Iesu Christo potestas ligandi, soluendiq; : ita & ego tibi committo, vt ordines, dispositores diuersarum causarum: per quos actus nõ ecclesiastici profligentur, & tu minime curis seculi deditus reperiaris: sed solummodo orationi, & prædicationi ad populum vacare stude. Deinde martyrio cum Paulo coronatur, anno post passionem Domini. 38. qui sepultus est via Aurelia, in templo Apollinis, iuxta palatium Neronianum, in Va-

*Marcus filius Petri be-
primate.*

Act. 8.

*Verba Petri
ad Clemente.*

Primum con- in Vaticano. 3. Cal. Iulii. Sub Petro celebratum est conciliū
cilium Hiero- primum Hierosolymis, cuius exemplar habes in Actis Apo-
solyms sub stolorum. cap. 15.

Petro.

Linus Episcopus.

Linus, natione Italianus, de regione Tusciæ, patre Hercula-
no, sedit Episcopus annis. 11. menses tres, dies. 12. Fuit au-
tem temporibus Neronis: martyrio coronatur à Saturnino
Consule, & sepultus est iuxta corpus beati Petri in vatica-
no. 9. Calend. Octob.

Hic nudis ca-

Cletus Episcopus.

Cletus, natione Romanus, patre Emiliano, sedit annis.
12. mense vno, diebus. 12. Fuit temporibus Vespasiani, &
Titi: & sub Domiciano martyrio coronatur, & sepultus fuit
iuxta corpus beati Petri in Vaticano.

dixit.

Clemens Papa secundus.

Clemens, natione Romanus, de regione Cælio monte,
ex patre Faustino, sedit annis. 9. Fuit autem tempori-
bus Galbæ, & Vespasiani. Hic ex præcepto beati Petri su-
scipit ecclesiæ pontificatum gubernandum, sicut ei fuerat
à Domino Iesu Christo, cathedra tradita, & commissa, vt
ipse in epistola, (quæ ad Iacobum scripta est) explicat. Sed
Linus, & Cletus ante eum conscribuntur, qui ab ipso prin-
cipe Apostolorum ad ministerium sacerdotale exhiben-
dum, sunt episcopi ordinati. Clemens tamen fuit imme-
diatus, & proximus successor Petri in cathedra Pontifica-
li. Obiit martyr anno Traiani. 3. Tenet hoc Ioannes Papa
tertius, in epistola decretali ad episcopos prouinciarum Ger-
maniæ, & Galliæ: & Alexander primis in epistola decretali
prima ad orthodoxos. Euseb. verò Cæsarien. Ecclesiast. hi-
sto. lib. 3. ca. 14. de Clemente scribit dicens. In urbe Roma. 12.
Anacleti annis episcopatu exactis sacerdotii sedem Clemen-
ti tradidit. Et cap. 34. Igitur in vrbe Roma tertius ab Apo-
stolis Clemens. 9. annis sacerdotio perfunctus Euaristo diui-
ni verbi tradidit ministerium.

Clemens se-

cundū Hiero- Platina enumerat Clementem Papam quartum à Christo post Linum,
ny. quartus & Cletum. Et diuus Hieronymus dicit fuisse quartum: sed alia ratione,
Pont. quoniam recenset Anacletum prædecessorem Clementis, & tertium Pa-
Opinio auto- pam, quod tamen communis sententia non recipit. Ego tamen puto secun-
dum:

dum, sed in re tam perplexa lectoris arbitrio iudicium permitto.

Feruntur epistole Clementis decretales quinque ad Iacobū fratrem Dñi,
quæ si sint Clementis an non, non ausim diffinire. Teste Hieronymo, &
Eusebio, Iacobus vita sanctus est prius Petro per sexcentium. Contra ve-
rò Anacletus, & Fabianus Pontifices eruditione, & antiquitate insignes
stant prædictas epistolas. Cuius controversiæ alius relinquo iudicium.

Anacletus Papa.

Anacletus tertius Papa, natione Græcus, ex parte Antio-
cho, sedit annis. 9. menses. 2. dies. 10. Fuit temporibus Do-
mitiani, sepultus est in pace iuxta corpus beati Petri.

Eusebius ecclesiast. hist. lib. 3. cap. 14. ait, sedisse annos. 12.
& tradidisse sacerdotium Clementi.

Decreta Anacleti in epistola prima.

Sacerdotes, quando Domino sacrificant, non soli hoc age-
re debent: sed testes secum adhibeant, vt Domino per-
fectè in sacratis Deo locis sacrificare probentur, iuxta illud
Deut. 12. Vide, ne offeras holocausta in omni loco, quem vi-
deris: sed in loco, quem elegit Dominus Deus tuus. Episco-
pus Deo sacrificans, testes secum habeat, & plures, quàm ali-
us sacerdos, cum quo peracta consecratione, omnes ministri
communicent, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus.
Sic Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia. de
consecratione. dist. 1. cap. Episcopus Deo. &c.

In fine eiusdem epistolæ. Si difficiliores ortæ fuerint que-
stiones, ad sedem Apostolicam (si appellatum fuerit) refe-
rantur: quoniam Apostoli hoc statuerunt iussu Domini Sal-
uatoris, vt maiores, & difficiliores quæstiones semper ad se-
dem referantur Apostolicam, super quam Christus vniuersam
construxit Ecclesiam, dicente ipso: Tu es Petrus. &c.

Epistola secunda eiusdem, in qua de fide, & aliis causis roga-
tus respondit ad episcopos Italiae.

Primò, de ordinatione episcopi habetur ex eius decretis,
& d. 64. & 75. cap. Ordinationes. Quod per tres episco-
pos fiat consecratio, reliquis consentientibus. Secundò, ha-
betur de eorum accusatione, quæ nõ nisi ab idoneis, & proba-
tissimis viris, qui suspicionibus, & sceleribus careant, fieri
debeat: quia Dominus sacri sui corporis tractatores, à vi-
libus, & reprobis personis infamari noluit, nec calumniari
permisit,

B permisit,

permisit : sed ipse, proprio flagello, peccantes sacerdotes à templo eiecit. habetur. 2. q. 7. c. Accusatio quoq;

De electione episcoporum. Tertio de electione. Cum electionem summorum sacerdotum sibi Dominus referuarit, electionem tamen eorum bonis sacerdotibus, & spiritualibus populis concessit. habetur d. 79. c. Electione. ante Abraham nullus alius vocatus est presbyter. i. senior: cum ab Adam vsq; ad eundem, nongentos, &

De nomine presbyteri. amplius annos multos homines vixisse legimus. Abraham Abraham vero multo paucioribus annis vixisse conuincitur. Vnde non propter decrepitam senectutem: sed propter sapientiam, sacerdotum presbyteri nominantur. Exod. 29. Mosis preceptum Gen. 14. d. est, vt eligeret presbyteros.

De origine sacerdoti. Initium sacerdotij fuit Aaron, licet Melchisedec prius sacrificium obtulerit, & post hunc Abraham, Isaac, & Iacob: sed hi spontanea voluntate, non sacerdotali autoritate ista fecerunt. Quo loco cõtemplari oportet Aaron, summum sacerdotem, id est, Episcopum fuisse. Porrò filios eius presbyterorum demonstrasse figuram. d. 21. ca. In nouo testamento.

De primatu Petri. In Nouo Testamento, post Christum Dominum, à Petro sacerdotalis cõcepit ordo, iuxta illud: Tu es Petrus. &c. Et primus ille ligandi, & soluendi potestatem accepit à Domino, primusq; ad fidem, populum virtute suæ prædicationis adduxit. Cæteri verò Apostoli cum eodem pari consortio, honore, & potestatem acceperunt, ipsumq; principem eorum esse voluerunt: ipsis quoq; descenditibus, in locum eorum successerunt Episcopi. d. 21. c. In nouo Testamento.

De æqualitate patris, & filii. Filius est æqualis patri: quia licet verbū fuerit abbreviatum, non tamen minutio Deitatis in Dei filio significatur: sed dispensatio susceptæ carnis annunciat. In qua dispensatione non solum patre: sed etiam angelis, hominis filium legimus minoratū: idq; probat multis testimonijs scripturarū.

Tertia epistola eiusdem.

Sacerdotum, & episcoporum ordo à Deo constitutus. Quæ in summa tractat Anacletus in hac epistola, sunt ista. Primum, à Domino constitutos esse hos duos ordines episcoporum, & sacerdotum: & amplius q̄ isti duo, nec nobis à Deo collati sunt, nec Apostoli docuerunt. Ex quo colligitur reliquos ordines, aut gradus notos in Ecclesia, non à Domino ordinatos, nec ab Apostolis. Secundo colligitur, Episcopos

Episcopos superiores esse sacerdotibus alijs, cum loco Apostolorum successerint. Presbyteri verò septuaginta discipulorum locum tenent. In sacerdotio complexus est Anacletus diaconos, & subdiaconos.

Secundum, Romana ecclesia non ab Apostolis: sed ab d. 22. sacro ipso Domino Salvatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super vniuersas ecclesias, ac totum Christiani Quod ecclesie populi gregem assequuta est. Secunda sedes est apud Alexandria Ro. sit ca drianam sub Marco Euangelista. Tertia apud Anthiochiam put omnium sub Petro Apostolo, qui illic priusquam Romam veniret, habitauit, & Ignatium episcopum constituit.

Petrus, & Paulus eodem tempore, & vno die sub Nerone Principe passi sunt: & ambo sanctam Romanam ecclesiam sua morte consecrarunt, & alijs omnibus urbibus in vniuerso mundo, eam suo venerando triumpho prætulerunt.

Pro meritis plebis sæpe pastores deprauantur ecclesie: vt iuxta merita proclius corruant, qui sequuntur. Capite enim languescente, facilius reliqua corporis membra inficiuntur, iuxta illud Esaiæ. 1. Omne caput languidum &c. Et illud: Sicut populus, sic sacerdos &c.

Contra detractores prælatorum suorum, qui sententia Cham filij Noe damnantur: quia patris pudenda non operores prætorum suorum ruit, sed magis deridenda monstrauit. Quia doctor, vel pastor ecclesie, si à fide exorbitauerit, erit à fidelibus corrigendus: sed pro reprobis moribus, magis est tollerandus, quam distringendus: quia rectores ecclesie à Deo iudicandi sunt: vt dicitur in Psal. 81. Deus stetit in synagoga deorum &c. 2. q. 7. c. Sententia Cham. & 24. q. 3. ca. Tam sacerdotes.

Decreta Euaristi papæ.

Euaristus quartus papa, natione Græcus, ex patre Iudæo, hic titulos nomine Iuda, de ciuitate Bethlehem, sedit annis. 9. mens. 10. dies. 2. Fuit temporibus Domitiani, & Neruæ Traiani, in vrbe Romæ & martyrio coronatur: sepultus iuxta corpus sancti Petri presbyteris in Vaticano. Eusebius autem ecclesiast. histor. lib. 4. cap. 1. fecus illius annos profequitur.

Epistola prima ad episcopos Apbrycanos.

Quale debet esse legitimum coniugium fidelium, vt à patribus, & apostolis, eorumq; successoribus traditum inuenimus. coningia.

nimus. Non fit coniugium, nisi ab his, qui super ipsam feminam dominationem videntur habere. Vxor petatur, & à parentibus propinquioribus sponsetur, & suo tempore sacerdotally (vt mos est) cum precibus, & orationibus à sacerdote benedicatur, & paranimphis (vt consuetudo docet) custodiatur, & confocietur, & biduo, & triduo orationibus vacent, & castitatem custodiant, vt bonæ soboles generentur, & Domino in actibus suis placeant. Aliter verò præsumpta, non coniugia: sed adulteria, vel cõtubernia, vel stupra, vel fornicationes, potiusquam legitima coniugia esse non dubitate &c. Habetur. 3. q. 5. Aliter legitii.

Canon renouandus in reformatione ad cauenda clandestina matrimonia, quæ ipsa Venus solent contrahere.

Locus Pauli explicatus.

DE hoc, quod Paulus. i. Timo. 6. dicit. Qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem. Quod non de solo patre dictum sit (vt quidam malè interpretati sunt) probat rationibus, & testimoniis de filio etiam hunc locum intelligendum, post pauca subiungit.

Quod nullus mortalium viderit Deum in essentia.
1. Ioan. 3.
1. Corin. 13.

Eam lucem inaccessibilem (quam pater, & filius inhabitant,) nullus in hoc mortali corpore constitutus potest aliter quatenus contueri. Sed dum apparuerit, tunc verè eum videbit, sicuti est. Et non sicut Moses, cæteri q; Prophetæ per ænigmata, & figuram: sed ipsam veraciter in filio contuebuntur deitatis imaginem.

Hic sentit, nullum prophetam, nec Mosem vidisse Deum in natura sua.

Epistola secunda eiusdem ad episcopos Aegypti, quod Christus sit sponsus ecclesiae.

Episcopus ecclesiam suam non dimittat
Sicut vir non debet adulterare vxorem suam: ita nec episcopus ecclesiam suam, id est, vt illam dimittat, ad quam sacrat⁹ est, absq; ineuitabili necessitate, aut Apostolica, aut regulari mutatione: neque alteri se ambitus causa coniungat. Et velut vxor, quæ sub manu viri est, obedire debet viro suo, eumq; diligere, & amare: sic ecclesiam episcopo suo in omnibus obedire, & amare, (vt animam suam) debet: quia illud fit carnaliter: istud verò spiritualiter. Septima in conciliis quæstione prima. Sicut vir non &c. Vide eruditam, & elegantem epistolam.

Deus

Deus omnipotens, vt nos à præcipitate sententiæ prolatione compesceret: cum omnia nuda, & aperta sint oculis eius: mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare, priusquàm manifestè agnosceret. Gene. 18. Descendam, & videbo. &c. Cuius exemplo monemur, ne ad proferendam sententiam vnquam præcipientes simus, aut temerè, & indiligenter indiscussa quæq; quoquo modo iudicemus, dicente veritatis voce: Nolite iudicare. &c.

Decreta Alexandri Papæ.

Alexander primus, fuit natione Romanus, temporibus Traiani, sedit annos. 10. menses. 7. dies. 2. De hoc Eusebii Ecclesiast. histo. lib. 4. c. 4. quintus Papa sub Petro.

Epistola ad omnes orthodoxos, est erudita epistola.

In sacrificio missarum panis tantum, & vinum aqua permixtū offeratur. Non debet in calice Domini, aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed vtrumq; permixtum: quia vtrumq; ex latere eius in passione sua profluxisse legitur. De consecratione. dist. 2. ca. In sacramentorum.

Aquam sale conspersam populis benedicimus, vt ea cuncti aspersi sanctificentur, ac purificentur, quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si cinis vitulæ aspersus sanguine, populum sanctificabat, multo magis aqua sale aspersa, diuinisq; precibus sacrata. Et si sale asperso per Helisæum prophetam, sterilitas aquæ sanata est: quanto magis diuinis precibus sacrata, sterilitatem rerum auferet humanarum, & insidias diaboli auertet: & à phantasticis verfutis homines deffendet, & coinquinatos sanctificabit?

Ibidem, de fide sanctæ Trinitatis docet, & tradit multa, congestis multis testimonijs veteris Testamenti.

Decreta Sixti Papæ.

Sixtus primus, natione Romanus, temporibus Adriani, sedit annos. 10. menses. 3. Eusebius Ecclesiast. histo. lib. 4. cap. 5. ait, sedit annos. 12. Cui subrogatus est Telephorus. 7. Papa sub Petro.

Hic constituit sacra mysteria, & ministeria. i. sacrata vasa, non tangi, nisi à ministris sacratis.

Constituit etiam, vt sacerdote incipiente actionem missæ

B 3 rum à

Netemerè aliquid deffiniamus.
Hebr. 4.

Matth. 7.

Alexander papa quintus.

De pane, et vino offerendo in sacrificio missæ.

De aqua benedicta.

4. Reg. 42.

De consecratione. di. 2. c. Aquam sale.

De fide Trinitatis.

Sixtus sextus Pontii.

Hic Gallos in

fide cõtinuait.

A Sixto ha

buerunt in itia

missarum so- rum à populo cantaretur, Sanctus, Sanctus. &c.
lemnia.

In prima epistola ostendit, secundum fidem, patrem esse Deum, & ingenitum: filium verò (in quo pater visus est) esse genitum, vnumq; cum patre Deum, non alium Deum patrem, alium filium. Hæc epistola scripta est ad vniuersos Christi fideles.

De fide Tri-
nitatis.

Decreta Telesphori Papæ.

Telesphorus, fuit natione Græcus, temporibus Antonini Imperatoris, sedit annos. ii. menses. 3. conuenit cum hoc

Huius tēpo- Eusebius Ecclesiasticæ histo. lib. 4. cap. 10.

ribus inua- *Summa epistolæ decretalis ad vniuersos scriptæ.*

Statuit, septem hebdomadas plenas ante sanctum Pascha clericos omnes à carnibus ieiunare: quia, discreta debet esse vita clericorum, & laicorum, dicens: Sic ergo à carne, & delictijs ieiunent: & Hymnis, & vigilijs, atq; orationibus Deo inhærere, diu, noctuq; studeant. dist. 4. cap. Statuimus.

Statuit etiam: vt nocte natiuitatis Dominicæ missas celebranda in brent, & hymnum Angelicum in eis solemniter decantent: quoniam ea nocte ab Angelo pastoribus nunciatus est. Retatis Dñicæ. liquis verò temporibus missarum celebrationes ante horam dici tertiam minimè sunt celebrandæ: quia eadem hora Dominus crucifixus est, & spiritus sanctus super Apostolos descendisse legitur.

Decreta Higinii Papæ.

Higinus Papa, natione Græcus, ex Athenis, sedit annos 4. menses. 3. octauus sub Petro.

Exstat epistola decretalis ad omnes Christi fideles, de fide Trinitatis satis erudita, in qua de æqualitate personarum in diuinis, multa congerit testimonia.

Ibidē, epistolam primā Ioannis docet ad Parthos scriptā. Extat secunda epistola eiusdē ad Athenienses parænetica.

Decreta Pii Papæ.

Pius primus, natione Italus, sedit annos. 19. iuxta Eusebiū verò. 15. historiæ Ecclesiast. lib. 4. cap. 11.

Hermes frater huius librum scripsit, in quo refert, quòd ei præcepit Angelus Domini (cum veniret ad eum in habitatione Potētiæ) vt Pascha die Dominica celebraretur. Hoc approbat in epistola prima Pius Papa. Et habetur de consecratio-

ratione. d. 3. c. Nolle vos volumus.

In secunda epistola ad Italos directa.

Prædia diuinis vsibus tradita, quidam humanis applicant vsibus, & Domino Deo, cui tradita sunt, ea subtrahunt, vt suis vsibus inferuiant: quod si quisq; præsumpserit, sacri- Ne prophe-
clesticæ. nãde res ec-
legus habeatur, & sicut sacrilegus iudicetur. Quod hac tem-
pelestate fecerunt Lutherani. 12. q. 2. c. Prædia diuinis. Lutherano-
rum iniqua
facta.

Decretum eiusdem Pii papæ.

Qui cõpulsus à Domino, sciens peierat, vtriq; sunt per- Pœna periu-
iuri: & Dominus, & miles: Ille, quia præcepit: vii.
Hic, quia plus Dominum, quàm animam suam dilexit. Si 22. q. 5. Quæ
liber est, quadraginta dies in pane, & aqua pœniteat, & se- compulsus.
ptem sequentes annos. Si seruus est, tres quadregimas, & legitimas ferias pœniteat.

Ex eodem.

Si quis per capillum Dei, vel caput iurauerit, vel alio modo blasphemia contra Deū vsus fuerit: si in ecclesiastico ordine est, deponatur, si laicus, anathematizetur. Et si quis 22. q. 1. Quæ
per creaturam iurauerit, accerrimè castigetur, & iuxta hoc, peierat.
quod synodus iudicauerit, pœniteat. Si quis autem talem hominem non manifestauerit, diuina condemnatione similiter coherceatur. Et si episcopus emendare neglexerit, accerrimè corripiatur.

De pœnitentia eius, cuius negligentia aliquid de sanguine Dñi distillat, de cõsecratione. d. 2. c. Si per negligentiam. Laudabilis est cõsuetudo, qua nihil fidei cõtrariū agitur.

Consuetudinem laudamus, quæ tamen contra fidem catholicam nil vsurpare dignoscitur.

De consuetudine seruanda, quæ non est contra fidem.

Petistis per Hilarium Charthularium nostrū à beatæ memoriæ decessore nostro, vt omnes vobis retrotemporum consuetudines seruarentur, quæ à Petri Apostolorum principis ordinationum initiis hætenus vetustas longa seruauit. Et nos quidem iuxta feriem relationis vestræ consuetudinem laudamus, quæ tamē contra fidem catholicam nihil vsurpare dignoscitur.

Decreta Aniceti papæ.

Anicetus, natione Syrus, sedit annos. 11. decimus Papa. Anicetus Pæ-
ti. decimus.
B 4 Extat

Extat epistola decretalis ad episcopos Gallie,
in qua docet sequentia.

Hic cauit **P**rimò tradit, Iacobum, (qui dicebatur iustus) à Petro, Iacobo, & Ioanne apostolis, Hierosolymorum episcopum fuisse ordinatum, citat Anacletum. 2. epistola. **Secundò** ibi, quod Archiepiscopi ab omnibus episcopis suffraganeis ordinentur. 66. di. c. Archiepiscopus ab oibus. **Clerici comã** Tertiò ibi, vt clerici comam non nutriant: sed desuper caput in modum spheræ radant: quoniam laicis; & simplicibus, virtutis, honestatis, pudicitie, & grauitatis exemplar esse debent. di. 23. c. Prohibet fratres.

Decreta Sotheris papæ.

Sother, natione Campanus, ex fundis, sedit annos. 9. Et fuit vndecimus papa. Epistola prima tota est de fide, in qua docetur, quod Christus in diuinis scripturis dicitur secundum carnem factus: nam secundum diuinitatem nusquã à patre dicitur factus, sed genitus.

Secunda epistola ad episcopos Italia.

Primò constituit sacras Deo foeminas, vel monachas, sacra vasa, aut sacras palas non contingere, nec incensum circa altaria deferre. 23. di. Sacras Deo. **Secundò** præcipitur ab eodem, vt sacrificans habeat secum adiutorem sacerdotem, vt si aliquo casu ille, qui officia impleturus accedit, turbatus fuerit, vel ad terram elisus, à tergo semper habeat, qui eius vices insequatur intrepidus, & officium inceptum adimpleat. di. 1. De consecratione.

Tertiò ibi, vt nullus post cibum, potumq; siue quodlibet minimum sumptum missas facere. Nullus absq; patetis necessitatis prouentu minister, vel sacerdos imperfecta officia præsumat omnino relinquere. Si quis hæc temerariè præsumperit, excommunicationis sententiã sustinebit: habetur vbi supra. c. Vt illud. & 7. q. 1. c. illud diuinum.

Quartò idem, vt nullus presbyter orũ missarum solennia celebrare præsumat: nisi duobus presentibus, sibiq; respondentibus, & ipse tertius habeatur. Quia cū ab eo dicitur Dominus vobiscum, & Orate pro me: aptissime cõuenit, vt & ipsius rñdeatur salutationi. de cõsecratione. d. 1. c. Hoc quoq;

Quintò

Quinto, si aliquid incautius aliquem iurasse contigerit, quod obseruatum, in priorem vergat exitum: illud salubri consilio mutandum nouerimus, & magis instante necessitate periurandum nobis, quam pro facto iuramento in aliud crimen maius diuertendum. 22. q. 4. c. Si aliquid.

Sexto idem, quod à nullis in cœna Domini perceptio eucharistiæ negligatur, exceptis his, quibus pro grauibus criminibus inhibetur: ab omnibus aliis percipiendam esse, ecclesiasticus vsus demonstrat. Cùm & poenitentes eadem die ad percipienda corporis, & sanguinis dominici sacramenta reconcilientur, de consecratione. d. 2. c. In cœna.

Decreta Eleutheri papæ.

Eleutherius, natione Græcus, sedit annos. 15. menses. 3. Eudodecimus papa. Sub Petro, temporibus Antonini Commodi. Eusebius ecclesiastic. histo. libr. 5. cap. 22. Lucius Britaniæ Rex huius tempore se ab eo Christianum fieri per epistolam impetrauit.

In epistola vnica ad Gallia prouincias.

De quibus audierat, vt certas escas vitarent, instruit eos (secundum euangelium) nullas escas, tanquã communes, refutari debere: quoniam vniuersas Deus ad cibos tribuit fidelibus suis. probat ex Matth. 15. & Act. 10.

Decreta Victoris papæ.

Victor, natione Apher, sedit annos 10. menses. 2. Eusebius ecclesiasticæ histo. libr. 5. cap. 28. decimus tertius papa sub Petro.

Sequentia in epistola ad Theophylum Alexandria episcopum.

Primo, hic instituit die dominica pascha Domini celebrari, sicut constituerat, & Pius papa. De consecratione. d. 3. c. Celebritatem.

Secundo idem præcipit, vt si necesse fuerit, aut mortis periculum ingruerit, Gentiles ad fidem venientes, quocunque loco, vel momento (vbicunq; euenerit,) siue in flumine, siue in mari, siue in fonte, tantum Christianæ credulitatis confessione clarificata, baptizentur.

Eusebius lib. 5. ecclesiasticæ historiæ. cap. 22. & 23. & infra, scribit quanta fuerit controuersia inter episcopos, & alios fideles de celebritate paschæ tempore huius Victoris.

B 5 papæ pascha.

papæ. Quibusdam volentibus. 14. luna pascha Domini celebrandum, quacumq; die septimanæ luna. 14. venisset, quando Iudæis agnus præcipitur immolari, & tunc solui debere ieiuniū. Alijs verò volentibus, ne aliquando nisi in die dominica, quando Dominus surrexit à mortuis, dominicū paschæ celebraretur mysterium, & in hac sola soluendum esse paschæ ieiunium. Et ob huiusmodi causam congregata sunt concilia nonnulla prouincialia.

Extat epistola prima Victoris ad Aphros parænetica.

Decreta Zepherini papæ.

Zepherinus
pont. 14.

Zepherinus, natione Romanus, sedit annos. 9. menses septem, temporibus Antonini. Eusebius ecclesiast. histo. lib. 6. cap. 16. est. 14. Papa sub Petro.

In epistola prima ad episcopos Sicilienses.

Graviores
causæ ad se-
dē Romanā
deferendæ.

Tradit illud, quod & alij multi tradiderunt, quod iudicia episcoporum, & maiores ecclesiæ causæ, à sede Apostolica sunt terminandæ: quia sic Apostoli, & sancti successores eorum statuerunt.

Scribit alteram epistolam episcopis Aegypti, qua hortatur eos ad patientiam: quia persequebatur, & bonis suis spoliabantur. Est epistola commendatione digna.

Decreta Calixti papæ.

Calixtus pa-
pa. 15.

Calixtus primus, natione Romanus, sedit annos quinq; menses duos. Eusebius ecclesiast. histor. libr. 6. cap. 16. Papa. 15. sub Petro.

In prima epistola ad Benedictum episcopum.

de 76. ieiunium
quod.

Constituit ieiunium quatuor temporum, propter fructuum terræ abundantiam, iuxta prophetiam Zacharię. c. 8. ieiunium. 4. & ieiunium. 5. Quia sicut replemur à domino frumento, vino, & oleo ad alenda corpora: sic replemur ieiunio ad alendas animas.

In secunda epistola ad episcopos Galliarum.

Cū excōica-
tis nō est con-
uersandum.

In ea generaliter instituit per diuinas scripturas: seruandos esse à causis illicitis: & commonet delinquentes ad poenitentiam. Ibi etiam vetat, excommunicatos à sacerdotibus, ab aliquo recipiendos ante vtriusq; partis iustam examinationem: & ne cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo communicent, nec aue, eis dicatur. Et quod simili

li excō-

li excōmunicatiōe subiacebūt, iuxta apostolorū institutiōnem, qui cum scienter excommunicatis communicauerint.

Hic primus prohibet matrimonia inter consanguineos. Hos verò consanguineos appellat: quos diuinæ, atq; Imperatorum, & Romanorum, atq; Græcorum leges consanguineos appellant, & in hæreditatem suscipiunt, nec repellere possunt. Talium enim coniunctiōnes, nec legitimæ sunt, nec manere possunt: sed sunt repellendæ. Et si quæ ausu temerario attentatæ sint, autoritate Apostolica rescindendæ veniunt. &c. 3. q. 4. c. Consanguineorum.

Ibi, leges humanas rationi, & honestati non repugnantes, esse amplectendas censemus: præfertim vbi reipublicæ consulunt vtilitati, vel ecclesiasticæ dignitatis autoritatem defendunt, atq; pro adminiculo tuentur. &c.

Decreta Urbani Papæ.

Urbanus primus, Romanus, sedit annos. 4. 16. post Petrum. Eusebius lib. 6. ca. 18. tradit. 8. annis administrasse sacerdotium, passus est, sub Alexandro Imperatore: sub eodem passus est & Calixtus prædecessor eius.

Hic sua traditione, multos ad baptismum, & fidelitatem conuertit: Tiburtium, & Valerianum nobilem virum, sponsum sanctæ Cecilie, quos etiam vsque ad martyrij palmam perduxit: cuius monitis, & doctrina multi alij martyrio coronati sunt.

Extat eius epistola decretalis ad vniuersos episcopos spiritu Paulino digna: per quam statuit, vt oblationes fidelium relinquuntur ecclesijs matricibus dispensandæ per episcopos, iuxta necessitatem fidelium.

Hic refert in eadem, quod in exordio nascentis Ecclesiæ, 14. q. 1. videlicet cum fideles vniuersi venderent omnia, quæ possiderent & precium eorum ponerent ad pedes Apostolorum (vt legitur in Actis) tunc videntes sacerdotes summi, & alij, atq; Leuitæ, & reliqui fideles, plus vtilitatis posse afferre: si hæreditates, & agros, quos vendebant, ecclesijs (quibus præsidebant episcopi) traderent: eò quod ex sumptibus eorum tam præsentibus quàm futuris temporibus, plurima & elegantiora possent ministrare fidelibus communem fidem ducentibus, quàm ex precio eorum: coeperunt prædia, & agros, quos vendere

Affinitate cō-
iunctis inter
dixit matri-
monio.

Urbanus Pō-
tif. 16.

Oblationes fi-
deliū ep̄s cre-
duntur dispē-
sanda, iuxta
necessitatem

vendere

vendere solebant, matricibus Ecclesijs tradere, & de sumptibus eorum viuere. Ipsæ verò res in ditione singularum parochiarum episcoporum (qui locum tenent Apostolorum) erant: & sunt vsq; adhuc: & futuris semper debent esse temporibus. E quibus episcopi, & fideles dispensatores eorum, omnibus communem vitam degere volentibus, ministrare cuncta necessaria debent, prout melius potuerint: vt nemo in eis egens inueniatur. Ipsæ enim res fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. Non ergo debent in alijs vsibus, quàm ecclesiasticis, & prædictorum Christianorum fratrum, vel indigentium conuerti: quia vota sunt fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum, atque ad prædictum opus explendum, Domino traditæ. Si quis autem (quod absit) secus egerit, videat, ne damnationem Ananiæ, & Saphiræ percipiat, & reus sacrilegij efficiatur: sicut illi effecti sunt, qui precia prædictarum rerum fraudauerunt, vt legitur Actuum. 5.

12. q. 1. Res ecclesie.

Addit ad prædicta. Hæc igitur fratres, quæ Ananias, & Saphira passi sunt, valde cauenda sunt, & timenda: quia res Ecclesiæ, non quasi propriæ, sed vt communes, & Domino oblatae cum summo timore non in alios, quàm in præfatos vsus sunt fideliter dispensandæ: ne sacrilegij reatum incurrant, qui eas inde abstrahunt, vbi traditæ sunt: ne poenam, & mortem Ananiæ, & Saphiræ incurrant, & (quod peius est) anathema, Maranatha, fiant. Et si non corpore, vt Ananias, & Saphira mortui ceciderint: anima tamen (quæ potior est corpore,) mortua, & alienata à fidelium consortio cadat, & in profundum barathri labatur.

17. q. 4. attendendum est.

Vnde attendendum est omnibus, & firmiter custodiendum: ne prædia vsibus sacrorum cœlestium dedicata, à quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quis fecerit, post debitæ vltionis acrimoniam (quæ erga sacrilegos iure promenda est) perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis seruetur. Quoniam (iuxta Apostolum) tradere oportet huiusmodi hominem Satanæ. &c. Memoratis ergo augmentationibus, & cultibus, in tantum ecclesiæ, quibus episcopi præsent, Dño adminiculante creuerunt, & tantis maxima pars earum abundat rebus: vt nullus

vt nullus sit in eis, communem gerens vitam, indigens: sed omnia necessaria ab episcopo, suisque ministris percipit. Ideoq; subiungit. Si aliquis extiterit modernis, aut futuris temporibus, qui hæc auellere nitatur, iam dicta damnatione feratur.

Quod autem sedes in ecclesijs episcoporum excelssæ constitutæ, & præparatæ inueniuntur, vt thronus: speculationem, & potestatem iudicandi, & soluendi, atque ligandi à Domino sibi datâ materiâ docent. Vnde Mat. 16. legitur. Quæcûq; ligaueritis &c. Et Ioan. 20. Quorum remiseritis &c. Ideo ista prætulimus charissimi, vt intelligatis potestatem episcoporum vestrorum, in eisque Deum veneremini, & eos (vt animas vestras, diligatis, & quibus illi non communicant, non communicetis, & quos eiecerint, non recipiatis. Valde enim timenda est sententia episcopi, licet iniuste liget aliquem: quod tamen summo opere præuidere debet.

11. q. 3. quibus episcopi non.

Sententia episcopi valde timenda.

Omnes fideles per manuum impositionem episcoporum spiritum sanctum per baptismum accipere debent, vt pleni Christiani inueniantur: quia cum spiritus sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam, & constantiam dilatur. de consecratione. d. 5. c. Omnes fideles. Et infra in epistola Melchiadis papæ.

De confirmatione.

Decreta Pontiani Papæ.

Pontianus Romanus, sedit annos nouem, menses quinq; qui cum Hyppolito presbytero in Sardiniam insulam à Maximino Imperatore deportatus est, & ibi. 12. calen. decembris mastratus: cuius corpus Fabianus papa reduxit, & Romæ in cœmiterio Calixti sepeliuit.

Pontianus papa. 17.

Scripsit duas epistolas ad vniuersos fideles. In prima tractat de honore, quo prosequendi sunt sacerdotes, quoniam proprio ore corpus Domini efficiunt, & populis tradunt. In. 2. generaliter hortatur ad fraternam dilectionem.

Decreta Antheri Papæ.

Antherus, natione Græcus, temporibus Maximini martyrio coronatus est. Hic gesta martyrum diligenter exquisiuit, & in ecclesia recondidit. Propter quod, à quodam Maximo pfecto martyr effectus est. Sedit annos. 3. 18. papa sub Petro. Huius papæ est inexplicabilis ferè annorum differentia.

Antherus papa. 18.

Scribit

7. q. 1. mutatione episcopii. Scribit rogatus ab episcopis Beticæ, & Toletanæ prouinciae, si liceret mutari episcopum de vna ciuitate in aliam, **Quibus cau** Respondit, licere quidem communi vtilitate, aut necessitate fieri: sed non libitu cuiusquam, aut dominatione. Vt **Petrus eps de vna ecclesia in aliam.** Petrus princeps Apostolorum de Antiochia translatus est Romam, & alij quidam Apostolica auctoritate mutati sunt. Eusebius de quadam parua ciuitate, Apostolica auctoritate translatus est Alexandriam, & Felix electione ciuium propter doctrinam, & bonam vitam, quam habebat, communi episcoporum, & reliquorum sacerdotum, ac populorum consilio translatus est Ephesum. Verùm auaritiæ, vel præsumptionis, aut propriæ voluntatis causa: non sunt episcopi mutandi de ciuitate in ciuitatē, sed vtilitatis, & necessitatis.

Decreta Fabiani Papæ.

Fabianus papa. pa. 19. Fabianus papa. natione Romanus, sedit annos. 14. temporibus Maximini martyrio coronatur. 19. papa. **Sub Fabiano papa Nouatus hereticus fuit.** Hic fecit septem subdiaconos, qui septem notoriis immi-nerent: vt gesta martyrum in integra colligerent. Tempore huius, Nouatus hæreticus venit ex Aphrica, & separauit Nouatianum ab ecclesia, & quosdam confessores. **Sub hoc pō. Caesar Philippus baptisimus signatus est.** Huius etiam tempore passa est ecclesia persecutionem, & multi Christiani à Roma fugerunt. Eusebius lib. 6. cap. 21. histo. ecclesiasti. tradit, Fabianum signo columbæ apparentis super ipsum cælitus ostensæ, quæ ferebat figuram illius, quæ super Christum in Iordane descenderat, ab vniuerso clero, & populo electum fuisse episcopum: qui ante episcopatum habuit vxorem, quæ post, martyrio coronata est.

Epistola prima, est epistola lectione digna.

PRæcipit vniuersis ecclesijs, vt ad officia diuina peragenda ordinarent diaconos. 7. cum subdiaconis, & acolytis: qui diebus dominicis, & festiuitatibus solemnibus diuina peragunt ministeria, & omni hora parati sint ad diuinum officium: & quicquid eis iniungitur, peragendum. Quod & ipse seruabat Romæ.

Ab hereticis abstinentiū. Ibidem commonet, vt caueant se ab hoc Nouato, & similibus: qui alteram fidem, & doctrinam tenent, quam Apostoli, & successores eorum tenuerunt, & docuerunt: ne (quod absit)

absit) post eum abeuntes, in laqueum Satanæ cadant.

A quibus abstinentum est, sicut ab illis, quos Apostolus commemorat, dicens: cum eis nec cibum sumere. Quoniam sic Apostoli statuerunt, dicentes: Cum excommunicatis nõ est communicandum. Et si quis cum excommunicatis, auertendo regulas, scienter psallat in domo, aut simul loquutus fuerit, aut orauerit, ille communionem priuetur. ii. q. i. Sicut Apostoli, & supra in canonibus Apostolorum. ca. x.

In secunda epistola ad episcopos Orientales.

INtellexerat literis eorum, nonnullos episcopos, non per singulos annos in cœna Domini chrisma conficere: sed duos, vel tres annos confectioem sancti chrisminatis semel actam: conseruare: quoniam nec balsamum, per singulos annos poterant reperire: nec necesse est singulis annis chrisma conficere, dum vna confectio chrisminatis abundat. Ad quos ait. Errant, qui talia excogitant, & mente vesana potius, quàm recta sentientes, hæc dicunt: In illa enim die Dominus Iesus, postquam cœnauit cum discipulis suis, & lauit eorum pedes, (sicut à sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisq; reliquerunt) chrisma conficere docuit. Ipsa enim lauatio pedum, nostrum significat baptismū, quando sancti chrisminatis vnctione perficitur, & confirmatur. Sicut igitur ipsius dici solēnitas, per singulos annos est celebranda: ita ipsius sancti chrisminatis confectio per singulos annos est agenda, & de anno in annum renouanda, & vetus chrisma in sanctis Ecclesijs cremandum. Ista à sanctis Apostolis, & successoribus eorum accepimus, vobisq; tenenda mandamus.

Hæc sancta Romana Ecclesia, & Antiochæna à tempore Apostolorum custodit: Hæc Hierosolymorum & Ephesiorum tenet. In quibus Apostoli præfidentes hæc docuerunt, & vetus chrisma incendi, & non amplius quàm vno anno vti permiserunt.

Quomodo sacerdotes non temere accusandi, aut reprehendendi sint, nisi à magistris suis, quoniam eorum causas sibi Dominus reseruare voluit, & suo iudicio vindicari. Tollerandi hi sunt potius à fidelibus, quàm exprobandi: veluti palea cum tritico, vsq; ad vltimū ventilabrum: & sicut pisces mali

Quot annis chrisma conficiendum.

De consecratione. d. 3. li. tertius nostrus.

Mali sacerdos tolleradi, non feriadi. Math. 13. mali

malicum bonis, vsq; ad segregationem, quæ futura est in litore, id est, in fine seculi. Hinc colligitur, sacerdotes Domini non gladio, nec morte feriendos.

II. q. I. *statutus vsq; quis.*

Nullus in iudicio præsumat, accusator simul esse, & iudex, vel testis: quoniam in omni iudicio quatuor personas necesse est semper adesse, id est, Iudices electos, & accusatores, ac defensores, atq; testes.

In tertia ad Hilarium episcopum.

2. q. 6. *si quis iudicem. De remedio appellations.*

PRIMO, nullus accusetur alicubi, q̄ in suo foro. Si quis vero iudicem aduersum sibi senserit, vocē appellationis exhibeat. Appellantiem autem non debet afflictio vlla, aut detentionis iniuriare custodia: sed liceat appellatori vitiatam causam appellationis remedio subleuare. &c. Liceat enim in causis criminalibus appellare. Nec vox appellandi ei denegatur, quem supplicio sententia destinari.

3. q. 6. *quicri men.*

Si quis crimen alteri obiecerit, nisi per scripturam se probaturum esse fateatur, non est pro accusatione habendum.

De pœna tationis.

Si verò scripserit, si non probauerit, quod obiecit: pœnam, quam intulerit, ipse patiat.

Ter in anno cõicent fides.

Tertiò idem: & si non frequentius, saltem in anno ter homines communicent (nisi fortè quis maioribus criminibus impediatur) in Pascha, (videlicet) & Pentecoste: & Natali Domini.

De consecratione. d. 1. & si non.

Quartò idem: Si quis ætatis suæ triginta non impleuerit annos, nullo modo presbyter ordinetur, etiam si valde sit dignus: quia & ipse dominus. 30. annorum baptizatus est, & sic coepit docere.

30. annorum presbyter ordinetur.

Quintò idem: decreuit, vt in omnibus diebus dominicis, ab omnibus viris, & mulieribus, oblatio, tam panis, quam vini, fiat. Vt per has immolationes à peccatorum suorum facibus liberentur.

78. si quis Diebus dñi-

Sextò idem: vt presbyter illiteratus missam celebrare non audeat.

cus fiat oblatio panis, & vini.

Decreta Cornelii papa.

Cornelius papa 20.

Cornelius Romanus, sedit annos. 2. Vigefimus papa sub Petro.

Huius tempore Nouatus Nouatianum extra Ecclesiã ordinauit, & in Aphrica Nicofratũ. Hic à Decio martyrio corrona-

ronatus est, quia noluit, ductus ante tēplũ Martis, adorare.

Eusebius histo. ecclesiast. lib. 7. cap. 2. refert, eodem tēpore Cornelium Romæ, & Cyprianum apud Carthaginem, episcopatum gessisse. Et tunc in Aphrica quæstio exorta est, si oportet hæreticos rebaptizari. Cumq; id à Cypriano, & cæteris penè omnibus per Aphricam sacerdotibus oportere fieri decerneretur, Cornelius, & cæteri omnes per Italiam sacerdotes, huiusmodi decretum, manente sacerdotali concordia, refutarunt: statuentes antiquam patribus super hoc traditam regulam debere seruari, quæ continebat, Hæreticos sola manus impositione purgandos.

In epistola prima.

TRACTAT de translatione corporum Apostolorum Petri, & Pauli: quæ rogatu deuotæ matronæ Lucinæ, leuata sunt de Cathecumbis.

In epistola secunda ad Rufum episcopum Orientalem.

VEtat à summis sacerdotibus, & Dei ministris exigis sacramentum iuramenti, nisi pro recta fide.

Ibidem, testimoniis scripturarum ostendit, quàm alienum sit ab hominibus Christianis iurare, exponens illud Domini. Quod autem his abundantius est, à malo est, id est, ab exigente, & à iurante.

Idem decreuit dicens, Honestum etiam videtur, vt qui in sanctis audent iurare, hoc ieiunus faciat, cum omni honestate, & timore Dei. Et pueri ante annos. 14. non cogantur iurare.

De hoc Pontifice meministi Eusebius, libro. 6. capitu. 33. Et de Nouato heretico, qui spem salutis ademerat peccãtibus, etiam si dignè penituisset. Hic extitit princeps Nouatianorum, qui ab ecclesia separati, superbo nomine Catharos, id est, mundos appellarunt semetipsos. Ob hanc rem concilium sacerdotale Romæ congregatum est, episcoporum. 60. totidem presbyterorum, cum diaconis multis. Et statuitur, Nouatum cum his, qui eum sequerentur, alienum esse ab ecclesia. Eos verò, qui lapsi fuerint in certamine, fraternam commiseratione curandos, & fomentis penitentia medicandos. Scribit de hac re Cornelius Romæ episcopus, ad ecclesiam Antiochenam indicans, quid statuerit concilium Romæ congregatum, & quid Italici, Aphrici, cæterisq; occidentali-

libus visum fuerit. De quo Cyprianus librum edidit, lapsos ad poenitentiam cohortandos.

Huius tempore (vt refert idem Eusebius) iam ecclesia habebat, ad diuina mysteria peragenda, cum episcopis presbyteros: Diaconos, Subdiaconos, Acolytos, Exorcistas, Lectores, Ostiarios. Et viduus habebat ecclesia, quas cum aliis indigentibus alebat.

Cōcilium Carthagin. Item sub hoc pontifice celebratum est concilium Carthagin. super ea questione, An baptizati ab hæreticis, venientes ad ecclesiam essent rebaptizandi. In quo concilio, ab omnibus unanimiter decretum est, ab hæreticis non conferri verum baptisma, sicut nec datur spiritus sanctus, nec vera remissio peccatorum. Inixi verbis Pauli ad Ephes. 4. Vna fides, vnum baptisma.

Verba Cypriani. Audistis, collegæ dilectissimi, quid mihi Iubaianus coepiscopus noster scripserit, consulens mediocritatem nostram de illicito, & prophano hæreticorum baptismo. Et quid ego ei rescripserim, censens, scilicet quod semel, atque iterum censuimus, hæreticos ad ecclesiam venientes, ecclesie baptismo baptizari, & sanctificari oportere. Item lectæ sunt vobis & aliæ literæ Iubaiani, quibus pro sua sincera, & religiosa deuotione an epistolam nostram rescribens, non tantum consensit, sed & instructum se esse gratias egit. Superest, vt de hac ipsa re quid singuli sentiamus, proferamus, neminem iudicantes, aut à iure communionis aliquem (si diuersum senserit) amouentes. Neq; enim quisquam nostrum episcopum se esse episcoporum constituit: vt tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit, quando habeat omnis episcopus pro licentia libertatis, & potestatis suæ arbitrium proprium, tanq̃ iudicari ab alio non possit, cum nec ipse possit alterum iudicare. Sed expectemus vniuersi iudicium Domini nostri Iesu Christi, qui vnus, & solus habet potestatem, & præponendi nos in ecclesie suæ gubernatione, & de actu nostro iudicandi.

Responso Concilii Abilæ. Ego vnum baptisma in ecclesia sola scio, & extra ecclesiam nullum. Hoc erit vnum, vbi spes vera est, & fides certa. Sic enim scriptum est: Vna fides, vna spes, vnum baptisma. Non apud hæreticos, vbi spes nulla est, & fides falsa: Vbi omnia per mendacium aguntur: Vbi exorcizat daemoniacus; Sacramentum interrogat, cuius os & verba cancer

cancer emittunt: Fidem dat infidelis: Veniam delictorum tribuit sceleratus, & in nomine Christi tangit Antichristus: Benedictus, à Deo maledictus: Vitam pollicetur, mortuus: Pacē dat, impacificus: Deum inuocat, blasphemus: Sacerdotium administrat, prophanus: Ponit altare sacrilegus. Ad hæc omnia accedit & illud malum, vt Antistes diaboli audeat eucharistian facere, aut qui illis assunt, dicant, hæc omnia falsa esse de hæreticis. Ecce ad qualia ecclesia consentire cogitur, & sine baptismo, ac venia delictorum communicare compellitur. Quam rem (fratres) fugere, ac vitare debemus, & à tanto scelere nos separare, & vnum baptisma tenere. Quod soli Ecclesie à Deo concessum est.

Cyprianus Carthaginens. dixit.

Censo secundum euangelicam, & Apostolicam constitutionem, aduersarios Christi, & Antichristos appellatos, quando ad ecclesiam venerint, vnicui Ecclesie baptismo baptizandos esse, vt possint fieri de aduersarijs amici, & de Antichristis Christiani. Reuocata sunt hæc per Cornelium in sacerdotali Concilio Romæ. Et per Stephanum papam.

Decreta Lucii Papæ.

Lucius Romanus, sedit annos. 3. à Valeriano martyrio coronatur.

Hic præcepit, vt duo presbyteri, & tres diaconi, in omni loco episcopum comitentur: propter testimoniū ecclesiasticū.

Idem cum ad passionem pergeret, omnem potestatem Ecclesie reliquit archidiacono suo Stephano successori suo.

Huius meminit Eusebius. histo. Eccle. lib. 7. cap. 3.

In epistola prima ad episcopos Gallie, & Hispanie.

Excommunicauit bona Ecclesie expoliantes, vel ecclesie vexationē inferentes, quonia erāt pauperibus dedicata.

Ibidem de Romana Ecclesia tradit, quod est Apostolica mater omnium Ecclesiarum, quæ à tramite Apostolicæ traditionis nunquā errasse probatur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit, secundum ipsius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, qui principi discipulorum dixit. Petre, ecce Satanas. &c. Ego autem rogavi pro te, vt non deficiat fides tua.

Idem fecit decretum, vt ministri altaris presbyteri, & diaconi tales eligantur, qui continentiam feruent.

81. d. c. mini Idem, vt clericus solus ad foeminae tabernaculum non accedat, nec frequenter properet, sine maioris natu sacerdotis tronarum do iusione. Et ne solus presbyter cum sola foemina fabulas micilia fre- misceat. Et si quid agnitum fuerit, & ille deponatur, & illa à quentàs de- liminibus Ecclesiae arceatur.

ponitur. Idem, vt nullus clericus cum extranea habitet foemina, nisi si soror, aut proxima fuerit, & cum magna sollicitudine fiat. Non enim ignoro malitias Satanæ.

solus cū fo- Extant epistolæ Cypriani ad Lucium.

minaloquãt.

Decreta Stephani Papæ.

Stepha. pont. Stephanus Romanus, sedit annos. 7. martyrio coronatur. **22. Fuit tēpo-** 22. Papa sub Petro.

ribus Val- *In epistola prima ad Hylarium episcopum.*

riani. **Q**uod nō sunt admittēdi ad gradus ecclesiasticos omnes illi, qui pro crimine aliquo notantur infamia. Vide. 6. q. 1. c. Infames. vbi omnes ferē peccatores excludit.

De cōsec. d. 1. Qualia debent esse vestimenta, quibus Domino ministra **c. Vestimēta.** tur, & cultus celebratur diuinus. Vt sint sacrata, & honesta, quibus in alijs vsibus ecclesiasticis non vtantur. Nec ab alijs contingantur, aut ferantur, nisi à sacratis hominibus: ne vltio, quæ Balthasarem regem percussit, super talia præsumentes veniat diuina.

Punitio Bal- Idem à Sixto Papa decretum est.

In secunda epistola.

De accusationibus sacerdotum, de qua re supra in decretis Telephori, & Iulij.

Gala. 6. Ibi, Apostolo prohibente, inter Christianos non debent **1. Gorint. 13.** accusationes exerceri: ex quo docemur à Paulo, lites nō probari inter fideles. Eusebius de Sixto. lib. 7. cap. 23.

Sixtus pont. *Decreta Sixti Papæ.*

Vigesimus **S**ixtus secundus, natione Græcus ex Athenis. Sedit annos **tertius.** duos. 23. Papa sub Petro.

Tēpore hui⁹ Hic sub Decio, & Valeriano martyrio coronatur. Quia **exorta est Sa** noluit sacrificare dæmonijs, capite truncatus est, & cum eo **bellianorum** sex diaconis. Et die tertio post passionem illius passi sunt **secta,** Laurentius eius archidiaconus, Claudius subdiaconus, Scue-

Scue-

Seuerus presbyter, Roman⁹ ostiarius, & Crescentius lector.

In epistola ad Gratum episcopum explicat proccssum personarum diuinarum.

In secunda ad episcopos Hispania.

Agit de accusationibus, & persecutionibus episcoporum & c. Consule Euse. histor. ecclesia. lib. 7. c. 4. Et infra tradit multa, quæ huius tempore contigerunt.

Decreta Dionysii papæ.

Dionysius Monachus, sedit annos. 6. Fuit. 24. Papa.

Hic presbyteris ecclesias diuisit, & cœmeteria, parochiasque, & dioceses constituit. Eius epistolæ nihil habent, nisi generales commonitiones ad obseruationem legis Christianæ.

Huius tempore congregatum est prouinciale concilium in Antiochia diuersum ab illo, quod congregatum est tempore Iulij papæ.

Huius meminit Eusebius. histori. ecclesiastica. lib. 7. cap. 23. & infra. Aggregatum verò contra Paulum Samosatenum, qui abiecta, & indigna de Christo sentiens, negabat eum de cœlis descendisse, sed à Maria origi- nem cœpisse, & initium habuisse de terra, & communis nature hominē tantum fuisse.

Extat epistola episcoporum Antiocheni concilii ad Dionysium Papam & ad alios episcopos, & vniuersum clerum, & plebem, contra prædictū Paulum. Apud Eusebium. c. 26.

Decreta Felicitis papæ.

Foelix papa primus, Romanus, sedit annos. 4. Papa. 25. sub Petro.

Hic constituit, supra memorias, ac sepulchra martyrum, missas celebrari. Quod destruxerunt Lutherani hac nostra tempestate.

Huius meminit Eusebius. lib. 7. cap. 27.

Extat epistola eius ad Paternum episcopum, & altera ad episcopos Gallia: quæ tantum generales commonitiones continent.

Extat alia ad Benignum episcopum, à quo consultus est in rebus fidei: quoniam quidam in sua ecclesia dicebant, filium non posse propriè videre patrem. Iuxta illud, Deum nemo vidit vnquam. Et alij fingeant, filium minorem patre, quoniam pater illi perhibet testimonium. Et quia

Dionysii. pōt.

24. Fuit tēpore

poribus Ga-

liceni.

Ab hoc pōti-

fice incæpit

ecclesiarū di-

sternatio.

Cōciliū An-

tioceni cō-

tra Paulū Sa-

mosatenū.

Felicit. 1. pōt.

25. Fuit tēpore

ribus Clau-

di, & Vale-

riani.

Sub hoc pōt.

Manispersa.

Manichæo-

rū introdu-

xit sectam.

Ioan. 1.

pater inuisibilis dicitur, filius verò visibilis cõprobat. Ad quæ consultus, respondit Foelix. Isti ignorantes diuinarum scripturarum, & Apostolorum iura, ex proprio, & adulterino sensu talia fabricant. Nos verò euidentioribus testimoniis veteris, & noui instrumenti, filium patrem semper videre posse doceamus, Salomone dicente. Est tecum sapientia, quæ nouit opera tua, quæ affuit tibi, cum faceres orbem terrarum. &c. Et in Euangelio, Nemo nouit filium, nisi pater: nec patrem quis nouit: nisi filius. &c. Et iterum. Deum nemo vidit vnquam, sed vnigenitus. &c. Item, Vos non no-

Sap. 9. stis eum, ego autem noui eum. Et iterum. Qui ex Deo est, hic nouit Deum.

Matth. 11.

Ioan. 1.

Ioan. 8.

Ioan. 7.

Si sereno sensu recenseas scripturas, inuenies, non solum patrem filio testimonium perhibentem, sed totam simul inseparabilem trinitatem. Ego sum qui testimonium perhibeo de me, & testimonium perhibet de me, qui misit me pater. Ioan. 8. Et, Cum uenerit paracletus spiritus ueritatis, ille testimonium perhibebit de me. &c. Ioanis. 15. Intende, quoniam in quibus una testificationis uirtus ostenditur, nullus ab alio neq; potior, neq; inferior iudicatur.

De alio saepe diximus, quod secundum hominis formam filius visibilis dicitur, secundum uero deitatis substantiam, inuisibilis predicatur. Vt Paulus multis in locis ostendit. Hæc est Apostolorum uia traditio: Hæc sancta, & Apostolica mater omnium ecclesiarum Christi ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec ab hæreticis prauitatibus nunquam deprauata succubuit: sed, ut in exordio normam fidei Christianæ percepit ab authoribus suis, Apostolorum Christi principibus, illibata manet. Iuxta illud Lucæ. 22. Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. 24. q. 1. A recta ergo fide.

Et supra in decretis Lucij papæ.

Decreta Eutychiani papæ.

Eutychianus

1. p. 26. Fuit

tempore Au-

reliani.

EVtychianus primus, natione Tuscius, Sedit anno vno, papa. 26. sub Petro.

His temporibus suis per loca diuersa, 342. martyres propriis manibus sepeliuit, Qui etiam statuit, ut cum Dalmatica, aut Colobio sepelirentur. Huius meminit Eusebius, histo-

sto.

sto. Ecclesiasti. lib. 7. cap. 7.

Extat epistola eius prima ad episcopos Baticæ prouinciæ, in qua ueritatem dominicæ incarnationis explicat, quomodo salua proprietate utriusq; naturæ Deus uerus, & uerus homo erat.

Extat altera ad episcopos Siciliae, tantum continens generales commotiones, ad fidem, & pietatem pertinentes.

Extant decreta eius apud Gratianum. 20. q. 2. c. Statuimus.

Abbatissa præsumens uelare uirginem, uel uiduam, excommunicetur.

Qui pœnitentiam periurij agere noluerit, excommunicetur. 20. q. 1. Prædicandum.

In potestate fidelis erit, si quis Gentilis Gentilem uxorem duxerit ante baptismum, post baptismum eam habere, uel non habere. Et in fidelem discedentem fidelis sequi non cogitur. 28. q. 1. Si quis Gentilis.

Magnum malum ebrietatis, ex quo omnia uitia pullulât, Christianis modis omnibus cauere præcipimus. Qui autem hoc uitare noluerit, excommunicandum esse decreuimus, usq; ad congruam emendationem.

Idem. Episcopi, & Dei ministri non debent commessationibus, & uolentibus nimis incumbere, considerantes sententiam Domini, dicentis, Attendite, ne grauentur corda uestra. &c. Lucæ. 21. Moderatè enim cibum, & necessarium sumptum sumant, ut (iuxta Apostolum) sobrii sint, & parati ad seruitium Dei.

Decreta Gaii Papæ.

GAius, natione Dalmata, sedit annos. 11. temporibus Diocletiani Imperatoris, cuius meminit Eusebius. histo. Ecclesiasti. lib. 7. cap. 27. Papa. 27. sub Petro.

Hic constituit, ut omnes ordines in Ecclesia sic ascenderent. Si quis episcopus fieri mereretur, primò fiat ostiarius, lector, exorcista, acolytus: deinde subdiaconus, diaconus, presbyter. Et exinde episcopus ordinaretur.

Extat epistola eius elegantissima ad Foelicem episcopum de ueritate incarnationis dominicæ. Vbi ostendit primò, quod nullius innocentis occisio fuerit redemptio mundi, nec alicuius debitum quisquam suo sine perfoluit, nisi filius

C 4

hominis.

hominis Iesus Christus, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes etiam sunt suscitati, de quibus ipse dicebat, Ego cum exaltatus fuero. &c. Ioan. 12. Vbi secundo, postquam multa elegantissima collegit, subdit, Mundum Deo in Christo reconciliatum, vt nisi verbum dignaretur caro fieri, nulla caro posset saluari.

Decreta Marcellini Papae.

Marcellinus pont. 28. Sub quo decima Christianorum persecutio fuit.
Marcellinus, natione Romanus, fedit annos. 9. temporibus Diocletiani. Quo tempore fuit persecutio magna, ita vt intra. 30. dies. 17. milia hominum promiscui sexus per diuersas prouincias martyrio coronarentur. Et ipse Marcellinus ad sacrificium ductus est, vt thurificaret. Quod & fecit. Et post paucos dies poenitentia ductus, ab eodem Diocletiano pro fide Christi cum Claudio, & Cyrino, & Antonino capite truncatus est, & martyrio coronatus. Iacuerunt verò corpora sanctorum in platea dies. 36. iussu Diocletiani. Deinde Marcellus presbyter noctu collegit cum presbyteris, & diaconis: & cum hymnis sepeliuit.

Extat epistola eius prima ad Salomonem episcopum. In qua damnat errores quorundam dicentium, Patrem maiorem esse filio, quia illi soli sacrificium immolatur. Et quod filius nullam cum patre communionem operum habeat: & quòd illud propheticum, Sciant gentes, quoniam nomen tibi Deus, tu solus altissimus, de solo patre dictum sit. Psal. 82. Hæc refellit, adductis testimonijs satis idoneis sacrarum scripturarum.

Extat altera epistola ad episcopos Orientales, solas monitiones generales continens.

Marcellinus, poenitentia dum ne hoim dam nabilis se dicit. De condemnatione Marcellini Pont.
 Hic etiam Marcellinus conuictus est, quòd thurificasset in templo Isidus, & Vestæ, per Gaium, & Innocentium diaconos, & Urbanum, Cæctus, à nemine hoim dam nabilis se dicit. De condemnatione Marcellini Pont.

Hic etiam Marcellinus conuictus est, quòd thurificasset in templo Isidus, & Vestæ, per Gaium, & Innocentium diaconos, & Urbanum, Cæctus, à nemine hoim dam nabilis se dicit. De condemnatione Marcellini Pont.

Hic etiam Marcellinus conuictus est, quòd thurificasset in templo Isidus, & Vestæ, per Gaium, & Innocentium diaconos, & Urbanum, Cæctus, à nemine hoim dam nabilis se dicit. De condemnatione Marcellini Pont.

iba. Nemo enim vnquam iudicauit Pontificem, nec Praesul sacerdotem suum: quoniam prima sedes non iudicabitur à quoquam. Tu eris iudex, exte condemnaberis: tamen in nostra presentia. Tu enim iudex, tu reus. Hoc autem factò, Diocletianus, (dum esset in bello Persarum) audiuit, quod 300. episcopi, & 30. presbyteri in eius damnationem conuenirent, iratus in eandem ciuitatē misit & multos episcopos ad martyrii coronam traxit. Inter quos damnatus est & Marcellinus, & (vt tradunt multi) vacauit episcopatus eius annos. 7. De condemnatione Marcellini est fermè in explicabilis scriptorū differentia. Diximus certiora in cōtrouersia quarta.

ARGVMENTVM.

Ancyranum Concilii.

Ancyranum Concilium celebratum ante Nicænum aduersus eos, qui reuertentes ad fidem, à qua tormentorū metu defecerant, recipere recusabant. Quod concilium & synodus ipsa Nicæna comprobauit, (vt refert Hermeus in Greco volumine histo. Ecclesiae) & Patres Ecclesiae Occidentalis in Concilio Florentino, sessione septima allegauerunt.

Concilium Ancyranum post tempora Marcellini Papae celebratum parum ante Nicænum Concilium, circa annum Domini. 308. Sub quo Cæfare, ex scriptoribus constare non potest. Fuit prouinciale Concilium: sed receptum in. 6. synodo generali Constantinopoli, in Trullo celebrata, vt patet ex. 2. Canone sextæ synodi.

Hoc Concilium vocatur à Gratiano in decretis Anchirintanum, ab alijs Anquyrantum. Cui interfuerunt aliqui episcopi, qui etiam affuerunt in Concilio Nicæno.

Continet Canones generales. 24. contra eos, qui inuicti, vel dijs thurificabant, vel immolabant.

Cap. 1. De presbyteris, qui immolauerunt tempore persecutionis.

Presbyteros, qui immolauerunt, & postea certamen iterū D. 50. presbyteros, qui fibimet præparantes, egerunt, vt iterum teneri viderentur: aut tormentis: subijci putentur, tanquam inuiti. Si ex fide ergo luctati sunt, & non ex compacto, ad ostentationem, vt caperentur, ipsi fecerunt, hos placuit, honorem quidem sedis propriae retinere. Offerre autem illis, & sermonem ad populum facere, aut aliquibus sacerdotibus officijs fungi, non liceat.

Cap. 2. De diaconis, qui immolauerunt.

Diaconi similiter, qui immolauerunt, postea autem iterū reluctati sunt, illum quidem honorem habere oportet. Cessare verò debere ab omni sacro mysterio: ita ut nec panē, nec calicem offerant, nec pronuncient: nisi fortè aliqui episcoporum conscij sint laboris eorum, & humilitatis, & mansuetudinis: & voluerint eis aliquid amplius tribuere, vel adimere. Penes ipsos ergo erit de his potestas.

Cap. 3. De his, qui ex fuga comprehensi sunt.

Qui fugientes timore persequutionis cōprehensi sunt, vel à familiaribus, seu à domesticis traditi, & vel bona propria amiserunt, vel sustinuerunt tormenta, vel etiam carceribus inclusi sunt, & tamen proclamauerunt se esse Christianos: quinetiam perseverante violentia, ad id usque perducti sunt, ut manus eorum apprehensas, & violēter attractas, super sacrificia imponerent, illis licet perseverantibus in fide, & Christianos se esse vociferantibus: hoc ergo, quod eis inuitis, & alijs cogentibus, contigit, si luctu, & in cerore animi acerbè se ferre demonstrant, ipsiq; humili per bonam cōuersationem habitu incedentes, dolere se, quod inuiti coacti sunt, doceant: hos tanquam inculpatores à communione non vetari. Si autem iam prohibiti sunt ab aliquibus à communione, maioris diligentia, & inquisitionis causa, aut per aliquorum ignorantiam, statim recipi oportet. Hoc autem obseruari conuenit, & de clericis, & de laicis omnibus. Laicos sanè, qui in similes necessitatis causas inciderunt, tanquam si nihil peccauerint, maxime si eos probabilis vita cōmendat, ad ordinationem recipi placuit.

Cap. 4. De his, qui in templis idolorum cœnauerunt.

De his, qui sacrificare coacti sunt, insuper in templis idolorum cœnauerunt, si qui eorum cum habitu cultiore ad templa producti sunt, atq; ibi præciosiori veste adhuc mutata, cœnæ participes facti sunt idolorum, indifferenter fumentes omnia, quæ fuerunt apposta: placuit, eos inter audientes vno anno cōstitui, tribus autem alijs annis agere pœnitentiam. Sed ex ipso triennio per biennium tantummodo orationi communicare. Tertio autem anno reconciliari sacramentis.

Cap.

Cap. 5. De his, qui in locis idolorum manducauerunt.

Quotquot autem ascenderunt tēpla cum veste lugubri & recumbentes inter alios manducauerunt, sientes (si compleuerint pœnitentiam triennij temporis) sine oblatione suscipiantur ad communionem. i. ut ipsi oblationem non offerant: Si autem perducti ad templa, non manducauerint, biennio maneant in pœnitentia. Tertio verò anno communicent: sed sine oblatione, ut dictum est. In quarto autem anno perfectionem suam recipiant. Episcopum autem hanc habere licentiam oportet, ut perspecta singulorum conuersatione, normam, regulamq; conuersationis attribuat, id est, ut humanius agens, secundum vitæ modum, tempus alicui pœnitentiæ breuiare, aut etiam prolixius, quod correctioni necessarium viderit, addere. Discutiatur autem omnium horum, & præcedens vita, & posterior. Et ita circa eos sacerdotalis se humanitas moderetur.

Cap. 6. De his, qui timore ritus Gentilium peregerunt.

De his, qui minis tantum cesserunt, aut bonorum ablatione, aut transportationis pœna deterriti, sacrificauerunt, & nunc usque non pœnituerunt, neq; cōuersi sunt: modò autē, id est, tempore huius synodi se obtulerunt, conuersioni suæ consilium capientes: placuit, eos usque ad magnum diem inter audientes suscipi, ac pœnitentiam agere triennio, & post duos alios annos sine oblatione communicare, & ita demum sex annis completis ad perfectum peruenire. Quòd si aliqui ante hoc Concilium suscepti sint ad pœnitentiam, ex illo tempore imputabitur eis initium sexennij constituti. Quòd si alicui horum quodlibet mortis periculum, aut ex ægritudine, aut ex aliqua causa acciderit, his cōmunio propter viaticum suum non negabitur.

Cap. 7. De his, qui frequenter idolis immolauerunt.

De his, qui in festis diebus Paganorū, in remotis eorum locis conuiuuiis interfuerunt, & suas nihilominus epulas ibidem portauerunt, & comederunt: placuit, ut post biennij pœnitentiam suscipiantur: ita tamen, ut vtrum cum oblatione recipiendi sint, an ad solam communionem admitti debeant, vnusquisque episcoporum examinet: vitam eorum, & præterita, ac præsentia, debita cōsideratione

fyderatione perpendat.

Cap. 8. de his, qui vi coacti idolis immolauerunt.

Hæc autem, qui secundò, vel tertio, sacrificauerunt vi coacti: quatuor annis sese ad poenitentiam summittant, duobus autem aliis sine oblatione communicent: septimo anno perfectionem recepturi communionis.

Cap. 9. de his, qui aliis sacrificandi causam attulerunt.

Quotquot autem non solum à fide Dominica deuiauerunt: sed etiã insurrexerunt in alios, & fratribus persuaserunt, & rei facti sunt persuasionis, hi per triennium quidem inter catechumenos habeantur. Per aliud autem sexennium poenitentiam recipiant locum, alio verò anno, id est, decimo communionem sine oblatione recipiant, vt completo decennio perfectione fruantur. Ideo autem ipso tempore etiam vita eorum, & conuersatio consideranda est.

Cap. 10. De diaconis protestantibus cum ordinantur.

D. 28. Diaconi.

Diaconi quicumque; (cum ordinantur) si in ipsa ordinatione protestati sunt, dicentes: Velle se habere vxores, nec posse se continere: hi post ea, si ad nuptias venerint, maneat in ministerio, propterea quod his episcopus licentiam dederit. Quicumque sanè tacuerunt, & susceperunt manus impositionem professi continentiam, si postea ad nuptias venerint, à ministerio cessare debebunt.

Cap. 11. De desponsatis puellis.

27. q. 1. De desponsatis puellis.

Desponsatas puellas, & postea ab aliis corruptas, placuit, derui, & his reddi, quibus fuerant antè desponsatæ, etiam si à raptoribus florem pudoris sui amisisse constiterit.

Cap. 12. De his, qui ante baptismum sacrificauerunt idolis.

Eos, qui ante baptismum sacrificauerunt, & postea baptismum consequuti sunt, placuit, ad ordinem promoveri, tanquam ab omni crimine lauacri salutaris sanctificatione purgatos.

Cap. 13. De Chorepiscopis, & eorum potestate.

Vicariis episcoporum (quos Græci Chorepiscopos vocant) non licere, vel presbyteros, vel diaconos ordinare: sed nec presbyteris ciuitatis, sine episcopi præcepto, amplius aliquid imperare, nec sine autoritate literarum eius in vnaquaque parochia aliquid agere.

Cap.

Cap. 14. De presbyteris, à carnibus se abstinentibus.

DE his, qui in clero sunt presbyteri, vel diaconi, & abstinent à carnibus, hoc placuit statui, vt non eas tanquam immundas, contemnant: sed contingant. A quibus quidem qui se abstinere volunt, habeant potestatem, ita tamen: vt si quando cum oleribus coquantur, eadem tanquam carnibus polluta non iudicent: sed ex his cibum assumant, quamvis à carnibus se abstineant. Quod si in tantum eas immundas, & abominabiles iudicauerint: vt nec olera, quæ cum carnibus coquantur æstiment comedenda, tanquam non consentientes huic regulæ: cessare eos oportet, & à ministerio, & ordine suo. Si quis autem huius regulæ monitis non obedierit: sed carnes (vt dictum est,) immundas, & abominandas existimauerit, cessare debet ab ordine suo.

Cap. 15. Non debere presbyteros ecclesiastica iura vendere.

Si qua de rebus Ecclesiæ, cum episcopus non est, presbyteri vendiderint: placuit, rescisso contractu, ad ius Ecclesiasticum reuocari. In iudicio autem erit episcopi, si constitutum precium debeat recipi, nec ne: propter quod sæpe contingit, distractarum rerum reditus ampliore summa pro accepto precio reddi.

Cap. 16. De his, qui irrationabiliter vixerint.

DE his, qui irrationabiliter versati sunt, siue versantur: quotquot ante viceimum ætatis suæ annum tale crimen commiserint, quindecim annis exactis in poenitentia, communionem singularem mereantur orationum. Deinde quinquennio in hac communionem durantes, tunc demum oblationis sacramenta contingant. Discutiat autem vita eorum, quales tempore poenitudinis extiterint: & ita misericordiam consequantur. Quod si inexplabiliter his hæserit criminibus, ad agendam poenitentiam prolixius tempus infumât. Quotquot autem peracta viginti annorum ætate, & vxores habentes, hoc peccato prolapsi sunt, viginti quinque annis poenitudinem gerentes, in communionem suscipiantur orationum. In qua quinquennio perdurantes, tunc demum oblationis sacramenta percipiant. Quod si qui, & vxores habentes, & transcendentés quinquagesimum annum ætatis, ita deliquerint, ad exitum vitæ communionis gratiam.

Contra damnantes esum carniū.

2. q. 2. Si qua.

Coitus brutalis intelligitur.

gratiam consequantur.

Cap. 17. de his, qui alios ad antedicta peccata in duxerint.

Hos eisdem sanè non solum leprofos crimine huiusmodi factos: sed & alios isto suo morbo replentes, placuit inter eos orare, qui tempestate iactantur, qui à nobis energumini intelliguntur.

Cap. 18. De his, qui ad episcopatum promoti sunt, nec recepti.

SI qui episcopi suscepti non sunt à sua dioecesi, in qua fuerant denominati: cōpellantur ad eandem, iudicis edicto redire. Quòd si voluerint alias ecclesias occupare, & vim facere alijs episcopis, quos ibi inuenerint, seditiones excitando aduersus eos, hos segregari oportet. Quod si volunt in presbyterio in Ecclesia, vbi prius fuerant, tanquam presbyteri residere, non repellantur à propria dignitate. Quod si etiam ibi seditiones concitare probantur episcopis ibidem constitutis, segregari eos necesse est, & nihilominus presbyterij dignitate priuari.

Cap. 19. De his, qui virginitatem profitentur.

Quotquot virginitatem pollicitam præuaricati sunt, professione contempta: inter bigamos. i. qui ad secundas nuptias transierunt, haberi debent. Virgines autem puellas, quæ tanquam sorores cum nonnullis viris habitare volunt, ab eorum consortio prohibemus.

Cap. 20. De adulteris, & eorum poenitentia.

SI quis adulterium commiserit, septem annis in poenitentia completis, perfectioni reddatur secundum pristinos gradus.

Cap. 21. De mulieribus, quæ partus suos ex fornicatione necant.

Dè mulieribus, quæ fornicantur, & partus suos necant: sed & de his, quæ agunt secum, vt vtero conceptus excutiantur, antiqua quidem definitio est, vsq; ad exitum vitæ eas ab ecclesia remoueri. Humanius autem nunc definimus: vt eis decem annorum tempus tribuatur.

Cap. 22. De homicidijs.

Qui voluntariè homicidium fecerint, ad poenitentiam quidem iugiter se submittant. Circa autem exitum vitæ communionem digni habeantur. Eos verò, qui non voluntariè, sed casu homicidium fecerint; prior quidem regula post septem

septem annorum poenitentiam communioni sociavit secundum gradus constitutos. Hæc verò humanior definitio quin quennij tempus tribuit.

Cap. 23. De his, qui diuinationes expetunt.

Quia auguria, vel auspicia, siue somnia, vel diuinationes quaslibet, secundum morem Gentilium obseruant, aut in domos suas huiusmodi homines introducunt in explorandis aliquibus arte malefica, aut vt domos suas iustrēt: confessi, quinquennio poenitentiam agant, secundum antiquitus constitutas regulas.

Cap. 24. De his, qui virginem corruptionibus consentiunt.

SI quis sponsam habens, sorori eius forsitan intulerit violentiam, eiq; inhæserit tanquam suæ, hæc autem decepta, postea vxorem duxerit desponsatam: illa verò, quæ vitium passa est, si fortè necem sibi intulerit: omnes hi, qui facti huius sunt confesij, decem annis in poenitentiam redigantur secundum Canones constitutos.

In eodem concilio mandatur decreto generali, vt episcopi, eorumque ministri studeant perniciosam, & à Diabolo inuentam maleficam artem, & fortilegam penitus è parochijs suis erradicare, & ab ecclesia eiicere. Iuxta illud Pauli. *Ad Titum. 3.* Hæreticum hominem post &c.

Ibidem, quod sceleratæ quædam mulieres dæmonum illusionibus seductæ, nocturnis horis cum Diana Pagorum dea, & innumera multitudine mulierum, credunt se equitare super quasdam bestias, & multa terrarum spatia pertransire, quæ falsa opinione deceptæ, hæc vera esse credunt, & credendo à recta fide deuiant. Ideo sacerdotes per ecclesias sibi commissas populo prædicare debent, hæc omnino esse falsa, & à maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari. Siquidem Satanas transfiguratur se in Angelum lucis, & cum mentem cuiusq; mulierulæ cœperit, & hanc sibi per infidelitatem subiugauerit: illicò transformatur se in diuersarum personarum species, atque similitudines: & mentem, quam captiuam tenet, in somnis deludens, modò læta, modò tristitia, modò cognitas, modò incognitas personas, ostendens; per deuia quæque deducit. Et cum solus spiritus hoc patitur, infidelis mens hæc non in animo,

Apoca. 1.

2. Corin. 12.

animo: sed in corpore opinatur euenire. Cum Ezechiel propheta visiones Domini non in corpore: sed in spiritu vidit. Et Ioannes sacramentum Apocalypsis in spiritu non in corpore vidit. Et Paulus nō audet dicere, se raptum in corpore. Omnibus itaq; publicē annuntiandum est, quōd qui talia, & his similia credit, fidem perdit. Subscriperunt. 18. episcopi, qui in eo concilio conuenerunt.

Decreta Marcelli pap.e.

Marcellus Pontii. 29.

Marcellus Romanus, sedit annis. 5. Hic à Maxentio comprehensus, vt negaret se esse episcopum, & sacrificiis se humiliaret dæmoniorum. Qui semper contemnens, & deridens dicta Maxentij, damnatus est in Cacabulū. Vbi dum multis diebus feriret, orationibus, & ieiuniis Domino deseruire non cessabat. Mense verò nono venerūt clerici eius omnes, & eruerunt eum noctū de Cacabulo. Et matrona Lucina vidua suscepit beatum virum, quæ domum suam nomine tituli beati Marcelli dedicauit, vbi die, noctūq; hymnis, & orationibus Domino Iesu Christo confitebantur.

Marcellus Cardinaliū titulos insti-
tuit.

His auditis à Maxentio, tenuit iterum beatum Marcellum, & iussit in eadem ecclesia iterum paleas externi, vt ibidem animalia Cacabuli congregata starent, & ipsis beatus Marcellus deseruiret. Qui tandem in seruitio animalium nudus, amictus cilicio defunctus est.

De primatu
ecclesie Ro-
mane.

Extat epistola eius decretalis ad episcopos Antiochenæ provincie. Vbi primo definit de primatu ecclesie Romanæ, ad quam omnes: (quasi ad caput iuxta Apostolorū sanctiones) episcopi suffugere, eamq; appellare debent, vt inde accipiant liberationem: vnde acceperunt informationem, & cōsecrationem: cui celsit Antiochena, quæ olim erat prima.

2. q. 6. ad Ro-
manam.Cōciliū ab-
que Ro. Pon.
auctoritate
irritum.

Ab eodem constitutum est: vt nulla synodus fieret præter eiusdem sedis auctoritatem.

Extat alia eius epistola ad Maxentium tyrannum, qua commonet: vt cesset sæuire aduersus Christi fideles.

Extat eiusdem decretum. 20. q. 1. Illud autem statuendum esse censemus, vt si in minori ætate filij monasterio oblati fuerint, vel sacrā tōsuram, vel velamina susceperint: dignum duximus: vt. 15. anno, à prælatis moniti verbis, inquirantur, vtrum in ipso habitu permanere cupiāt, an non. Si verò per-

manere

manere professi fuerint, vterius poenitendi locum minimè amplecti possunt. Si verò ad secularem habitum reuerti voluerint, redeundi licentia nullo modo denegetur: quia satis inutile est, vt coacta seruitia Domino præstentur.

Decreta Eusebii Pap.e.

Eusebius Græcus, sedit annos sex, temporibus Constantini. Fuit sub Petro. 30. Papa. Eusebius Pō-
n. 30.

Sub hoc Crux Domini nostri Iesu Christi. 5. nonas Maij inuenta est, & festum de ea celebrandum instituit: vt habetur in epistola eius tertia ad episcopos Tusciæ, & Campaniæ, & Cruxis Dni. De consecra-
none. d. 3. ca.
Cruxis Dni.

Ibidem definit, Hæreticos in sanctæ Trinitatis nomine credentes, & sub hac inuocatione baptizatos per solam manus impositionem reconciliandos. Ibidem, manus impositionis sacramentum magna veneratione tenendū est, quod ab alijs perfici non potest, nisi à summis sacerdotibus: nec tempore Apostolorum ab alijs, quàm ab ipsis Apostolis legitur, aut scitur esse peractum. Nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habeatur, & vacuum: nec inter Ecclesiastica vnquam reputabitur sacramenta. De consecra-
tione. d. 5.
Manus quo-
que.
De sacramen-
to confirma-
tionis.

Decretum est ab eodem, desponsatam puellam non licet parentibus alij viro tradere. Licet tamen illi monasterium sibi eligere, si voluerit. 27. q. 2. De-
re sponsatam.

Quod consulto omnium statuimus, sacrificium altaris, nō in serico panno, aut tincto quisquā celebrare præsumat: sed in puro lineo ab episcopo consecrato, sicut corpus Domini nostri Iesu Christi in sindone munda sepultum fuit. De consecra-
tione. d. 1.
Consulto.

Idem, ieiunium Ecclesie à sacerdotibus constitutum, sine necessitate rationabili non soluatur. Quibus ve-
stibus sacrifi-
cii altaris of-
ferendum.

Idem, oportet episcopum moderatis epulis contentum esse, suosq; conuiuas ad comedendum, & bibendum non vt gere: quin potius sobrietatis præbeat exemplum. Remoueat ab eius conuiuio cuncta turpitudinis augmenta: non ludicra spectacula, non fatuorum stultiloquia, non scurrilium admittantur præstigia. Ad sint peregrini, & pauperes, & debiles, qui de sacerdotali mensa Christum benedicentes, esse mensa benedictionem percipiant, Recitetur sacra lectio, subsequatur viuæ vocis exhortatio: vt non tantum corporali cibo, De consecra-
tione. d. 5. Ie-
iunia.
Perscribitur
qualis debet
esse mensa
episcoporu.

imò

imò verbi spiritualis alimento, conuiuantes se refectos gratulentur, vt in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum Dominum nostrum.

Extant aliæ duæ epistolæ eiusdem. Vna ad episcopos Galiliæ, altera ad episcopos Aegypti.

Decreta Melchiiades Papæ.

Melchiiades Pont. 31.

Melchiiades Apher, sedit annos. 3. Papa. 31. Hic constituit, vt die Dominica, & quinta feria ieiunium nullus fidelium ageret: quia eos dies Pagani, quasi sacrum ieiunium, celebrabant.

De primatu Petri.

Extat epistola eius ad episcopos Hispaniæ, in qua primū docet, quòd inter beatos Apostolos fuit quædam discretio potestatis. Et licet cunctorum par electio foret, beato tamen Petro concessum est, vt alijs præemineret.

Matth. 16.

An baptismus sacramentum maius sit, quam confirmatio.

Ibi respondet ad quæstionem, scilicet vtrum sit maius sacramentum manus impositio episcoporum, an baptismus, dicens: Scitote vtrumq; magnum esse sacramentum. Et sicut vnum à maioribus fit, quod à minoribus perfici nō potest, ita & maiori veneratione tenendum est. Sed ita coniuncta sunt hæc duo sacramenta, vt ab inuicem, nisi morte præueniente, nullatenus possint segregari, & vnum sine altero ritè perfici non potest. Nam (præueniente morte) vnum saluare sine altero potest, aliud autem non potest. Ex quibus colligitur, quod baptismus est maioris necessitatis: manus verò impositio maioris dignitatis ex ministro.

De consecratione. d. 5. ca. Spiritus sancti.

Ibi distinguit effectus vtriusq; sacramenti: quia in baptismo regeneramur ad vitam: post baptismum verò confirmamur ad pugnam: in baptismo abluimur, post baptismum roboramur. Et quanuis transitoris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt cōfirmationis auxilia. Nam regeneratio per se saluat mox in pace beati seculi recipiendos: Confirmatio verò armat, & instruit ad agones mundi huius, & prælia referuandos. Qui autem post baptismum cum acquisita innocentia, immaculatus peruenit ad mortem, confirmatur morte, quia non potest peccare post mortem.

Ad hoc profuit Apostolis aduentus Spiritus sancti: quia ante descensum Sancti Spiritus, vsque ad negationem, Apo-

stoli

stoli deterrentur. Post visitationem verò eius, vsque ad martyrium contemptu salutis armantur. Igitur secundū hoc per Christum redimimur, per sanctum verò spiritum dono sapientiæ spiritualis illuminamur, ædificamur, erudimur, instruimur, confirmamur: vt illam sancti spiritus vocem audire possimus. Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac qua gradieris. Psal. 31. De cōsecratione. d. 5. c. Spiritus sancti.

Sub hoc congregatum est concilium Neocæsariense parum ante Nicenum, quoniam idem episcopus reperitur hic & illic assignatus. Est verò ciuitas Neocæsariensis clara, nunc Trapezuntium, imperij Turcici sedes, ante captam Constantinopolim, in prouincia Cappadocia, in qua patres. 17. conuenerunt in Concilio Neocæsariensi. Adfuit episcopus Longinus, & in concilio Nicæno. De hoc scribit Gratianus dist. 16. Sub quo Cæsare celebratum fuerit, ex scriptoribus constare non potest.

Habet concilium canones. 14. parum ad hæc tempora pertinentes.

Probauit canones huius Concilij. 6. synodus Constantinopol. in Trullo celebrata, vt ex secundo canone editionis Græcè constabit.

Cap. 1. De presbyteris, quòd vxores ducere non debent.

Presbyter si vxorem duxerit, ab ordine suo illum deponi debere. Quod si fornicatus fuerit, vel adulteriū commiserit: extra ecclesiā abiici, & ad poenitentiam inter laicos redigi.

Cap. 2. De muliere, quæ duobus fratribus nupsit.

Mulier si duobus nupsit fratribus, abiiciatur vsque in diem mortis. Sed propter humanitatem in extremis suis, sacramentis recõciliari oportet: ita tamē, vt si fortè sanitatem recuperauerit, matrimonio soluto, ad poenitentiam admittatur.

Cap. 3. De multinubis.

De his, qui frequenter vxores ducunt, & de his, qui sepius nubunt: tempus quidem poenitentiae his constitutum, manifestum est. Sed conuersatio, & fides eorum tempus abbreviat.

Cap. 4. De concupiscentia non consummata.

Si quis, concupita muliere, etiam si concubitus eius desiderium habeat, non autem subsequatur effectus, mani-

D 2 festum

Concilium Neocæsariense se sub Melchiiades Pont.

Canones Neocæsariensis Concilii. D. 28. Presbyter.

31. q. 1. De his qui frequenter.

festum est hunc fuisse per diuinam gratiam liberatum.

Cap. 5. De catechumenis peccantibus.

CAtechumenus, id est, audiens, qui ingreditur in ecclesiam, & stat cum catechumenis: si peccare fuerit visus, fignens genua, audiet verbum, vt se absteineat ab illo peccato, quod fecit. Quòd si in eo perdurat, abiici omnino debere.

Cap. 6. De pręgnantibus baptizandis.

DE pręgnantibus, quòd oportet eas baptizari, quando volunt. Nihil enim in hoc sacramento commune est parturę, & illi, qui de eius vtero fuerit editus, quia vniuscuiusq; in illa confessione libertas arbitrij declaratur.

Cap. 7. Presbyteros in secundis nuptiis non debere orare.

31. q. i. de his, qui.

Presbyterum conuiuio secundarum nuptiarum interesse non debere, maximè cum præcipiatur, secundis nuptiis poenitentiam tribuere. Quis ergo erit presbyter, qui propter conuiuium illis consentiat nuptiis?

Cap. 8. Vxor adultera virum, clericum fieri non debere.

34. d. Sicut vxorem.

Si cuius vxorem adulteriũ comississe, cum esset laicus, fuerit comprobatum: hic ad ministerium ecclesiasticum admitti nõ potest. Quòd si in clericatu, iam cõstituto eo, adulterauit, dato repudio, dimittere eam debet. Si verò retinere eius cõsortium velit, nõ potest suscepto ministerio perfrui.

Cap. 9. De presbyteris, corporali peccato præoccupatis.

15. d. 8. Qui admisi.

Qui admiserit corporale peccatum, & hic postea presbyter ordinatus est, si confessus fuerit, quòd ante ordinationem suam peccauerit, non quidem offerat: maneat tamen in aliis officiis, propter eius studij vtilitatem. Nam cetera peccata, censuerunt plurimi, etiam ordinatione priuari. Quòd si de his non fuerit confessus, nec ab aliquibus potest manifestè conuinci: huic ipsi de se potestas est committenda.

Cap. 10. De diaconis similiter.

Ibidem. Similiter & diaconus, si in eodem culpę genere fuerit inuolutus, sese à ministerio cohibebit.

Cap. 11. Quo tempore conueniat presbyterum ordinare.

D. 78. Presbyter ante.

Presbyter ante triginta annorum ætatem non ordinetur. Quamuis sit probabilis vitę: sed obseruet vsque ad presenitum tempus. Dominus enim trigesimo anno baptizatus est:

est, & tunc prædicauit.

Cap. 12. De his, qui in ægritudine baptismum consequuntur.

SI quis, in ægritudine constitutus, fuerit baptizatus: presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius voluntaria, sed ex necessitate est: nisi fortè postea ipsius studium, & fides probabilis fuerit, aut hominum raritas cogat.

Cap. 13. De presbyteris alterius regionis.

Presbyteri, qui cõregionales sunt, in ecclesia præsentibus episcopis, vel presbyteris ciuitatis, offerre non possunt, nec dare panem sanctificatum, nec calicem porrigere. Quod si absentes sint ciuitatis sacerdotes, & fuerint inuitati ad dandam orationem, soli debent dare. Vicarij autem episcoporum (quos Gręci Chorepiscopos vocant) cõstituti sunt quidem ad exemplum septuaginta seniorum: sed tanquam cõsacerdotes propter sollicitudinem, & studium, quòd in pauperes agunt, offerant, & honorabiles habeantur.

Cap. 14. De numero certo diaconorum.

Diaconi septem esse debent secundum regulam, quamuis non magna sit ciuitas. Regulę autem authoritas ista est. Quod & liber Act. Apostolorum insinuat.

D. 93. Diaconi. 7. Act. 6.

Decreta Syluestri Papa.

Syluester, natione Romanus, sedit annis. 23. Temporibus Constantini, fuit exul in monte Soracte persequutiones fugiens Imperatoris, vbi in cauernis petrarum cum suis clericis latitabat.

Syluester Pont. 32.

Postmodum rediens cum gloria, baptizauit Constantinum, quem Dominus curauit à lepra in baptismo: quoniam fugerat superstitionem idolorum, cui consignationẽ sancti spiritus adhibuit, sancti Chrisnatis vnctione, dicens: Signet te Deus sigillo fidei suę, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. &c. in consignatione fidei. Amen. Quę forma parum immutata, nunc seruatur in sacramento confirmationis.

Hęc eadem refert Constantinus in edicto suo generali de conuersione sua ad fidem Christi.

Nicanum Concilium post Ascensionem Domini annis. 300. congregatum est. Ante hoc tempus propter persecutiones, nec libertatem, nec modum habuerunt Christiani congregandi concilium generale. Anno Constantini. 20. congregatum est presens Concilium.

Huius temporibus factum est Concilium in Nicæa Bithyniæ, vbi congregati sunt. 318. episcopi catholici, qui exposuerunt fidem integram, sanctam, catholicam, & immaculatam. Et damnauerunt Arrium, Photinum, & Sabellium. Et in vrbe Roma congregauit ipse cum consilio Augusti episcopos. 277. & damnauit iterum Calixtum, & Arrium, Photinum, & Sabellium.

Hic constituit, vt baptizatum liniat presbyter chrisinate leuatum de aqua, propter occasionem transitus mortis.

Idem constituit, vt sacrificium altaris non in serico, nec in panno tincto consecraretur: nisi tantum in lineo ex terra procreato, sicut corpus Domini nostri Iesu Christi in sindone linea, & munda sepultum fuit.

Constituit idem: vt presbyter, Arrianum respicientem, non susciperet, nisi episcopus loci designati.

Constituit & chrisma ab episcopo confici, & priuilegium episcopis contulit, vt baptizatum consignet propter hæreticam suasionem.

Hic constituit, vt nullus laicus crimē clerico audeat inferre.

Idem, vt diaconi Dalmaticis in Ecclesia vterentur, & palla linostima læua eorum tegetetur.

Idem constituit, vt nullus clericus propter quamlibet causam in curiam introiret, nec ante iudicem cinctum causam diceret, nisi in Ecclesia.

Referunt etiam, huius temporibus Constantinum Romanam dotasse Ecclesiā, & multas constituisse basilicas, quas ornauit magnificentissima largitione auri, & argenti.

In præfatione Niceni Concilij, Primū notatur illud, quod Ecclesia Romana nullis synodicis decretis prælata est cæteris Ecclesijs: sed Euangelica voce Dñi, & Saluatoris nostri primatum obtinuit. Vbi dixit beato Petro Apostolo: Tu es Petrus. Et adhibita est etiam societas in eadem Romana vrbe beatissimi Apostoli Pauli, qui vno die, vnoq; tempore gloriosa morte cum Petro (sub Nerone) agonizans, coronatus est. Et ambo pariter Ecclesiam Romanam Christo Domino consecrarunt, alijsq; omnibus vrbibus in vniuerso mundo eam sua præsentia, atq; venerando triumpho prætulerunt. Vnde prima sedes est, coelesti beneficio, Romanæ Ecclesie

De primatu
Ecclesie Ro-
manæ.
Matth. 16.

clesiæ. Secunda apud Alexandriam, à Marco Euangelista Petri discipulo consecrata. Tertia apud Antiochiam, vbi beatus Petrus (Priusquā Romam veniret) habitauit, & Ignatium episcopum constituit. Quarta apud Hierosolymā, vbi Iacobus apostolus est episcopus ordinatus. Itaq; secundum antiquorū patrum definitionem, sedes prima Hierosolymis esse minimè dicitur, ne fortè ab infidelibus, aut idiotis sedes Dñi nostri Iesu Christi (q̄ in coelo est) in terra esse putetur.

De origine Concilij Niceni sub Constantino Augusto congregati.

R vsini nobis decimus liber, qui coniunctus est nouè libris Eccle. Histo. quos Eusebius Cæsariensis edidit, necessariò profertur in mediū. Quia dubiū non est. 318. sanctissimos patres ex vniuerso Orientali, atq; Occidentali orbe in Nicæa Bithyniæ congregatos: vt et Arrii impiū dogma, Christi auxilio, funditè dēneretur, & salubri prouidētia cōstitueret, quid in sancta catholica ecclesia debeat obseruari. Cōsule. c. i. li. 10. hist. eccles.

Et enim presbyter quidā apud Alexandriā, nomine Arrius, vir ipse & forma magis quā virtute religiosus: sed gloriæ, laudisq; & nouitatis improbe percupidus, praua quædā de Christi fide profertur, & quæ antea in quæstionē nunquā venerat, cepit. Absci dere enim, ac separare ab illa æterna, & ineffabili Dei patris substantia, vel natura filium conabat. Quæ res in ecclesia plurimos cōturbabat, & à dulci mētis tranquillitate dimouebat. Sed quū Alexander episcopus, natura lenis, & quietus assiduis cōmonitionibus Arriū cuperet à prauo incœpto, & assertionibus impijs reuocare, nec tamen res ex sentētia procederet, & quod plerorq; quodā cōtagio pestiferæ assertionis infecerat, nō solū apud Alexandriā, verū etiam per alias vrbes, prouinciasq; disperferat: perniciosum fore credēs, si dissimularet à talib; plurimis cōsacerdotibus suis rem indicat. Quæstio latius inuote scit, sermo vsq; ad aures religiosi principis (quippe qui omni studio, & diligētia curaret, quæ nostra sunt) peruenit. Tunc ille ex sentētia sacerdotū apud vrbe Nicæam episcopale Conciliū conuocat, ibiq; Arrium. 318. episcopis resideribus adesse iubet: ac de eius propositionibus, & quæstionib; iudicare. Sed in eo Concilio admirabile factū principis nō puro reticēdū. Etenim cū ex oībus penè locis episcopi cōuenissent, & diuersis ex causis inter se diuersa iurgia detulissent, interpellabat frequēter à singulis. Offerebatur libelli, culpæ proferebant, & magis ad hæc, quā ad id, quod fuerat ventū, animos dabant. At ille suscepti à singulis libellos, quos simul omnes in sinu suo continens, nec in eis quod cōtineretur, aperit, ait ad episcopos: Deus vos cōstituit sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis

quoq; iudicandi, ideo nos à vobis rectè iudicamur, vos autè non potestis ab hominibus iudicari. Propter quod Dei solus inter vos expectate iudicium: vt & vestra iurgia, quæcunq; sunt, ad illud diuinū referretur examen. Vos enim nobis à Deo dati estis Dii. Conueniens non est: vt homo iudicet Deos: sed ille solus, de quo scriptū est: Deus stetit in synagoga Deorum, in medio autem Deos discernit. Et ideo (his omiſſis) alia, quæ ad fidē Dei pertinet, absq; vlla animorum contentione discutite. Cū hæc dixisset, omnes simul querimoniarum libellos iussit exuri, ne innotesceret vlli odium, & sugillatio sacerdotum &c.

In hoc etiam Cōcilio adfuit Paphuntius, homo Dei, episcopus Aegypti, in quo tanta increta gratia, vt signa per eum nō minus, quā olim per Apostolos fierent. Vide lib. 10. ecclesia. histo. c. 4. & 5. vbi referuntur alia annotatione digna. Vide & historiam tripartitam. lib. 1. cap. 13. & deinceps vsq; ad. 21. vbi plurima notantur ad hoc Concilium concernentia.

Interea, per dies singulos agitabatur cōuentus, neq; facilè, aut temerè de re tanta statuere audebāt. Euocabatur Arrius frequēter in Cōcilio, & assiduo tractatu assertiones eius discutiebātur, & quid aduersum hæc teneri deberet, ac statuti, summa cum deliberatione quærebatur. Tandem post diutinum, multumq; tractatum, placuit omnibus, ac velut vno cunctorū ore, & corde decernitur, Homouſion conscribi debere, id est, eiusdem cum patre substantia filium confiteri, idq; firmissima omnium sententia pronuntiatur. Decem & septem soli tunc fuisse dicuntur, quibus Arrii magis fides placeret, extrinsecus creatum Dei filium, & non ex ipsa patris deitate progenitum confirmantes. Defertur ad Constantinum sacerdotum concilii sententia. ille tanquam à Deo prolatam veneratur. Cui si quis tentasset obniti, velut contra diuina statuta venientem, in exiliū se protestatur acturum. Sex igitur soli cum Arrio se patiuntur expelli, reliqui verò vndecim consilio inter se habito, acquiescūt ad subscribendum manu sola, non mente. Cuius simulationis auctor præcipuè exitit Nicomedia episcopus Eusebius.

Post, iidem patres ediderūt canones. xxx. quos habes à Gratiano transcriptos in volumine Decretorum variis in locis.

Athanasius Alexandrinus tradit. 70. capitula decreta à Nicæno cōcilio, sed. 20. tantum canones habet ecclesia Romana, vt vult Stephanus Papa. Et habetur. d. 16. c. Viginti. Quomodo alia non extant, nescitur. Certum est, Antiocheno concilio aliqua esse inserta, & nonnulla alia in Sardicensi concilio translata, vt patebit ex canonibus prædictorū conciliorum, & quedam alia in epistolis, & decretis Iulii Papæ primi.

Bona

Bona pars horum viginti canonum concilii Nicæni repetita est in concilio Arelateñ. 2. & aliqui ex. 70. quorum meminit Athanasius.

Regule siue canones Nicæni Concilii.

Itaque cū venisset hoc sanctum, & magnum concilium Iapud Nicæam Bithyniæ ciuitatem, Constantino Augusto, & Lycinio Cæsare &c. Aera. 363. statuta sunt ab episcopis, quæ infra scripta sunt, & ex Græco in Latinum versa sermonem, Et placuit, vt hæc omnia mitterentur ad episcopū vrbs Romæ Syluestrum.

Can. 1. De eunuchis, & de his, qui seipſos abſcindunt.

SI quis in ægritudine, vel à medicis lectus est, vel à Barbaris castratus: placuit, vt iste permaneat in clero. Si quis autem sanus seipſum abſcidit, hic (etiam si est in clero) cessare debet, & ex hoc nullum talem oportet ordinari. Sicut autem de his, qui, vel affectauerint hæc, vel ausi sunt se ipsos abſcindere, hæc, quæ diximus, statuta sunt. Ita si qui, vel à Barbaris, vel à dominis suis eunuchi facti sunt, & probabilis vitæ sunt, tales hos suscepit ecclesiastica regula in clerum.

Canon. 2. De his, qui post baptismum statim ad clericum applicantur.

QUoniam multa, siue per necessitatem, siue ex quacūq; causa contra regulam gesta sunt, ita vt homines ex vita Gentili nuper adhuc catechizati, vel instituti, statim ad spiritualem baptismum venissent, & continuò cū baptizati sunt, etiam ad episcopatum, vel presbyterum prouecti sunt. Rectè igitur visum est, de cætero nihil tale debere fieri. Nam & tempore opus est, vt sit catechumenus, & post baptismum multa probatione indiget. Euidens namq; Apostolicum præceptum est, dicens. Non neophytum, ne fortè elatus in iudicium incidat, & laqueum diaboli. Si verò procedente tempore, aliquod peccatum admiserit, & conuictus duobus, vel tribus testibus fuerit: cesset à clero qui huiusmodi est. Si quis verò pter hæc facit tanq̄ cōtraria statutis sancti Cōcilij gerēs, ipse de clericatus honore periclitabitur.

Canon. 3. De subintroductis mulieribus.

OMnibus modis interdixit sancta synodus, neq; episcopo, neq; presbytero, neq; diacono, neq; vlli clericorum cretis. In omnino licere, habere secū mulierem extraneam, nisi fortè

D 5 mater

mater, aut foror, aut auia, aut amita, vel matertera fit. In his namq; solis personis, & harum similibus, omnis, quæ ex mulieribus est, suspitio declinatur. Qui autem præter hæc agit, periclitatur de clero.

Canon. 4. Qualiter episcopi debeant ordinari.

Episcopum oportet ab omnibus episcopis (si fieri potest,) qui sunt in prouincia eius, ordinari. Si verò hoc difficile fuerit, vel aliqua urgente necessitate, vel itineris longitudine, certè tres episcopi debent in vnum esse congregati, ita vt etiam cæterorum, qui absentes sunt, consensum literis teneant, & ita faciant ordinationem. Potestas sanè, vel confirmatio pertinebit per singulas prouincias ad metropolitanum episcopum.

Canon. 5. De excommunicatis clericis, vel laicis.

Seruetur & ista sententia, vt hi, qui ab aliis excommunicantur, ab aliis ad communionem nõ recipiantur. Requiritur sanè, si fortè aliqua indignatione, aut contentione, aut qualibet commotione episcopi sui, excommunicati sint. Vt ergo digna hæc possint examinatione perquiri, rectè visum est, per singulos annos in singulis prouinciis, bis in anno episcoporum cõcilium fieri, vt simul in vnum cõuenientes ex communi prouincia, huiusmodi examinent quæstiones, vt ita demum hi, qui ob culpas suas episcoporum suorum offensas meritò contraxerunt, dignè etiam à cæteris excommunicati similiter habeantur, quousque in communi, vel ipsi episcopo suo visum fuerit, humaniorem circa eos ferre sententiam. Habeatur autem semel Concilium ante dies quadragesime, vt omnibus, si quæ sunt, simultatib⁹ amputatis, mundum & solenne Deo munus possit offerri. Secundum verò agatur circa tempus Autumni.

Canon. 6. De primatibus episcoporum metropolitanorum.

Mos antiquus perdurat in Aegypto, vel Lybia, & Pentapoli, vt Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem, quoniam quidem & episcopo Romano, *parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam, cæterasq; prouincias, honor suus vniciq; seruetur ecclesiæ. Per omnia autem manifestum est, qd si quis præter voluntatè & conscientiam metropolitani epi fuerit ordinatus, hunc, concilium

ciliū magnū, & sanctū cõsuet, nõ debere esse episcopū. Sanè si cõi omnium cõsensu rationabiliter probato, secundū ecclesiasticā regulā, duo, vel tres animositate ducti, per contentionē contradicant, obtineat plurimorum sententia sacerdotum.

* Nonnullis perperam visum est, quòd hic Canon sextus parem faceret episcopū Romanū cum aliis metropolitanis, quia dicit: Episcopo Romano parilis mos est. Sed licet hoc leue sit argumentum, vt eo ambigamus de re alioqui tam cognita, & probata: consului varias editiones, tam Græcas, quam Latinas, in illis si inscriberetur hic Canon ad hunc modū. Et in editione quadā Latina antiquissima, quam exhibuit mihi Reuerendiss. Marcellus, Cardinalis sanctæ Crucis amplissimus, & vnus ex tribus Vicariis Apostolicæ sedis in synodo Tridēna inuentus dignissimus, sic habet sextus hic canon. Mos antiquus perduret in Aegypto, vel Lybia, & Pentapoli, vt Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem: quoniā quidem metropolitano episcopo hoc idem moris est. &c. Hunc scrupulū lectori eximere libuit, ne in eum impingat.

Canon. 7. De honore episcopi Hierosolymitani.

Quoniam mos antiquus obtinuit, & vetusta traditio, vt Aeliæ. i. Hierosolymorum episcopo honor deferatur, habeat consequenter honorem, manente tamen metropolitana ciuitatis propria dignitate.

Canon. 8. De Nouatianis.

Si qui voluerint venire ad Ecclesiam catholicam ex Nouatianis, placuit sancto Concilio, vt ordinentur, & sic manent in clero. Ante omnia autem hanc habeant ab eis confessionem, quam per scripturam exigi oportet, vt fateantur se cum omni consensu Ecclesiæ catholicæ statuta obseruatueros, id est, communicatueros se & his, qui fortè secundas nuptias experti sunt, vel his, qui persecutionis tempore lapsi sunt. Quibus tamen lapsis pœnitentiæ modus, & tempus ascriptum est, vt in omnibus sequantur ea, quæ in Ecclesia catholica obseruantur. Et sicubi iidem ipsi fuerint inuenti, siue in vicis, siue in urbibus, clerici ordinati à catholicis, sic etiam in clero persistant, vnusquisq; tamē in suo ordine. Si verò episcopus, vel presbyter Ecclesiæ catholicæ fuerit: ad quem aliqui ex his accedunt, certum est, qd episcopus quidē catholicus suam habeat dignitatem. Similiter autem presbyteri, & diaconi habeant. Hi verò, qui ab istis veniunt, si fortè episco-

D. 65. Sanè si cõi omnium.

Dist. 65. Qm mos antiq.

1. q. 7. Si quis voluerint.

D. 94. Epi ab oibus.

11. q. 3. Seruet ista sententia.

D. 18. habeat semel Concilium.

D. 65. Mos antiquus.

D. 65. Illud gñaliter.

episcopus fuerit, habeat sacerdotij dignitatem, nisi fortè placeat catholico episcopo, cōcedere ei etiam episcopalis nominis honorem. Si verò non placuerit, inueniat ei locum, vt sit in parochia Corepiscopus, aut in clero presbyter, vt in ciuitate vna non videantur duo episcopi esse, & ille omnimodè in clero permanere videatur.

Canon. 9. De presbyteris sine examinatione constitutis.

D. 81. Si quis sine exa. **S**I qui, sine examinatione promoti, presbyteri sunt, & postea examinati confessi sunt peccata sua, & cum confessi fuissent, cōtra regulam venientes, homines manus eis temerè imposuerunt, hos ecclesiasticus ordo nō recipit. In omnibus enim, quod irreprehensibile est, defendit Ecclesia sancta.

Canon. 10. De lapsis clericis ordinatis.

D. 81. Quicū que ex his. **Q**uicunq; ex lapsis per ignorantiam sunt ordinati, vel contemptu eorum, qui eos ordinauerunt, hoc non præiudicat regulæ ecclesiasticæ. Cum enim compertum fuerit, deponantur.

Canon. 11. De his, qui sponte lapsi sunt, qualiter debeant pœnitere.

DE his, qui præter necessitatem præuaricati sunt, aut propter oblationem facultatum, aut propter periculum, aut aliquid huiusmodi, quod factum est sub tyrannide Licinij, placuit sanctæ synodo, licet indigni sint misericordia, tamen aliquid circa eos humanitatis ostendi. Si quos ergo ex animo pœnitet, tribus annis inter pœnitentes habeantur. Si tamen fideles sunt, septem annis alijs inter pœnitentes sint, duobus autem annis iisdem sine oblatione in oratione sola, participant populo. Si qui verò per Dei gratiam vocati, primò quidem ostenderunt fidem suam, deposito militiæ cingulo, post hæc autem ad proprium vomitum reuersi sunt, vt & pecunias darent, & ambirent redire rursus ad militiam, isti decem annis sint inter pœnitentes, post primum triennium, quo fuerint inter audientes. Ab omnibus verò illud præcipuè obseruetur, vt animus eorum, & fructus pœnitentiæ attendatur. Quicunq; enim cum omni timore & lachrymis perseuerantibus, & operibus bonis, conuersationem suam non verbis solis, sed operæ & veritate demonstrant, quum tempus statutum etiam ab his fuerit im-

pletum

pletum, & orationibus iam cœperint communicare, licebit etiam episcopo, humanius circa eos aliquid cogitare. Qui verò indifferenter habuerint lapsum, & sufficere sibi, q̄ ecclesiā introierunt, arbitratur: isti omnimodò tempora statuta complebunt.

Canon. 12. De excommunicatis à seculo excurrentibus.

DE his verò, qui recedunt ex corpore, antiquæ legis regula obseruabitur etiam nunc: ita vt si fortè quis recedat ex corpore, necessario vitæ suæ viatico non defraudetur. Quòd fidesperatus aliquis, recepta communione, superuixerit, sit inter eos, qui sola oratione comunicant. De omnibus tamen his, qui à corpore recedunt, in tradendo eis communionem, & cura, & probatio sint episcopi.

Canon. 13. De catechumenis.

Placuit huic sancto, & magno Concilio, de catechumenis, qui lapsi sunt, vt tribus annis inter audientes verbū sint tantummodò, post hæc verò orent cum catechumenis.

Canon. 14. De diaconis, ne corpus Christi tradant presbyteris.

Peruenit ad sanctum Concilium, quòd in locis quibusdā, & ciuitatibus, presbyteris sacramenta diaconi porrigant. Hoc neq; regula, neq; consuetudo tradidit, vt hi, qui offerendi sacrificij non habent potestatem, his, qui offerunt corpus Christi porrigant. Sed & illud innotuit, quòd quidā diaconi, etiam ante episcopum sacramenta sumunt. Hæc ergo omnia amputentur, & accipiant secundū ordinem post presbyteros ab episcopo, vel à presbytero sacram communionē. Quòd si non fuerit in præsentem, vel ep̄s, vel presbyter, tunc ipsi proferant, & edant. Sed nec federe quidē licet in medio presbyterorum diaconos. Si quis autem nō vult his sufficiens esse post hanc definitionem, cesset esse diaconus.

Canon. 15. De clericis temerè ab ecclesia recedentibus.

Propter multas perturbationes, & frequentes tumultus seditionum, quæ fieri solent: placuit, omnimodò istam abscindi consuetudinem, quæ contra regulam est (sicubi tamen sit). i. ne de ciuitate ad ciuitatem transeat vel episcopus, vel presbyter, vel diaconus. Si quis verò post hæc statuta sancti huius Concilij, tale aliquid agere tentauerit, infringatur

26. q. 6. De his verò qui.

D. 93. Peruenit ad san.

7. q. 1. Non oportet ep̄m.

tur omni genere huiusmodi conatus, & restituatur propriæ ecclesiæ in qua ordinatus est.

Canon. 16. De Presbyteris, vel clericis, qui ad alias ciuitates transiunt.

7. q. 1. Si quis
verò.

SI qui verò, timorem Dei ante oculos non habentes, neq; ecclesiastica statuta custodientes, recesserint ab ecclesia sua, siue presbyter, siue diaconus, vel in quocunq; ecclesiastico ordine positi fuerint, non debent suscipi in alia ecclesia, sed cum omni necessitate cogantur, vt redeant ad ecclesiam suã. Quòd si permanserint, excõmunicare eos oportet.

Canon. 17. De clericis non ordinandis sine consensu sui episcopi.

D. 71. Si quis
ausus fuerit.

SI quis ausus fuerit aliquem, qui ad alterũ pertinet, ordinare in sua ecclesia, quum non habeat cõsensum episcopi ipsius, à quo recessit clericus, irrita erit huiusmodi ordinatio.

Canon. 18. De clericis vsuras accipientibus.

14. q. 4. Quis
multiclerici.
Psal. 14.

Quoniam multi clerici, auaritiæ causa, turpia lucra sectantes, oblitii sunt diuini præcepti, quo dictum est. Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, foenerantes centelimas exigant: statuit hoc sanctum Concilium, vt si quis inuentus fuerit post hanc definitionem, vsuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra sectari, vel etiam species frumentorum ad septuplum dare: omnis qui tale aliquid conatus fuerit ad quæstum, deiiciatur à clero, & alienus ab ecclesiastico habeatur gradu.

Canon. 19. De Paulianistis, & Cataphrygis rebaptizandis.

1. q. 1. Si quis
confugerit.

SI quis confugerit ad ecclesiã catholicam de Paulianistis, & Cataphrygis, statutum est, rebaptizari eos debere. Si qui verò clerici erant apud eos (siquidem inculpati fuerint, & irreprehensibiles) rursus etiam ordinentur ab episcopo ecclesiæ catholice. Si verò examinati, minus fuerint apti deprehensi: deponi eos oportet. Similiter autem & circa diaconos, & de omnibus, qui in eodem clero inueniuntur, eadem forma seruabitur. Cõmemorauimus autẽ diaconissas, quæ in hoc ordine inuentæ sunt, quæ nec manus impositionẽ aliquam habeant, & omnimodò inter laicas habeantur. Similiter autẽ diaconissæ, quæ in catholico canone non habentur, simili loco, id est, laicæ, & tanq̃ non consecratæ deputentur.

Canon.

Canon. 20. De flectendo genua.

Quoniam sunt in dominica die quidam ad orationem genua flectentes, & in diebus Pentecostes: propterea vtique; statutum est à sancta synodo, quoniam consona, & cõueniens per omnes ecclesias custodienda consuetudo est, vt stantes ad orationem, vota Domino reddamus.

Et subscripserunt trecenti decem & octo episcopi, qui in eodem concilio conuenerunt.

Osus episcopus ciuitatis Cordubens. prouinciæ Hispaniæ dixit: Ita credo, sicut superius dictum est.

Victor, & Vincentius, presbyteri vrbis Romæ pro venerabili viro Papa, & Episcopo nostro Syluestro, subscripsimus. &c. Faustinus Valla. archiepiscopus dicit Osium fuisse legatum vnã cum Victore.

Cæterorum verò episcoporum nomina recitata sunt in conciliorum volumine magno.

FIDES NICÆNÆ SYNODI.

Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem, & *Symbolũ Nĩ cana synodi* omnium visibilium, inuisibiliumq; factorẽ. Et in vnum dominum Iesum Christum, filium Dei, Natũ ex patre, vni-genitum, hoc est, ex substantia patris. Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum, ex Deo vero. Natum, non factum, Homouision, hoc est, cõsubstantialẽ patri, per quẽ omnia facta sunt, & quæ in cœlo, & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus, & homo factus est, passus. Et resurrexit tertia die, & ascēdit in cœlos, & inde venturus est iudicare viuos & mortuos. Et in spiritũ sanctũ. Dicentes autem, erat, quando non erat, aut non erat, anteq̃ fieret, & quia ex non extantibus factus est: aut ex altera substantia, vel essentia dicẽtes esse, aut creatum, aut cõuertibilem filium Dei, hos tales anathematizat catholica, & Apostolica Ecclesia. Hanc venerabilem fidem trecenti quidem decem & octo, & agnouerunt, & amplexi sunt, & (sicut ait Eusebius) consonantes, & vnanimes in scriptis explanauerunt. Quinque verò non receperunt, verbum cõsubstantialitatis reprehendentes.

Eodem tempore celebratũ est Conciliũ Romanũ sub Syluestro papa, præsentẽ Constatino intra thermas Domitianas cum

cum ducentis septuaginta quinque episcopis, qui vocati à Syluestro in ipsa synodo conuenerunt, in quo denuò damnauit Calixtum, Artium, Photinum, & Sabellium, & ordinauerunt canones sequentes.

*Canones Syluestri episcopi vr̄bis Romæ, & domini
Constantini Augusti.*

Canon. i. De congregatione episcoporum, vel diaconorum.

Eodem tempore cum multi nobiles gauderēt, quòd Constantinus baptizatus esset, à Syluestro vr̄bis Romæ episcopo, & mundatus fuisset à lepra, per hoc beneficium, quod accepit à Domino Iesu Christo per Syluestrum episcopum, cœpit integrè prædicare Dominum Iesum Christum, & conuerti eius beneficia. Syluester igitur episcopus vr̄bis Romæ congregauit fratres, compresbyteros & coepiscopos, vel diaconos suos ciues Romanos. Et quoniam mater Ecclesia genuerat filium charissimum Constantinum, integrè igitur Syluester episcopus vr̄bis Romæ, cum suis eam ordinare desiderauit, & filios eius frequenter lactare, & gradus eius ordinis, & consuetudines consternere. Collegit autem vniuersam synodum episcoporum cum consilio Augusti, vel matris eius, & fecit parari in vr̄be Roma intra thermas Domitianas, quæ nunc cognominantur Traianæ. Collegit autem in gremio sedis suæ ducentos, octoginta quatuor episcopos, quibus Augustus Constantinus vehicula, & annonas præstari præcepit. Et alij, 57. Episcopi partis Rinocoruris, quorum chirographus in eorum Concilio declaratur. Centum quadraginta duo Presbyteri vr̄bis Romæ, & Diaconi sex. Subdiaconi sex. Acolythi eius consilio facti quadraginta quinque. Exorcistæ. 22. Lectores vr̄bis Romæ nonaginta, quorum præsentibus parentes audiebant. Notarij Ecclesiæ. 14. qui gesta diuerforum martyrum suscipientes, ordinatè narrabant. Hos omnes etiam dum in vno articulo ad examen sanctitatis colligeret in thermas supradictas, voluit, vt nullus laicorum præsens esse videretur

Canon. 4. Vt de reditibus ecclesiæ quatuor partes fiant.

Commoneo autem vobis omnibus, mihi confortibus monumentū hoc, vt de reditibus Ecclesiæ quatuor partes fiant, quarum vna cedat pontifici ad sui sustentationē.

Altera

Altera presbyteris, & diaconis, & omni clero. Tertia templorum, & ecclesiarum reparationi. Quarta pauperibus, & infirmis, & peregrinis.

Constituit & hunc ordinem, vt si quis de clero: vel presbyteris vniuersi loci transferit (quod commune est) de hoc mūdo, si neminem de suo genere habuerit cōsortem, quicquid paupertas eius haberet cōferret ecclesiæ, & exinde quatuor partes fierent, sicut supra dictum est.

Canon. 5. Vt nullus presbyter chrisma conficiat.

Constituit etiam clara voce idem Syluester episcopus vr̄bis Romæ, vt nemo presbyterorum chrisma conficeret, dicens, quoniam Christus à chrismate vocatur.

*Canon. 6. De numero diaconorum parochiarum, &
Cardinalium vr̄bis Romæ.*

ET vt diaconi nō essent plures per parochiarum examen, nisi duo, & Cardinales vr̄bis Romæ. 7. ita tamē, vt dalmaticis vterentur, & palla linostima læua eorum tegetur.

Canon. 7. Vt nullus subdiaconus ad nuptias transeat.

Nullus autem subdiaconorum ad nuptias transire præcipimus, ne aliquam præuaricationem sumpserit.

Et subscripserunt supradicti episcopi in istud, prædicante Syluestro episcopo vr̄bis Romæ. Subscripsit autem & nouissimus Calphurnius præfectus vr̄bis. Subscripsit Augustus Constantinus cum matre Helena Augusta. Tum fecit orationem sedens in eodem loco, & discesserunt.

ACTIO SECVNDA.

Alia autem die venerunt omnes presbyteri vr̄bis Romæ, & diaconi, & episcopi omnes. 284. intra thermas Domitianas: quæ nunc Traianæ vocantur, & sedit in sede sua in eodem loco. Ibi autem fecit septem regiones, & diuisit diaconis. Erant autem diaconi isti Fabianus, Marcus, Liberius, Archidamus, Iulius &c.

*Canon. 16. Vt nullus clericus, vel presbyter, propter
causam suam intret in curiam.*

Nemo enim clericus, vel diaconus, aut presbyter propter causam suam quālibet intret in curiam: quoniam omnis curia à cruore dicitur, & immolatio simulachrorum est. Quoniam si quis clericus in curiam introierit, anathema

E fufci-

fufcipiat, nunq̄ rediens ad matrem ecclesiam. A cōmunionē autem non priuetur propter tempus turbidum.

Canon. 17. Vt nullus peccantem clericum cæde attingat.

Nemo enim quisquā peccantem clericum cæde attingat. Non presbyter, non diaconus, non episcopus supra clericum, vel seruitorem ecclesie ad cædem perducatur. Sed si ita causa exigit clerici, triduo priuetur honore, vt pœnitentes redeant ad matrem ecclesiam.

Canon. 20. Vt nullus diiudicet primam sedem iustitiæ.

Nemo enim iudicabit primam sedem, quoniã omnes fedes à prima sede iustitiam desiderant temperari. Neque ab Augusto, neq; ab omni clero, neq; à regib⁹, neq; à populo iudex iudicabitur.

Et subscripserunt. 284. Episcopi, & 45. diaconi, & duo sequentes, Augustus Constantinus, & mater eius Elena. Et fixit canonem hunc Syluester episcopus in vrbe Roma, & omnibus episcopis asperfit, & scripsit. Actum in Traianas thermas, tertio calen. Iunii, Domino Constantino Augusto tertio, & Prisco consule.

Corroboratio Concilii Niceni. Syluester episcopus sanctæ, & Apostolicæ sedis præful vrbis Romæ, dixit. Quicquid in Nicæa Bithyniæ constitutum est, ad robur sanctę matris ecclesie catholicæ, à sanctis sacerdotibus. 318. nostro ore confirmamus. Omnes, qui aucti fuerint dissoluere definitionem sancti & magni concilii, quod apud Nicæam congregatum est sub præsentia piissimi, & venerandi principis Constantini Augusti, anathematizamus. Et dixerunt omnes, Placet.

In exemplaribus huius synodi Romanæ est intollerabilis deprauatio: & ne aliquid ex proprio adderemus, trãscriptimus hæc parum explicata.

Concilium Elibertinum. **CONCILIVM ELIBERTINVM**

Hispaniæ circa Syluestri pape primi, & Nicæni concilij tempora celebratum: Est prouinciale concilium. 19. Episcoporum.

Hæc omnium ferè consensu dicitur Granata, Quæ & nũc Illiberim vocant, consule Hisp. hist. A multis reuocant in dubiũ, & merito, aliqui canones hui⁹ concilii, vt. 34. 35. & 36. & 60. Trigesimũ sextũ (qui prohibet vsũ imaginũ) non recipit ecclesia catholica. Vnde necesse est, aut pa-

tres in cõcilio prouinciali errasse, quod & alius tantæ autoritatis scimus contigisse, aut rectè ab eis diffinita ab hereticis deprauata sunt: quod nouum est, nec mirandum.

Cap. 1. De his, qui post baptismum idolis sacrificant.

Placuit, vt quicumq; post fidem baptismi salutaris, adultæ tate ad templum idoli idolatrans accesserit, & fecerit quod est crimē capitale, nec in fine eũ ad cõionem fufcipere.

Cap. 2. De sacerdotibus Gentiliũ, qui post baptismũ immolauerunt.

Flammes, qui post fidem lauacri, & regenerationis sacrificauerint, eò quòd geminauerint scelera, accedente homicidio, vel triplicauerint facinus, cohærente mœchia: placuit, eos nec in fine accipere communionem.

Cap. 3. De eisdem, si idolis tantum munus dederint.

Item, flammes, qui non immolauerunt, sed munus tantũ dederunt, eò quòd se à funestis abstinerunt sacrificijs, placuit, in fine eis præstare communionem, facta tamen legitima pœnitentia. Item, ipsi si post pœnitentiam fuerint mœchati, placuit, vltius eis non esse dandam communionem, ne luisse de Dominica communionem videantur.

Cap. 4. De eisdem, quando baptizantur.

Item, flammes, si fuerint catechumeni, & se à sacrificijs abstinerunt: post triennij tempora, placuit, ad baptismum admitti debere.

Cap. 5. Si domina per zelum ancillam occiderit.

SI qua foemina, furore zeli accensa, flagellis verberauerit ancillam suam, ita vt intra tertium diem animam cū cruciatu effundat: eò quòd incertum sit, voluntate, an casu occiderit, si voluntate, post septē annos, si casu, per quinque annorum tempora acta legitima pœnitentia, ad communionē placuit admitti. Quòd si infra tempora constituta, fuerit infirmata, accipiat communionem.

Cap. 6. Si quis per malitiam hominem interfecerit.

SI quis verò maleficio interficiat alterũ, eò quòd sine idolatria perficere scelus non potuit, nec in fine impartiendam esse illi communionem.

Cap. 7. De pœnitentibus mœchia, si rursus peccauerint.

SI quis fortè fidelis, post lapsum mœchiæ, post tempora constituta, acta pœnitentia, denuò fuerit fornicatus: placuit,

cum nec in fine habere communionem.

Cap. 8. De foeminis, quae relicto viro suo, alius nubunt.

Item, foeminae, quae nulla praecedente causa, reliquerunt viros suos, & alteris se copulauerunt, nec in fine accipiunt communionem.

Cap. 9. De eisdem, quae adulteros maritos relinquunt.

22. q. 8. Fide-
lis foemina.

Item, fidelis foemina, quae adulterum maritum reliquerit fidelem, & alterum duxerit, prohibeatur, ne ducat. Si autem duxerit, non prius accipiat communionem, quam is, quem reliquit, de seculo exierit, nisi necessitas infirmitatis dare compulerit.

Cap. 10. De relicta à catechumeno, si alterum duxerit.

Sic ea, quam catechumenus reliquit, duxerit maritum, potest ad fontem lauacri admitti. Hoc & circa foeminas catechumenas erit obseruandum. Quòd si fuerit fidelis, quae ducitur ab eo, qui uxorem inculpatae reliquit, & cum cluerit illum ab uxore, quam sine causa reliquit, placuit, huiusmodi in fine dari communionem.

Cap. 11. De eadem, si grauius agrotauerit.

Intra quinquennij autè tempora, catechumena, si grauius fuerit infirmata, dandū ei baptismū placuit nō denegari.

Cap. 12. De mulieribus, quae lenocinium fecerint.

Mater, vel parentes, vel quælibet fidelis, si lenocinium exercuerit, eò quod alienum vendiderit corpus, vel potius suum, placuit, eam nec in fine accipere communionem.

Cap. 13. De virginibus Deo sacratis, si adulterauerint.

27. q. 1. Vir-
gines.

Virgines, quae se Deo dedicauerunt, si pactum perdiderint virginitatis, atque eidem libidini seruerint, non intelligentes quid amiserint, placuit, nec in fine dandam eis esse communionem. Quòd si semetipsas poenituerint, quòd infirmitate corporis lapsae fuerint, & toto tempore vitae suae huiusmodi foeminae egerint poenitentiam, & abstinerint se à coitu, eò quod lapsae potius videantur, placuit, eas in fine communionem accipere debere.

Cap. 14. De virginibus secularibus, si moechatae fuerint.

Virgines, quae virginitatem suam non custodierint, si eisdem, qui eas violauerunt, acceperint, & tenuerint maritos, eò quod solas nuptias violauerint, post annum, sine poenitentia

tentia reconciliari debebunt. Vel, si alios cognouerit viros, eò quod moechatae sint, placuit per quinquennij tempora, acta legitima poenitentia, admitti eas ad communionem.

Cap. 15. De coniugio eorum, qui ex Gentilitate veniunt.

Propter copiam puellarum, Gentilibus minimè in matrimonium dandae sunt virgines Christianae, ne aetas in flore tumens, in adulterio resoluatur animae.

Cap. 16. De puellis fidelibus, ne infidelibus coniungantur.

Haereticis, qui errant ab ecclesia catholica, nec ipsis catholicas dandas puellas: sed neque Iudaeis, neque haereticis dari placuit, eò quod nulla possit esse societas fidelis cum infideli. Si contra interdictum fecerint parentes, abstinere per quinquennium placet.

Cap. 17. De eis, qui filios sacerdotibus Gentilibus coniungunt.

Si qui forte sacerdotibus idolorum filias suas iunxerint, placuit, nec in fine eis dandam communionem.

Cap. 18. De sacerdotibus, si moechati fuerint.

Episcopi, presbyteri, diaconi, si in ministerio positi, detecti fuerint, quòd sint moechati placuit, & propter scandalum, & propter nephandum crimen, nec in fine eos communionem accipere debere.

Cap. 19. De clericis negotia sectantibus.

Episcopi, presbyteri, & diaconi, de locis suis negotiandi causa non discedant, nec circumeuntes prouincias, quaestuosas nundinas sectentur. Sanè, ad victum sibi conquirendum, aut filium, aut libertum, aut mercenarium, aut amicum, aut quælibet mittat, & si voluerint negotiari, intra prouinciam negotientur.

Cap. 20. De clericis, & laicis usurariis.

Si quis clericorum detectus fuerit, vsuras accipere: placuit, degradari, & abstinere. Si quis etiam laicus accepisse probatur vsuras, & promiserit correptus, se iam cessaturum, nec vterius exacturum: placet ei veniam tribui. Si verò in ea iniquitate durauerit, ab ecclesia sciat se esse proiciendum.

Cap. 21. De his, qui ad ecclesiam tarde accedunt.

Si quis in ciuitate positus, tres dominicas ecclesiam non accesserit, tanto tempore abstinere, vt correptus esse videatur.

Cap. 22. De catholicis in haeresim transcurrentibus.

SI quis de catolica ecclesia, ad heresim transitum fecerit, rursusque ad ecclesiam recurrerit: placuit, huic poenitentiam non esse denegandam, eoque cognouerit peccatum suum: qui etiam decem annis agat poenitentiam, cui post decem annos praestari communio debet, Si vero infantes fuerint transducti, quod non suo vitio peccauerint, incunctanter recipi debent.

Cap. 23. De temporibus ieiuniorum.

Ieiunia, seu abstinentias per singulos menses placuit celebrari, exceptis diebus duorum mensium Iulij, & Augusti ob eorundem infirmitatem.

Cap. 24. de his, qui peregre baptizantur, ut ad clerum non veniant.

OMnes, qui in peregrinatione fuerint baptizati, eorum quorum minimè sit cognita vita: placuit ad clerum non esse promouendos in alienis prouinciis.

Cap. 25. De epistolis communicatoris confessorum.

D. 98. omnis qui. **O**Mnis, qui attulerit literas confessorias, sublato nomine confessoris, eoque sub hac nominis gloria partim concutiant simplices, communicatoriae ei dandae sunt literae.

Cap. 26. Ut omni sabbato ieiunetur.

Errorem placuit corrigi, ut omni sabbati die ieiunium super positionem celebremus.

Cap. 27. De clericis, ut extraneam mulierem in domo non habeant.

Episcopus, vel quilibet clericus alius, aut sororem, aut filiam virginem dicatam Deo tantum secum habeat, extraneam vero nequaquam secum habeat.

Cap. 28. De oblationibus eorum, qui non communicant.

Episcopum, placuit, ab eo, qui non communicat, munera accipere non debere.

Cap. 29. De Emergumens, qualiter habeantur.

Energumenum, qui ab erratico spiritu exagitur, huius nomen, neque ad altare cum oblatione esse recitandum, neque permittendum, ut sua manu in ecclesia ministret.

Cap. 30. De his, qui post lauacrum moechati fuerint, ut nec subdiaconi fiant.

Subdiaconum eum ordinare non debere, qui in adolescentia sua fuerit moechatus, eoque postmodum per surreptionem ad

altio-
rem gradum non fit promouendus. Si autem aliqui sunt in praeteritum ordinati, amoueantur.

Cap. 31. De adolescentibus, qui moechati fuerint.

Adolecetes, qui post fidem lauacri salutaris fuerint moechati: cum duxerint uxores, acta legitima poenitentia, placuit ad communionem eos admitti debere.

Cap. 32. De excommunicatis presbyteris.

SI quis graui lapsu in ruinam mortis inciderit, placuit agere poenitentiam non debere, sine episcopi consilio: sed potius apud episcopum agat, cogente tamen infirmitate. Non est presbyterorum, aut diaconorum communionem talibus praestari debere, nisi eis iusserit episcopus.

Cap. 33. De episcopis, et ministris, ut ab vxoribus abstineant.

Placuit in totum prohibere Episcopis, presbyteris, diaconis, ac subdiaconis positus in ministerio: abstinere se à coniugibus suis, & non generare filios. Quod quicumque fecerit, ab honore clericatus exterminetur.

Cap. 34. Ne caeci in caemeteris incendantur.

Caecos per diem, placuit, in caemeterio non incendi. Inquietandi enim sanctorum spiritus non sunt. Qui haec non obseruauerint, arceantur ab Ecclesiae communione.

Cap. 35. Ne fame in caemeteris peruigilent.

Placuit prohiberi, ne foeminae in caemeterio peruigilent, eoque saepe sub obtentu orationis scelera latenter committant.

Cap. 36. Ne picturae in Ecclesia fiant.

Placuit, picturas in Ecclesia esse non debere, ne quod colitur, aut adoratur, in parietibus depingatur.

Cap. 37. De emergumens baptizandis.

Eos, qui à spiritibus immundis vexantur, si in fine mortis fuerint constituti, baptizari placet. Si vero fideles fuerint, dandam eis esse communionem. Prohibendum etiam, ne lucernas publicè accendant. Si facere contra interdictum voluerint, abstineant à communionem.

Cap. 38. Ut in necessitate et fideles baptizent.

Peregre nauigantes, aut si Ecclesia in proximo non fuerit, posse fidelem (qui lauacrum suum integrum habet, nec sit bigamus) baptizare in necessitate infirmitatis positum catechumenum: ita ut si superuixerit, ad episcopum eum

perducat, vt per manus impositionem perfici possit.

Cap. 39. Vt Gentilibus desiderantibus manus imponatur.

Gentiles, si in infirmitate desiderauerint sibi manus imponi, si fuerit eorum ex aliqua parte honesta vita, placuit eis manum imponi, & fieri Christianos.

Cap. 40. Ne, quod idolis datum est, fideles accipiant.

Placuit prohiberi, vt cū rationes suas accipiunt possessores, quicquid ad idolū datū fuerit, acceptū non inferant.

Si verò post interdictum fecerint, per quinquennij spacia temporis, à communione esse arcendos.

Cap. 41. Vt prohibeant domini idola colere seruis.

Admonere placuit fideles: vt, quantum possint, prohibeant, ne idola in domibus suis habeant. Si verò vim metuunt seruorum, vel seipsos puros conferuent. Si non fecerint, alieni ab Ecclesia habeantur.

Cap. 42. De his, qui ad fidem veniunt, quomodo baptizentur.

Eos, qui ad primam crudelitatis fidem accedunt (si bonæ fuerint conuersationis) intra biennium temporis placuit ad baptismi gratiam admitti debere: nisi infirmitate cōpellente, coegerit ratio, vel socio subuenire periclitanti, vel gratiam postulanti.

Cap. 43. De celebratione Pentecostes.

Prauam institutionē emendari placuit iuxta auctoritatē scripturarū: vt cuncti diē Pentecostes celebremus. Quod qui non fecerit, quasi nouam hæresim induxisset, notetur.

Cap. 44. De meretricibus paganis, si conuertantur.

Meretrix, quæ aliquando fuerit, & postea habuerit meritum, si postmodum ad credulitatem venerit, incunctanter placuit, esse recipiendam.

Cap. 45. De catechumenis, qui Ecclesiam non frequentant.

Qui aliquando fuerit catechumenus per infinita tempora, & nunquā ad Ecclesiam accesserit, si eum de clero quisquam agnouerit, voluisse esse Christianum, aut testes aliqui extiterint fideles: placuit baptismum ei non negari: eò quòd in vetere homine deliquisse videntur.

Cap. 46. De fidelibus, si apostauerint.

Si quis fidelis apostata, per infinita tēpora ad Ecclesiā non accesserit, si tamē aliquādo fuerit reuersus, nec fuerit idolatra:

latra: post decem annos placuit, eum cōmunionem accipere.

Cap. 47. De vxoratis sepius mœchantibus.

Si quis fidelis habens vxorem, non semel, sed sæpe fuerit mœchatus, in fine mortis est conueniendus. Quòd si se promiserit cessaturum, detur ei communio. Si resuscitatus rursus fuerit mœchatus: placuit, vltius non edere eum de communione panis.

Cap. 48. De baptizandis, vt nihil accipiant clerici.

Emendari placuit, vt hi, qui baptizantur (vt fieri solebat) nummos in concham non mittant: ne sacerdos, quod gratis accepit, precio distrahere videatur. Neq; pedes eorum lauandi sunt à sacerdotibus, vel clericis.

2. q. 1. Emendari placuit.

Cap. 49. Ne fruges fidelium Iudæi benedicant.

Admoneri, placuit, possessores, vt non patiantur fructus suos, quos à Deo percipiunt, cum gratiarum actione à Iudæis benedici: ne nostram irritam, & infirmam faciant benedictionem. Si quis post interdictum facere vsurpauerit, penitus ab Ecclesia abijciatur.

Cap. 50. De Christianis, qui cum Iudæis vescuntur.

Si verò aliquis clericus, siue fidelis fuerit, qui cum Iudæis cibum sumpserit: placuit, eum à communione abstinere, vt debeat emendari.

Cap. 51. De hæreticis, vt ad clerum non promoueantur.

Ex omni hæresi, qui ad nos fidelis venerit, minimè est ad clerum promouendus: vel si qui sunt in præteritum ordinati, sine dubio deponentur.

Cap. 52. De his, qui in Ecclesia libellos famosos ponunt.

Si qui inuenti fuerint, libellos famosos in Ecclesia ponere, anathematizentur.

5. q. 1. Si qui inuenti.

Cap. 53. De episcopis, qui excommunicato alieno communicant.

Placuit cunctis, vt ab eo episcopo quis recipiat communionem, à quo abstentus in crimine aliquo fuerit. Quòd si aliquis episcopus præsumpserit eum admittere, illo adhuc minimè sciante, vel consentiente, à quo fuerat communione priuatus: sciat, se huiusmodi causas inter fratres esse cum status sui periculo præstaturum.

Cap. 54. De parentibus, qui fidem sponsaliorum frangunt.

Si qui parentes fidem fregerint sponsaliorū, triennij tempore

pore abstineant se à communione. Si tamen iisdem sponsus, vel sponsa, in illo graui crimine fuerint deprehensi, excusati erunt parentes. Si verò in eodem fuerint vitio, & polluerint se consentiendo, superior sententia seruetur.

Cap. 55. De sacerdotibus Gentilium.

Sacerdotes, qui tantum sacrificantium coronam portant, nec sacrificant, nec de suis sumptibus aliquid idolis præstant: placuit, post biennium accipere communionem.

Cap. 56. De magistratibus, & dominantibus.

Magistratum vero, anno quo agit duumviratum, prohibere placet: vt se ab Ecclesia cohibeat.

Cap. 57. De his, qui vestimenta ad pompam dederint.

Matronæ, vel earum mariti, vestimenta sua ad ornandam seculariter pompam non dent. Et si fecerint, triennij tempore abstineant.

Cap. 58. De his, qui communicatorias literas portant.

Placuit, vbicunq; , & maximè in eo loco, in quo primæ cathedræ cõstitutus est episcopus, vt interrogentur hi, qui communicatorias literas tradunt, an omnia rectè habeant, & suo testimonio comprobent.

Cap. 59. Ne fideles ad Capitolium sacrificandi causa ascendant.

Prohibendum, ne quis Christianus, aut Gentilis, ad idolum Capitolij sacrificandi causa ascendat, & videat. Quod si fecerit, pari crimine teneatur. Si fuerit fidelis, post decem annos acta poenitentia recipiatur.

Cap. 60. De his, qui destruentes idola, occiduntur.

* Is Canon vnus est eorum, qui reuocantur in dubium.

Si quis idola fregerit, & ibidè fuerit occisus, quia in Evangelio nõ est scriptum, neq; inuenitur ab Apostolis vnquam factum: placuit, in numerum eum non recipi martyrum.

Cap. 61. De his, qui duabus sororibus copulantur.

Si quis post obitum vxoris suæ, sororem eius duxerit, & ipsa sit fidelis: quinquennio à communione placuit abstinere, nisi fortè velocius dari pacem, necessitas coegerit infirmitatis.

Cap. 62. De Auguribus, & Pantomimis.

Si Augur, aut Pantomimi credere voluerint: placuit, vt prius artibus suis renuncient, & tunc demum suscipiantur: ita, vt vterius non reuertantur. Quod si facere contra interdictum

dictum tentauerint, proiciantur ab ecclesia.

Cap. 63. De vxoribus, quæ filios de adulteris necant.

Si qua mulier per adulterium, absente marito, conceperit, si idque post facinus occiderit: placuit: ei nec in fine danda esse communionem, eò quòd geminauerit scelus.

Cap. 64. De foeminis, quæ semper adulterantur.

Si qua mulier, vsque in finem mortis suæ cum alieno fuerit virò mœcata: placuit, nec in fine dandam ei esse communionem. Si verò eum reliquerit, post decem annos recipi ad communionem, acta legitima poenitentia.

Cap. 65. De adulteris vxoribus clericorum.

Si cuius clerici vxor fuerit mœchata, & sciat eam maritus suus mœchari, & eam nõ statim proiecerit, nec in fine accipiat communionem: ne ab his, qui exemplum bonæ conuersationis esse debent, videantur magisteria scelerum procedere.

Cap. 66. De his, qui priuignas suas ducunt.

Si quis priuignam suam duxerit vxorè: eò quòd sit incestus, placuit, nec in fine dandam esse ei communionem.

Cap. 67. De coniugio catechumene femina.

Prohibendum, ne qua fidelis, vel catechumena, aut comicos, aut viros scenicos habeat: quæcunq; hoc fecerit, à communione arceatur.

Cap. 68. De catechumena adultera, quæ filium necat.

Catechumena, si per adulterium conceperit, & conceptum necauerit: placuit, eam in fine baptizari.

Cap. 69. De coniugatis in adulterium lapsis.

Si quis fortè, habens vxorem semel fuerit lapsus: placuit, seum quinquenio agere debere poenitentiam, & sic reconciliari: nisi necessitas infirmitatis coegerit, ante tempus dare communionem. Hoc & circa foeminas obseruandum.

Cap. 70. De foeminis, quæ consciiis maritis adulterantur.

Si, conscio marito, fuerit mœchata vxor: placuit, nec in fine dandam ei esse communionem. Si verò eam reliquerit, post decem annos accipiat communionem.

Cap. 71. De stupratoribus puerorum.

Stupratoribus puerorum nec in fine dandam esse communionem.

Cap. 72. De viduis mœchis, si eundem maritum duxerint.

31. q. 1. Si qua mulier.

SI qua vidua fuerit mœchata, & eundem postea habuerit maritum, post quinquennij tempus, acta legitima pœnitentia: placuit, eam communioni reconciliari. Si alium duxerit, relicto illo, nec in fine dandam ei esse communionem. Vel si fuerit ille fidelis, quem acceperit, communionem non accipiat nisi post decem annos, acta legitima pœnitentia: nisi infirmitas coegerit velocius dare communionem.

Cap. 73. De delatoribus.

5. q. 6. Delator.

Delator si quis extiterit fidelis, & per delationem eius aliquis fuerit proscriptus, vel interdictus: placuit, eum nec in fine accipere communionem. Si leuior causa fuerit, intra quinquennium accipere poterit communionem. Si catechumenus fuerit, post quinquennij tempora admittatur ad baptismum.

Cap. 74. De falsis testibus.

Falsus testis, prout crimen est, abstinere debet: si tamen non fuerit mortis, quod obiecit, & si probauerit, quod dicitauerit, biennij tempore abstinere debet. Si autem non probauerit, in conuentu clericorum: placuit, per quinquennium abstinere.

Cap. 75. De accusantibus sacerdotes.

SI quis autem episcopum, presbyterum, vel diaconum falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei esse communionem.

Cap. 76. De diaconis, si peccasse probantur.

SI quis diaconum se permiserit ordinari, & postea fuerit in crimine detectus mortis, quod aliquando commiserit: si sponte fuerit confessus, placuit, eum, acta legitima pœnitentia, post triennium accipere communionem. Quod si alius detexerit, post quinquennium, acta pœnitentia, accipere communionem laicam debere.

Cap. 77. De baptizatis, non confirmatis.

SI quis diaconus, regens plebem: sine episcopo, vel presbytero aliquos baptizauerit: episcopus eos per benedictionem perficere debet. Quod si ante de seculo recesserit, sub fide, qua quis crediderit, poterit esse iustus.

Cap. 78. De fidelibus, cum Iudæa mœchantibus

SI quis fidelis habens uxorem, cum Iudæa, vel Gentili fuerit mœ-

rit mœchatus, à communionem arceatur. Quod si alius eum detexerit, post quinquennium, acta legitima pœnitentia, poterit Dominicæ sociari communioni.

Cap. 79. De his, qui tabula ludunt.

SI quis fidelis alea, id est, tabula lusit: placuit, eum abstinere. Et si emendatus cessauerit, post annum poterit communioni reconciliari.

Cap. 80. De Libertis.

Prohibendum est, vt liberti, quorum patroni in seculo fuerint, ad clerum non prouehantur. D. 54. Prohibendum est.

Cap. 81. De foeminarum epistolis.

Ne foeminae, suo potius, quam maritorum nominibus, laicis scribere audeat, qui fideles sunt: vel literas alicuius pacificas ad suum solum nomen scriptas accipiant.

Ex eodem Concilio Elibertino.

Omnis homo ante sacram communionem à propria uxore abstinere debet tres, aut quatuor, aut septem dies: nec inter catholicos connumerabitur, qui in istis temporibus, Pascha, Pentecoste, Natali Domini non comunicauerit. De consecra. d. 2. Omnis homo. Renouandus Canon.

Pueri ante annos quatuordecim non cogantur iurare. Puella quoque, si impuerili ætate in domo patris, illo nesciente, se iuramento constrinxerit, & si pater statim, vt audierit, contradixerit: vota eius, & iuramenta irrita erunt, & facilius emendabitur.

Subscripsit in hoc Concilio Osius episcopus Cordubens. qui subscripsit in Concilio Nicæno: & episcopus Hispaleñ & Mentefanus Toletanus, & Casaraugust. & Malacitanus.

Explicit Concilium Elibertinum.

CONCILIUM ARELATEN.

Primum, tempore Constantini Imperatoris, & Syluestri Papæ primi, in Gallijs celebratum, est prouinciale: sed (vt apparet ex præfatione) autoritate Pontificis Romani confirmatum. Concilium Arelatense primum.

P R A E F A T I O.

Domino, & Sanctissimo fratri Syluestro episcopo, Marini, vel coetus episcoporum, qui adunati fuerunt in oppido Arelatensi, Quæ decreuimus comuni concilio, charitatiuè significamus: vt omnes sciant, quid in futurum obseruare Præfatio.

seruare debeant.

Cap. 1. Ut vno die, et tempore Pascha celebretur.

DE obseruatione Paschæ Domini, vt vno die, & tempore per omnem orbem obseruetur, & iuxta consuetudinē, literas ad omnes tu dirigas.

Cap. 2. Ut vbi quisq; ordinatur, ibi permancat.

DE his, qui in quibuscunq; locis ordinati fuerint ministri, in ipsis locis perseuerent.

Cap. 3. Ut qui in pace arma proiciunt, excommunicentur.

DE his, qui arma proiciunt in pace placuit, abstinere eos à communione.

Cap. 4. Ut auriga, dum agitant, excommunicentur.

DE agitatoribus, qui fideles sunt placuit, eos quādiu agitant, à communione separari.

Cap. 5. De his, qui conueniunt in theatris.

DE theatris, & ipsos placuit, quādiu agunt, à communione separari.

Cap. 6. De conuersis in infirmitate.

DE his, qui in infirmitate credere volunt placuit, debere eis manum imponi.

Cap. 7. De præsidibus.

DE præsidibus, qui fideles ad præsidatum impetu profluunt, ita placuit: vt cum promoti fuerint, literas accipiant ecclesiasticas communicatorias: ita tamen, vt in quibuscunq; locis gesserint, ab episcopo eiusdem loci cura de illis agatur, vt cum cœperint contra disciplinam publicam agere, tunc demum à communione excludantur. Similiter & de his fiat, qui reipublicam agere volunt.

Cap. 8. Ut ex heresi conuersi, in Trinitate baptizentur.

*De consecra.
d. 4. De Ar-
rianis.*

DE Arrianis, qui propria lege sua vtuntur, vt rebaptizentur, placuit: si ad Ecclesiā aliqui de hac heresi venerint, interrogent eos nostræ fidei sacerdotes symbolum. Et si crediderint in patre, & filio, & spiritu sancto eos baptizatos, manus eis tantum imponatur, vt accipiant spiritum sanctum. Quod si interrogati non responderint hanc Trinitatem, baptizentur.

Cap. 9. De offerentibus literas confessorum.

*Simile legitur
in Concil. Eli
bertino. c. 26*

DE his, qui confessorum literas afferunt placuit, vt sublitis eis literis, alias accipiant communicatorias.

Cap.

Cap. 10. De illo, cuius vxor adulterauit.

DE his, qui coniuges suas in adulterio deprehendunt, & iidem sunt adolescentes fideles, & prohibentur nubere: placuit, vt in quantum potest, consilium eis detur, ne viuentibus vxoribus suis, licet adulteris, alias accipiant.

Cap. 11. De fœminis fidelibus, quæ Gentilibus se iungunt.

DE puellis fidelibus, quæ Gentilibus iniunguntur: placuit, vt aliquanto tempore à communione separentur.

Cap. 12. De clericis fœneratoribus.

DE ministris, qui fœnorentur: placuit, eos iuxta formam diuinitus datam, à communione abstinere. *14. q. 4. Mi-
nistri, qui.*

Cap. 13. De proditoribus.

DE his, qui scripturas sanctas tradidisse dicuntur, vel vasa Dominica, vel nomina fratrum suorum placuit nobis: vt quicumque eorum in actis publicis fuerit detectus, vel verbis nudis, ab ordine cleri amouetur. Nam si iidem aliquos ordinasse fuerint deprehensi, & si in his, qui ordinauerunt ratio subsistit, non tamen illis obfit ordinatio: quoniam multi sunt, qui contra ecclesiasticam regulam pugnare videntur, & per testes redemptos putant, se ad accusationem admitti debere: qui omnino non admittantur, nisi (vt supra diximus) actis publicis docuerint, omni se suspitione carere.

Cap. 14. De falsis accusatoribus.

DE his, qui falso accusant fratres suos placuit, eos vsq; ad exitum non communicare, sed falsum testem iuxta scripturam, impunitum non licere esse. *Prover. 19.*

Cap. 15. Ut Leuite non offerant.

DE diaconis, quos cognouimus multis in locis offerre placuit, minimè fieri debere.

Cap. 16. De pœnitentibus.

DE his, qui pro delicto suo à communione separantur, ita placuit: vt quibuscunq; locis fuerant excusi, eodem loco communionem consequantur.

Cap. 17.

VT nullus episcoporum alium episcopum conculcet.

Cap. 18.

DE diaconis vrbicis, vt non aliquid per se præsumant, sed honor presbyteris referretur.

Cap.

Cap. 19.

VT presbyteri, sine conscientia episcoporum, nihil faciant.

Cap. 20.

VT peregrino episcopo locus sacrificandi detur.

Cap. 21. *Vt sine tribus episcopis nullus episcopus ordinetur.*

DE his, qui usurpant sibi, quod soli debeant episcopum ordinare: placuit, ut nullus hoc sibi presumat: nisi assumptis secum aliis septem episcopis. Si tamen non potuerint septem, sine tribus fratribus non audeant ordinare.

Cap. 22. *Vt clericus alibi transiens, excommunicetur.*

DE presbyteris, aut diaconis, qui solent dimittere loca sua, in quibus ordinati sunt, & ad alia loca se transfulerunt: placuit, ut his locis ministrent, quibus prefixi sunt. Qui relictis locis suis ad alium locum se deferre voluerint, deponantur.

Cap. 23. *De apostatis.*

DE his, qui apostatant, & antequam ad ecclesiam se representent, nec quidem poenitentiam agere quaerunt, & postea in infirmitate arrepti, petunt communionem: placuit eis non dandam communionem, nisi reuelauerint, & egerint dignos fructus poenitentiae.

Explicit concilium Arelatense primum.

37 CONCILIVM GANGREN.

celebratum circa annos Domini, 324.

in Paphlagonia, seu regione
Pelagiorum.

Domini honorabilibus sacerdotibus, in Armenia Constitutis episcopis, qui conuenerunt in Gangrense Concilium, in Domino salutem.

*Hæc epistola est pro argu-
mento concilii Gangren.*

Quoniam conueniens sancta synodus episcoporum in ecclesiam Gangrensem, propter quasdam ecclesiasticas, & necessarias causas inquirendas, & ea, quæ secundum Eustachium gesta sunt dignoscenda, inuenit multa fieri indecenter ab his, qui eundem Eustachium sequuti sunt: necessario statuit, palam omnibus factis amputare vniuersa, quæ ab eodem male commissa sunt. Declaratum est enim, hos eisdem nuptias accusare, & docere, quod nullus in coniugali positus gradu spem habeat apud Deum. Vnde factum est, ut mulieres multæ seductæ, relictis propriis viris, & viri, uxoribus destitutis, vinculum coniugale dissoluerent, continen-

tiam

tiam profitentes: quam quum retinere non possent, adulterium commiserunt. Inuenti enim sunt, dissensiones, ac separationes in Dominicis Ecclesijs docere, id est, traditiones ecclesiasticas, & ea, quæ in ecclesijs aguntur, debere contemni: priuatisq; conuenticulis institutis, ad imitationem eorum, quæ in domo Dei aguntur, omnia presumere celebrare. Adhuc etiam vestibus communibus spreto, nouos etiam, & in solitos habitus assumpsisse. Primitias quoq; fructuum, & oblationes eorum, quas veterum institutio ecclesijs tribuit, sibi vindicasse, id est, propria ratiocinatione doctrinæ, tanquam sanctis, sibi eas offerri debere, apud se, & inter se dispensandas. Seruos à Dominis recedentes, per hunc inusitatum religionis suæ habitum sub specie religionis, Dominos contempsisse. Mulieres quoq; præter consuetudinem, & sui sexus ornatus, hinc se iustificari credentes, virilem habitum suscepisse, pluresq; earum occasione religionis tonsas, genuini decoris comas penitus amputasse. Ieiunia, quæ in Ecclesia predicantur, contemnenda asseruisse. Nonnullos eorum, etiam cibos carniū tanquam illicitos reputasse. In domibus conjugatorum, nec orationes quidem debere celebrari, persuasisse: in tantum, ut easdem fieri vetent, & oblationibus, quæ in domibus factæ fuerint, minimè comunicandum esse decernant. Presbyteros verò, qui matrimonia contraxerunt, sperni debere dicunt, nec sacramenta, quæ ab eis conficiuntur, attingi. Loca sanctorum martyrum, vel basilicas contemnere, & omnes, qui illuc conueniunt, & sacramenta conficiunt, reprehendere. Diuites fideles, qui non omnibus renunciant, quæ possident, spem apud Deum non habere. Et multa alia, quæ enumerare nulli possibile est. Singulos quoq; eorum pro suo arbitrio constituit. Vnusquisq; enim eorum per tales institutiones ab ecclesiastico canone recessit, tanquam proprias leges sibi met condidisse presumens.

Sed nec communis his omnibus, & vna sententia est. Singuli enim, prout videtur, & libet, ad accusationem ecclesiæ nitendo, tanquam rector non sit, vel addunt decreta, vel minuunt. Propterea ergo coactum est hoc Concilium in Gangrensi ecclesia habitum, ut canones istos exponeret, quibus probentur memorati extra ecclesiam esse. Quod si per poenitentiam condem-

F nauerint

nauerint omnia hec, quæ malè senserunt, tanq̄ à se non benè prolata, acceptabiles fiant: atq; ideo singula, quæ debeât condemnare, synodus credidit exponēda. Quòd si quis renuerit hec, quæ hodie cōstituta sunt, tanq̄ hereticus, & anathematizatus, & dānatus abijciatur. Et erit nō solū incōmunicatus, verūm etiā ab Ecclesia habeatur extorris, donec deprecetur episcopos, & de vniuersis, quæ penes eos detecta, atq; deprehensa sunt, prouiderit, quid horū fuisse perit obseruandum.

Cap. 1. De his, qui nuptias execrantur.

D. 31. Si quis vituperat. **Et. d. 30. Si quis nuptias carnem.** **D. 30. Si quis carnem.** **17. q. 4. Si quis alienū.** **D. 28. Si quis discernit.** **D. 30. Si quis docet.** **D. 30. Si quis extra.** **D. 30. Si quis extra.** **S**I quis vituperat nuptias, & dormientē cum viro suo fidelem, ac religiosam detestatur, aut culpabilem æstimat, velut quæ in regnum Dei introire non possit, anathema sit.

Cap. 2. De his, qui carnes manducantes damnant.

SI quis carnem edentem, præter sanguinē, & idolis immolatum, & suffocatum, cum religione, & fide condemnat, velut spem propter huiusmodi perceptionem non habentem, anathema sit.

Cap. 3. Non debere seruum occasione religionis Dominum contemnere.

SI quis seruū, prætextu diuini cultus, doceat Dñm contemnere proprium, vt discedat ab eius obsequio, nec ei cum beneuolentia, & omni honore deseruiat, anathema sit.

Cap. 4. De oblatione presbyteri coniugati.

QUicūq; discernit à psbytero, q̄ vxorē habuit, quod nō oporteat, eo ministrāte de oblatione p̄cipere, anathema sit.

Cap. 5. Ne orationes ecclesiæ contemnantur.

SI quis docet, domum Dei contemptibilem esse, & cōuentus, qui in ea celebrantur, anathema sit.

Cap. 6. Non debere extra ecclesiam congregari.

SI quis extra ecclesiā seorsum conuentus celebrat, & despiciens ecclesiā, ea, quæ sunt ecclesię, voluerit vsurpare, non cōueniente presbytero, iuxta decretū episcopi, anathema sit.

Cap. 7. De fructibus in ecclesiam dandis.

SI quis oblationes ecclesiæ extra ecclesiam accipere, vel dare voluerit, præter conscientia episcopi, vel eius, cui huiusmodi officia commissa sunt, nec cum eius voluerit agere consilio, anathema sit.

Cap. 8. De his, quæ in vsus pauperum conferuntur.

SI quis dederit, vel acceperit oblata, præter episcopum, vel eum,

eum, qui constitutus est ab eo, ad dispensandam misericordiam pauperibus: & qui dat, & qui accipit, anathema sit.

Cap. 9. De his, qui in virginitate persistunt.

QUicūq; virginitatē custodiēs, aut cōtinentiæ studēs velut horrefcēs: nuptias temerat: nec propter hoc, qd' bonum, & sanctū est, nomen virginitatis assumit, anathema sit.

Cap. 10. De his, qui pro virginitate superbiunt.

SI quis ex his, qui virginitatem propter Dominum seruauit, extollitur aduersum coniugatos, anathema sit.

Cap. 11. Ne quis Agapem fratrum contemnat.

SI quis despicit eos, qui fideliter Agapes, id est, conuiuia pauperibus exhibent, & propter honorem Dei conuocant fratres: & noluerit communicare huiusmodi uocationibus, parui pendens, quod geritur, anathema sit.

Cap. 12. De his, qui pallis vtuntur.

SI quis virorum, propter cōtinentiā, quæ putatur, amictu pallij vtitur, quasi per hoc habere se iustitiam credens: & despicit eos, qui cum reuerētia birris, & aliis communibus, & solitis vtuntur, anathema sit.

Cap. 13. Ne mulieres virilem habitum vsurpent.

SI qua mulier, propter cōtinentiā, quæ putatur, habitū mutatur: & pro solito muliebri amictū virilē sumit, anathema sit.

Cap. 14. Non debere à viro discedere.

SI qua mulier, virum proprium relinquens, discedere voluerit, nuptias execrans, anathema sit.

Cap. 15. De his, qui filios despiciunt.

SI quis filios suos relinquens, non eos enutrit, & quod ad se pertinet, non ad pietatem diuini cultus informat: sed per occasionem continentie negligit, anathema sit.

Cap. 16. Ne filii parentes suos contemnant.

QUicūq; filij à parentibus, prætextu diuini cultus, abscedūt, nec debitam reuerentiam dependunt illis, qui diuinum cultum sibi proculdubio præferunt, anathema sit.

Cap. 17. Caput tondere mulieri non licere.

SI qua mulier, propter diuinum cultū (vt æstimat) crines attondeat, quos ei Deus ad subiectionis materiā tribuit: tanquam præceptum dissoluens obedientie, anathema sit.

Cap. 18. Non debere die Dominico ieiunare.

D.30. Si quis tanquam. **S**I quis propter continentiam, quæ putatur, aut contumaciam in die Dominico ieiunat, anathema fit.

Cap. 19. Non licere communia ieiunia soluere.

D.30. Si quis eorum. **S**I quis eorum, qui continentia student, absq; necessitate scorporea tradita in commune ieiunia, & ab ecclesia custodita superbiendo dissoluit stimulo suæ cogitationis impulsus, anathema fit.

Cap. 20. De his, qui collectas, quæ fiunt in martyrum commemoratione, execrantur.

D.30. Si quis per. **S**I quis superbiæ vsus affectu, cõuentus abominatur, qui ad confessiones martyrum celebratur, & ministeria, quæ in eis fiunt, simul cum eorum memoriis execratur, anathema fit.

D.30. Hæc autem. Hæc autem scripsimus, non, qui in ecclesia Dei secundum scripturas sanctum propositum continentia eligunt, vituperantes: sed eos, qui abutuntur proposito in superbiam, & extolluntur aduersus simpliciores: abscindimus, & damnamus eos, qui aduersum scripturas, & ecclesiasticas regulas, noua introducunt præcepta. Nos autem & virginitatem cum humilitate admiramur, & continentiam, quæ cum castitate, & religione suscipitur, approbamus: & renunciationem secularium negotiorum cum humilitate recipimus: & nuptiarum castum vinculum honoramus, & diuitias cum iustitia, & operibus bonis non spernimus, & habitum simplicem, ac vestem viliores, pro corporis diligentia infucatum, laudamus, sicut etiã solutas, ac fractas in vestibus processiones reprobamus. Et domos Dei honoramus, & conuentus, qui in his fiunt tanquam sanctos, & vtilis suscipimus, pietatem in priuatis domibus non claudentes, sed omnem locum in nomine Dei ædificatum honoramus, & congregationem sanctam in eadem ecclesia pro vtilitate communi recipimus. Et bona opera, quæ supra vires in fratres pauperes exercentur, secundum ecclesiasticas traditiones beatificamus, & omnia, quæ per sanctas scripturas, & per Apostolos sunt tradita, in ecclesia celebrari exoptamus.

Explicit concilium Gangrense provinciale, sed confirmatum in sexta synodo generali Constantinopoli in Trullo celebrata, vt ex secundo canone editionis Græcæ Parisina constat.

Concilium

Secundum, sub Syluestro Papa celebratum. Est prouinciale.

Cap. 1. De neophytis clericis non ordinandis.

Ordinari ad diaconatus, vel sacerdotij officium, neophytum non debere. *Consiiliu Arelatense. 2.*

Cap. 2. Ne coniugati ad sacerdotium prouebant vr.

Assumi aliquem ad sacerdotium non posse in vinculo cõiugij constitutum, nisi fuerit promissa conuersio nõ oportet. *D. 28. Assu- mi aliquem.*

Cap. 3. Ne clericus in solatio extraneam habeat mulierem.

SI quis de clericis à gradu diaconatus, in solatio suo mulierem, præter auiam, matrẽ, sororẽ, filiam, neptem, vel conuersam secum vxorem habere præsumperit, à communione alienus habeatur. Par quoq; & mulierem (si se separare noluerit) pœna percellat. *3. Canon in cõcilio Nicæno*

Cap. 4. Ne clericus in secreto intromittat puellam.

Nullus diaconus, vel presbyter, vel episcopus, ad cellarij secretum intromittat puellã, vel ingenuã, vel ancillam.

Canon quintus hic subtricitur, cõ quõd nihil diuersum completatur à canone quarto Concilii Nicæni.

Cap. 6. Ne episcopus ordinetur sine consensu Metropolitanis.

Illud autem ante omnia clareat, eum, qui sine conscientia Metropolitanis constitutus fuerit episcopus: iuxta magnã synodum esse episcopum non debere.

Cap. 7. De his, qui seipfos abscindunt.

SI qui se carnali vitio repugnare nescientes abscindunt, ad clerum peruenire non possunt. *D. 55. Hi qui se.*

Cap. 8. De his qui excommunicatos alterius suscipiunt.

SI quis excommunicatum alterius, siue clericum, siue secularem recipere post interdictum præsumperit: nouerit se reum fraternitatis factum, causam in concilio redditurum.

Cap. 9. Vt Nouatiani in communionem non suscipiantur.

Nouatianum in cõmunionẽ recipi nõ debere, nisi suscepta pœnitentia incredulitatis, præteritum damnet errorẽ.

Decimus canonem hoc loco non interseruimus, quõd idem plane sit cum eo, qui in Nicæno concilio vndecimum locum sortitus est.

Cap. 11. De his, qui pœnis victi, sacrificare coguntur.

SI qui verò, dolore victi, & pondere persecutionis negare, & sacrificare compulsi sunt: duobus annis inter catechu-

F 3 menos,

menos triênio inter poenitētes habeatur à cōmuniōe suspēsi.

Cap.12. De excedentibus è vita in poenitentia positis.

Ex ca.12. Ni
cana sy.

DE his, qui in poenitentia positi, è vita exceſſerunt: placuit, nullum cōmuniōe vacuum debere dimitti: sed pro eo, quod honorauit poenitētiā, oblatio illius recipiatur.

Canonem. 13. hic prætermisimus, ne. 15. & 17. ex Concilio Nicæno ocioſè repetere videremur.

Canon decimus quartus est à nobis sublatus, cum in Nicæna synodo. 18. loco idem relatus sit.

Cap. 15. Ne diaconus coram presbytero se deat.

Ex ca. 14.
Eiusdem.

IN secretario diaconos inter presbyteros sedere nō liceat, vel corpus Christi, præſente presbytero, tradere non præsumant. Quòd si fecerint, ab officio diaconatus abſcedant.

Cap. 16. Ut Phormiani, & Paulianisti baptizentur.

Photinianos, siue Paulianistas, secundum patrum statuta baptizari oportet.

Cap. 17. Ut heretici baptizati recipiantur.

Bonosiacos autē, ex eodē errore venientes (quos sicut Arrianos baptizari in Trinitate manifestū est) dum interrogati, fidem nostram ex toto corde confēsi fuerint: cum chrismate, & manus impositione in Ecclesia recipi sufficit.

Cap. 18. Ut Metropolitanis arbitrio synodus congregentur.

Arelatenſis episcopi arbitrium synodum congregandam (ad quam vrbe ex omnibus mundi partibus, præcipuè Gallicanis, sub sancti Martini tēpore legimus celebratum fuisse Conciliū, atq; conuentū) si quis commonitus, infirmitatis causa, defuerit, personam vice sua dirigat.

Cap. 19. Ne episcopi abſcedant ante peractam synodum.

D. 18. Si quis
autem.

SI quis autem ad eſſe neglexerit, aut cœtum fratrum, antequam diſſoluatur concilium, crediderit deferendum, alie num se à fratrum cōmuniōe cognoſcat, nec eum recipi liceat, nisi in ſequenti synodo fuerit abſolutus.

Cap. 20. De auigis fidelibus.

Vide supra in
cōcilio Arela
tenſi. l. c. 5.

DE agitatoribus, siue theatricis, qui fideles sunt placuit, eos, quamdiu agunt, à cōmuniōe separari.

Cap. 21. Si post acceptam poenitentiam quis nupserit.

Poenitentes, quæ defuncto viro, alijs nubere præſumpſerint, vel suspecta, vel interdīcta familiaritate, se cū extra-

neo

neo iunxerint, cum eodem ab ecclesiæ liminibus arceantur. Hoc etiam de viro in poenitentia posito, placuit obseruari.

Cap. 22.

Poenitentiam conjugatis non nisi ex consensu dandam. 30. q. 4. Poenitentiam.

Cap. 23. De sacerdotibus, qui idolatriam non eruerunt.

SI in alicuius presbytero infideles, aut faculas accēderint, Saut arbores, fontes, vel saxa venerētur, si hæc eruere neglexerit, sacrilegij se esse reū cognoſcat. Dñs autem, vel ordinator rei ipsius, si admonitus emēdare noluerit, cōmuniōe priuetur.

Cap. 24. De accusatoribus fratrum.

EOS, qui falsa fratribus capitula obieciſſe conuicti fuerint placuit, vsq; ad exitum non cōmunicare (sicut magna synodus antè constituit) nisi digna satisfactione poenituerint.

Cap. 25. De apostatis, si non reuertuntur.

HI, qui post sanctam religionis professionē apostatant, & ad seculū redeunt, & postmodum poenitentiae remedia non requirunt: sine poenitentia cōmuniōe penitus non accipiāt. Quos etiam iubemus ad clericatus officij nō admitti, & quicumq; ille sit, post poenitentiam ſecularem habitum non præſumat. Quòd si præſumpſerit, ab ecclesia alienus habeatur.

Cap. 26.

DE his, quos clericatui ipsa vitæ gratia suggererit, si forte in internupta, & duplicata matrimonia inciderint, nō vltra subdiaconatū ecclesiasticas capiant dignitates. Quòd si facti forsitan sunt, ab ecclesiastico remoueantur officio.

Cap. 27.

Profeſſas viduas, si in cohibendā perſtiterint, cum raptoribus esse damnandas. *Cap. 28.*

Secundum constitutionem synodi Vaseñ. qui oblationē fidelium suppreſſerit, aut negauerit, ab ecclesia, cui fraudem fecit, excludatur.

Cap. 29.

SI quis episcopus suæ ſententiæ non acquieſcit, synodi legibus audiendum.

Cap. 30. De episcopis suspensis.

Secundū Instituta seniorum, si à cōmuniōe sacerdotali ſuerit auctoritate ſuſpenſus episcopus, hunc non ſolum à clericorū, sed etiā à totius populi colloquio, atq; conuiuio

F 4 placuit

placuit excludi, donec resipiscēs, ad sanitatē redire festinet.

Cap. 31. De his, qui inter se odiis exardescunt.

HI, qui publicis inter se odiis exardescunt, ab ecclesiasticis conuentibus sunt remouendi, donec ad pacem recurrant.

Cap. 32. De expositis ante ecclesiam.

SI expositus ante ecclesiam cuiuscunq; fuerit miseratione scollectus, contestationis ponat epistolam. Et si is, qui collectus est, intra decem dies quæsitus, agnitusq; non fuerit: securus habeat, quæ collegit. Sanè qui post prædictum tempus calumniator extiterit, vt homicida, ecclesiastica distributione damnabitur, sicut patrum sanxit autoritas.

Cap. 33. De puellis, quæ se Deo vouerunt.

DE puellis, quæ se vouerunt Deo, & præclari nominis decore floruerunt, si post. 25. annos ætatis ad terrenas nuptias sponte transferint, id custodiendum esse decreuimus: vt cum his, cum quibus se obligauerint, communionem priuentur, ita vt eis postulātibus, pœnitentia non negetur, cuius pœnitentiæ communitio multo tempore differatur.

Cap. 34. De famulis se percutientibus.

SI quis famulorum cuiuslibet cōditionis, aut generis, quasi ad exacerbendam Domini discretionem, se diabolico repletus furore percusserit: ipse tantum sanguinis sui reus erit, neq; ad Dominum sceleris alieni inuidia pertinebit.

Cap. 35. De ordinatione episcopi.

Placuit, in ordinatione episcopi hunc ordinem custodiri, vt primo loco venalitate, vel ambitione submota, ab episcopis nec nominentur, de quibus clerici, vel laici ciues erga vnum eligendi habeant potestatem.

Cap. 36. De secularibus hominibus.

SI quis secularium, amore religionis, se ad quemcunque sacerdotum crediderit conferendum, ipse sibi eum, quem erudiendi gratia suscepit, vindicabit.

Cap. 37. De honore synodi Metropolitanæ.

Hoc etiam placuit custodiri, vt nihil contra magnam synodum Metropolitanam existiment vindicandum.

Finit Concilium Arelaten.

Secundum.

Concilium

primum, tempore Syluestri primi Papæ celebratum.

Est prouinciale, & ex diuersis prouinciis Aphricanis ad Carthaginē conuenerunt multi epi.

Cōcilii Carthaginē. 1.

Cap. 1. Ne baptismus reiteretur.

GRatus episcopus Carthaginē. qui præsidebat in concilio, dixit: Ergo si vobis placet, consideremus primum titulum rebaptizationis. Vnde sanctitatem vestram postulo, vt mentis vestræ placita producat. Vniuersi episcopi dixerūt, Absit. Illicitas esse sancimus rebaptizationes, & fati esse alienū à sincera fide, & catholica disciplina rebaptizari.

Cap. 2. De martyrum sepulchris, & honorificentia.

Martyrum dignitatem, nemo prophanus infamet. At si quis ad iniuriam martyrum claricati eorum adiungat infamiam: placet, eos, si laici sint, ad pœnitentiam redigi. Si autem sunt clerici, post commonitionem, & post cognitionem honore priuari.

Cap. 3. Quod non liceat clericis, habitare cum fœminis.

GRatus episcopus dixit: Et illud præcipuè, si videtur vestræ dilectioni, cauendum est: vt pastoris cura, quantum debet, & potest regularis prouidentia, p̄moneat, vt nullis liceat, ab affectu abstinentibus carnali, apud extraneas pariter commorari. Occasiones enim amputandæ sunt peccatorum, & tollendæ omnes suspitiones: quibus subtilitas diaboli, sub prætextu charitatis, & dilectionis, incautas animas, vel ignaras irretire consuevit. Nullus igitur, nullaque sanctimonix, & virginitati deseruiens, propter blasphemiam ecclesiæ, si vobis placet, in vna domo cum extraneis penitus commorari debent. Vniuersi dixerunt. Qui nolunt nubere, & pudicitix meliorem eligunt partem, hæc vitare debēt, & non solum habitare simul, sed nec habere ad se aliquem accessum. Hoc ergo & lex iubet, sanctitas vestra commendat, vt in singulis conciliis statutum est. Gratus episcopus dixit: Ergo persuasio interdum prudentes solet arcere à peccatis: dum imprudentes debet metus huiuscemodi constringere, si sanum consilium respuunt, & salutare mandatum. Si ergo laici sunt, post commonitionem, si contempserint, à communionem separentur. Vniuersi dixerunt: Placet.

Cap. 4. Vt cum viduis non commorentur.

F 5

Gratus

Gratius episcopus dixit: Et si infinita sunt, quæ lege præscripta, proficientia sunt disciplinæ, & vnusquisque nostrum tractatu assiduo, & cōmonitione frequenti, per singulas quasque species, proficientes ad disciplinam poterit populos inuitare: tamē aliqua ex eis propter blasphemias suggerenda sunt à nobis, & in cōcilio statuenda. Si videtur vobis, pari sententia teneatur etiā hi, qui cum viduis cōmorantur, & nulla secū germanitate cōiuncti sunt. Vniuersi dixerunt: Iuxta viduos & viduas, eadem lex maneat & sententia,

Cap. 5. Ne clerici ordinentur in ecclesia alterius.

Priatus episcopus Vegesitanus dixit: Suggesto sanctitati vestræ, vt statuatis, non licere clericum alienum ab aliquo suscipi sine literis episcopi sui, neque apud se retinere, nec laicum vsurpare sibi de plebe aliena, vt eum ordinet sine conscientia eius episcopi, de cuius plebe est. Gratus episcopus dixit: Hæc obseruantia pacem custodit: Nam & meminimus, in sanctissimo concilio Sardicensi statutum, vt nemo alterius plebis hominē vsurpet. Sed si fortē erit necessarius, petat à collega suo, & per consensum habeat.

Cap. 6. Vt clerici actus secularium non suscipiant.

II. q. 3. Credo

Nicasius episcopus Culusitanus dixit: Credo placere suggestionem meam sanctitati vestræ, & displicere vobis, vt qui seruiunt Deo, & annexi sunt clero, non accedant ad actus, seu administrationem, vel procurationem domorum. Gratus episcopus dixit. Et apostolorum statuta sunt, quæ dicunt, Nemo militans Deo ingerit se negotiis secularibus. Proinde aut clerici sint sine actionibus domorum, aut actores sine officio clericorum. Vniuersi dixerunt. Hoc obseruemus.

Cap. 7. Vt clerici in ecclesia aliena non communicent sine literis sui episcopi.

Casianus Vulsensis episcopus dixit. Statuat grauitas vestra, vt vnusquisque clericus, vel laicus non communicet in aliena plebe, sine literis episcopi sui. Gratus episcopus dixit: Nisi hoc obseruatum fuerit, communio fiet fortē passim. Nam si cum literis receptus fuerit, & cōcordia inter episcopos seruetur, & nemo subtilis alterius fugiens communionem, ad alterū latenter accedit. Vniuersi dixerunt. Omnibus prouides, & clero, & laicis consulis.

Cap.

Cap. 8. Ne clerici ordinentur implicati negotiis alienis.

Magnus episcopus Astiagenis dixit: Quid dilectioni vestræ videtur? procuratores, & actores, etiā per se tutores pupillorum, si debeant ordinari? Gratus episcopus dixit: Si post deposita vniuersa, & reddita ratiocinia, actus vitæ ipsorum fuerint probati: in omnibus debent, & cum laude cleri, si postulati fuerint, honore munerari. Si enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum, ab aliquo sine consideratione fuerint ordinati, ecclesia infamatur. Vniuersi dixerunt: Rectē omnia statuit sanctitas tua, ideoque ita est & nostra ista quoque sententia.

Cap. 9. Vt laici clericos actores non constituent.

Metus Caunenensis episcopus dixit: Rectē statutum est, vt Mobnoxij alienis negotiis non ordinentur. Tamē dimissi, & gratias referre debent, & à clericorum iniuria temperare. Et ipsis non liceat, clericos nostros eligere apothecarios, vel ratiocinatores. Gratus episcopus dixit: Nulli dabiū est, quod omnes, vel domini, vel procuratores, vel quicumque preesunt, quum audierint saluberrima instituta concilij, & sibi esse consultum, nec impeditum: propriam debebunt temperare iniuriam in clericis nostris. Quod si iniuria constitutionis imperatoriae clericos inquietandos putauerint, si defensio ecclesiastica nos non deridet, pudor publicus vindicabitur. Vniuersi dixerunt: Saluberrimæ professiones debuerunt à tanto concedi Concilio.

Cap. 10. Ne episcopus alterius episcopi plebes, vel fines vsurpet.

Foelix episcopus Baianensis dixit: Nullus debet collegæ suo facere iniuriam. Multi enim transcendunt sua, & vsurpant aliena ipsis inuitis. Gratus episcopus dixit. Auaritia cupiditatem, radicem omnium malorum esse, nemo est qui dubitet. Proinde inhibendum est, ne quis alienos fines vsurpet, aut transcendat episcopum collegam suum, aut vsurpet alterius plebes, sine eius petitu: quia inde cætera mala omnia generantur. Vniuersi dixerunt: Placet, Placet.

Canon. II. De numero iudicantium presbyterorum.

Si quis tumidus, vel cōtumeliosus extiterit in maiorem natu, vel aliquā causam habuerit, à tribus vicinis episcopis, si diaconus

ii. q. 7. Si diaconus est, arguatur: si presbyter, à sex, si episcopus, à duobus quibus numid⁹ decim cōsacerdotibus audiatur. Vniuersi dixerūt episcopi. Contemptus debet cōtumaciæ, & superbiæ in omnibus frangi, causa verò pro personis à statuto numero audiatur.

Canon. 12.

Optantius episcopus circuibat, & vsurpabat populos Antigonis episcopi vicini, componitur hæc lis per synodū. Canon. 13. est in secundo Arelateñ. 14. & in primo. 12.

In. 14. Canone commendatur obseruatio constitutionū huius concilij, & subscribunt episcopi.

Finis Concilij Carthaginē. primi.

Decreta Marci Papæ.

Marc⁹ pō. 33. **M**Arcus, natione Romanus, sedit annos. 2. menses. 8. dies 12. temporibus Constantini Iunioris. Quæ sub illo acta sunt, habes histo. tripart. lib. 4. cap. 1. Papa. 33. Sub Petro.

Hic symbolū missæ iſeruit Hic misit ad Athanasium, & episcopos Aegypti. 70. canones Nicēni Concilij fideliter transcriptos ex exemplaribus, quæ Syluester Papa reliquerat Romæ, nunc non extant, nisi. 20. canones. Bona pars horum viginti est in Concilio Arelateñ. 2. & aliqui illorum. 70. (quos nunc non habemus) sunt in prædicto Concilio.

Decreta Iulij Papæ.

Iul⁹. i. pō. 34. **I**ulius primus Papa, natione Romanus, sedit annos quindecim, de quo habes histo. tripart. lib. 4. cap. 4. & infra. **Arriana hæresis inualuit.** Extat epistola eius increpatoria ad episcopos Oriētales pro causis Athanasij episcopi Alexandrini lectione digna. 34. Papa sub Petro.

Romana synodus sub Iulio celebrata est synodus Romana, in qua conuenerunt. 116. Episcopi contra Arrium, & eius discipulos, quem damnarunt cum suis dogmatibus præſidente Iulio, confirmantes acta in synodo Nicæna. De hac synodo nihil præterea habetur.

Sub codē Coloniē. sy. Sub eodem celebrata est synodus Coloniensis contra Eufratam blasphemum, & hæreticum, qui Christum negabat Deum. Damnatus est, & priuatus episcopatu.

Conciliū Antiochenū. **ANTIOCHENVM CONCILIVM.**

Regulæ Antiocheni Concilij expositæ apud Antiochiam.

San-

Sancta, & pacatissima synodus in vnum congregata, his, qui per singulas prouincias sunt, vnanimis sanctis, & cōsacerdotibus in Domino salutem. Gratia & veritas Iesu Christi domini, & saluatoris nostri, sanctam & Antiochenam ecclesiam visitans, & in vnum connectens per concordiam pacatissimi spiritus, multa quidem & alia perfecit, in omnibus autē, suggerente sancto, & pacifico spiritu, etiam hoc perfecit: vt quæ visa sunt rectè constitui, cum plurima consideratione, & iudicio vnà cum omnibus nobis Antiochiæ ex diuersis prouinciis in vnum collectis episcopis, in vestram notitiam deferuntur. Credimus autem gratiæ Domini, & spiritui sancto pacis, quod & ipsi conspirabitis nobis, tanquā in vnam fuissetis virtutem: & nobiscum orationibus adnitentes, magis autem muniti, & in spiritu sancto præſente iisdem ipsis, quæ definita sunt, consentientes, & ea, quæ visa sunt recta, roborantes, cum consensu sancti spiritus consignabitis. Sunt autem præſiniti canones ecclesiastici hi, qui infra sunt scripti.

Canon primus.

Non licere Pascha diuerso tempore facere, nec cum Iudæis celebrare, sicut in Nicæno concilio statutum est.

Canon. 2. Non licere cum excommunicatis communicare.

OMnēs, qui ingrediuntur ecclesiam Dei, & scripturas sacras audiunt, nec communicant in oratione cum populo, sed pro quadam intemperantia se à perceptione sanctæ communionis auertunt: hi de ecclesia remoueantur, quādiu per confessionem pœnitentiæ fructus ostendant, & precibus indulgentiam consequantur. Cum excommunicatis autem non licere communicare, nec cum his, qui per domos conueniunt deuitantes orationes ecclesiæ: simul orandum est, ab alia quoq; ecclesia non suscipiendum, qui in alia minime congregatur. Si quis autem de episcopis, aut presbyteris, vel diaconis, seu quilibet ex clero deprehensus fuierit cū excommunicatis communicare, etiam iste priuetur cōmunionē, tanquam qui regulam confundat ecclesiæ.

Canon. 3. Non debere clericum ad aliam ecclesiam migrantem.

ibi perseverare.

SI quis presbyter, aut diaconus, aut omnino quilibet ex clero,

7. q. 1. Si quis presbyter.

clero parochiam propriam deferens, ad aliam properauerit, vel omnino demigrans, in alia parochia per multa tempora nititur immorari: ulterius ibidem non ministret, maxime si vocanti suo episcopo, & regredi ad propriam parochiam commonenti, obedire contempserit. Quod si in hac indisciplinatione perdurat, à ministerio modis omnibus remoueatur: ita ut nequaquam locum restitutionis inueniat. Si vero pro hac causa damnatum alter episcopus suscipiat, hic etiam à communi coerceatur synodo, velut qui ecclesiastica constituta dissoluat.

Can. 4. Nō licere ep̄o, vel clerico si exauctorizatus fuerit, ministrare.

Si quis episcopus dānatus à synodo, vel presbyter, aut diaconus à suo episcopo, ausi fuerint aliquid de ministerio sacro contingere: siue episcopus iuxta præcedentem consuetudinem, siue presbyter, aut diaconus, nullo modo liceat ei nec in alia synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis, sed cōmunicantes ei omnes abiici de ecclesia: & maxime, si postea quā didicerint aduersum memoratos prolatam fuisse sententiam, eisdem cōmunicare tentauerit.

Can. 5. Ne clerici, contempro episcopo, seorsum se colligant.

Si quis presbyter, aut diaconus episcopum proprium contemnens, se ab ecclesia sequestrauit, & seorsum colligens, altare constituit, & commonenti episcopo non acquieuerit, nec consentire, vel obedire voluerit semel & iterum conuocanti: hic damnatur omnimodò, nec vltra remedium conseqatur, quia suam recipere non potest dignitatem. Quod si ecclesiam conturbare, & sollicitare perfisset, tanquam seditiosus per potestates exteras opprimatur.

Can. 6. De excommunicatis.

11. q. 3. Siquis à proprio. **S**i quis à proprio episcopo cōmunionis priuatus est, nō autem suscipiatur ab aliis, quā suo recōcilietur ep̄o, aut certè ad synodum, quæ congregatur, occurrens pro se satisfaciatur. Et persuadens concilio, sententiam suscipiat alteram. Hæc autem definitio maneat circa laicos, & presbyteros, & diaconos, omnesque, qui sub regula esse monstrantur.

Can. 7. De peregrinis.

D. 71. Nullus absq̄. **N**ullus peregrinorum sine pacificis, id est, commendatitiis suscipiatur epistolis.

Can.

Can. 8. Ut epistola à solo fiant Chorepiscopo.

Presbyteri, qui sunt in agris, canonicas epistolas dare nō possunt: ad solos tantum vicinos episcopos literas destinabunt. Chorepiscopi autem, qui sunt irreprehensibiles, dare possunt pacificas, id est, generales epistolas.

Can. 9. De metropolitanis episcopis.

Per singulas regiones episcopos conuenit nosse, metropolitanum episcopum sollicitudinem totius prouinciæ gerere. Propter quod ad metropolim omnes vndique, qui negocia videntur habere, concurrant. Vnde placuit, eum & honore præcellere, & nihil amplius præter eum cæteros episcopos agere, secundum antiquam à patribus nostris regulam constitutam: nisi ea tantum, quæ ad suam dioecesim pertinent, possessionesque subiectas. Vnusquisque enim episcopus habeat suæ parochiæ potestatem, ut regat iuxta reuerentiam singulis cōpetentem, & prouidentiam gerat omnis possessionis, quæ sub eius est potestate: ita ut presbyteros, & diaconos ordinet, & singula suo iudicio cōprehendat. Amplius autem nihil agere tenet præter Antistitem metropolitanum, nec metropolitanus sine cæterorum gerat consilio sacerdotum.

6. q. 3. Per singulas.

Can. 10. De his, qui vocantur Chorepiscopi.

Qui in vicis, vel possessionibus Chorepiscopi nominantur, quauis manus impositionem episcoporum perceperit, & ut episcopi consecrati sint: tamen sanctæ synodo placuit, ut modum proprium recognoscant, ut gubernent sibi subiectas ecclesias, earumque moderamine, curaque cōtenti sint. Ordinent etiam lectores, & subdiaconos, atque exorcistas, quibus promotiones istæ sufficiant. Nec presbyterum verò, nec diaconum audeant ordinare, præter ciuitatis episcopum, cui ipse cum possessione subiectus est. Si quis autem transgredi statuta tentauerit, depositus, quo utebatur, honore priuetur. Chorepiscopum verò ciuitatis episcopus ordinet, cui ille subiectus est.

Can. 11. De episcopis, vel clericis aduentibus Imperatorem.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut quilibet regulæ subiectus Ecclesiæ, præter concilium, & literas episcoporum prouinciæ, & præcipue metropolitani, adierit Imperatorem, hunc reprobari, & abijci oportere, non solum à cōmunionem,

23. q. 8. Si quis ep̄s.

nione, verum & ab honore, cuius particeps videtur existere, quia venerandi Principis auribus molestiam tentauit inferre contra leges Ecclesie. Si igitur adire Principem necessaria causa deposcit, hoc agatur cum tractatu, & consilio metropolitani, & ceterorum episcoporum, qui in eadem provincia commorantur, qui etiam proficiscentem suis prosequantur epistolis.

Can. 12. De damnatis episcopis, aut clericis aduentibus Imperatorem.

10. q. 5. Si quis a proprio. **S**I quis a proprio episcopo presbyter, aut diaconus, aut a synodo fuerit episcopus forte damnatus, & Imperatoris auribus molestus extiterit: oporteat ad maius episcoporum conuerti concilium, & quae putauerint habere iusta, plurimis episcopis suggerant, eorumque discussiones, ac iudicia praestolentur. Si vero haec paruipendentes molesti fuerint Imperatori, hos nulla venia dignos esse, nec locum satisfactionis habere, nec spem futurae restitutionis penitus operiri diiudicamus.

Can. 13. Ne episcopi in aliena provincia ordinationes efficiant.

9. q. 1. Nullum episcopum. **N**ullus episcopus ex alia provincia audeat ad aliam transgredi, & ad promotionem ministerij aliquos in Ecclesijs ordinare, licet consensum videantur praebere nonnulli, nisi literis tam metropolitani, quam ceterorum, qui cum eo sunt, episcoporum rogatus adueniat, & sic ad actionem ordinationis accedat. Si vero, nullo vocante, in ordinato more deproperet super aliquibus ordinationibus & ecclesiasticis negocijs ad eum non pertinentibus, componendis, irrita quidem, quae ab eo geruntur, existant: ipse vero in compositi motus sui, & irrationabilis audaciae subeat ultionem, ex hoc iam damnatus a sancto Concilio.

Can. 14. De episcopis accusatis.

6. q. 4. Si quis eps. **S**I quis episcopus de certis criminibus iudicetur, & contingat de eo comprouinciales episcopos disfidere, cum iudicatus ab alijs innocens creditur, reus ab alijs extimatur: pro totius huius ambiguitatis absolutione sanctae synodo placuit, vt metropolitanus episcopus a vicina provincia iudices alios conuocet, qui controuersiam tollant, vt per eos, simul & per comprouinciales episcopos, quod iustum visum fuerit, approbetur.

Can.

Can. 15. De quibus, vt supra.

SI quis episcopus de certis criminibus accusatus, condemnatur ab omnibus episcopis eiusdem provinciae: cunctique consonanter eandem contra eum formam decreti protulerint: hunc apud alios nullo modo iudicari, sed firmam concordantium episcoporum provinciae manere sententiam.

Can. 16. De episcopis vacantibus.

SI quis episcopus vacans, in ecclesiam vacantem profiliat sedemque; peruat abscque; integro, perfectoque; consilio: hic abiiciatur, necesse est, & si cunctus populus, quem diripuit, eum habere delegerit, Perfectum vero concilium illud est, vbi interfuerit metropolitanus antistes.

Can. 17. De episcopis, qui cum ad episcopatum conuocantur, euitant.

SI quis episcopus, per manus impositionem episcopatum accepit, & praesens populo constitutus, ministerium subire neglexerit, nec acqieuerit ire ad ecclesiam sibi commissam: hunc oportet communionem priuari, donec susceperit coactus officium, aut certe de eo aliquid integra decreuerit eiusdem provinciae synodus sacerdotum.

Can. 18. De eisdem, quibus supra.

SI quis eps ordinatus ad parochiam minimè, cui est electus, accesserit, non suo vitio, sed quod eum, aut populus vetet, aut propter aliam causam, non tamen eius vitio perpetrata: hic & honoris sit, & ministerij particeps, dummodo nil molestus ecclesiae rebus existat, vbi ministrare cognoscitur. Quem etiam obseruare conueniet, quicquid synodus perfecta provinciae, quod visum fuerit iudicando, decreuerit.

Can. 19. Non licere episcopum ordinari, sine consilio metropolitani.

Episcopus praeter synodum, & praesentiam metropolitanam, nullatenus ordinetur.

Can. 20. Vt bis in anno synodus celebretur.

Propter utilitates ecclesiasticas, & absolutiones earum rerum, quae dubitationem controuersiamque recipiunt, proptimè placuit: vt per singulas quasque; provincias episcoporum concilia celebrentur.

Can. 21. Ne episcopi de vna parochia in aliam transcant.

Episcopus ab alia parochia nequaquam migret ad aliam, nec sponte sua profusus insiliens, nec vi coactus a populis, nec

G ab

De trāslatio ab episcopis necessitate compulsus, maneat autem in ecclesia, quā primitus à Deo fortitus est, Nec inde trāsmigret secundum pristinum de hac re terminum constitutum.

Can. 22. Episcopum non debere in alienam irruere ciuitatem.

9. q. 2. Ep̄m non debere. **E**piscopus alienam ciuitatem, quæ non est illi subiecta, non adeat, nec ad possessionem accedat, quæ ad eum non pertinet, super ordinationem cuiusquam, nec constituat presbyteros, aut diaconos alteri subiectos episcopo, nisi fortè cum consilio, & voluntate regionis episcopi. Si quis autem tale aliquid facere tentauerit, irrita sit eius ordinatio, & ipse coerceatur à synodo. Nam si ordinare non potuerit, nullatenus iudicabit.

Can. 23. Episcopo non licere successorem sibi constituere.

8. q. 1. Ep̄m non liceat. **E**piscopo non licere pro se alterum successorem sibi constituere, licet ad exitum vitæ perueniat. Quod si tale aliquid factum fuerit, irritum esse huiuscemodi est constitutum. Seruetur autem ius ecclesiasticum, id continens, oportere non aliter fieri nisi cum synodo, & iudicio episcoporum: qui post obitum quiescentis potestatem habent, eum, qui dignus extiterit: promouere.

Can. 24. De rebus ad ecclesiam pertinentibus.

9. q. 1. Quæcunq; res. **Q**uæ sunt ecclesiæ, sub omni sollicitudine, & conscientia bona, & fide, quæ in Deum est, qui cuncta cōsiderat, iudicatq; seruentur: quæ etiam dispensanda sunt iudicio & potestate Pontificis, cui commissus est populus, & animæ, quæ in ecclesia congregantur. Manifesta verò sint, quæ pertinere videntur ad ecclesiam, cum notitia presbyterorum, & diaconorum, qui circa ipsum sunt: ita ut agnoscat, nec ignoret, quæ sint ecclesiæ propria: nec eos aliquid lateat. Ut si contigerit episcopum migrare de seculo, certis existentibus rebus, quæ sunt ecclesiæ, nec ipsæ collapsæ depercant, nec quæ propria probantur episcopi, sub occasione rerum peruadantur ecclesiæ. Iustum namq; & acceptum est coram Deo, & hominibus, ut sua episcopus, quibus voluerit, derelinquat, & quæ ecclesiæ sunt, eidem conferentur ecclesiæ: ut nec ecclesia aliud quod patiatur incommodum, nec episcopus sub occasione proscribatur ecclesiæ, & in causas incidant, qui ad eam pertinent, & ipse post obitum maledictionibus ingrauetur.

Can.

Can. 25. Ut episcopus dispensanda res ecclesiasticas habeat potestatem.

Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes, qui indigent, cum summa reuerentia & timore Dei. Participet autè & ipse, quibus indiget, si tamè indiget tam in suis, q̄ in fratrum, qui ab eo suscipiuntur, necessarijs vsibus profuturis, ita ut in nullo qualibet occasione fraudentur, iuxta sanctum Apostolum sic dicentem: Habentes victum, & tegumentum, his contenti simus. Quod si contentus istis minime fuerit, conuertat autem res Ecclesiæ in suos vsus domesticos, & eius commoda, vel agrorum fructus, non cum presbyterorum conscientia, diaconorumq; pertractet: sed horum potestatem domesticis suis, aut propinquis, aut fratribus, filijsq; committat, ut per huiusmodi personas occultè ceteræ lædantur Ecclesiæ, Synodo prouinciarum pœnas ille persoluat. Si autè & aliter accusetur episcopus, aut presbyteri, qui cum ipso sunt, quod ea quæ pertinet ad ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet ecclesiastica facultate sibi met vsurpent, ita ut ex hoc affligantur quidè pauperes: criminatori verò, & blasphemijs tam sermo prædicationis, q̄ hi, qui dispescant, taliter exponantur, & hos oportet corrigi, sancta synodo, id quod cōdecet, approbante. Et subscripserunt. 30. episcopi, qui in eodem concilio conuenerunt.

De hac synodo legitur in decretis. d. 16. ca. Sexta synodus. *Subscriptio episcoporum*
Finis Concilij Antiocheni.

Probatum est concilium Antiochenum, in sexta synodo generali Constantinopoli in Trullo celebrata, ut ex secundo canone editionis Græcæ constat, & per Dionysium Papam. Ut patet per Eusebium. lib. 7. cap. 24. & 25. in hist. ecclesiast.

20 CONCILIVM SARDICENSE SVB IV- Concilium Sardinie. *Concilium Sardicense.*
lio primo Papa, de cuius origine & causa, qua congregaretur, habes in historia tripartita, lib. 4. cap. 21.

Congregatum est præcepto Constantii Imperatoris, ut Athanasius ad suam rediret ecclesiam, à qua expulsus fuerat per hæreticos episcopos Arianos. Conuenerunt in eo concilio Orientales, & Occidentales episcopi. Occidentales circiter. 300. Orientales verè. 76. Qui tñ cōtinuò discedentes à cōcilio, seorsum facere cōcilium aliud, in quo statuerunt dogmata Arianorum, ut habes in hystoria prædicta. Causa discessus fuit, quia dixerunt se nolle

G 2

ad ver-

ad verba procedere, nisi prius à Concilio submouerentur Pauli, & Athanasii defensores, quod occidentales passi non sunt. Cui concilio adfuit Osius episcopus Cordubens. qui & adfuit in Concilio Nicæno. Celebratum est anno. 11. ab obitu Constantini patris duorum Augustorum, Constantis, & Constantii: vt habes lib. 4. ecclesiast. histo. tripur. cap. 25.

Cap. 1. De episcopis, qui ciuitates mutauerint.

D. 8. Mala cōsuetudo. Prohibeēt mutatio episcoporum de vna ad aliam ecclesiam. Osius episcopus dixit: Non minus mala consuetudo, quā perniciosa corruptela funditus eradicanda est: ne cui liceat episcopo, de sua ciuitate ad aliam transire ciuitatem. Manifesta est enim causa, qua hoc facere tentant: cum nullus in hac re inuentus sit episcopus, qui de maiori ciuitate ad minorem transfret. Vnde apparet, avaritiæ ardore eos inflamari, & ambitioni seruire, & vt dominationem agāt. Si omnibus placet, huiusmodi pernicies sæuius, & austerius vindicetur: vt nec laicam communionem habeat, qui talis est. Respondunt vniuersi: Placet.

Cap. 2. De eisdem episcopis.

Osius episcopus dixit: Etiam si talis aliquis extiterit temerarius: vt fortassis talem excusationem afferens, asseueret, quod à populis literas acceperit, cum manifestū sit, potuisse plures præmio, & mercede corrumpi eos, qui synceram fidem non habent: vt clamarent in Ecclesia, & ipsum petere viderentur episcopum. Omnino has fraudes damnandas esse arbitror: ita vt nec laicam in fine communionem talis accipiat. Si verò omnibus placet, Statute. Synodus respondit: Placet.

Cap. 3. De episcopo adiudicato.

6. q. 4. Osius episcopus. Osius episcopus dixit: Illud quoque necessario adiiciendum est: vt episcopi de sua prouincia ad aliam prouinciam, in qua non sunt episcopi, non transcant: nisi fortè à fratribus suis inuitati, ne videamur ianuam claudere charitatis. Quod si in aliqua prouincia aliquis episcopus contra fratrem suum episcopum litem habuerit, vnus de duobus, ex alia prouincia aduocet episcopum cognitorem. Quod si aliquis episcopus iudicatus fuerit in aliqua causa, & putat se bonam causam habere, vt iterum Concilium renouetur: si vobis placet sancti Petri Apostoli memoriam honoramus: vt scribatur ab his, qui causam examinarunt, Iulio Romano

mano episcopo, & si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur, & det iudices. Si autē probauerit talē causam esse, vt nō refricētur ea, quæ acta sunt: quæ decreuerit, confirmata erunt. Si hoc omnibus placet? Synodus respondit, Placet.

Cap. 4. De episcopis depositis.

Gaudentius episcopus dixit: Addendum, si placet, huic sententiæ, quam plenam sanctitate protulisti, vt quum aliquis episcopus depositus fuerit, eorum episcoporum iudicio, qui in vicinis locis cōmorantur, & proclamauerit agendum sibi negotium in vrbe Roma: alter episcopus in eius cathedra, post appellationem eius, qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur, nisi causa fuerit in iudicio episcopi Romani determinata.

Cap. 5. Quando quis debeat à vicinis prouinciæ episcopis ordinari.

Osius episcopus dixit: Si contigerit in vna prouincia, in qua plurimi fuerint episcopi, vnum fortè remanere episcopum, ille verò per negligentiam noluerit ordinare episcopum, & populi conuenerint: episcopi vicinæ prouinciæ debent illum prius cōuenire episcopum, qui in ea prouincia moratur, & ostendere, quod populi petāt sibi rectorem, & hoc iustum esse, vt & ipse veniat, & cum ipso ordinent episcopum. Quod, si cōuentus literis tacuerit, & dissimulauerit, nihilque rescripserit, satisfaciendum esse populis, vt veniant ex vicina prouincia episcopi, & ordinent episcopum.

Cap. 6. De non ordinandis episcopis per vicos.

Licentia verò danda nō est ordinandi episcopum, aut in vico aliquo, aut in modica ciuitate, cui sufficit vnus presbyter: quia non est necesse ibi episcopum fieri, ne vilescat nomen episcopi, & authoritas. Non debent illi ex alia prouincia inuitati face- re episcopum, nisi aut in his ciuitatibus, quæ episcopos habuerūt, aut si qua talis, aut tam populosa est ciuitas, quæ meretur habere episcopum. Si hoc omnibus placet? Synodus respondit, Placet.

Cap. 7. De episcopis accusatis.

Osius episcopus dixit: Placuit autē, vt si episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint cōgregati episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eū deiecerint: si appellauerit, quæ deiectus est, & cōfugerit ad episcopum Romanæ ecclesiæ, & voluerit se audiri, si iustum ptauerit, vt renouetur iudiciū, vel discussionis exa-

men: scribere his episcopis dignetur, qui in finitima, & propinqua prouincia sunt, vt ipsi diligenter omnino requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quod si is, qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit episcopum Romanum, vt è latere suo presbyterū mittat: erit in potestate epi, quid velit, & quid æstimet. Et si decreuerit mittendos esse, qui presentes cum episcopis iudicent, habentes eius auctoritatem, à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si verò crediderit epōs sufficere, vt negotio terminum imponant, faciet, quod sapientissimo concilio iudicauerit.

Cap. 8. Vt episcopi passim ad comitatum non pergant.

Osus episcopus dixit: Importunitates, & nimia frequentia, & iniustæ petitiones fecerunt, nos non tantum habere, vel gratiam, vel fiduciam, dum quidam non cessant ad comitatum ire episcopi, & maxime Aphri, qui sicuti cognouimus, sanctissimi fratres & coepiscopi nostri) grati salutaria cōsilia spernunt, atq; contemnunt: vt non solum ad comitatum, multas & diuersas ecclesiæ non profuturas perferant causas, vt fieri solet, aut oportet, vt aut pauperibus, aut viduis, aut pupillis subueniatur: sed & dignitates seculares, & administrationes quibusdam postulant. Hęc itaque prauitas olim non solum murmuraciones, sed & scandala excitat. Honestum est autem, vt episcopi intercessionē his præstent, qui iniqua vi opprimuntur, aut si vidua affligatur, aut pupillus expolietur: si tamen isthæc nomina iustam habeant causam, aut petitionem. Si vobis ergo fratres charissimi placet, decernite, ne episcopi ad comitatum accedant, nisi fortè hi, qui religiosi Imperatoris literis, vel inuitati, vel vocati fuerint. Sed quoniam sæpe contingit, vt ad misericordiam ecclesiæ confugiant, qui iniuriam patiuntur, aut qui peccates in exilio, vel insulis dānantur, aut certè quamcunq; sententiam suscipiunt, subueniendum est his, & sine dubitatione petenda indulgentia. Hoc ergo decernite, si vobis placet. Vniuersi dixerunt: Placet, & constituatur.

Cap. 9. De diaconis ad comitatum dirigendis.

Osus ep̄s dixit: Hoc quoq; prouidentia vestra tractare debet, q̄ decreuistis, ne episcoporum improbitas nitatur, vt ad comitatum pergant. Quicumq; ergo (quales superius memora-

morauimus) preces habuerint, vel acceperint, per diaconum suū mittat: quia persona ministri inuidiosa nō est, & quę impetrauerit, celerius poterit referre. Et hoc cōsequens esse videtur, vt de qualibet prouincia episcopi ad eū fratrem, & coepiscopū nostrū preces mittat, qui in metropoli cōsistit: vt ille & diaconū eius, & supplicationes destinet, tribuēs cōmendatitias epistolas pari ratione ad fratres, & coepiscopos nostros, qui in illo tempore in his regionibus, & urbibus morantur, in quibus scilicet & beatus Augustus, rempublicā gubernat. Si verò habeat episcop⁹ amicos in palatio, qui cupit aliquid (quod tamē honestum est) impetrare, non prohibetur per diaconum suum rogare, ac significare his, quos scit benignā intercessionem sibi absenti posse præstare.

Cap. 10. Quod sit eundem ad comitatum pro pupillis, & viduis.

Si verò Romā venerint (sicut dictū est) sanctissimo fratri, & coepiscopo nostro Romanę ecclesię preces, quas habent, tradat: vt & ipse prius examinet, si honestæ & iustæ sunt: & præstet diligentiam atq; sollicitudinē, vt ad comitatum perferantur. Vniuersi dixerūt placere sibi, & honestū esse consilium.

Alipius ep̄s dixit: Si propter pupillos & viduas, vel laborantes, qui causas nō iniquas habēt, susceperint peregrinationis incōmoda, habebūt aliquid rationis. Nunc verò cū ea postulent præcipuē, quæ sine inuidia hominum, & sine reprehensione esse nō possunt, non necesse est ire ad comitatum.

Cap. 11. Quod episcopi euntes ad comitatum, sollicitè discutiant.

Gaudentius episcopus dixit: Ea, quæ salubriter præmonuistis conuenientia, & æstimatione omnium, & Deo placitura & hominibus: tenere hanc firmitatem possunt, si metus huic sententiæ coniungatur. Scimus enim & ipsi sapientissimē, propter paucorū imprudentiā, religiosum sacerdotale nomen fuisse reprehensum. Si igitur aliquis cōtra omnium sententiam nisus, voluerit ambitioni magis placere, q̄ Deo: is debet scire, causis redditis, honorem, dignitatemq; se amissurum. Quod ita demū compleri poterit, si vnusquisq; nostrū, qui in Canali constitutus est, quem progredientem episcopum viderit, inquirat transitū eius, causas videat, quō tendat agnoscat: & si quidem eum inuenerit ire ad comitatum, requirat & illud, quod superius comprehensum est, ne forte inui-

tè inuitatus est, vt ei facultas eundi permittatur. Si verò (vt superius memorauit sanctitas vestra) propter desideria, & ambitiones ad comitatum pergat: neq; in literis eius scribatur, neq; in communionem recipiatur. Si vobis placet, omnium sententia confirmari debet. Vniuersi dixerunt, hoc honestum esse, & placere sibi hanc constitutionem.

Osius episcopus dixit: Sed & moderatio necessaria est, dilectissimi fratres, ne adhuc aliqui, nescientes quid decretum sit in synodo, subito veniant ad ciuitates eas, quæ in Canali sunt. Debet ergo episcopus ciuitatis ipsius admonere eum, & instruere, & ex eo loco diaconum suum mittat. Admonitus ipse tamen redeat in parochiam suam.

Cap. 13. Vt ne ex laico quilibet episcopus ordinetur.

D. 61. Osius episcopus.

Osius episcopus dixit: Et hoc necessarium arbitror, vt diligentissimè tractetis, si fortè aut diues, aut scholasticus deforo, aut ex administratore episcopus fuerit postulatus: vt nõ prius ordinetur, nisi ante & lectoris munere, & officio diaconi, aut presbyteri, fuerit perfunctus: & ita per singulos gradus (si dignus fuerit) ascendat ad culmen episcopatus. Postest enim per has promotiones, quæ habebunt utiq; prolixum tempus probari, qua fide sit, quæue modestia, qua grauitate, & verecundia: & si dignus fuerit probatus, diuino sacerdotio illustretur: quia conueniens non est, nec ratio, vel disciplina patitur, vt temerè, & leuiter ordinetur, aut episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui neophytus est. Maxime cum & magister gentium beatus Apostolus, ne hoc fieret denunciasset, & prohibuisse videatur: sed hi quorum per longum tempus examinata sit vita, & merita fuerint comprobata. Vniuersi dixerunt, placere sibi hæc.

Cap. 14. Vt episcopus in aliena prouincia non immoretur.

Osius episcopus dixit: Et hoc quoq; statuere debetis, vt episcopus, si ex alia ciuitate cum venerit ad aliam ciuitatem, vel ex prouincia sua ad aliam prouinciam, & ambitioni magis quàm deuotioni seruiens, voluerit in aliena ciuitate multo tempore residere (fortè enim euenit, episcopum loci non esse tam instructum, neq; tam doctum) is verò, qui aduenit, incipiat contemnere eum, & frequenter facere sermonem: vt dehoneffet & deformet illius personam: ita vt ex hac occasione

non

non dubitet relinquere ad signatam sibi Ecclesiam, & transeat ad alienam. Definite ergo tempus: quia & nõ recipi episcopus inhumanum est, & si diutius resideat, perniciosum est, hoc ergo ne fiat, prouidendum est. Memini autem, superiore concilio fratres nostros constituisse, vt si quis laicus in ea, in qua commoratur, ciuitate, tres Dominicos dies, id est, per tres septimanas, non celebrasset conuentum, communionem priuaretur. Si ergo hæc circa laicos constituta sunt, multo magis episcopo nec licet, nec decet: si nulla sit tan grauis necessitas, quæ detineat, vt amplius à supra scripto tempore absens sit ab Ecclesia sua. Vniuersi dixerunt, placere sibi.

Cap. 15. Quòd non liceat episcopo à sua ecclesia plus tribus hebdomadis abesse.

Osius episcopus dixit: Quia nihil prætermitti oportet, sunt quidem fratres, & coepiscopi nostri, qui non eam ciuitatem possident, in qua videntur episcopi esse constituti, vel certè quòd paruam rem illic habeant, alibi autem idonea prædia habere cognoscuntur, vel affectionem proximorum, quibus indulgeant: hætenus permitti eis oportet, vt accedant ad possessiones suas, & disponant, vel ordinent fructum laboris sui, vt post tres Dominicos, id est, post tres hebdomadas, si morari necesse est, in suis potius fundis morentur. Aut si est proxima ciuitas, in qua est presbyter, ne sine Ecclesia videatur facere diem Dominicum, illuc accedat: vt neque res eius domesticæ per absentiam eius detrimentum sustineant, & non frequenter veniendo ad ciuitatem, in qua episcopus moratur, suspensionem iactantiae, & ambitionis euadat. Vniuersi dixerunt, placere sibi.

Cap. 16. De clericorum excommunicatione.

Osius episcopus dixit: Hoc quoq; omnibus placet, vt siue diaconus, siue presbyter, siue quis clericorum ab episcopo suo communionem fuerit priuatus, & ad alterum perrexerit episcopum, & scierit ille, ad quem confugit, eum ab episcopo suo fuisse abiectum: non oportet, vt ei communionem indulgeat. Quòd si fecerit, sciat se, conuocatis episcopis, causam esse dicturum. Vniuersi dixerunt: Hoc statutum & pacem seruabit, & concordiam custodiet.

Cap. 17. De excommunicatione, apud vicinos episcopos audiendis.

G 5

Osius

De residetia episcoporum in sua Ecclesia.

De residetia episcoporum.

ii. q. 3. Si forte.

O Sius episcopus dixit: Quod me adhuc mouet, reticere non debeo. Si episcopus, qui fortè iracundus (quod esse non debet) citò, & asperè commouetur aduersus presbyterum, siue diaconum suum, & exterminare eum de ecclesia voluerit: prouidendum est, ne innocens damnetur, aut perdat communionem. Et ideo habeat potestatem is, qui abiectus est, vt episcopus finitimos interpellat, & causa eius audiatur, ac diligentius tractetur: quia non oportet ei negare audientiam roganti. Et ille episcopus, qui aut iuste, aut iniuste eum abiicit, patienter accipiat, vt negocium discutatur: vt vel probetur sententia eius à plurimis, vel emendetur. Tamen priusquam omnia diligenter, & fideliter examinentur, eum, qui fuerit à communionem separatus, ante cognitionem nullus alius debet præsumere, vt communionem societ. Hi verò, qui conueniunt ad audiendum, si viderint clericorum esse fastidium, & superbiam: quia iam non decet, vt episcopus iniuriã, vel contumeliã patiatur: fauoribus eos verbis castiget, vt obediãt honesta præcipiẽti episcopo: quia sicut ille clericis syncerũ exhibere debet amorẽ charitatis, ita quoq; vicissim ministri infucata debent episcopo suo exhibere obsequia.

Cap. 18. De non sollicitandis clericis alienis.

I Anuaris episcopus dixit: Illud quoq; statuatur sanctitas vestra, vt nulli episcopo liceat alterius episcopi ciuitatis ministrum ecclesiasticum sollicitare, & in suis parochijs ordinare. Vniuersi dixerunt: Placet, quia ex his contentiõibus solet nasci discordia: & ideo prohibet omnium sententia, ne quis hoc facere audeat.

Cap. 19. Non licere episcopo, alterius clericum in sua ecclesia ordinare.

O Sius episcopus dixit: Et hoc vniuersi constituimus, vt quicumq; ex alia parochia voluerit alienũ ministrum, sine cõsensu episcopi ipsius, & sine voluntate ordinare, nõ sit rata ordinatio eius. Quicumq; autẽ hoc vsurpauerit, à fratribus, & coepiscopis nostris, & admoneri debet, & corrigi.

Cap. 20. Vt extranei clerici apud Thessalonicam non tardent.

A Etius episcopus dixit: Non ignoratis, quãta, & qualis sit Thessalonicensiu ciuitas. Sæpe ad eam veniunt ex alijs regionibus presbyteri, & diaconi, & non sunt contenti brevi tempore morari: & aut resident ibi, aut certè vix post longa spa-

ga spatia ad sua redire coguntur. Vniuersi dixerunt. Ea tempora, quæ constituta sunt circa episcopos, & circa has personas obseruari debent.

Cap. 21. De suscipiendis his, qui persecutionem patiuntur.

O Sius episcopus dixit: Suggestente fratre, & coepiscopo nostro Olympio, etiam hoc placuit: vt si aliquis vim perpessus est, & iniquè expulsus pro disciplina, & catholica confessione, vel pro defensione veritatis, effugiens pericula, innocens, & deuotus ad aliam venerit ciuitatem: non prohibeatur immorari, quamdiu aut redire possit, aut iniuria eius remedium acceperit: quia durum est, eum, qui persecutionem patitur, non recipi. Etiam & larga beneuolentia, & humanitas ei est exhibenda. Omnis synodus dixit: Vniuersa, quæ constituta sunt, catholica ecclesia in vniuerso orbe diffusa custodiat. Et subscripserũt, qui conuenerãt, omnes episcopi diuersarum prouinciarum, numero. 121.

Est generale concilium ex vniuersis orbis prouincijs, receptum ab vniuersali ecclesia, vt patet. d. 16. c. Quod dicitur, ex Nicolao Papa. Et in sexta synodo generali Constantino- poli in Trullo celebrata.

39 HIEROSOLYMITANVM CONCILIVM Cõcilium Hierosolymitanum.
 Concilium sub codẽ Julio celebratũ est per Maximum episcopũ, cum Athanasius reuerteretur ad ecclesiã suam, literis Constantij Imperatoris, & Iulij Pontificis. In quo hoc tantũ actum est, vt consensu omnium episcoporum restitueretur Athanasius ad communionem, & pristinam dignitatem. Quæ habentur fufius histo. tripart. libr. 4. cap. 34.

Paulò post, iussit Imperator Constantius, in Syrmio concilium, in quo tradiderunt regulas fidei orthodoxas contra Arrium, in quibus interpretati sunt locum illum, Genes. 19. Pluit Dominus, à Domino: vt sit sensus, Non quòd ipse pater à semetipso pluere dicat: sed pluit Dominus filius, à domino patre. De hoc concilio habetur histor. tripart. lib. 5. cap. 3. & c. Adfuit Osius episcopus Cordubens. vt refertur in historia prædicta.

40 FIDES SYRMIIEN. CONCILII.
 Redimus in vnum Deum, patrem omnipotentem, creatorem

tozem, & factorem vniuersorum, ex quo omnis paternitas in cœlo, & in terra nominatur. Et in vnigenitū eius filium, Dominum nostrum Iesum Christum, qui ante omnia secula ex patre natus est, Deum ex Deo, lumen ex lumine, per quem facta sunt omnia in cœlis, & in terra, visibilia, & inuisibilia, verbum existens, & sapientia, & lumen verum, & vita. Qui nouissimis diebus propter nos humanatus est ex sancta virgine, & crucifixus, & mortuus, & sepultus. Et resurrexit à mortuis tertia die, & ascendit in cœlum, & sedet in dextera patris. Et venturus est in consummatione seculi iudicare viuos, & mortuos: & reddere vnicuique secundum opera sua: cuius imperium sine fine existens, in secula permanet infinita. Erit enim sedens in dextera patris, non solum in hoc seculo, sed etiam in futuro. Et in spiritum sanctum paracletum, id est, consolatorem, quem promittens Apostolis post ascensionem ad cœlos esse mittendum, vt doceret, & commemoraret eis vniuersa, transmisit. Per quem etiam sanctificantur animæ credentium in eo veraciter. Eos autem qui dicunt, ex non existentibus filium, aut ex altera essentia, & non ex Dei: & quia erat tēpus, aut seculū, quādo non erat, alienos nouit sancta ecclesia. Rursus igitur dicimus:

1. Si quis patrem, & filium duos deos dicit, anathema sit.

2. Et si quis Deum Christum, ante secula filium Dei, ministrantem patri ad creationem vniuersorum, non confiteatur, anathema sit.

3. Si quis ingenitum, aut partum eius ex Maria natum dicere præsumit, anathema sit.

4. Si quis secundum præsentiam ante Mariam dixerit filium esse, & non ante secula ex patre natum, apud Deum esse: & per ipsum omnia facta, anathema sit.

5. Si quis substantiam Dei dilatari, aut cōtrahi dixerit, anathema sit.

6. Si quis dilatatā substantiam Dei filium dixerit facere, aut dilatationē eius substantiæ filiū nominauerit, anathema sit.

7. Si quis affectiuum, aut prolatiuum verbum dixerit Dei filium, anathema sit.

8. Si quis hominem solum dixerit filium, qui ex Maria est, anathema sit.

Si

Matth. 16.

Ioan. 14.

9. Si quis Deum, & hominem ex Maria dicens: Deum ingenitum eundem intelligit, anathema sit.

10. Si quis illud, quod scriptum est: Ego Deus primus, & ego postea, & præter me non est Deus, cum ad destructionē idolorum, & deorum non existentium dictum sit: ad destructionem magis vnigeniti ante secula Dei, Iudaicè percipit, anathema sit.

11. Si quis audiens, verbum caro factum est, verbum in carnem mutatum putauerit: aut conuersione facta, suscepisse carnem, anathema sit.

12. Si quis vnigenitum filium Dei crucifixum audiens, corruptionem, aut passionem, aut conuersionem, aut mutationem, aut peremptionem sustinuisse dicit, anathema sit.

13. Si quis, quod scriptum est, faciamus hominem: non patrem ad filium dicere, sed ipsum ad semetipsum asserit dixisse Deum, anathema sit.

14. Si quis contra Iacob, non filium, tanquam hominem luctatum esse: sed ingenitum Deum, aut patrem eius dixerit, anathema sit.

15. Si quis illud, quod scriptum est: Pluit Dominus à Domino: non de patre, & filio perceperit: sed & ipsum à semetipso pluere dixerit, anathema sit. Pluit enim Dominus filius, à Domino patre.

16. Si quis audiens Dominum patrem, aut filium Dominum & Dominum patrem, & filium, & Dominus à Domino dicens, duos asseruerit Deos, anathema sit. Non enim coaptamus filium patri: sed subditum nouimus. Neque enim descendit in corpus sine voluntate patris, neque plus à semetipso: sed à Domino, authoritatem, videlicet, præbente patre, Neque sedet à dextris à semetipso, sed audit, dicente patre, Sede à dextris meis.

17. Si quis patrem, & filium, & spiritum sanctum vnam personam dicit, anathema sit.

18. Si quis spiritum sanctum paracletum dicens, ingenitum asserit Deum, anathema sit.

19. Si quis, sicuti docuit nos, non alium dicit paracletum præter filium, ait enim, & alium paracletum mittet vobis. pater, quem rogabo ego, anathema sit.

Si quis.

Apoc. 22.

Deut. 32.

Et Esa. 41.

Et. 44.

10. Ioan. 1.

Gene. 1.

Gene. 31.

Gene. 19.

Ibidem.

Psal. 109.

Si quis spiritū dicit partē patris, aut filij, anathema sit. 20.
 Si quis concilio Dei, tanquam vnam creaturarum, factum
 asserit filium Dei, anathema sit. 21.
 Si quis patrem, & filium, & Spiritum sanctum tres dicit
 Deos, anathema sit. 22.
 Si quis, nolente patre, natum filium dixerit, anathema sit.
 Non enim inuitus, & vim passus pater, necessitate naturali,
 quasi nolens, genuit filium: sed illico, vt voluit, etiam sine tē-
 pore, & sine passione ex semetipso genuit eum. 23.
 Si quis ingenitum, & sine principio dicit filium, tanquam
 duos sine principio, & duo ingenita dicens, & duos faciens
 deos, anathema sit. Caput enim est, & principium omnium
 filius. Caput autem Christi, Deus. Sic enim ad vnum om-
 nium principium, quod est sine principio, per filium piē om-
 nia referuntur. 24.
 Rursus autem subtiliter inspiciētes Christianum sensum,
 dicimus.
 Si quis Christū Deum, filiū Dei ante secula ministrantē
 patri omnē creationē nō dixerit: sed ex quo ex Maria natus
 est, ex eo dicit filium, & Christum esse vocatum, & initium
 accepisse, vt Deus esset, anathema sit, sicut Samosatenus. 25.

Decreta Liberij Papae.

*Liberius Pa-
 4. 35.*

Liberius, natione Romanus, temporibus Constantij, filij
 Constantini Magni, sedit annos. 6. menses. 3. Deportatur
 in exilium à Constantio, eò quòd nolisset hæreri Arria-
 næ consentire: & fuit in exilio annos. 3. Sacerdotes cōgregan-
 tes concilium, ordinauerunt in locum eius episcopum Foelix-
 cem presbyterum. Et fecit concilium Foelix, & inuenit duos
 presbyteros, consentientes Constantio Arriano, nomine
 Ursatium, & Valentem, & damnauit eos in Concilio. 48.
 episcoporum. Post paucos autem dies zelo ducti, Ursatius,
 & Valens rogauerunt Constantium, vt reuocaret Liberium
 de exilio. Qui rediens habitauit in cœmeterio sanctæ Agne-
 tis apud Germanam Constantij Augusti. Reuocato Libe-
 rio, Constantius fecit concilium cum hæreticis, & eiecit Foelix-
 cem de episcopatu, qui erat catholicus. Qui Foelix depositus
 habitauit in prædiolo suo via Portuen. vbi & requieuit in
 pace. Et reuocauit Liberium. Ab eo die fuit persecutio maxi-
 ma in

ma in clero: ita vt intra ecclesiam presbyteri, & clerici plures
 necarentur, & martyrio coronarentur. Ingressus autem Li-
 berius in urbem Romam consensit Constantio hærético.

*Propter hoc nonnulli putāt, hunc episcopū Romanum fuisse hæreticū:
 sed hoc leue argumētū est, vt tali nota inuatur Pontifex Christi. Primū
 ea historia, quòd senserit cum Arrianis, à multis reuocatur in dubium.*

*Secundò, in epistola ad Athanasium, & episcopos Aegypti in Alexadrī
 na synodo congregatos, insectatur Arrianos, & gratulatur, quòd episco-
 pi Aegyptiorum permaneant in fide synodi Nicenae.*

*Tertio, extat alia epistola vnicè catholica ad vniuersos epōs, in qua
 cum eruditione, & pietate exhortatur, vt nullus propter persecutionem,
 suam relinquat ecclesiam: nec quietē magis eligat, quàm pro populo sibi
 commissō laborare intendat. Hac non coherent cum priori opinione.*

*Sub hoc tēpore emerfit in Antiochia Syria alter hæresiarches, cogno-
 mento Aetius, id est, sine Deo. Is enim eadem, quæ Arrius, sapiebat, sed ab
 Arrianis se segregabat. Is nihil solida eruditionis habebat: sed venientes
 ad se disputationibus sophisticis eludebat. Qui tunc Aetiani, nunc Euno-
 miani vocatur: quoniam Eunomius notarius eius, eruditus ab illo editionē ei⁹
 hæreticā diuulgauit. Habes hæc latius Tripar. hist. lib. 5. cap. 13. & infra.*

*Hac tempestate fecerunt concilium hæratici Antiochiæ cōtra Athana-
 sium, & alios catholicos. Fuit concilium prophanum, non catholicum.*

*Sub eodē Liberio Ursatius, & Valens hæratici fecerunt concilium in Ni-
 cea ciuitate Thracia. Vbi statuentes sua dogmata, diuulgabant illam esse
 fidē, quæ ab vniuersali concilio dictata esset, & edita Nicæ: vt similitu-
 dine nominis Nicenæ urbis simpliciores hac subreptione deciperentur. Pu-
 tabant enim, in Nicæa Bithyniæ esse dictatam fidem, sed nihil profuit eis
 tale commentum. Paulo post namq; confusi, ac derisi sunt.*

*Extat epistola Athanasij, & Aegyptiorum episcoporum
 ad Liberium de oppressiōibus Arrianorum, missa ex con-
 cilio Alexandrino. Valde tunc opprimebantur episcopi, ma-
 ximè apud Orientem.*

*Primū decre-
 tum Liberij:
 Papae.*

Extant decreta eiusdem Liberij. Primum, in diebus ieiuniorum nullæ lites, nullæ contentiones esse debent, sed in Dei laudibus, & opere necessario persistendum. Arguit enim eos, qui contentiones, & lites quadragesimæ tempore faciunt, & qui debita à debitoribus exigūt: vt Dominus per prophetam Esa. 58. Ecce in diebus ieiunij vestri &c. Et debitores vestros repetitis, ecce ad lites, & cōtentiones ieiunatis. Secundum

Secundum. Secundum, abstinendum est in his. 40. diebus sacratissimis à coniugibus, & castè, & piè viuendum: vt sanctificato corde, & corpore, isti dies transigantur, donec perueniatur ad diem sanctum Paschæ: quia penè nihil valet ieiunium, quod coniugali opere polluitur, & quòd orationes, vigiliæ, & eleemo synæ non commendant.

Tertium. Tertium si euenerit fames, inæqualitas aeris pestilentis, vel talis qualiscūq; tribulatio, statim ieiuniis, elemosynis, & obsecrationibus, Domini misericordia deprecetur.

Decretum Felicitis secundi Papæ.

Felix Pö. 36. Felix secundus Papa, natione Romanus, sedit annum. 1. menses. 3. Hic declarauit Constantium, filium Constantini hæreticum, & secundò rebaptizatum ab Eusebio Nicomediensi. Et pro hac declaratione ab eodè Constantio martyrio coronatur, & capite truncatur. Papa. 36. sub Petro.

Extat epistola eius vna ad Athanasium, & alios episcopos Aegypti, in Alexandria synodo congregatos, distincta per. 21. capitula.

Cöcilium Laodicense. **CONCILIUM LAODICENVM** in fine Liberij Papæ celebratū. Prouinciale, sed confirmatū in sexta synodo generali, quæ in Trullo celebrata est, præsentè Constantino.

Congregatū est dictum concilium in Laodicea circa annum Domini. 364. sub Papæ Liberij finalibus annis. De eodem autem concilio legitur in decretis. d. 16. c. Sexta synodus Laodicea. in qua patres. 22. statuerunt canones, 59. quorum author maximè Theodosius episcopus extitit.

Sancta synodus, quæ apud Laodiceam Phrygiæ Pacatianæ conuenit ex diuersis provinciis Asiæ, regulas exposuit ecclesiasticas, sicut infra scriptum est.

Caput. 1. De bigamis.

DE eo, quòd oportet secundum ecclesiasticum canonem eos, qui liberè, & legitimè, secundis nuptiis iuncti sunt, nec occultam permixtionem operati sunt: pauco tempore exempto, vacare orationibus, & ieiuniis, & secundū veniam reddi eis communionem.

26. q. 7. His qui.

Cap. 2. De his, qui peccatorum lapsus incurrunt.

His, qui diuerforum peccatorum lapsus incurrunt, & oratione,

tionè, & confessione, ac pœnitentia malorum suorum perfectam conuersionem demonstrant, pro qualitate peccati pœnitentiæ tempus attribuendum est, propter misericordiam, & bonitatem Dei. Qui ergo huiusmodi sunt, reuocandi, & ad communionem sunt applicandi.

Cap. 3. De neophytis.

Non oportet neophytum promoueri ad ordinem sacerdotalem.

Cap. 4. Quòd non liceat coram catechumenis clericos fieri.

Non licere manus impositionem super ordinandos, presentibus catechumenis, fieri.

Cap. 5. Vt hi, qui in sacrario seruiunt, vsuras non exigant.

Non licere fœnerare ministris altaris, vel in sacerdotali ordine constitutis, vel vsuras, vel lucra, quæ sexcupla licet, dicuntur, accipere.

Cap. 6. De hæreticis intrantibus in Ecclesias.

Non concedendum hæreticis ingressum domus Dei, in hæresi permanentibus.

Cap. 7. De Nouatianis, & Quartodecimanis.

Nouatianos, vel etiam Quartodecimanos, quos Græci Tessarescædecates appellant, id est, qui quartadecima Luna primi mensis cum Iudæis Pascha celebrant: sed & catechumenos eorum fideles non recipi, priusquam cõdemnent omnem hæresim, in qua detinebantur. Plenissimè autem ante omnia, & nunc, qui apud eos fideles dicuntur, symbolum fidei doceantur, atq; ita vinctos etiam sancto chrisinate, diuino sacramento communicare conuenit.

Cap. 8. De Cataphrygis ad ecclesiam venientibus.

Eos, qui cõuertuntur ab heresi, quæ dicitur Cataphrygarū, qui se in clero cõstitutos existimant, quauis magni dicantur, huiusmodi cum omni diligentia catechizari oportet, & baptizari ab ecclesiæ catholicæ episcopis, & presbyteris.

Cap. 9. De his, qui ad hæreticorū speluncas causa orationis accedunt.

Non concedendū, in cœmeteria, vel quæ martyria hæreticorum dicuntur, catholicos orationis gratia, & petendæ curatiõis intrare. Sed & qui ierint, si sunt fideles, incõmunicabiles factos ad pœnitentiã, vsq; ad aliquod tēpus redigi. Pœnitētes autē eos, & errasse se cõfidentes, suscipi oportere.

H Cap.

Cap.10. De his, qui cum hæreticis nuptiarum copula iunguntur.

EOs, qui ad ecclesiam pertinent, indifferenter filios proprios hæreticorum nuptijs minimè sociare debere.

Cap.11. Non congruere presbyteris ordinare.

D.32. Mulieres, quæ.

Mulieres, quæ apud Græcos presbyteræ appellantur, apud nos, viduæ seniores, vniuiræ, matricuriæ appellantur, in ecclesia tanquam ordinatas constitui non debere.

Cap.12. De episcopalibus ordinationibus.

D.61. Episcopum.

Episcopum non oportet, præter iudicium metropolitano rû, & finitimorû episcoporû, constitui ad ecclesiæ principatum. Nec eligantur nisi hi, quos multo ante nota, probabilisq; vita commendat. Et nihilominus, si in fermone fidei, & recta operatione per suam conuersationem fuerint probati.

Cap.13. Iudicio multitudinis ordinationes fieri non debere.

D.63. Nõ est permittendû.

Deo, quod nõ sit populis concedendum electionem facere eorum, qui altaris ministerio sunt applicandi.

Cap.14. Ad alias parochias, eulogias minimè destinandas.

Sanctas oblationes, ad vicem eulogiarum, per festiuitatem Paschalem ad alias parochias mitti, minimè oportere.

Cap.15. De Psalmistis.

Non licere, præter canonicos psaltes, id est, qui regulariter cantores existunt, quiq; pulpitem ascendunt, & de codice legunt, alium quemlibet in ecclesia psallere.

Cap.16. Vt sanctum Euangelium Sabbatis legatur.

Sabbatis Euangelia cum alijs scripturis legenda esse censemus.

Cap.17. Psalmos sparsim non licere confundi.

In processionibus non connectere. i. ex diuersis versibus, & sensibus libri vnum canticum minimè coniungere: sed singulorum psalmorum ordinabiliter debere fieri lectionem.

Cap.18. De orationibus quotidianis.

Deo, quod semper supplicationes orationum, & ad horam nonam, & vespertinam oportet celebrari.

Cap.19. De ordine orationum catechumenorum, atq; fidelium.

Quoniam catechumeno orationem separatim, & prius prostratis eis, episcopum oportet celebrare. Quibus egressis, orient etiam hi, qui in poenitentia sunt constituti. Et post manus impositionem, his quoq; ascendentibus, tunc fideles orare

orare debebunt. Quorum tres orationes fiant, vna quidem, id est, prima, per silentium: secunda verò, & tertia per vocis pronunciationem, & tunc demum osculum pacis dari debere. Et posteaquã presbyteri episcopo pacem dederint, tunc etiã laicos dare, & tunc oblatio offeratur. Solis autem ministris altaris liceat ingredi ad altare, & ibidem communicare.

Cap.20. De disciplina, atq; modestia clericorum.

Quoniam nõ oportet diaconum federe ante presbyterum, sed ex iussione presbyteri sedeat. Similiter autem honorificetur, & diaconus à ministris inferioribus, & omnibus clericis.

D.93. Non oportet.

Cap.21. De ministerio subdiaconorum.

Quoniam non oportet subdiaconos licentiam habere in secretarium, siue sacrarium (quod Græci diaconi cõappellant) ingredi, & contingere vasa Dominica.

D.23. Non oportet.

Cap.22. De ministris, vt oratio non vtantur.

Ministrum non oportet orario vti, nec ostia derelinquere.

D.23. Ministrum.

Cap.23. Non debere lectores cum orationis suam officium agere.

Quoniam nõ oportet lectores, aut Psalmistas orarijs vti: & sic legere, aut psallere.

Cap.24. Quod nullus ecclesiasticorum in tabernis comedere debeat.

Quoniam non oportet clericos seruients, à presbyteris vsq; ad diaconos, & deinceps ordinis ecclesiastici omnes vsq; ad ministros, aut lectores, aut psalmistas, aut exorcistas, aut ostiarios, aut etiam eos, qui in proposito cõtinentiæ sunt, tabernis intrare.

D.44. Non oportet.

Cap.25. Quod non liceat ministris panem dare, aut calicem benedicere.

Non oportet diaconum panem dare, nec calicem benedicere.

D.93. Non oportet.

Cap.26. De exorcistis.

Non oportet exorcizare eos, qui necdum ab episcopis sunt profecti, neq; in ecclesijs, neq; intra domos.

D.69. Non oportet.

Cap.27. Nõ debere clericos, vel laicos ad Agapen vocatos, partes tollere.

Non oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos, aut laicos ad Agapen vocatos, partes tollere: propter iniuriã, q̄ ex hac occasione ecclesiastico ordini possit deputari.

D.42. Non oportet.

Cap.28. In ecclesijs prandia fieri non debere.

Non oportet in basilicis, seu ecclesijs Agapen facere, & Nintus manducare, vel accubitus sternere.

D.42. Non oportet in basilicis.

Cap.29. Non debere Christianos sabbatizare.

H 2 Non

Non oportet Christianos iudaizare, & in Sabbato vacare: sed operari eos in eadem die, Dominicam præponendo eidem diei. Si hoc eis placet, vacent tanquam Christiani. Quod si inuenti fuerint iudaizare, anathema sint.

Cap. 30. De viris cum mulieribus lauacra celebrantibus.

Dist. 81. Non oportet.

Quoniam non oportet ministros altaris, vel etiam clericos quoslibet, aut continentese, aut omnem omnino Christianum cum mulieribus lauacra habere communia. Est enim apud Gentiles prima reprehensio.

Cap. 31. De cauendis hæreticorum conubiis.

Quoniam non oportet cum hæreticis commiscere conubia, & vel filios, vel filias dare: sed potius accipere, si tamè profiteantur Christianos se futuros esse, & catholicos.

Cap. 32. Ab hæreticis culogias accipere non debere.

l. q. 1. Non oportet.

Non oportet hereticorum benedictiones accipere, quoniam maledictiones magis sunt, quam benedictiones.

Cap. 33. De schismaticis.

Non oportet cum hæreticis, vel schismaticis orare.

Cap. 34. De martyribus hæreticorum.

Non oportet omnino, Christianum, derelictis martyribus Christi, abire ad falsos martyres. Hi enim alieni à Deo sunt. Quicumque autem abire voluerint, anathema sint.

Cap. 35. De his, qui angulos colunt.

Non oportet Christianos, derelicta ecclesia, abire, & ad angulos idololatriæ abominandæ congregationes facere: quæ omnia interdicta sunt. Quicumque autem inuentus fuerit, occultæ huic idololatriæ vacans, anathema sit: quoniam derelinquens Dominum nostrum Iesum Christum filium Dei, accessit ad idola.

Cap. 36. De his, qui incantationibus vtuntur.

26. q. 5. Non oportet.

Quoniam non oportet ministros altaris, aut clericos magos, & incantatores esse, aut facere, quæ dicuntur phylacteria, quæ sunt magna obligamenta animarum. Hos autè, qui in talibus rebus vtuntur, proiici ab ecclesia iussumus.

Cap. 37. De his, qui ab hæreticis dona feriatica suscipiunt.

Quoniam non oportet à Iudæis, vel hereticis feriatica, quæ mittuntur, accipere, nec cum eis dies agere feriatos.

Cap. 38. De Christianis, qui Iudæorum azyma comedunt.

Non

Non oportet à Iudæis azyma accipere, aut communicare impietatibus eorum.

Cap. 39. Non licere cum Paganis festa celebrare.

Non oportet cum Paganis festa celebrare: & impietatis eorum habere societatem.

Cap. 40. Episcopos ad synodum vocatos, non debere contemnere.

Non oportet vocatos episcopos ad synodum contemnere, sed abire debere: & aut docere, aut doceri, quæ sunt ad ecclesiæ, cæterorumque, correctionem utilia. Quod si contempserit, seipsum videtur accusasse, nisi fortè pro infirmitate ire non possit.

Dist. 18. Non oportet.

Cap. 41. Non debere clericum sine epistolis peregrinari.

Non oportet ministrum altaris, vel etiam laicum sine canonicis literis, id est, formata alicubi proficisci.

De consecra. dist. 5. Non oportet.

Cap. 42. Nullum clericum debere sine episcopi sui iussione peregrinari.

Non oportet ministrum altaris, vel quemlibet clericum præter iussione episcopi ad peregrinandum proficisci.

Cap. 43. Ut subdiaconi ad ostia perseverent.

Non oportet ministros, id est, ostiarios, vel breui tempore ab ostiis deesse, & orationi vacare.

Cap. 44. Ut ad sacrificium mulieres non introeant.

Non oportet mulieres ingredi ad altare.

Cap. 45. De his, qui circa mediam septimanam ad baptismum veniunt.

Non oportet post duas hebdomadas quadragesimæ quemquam ad baptismum suscipi.

De consecra. dist. 4. Baptizandos.

Cap. 46. De redditione fidei baptizandorum.

Baptizandos oportet fidei symbolum discere, & quinta feria vltimæ septimanæ, vel episcopo, vel presbytero reddere.

Cap. 47. De his, qui in aegritudine baptizantur.

Qui in aegritudine constituti, baptismum perceperunt, facti sani fidei symbolum doceantur: vt nouerint, qua donatione digni sunt habiti.

Cap. 48. Ut post baptismum Chrisma detur.

Oportet baptizatos post baptismum sacratissimum chrisma percipere, & cœlestis regni participes fieri.

Cap. 49. Oblationes offerri in quadragesima non oportere.

Non oportet in quadragesima panem offerri, nisi Sabbato, & Dominica tantum.

Cap. 50. Non licere, quinta feria septimanæ maioris ieiunium solui.

H 3 Non

De consecra. d. 3. Non oportet. **N**on oportet in quadragesimæ quinta feria vltimæ hebdomadæ ieiunium dissolui, & totam quadragesimam inhonorari: sed per totos hos dies ieiunare, & efcis abstinentiæ conuenientibus, id est, aridioribus vti.

Cap. 51. Non debere in diebus ieiuniorum cōmemorationes martyriū fieri

33. q. 4. Non licere. **N**on oportet in quadragesima martyrum natalitia celebrari: sed eorum in Sabbato, & Dominica tantum memoriam fieri.

Cap. 52. Non licere nuptias fieri in quadragesima.

33. q. 4. Non oportet. **N**on oportet in quadragesima, aut nuptias, vel quælibet natalitia celebrare.

Cap. 53. Vt in Christianorum non saltetur nuptiis.

Non oportet Christianos ad nuptias euntes, vel balare, vel saltare: sed castè cœnare, vel prandere, sicut competit Christianis.

Cap. 54. Non licere clericis ludicris spectaculis interesse.

De consecra. dist. 5. Non **N**on oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos spectaculis aliquibus, quæ aut in nuptiis, aut in cœnis exhibentur, interesse: sed antequam Thymelici ingrediantur, surgere eos de conuiuio, & abire debere.

Cap. 55. Non congruere Christianis cōmessationibus interesse.

D. 44. Non oportet. **N**on oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos, vel etiam laicos Christianos ex symbolis (quæ vulgus commissalia appellant) conuiuia celebrare.

Cap. 56. Non licere presbyteris ante ingressū episcopi introire ad altare.

Dist. 95. Non oportet. **N**on oportet presbyteros ante ingressum episcopi ingredi ecclesiam, & sedere in tribunalibus, sed cum episcopo ingredi: nisi fortè aut ægrotet episcopus, aut in peregrinationis commodo, cum abesse constiterit.

Cap. 57. Qui in agris, vel possessionibus debeant ordinari.

D. 80. Non debere. **N**on debere in villis, & vicis episcopos ordinari: sed visitatores, id est, qui circumeant, constitui. His autem, qui ante hoc ordinati sunt, nihil agere censemus, sine conscientia episcopi ciuitatis. Similiter etiam presbyteri nihil sine præcepto, & concilio episcopi agant.

Cap. 58. Oblationes offerri in domibus non oportere.

Non oportet in domibus oblationes ab episcopis, siue presbyteris fieri.

Cap.

Cap. 59. Quæ psallere, vel legere in ecclesia conueniat.

Non oportet ab idiotis psalmos cōpositos, & vulgares in ecclesiis dici, nec libros, qui sunt extra canonem legere: nisi solos canonicos noui, & veteris testamenti. Quæ autem oporteat legi, & in autoritatem recipi, hæc sunt.

Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, *Libri canonici in ecclesia Dei.* Iesu Naue, Iudicum, Ruth, Regnorum libri. 4. Paralipomenon libri. 2. Esdre, Liber Psalmorum numero. 150. Prouerbia Salomonis, Ecclesiastes, Cantica canticorum, Job, Esther. 12. Prophetarum libri, id est, Osee, & Amos, Ioel, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Habachuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias, Isaias, Ieremias, Ezechiel, Daniel. Noui Testamenti, id est, Euangeliū secundum Matthæum, secundum Marcum, secundum Lucam, secundum Ioannem, Actus Apostolorum, Canonice epistolę. 7. Iacobi vna, Petri. 2. Ioannis 3. Iudæ vna, Epistolæ Pauli Apostoli, numero. 14. ad Romanos, ad Corinthios. 2. ad Galatas, ad Ephesios, ad Philipenses vna, ad Colossenses vna, ad Thessalonicenses. 2. ad Timotheum duę, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos.

Decreta Damasi. 1. Papa.

Damasus, natione Hispanus, sedit annis. 18. menses. 3. dies *Damasus Pont. 37.* 11. temporibus Iuliani. Hic constituit, vt Psalmi die, noctuq; canerentur per omnes ecclesias. Hos præcepit episcopis, presbyteris, & monasteriis. Habes de eo in hist. ecclesia. lib. 11. c. 10. & de seditione facta contra illum per Vrsinum eiusdem ecclesiæ diaconum: qui voluit fieri episcopus, collecta *Hic chorum instituit.* turbulentorum, & seditionum hominum manu. Ex quo facto tanta bella coorta sunt, ad alterutrum descendentibus populis, vt replerentur humano sanguine orationum loca: sed post eiectus est Vrsinus ab vrbe.

Damasus vitas Pontificum, qui ante se fuere cōscripsit. Primus etiam Hieronymi scriptis autoritatē dedit, cum prius 70. interpretum scripta tantummodo in pretio essent.

Extat epistola Damasi ad Paulinum Antiochenum episcopum: per quam instruit illum in duobus. Primum, quod integrum hominem susceperit Christus sine peccato. Secundum, quod vnus sit Christus, ante secula ex patre natus, & in tempore ex virgine editus.

H 4 Extat

Professio fidei. Extat eiusdem professio quædam fidei catholicæ, ad eundem Paulinum sub hac forma.

Anathematizamus omnes, qui non tota libertate proclamant, Spiritum sanctum cum patre, & filio vnusque potestatis esse, atque substantiæ. Anathematizamus quoque eos, qui Sabellij sequuntur errorem: eundem dicentes patrem esse, quem & filium. Anathematizamus Arrium, atque Eunomium, qui pari impietate (licet sermone dissimili) filium, & Spiritum sanctum asserunt esse creaturas. Anathematizamus Macedonianos, qui de Arrij stirpe venientes, non perfidiam mutauerunt, sed nomen. Anathematizamus Photinum, qui Hebionis hæresim instaurat: qui dominum Iesum Christum tantum ex Maria virgine confitetur. Anathematizamus eos, qui duos filios asserunt, vnum ante secula, & alterum post assumptionem carnis ex virgine. Anathematizamus eos, qui pro hominis anima rationali, & intelligibili dicunt: Dei verbum in humana carne versatum, cum ipse filius sit verbum Dei, & non pro anima rationali, & intelligibili in suo corpore fuerit: sed nostram, i. rationalem, & intelligibilem sine peccato animam susceperit, atque saluauerit. Anathematizamus eos, qui verbum Dei filium extensione, aut collectione, & à patre separatum in substantiis: & finem habiturum esse contendunt.

In concilio Neocæsariensi c. 13. & in concilio Antiocheno ca. 10. Extat epistola eiusdem ad Stephanum archiepiscopum: & ad tria concilia Aphricæ, quod episcoporum iudicia, & maiores causæ non nisi auctoritate sedis Apostolicæ sunt terminandæ. Extat epistola quarta Damasi, qua interrogatus de Chorepiscopis, an aliquid essent in ecclesia, vel nihil: & quam haberent in ecclesia auctoritatem, Respondit: Eos nihil esse in ecclesia, nec aliquam habere auctoritatem: sed eorum institutionem improbam, & nimis prauam, atque sacris canonibus contrariam, atque ad totius ecclesiæ perturbationem. Ideo definiuit, vanum esse, & innane, quicquid in prædicto sacrodotij summi egerunt ministerio: hisceque de causis prohibitos esse, & à sacra sede, & à totius orbis episcopis.

De chorepiscopis. Fuerunt in ecclesia primitiua quidam vocati Chorepiscopi, visi tunc necessarij propter studium, quod erga pauperes exhibebant: qui cum ex consecratione sua nihil essent, quam presbyteri, tentarunt exercere ministeria episcopalia, consecrare subdia-

subdiaconos, & diaconos, & virgines, erigere altaria, vngere, & sacrare, & ecclesias dedicare: quæ sunt propria ministeria episcoporum. Hos damnauit ecclesia, & reiecit ab eo gradu, ad quem ambitione sua ascenderat: tantum concessit eis, ut inter sacerdotes locum haberent, & ministerio presbyterorum essent contenti. Quoniam ecclesia non nouit inter discipulos Domini, nisi duos ordines, scilicet, duodecim Apostolorum, & 70. Discipulorum, unde iste tertius processerit, funditus ignoramus. De his d. 78. Chorepiscopi tam ab hac &c.

In eadem epistola contra episcopos, qui propter suam quietem Chorepiscopis plebes suas committere non formidabant: quos in hunc modum damnat. Primum, quod curam sibi à Deo commissam negligant, cum dominus dicat: Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis: mercenarius autem vidit lupum venientem, & dimittit oues, & fugit &c. Secundò, illi episcopi, qui talia sibi presumunt, videntur (ait) mihi esse meretricibus similes: qui statim, ut pariunt, infantes suos aliis nutricibus tradunt educandos, ut suam citius libidinem explere valeant. Sic & isti, infantes suos, id est, populos sibi commissos aliis educandos tradunt, ut suas libidines expleant, id est, pro suo libitu secularibus curis inhiant: & quod unicuique visum fuerit, liberius agant. Pro talibus enim animæ negliguntur, oues pereunt, morbi crescunt, hæreses & schismata prodeunt, ecclesiæ destruuntur, sacerdotes vitiantur: & reliqua mala proueniunt. Non taliter Dominus docuit, nec Apostoli instituerunt: sed ipsi, qui curam suscipiunt, ipsi peragant, & ipsi proprios manipulos domino representent. Nam ipse ouem perditam diligenter quæsiuit, ipse inuenit, ipse propriis humeris reportauit: nosque id ipsum facere perdocuit. Si ipse pro ouibus tantam curam habuit, quid nos miseri dicturi sumus, qui etiam pro ouibus nobis commissis curam impendere negligimus, & aliis eas educandas tradimus? Corrigantur hæc (fratres) necesse est: quia qui plus laborat, maiorem mercedem accipiet.

Tertiò, audiant, quid beatus Iacob, qui pro vxoribus diu feruierat, dixerat focero suo. Viginti annis fui tecum, oues tuæ & capræ steriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi, nec captum à bestia ostendi tibi: ego damnum omne redde-

De residua episcoporum.

Ioan. 10.

Nota desidia episcoporum.

Luca. 15.

Gene. 31.

reddebam, & quicquid furto perierat, à me exihebam: die no-
 etuq; estu vrgebar, & gelu: fugiebat somnus ab oculis meis.
 Si ergo sic laborat, & vigilat, q pascit oues Labà: quãto labo-
 ri, quãtisq; vigiliis debet intēdere, q pascit oues Dei? Sed in
 his oib⁹ ipse nos instruat, q pro suis ouib⁹ dedit animã &c.

Idem Damafus in epistola quinta notat, q in cōcilio Ro-
 mano per epos. 90. ex Italia, & Gallia congregatos celebra-
 to, professi sunt eãdem fidē, quã tradiderant patres in cōci-
 lio Nicæno: & damnarunt, quod in concilio quodã Arimi-
 nensi tradiderant episcopi quidam hæretici, ibi congregati.

1041.10.
 Conciliū Cō
 Stantinopoli-
 tanum.

CONCILIVM CONSTANTINO-
 politanum centū quinquaginta patrū, cōtra Macedoniū
 ep̄m Constantinopolitanū: qui negabat, spiritum sanctū
 Deum esse. Celebratū est tēporibus Gratiani, & Theodo-
 sij principum, Damasi pape, & Cyrilli Hierosolymitani.
 Est vnū ex quatuor principalibus conciliis, & quidē pro-
 ximum post Nicænum. Statuerunt aliquos canones. Edi-
 tum est & symbolū fidei, in nullo diuersum ab eo, quod
 nūc publicē canitur in ecclesia: nisi q rãtūm dixerint, spi-
 ritum sanctū ex patre procedentem, suppressa persona fi-
 lij. Subscripserūt. 150. episcopi, qui in eodem concilio con-
 uenerunt. A prima vsq; ad hanc secundam synodū fluxe-
 runt anni secundū Faustiniū. 63. Pfellus verò dixit fluxif-
 se annos. 56. congregata autē fuit synodus hæc. 2. anno do-
 mini. 388. secundū Faustinum, & anno Theodosij. 5.

Can. 1. Ut ea, quæ apud Nicæam statuta sunt, immota permancant.

Canones con-
 ciliū Const-
 antinopolitani.

CVstodiendam esse fidem. 38. patrū, qui apud Nicæam
 Cithyniæ conuenerunt, ad anathematizãdam omnem
 hæresim: specialiter Eunomianorum, & Arrianorum, & Ma-
 cedonianorum, & Photinianorum, & Apollinianorum.

Can. 2. Ut episcopi suam diocēsim gubernent, nec
 ad alias accedant.

9. q. 2. Ep̄i q
 extra dioc.

EPiscopi, qui extra diocēsim sunt, ad ecclesias, quæ extra
 terminos earum sunt, non accedãt: neq; confundant, &
 permisceant ecclesias secundum regulas constitutas. Ale-
 xandriæ quidem episcopi solius Orientis curam gerant, ser-
 uatis honoribus primatus ecclesiæ Antiochenæ, qui in re-
 gulis

gulis Nicænæ synodi continentur. Sed & Asianæ diocēsis
 episcopi ea, quæ sunt in Asia, & quæ in Asianam tantummo-
 dō diocēsim pertinent, gubernent. Ponti autem episcopi,
 Ponticæ tantūm diocēsim habent curam. Thraciæ verò,
 ipsius tantummodō Thraciæ.

Can. 3. Non inuitatos episcopos, vltra diocēsim propriam
 accedere non debere.

Non inuitati ep̄i, vltra diocēsim accedere nō debent, fu-
 per ordinandis aliquibus, vel quibuscunq; disponēdis
 ecclesiasticis causis, seruata regula, quæ super scripta est, de
 vna quaq; diocēsi. Manifestum nanq; est, quod per singulas
 quasq; prouincias, prouincialis synodus administrare, & gu-
 bernare oīa debeat, secundū ea, quæ sunt in Nicæa definita.

9. q. 2. Nō in
 uitati ep̄i.

Nicæna sy-
 nodi cap. 5.

Can. 4. De ecclesiis Barbaricis positus.

Ecclēsiæ autē Dei, quæ sunt in Barbaricis gentibus cōsti-
 tutæ, regere atq; administrare oportet, secundūm con-
 suetudinem, quam a patribus obtinuisse dignoscitur.

Can. 5. De honore Constantinopolitani episcopi.

Constantinopolitanæ ciuitatis episcopum habere opor-
 tet primatus honorem post Romanum episcopū, pro-
 pter quod sit noua Roma.

D. 22. Const-
 antinopolitane
 ciuitatis.

Can. 6. De Maximo Cynico philosopho.

DE Maximo Cynico, & eius inordinata constitutione,
 quæ Constantinopoli facta est, placuit, neq; Maximū
 episcopum esse, nec eos, qui ab ipso in quolibet gradu cleri-
 ci sunt ordinati: cum omnia, quæ ab eodem perpetrata sunt,
 in irritum deducta esse videantur.

Can. 7. De fide symboli apud Constantinopolim constituti.

Credimus in vnum Deum, patrem omnipotentem, factō
 rem coeli & terræ, visibilium omnium, & inuisibilium
 conditorem. Et in vnum dominum Iesum Christum, filium
 Dei vnigenitum, ex patre natum ante omnia secula: Deum
 ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum, ex Deo vero: Na-
 tum, nō factum: Homouision patri, hoc est, eiusdem cum pa-
 tre substantiæ, per quæ omnia facta sunt, quæ in cœlo, & quæ
 in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salu-
 tē descendit de coelis, & incarnatus est de spiritu sancto ex
 Maria virgine. Homo factus, passus est sub Pontio Pilato;
 ac sepultus,

Symbolū Cō-
 stantinopoli-
 tanum.

ac sepultus, & tertia die refurrexit. Ascēdit in cœlos, sedet ad dexterā patris. Inde venturus est cum gloria, iudicare viuos, & mortuos, cuius regni nō erit finis. Credimus in spiritū sanctum dominū, & viuificatorē, ex patre procedentē, cum patre & filio adorandum, & cōglorificandum: Qui locutus est per Prophetas. Et vnā catholicā, & apostolicā ecclesiā. Confi-temur vnū baptismum in remissionē peccatorū. Expectamus resurrectionem mortuorum: & vitam futuri seculi, Amen.

Hęc in synodo Constantinopo. generali.

*Concilium
Valentinum.*

CONCILIVM VALENTINVM
prouinciale sub Damaso. i. Papa celebrato. Cōuen-erunt. 30. episcopi. Aera. 413. sub Gratiano & Valentiniano Imperatoribus. Ediderūt canones. 4. ex quibus subticiuimus primū, & subiecimus tres sequentes, quorum tenor est.

Can. 2. De puellis, quæ se Deo vouerunt.

DE puellis verò, quæ se Deo vouerūt, & præclari noīs decore floruerūt: si ad terrenas nuptias spōte transferint, id custodiendum esse decreuimus: vt pœnitentia his nō statim detur: & cū data fuerit, nisi plenē satis fecerint Deo, inquantū ratio poposcerit, eisdem communio differatur.

Can. 3. De his, qui post sanctū lauacrū sacrificijs demonū se polluerūt.

CIRCA eorum verò personas, qui se post vnum, & sanctum lauacrum, vel prophanis sacrificijs demonum, vel incoesta lauatione polluerunt, eam censuræ formam duximus esse seruandam: vt his, iuxta synodum Nicenam, satisfactio- nis quidē aditus nō negetur: ne in foelicibus lachrymis, vel so- latij ianua desperatione claudatur: acturi verò pœnitentiam vsq; in diē mortis, nō sine spe tamē remissionis, quam ab eo plenē sperare debebūt, qui eius largitatē & solus obtinet, & tamen diues misericordia est, vt nemo desperet. Deus enim mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum.

Can. 4. Vt sacerdos deponatur, si de se crimen confiterur.

NEC illud, fratres, scribere alienum ab ecclesiæ utilitate censuimus, vt sciretis, quicumque sub ordinatione, vel diaconatus, vel presbyterij, vel episcopatus mortali crimine dixerint se esse pollutos, à supradictis ordinationibus submo-

submouendos, reos scilicet, vel veri confessione, vel menda- cio falsitatis. Neq; enim absolui potest is, qui in seipsum dixerit, quod dictum in alios puniretur: cū omnis, qui sibi fuerit mortis causa, maior homicida est. Diuina pietas vos in æternum custodiat, dilectissimi fratres.

Explicit concilium Valentinum Galliar.

Decreta Siritii Papæ.

SIRITIUS, natione Romanus, sedit annos. 15. menses. 11. dies. *Siritii. Pō. 38*
S₂₅. fuit temporibus Valentiniani, & Valentis Augustorum. Huius temporibus fuit Hilarius vrbis Pictauorū episcopus, qui contra Arrianos duodecim libros scripsit. Isidorus tunc in precio erat.

Extat epistola Siritij Papæ prima, ad Himerium Tarraconeñ. episcopum, quæ sic incipit. Siritius Himerio Tarraconeñ. episcopo salutem &c. Estq; distributa in 15. capita, quorum argumenta placuit hoc loco referre.

De Arrianis non rebaptizandis.

Vt præter quod in Pascha, & Pentecoste, baptismus non celebretur.

De apostatis ab ecclesia separandis.

Quod nō liceat, alteri^o spōsā ī matrimonij iura fortiri.

De his, qui acceptam pœnitentiā minimē seruauerūt.

De monachis, & virginibus propositū nō seruātibus.

De clericis, vel ministris incontinentibus.

Quales debeant ad clericatus officium peruenire.

De clericorum conuersatione.

De his, qui grandæui ad sacrā militiam conuertūtur.

De clericis, q. ad secūdas nuptias trāseūt, vt deponātur.

Quæ foeminæ cum clericis debeant habitare.

De monachorum promotione ad clerum.

Quod pœnitens non fiat clericus.

De pœnitentibus, vel bigamis, vel viduarum maritis, vt non permittantur ad ordinem clericatus admitti.

Item eiusdem secunda, ad ecclesiam Mediolanē. qua damnat Iouinianum hæreticum, & præcipit, illum & socios eius ab ecclesiæ vnitatem remouendos. Contra hunc scripsit diuus Hieronymus. *2. Epistola.*

Extat epistola eiusdem tertia ad vniuersos orthodoxos, *Tertia.*
in qua

in qua tria seruanda, & docet, & mandat.

Primum, vt nullus indignus efficiatur episcopus.

Secundum, vt ignotis sacerdotium non detur.

Tertium, vt neophyti, vel laici sacerdotes non fiant.

*Concilium
Te
lense.*

TELENSE CONCILIUM PRO-
uinciale, sub Siritio Papa, contra Iouinianum, & socios eius.
Lectę & recęsitę sunt literę Siritij Papę: & cōciliū rescripsit
ad Siritium Papam. Hęc tantū acta sunt in hac synodo.

Epistolam Siritij quartam, & rescriptum episcoporum
ad eundem) veluti lectione dignum) hic subiecimus, etiam
si compendij legem transisse videamur.

Epistola Siritij Papę quarta.

*Epistola Siritij
pape
quarta.*

Dilectissimis fratribus, & coepiscopis per Aphricam Si-
ritius. Quum in vnum plurimi fratres conuenissemus,
ad sancti apostoli Petri reliquias, per quę & apostolatus &
episcopatus in Christo cępit exordiū: placueritq; propter
emergētes plurimas causas, q̄ in aliquātis nō erant causę, sed
crimina, vt de cętero sollicitudo esset vniciq; sacerdoti in ec-
clesia sua curā huiusmodi habere (sicuti Apostolus p̄dicat
Paulus) talē deo ecclesiā exhibendā, nō habētē maculā, aut ru-
gam: ne per alicuius morbidę ouis afflatū, cōscientia nostra
cōtaminata videretur: hac de re meliore cōsilio id fedit, pro-
pter eos maximē, qui in p̄senti valetudine corporis, aut fesse
ętatis causa adesse minimē potuerūt, quo perpetuo istiusmo-
di forma seruetur, literas tales dare placuit: non quod noua
p̄cepta aliqua imperentur, sed ea, quę per ignauiam, desi-
diamq; aliquorum neglecta sunt, obseruari cupiamus, quę
tamen apostolica & patrum constitutione sunt constituta.
Scriptum est: State, & tenete traditiones nostras, siue per
verbum, siue per epistolam. Illud certē vestram debet men-
tem, dilectissimi fratres, vehementius excitare, vt ab omni
labe seculi istius immines ante Dei cōspectum, securiq; ve-
niamus. Non enim erimus immunes, qui p̄sumus plebi-
bus, quum scriptum sit: Cui multum creditum fuerit, plus
ab eodem requiretur. Ergo, quoniam non pro nobis tantū,
sed pro populo credito cogimur p̄stare rationē: popu-
lum in disciplina deifica & humili erudire debemus. Exi-

2. Thess. 2.

Lucę. 12.

terunt

terunt enim nōnulli, qui statuta maiorum cōtemnentes, ca-
stitatem ecclesię p̄sumptione sua violarunt voluptatē po-
puli sequentes, Dei iudicium nō timentes. Ergo, ne pari mo-
re silentio conuiuere, atq; adhibere consensum talibus videamur,
vnde gehennę pœnas possimus incurrere, dicente do-
mino: Furem videas, & currebas cū eo: & cū adulteris por-
tionem tuam ponebas: Hęc sunt, quę deinceps intuitu diui-
ni iudicij omnes catholicos episcopos expedit custodire.

Psal. 49.

Primum, vt extra conscientiam sedis apostolicę, hoc est,
primatis, nemo audeat ordinare. Integrum enim iudicium
est quod plurimorum sententia confirmatur.

Ne vnus episcopus episcopū ordinare p̄sumat propter
arrogantiam, ne furtiuum beneficium p̄stitum videatur,
Hoc enim in synodo Nicęna constat esse definitum.

*2. Nicęna syno-
di cap. 4.*

Item, si quis post remissionem peccatorum cingulum mili-
tię secularis habuerit, ad clerum admitti non debet.

Vt mulierē, id est, viduam clericus non ducat vxorem.

Vt is, qui laicus viduā duxerit, nō admittatur ad clerū.

Vt de aliena ecclesia ordinare clericum nullus vfurpet.

Vt abiectum clericum alia ecclesia non admittat.

Vt veniētes à Nouatianis, vel Montēsibus per manus im-
positionem suscipiantur, p̄ter eos quos rebaptizant.

P̄terea, quod dignum, & pudicum & honestum est, sua-
demus, vt Sacerdotes, & Leuitę cum vxoribus suis non
cocant: quia in ministerio diuino quotidianis necessitati-
bus occupantur. Ad Corinthios namq; sic Paulus scribit,
dicens: Abstincte vos, vt vacetis orationi. Si ergo laicis ab-
stinentia imperatur, vt possint deprecantes audiri: quanto
magis sacerdos vtq; omni momēto paratus esse debet, mun-
dię puritate securus, ne aut sacrificium offerat, aut bapti-
zare cogatur? Qui si contaminatus est carnali concupiscen-
tia, quid faciet? Excusabitur? Quo pudore, qua mente vfur-
pabitur? Qua conscientia, quo merito hic exaudiri se cre-
ditur? cum dictum sit: Omnia munda mundis: coinquina-

*De calibatu
sacerdotū &
diaconorū.
1. Corint. 7.*

tis autem, & infidelibus nihil mundum. Qua de re, hortor,
moneo, rogo, tollatur hoc opprobriū: quod potest iure etiā
gentilitas accusare. Fortē creditur, quia scriptum est: Vnius
vxoris virū. Non permanenti in concupiscencia generandi

Ad Titum. 1.

1. Timoth. 3.

dixit:

1. Corin. 7.
Rom. 8.
dixit: sed propter continentiam futuram. Neq; enim integros non admisit, qui ait: Vellem autem omnes homines sic esse, sicuti & ego. Et apertius declarat, dicens: Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem iam non estis in carne, sed in spiritu.

Hæc itaq; (fratres) si plena vigilantia fuerint ab omnibus obseruata, cessabit ambitio, dissensio conquiescet, hæreses, & schismata non emergent: locum non accipiet diabolus sæuendi, manebit vnanimitas, iniquitas superata calcabitur. Charitas spiritali feruore flāgrabit, pax prædicata labijs, cum voluntate concordabit. Pax utiq; Dei nostri saluatoris, quam proximus passioni seruandam esse præcepit, & hæreditario eam nobis iure dereliquit, dicens: Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. Et dictum Apostoli: vt vnanimis, vnum sentientes, permaneamus in Christo, nihil per contentionem nobis, neq; per inanem gloriam vindicantes, nec hominibus: sed Deo nostro saluatori placentes. His præceptis omnibus si fideliter voluerimus obedire, custodiet Dominus corpora nostra, & animas nostras in die, qua redditurus est vnicuiq; iuxta opera sua. Si quis fanē, inflatus mente carnis suæ, ab hac canonis ratione voluerit euagari: sciat se, & à nostra communionis seclusum, & gehennæ poenas habiturum. Præterea, misericordia cū iudicio esse debet, talibus oportet labentibus manum porrigere, qui sic currentem non pertrahant in ruinam. Data Romæ. in cōcilio episcoporum octoginta, sub die octauo Idus Ianuarij, post consulatum Arcadij Augusti, & Bautonis, viris clarissimis consulibus.

Rescriptum episcoporum ad Siritium Papan.

Rescriptum episcoporum ad Siritium.
Dilectissimo Domino fratri Siritio Ambrosius, Sabinus, Balsianus, & cæteri. Recognouimus literis sanctitatis tuæ boni pastoris excubias, qui diligenter commissam tibi ianuam serues, & pia sollicitudine Christi ouile custodias, dignus, quem oues domini audiant, & sequantur. Et ideo, quia nosti ouiculas Christi, lupos facile deprehendis, & occurras (quasi prouidus pastor) ne isti morsibus perfidiæ suæ, feraliq; vlulatu dominicum ouile dispergant. Laudamus hoc, domine frater nobis dilectissime, & toto conlebramus

lebramus affectu. Nec miremur, si luporum rabiem grex domini perhorruerit, in quibus Christi vocem non recognouit. Agrestis enim vlulatus est, nullam virginitatis gratiam, nullum castitatis ordinem referuare, promiscuè omnia velle confundere, diuersorū gradus abrogare meritorum: & paupertatem quandam cælestium remunerationum inducere, quasi Christo vna sit palma, quā tribuit, ac nō plurimi abundant tituli præmiorū. Simulant se isti condonare coniugio. Sed, quæ potest laus esse coniugij, si nulla virginitatis est gloria? Neq; verò nos negamus sanctificatum à Christo esse cōiugium, diuina voce dicente: Erunt ambo in vna carne & in vno spiritu, sed prius est, quòd nati sumus, q̄ quòd effecti: multoq; præstantius diuini operis mysterium, quàm humanæ fragilitatis remedium. Iure laudatur bona vxor, sed melius pia virgo præfertur, dicente Apostolo: *1. Cor. 7.* Qui matrimonio iungit, benefacit: & qui non iungit, melius facit. Hæc enim cogitat, quæ Dei sunt: illa, quæ mundi. Illa coniugalibus vinculis colligata est, hæc libera vinculorum. Illa sub lege, ista sub gratia. Bonum coniugium, quo est inuenta posteritas successionis humanæ: sed melior virginitas, per quam regni cœlestis hæreditas acquisita, & cœlestium meritorum reperta successio. Per mulierem cura successit, per virginem salus euenit. Deniq; speciale sibi donum virginitatis Christus elegit, & integritatis munus exhibuit: atq; in se representauit, quod elegit in matre. Quanta amentia funestorum latratuum, vt iidem dicerent, Christum ex virgine non potuisse generari: qui asserunt, ex muliere, editis humanorum pignorum partibus, virgines permanere. Aliis præstat ergo Christus, quod sibi (vt dicunt) præstare nō potuit: Ille verò carnē sic suscepit, & sic homo factus est, vt hominem redimeret, atq; à morte reuocaret: inusitata tamen (quasi Deus) itinere venit in terras, vt quemadmodum dixerat: Ecce facio omnia noua, partu immaculatæ virginis nasceret, & (sicut scriptum est) crederetur nobiscum Deus. Sed devia peruersitatis produntur dicere, virgo concepit, sed non virgo generauit. Potuit ergo virgo concipere, non potuit virgo generare: quū semper cōceptus præcedat, partus sequatur? Sed si doctrinis nō creditur sacerdotum, credatur

I oraculis.

oraculis Christi, credatur monitis angelorum, dicentium:
Lucæ. 1. Quia non est impossibile apud Deum omne verbum, cre-
 datur symbolo Apostolorum, quod ecclesia Romana inte-
 meratum semper custodit, & seruat. Audiuit Maria vocem
 angeli: & quæ dixerat ante, Quomodo fiet istud? nõ de fide
Ibidem. generationis interrogans, respondit postea: Ecce ancilla do-
 mini, contingat mihi secundum verbum tuum. Hæc est vir-
 go, quæ in utero concepit, virgoq; peperit filium. Sic enim
Esaiæ. 7. scriptum est: Ecce virgo in utero concipiet, & pariet fili-
 um. Non enim concepturam tantummodo virginem, sed
Ezechiel. 44. & parituram virginem dixit. Quæ autem est sanctuarij illa
 porta, porta illa exterior ad Orientem, quæ manet clausa:
 & nemo (inquit) pertransibit per eam, sed solus Deus Israel
 transibit per eam? Nonne hæc porta Maria est, per quam in
Matth. 3. hunc mundum redemptor intrauit? Hæc est porta iustitiæ:
 sicut ipse dixit: Sine nos implere omnem iustitiam. Hæc por-
Ezech. 44. ta est Maria, de qua scriptum est: Quia dominus pertransi-
 bit per eam, & erit clausa post partum: quia & virgo conce-
 pit, & genuit. Quid autem incredibile, si contra usum origi-
Psal. 113. nis naturalis peperit Maria, & virgo permanet? quãdo con-
Exod. 17. tra usum naturæ mare vidit, & fugit: atque in fontem suum
Exod. 14. Iordanis fluente remearit. Non ergo excedit fidem, q̄ vir-
Exod. 17. go peperit: quãdo legimus, q̄ petra vomuit aquas, & in mu-
4. Reg. 6. ri speciem maris vnda solidata est. Non excedit fidem, q̄ ho-
Matth. 14. mo exiuit de virgine, quãdo petra fontē profluū scaturiuit,
Esaiæ. 19. ferrū super aquas natauit, ambulauit homo super aquas. Er-
 go, si hominem vnda portauit, non potuit hominem vir-
Exod. 14. go generare? atq; hominem, de quo legimus: Et mittet illis
 dominus hominem, qui saluos faciet eos, & notus erit do-
 minus Aegyptiis: In veteri itaq; testamento, virga Hebræo-
 rum per mare duxit exercitum: In nouo testamento, virgo
 regis aula coelestis electa est ad salutem. Quid autem? Etiam
Lucæ. 2. viduitatis adtexamus præconia, quum in euangelio, post
 virginis celeberrimum partum, Anna vidua subrogetur,
 quæ vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua: &
 hæc vidua erat annorū. 84. quæ non discedebat de templo,
 ieiuniis, & obsecrationibus seruiens die, ac nocte. Merito ab
 illis viduitas despicitur, quæ solët obseruare ieiunia: quibus
 se dolent

se dolent isti aliquo tempore esse maceratos, & propriam vl-
 ciscuntur iniuriam: quotidianis quoq; conuiujs, vsuq; luxu-
 riæ, laborem abstinentiæ propulsare desiderant. Qui nihil
 rectius faciunt, q̄ quod ipsi se suo ore condemnant. Sed &
 metuunt, ne in istis illud ieiunium reputetur. Eligant, quod
 volunt: si aliquando ieiunauerint, gerant ergo boni facti
 sui poenitentiam: si nunquam, suam ergo ipsi intemperan-
 tiam, & luxuriam cõfiteantur. Et ideo dicunt, Paulum luxu-
 riæ magistrum fuisse. At quis erit sobrietatis magister, si
 fuit ille luxuriæ, qui castigauit corpus suum, & in seruitu-
 tem redegit, atq; ieiunijs multis se debitã Christo obseruan-
 tiam detulisse memorauit: non, vt se, suaq; laudaret, sed vt
 nos, quid sequeremur, doceret? Ille ergo luxuriam docuit,
 qui ait: Quid adhuc, velut viuentes, de hoc mundo decerni-
 tis? Ne tetigeritis, ne attaminaueritis, ne gustaueritis, quæ
 sunt omnia in corruptelam. Qui ait: Non indulgentia cor-
 poris, non in honore aliquo ad saturitatem, & diligentiam
 carnis, non in desiderijs erroris: sed in spiritu, quo renoua-
 mur, esse viuendum. Si parum est quod Apostolus dixit,
 audiant Prophetam dicentem: Et operui in ieiunio ani-
 mam meam. Ergo, qui non ieiunat, intectus & nudus est, pa-
 tet vulnere. Deniq; si Adam se texisset in ieiunio, non fuis-
 set nudus effectus. Niniue se à morte ieiunio liberauit. Et
 ipse dominus ait: Non cijcietur hoc genus, nisi per oratio-
 nem, & ieiunium. Sed quid plura apud magistrum, atq; do-
 ctorem? quum iam dignum precium retulerint illi perfidiæ
 suæ: qui ideo huc venerunt, ne superesset locus, in quo non
 damnarentur, qui verè se Manichæos probauerunt, nõ cre-
 dentes, quia ex virgine utiq; venisse creditur. Quenã hæc est
 suppar nouorū Iudæorum amentia? Si venisse non creditur,
 nec carnem creditur suscepisse: ergo in phantasmate visus
 est, in phantasmate crucifixus est. Sed nobis in veritate cru-
 cifixus est, in veritate redemptor est noster. Manichæus est,
 qui abnegat veritatem, qui carnem Christi negat: & ideo nõ
 est illis remissio peccatorum, sed impietas Manichæorum,
 quam & clementissimus execratus est Imperator, & omnes,
 qui illos viderunt, quasi quædam contagia refugerunt. Si-
 cut testes sunt fratres & compresbyteri nostri, Crescēs, Leo-
 pardus,

pardus, & Alexander, sancto feruētes spiritu, qui eos omniū execratione damnatos, Mediolanensium ex vrbe profugos reliquerūt. Itaq; Louinianū, Germinatorē, Fœlicē, Plotinum, Genialem, Martialem, Ianuariū, & Ingeniosum, quos sanctitas tua damnauit, scias apud nos quoq; secundū iudiciū tuū esse damnatos. Incolūmē te & florentissimum Deus noster tueatur omnipotens, domine dilectissime frater. Item subscriptio. Ego Euentus episcopus saluto sanctitatē tuā in domino, & huic epistolæ subscripsi. Maximus episcopus. Fœlix episcopus. Balsianus episcopus. Theodolus episcopus. Ex iussu domini episcopi Geminiani, ipso præsentē, Aprus presbyter. Eutafius episcopus. Constantinus episcopus. Eutafius episcopus. eo omnes ordine subscripserunt.

Subscriptio.

*Concilium
Carthaginē*

CONCILIUM CARTHAGINENSE
secundum, habitum Aera. 428. Circa tempora Siritij Papæ. Prouinciale, sed confirmatum in. 6. synodo generali. in Trullo celebrata.

Ca. primum.

VT Trinitas & credatur & prædicetur.

Ca. 2. Ut castitas à sacerdotibus custodiat.

*De cohabitu
sacerdotum,
& episcopo-
rum.* **I**Ta placuit, & cōdecet, sacrosanctos Antislites, & Dei sacerdotes, nec non & leuitas, vel qui sacramētis diuinis inferuiūt, cōtinentes esse in oībus: quo possint simpliciter, quod à Deo postulāt, impetrare: vt quod apostoli docuerūt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoq; custodiam. Ab vniuersis episcopi dictū est: Omnibus placet, vt episcopi, presbyteri, & diaconi, & qui sacramēta cōtrectant, pudicitia custodes etiā ab vxoribus se abstineāt. d. 84. Cū in præterito, & d. 31. Episcopus.

Ca. 3. Ut chrisma à presbyteris non fiat.

VT chrisma, & cōsecratio puellarū, & recōciliatio poenitentium, à presbyteris non fiant. 26. q. 6. Si iubet sanctitas.

Ca. 4. Ut presbyter iussus ab episcopo suo poenitentem reconciliet.

PLacuit vniuersis episcopis, vt presbyter periclitantem poenitentem, de præcepto episcopi absentis, reconciliet. 26. q. 6. Aurelius episcopus.

Cap. 5. De diocēsis.

PLacuit, vt diocēses, quæ nunq̄ episcopus acceperunt, non habeant:

habeāt: & illa diocēsis, quæ aliquando habuit, habeat proprium episcopum. 16. q. 1. Fœlix.

Cap. 6. De his, qui non debent clericos accusare.

PLacuit, vt qui aliquibus sceleribus irretitus est, vocem aduersus maiores natu non habeat accusandi.

Cap. 7. Ut nemo excommunicatum alterius suscipiat.

PLacuit, vt qui meritō facinorum suorum ab ecclesia pulsus sunt, si ab aliquo episcopo, vel psbytero, vel clerico, fuerint in communionem suscepti: etiam ipse pari cum eis crimine teneatur obnoxius. 11. q. 3. Qui meritō.

Cap. 8. Ut si presbyter excommunicatus sacrificauerit, anathematizetur.

PLacuit, vt si presbyter excommunicatus, aut correctus à suo episcopo, sacrificare præsumperit, anathematizetur.

2. q. 3. Si quis presbyter.

Cap. 9. Ne presbyter inconsulto episcopo celebret.

Quisquis presbyter, præsentē, & inconsulto episcopo, agenda in quolibet loco voluerit celebrare, ipse honori suo contrarius existit.

Cap. 10. Quot debeant iudicare sacerdotem.

PLacuit, vt causa criminalis episcopi à 12. episcopis audiat: causa presbyteri, à sex: causa verò diaconi, à tribus cum proprio episcopo. 15. q. 7. c. Fœlix. & 3. q. 8. Sugerō secundum statuta.

Cap. 11. Ut nullus parochiam alienam præsumat.

PLacuit, secundū diuinæ legis, & sancti euangelij auctoritatem, vt nemo nostrum alienos limites transgrediatur.

Cap. 12. Ut nullus ordinetur episcopus, sine consultu metropolitani.

PLacuit omnibus, vt inconsulto Primati cuiuslibet prouincia, nemo præsumat (licet cum multis episcopis) in quocunq; loco sine eius præcepto episcopum ordinare. Si autem necessitas fuerit, tres episcopi in quocunq; loco sint, cum primatis præcepto ordinare debeant episcopum.

3. q. 1. Placet omnibus.

Cap. 13. Ut nemo contra subscriptionem veniat.

Genedius episcopus præses concilij dixit: Omnia ergo, quæ à vestro coetu statuta sunt, placet ab omnibus custodiri. Et qui contra suam professionem, vel subscriptionem venerit, ipse se ab hoc coetu separabit. Et subscripserunt omnes.

Explicit concilium Carthaginē. 2.

Cōciliū Car
thaginē. 3.

**CONCILIVM CARTHAGI-
nen.** tertiū, Prouinciale, confirmatum in. 6. syno-
do generali, in Trullo celebrata.

Cap. 1. Vt episcopi prouinciales de pascha cōsulant Primatem suum.

PLacuit ergo in principio propter errorem, qui sepe solet
laboriri, vt omnes Aphricanæ prouincix episcopi obser-
uationē paschalē ab ecclesia Carthaginensi curent accipere.

Cap. 2. Vt per singulos annos concilium fiat.

Nota. **S**imiliter placuit, vt propter causas ecclesiasticas, quæ ad
sperniciem plebis sepe veterascunt, singulis quibusq; an-
nis concilium conuocetur, Ad quos omnes prouincix, quæ
prima fedes habent, de conciliis suis binos, aut quantos ele-
gerint episcopos mittant: vt & minus inuidiosi, minusq; ho-
spitibus sumptuosi existant, & cōgregato cōuētu, plena pos-
sit esse authoritas. De Tripoli autem, propter inopiam epi-
scoporum, vnus episcopus veniat.

Cap. 3. Vt episcopus canones agnoscat.

**D. 38. Pla-
cuit.** **I**tem placuit, vt ordinandis ep̄is, vel clericis, prius ab ordi-
natoribus suis decreta conciliorum auribus eorum incul-
centur: ne se aliquid contra statuta concilij fecisse pœniteat.

Cap. 4. Vt diaconi ante. 25. annos non consecrentur.

**D. 77. Pla-
cuit. C. 20.** **I**tem placuit, vt ante. 25. annos ætatis, nec diaconi ordi-
nentur, nec virgines consecrentur: & vt lectores populum
non saluent.

Cap. 5. Vt sacramentum catechumenis non præbeat.

Item placuit, vt per sollemnissimos paschales dies sacra-
mentum catechumenis non detur, nisi solitum sal: quia si
fideles per illos dies sacramenta non mutant, nec catechu-
menis oportet mutari.

Cap. 6. Ne liceat mortuis baptismum, nec eucharistiam dare.

**Mortuis nō
danda eucha-
ristia, nec cō-
ferendus ba-
ptismus.** **I**tem placuit, vt corporibus defunctorum eucharistia non
detur, Dicitum est enim à Domino, Accipite & edite. Car-
dauera autē, nec accipere possunt, nec edere. Cauendum est
etiam, ne mortuos baptizari posse, fratrum infirmitas cre-
dat, quibus nec eucharistia dari licitum est.

Cap. 7.

**D. 45. Quis
quis.** **E**piscopus accusatus, quo loco, & quo tempore sit exami-
nandus.

Cap. 8.

Qui

Qui sunt, qui debent audire accusationes diaconorum.
15. q. 7. Si autem presbyteri, vel diaconi.

Cap. 9.

VT clerici publica iudicia non appellent. 11. q. 1. Placuit.

Cap. 10.

Quomodo prouocandum clericis ab inferioribus iudi-
cibus ad superiores. 2. q. 6. Placuit.

Ca. 11. Vt filii clericorum ad spectacula non accedant.

VT filij sacerdotum, vel clericorum spectacula secularia
non exhibeant, sed nec spectent: quoniam quidem ab
spectaculo, & omnes laici prohibeantur. Semper enim Chri-
stianis omnibus hoc interdictum est, vt vbi blasphemi sunt,
non accedant.

Ca. 12. Vt clericorum matrimoniis infideles non socientur.

Item placuit, vt filij, vel filix episcoporum, vel quorumlibet
clericorum gentilibus, vel hæreticis, aut schismaticis
matrimonio non iungantur.

Ca. 13. Vt clerici de rebus suis nihil infidelibus conferant.

VT episcopi, vel clerici in eos, qui catholici Christiani nō
sunt (etiam si consanguinei fuerint) nec per donatio-
nes rerum suarum aliquid conferant.

Ca. 14. Vt clerici filios suos à sua potestate exire non sinant.

VT ep̄i, vel clerici filios suos à sua potestate per emācipa-
tionē exire nō sināt, nisi de moribus eorū fuerint, & æta-
te securi: vt possint ad eos iam propria pertinere peccata.

Ca. 15. Vt clerici non sint negociatores.

Item placuit, vt episcopi, & presbyteri, & diaconi, vel cle-
rici non sint conductores, neq; procuratores, neq; vllotur-
pi, vel inhonesto negotio victum quarant: quia respicere de-
bent scriptum esse: Nemo militans Deo, implicat se nego-
ciji secularibus.

Ca. 16. Vt clerici non sint vsuarii.

VT nullus clericorum amplius recipiat, quàm cuiquam
accommodauerit. Si pecuniam, pecuniam accipiat: spe-
ciem eandem, quantam dederit, accipiat, & quicquid aliud
tantum, quantum dederit, accipiat.

Ca. 17. Vt extraneæ fœminæ cum clericis non cobabitent.

VT cū oibus oīno clericis extraneæ fœminæ nō cohabi-
tent.

**D. 81. Cum
omnibus.**

tent, sed solæ matres, auia, matertera, amita, sorores, & filia fratrum, aut fororum: & quæcunq; ex familia domestica necessitate, etiam antequam ordinantur, iam cum eis habitabant. vel si filiorum, iam ordinatis parentibus, vxores acceperunt, aut seruis nō habitantibus in domo: quas ducant, si aliunde ducere necessitas fuit.

Cap. 18. *Vt clerici non ordinentur, nisi qui cum eis sunt, fideles existat.*

VT ep̄i, presbyteri, & diaconi, nō ordinentur: priusq̄ oēs qui sunt in domo eorū, Christianos catholicos fecerint.

Cap. 19. *De clericis, cum ad pubertatem veniunt.*

D. 23. Lectores. **P**lacuit, vt lectores, cum ad annos pubertatis venerint, cogantur, aut vxores ducere, aut continentiam profiteri.

Cap. 20. *Vt plebes alienas, alius episcopus non vsurpet.*

7. q. 1. Placuit. **P**lacuit, vt à nullo ep̄o vsurpentur plebes alienæ, nec aliquis episcoporū supergrediatur in diocesi suā collegam.

Cap. 21. *Vt nullus episcopus alienum clericum ordinet.*

D. 71. Clericum. **V**T clericum alienum, nisi concedente eis episcopo, nemo audeat, vel retinere, vel promouere in ecclesia sibi credita. Clericorum autem nomen etiam lectores, & psalmistæ, & ostiarij retineant.

Cap. 22. *De clericis non ordinandis, nisi probabiles fuerint.*

D. 24. Nullus. **V**T nullus ordinetur clericus non probatus, vel episcoporū examine, vel populi testimonio.

Cap. 23. *De precibus, & orationibus.*

In altari semper ad patrem dirigatur oratio. **V**T nemo in precibus, vel patrem pro filio, vel filium pro patre nominet. Et cum ad altare assistitur, semper ad patrem dirigatur oratio. Et quascunq; sibi preces aliquis describit, non eis vtatur, nisi prius eas cum instrutionibus fratribus contulerit.

Cap. 24. *Quid in sacrificio offeratur.*

De cōse. d. 2. In sacramento. **V**T in sacramento corporis, & sanguinis domini, nihil amplius offeratur, q̄ ipse dominus tradidit, hoc est, panis & vinum aquæ mixtum. Nec amplius in sacrificijs offeratur, quàm de vuis, & frumentis.

Cap. 25. *Ne clerici soli accessum habeant ad viduas, vel virgines.*

D. 81. Clerici. **V**T clerici, vel cōtinentes, ad viduas, vel virgines, nisi iussu, vel permisso episcoporū, & presbyterorum nō accedant. Et hoc nō soli faciant, sed cum clericis, vel cum his, cum quibus

quibus episcopus iusserit, vel presbyter. Nec episcopi, aut presbyteri soli habeant accessum ad huiusmodi fœminas, nisi aut clerici præsentés sint, aut graues aliqui Christiani.

Cap. 26. *Quomodo episcopus primæ sedis debeat appellari.*

VT primæ sedis episcopus non appelletur Princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantum primæ sedis episcopus.

Cap. 27. *Vt clerici tabernas non ingrediantur.*

VT clerici, edendi, vel bibendi causa, tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi.

Cap. 28. *Quod episcopus sine licentia non debet peregrinari.*

Item placuit, vt episcopi trans mare non proficiantur, nisi cōsulto primæ sedis episcopo, siue cuiuscunq; prouinciae primatē: vt ab episcopo præcipuē possint formam, vel commendationem.

Cap. 29. *Vt Missa à ieiunijs celebratur.*

VT sacramenta altaris non, nisi à ieiunijs hominibus celebrantur: excepto vno die anniuersario, quo cœna Domini celebratur. Nam si aliquorum pro meridiano tempore defunctorum, siue episcoporū, siue cæterorum commendatio faciendâ est, solis orationibus fiat, si illi, qui faciūt, iam pransi inueniantur.

Cap. 30. *Vt nullus in ecclesia conuiuetur.*

VT nulli episcopi, vel clerici in ecclesia conuiuentur, nisi fortè transeuntes hospitiorum necessitate illic reficiantur. Populi etiam ab huiusmodi conuiujs, quantum fieri potest, prohibeantur.

Cap. 31. *De pœnitentia quomodo danda sit pœnitentibus.*

VT pœnitentibus, secundum peccatorum differentiam, episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur.

Cap. 32. *De modo reconciliandi pœnitentes.*

VT presbyter, inconsulto episcopo, non reconciliet pœnitentem, nisi absente episcopo, & necessitate cogente. Cuiuscunq; pœnitentis publicum, & vulgatissimum crimē est, quod vniuersam Ecclesiam commouerit, ante absidem manus eis imponatur.

Cap. 33. *De custodia sacrarum virginum.*

VT virgines sacræ, si parentibus, à quibus custodiebantur,

tur, priuatæ fuerint, episcopi prouidentia, vel presbyteri, ubi episcopus absens est, in monasterio virginū, vel grauioribus foeminis commendatur: vt simul habitantes inuicem se custodiant, ne passim vagantes ecclesiæ lædant opinionem.

Ca. 34. De baptizandis aegrotis.

De consecra. d. 4. Aegrotantes. **V**T aegrotantes, si pro se respondere non possunt, cum uoluntatis eorum testimonium sui dixerint, baptizentur. Similiter & de poenitentibus agendum est.

Cap. 35. Ne histrionibus conuersis poenitentia negetur.

De consecra. d. 2. Scenics. **V**T scenicis, atq; histrionibus, cæterisq; huiusmodi personis, vel apostaticis conuersis, vel reuersis ad Dominū gratia, vel reconciliatio non negetur.

Cap. 36. Vt presbyter chrisma non conficiat.

16. q. 6. Presbyter inconstituito epō. **V**T presbyter, inconstituito episcopo, uirgines non consecret. Chrisma uero nunquam conficiat.

Cap. 37. Ne clerici in aliena ciuitate immorentur.

VT clerici in aliena ciuitate non immorentur, nisi causas eorum iustas episcopi loci, vel presbyteri locorum peruerint.

Cap. 38. Vt non liceat fieri translationes episcoporum.

PLacuit, quod etiam in Capuensi plenaria synodo uidetur statutum, quod non liceat fieri rebaptizationes, & recodationes, vel translationes episcoporum. *De consecra. Distin. 4. Non licet fieri.*

Cap. 39. Vt non presumant duo episcopi ordinare Pontificem.

VT non minus, quam tres episcopi, qui fuerint metropolitano directi, sufficiant ad episcopum ordinandum.

Cap. 40. De electione episcopi, si contradictores habeat.

DVm episcopus eligitur, si contradictores habeat, quinque sacerdotes conueniant. *D. 33. Illud statuendum est.*

Cap. 41. De episcopis conuenientibus ad concilium.

VT per singulos annos conuenientes episcopi ad conciliū, etiā de paschali solēnitate, à primato suo informentur.

Cap. 42.

VT non accipiat alienum episcopum plebs, quæ in dioecesi semper subiacuit. *16. q. 1. Multis concilijs.*

Cap. 43.

VT qui, plebe sua contempta, ad concilium venire detrectant,

etant, & plebem, & honorem amittant.

Cap. 44.

VT clericum alienum nullus sibi præripiat episcopus, præter eius arbitrium, cuius fuerit clericus.

Cap. 45.

VT episcopus, qui plures habet clericos ei, qui eget ad ordinandum postulatus largiatur.

Cap. 46.

VT episcopus in dioecesi factus, solum etiam plebem teneat, qua extitit ordinatus.

Cap. 47. Vt præter scripturas canonicas nihil in ecclesia legatur.

Item placuit, vt præter scripturas canonicas, nihil in ecclesia legatur, sub nomine diuinarum scripturarum. Sunt *Scriptura canonica.*

autem canonicæ scripturæ, id est, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu Naue, Iudicum, Ruth, *Vide etiā supra in cōcil.*

Regum lib. 4. Paralipomenon lib. 2. Iob vnus, Psalteriū Dauidicum, Salomonis libri quinque, Libri duodecim prophetarū, *Laodi. ca. 59*

Isaias, Ieremias, Ezechiel, Daniel, Tobias, Iudith, Esther, Esdrae libri duo, Machabeorum libri duo. Noui autem Testamenti viginti septem, Euangeliorū libri quatuor, Actū

Apostolorum liber vnus, Pauli Apostoli epistolæ tredecim, eiusdem ad Hebræos vna, Petri Apostoli duæ, Ioannis Apo-

stoli tres, Iudæ Apostoli vna, & Iacobi vna, Apocalypsis Ioannis liber vnus, qui sunt viginti septem. Hoc etiā fratri, & con-

sacerdoti nostro Bonifacio, vel aliis earū partium episcopis, pro confirmando isto canone, innotescat: quia à patribus

ista accepimus in ecclesia legenda. Liceat etiam legi passiones martyrum, cum anniuersarij dies eorum celebrantur.

Cap. 48.

DE baptizatis à Donatistis.

Cap. 49. De his, qui positi in ecclesiastico gradu, aliquid acquirunt.

PLacuit, vt episcopi, presbyteri, diaconi, vel quicumque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tēpore episcopatus, vel clericatus sui agros, vel quæcūque prædia nomine suo com-

parant: tanq̄ rerū diuinarū inuasionis crimine teneantur obnoxij, nisi admoniti ecclesiæ eadē ipsa cōtulerint. Si autē ipsis propriè aliqd liberalitate alicui, vel successione cognatio-

nis venerit, faciant inde, quod eorum proposito congruit.

Quòd

1. q. 4. Placuit, vt de infantibus.

13. q. 2. Placuit, vt ep̄.

Additio.

Quòd si à suo proposito retrorsum exhorbitauerint, honore ecclesiastico indigni, tanquam reprobi, iudicentur.

Cap. 50. Vt gesta concilii confirmentur.

AVrelius episcopus dixit: Quoniam igitur vniuersa arbitror fuisse tractata, si omnia cum animo vestro conuenerunt, sermone vestro cuncta roborare. Vniuersi episcopi dixerunt: Omnibus hæc placuerunt, & hæc nostra subscriptione firmamus. Et subscriperunt. Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensi, & relicto subscripsi. Epigonius episcopus Bullen. Regien. subscripsi. Augustinus epus plebis Hipponæ subscripsi. Similiter & omnes episcopi, quadraginta quatuor numero, subscriperunt.

Concilij tertij Carthaginens. finis.

Hæc tria decreta pertinent ad concilium Carthaginens. tertium.

Cap. 1.

Presbyter, si fornicationem fecerit &c. Vide in decretis. Dist. 82. Presbyter si fornicat. *Cap. 2.*

Non est aliquid exigendum ab his, qui infantes suos ad baptizandum adducunt. Fufius apud Gratianum. l. 1. q. 1. Placuit, vt vnusquisq; *Cap. 3. De clericis scurrilibus.*

Si quis clericus, aut monachus verba scurrilia, ioculatoria, & risumq; mouentia loquitur, acerrimè corripatur.

Concilium Carthaginens. 4.

CONCILIVM CARTHAGINENSE quartum, cui adfuerunt episcopi. 214. Aera. 436. Dicitur à Gratiano, quòd interfuit Zolinus Papa per vicarios suos, quod tamen intelligendum est, de concilio Carthaginens. 6. non de. 4.

Cap. 1. Qualiter debeant episcopi ordinari.

Dist. 23. Qui episcopus. Quomodo examinandus, qui ordinatur episcopus.

Qui episcopus ordinandus est, antea examinetur, si natura sit prudens, si docilis, si moribus temperatus, si vita castus, si sobrius, si semper suis negotiis cauens, si humilis, si affabilis, si misericors, si literatus, si in lege Domini instructus, si in scripturarum sensibus cautus, si in dogmatibus exercitatus: & ante omnia, si fidei documeta verbis simplicibus asserat, id est, patrem, & filium, & Spiritum sanctum &c. Quærendum etiam ab eo, si noui, & veteris Testamenti, id est, Legis, & prophetarum, & Apostolorum, vnum eundemq;

deniq; credat authorem, & Deum, si diabolus non per conditionem, sed per arbitrium factus sit malus.

Cap. 2. Qualiter consecrentur episcopi.

Episcopus quum ordinatur, duo episcopi ponant, & teneant Euangeliorum codicem super caput, & ceruicem eius: & vno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes episcopi, qui adfunt, manibus suis caput eius tangant.

Cap. 3. Qualiter presbyteri ordinentur.

Presbyter quum ordinatur, episcopo eum benedicente, & manum super caput eius tenente, etiam omnes presbyteri, qui præsentés sunt, manus suas iuxta manum episcopi super caput illius teneant.

Cap. 4. Quomodo diaconi constituantur.

Diaconus quum ordinatur, solus episcopus, qui eum benedicat, manum super caput illius ponat: quia non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur.

Cap. 5. Quomodo subdiaconi ordinentur.

Subdiaconus quum ordinatur, quia manus impositione non accipit, patenam de episcopi manu accipiat vacuam, & calicem vacuum. De manu vero archidiaconi, Vreolum cum aqua, & mantile, & manutergium.

Cap. 6. Qualiter Acolyths ordinentur.

Acolythus quum ordinatur, ab episcopo quidem doceatur, qualiter in officio suo agere debeat. Sed ab archidiacono accipiat cæterferariū cum cæreo, vt sciat se ad accendenda ecclesiæ luminaria mancipari. Accipiat & Vreolum vacuū ad suggerendū vinum in eucharistiā sanguinis Christi.

Cap. 7. Qualiter Exorcista constituantur.

Exorcista quum ordinatur, accipiat de manu episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi episcopo: Accipe, & commenda memoriæ, & habeto potestatem imponendi manus super energumentum, siue baptizatum, siue catechumentum.

Cap. 8. Qualiter lectores fiant.

Lector quum ordinatur, faciat de illo verbum episcopus ad plebem, indicans eius fidem, ac vitam, atq; ingenium. Post hæc, spectante plebe, tradat ei codicem, de quo lecturus est, dicens ad eum: Accipe, & esto lector verbi Dei, habiturus

urus (si fideliter, & vtiliter impleueris officium) partem cum eis, qui verbum Dei ministraverunt.

Cap. 9. *Qualiter ostiarii ordinentur.*

Ibi. Ostiari. **O**stiarius quum ordinatur, postquam ab archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conuersari, ad suggestionem archidiaconi: tradat ei episcopus clauis ecclesie de altario, dicens: Sic age, quasi redditurus Deo rationem pro his rebus, quae his clauibus recluduntur.

Cap. 10. *Qualiter Psalmista.*

Ibi. Psalmista. **P**salmistam, id est, cantor potest absque scientia episcopi, sola iussione presbyteri, officium suscipere cantandi, dicente sibi presbytero: Vide, ut quod ore cantas, corde credas, & quod corde credis, operibus comprobes.

Cap. 11. *Qualiter virginis sanctimoniales.*

Ibidem Sanctimonialis. **S**anctimonialis virgo, quum ad consecrationem sui episcopi offertur, in talibus vestibus applicetur, qualibus semper vasa est, professioni, & sanctimoniae aptis.

Cap. 12. *Qualiter viduae ad baptisterium ordinentur.*

Viduae, vel sanctimoniales, quae ad ministerium baptizandarum mulierum eliguntur, tam instructae sint ad officium: ut possint apto, & sano sermone docere imperitas, & rusticas mulieres tempore, quo baptizandae sunt, qualiter baptizatori interrogatae respondeant, & qualiter accepto baptismate, viuat.

Cap. 13. *Qualiter sponsi, & sponsa benedicentur.*

D. 23. & 30. 9. 5. Sponsus. **S**ponsus & sponsa, cum benedicendi sunt a sacerdote, a parentibus suis, vel paranympis offerantur. Qui quum benedictionem acceperint, eadem nocte, pro reuerentia ipsius benedictionis, in virginitate permaneant.

Cap. 14. *De cellula sacerdotum.*

D. 41. Episcopi viduam. **V**t episcopus, non longe ab ecclesia, hospitium habeat.

Cap. 15. *De victu, & habitu episcopi.*

De familia, & mensa episcopi. **V**t episcopus vilem suppellectilem, & mensam, ac victum pauperem habeat, & dignitatis suae auctoritatem, de & vitae meritis quaerat.

Cap. 16. *Ut episcopus libros Gentilium non legat.*

D. 37. Episcopi gentium. **V**t episcopus Gentilium libros non legat, haereticorum autem pro necessitate, & tempore.

Cap. 17. *Ut episcopus indigentium curam per presbyteros agat.*

Vt

Vt episcopus gubernationem viduarum, & pupillarum, **D. 88. Episcopi.** ac peregrinorum non per seipsum, sed per archipresbyterum, aut archidiaconum agat.

Cap. 18.

Vt episcopus tutionem testamentorum non suscipiat.

Cap. 19. *Ut episcopus pro rebus secularibus non litiget.*

Vt episcopus non prouocatus pro rebus transitoriis, **li. 14. q. 1. Episcopi.** litiget. **Cap. 20. Ut episcopus tantum diuinis vacet.**

Vt episcopus nullam rei familiaris curam ad se reuocet, **D. 88. Episcopi.** sed ut lectioni, & orationi, & verbi Dei praedicationi tantummodo vacet. **nullam rei.**

Cap. 21. *Ut episcopus egrotans pro se legatum ad synodum mittat.*

Vt episcopus ad synodum ire non tardet, si non, sine **D. 18. Episcopi ad synodum.** sua graui necessitate inhibeat: sic tamen, ut in sua persona legatum mittat, suscepturus, salua fidei veritate, quidquid synodus statuerit.

Cap. 22. *Ne episcopus clericos instituat sine testimonio plebis.*

Vt episcopus sine concilio clericorum suorum, clericos **D. 24. Episcopi.** non ordinet: ita ut ciuium assensum, & conuentionem, sine & testimonium quaerat.

Cap. 23. *Ut episcopus causas audiat praesentibus clericis.*

Vt episcopus nullius causam audiat, absque praesentia clericorum suorum, alioquin irrita erit sententia episcopi, **15. q. 7. Nullius causam.** nisi clericorum praesentia confirmetur.

Cap. 24. *Ut nemo discedat, quando episcopus verbum facit.*

Sacerdote verbum faciente in ecclesia, qui egressus de **De consec. d. 1. Sacerdote.** auditorio fuerit, excommunicetur.

Cap. 25. *De discordantibus episcopis.*

Dissidentes episcopos, si non timor Dei, synodus reconciliat. **D. 90. Dissidentes.**

Studendum est episcopis, ut dissidentes fratres, siue clericos, siue **Ibidem studendum.** laicos, ad pacem magis, quam ad iudicium cohortentur.

Cap. 27. *De episcopo non transferendo.*

Vt episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat, nec quisquam inferioris **7. q. 1. Episcopi de loco.** ordinis clericus. Sane si id utilitas ecclesiae fiendum poposcerit, decreto pro eo clericorum, & laicorum episcopis porrecto, in praesentia synodi transferatur, nihilominus alio in loco eius episcopo

episcopo subrogato. Inferioris verò gradus sacerdotes, vel alij clerici, concessione suorum episcoporum, possunt ad alias ecclesias transinigrare.

Cap. 28. De damnatione episcoporum.

11. q. 3. Irrita esse. Irritam esse iniustam episcoporum damnationem, & idcirco à synodo retractandam.

Cap. 29. De episcopo, qui alicui crimen obiecerit.

6. q. 2. Ep̄s. Episcopus, si clerico, vel laico crimen imposuerit, deducatur ad probationem in synodum.

Cap. 30. Quòd irrita sit sententia episcopi in absentem.

11. q. 2. Sine exceptione. Caveant iudices ecclesiæ, ne absente eo, cuius causa ventilatur, sententiam proferant, quia irrita erit: imò & causam in synodo pro facto dabunt.

Cap. 31. Qualiter res ecclesiæ ab episcopo habeantur.

VT episcopus rebus ecclesiæ, tanquam commendatis, nõ tanquam propriis vtatur.

Cap. 32. De irritis distractionibus episcoporum.

12. q. 2. Si exceptione. Irrita erit donatio episcoporum, vel venditio, vel commutatio rei ecclesiasticæ, absq; conniuentia, & subscriptione clericorum.

Cap. 33. De receptione episcoporum.

7. q. 1. Ep̄s. Episcopi, vel presbyteri, si causa visendæ ecclesiæ alterius episcopi, ad ecclesiã venerint: & in gradu suo suscipiantur, & tam ad verbum faciendum, quam ad oblationem consecrandam inuitentur.

Cap. 34. De primatu consensus presbyterorum cum episcopo.

D. 95. Ep̄s. VT episcopus in quolibet loco sedens, stare presbyterum non patiat.

Cap. 35. De confessu presbyterorum in ecclesia.

D. 95. Ep̄s. VT episcopus in ecclesia, in confesse presbyterorum sublimior sedeat. Intra domum verò collegam se presbyterorum esse cognoscat.

Cap. 36. Ut presbyteri ab episcopo chrisma petant.

D. 95. Presbyteri. Presbyteri, qui per dioceses ecclesias regunt, non à quibilibet episcopis, sed à suis, nec per iuniorum clericum: sed omni anno, aut per seipfos, aut per illum, qui sacrum tenet, ante paschæ solennitatem chrisma petant.

Cap. 37. De obedientia diaconorum.

D. 93. Diaconi. Diaconus, ita se presbyteri, vt episcopi, ministrũ esse cognoscat.

gnoscat.

Cap. 38.

VT diaconus, presente presbytero, Eucharistiam corporis Christi populo (si necessitas cogat) iustus eroget.

Ibidem Presbytero.

Cap. 39. Quando debeat diaconus sedere.

Diaconus quolibet loco, iubente presbytero, sedeat.

Ibidem Diaconus.

Cap. 40.

VT diaconus, in conuentu presbyterorum interrogatus, loquatur.

Ibidem Diaconus sedeat.

Cap. 41. Quando diaconus alba vti debeat.

VT diaconus, tẽpore oblationis tantum, vel lectionis, alba induatur.

Cap. 42. De clericis, qui pro fide tentati sunt.

Clericum inter tentationes officio suo incumbẽtẽ, gradibus sublimandum.

Cap. 43. De his, qui pro fide persecutiones passi sunt.

Christianum catholicum, qui pro catholica fide, & pro ecclesiastica re, & Christiana religione tribulationes patitur, honore omni à sacerdotibus honorandum. Etiam & per diaconum ei victus administretur.

Cap. 44. De tonsura clericorum.

Clericus nec comam nutriat, nec barbam.

Cap. 45. De habitu clericorum.

Clericus professionẽ suã, & in habitu, & in incessu, p̄bet: & ideo nec vestibus, nec calceamẽtis decorem quærat.

D. 42. Clericus.

Cap. 46. De continentia clericorum.

Clericus cum extraneis mulieribus non habitet.

Cap. 47. De incessu clericorum.

Clericus, per plateas, & andronas, nisi certa, & maxima officij sui necessitate, non ambulet.

Cap. 48. Ne clerici ad nundinas vadant.

Clericus, qui non pro emendo aliquid, in nundinis, vel in foro deambulat, ab officio suo degradetur.

D. 91. Clericus.

Cap. 49. De vigiliis clericorum.

Clericus, qui absq; corpusculi sui inæqualitate vigiliis deest, stipendijs priuatus, excommunicetur.

Cap. 50. De clericis ab officio continentibus.

Clericum, inter tentationes ab officio suo declinantem, vel negligentius agentem, ab officio suo remouendum.

Ibidem. Clericus.

Cap. 51. Ut clerici officio victum quærant.

Clericus, quantumlibet verbo Dei eruditus, officio victum quærat.

K

etum

rum quærat. *Cap. 52. Quo modo clerici debeant victum querere*

Clericus, victum, & vestimentū sibi, artificioso, vel agricultura, absq; officij sui dūtaxat detrimento, præparet.

Cap. 53. Ut legant clerici, qui orare possunt.

Omnes clerici, qui ad operandū validi sunt, & artificiosa, & literas discant. *Cap. 54. De clericis iniuidis.*

D. 46. Clericus.

Clericus, iniuidus fratrum profectibus, donec in vitio est, non promoueat. *Cap. 55. De clericis accusatoribus.*

Ibi. Accusatores.

Vt episcopus accusatores fratrum excommunicet. Et si emendauerint vitium, recipiat eos ad comunione, non ad clerum.

Cap. 56. De clericis adulatoribus.

Ibi. Clericus qui.

Clericus, qui adulationi, & proditiōibus vacare deprehenditur, ab officio degradetur.

Cap. 57. De clericis maledictis.

Clericus maledictus, maxime in sacerdotibus, cogatur ad postulandum veniam. Si noluerit, degradetur, necquam ad officium absq; satisfactiōe reuocetur.

Cap. 58. De clericis frequenter litigantibus.

Clericus, qui frequenter litigat, & ad causandum facilis est, testimonium nemo absq; grandi examine recipiat.

Cap. 59. De clericis discordantibus.

D. 90. Discordantes.

Discordantes clericos episcopus, vel ratione, vel potestate ad concordiam trahat: inobedientes synodus per audientiam damnet. *Cap. 60. De clericis turpiloquis.*

Clericum scurrilem, & verbis turpibus ioculatorem, ab officio retrahendum. *Cap. 61. De clericis iurantibus.*

Clericum, per creaturas iurantem, acerrimè obiurgandum. Si persistit in vitio, excommunicandum.

Cap. 62. De clericis inter epulas cantantibus.

22. q. 1. Clericum.

Clericum inter epulas cantantem, supradictæ sententiæ seueritate coercendum.

Cap. 63. De clericis ieiunia pollutentibus.

Clericum, qui tempore indicti ieiunij, absq; inuitabili necessitate, ieiunium rumpit, minorem habendum.

Cap. 64. De his, qui Dominico die ieiunant.

76. q. 7. Sacerdos.

Qui Dñico die studiose ieiunat, nō credatur catholicus.

Cap. 65. De Pascha suo tempore celebrando.

Paschæ solennitas vno die, & tempore celebranda.

Cap.

Cap. 66. Quando clericus recurrere debet ad synodum.

Clericus, qui episcopi circa se districtiōne iniustam putat, recurrat ad synodum.

Cap. 67. De seditionariis, ne clerici fiant.

Seditionarios nunquam ordinandos clericos, sicut nec vsu-

D. 40. Seditionarios.

Cap. 68. Ut ex poenitentibus ordinatus clericus, deponatur.

Ex poenitentibus (quanuis sit bonus) clericus non ordinatur. Si per ignorantia episcopi factum fuerit, deponatur a clero: quia se ordinationis tempore non prodidit fuisse poenitentem. Si autem sciens episcopus ordinauerit talem, etiam ipse ab episcopatus sui ordinandi dūtaxat potestate priuetur.

Cap. 69. Ut episcopus, vidua maritum ad clerum promouens, deponatur.

Simili sententiæ subiacet episcopus, si sciens ordinauerit clericum eum, qui viduam, aut repudiatam uxorem habuit, aut secundam.

Cap. 70. Ut clericus hæreticorum conuiuia fugiat.

Clericus hæreticorum, aut schismaticorum, tam conuiuia, quam sodalitates euitet æqualiter.

24. q. 3. clericus.

Cap. 71. De hæreticorum castu.

Quod hæreticorum coetus non ecclesia, sed conciliabulum sit.

Cap. 72. Quod nihil fiat cum hæreticis.

Cum hæreticis, nec orandum, nec psallendum.

Cap. 73. De communicantibus cum excommunicatis.

Qui communicauerit, vel orauerit cum excommunicato, siue clericus, siue laicus, excommunicetur.

II. q. 3. Qui cōiucauerit.

Cap. 74. De poenitentium lege.

Vt sacerdos poenitentiam imploranti, absq; personæ acceptione poenitentia leges iniungat.

Cap. 75. De negligentioribus poenitentibus.

26. q. 7. Sacerdos.

Vt negligentiores poenitentes tardius reconcilientur.

Cap. 76. De poenitentibus poenitentiam, si postea obmutescant.

26. q. 6. Is, qui in infirmitate.

Is, qui poenitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum sacerdos inuitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, det testimonium, quod in phrenesim versus, inter eum audierunt, & accipiat poenitentiam. Et si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur.

K 2 datur

nēdus, & cō datur orieius Eucharistia. Si superuixerit, admoneatur à *municandus* pra dictis testibus, petitioni suæ satisfactum, & subdatur statutus pœnitentiæ legibus, quoad sacerdos, qui pœnitentiam dederit, probauerit. *Cap. 77. De pœnitentibus infirmis.*

26. q. 6. Is qui. **P**œnitentes, qui in infirmitate sunt, viaticum accipiant. *Cap. 78. De eiusdem, si post viaticum superuiuant.*

Pœnitentes, qui in infirmitate viaticum Eucharistiæ acciperint, non se credāt absolutos sine manus impositione, si superuixerint. *Cap. 79. De pœnitentibus, si casu aliquo moriantur.*

26. q. 7. Saacerdos. **P**œnitentes, qui attētē leges pœnitentiæ exequūtur, si casu in itinere, vel in mari mortui fuerint: vbi eis subueniri nō possit, memoria eorū, & orōnib⁹, & oblationib⁹ cōmēdetur. *Cap. 80. De manus impositione super pœnitentes.*

Ibidem. **O**mni tēpore ieiunij, manus pœnitētibus à sacerdotibus imponatur. *Cap. 81. Ut pœnitentes mortuos sepeliunt.*

Mortuos pœnitentes ecclesiæ afferant, & sepeliant. *Cap. 82. Ut pœnitentes genua flectant.*

Pœnitentes etiam diebus remissionis genua flectant. *Cap. 83. De senibus honorandis.*

Pauperes, & senes ecclesiæ, plus cæteris honorandi sunt. *Cap. 84. Vsq; ad missam catechumenorum nullus ecclesiam ingredi prohibeatur.*

De conf. d. 1. Eps nullum. **V**t episcopus nullum prohibeat ingredi ecclesiam, & audire verbum Dei, siue Gentilem, siue hæreticum, siue Iudæum, vsq; ad missam catechumenorum. *Cap. 85. De baptizandis.*

De cōse. d. 4. Baptizandi. **B**aptizandi nomen suum dent, & diu sub abstinentia vini, & carniū, ac manus impositione, crebra examinatione baptismum percipiant. *Cap. 86. Ut nuper baptizati castē viuant.*

De cōse. d. 5. Neophyti. **N**eophyti, aliquandiu à lautioribus epulis, & spectaculis, vel coniugibus abstineant. *Cap. 87. De catholicis, qui apud infideles causam proponunt.*

2. q. 6. Catholicus. **C**atholicus, qui causam suā, siue iustā, siue iniustā, ad iudiciū alterius fidei iudicis prouocat, excommunicetur. *Cap. 88. De his, qui missam præmittunt.*

De cōse. d. 1. Qui dic. **Q**ui die solenni, prætermisso solenni ecclesiæ conuentu, ad spectacula vadit, excommunicetur. *Cap.*

Cap. 89. De his, qui Iudaicis superstitionibus seruiunt.

Avgurijs, vel in cantationibus seruientē, à conuentu Ecclesiæ separandū. Similiter & superstitionibus Iudaicis, gurijs, vel ferijs inhærentem. *Cap. 90. De energumenis.*

Omni die exorcistæ energumenis manus imponant. *De cōse. d. 5. Omni die.*

Pauimenta Domiorum Dei energumeni verrant. *Cap. 92. De victu energumenorum.*

Energumenis, in domo Dei assidentibus, victus quotidiana per exorcistas opportuno tempore ministratur. *Cap. 93. De oblationibus discordantium.*

Oblationes dissidentium fratrum, neq; in sacratio, neq; in gazophilatio recipiantur. *D. 90. Oblationes.*

Cap. 94. De oblationibus opprimentium pauperes. **E**orū, qui pauperes opprimūt, dona à sacerdotibus refundenda. *Ibidem.*

Qui oblationes defunctorū, aut negāt ecclesijs, aut cum difficultate reddunt, tanq̄ egentium necatores excommunicentur. *De oblationibus, quæ pro defunctis offeruntur.*

Qui accusatorem, & accusatum, in iudicio, cuius sit conuersationis, & fidei, is, qui accusat: & is, qui accusatur. *2. q. 7. Querendum est.*

Qui religiosis fœminis præponendus est, ab episcopo loci probetur. *18. q. 2. Qui*

Cap. 98. Ut laicus, presentibus clericis, non doceat. **L**aicus, presentibus clericis, nisi ipsis rogantibus, docere non audeat. *Cap. 99. Ut mulieres publice non doceant.*

Mulier, quanuis docta, & sancta, viros in conuentu docere non præsumat. *Cap. 100. Ut mulieres non baptizent.*

Mulier baptizare non præsumat. *D. 23. Mulier*

Viduarum adolescentēs, quæ corpore debiles sunt, sumptu Ecclesiæ, cuius viduarum sunt, sustententur. *Cap. 101. De viduis infirmis.*

Ad reatū ep̄i pertinet, vel presbyteri, qui parochiæ præest, si sustentandæ vitæ presentis causa, adolescentiores viduarum, vel sanctimonialis clericorū familiaritatib⁹ subijciatur. *D. 91. Ad reatum.*

Cap. 103. De viduis, quæ ecclesiæ stipendijs sustentantur.

Ibidē. Vidua **V**idua, quæ stipendio ecclesiæ sustentantur, tam assidue in Dei opere esse debent: vt meritis, & orationibus suis ecclesiam adiuuent.

Cap. 104. De viduis professis continentiam praeuaricantibus.

1. Timoth. 5. **S**icut bonum est castitatis premium, ita & maiori obferuantia, & præceptione custodiendum est. Vt si quæ vidua, quantumlibet adhuc in minoribus annis posita, & matura ætate à viro relicta, se deuouerunt Dño: & veste laicali abiecta, sub testimonio epi, & ecclesiæ, religioso habitu apparuerint: postea verò ad nuptias seculares transferunt, secundum Apostolum, damnationem habebunt: quoniam fidem castitatis, quam Dño uouerunt, irrita facere ausæ sunt. Tales ergo personæ sine Christianorum cõmuniõne maneat, quæ etiã ne in cõuiuio cū Christianis cõmunicent. Nam si adulteræ cõiuges reatu suo sunt uiris suis obnoxia, quãtò magis vidua, quæ religiositatẽ mutauerunt, crimine adulterij notabuntur: si deuotionẽ, quam Deo spõte, nõ coactè obtulerunt, libidinosa corruerint voluptate, atq; ad secundas nuptias transitu fecerunt? Quæ & si, uolentia irruente, ab aliquo prærepta fuerint, ac postea delectatione carnis, atq; libidinis permanere in cõiugio raptori, vel uolentio viro cõsenserint, damnationi superius cõprehensæ tenebuntur obnoxia. De talibus ait Apostolus: Quum luxuriatæ fuerint, nubere uolunt, habentes damnationem, quia primam fidem irrita fecerunt. Aurelius epus Carthagin. ecclesiæ, subscripsi. Donatianus Talabricensis primæ sedis subscripsi. Augustinus Hipponæ Regiẽ. subscripsi. Similiter oēs epi subscripserunt.

Finit Concilium Carthaginẽ. 4.

Provinciale Concilium, confirmatum tamen in. 6. synodo generali, in Trullo celebrata. Vbi recepta sunt vniuersa Concilia Carthagine habita.

Concilium Taurinaten. **30 CONCILIUM TAVRINATENSE**

provinciale, celebratum tempore Siritij Papæ, & beati Ambrosij episcopi Mediolan. Nihil habet annotatione dignum, totum consumitur in compositione causarum quarundam ciuilium, quæ inter episcopos quosdam, & cæteros presbyteros tractabantur.

Decreta Anastasij Papa.

Anastasius

Anastasius Papa, natione Romanus, sedit anos tres, dies decem. Papa. 39. sub Petro.

Angu. in epistola. 165. recenset hunc ordinem Pontificum à Petro usq; ad Sub hoc pro Anastasium, qui tunc in cathedra sedebat: excepto quod Felicem. 2. nõ reperit scripta censet. Sed Liberio dixit proximum successorem fuisse Damasum. Est epi Origenis in stola contra schisma Donatistarum. Alexandria

Sub Anastasio floruerunt apud Orientem Gregorius Nazianzenus, & Basilius. *celebrata est synodus.*

Extat epistola decretalis eius ad episcopos Germaniæ, & Burgundiæ, in qua constituit, vt dum sancta Euãgelia in ecclesia recitantur, sacerdotes, & ceteri omnes presentes, nõ sedentes, sed venerabiliter curui in conspectu sancti Euãgelij stantes Dominica verba intente audiant, & fideliter adoret.

Secundò, significat eisdem, ne Manichæos, quos in urbe Roma inuenit, recipiant, neq; cum eis aliquam participationem habeant, prius q̃ ad rectam conuertantur fidem, quorũ ille aliquos Romæ cõuertit. Quos autem ad fidem trahere nõ potuit, sed in Christianorũ principu cõstituta, ne sanctu gregẽ sua cõtagiõe pollueret, p publicos iudices ppetuo exilio relegauit.

31 CONCILIUM CARTHAGINENSE. *Cõcilium Carthaginẽ. 5.*
sc. 5. celebratum Aera. 438. presentibus. 73. episcopis.

Caput. 1.

DE clericis ad testimonium non pulsandis. 2. q. 6. Statutum est.

Cap. 2.

DE clericis pro crimine suo dānatis, vt à quolibet nõ defensentur. 21. q. 5. Si quis cuiuslibet.

Cap. 3.

DE sacerdotibus, & Leuitis, vt ab vxoribus se contineant. d. 84. Cùm de quorundam.

Cap. 4.

DE rebus ecclesiæ, sine consilio metropolitani episcopi non alienandis.

Cap. 5. Vt nullus episcopus, relicta cathedra, in dioecesi resideat.

Placuit, vt nemini sit facultas, relicta principali cathedra, ad aliquam ecclesiam in dioecesi constitutam, se conferre: vel in re propria diutius, quàm oportet, constitutum, curam, vel frequentationem propriæ cathedræ negligere.

Placuit de infantibus, quoties non inueniuntur certissimi. *Cap. 6. De his, qui nullo testimonio se baptizatos noverunt. De cõs. d. 4.*

K 4 mite-

mitestes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem idonei, de traditis sibi sacramentis respondere, absque vilo scrupulo eos esse baptizandos: ne ista trepidatio eos faciat sacramentorum purgatione priuari. Hinc enim Legati Maurorū fratres nostri consuluerunt, quia multos tales à Barbaris redimunt. Similiter & de ecclesiis (quoties super earum cōsecratione hæsitatione) agendum est, id est, vt sine vlla trepidatione consecrentur.

Cap. 7.

DE tempore Paschali, & Concilij.

Cap. 8.

7. q. 1. Cōstitutum.

DE intercessoribus, ne cathedram morientis episcopi diu retineant, sed infra annum sacerdotem prouideant.

Cap. 9. De defensore ecclesiarum.

23. q. 3. Ab imperatoribus.

AB Imperatoribus vniuersis visum est postulandum, propter afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigatur ecclesia: vt defensores eis aduersus potentias diuitum cum episcoporum prouisione delegentur.

Cap. 10.

VT episcopi ad diem Concilij occurrāt. D. 18. Placuit, vt

Cap. 11.

VT lapsis sacerdotibus manus, sicut laicis, non imponatur. D. 50. Confirmandum est.

Cap. 12.

DE clericis excommunicatis, quamdiu eis asserere liceat innocentiam suam. II. q. 3. Rursus constitutum est.

Cap. 13.

DE clericis, vel monachis, ab alio episcopo ordinatis. In decretis. D. 58. Si quis de alterius.

Cap. 14. De basilicis, quæ sine martyrum reliquiis dedicate sunt.

De cōse. d. 1. Placuit altaris.

Eremitaria per agros cōstituta evertantur.

Item placuit, vt altaria, quæ passim per agros, aut vias, tanquam memorie martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquie martyrum condite probantur, ab episcopis, qui eisdem locis præfunt (si fieri potest) evertantur. Si autem hoc propter tumultus populares non sinitur, plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequentent: vt qui rectè sapiunt, nulla ibi superstitione deuincti teneantur. Et omnino nulla memoria martyrum probabiliter accipitur:

ptetur: nisi aut ibi corpus, aut aliqua certæ reliquie sint, aut vbi origo alicuius habitationis, vel possessionis, vel passionis, fidelissima origine traditur. Nam quæ per somnia, & per inanes quasi reuelationes quorūlibet hominum vbique constituuntur altaria, omnimodè reprobentur.

Cap. 15. De idololatriis destruendis.

Item placuit, ab Imperatoribus gloriosissimis peti, vt reliquie, non solum in simulachris, sed in quibuscunq; locis, vel lucis, vel arboribus omnimodè deleantur.

Aurelius episcopus ecclesie Carthaginis, supra comprehensis in nostro cōcilio statutis, subscripsi. Similiter. 72. episcopi subscripserunt.

Finit concilium Carthaginense. 5.

Subscriptio cōcilio Carthage. 5.

CONCILIVM TOLETANVM

Toletanū cōcilium. 1.

primū. 19. episcoporum, Patrono episcopo præfidente. Est provinciale, sed confirmatum auctoritate Leonis Papæ, & eius mandato celebratum.

Confidentibus presbyteris, astantibus diaconis, & cæteris, qui intererant concilio congregato, Patronus episcopus dixit: Quoniam singuli cœpinus in ecclesiis nostris facere diuersa, & inde tanta scandala sunt, quæ vsq; ad schisma perueniunt, si placet, communi concilio decernamus, quid ab omnibus episcopis, in ordinandis clericis, sit sequendum. Mihi autem placet, constituta primitus Nicæni concilij perpetuò esse seruanda, nec ab his esse recedendū. Vniuersi episcopi dixerunt: Hoc nobis placet, ita vt si quis, cognitis gestis Nicæni concilij, aliud quam statutum est, facere præsumpserit, & non in eo perseverandum putauerit: hic excommunicatus habeatur, nisi per correctionē fratrum emenda uerit errorem.

Caput primum.

DE presbyteris, & diaconis, si post ordinationem filios generuerint, ad altiorem gradum non ascendant.

D. 50. Placuit.

Cap. 2. Vt pœnitens, si necessitas cogat, lector aut ostiarius fiat.

Item placuit, vt pœnitentes non admittantur ad clerum, nisi tantum si necessitas, aut vsus exegerit: & tunc inter ostiarios deputentur, vt inter lectores, ita vt euangelia, aut epistolam non legant. Si qui autem ante ordinati sunt dia-

K 5 coni,

coni, inter subdiaconos habeantur: ita ut manum non imponant, nec sacra contingant. Eum verò poenitentem dicimus, qui post baptismum, aut pro homicidio, aut pro diuersis criminibus, grauisimisq; peccatis, publicam poenitentiam gerens, sub cilicio diuino fuerit reconciliatus altario.

Cap. 3. De his, qui viduas acceperint, ne diaconi fiant.

Item constituit sancta synodus, ut lector fidelis, si viduam alterius uxorem acceperit, amplius nihil sit, sed semper lector habeatur, aut fortè subdiaconus.

Cap. 4. Ut subdiaconus, si defuncta uxore aliam duxerit, ostiarius fiat.

Subdiaconus autem defuncta uxore, si uxorem aliam duxerit, ab officio suo, in quo ordinatus fuerat, remoueatur, & habeatur inter ostiarios, vel lectores: ita ut euāgelii, & epistolam non legat, propterea, ne qui ecclesiæ seruiert, publicis officiis seruire videatur. Qui verò tertiam (quod nec dicendum est) acceperit, abstentus biennio, postea inter laicos reconciliatus per poenitentiam communicet.

Cap. 5. De clericis tardius ad ecclesiam venientibus.

Presbyter, vel diaconus, vel subdiaconus, vel quilibet ecclesiæ deputatus clericus, si intra civitatem fuerit, vel in loco in quo ecclesia est, aut castella, aut vici sunt, aut villa: si ad ecclesiam, aut ad sacrificium quotidianum non venerit, clericus non habeatur, si castigatus per satisfactionem veniam ab episcopo noluit promereri.

Cap. 6. Ne religiosa puella virorum familiaritatem habeat.

Itemq; puella Dei nec familiaritatem habeat cum confessore, aut cum quolibet laico sanguinis alieni, aut conuiuium sola adeat: nisi ubi sit seniorum, aut honestorum, aut viduarum, honestarumq; frequentia: ubi honestè confessor quilibet, cum plurimorum testimonio testium, conuiuium interesse possit. Cum lectoribus autem in ipsorum domibus non admittendas poenitentem, nec videndas, nisi fortè consanguinea soror sit, vel vterina.

Cap. 7. De clerico cuius uxor peccauerit.

Placuit, ut, si quorūcunq; clericorum uxores peccauerint (ne fortè licentiam peccandi plus habeant) accipiant mariti earum hanc potestatem (præter necem) custodiendi, ligandi in domo sua ad ieiunia salutaria, non mortifera, eas cogentes: ita ut inuicem sibi clerici pauperes auxilium ferant, si fer-

si seruitia fortè non habeant. Cum vxoribus autē ipsis, quæ peccauerint, nec cibos sumant, nisi fortè ad timorem Dei, acta poenitentia, reuertantur.

Cap. 8. De his, qui post baptismum militauerint.

Si quis post baptismum militauerit, & chlamydem sum-
D. 51. Si quis
post.
pserit, aut cingulum ad necandos fideles, etiam si grauia non admiserit, si ad clerum admittus fuerit, diaconi non accipiat dignitatem.

Cap. 9. De professis, vel viduis, absente sacerdote.

Nulla professa, vel vidua, absente episcopo, vel presbytero, in domo sua Antiphonas cum confessore, vel seruo suo faciat. Lucernarium verò nisi in ecclesia non legatur, aut si legatur in villa, præsentem episcopo, vel presbytero, vel diacono legatur.

Cap. 10. Ne clericus fiat, sine consensu domini, aut patroni.

Clericos, si quidem obligati sunt, vel pro æquatione, vel de genere alicuius domus, non ordinandos: nisi probata vitæ fuerint, & patroni consensus accesserit.

Cap. 11. De potentibus, qui pauperem expoliant.

Si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem, aut religiosum expolauerit, & mandauerit eum ad se venire episcopus, ut audiatur, & is contempserit, inuicem mox scripta percurrant per omnes prouinciæ episcopos, & quocumque adire potuerint: ut excommunicatus habeatur ipse, donec obediat, & reddat aliena.

Cap. 12. Ne clericus ab episcopo recedat.

Item, ut liberum nulli clero sit discedere ab episcopo suo, & alteri episcopo communicare: nisi fortè ei, quem episcopus alius libenter habeat de hæreticorum schismate discedentem, & ad fidem catholicam reuertentem. Si qui autem de catholicis discesserint, & in communionem eorum, vel palam, vel occultè, cum eis, qui vel excommunicati sunt, vel per sententiam notati fuerint inuenti, habeant illorum, ad quos ire voluerint, etiam in damnatione confortium.

Cap. 13. De his, qui ecclesiam intrant.

De his, qui intrant in ecclesiam, & deprehenduntur nunquam
De cōf. d. 21.
Hi qui in-
trant.
communicare, admoneantur. Quod si non comunicant, ad poenitentiam accedant: si comunicant, non semper abstineantur: si non fecerint, abstineantur.

Cap.

Cap. 14. De accipientibus eucharistiam.

SI quis autem, acceptam à sacerdote eucharistiã nõ sumpserit, velut sacrilegus propellatur.

Cap. 15. De excommunicatis à sacerdote.

SI quis laicus abstinetur, ad hunc, vel ad donum eius, vel clericorum, vel religiosorum nullus accedat. Similiter & clericus, si abstinetur, à clericis deuotetur. Si quis cum illo colloqui, aut conuiuari fuerit deprehensus, etiam ipse abstinetur. Sed hoc pertineat ad eos clericos, qui eius sunt episcopi, & ad omnes, qui commoniti fuerint de eo, qui abstinetur, siue laico quolibet, siue clerico.

Cap. 16. De poenitentia deuota, si adultera fuerit.

17. q. 1. De uotam.

Deuotam peccantem, non recipiendam in ecclesiam, nisi peccare desierit, & si desinens egerit aptam poenitentiam decem annis, recipiat communionem. Priusquam autem in ecclesiam admittatur ad orationem, ad nullius conuiuium Christianæ mulieris accedat. Quod si admissa fuerit, etiam hæc, quæ eam receperit, habeatur abstenta. Corruptorem etiam par poena constringat. Quæ autem maritum acceperit, non admittatur ad poenitentiam, nisi adhuc ipso uiuente marito, castè viuere cœperit, aut postquam ipse decesserit.

Cap. 17. De vxorato concubinam habente.

D. 34. Hæc qui.

SI quis habens vxorem fidelis, si concubinam habeat, non communicet. Cæterum is, qui non habet vxorem, & pro vxore concubinam habet, à communionem non repellatur: tantum vt vnus mulieris, aut vxoris, aut concubinæ (vt ei placuerit) sit coniunctione contentus. Aliàs verò viuens abijciatur, donec desinat, & ad poenitentiam reuertatur.

Cap. 18. De vidua episcopi, si maritum acceperit.

SI qua vidua episcopi, aut presbyteri, aut diaconi, maritum acceperit, nullus clericus, nulla religiosa cum ea conuiuium sumat, nunquam cõmunicet, morienti tantum ei sacramentum subueniat.

Cap. 19. Si filia sacerdotis religiosa peccauerit.

Episcopi, siue presbyteri, siue diaconi filia, si deuota fuerit, & peccauerit, & maritum duxerit, si eam pater, vel mater in affectum receperint, à communionem habeantur alieni: pater verò causas in concilio nouerit se præstaturum: mulier

mulier autem non admittatur ad communionem, nisi marito defuncto, egerit poenitentiam. Si autem (uiuente eo) fecerit, & poenituerit, nullo modo, nisi vitæ deficiens, accipiat communionem.

Cap. 20. Vt nullus præter episcopum chrisma conficiat.

Quamuis penè ubiq; custodiatur, vt absq; ep̄o chrisma nemo conficiat, tamen quia in aliquib; locis, vel prouinciis presbyteri dicuntur chrisma conficere, placuit ex hac die nullum alium, nisi episcopum, chrisma conficere, & per diocesim destinare: ita, vt de singulis ecclesiis ad episcopum ante diem Paschæ diaconi destinentur, aut subdiaconi, vt confestim chrisma ab episcopo destinatum, ad diem Paschæ possint ad tempus deferre. Episcopo sanè, certum est, quod omni tempore licet chrisma conficere: sine conscientia autem episcopi nihil penitus presbyteri agere præsumat. Statutum verò est, diaconum non chrismare, sed presbyterum, absente episcopo, præsentem verò non: nisi ab ipso fuerit præceptum. Huiusmodi constitutionem meminerit semper archidiaconus, vel præsentibus, vel absentibus episcopis, suggerendam, vt eam & episcopi custodiant, & presbyteri non relinquunt.

Vide supra pa. 136. c. 36. Vt null; præter ep̄m chrisma conficiat.

Chrismare potest presbyter absente ep̄o.

Cap. 21. De regulis fidei catholica.

Regulæ fidei contra omnes hæreses, maxime contra Priscillianistas: Quas episcopi Tarraconensis, Carthaginensis, Lusitani, & Bethici fecerunt, & ex præcepto Papæ Leonis ad Balconium episcopum Gallitiæ transmiserunt. Ipsi etiam suprascripta viginti canonum capitula statuerunt in concilio Toletano.

Affertio fidei eiusdem concilij contra Priscillianistas.

Affertio fidei contra Priscillianistas.

Credimus in vnum verum Deum, Patrem omnipotentem, & filium, & spiritum sanctum, visibilem, & inuisibilem factorem, per quem omnia facta sunt, in coelo, & in terra, vnum Deum, & vnam esse diuinæ substantiæ trinitatē. Patrem autem non esse filium ipsum, sed habere filium, qui pater non sit. Filium, non esse patrem, sed filium Dei de patre esse natura. Spiritum quoq; esse paracletum, qui nec pater sit ipse, nec filius, sed à patre, filioq; procedens. Est ergo ingenus

Matth. 3.
 Marci. 1.
 Luc. 2. 3.
 Ioan. 16.

ingenitus pater, genitus filius, non genitus paracletus, sed à patre, filioq; procedens. Pater est, cuius vox hæc audita est de cœlis. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite. Filius est, qui ait: Ego à patre exiui, & à Deo veni in hunc mundum. Paracletus est spiritus, de quo filius ait: Nisi ego abiero ad patrem, paracletus non veniet. Hanc trinitatem personis distinctam, substantia vnitam, virtute, & potestate, & maiestate indiuisibilem, indifferentem. Præter hanc nullam credimus diuinam esse naturam, vel angelum, vel spiritum, vel virtutis alicuius, quæ Deus credatur. Hunc ergo filium Dei, Deum natum à patre, ante omne omnino principium, sanctificasse vterum virginis Mariæ, atque ex ea verum hominem, sine virili generatum semine, suscepisse, duabus dumtaxat naturis, id est, deitatis, & carnis, in vnâ conuenientibus omnino personam, id est, dominum nostrum Iesum Christum. Nec imaginarium corpus, aut phantasmatis alicuius, in eo fuisse, sed solidum, atque verum. Hunc & esurisse, & sitiisse, & doluisse, & fleuisse, & omnes corporis iniurias pertulisse. Postremo à Iudæis crucifixum, & sepultum, & tertia die resurrexisse. Conuersatum postmodum cum discipulis suis, & quadragesima post resurrectionem die ad cœlum ascendisse. Hunc filium hominis, etiâ filium Dei, & filium Dei & hominis filium appellamus. Resurrectionem verò futuram humanæ credimus carnis: animam autem hominis non diuinæ esse substantiæ, aut Dei patris, sed creaturam dicimus Dei voluntate creatâ. Si quis autem dixerit, aut crediderit, à Deo omnipotente mundum hunc factum non fuisse, atq; omnia eius instrumenta, anathema sit. Si quis dixerit, atq; crediderit, Deum patrem eundem esse filium, vel paracletum, anathema sit. Si quis dixerit, vel crediderit, filium eundem esse patrem, vel paracletum, anathema sit. Si quis dixerit, vel crediderit, paracletum esse, vel patrem, vel filium, anathema sit. Si quis dixerit, vel crediderit, carnem tantum sine anima, à filio Dei fuisse susceptam, anathema sit. Si quis dixerit, vel crediderit, Christum innascibile esse, anathema sit. Si quis dixerit, vel crediderit, deitatem nascibilem esse, anathema sit. Si quis dixerit, vel crediderit, deitatem Christi conuertibilem fuisse, vel passibilem, anathema

anathema sit. Si quis dixerit, vel crediderit, alterum Deum esse præcæ legis, alterum Euangeliorum, anathema sit. Si quis dixerit, vel crediderit, ab altero Deo mundum factum fuisse, & non ab eo, de quo scriptum est: In principio fecit Deus cœlum & terram, anathema sit. Si quis dixerit, vel crediderit, corpora humana non resurgere post mortem, anathema sit. Si quis dixerit, vel crediderit, animam humanam Dei portionem, vel Dei esse substantiam, anathema sit. Si quis dixerit, vel crediderit, alias scripturas, præter quas Ecclesia catholica recipit, in autoritate habendas, vel esse venerandas, anathema sit. Si quis dixerit, vel crediderit, deitatis, & carnis vnâ in Christo, esse naturam, anathema sit. Si quis dixerit, vel crediderit, esse aliquid, quod se extra diuinam trinitatem possit extendere, anathema sit. Si quis Astrologiæ, vel Mathesi existimat esse credendum, anathema sit. Si quis dixerit, vel crediderit, coniugia hominum, quæ secundum legem diuinam licet habere, execrabilia esse, anathema sit. Si quis dixerit, vel crediderit, carnes auium, seu pecudum, quæ ad escam datæ sunt, non tantum pro castigatione hominum abstinentias, sed execrandas esse, anathema sit. Si quis in errore Priscillani sectam sequitur, vel profitetur, vt aliud in salubri baptismo contra sedem sancti Petri faciat, anathema sit.

Explicit regula fidei catholicæ aduersus Priscillianistas. *Subscriptio.*
 Patronus episcopus subscripsi. Marcellus episcopus subscripsi. Afrodifius episcopus subscripsi. Subscriperunt & alij episcopi, qui interfuerunt concilio.

Decreta Innocentii Papæ.

Innocentius

Innoentius primus, Papa quadragesimus à Petro, natione Albanensis, sedit annis. 15. mensibus. 2. Hic constituit, vt qui natus fuerit de Christiana, denuo nasci debeat per baptismum, quod Pelagius damnauit. Eo tēpore florebat Hicronymus presbyter in Bethlehem. Pelagium, & Cælestinum inuenit, quos tanquam hæreticos damnauit. *Et p̄destinatōrū, & Cælestini, & Pelagii.*
 Extat epistola eius decretalis ad Decentium episcopum, in qua paucis admonet, antiquas patrum traditiones seruandas, nec nouitates aliquas inducendas in sua Ecclesia, nec alterius ecclesiæ, quàm Romanæ in consecrandis mysterijs, Et Roma d
 vel in

Gothis capitula est. vel in cæteris agendis, consuetudinem esse seruandam.

Cap. 1. De pacis osculo dando post confecta mysteria.

In conciliis. fo. 267. pa. 1. **P**Acis osculum dandum est post confecta mysteria, ut con-
De cõse. d. 2. stet populum ad omnia, quæ in mysterijs aguntur, atque
Pacẽ igitur. in ecclesia celebrantur, præbuisse consensum: ac finita esse,
 pacis concludentis signaculo demonstrantur.

Cap. 2. De non recitandis uominibus ante preces sacerdotis.

De cõse. d. 2. **D**E nominibus verò recitandis, antequam preces facer-
De noibus recitandis. dos faciat, atq; eorum oblationes, quorum nomina recitanda sunt, sua oratione cõmendet, quàm superfluum sit, & ipse per tuam prudentiam recognoscis: ut, cuius hostiam necdum Deo offeras, eius antè nomen insinues, quamuis illi incognitum sit nihil. Prius ergo oblationes sunt commendandæ, ac tunc eorum nomina, quorum sunt oblationes edicenda: ut inter sacra mysteria nominentur, non inter alia, quæ ante præmittimus, ut ipsis mysterijs viam futuris precibus aperiamus.

Ca. 3. Ut infantes baptizati à solo suo episcopo consignentur.

Confirmatio nis sacramentum. **D**E consignandis verò infantibus manifestum est non ab alio, quàm ab episcopo, fieri licere. Nam presbyteri, licet sint sacerdotes, pontificatus tamen apicem non habent. Hæc autem pontificibus solis deberi, ut vel consignent, vel Paracletum spiritum tradant, non solum consuetudo ecclesiastica demonstrat, verum & illa lectio actuum Apostolorum, quæ asserit, Petrum & Ioannem esse directos, qui iam baptizatis traderent spiritum sanctum. Nam presbyteris, seu extra episcopum, seu præsentem episcopum, cum baptizant, chrismate baptizatos unguere licet, sed quod ab episcopo fuerit consecratum, non tamen frontem ex eodẽ oleo signare, quod solis debetur episcopis, cum tradunt spiritum sanctum Paracletum. Verba verò dicere non possum, ne magis proderem videar, quàm ad consultationem respondere.

Cap. 4. De ieiunio sabbati.

De consecra. d. 1. Sabbato. **Q**uod ritè omni sabbato ieiunetur, quia feria sexta, & sabbatum ambo dies tristitiam Apostolis, vel his, qui Christum sequuti sunt, indixerunt. Qui die dominico exhilarati non solum ipsum festiuissimum esse voluerunt, verum etiam per omnes hebdomadas frequentandũ esse duxerunt.

Cap. 5.

Cap. 5.

DE fermeto, quod ciuitatis tantum presbyteris dirigatur.

Cap. 6.

DE energumenis baptizatis, ut eis à presbytero, vel cæteris clericis, absente episcopo, manus imponatur.

Cap. 7. De pœnitentibus.

DE pœnitentibus verò, qui siue ex grauioribus commissis, siue ex leuioribus pœnitentiã gerunt, si nulla interueniat ægrotudo, quinta feria ante Pascha eis remittendũ, Romanæ ecclesiæ consuetudo demonstrat. Cæterum de pondere æstimando delictorũ, sacerdotis est iudicare: ut attendat ad confessionem pœnitentis, & ad fletus, atq; lachrymas corripientis: ac tum iubere dimitti, cum viderit cõgruam satisfactionem. Sanè si quis in ægrotudinem incidere, atq; vsq; ad desperationem deuenit, ei est ante tempus Paschæ relaxandum, ne de seculo absq; communionem decedat.

Cap. 8. Quod orandum sit pro infirmis.

Sanè quoniam de hoc, sicuti de cæteris, cõsultare voluit dilectio tua, adiecit etiam filius meus Coelestinus diaconus, in epistola sua esse à tua dilectione positum illud, quod in beati Apostoli Iacobi epistola conscriptum est: Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine dñi, & oratio fidei saluabit infirmum, & fuscitabit illum dominus: & si in peccatis fuerit: remittentur ei. Quod non est dubium, de fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui sancto oleo chrismatibus perungi possunt: quo ab episcopo confecto, non solum sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet in sua, aut suorum necessitate inungendo. Cæterum, illud superfluum videmus adiectum, ut ab episcopo ambigatur, quod presbyteris licere non dubium est. Nam idcirco de presbyteris dictum est, quia episcopi: occupationibus aliis impediti, ad omnes languidos ire non possunt. Cæterum, si episcopus aut potest, aut dignum ducit, aliquem à se visitandum, & benedicere: & tangere chrismate sine cunctatione potest, cuius est ipsum chrisma conficere. Nam pœnitentibus istud fundi nõ potest, quia genus est sacramenti. Nam quib⁹ reliqua sacramenta negantur, quomodo vnũ gen⁹ putatur posse cõcedi?

De cõse. d. 3. De pœnitentibus.

Extremã vñtionem esse genus sacramenti. Iaco. 5.

D. 95. Illud superfluum.

L His

His ergo, frater charissime, omnibus, quæ tua dilectio voluit à nobis exponi, prout potuimus, respondere curauimus: vt ecclesia tua Romanam consuetudinem, à qua originem ducit, seruare valeat, atque custodire. Reliqua verò, quæ scribi fas non erat, quum adfueris, interrogati, poterimus edicere. Erit autem domini potentia, etiam id procurare, vt tuam ecclesiam, & clericos nostros, qui sub tuo pontificio diuinis famulantur officiis, bene instituas: & aliis formam tribuas, quam debeant imitari.

Epistola. 2.

Extat epistola secunda eiusdem Innocentij Papæ ad Victorium Rothomagen. episcopum. In qua eum instruit de Romanæ ecclesiæ norma, atque autoritate, digestas vitæ, & morum probabilium disciplinas annexens: per quas populum doceat, quibus rebus, & regulis Christianorum vita in sua cuiusque professione debeat contineri, & quæ deinceps intuitu diuini iudicij omnem catholicum episcopum expediat custodire. Partita est in. 13. capita, quæ in epistola. 4. Sicutij Papæ superius descripta sunt.

Supra pag. 125.

Sequitur eisdem epistola tertia, ad Exuperium Tholosanum episcopum.

Epistola. 3. De incontinentia sacerdotum.

Innocentius Exuperio episcopo Tholosano salutem. Consulenti, tibi frater charissime, quid de proposita specie vnaquaque sentirem: pro captu intelligentiæ meæ, quæ sunt vitæ, respondi, quid sequendum, vel quid vitandum docilis ratio persuaderet, vel autoritas lectionis ostenderet, vel custodia series temporum demonstraret. Et quidem dilectio tua, institutum sequuta prudentium, ad sedem apostolicam referre maluit, quid de rebus dubiis custodire deberet: potius quæ usurpatione præsumpta, quæ sibi viderentur, de singulis obtinere. Cur enim magis pudendum putemus, discere aliquid, quæ omnino nescire? Mihi quoque ipsi de collatione docilitas accedit, dum per scrutatis rationibus, ad proposita respondere compellat, eo quod sit, vt semper aliqd addiscat, qui postulat, vt doceat. Proponam igitur singula, subiiciamque respondum.

Cap. 1 De incontinentia sacerdotum, vel leuitarum.

D. 82. Proposisti.

Proposisti, quid de his obseruari debeat, quos in diaconij ministerio, aut in officio presbyteri positos, incontinentes esse, aut fuisse generati filij prodiderunt. De his & diuinarum

rum legum manifesta est disciplina, & beatæ recordationis viri Siritij episcopi monita euidentia commearunt: vt incontinentes, in officijs talibus positi, omni ecclesiastico honore priuarentur, nec admittantur ad tale ministerium, quod sola continentia oportet impleri. Est enim vetus admodum sacrae legis autoritas, iam inde ab initio custodita, quod in templo anno vicis suæ habitare præcepti sunt sacerdotes: vt seruientes facris oblationibus, puri, & ab omni labe mundati sibi vindicent diuina mysteria: neque eos ad sacrificia fas sit admitti, qui exercent, vel cum vxore carnale confortium, quia scriptum est: Sancti estote, quia & ego sanctus sum, Dominus Deus vester. Quibus utique propter sobolis successione vxoris usus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & præter ex semine Aaron, ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere: quanto magis hi sacerdotes, vel Leuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent, quibus, vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est: nec præterit dies, qua vel à sacrificijs diuinis, vel à baptismatis officio vacent? Nam si beatus Paulus Apostolus ad Corinthi. scribit, dicens: Abstinetes vos ad tempus, vt vacetis orationi, & hoc utique laicis præcepit: multò magis sacerdotes, quibus & orandi, & sacrificandi iuge officium est, semper debent ab huiusmodi consortio abstinere. Quod si contaminatus fuerit carnali concupiscentia, quo pudore, vel sacrificare vsurpabit? aut qua conscientia, quovè merito exaudiri se credit, quum dictum sit: Omnia munda mundis, & iniquis autem, & infidelibus nihil mundum? Sed fortasse hoc licere credit: quia scriptum est: Vnius vxoris virum non permanenti in concupiscentia generandi hoc dixit, sed propter continentiam futuram. Neque enim integros corpore non admisit, qui ait: Vellem omnes autem sic esse, sicut & ego. Quod & apertius declarat dicens: Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem iam non estis in carne, sed in spiritu: & diuisa sententia est. Nam si ad aliquos forma illa ecclesiasticæ vitæ, pariter & disciplinæ, quæ ab episcopo Siritio ad prouincias commeauit, non probabitur peruenisse, his ignorantibus venia remittitur: ita vt de cetero

Lucæ. 1.

1. Para. 24.

Leuit. 11.

Num. 8.

1. Corinth. 7.

Tit. 1.

1. Timoth. 3.

1. Corinth. 7.

Roma. 8.

Idem concilii.

Agathen. c. 9.

penitus incipiant abstinere. Et ita gradus suos, in quibus inuenti fuerint, sic reuertent, vt eis non liceat ad potiora conscendere. Quibus in beneficio esse debet, quod hunc ipsum locum, quem retinent, non amittunt. Si qui autem scijisse fornam viuendi, missam à Siritio, deteguntur, neq; statim cupiditates libidinis abieciisse, illi sunt modis omnibus submouendi: quia post admonitionem cognitam, præponendam arbitrati sunt voluptatem.

Cap. 2. De his, qui post baptismum omni tempore incontinentiæ voluptatibus sunt dediti, & in ultimo poenitentiam non possunt.

ET hoc quæsitum est, quid de his obseruari oporteat, qui post baptismum omni tempore incontinentiæ voluptatibus dediti, in extremo sine vitæ suæ poenitentiam, simul & reconciliationem communionis exposcunt. De his obseruatio prior, durior; posterior, interueniente misericordia, inclinatio est. Nam consuetudo prior tenuit, vt concederetur poenitentia, sed communicatio negaretur. Nam cum illis temporibus crebræ persecutiones essent, ne communionis concessa facilitas homines de reconciliatione securos, non reuocare à lapsu, negata merito communicatio est, concessa poenitentia, ne totum penitus negaretur: & duriores esse remissionem fecit temporis ratio. Sed postquam dominus noster pacem Ecclesijs suis reddidit, iam depulso terrore, communionem dari obeuntibus placuit: & propter domini misericordiam, quasi viaticum profecturis, & ne Nouatiani hæretici negantis veniam, asperitatem, & duritiam subsequi videamur. Tribuitur ergo cum poenitentia extrema communicatio, vt homines huiusmodi, vel in supremis suis, permittente saluatore nostro, à perpetuo exitio vindicentur.

Cap. 3. De administratoribus, vel iudicibus secularibus.

Quæsitum etiam est super his, qui post baptismum administrauerunt: & aut tormenta sola exercuerunt, aut etiam capitalem protulere sententiam. Nihil de his legitur à maioribus definitum esse. Meminerant enim, à Deo potestates has fuisse concessas, & propter vindictam noxiorum gladium fuisse permissum: & Dei ministrum esse datum in huiusmodi vindicem. Quomodo ergo reprehenderent factum, quod authore Deo videret esse concessum? De his ergo, ita, vt

hactenus

hactenus seruatum est, sic habeamus: ne aut disciplinam euertere, aut contra auctoritatem dñi venire videamur. **I**psis autem, in ratione reddenda, gesta sua omnia seruabuntur.

Cap. 4. Quod viri cum adulteris vxoribus non conueniant.

ET illud desideratum est sciri, cur communicantes viri cum adulteris vxoribus non conueniant: cum econtra vxores in consortio adulterorum virorum manere videantur. Super hoc Christiana religio adulterium in vtroq; sexu pari ratione condemnat. Sed viros suos mulieres non facile de adulterio accusant, & non habent latentia peccata vindictam. Viri autem liberius vxores adulteras apud sacerdotes deferre confueuerunt, & ideo mulieribus, prodito earum crimine, communicatio denegatur. Virorum autem, latente commisso, non facile quæquam ex suspicionibus abstinetur. Qui utiq; submouebitur, si eius flagitium detegatur. Cū ergo par causa sit, interdū probatione cessante, vindictæ ratio conquiescit.

Cap. 5. Quod qui preces, vel crimina dicunt, habeantur immunes.

Illud etiam sciscitari voluisti, an preces dicentibus liberum concedatur: vtique post baptismi regenerationem, à principibus poscere mortem alicuius: vel sanguinem de reatu: quam rem principes nunquam sine causæ cognitione concedunt, sed ad iudices commissa ipsa, vel crimina semper remittunt, vt causæ cognitæ vindicentur. Quæ cum quæsituri fuerint delegata, aut absolutio, aut damnatio, pro negotij qualitate profertur: & dum legum auctoritas in improbos exercetur, erit dictator immunis.

Cap. 6. Quod hi, qui (intercedente repudio) diuortium pertulerunt,

si se nuptiis alijs iunxerint: adulteri esse monstrantur.

De his etiam requisitum dilectio tua, qui interueniente repudio, alij se matrimonio copularunt, quos in vtraque parte adulteros esse manifestum est. Qui verò, vel vxore viuente, (quanuis dissociatum videatur esse coniugium) ad aliam copulam festinarunt, neque possunt adulteri non videri: intantum, vt etiam hæ personæ, quibus tales coniuncti sunt, etiam ipsæ adulterium commississe videantur, secundum illud quod legitur in euangelio: Qui dimiserit vxorem suam, & duxerit aliam, moechatur. Similiter, & qui dimissam duxerit, moechatur. Et ideo tales omnes à commu-

L 3 nione

23. q. 4. Quæsitum est. Roma. 13.

22. q. 5. Christiana religio.

23. q. 4. Illud etiam.

Mat. 19. c. 5

nione fidelium abstinendos. De parentibus autem, aut de propinquis eorum, nihil tale statui potest, nisi in centores illiciti consortij fuisse detegantur.

Cap. 7. Qui libri in canone recipiantur.

Qui verò libri recipiantur in canone sanctorum scripturarum, brevis annexus ostendit. Hæc sunt ergo que desiderata moneri voce voluisti, Moyse libri quinque, id est, Genesis, Exodus, Leuiticus &c. Cætera autem, quæ vel sub nomine Matthæ, siue Iacobi minoris, vel sub nomine Petri, & Ioannis, quæ à quodam Leutio scripta sunt, vel sub nomine Andree, quæ à Nexocharide, & Leonide philosophis, & sub nomine Thomæ, & si qua sunt alia, non solum repudianda, verum etiam noueris esse damnanda. Datum, decimo Calen. Martij Stilicone. 2. & Antemio, viris clarissimis consulibus.

Sequitur eiusdem epistola quarta, ad Fœlicem Nucerianum episcopum.

Epistola. 4.

Innoctius Fœlici episcopo Nuceriano. Mirari non possumus, dilectionem tuam sequi instituta maiorum, omniaque, quæ possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos, quasi ad caput, atque ad apicem episcopatus referre: ut consulta (videlicet) sedes apostolica, ex ipsis rebus dubiis, certum aliquid faciendum pronunciet. Quod & nos libenter accipimus: & dilectionem tuam maiorem canonum approbamus. Scripsisti ergo, quod feruore fidei, quo polles, & amore sanctæ plebis, vel reparaueris ecclesias Dei, vel nouas quasque construxeris: sed in his clericos, quos constituas, non habere: aliquos verò mutilos, aliquos bigamos esse. Ad quod stupuimus, prudentem virum de his voluisse consulere, quæ omnibus sunt certa ratione comperta. Ergo non quasi ignorantiam dicimus: sed, in aliis forsitan occupatos, istud oblitos vos esse dicimus.

Cap. 1. Si quis, volens, partem sui corporis amputauerit, clericus esse non potest: nolens autem, potest.

Qui igitur partem cuiuslibet digiti sibi ipse volens abscidit, hunc ad clericum canones non admittunt. Cui verò casu aliquo contingit, dum aut operi rustico curam impendit, aut aliquid facies, se non sponte percussit, hos canones præcipiunt, & clericos fieri, & si in clero fuerint reperti,

non

non abijci. In illis enim voluntas iudicata est, quæ sibi aufuerit ferrum iniicere, quod (scilicet) & alij id facere dubitari non possit: in istis verò casus veniam meruit.

Cap. 2. Quod bigami ad clericum admitti non possunt.

De bigamis autem nec consuli debuit, quod manifesta lectio sit Apostoli, Vnius uxoris virum ad sacerdotium, siue ad clericatum admitti debere: & hanc ipsam tamē, si virginem accepit. Nam ea, quæ habuerit ante virum, licet defunctus sit, tamen si clerico postea fuerit copulata, clericus, qui eam accepit, esse non poterit: quia in lege cautum est, Non viduam, non abiectam habere posse coniugem sacerdotem.

Cap. 3. Qui de laicis ad clericum non debeant promoueri.

De laicis verò religio tua consuluit, quos canones ordinare prohibeant. Certum est quidem, hoc regulas ecclesiasticas continere, sed non ita definitum est, ut de omnibus sit laicis constitutum. Neque enim clerici nasci, & non fieri possunt: sed designata sunt genera, de quibus ad clericatum peruenire non possunt, id est, si quis fidelis militauerit, si quis fidelis causas egerit, hoc est, postulauerit, si quis fidelis administrauerit. De curialibus autem manifesta ratio est, quoniam & si inueniantur huiusmodi viri, qui debeant clerici fieri: tamen, quoniam sepius ad curiam repetuntur, cauendum ab his est propter tribulationem, quæ sæpè de his ecclesiæ prouenit.

Cap. 4. Qui de laicis possunt clerici fieri. Hic aperit concubina prohibetur.

Laici verò, qui habentes uxores, baptizati sunt, ac sic se instituerunt, ut opinio eorum in nullo vacillet, ut aut clericis iuncti sint, aut monasterijs, ex quo baptizati sunt, hæserint, & si non concubinam, non pellicem nouerint, si in bonis operibus vigilauerint, non prohibentur huiusmodi ad clericatum sortem assumi.

Cap. 5. De temporibus in clero immorandis.

Ita sanè, ut in eos tempora à maioribus constituta feruentur. Nec citò quilibet lector, citò acolytus, citò diaconus, citò sacerdos fiat: quia in minoribus officijs si diu perdurent, & vita eorum, pariter & obsequia comprobantur: ut ad sacerdotium post hac emensis stipendiorum meritis veniant, nec praripiant, quod vita probata meretur accipere. Quo-

L 4 nam

niam ergo certa definitione monstratū est, qui debeant admitti, qui uē reprobari: ex his omnibus, quos uidet dignatio tua non posse reprobari, eligere debebis, quos clericos facias. Si enim nullā gratiā hominibus, aut beneficiū præstare uelimus, tales inuenire possumus, de quorum assumptione nec incurrere scandalum, nec erubescere ualeamus.

Sequitur eiusdem epistola uigesimaquarta ad synodum in Toletana ciuitate constitutam.

Cap. 1. De Hispanorum reprehensione, qui inordinatè constituum: clericos.

Epistola. 24 **I**nnocentius uniuersis episcopis in Toletana synodo constitutis, dulcissimis fratribus in domino salutem. Sæpè me & nimium cum teneret cura sollicitum, super dissensionis schismate ecclesiarum: quod malum per Hispanias latius in dies separationis gradu incedere fama proloquitur, necessarium tempus emerit, quo non possit emendatio tanta differri, & deberet congrua medicina prouideri. Nam de ordinationibus, quas prauæ consuetudinis uitio Hispanienses episcopos celebrare cognoscimus, fuerat aliquid secundum maiorum traditionem statuendum: nisi perpenderemus, ne perturbationes quamplurimas ecclesiis moueremus. Quorum factum ita reprehendimus, ut, propter numerum corrigendorum, ea, quæ quoquomodo facta sunt, non in dubium uocemus, sed Dei potius dimittamus iudicio.

Cap. 2. Ut causidici, uel curiales, uel seculari militiæ dediti ad clericum non admittantur.

*D. 51. Aliquā
uos ex.* **Q**uantos enim ex eis, qui post acceptā baptismi gratiā, in Forensi exercitatione uersati sunt, & obtinendi pertinaciā susceperunt, accitos ad sacerdotium esse cōperimus, è quorū numero Rufinus, & Gregorius perhibentur? quantos ex militia, qui cum potestatibus obediunt, fauera necessario præcepta sunt exequuti? quantos ex curialibus, qui dum parent potestatibus, quæ sibi sunt imperata, fecerunt? quantos, qui uoluptates, & editiones populo celebrarūt, ad honorem summi sacerdotij peruenisse: quorum omnium neminem, ne ad societatem quidem ordinis clericorū, oportuerat peruenisse? Quæ si singula discutienda mandemus, nō modicos motus, aut scandala Hispaniensibus prouincijs, quibus

quibus mederi cupimus, de studio emendationis inducimus: idcirco remittenda potius hæc putamus. Sed, ne deinceps similia committantur, dilectionis uestræ maturitas prouidere debet: ut tantæ uisurpationi, saltem nunc, finis necessarius imponatur: eo uidelicet constituto, ut quicumq; tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus suis deponantur.

Cap. 3. Ut quicumque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus suis deponantur.

Post hæc, si quis aduersus formas canonum, vel ad ecclesiasticum ordinem, vel ad ipsum sacerdotium venire tentauerit: unā cum ordinatoribus suis, ipso, in quo inuenti fuerint ordine, & honore priuentur. Et quantum dilectioni uestræ, fratres charissimi, regulæ Nicænæ sint cognitæ, secundum quas ordines esse faciendos per sententiam decernitis: tamen aliquam partem, quæ de ordinationibus est prouisa, inserendam putauimus: ut secundum eam ordinationes in posterum celebrandas esse sciamus, ne cui interpretandi aliter, liberum arbitrium relinquatur. Ac primum, quæ sunt prohibita, digerantur.

Cap. 4. De commemoratione Nicæni Concilii, in quo supradicta prohibentur.

Ne quispiam, qui post baptismum militauerit, ad ordinem debeat clericatus admitti: neq; qui causas post acceptum baptismum egerint, aut qui post acceptam Dei gratiam administrauerint: neq; de curialibus aliquem ad ecclesiasticum ordinem venire posse, qui post baptismum, vel coronati fuerint, uel sacerdotium (quod dicitur) sustinerint, & editiones publicas celebrauerint. Nam & hoc de curialibus est cauendum, ne iidem, qui ex curialibus fuerint, aliquando à suis curijs, quod frequenter uidemus accidere, possint. Quæ omnia, rationabiliter prohibita, oportet modis omnibus custodiri.

Cap. 5. Quales eligendi sunt in ordine clericorum.

Quales uerò eligendi sunt in ordine clericorum, cuius forma declarat: id est, qui ab ineunte ætate baptizati fuerint, & lectorum officio sociati: uel, si maiores sunt, cum fuerint Dei gratiam consequuti, statim se ecclesiasticis ordinibus mancipauerint. Et si uxores habuerint, quærendum,

L 5 si uxorem

*Nicæna synod. ca. 11.
c. 12.*

In dec. Stritii ad Himerium.

Leuit. 21. si vxorem virginem habuerint, quia scriptum est in veteri Testamento: Vxorem virginem accipiat sacerdos. Et alibi: *1. Timosh. 3.* Sacerdotes mei semel nubant. Neq; qui duas vxores habuerit, quia Paulus Apostolus ait: Vnius vxoris virum.

& Tit. 1. *Cap. 6. De eo, qui ante baptismum vxorem habuit, & post baptismum aliam, vt clericus non fiat.*

In episto Innoc. ad Rufum, cap. 2. **N**ec illud debere admitti, quod aliquanti pro defensione prauis erroris opponunt, & asserunt, quod ante baptismum omnia dimittuntur: non intelligentes huiusmodi, quod sola in baptismo peccata dimittuntur, non vxoris numerus aboletur. Nam si à Deo (vt scriptum est) præparatur viro vxor: & quod Deus iunxit, homo non separet, & ipsi auctores generis humani in origine à Deo benedicuntur, quomodo inter peccata ista creduntur posse dimitti? Quod si secundum illos, qui ita credunt, verum est, ergo omnis iniustitia, quæ à catechumenis ante baptismum fuerit operata, per baptismum aufertur. Nullus ergo contra Apostolum tale aliquid sentiat, nec admittat: sed fideliter intelligat: Vnius vxoris virum, siue antè baptismum esse nominatum, siue post baptismum. Si enim vxor, antè baptismum accepta, non ducitur in numerum, nec filij ex eadem suscepti, inter filios poterunt nominari. Quod, quam absurdum sit, atq; alienum prudentia vestra melius estimabit. Vnde neminem liceat interpretari aliter diuinas scripturas, nisi quod recta ratio permittit: ne dum quidam remedia sibi iniqua ad excusationem præparant, ex eo rupitile legem, & regulas euertitile, iudicentur. Sed ea tenenda sunt quæ diuinarum scripturarum series continet, & à sacerdotibus vtili ratione sunt constituta. Bene valeatis, fratres charissimi.

Lege in volumine Conciliorum fol. 277. pag. 2. Extat epistola Concilij Carthag. ad Innocentium Papam in qua sequentes damnantur errores Pelagij, & Cælestini.

Error. 1.

Quod naturaliter possit implere legem, qui vult, & quod Deus legem ad adiutorium dedit. *Error. 2.*

Ad perficiendam iustitiam, & Dei mandata complenda, sola humana sufficere potest natura. *Error. 3.*

Paruuli propter salutem, quæ per Saluatorem Christum datur, baptizandi non sunt.

Ad

Ad hæc rescripsit Innocentius, in epistola. 25. in qua gratulatur episcopis Carthagineñ. ecclesiæ de sollicitudine sua. Deinde damnat propositos errores, & authores eorum, Pelagium, & Cælestinū: & quia nihil addit ad epistolam Concilij Carthagineñ. Ideo non cõsumimus subiiciendâ hoc loco.

Epistola Concilij Mileuitani ad Innocentium Papam, quæ incipit: Domino beatissimo, meritoq; venerabili Papæ Innocentio &c. In qua sequentes damnantur errores.

Vide in conciliis fo. 279

pag. 2. Primus, potest homo in hac vita, præceptis Dei cognitis, ad tantam perfectionem iustitiæ, sine adiutorio gratiæ saluatoris, per solum liberæ voluntatis arbitriū peruenire: vt etiã non sit necessarium dicere: Dimitte nobis debita nostra.

Secundus, illud: Ne nos inferas in tentationem, non ita intelligendum, tanquam diuinum adiutorium poscere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus: quoniam hoc in nostra positum est potestate, & ad hoc implendum, sola sufficit hominis voluntas.

Tertius, non est orandus Deus, vt contra peccati malum, & ad operandam iustitiam, sit noster adiutor.

Quartus, non opitulatur paruulis, ad consequendam vitam æternam, Christianæ gratiæ sacramentum.

Rescripsit Innocentius Papa ad Mileuitanū Cõcilium. Est inter epistolas illius. 26. In qua primū gratulatur de sollicitudine sua, & q̄ in reb⁹ arduis cõsulât ecclesiã Romanã, deinde dñat propositos errores, & quia nihil addit ad epistolã Cõcilij Mileuitani, cõsumimus eam nõ esse subiiciendâ hoc loco.

In Conciliis fo. 280. pa. 1.

Hæc eadẽ explicatius in cõcilio Mileuitano definita sunt.

CONCILIVM MILEVITANVM sub Innocentio. i. Papa, à quo cõfirmata sunt in eo definita.

Cõciliū Mileuitanum.

Gloriosissimis Imperatoribus Archadio, & Honorio Augustis, viris clarissimis consulibus. 6. Calend. Septembris, in ciuitate Mileuitana, in secretario Basilicæ, cum Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginis in Concilio vniuersali confedisset, astãtib⁹ diaconibus, Aurelius episcopus dixit: Quoniam ecclesiæ sanctæ vnũ est corpus, omniumq; membrorum caput est vnũ, factum est, volente Domino, ac nostram infirmitatẽ iuuante, vt ad hanc ecclesiã conueniremus, dilectionis,

Hic cõcilio interfuit Anselmus Ro. ecclesiæ legat⁹ cõtra Pelag.

tionis, & fraternitatis gratia inuitati. Vnde quæso charitatē vestram, quia ita credendum est, quod noster accessus ad vos nec superfluus, nec insuauis est cūctis: ideoq; pariter quædā, de causis fidei (vnde nunc quæstio Pelagianorū inminet) in hoc cœtu sanctissimo primitus tractētur: deinde subsequantur & aliqua, quæ disciplinæ ecclesiasticæ necessaria existūt.

Cap. 1. *Contra Pelagianos, qui dicunt etiam sine peccato mori potuisse Adam.*

De cons. d. 4
Placuit igit. **P**lacuit ergo omnibus episcopis, qui fuerūt in hac sancta synodo, constituere hæc, quæ in præsentī Concilio definita sunt. Vt quicumq; dicit: Adam primum hominem mortalem factum: ita vt siue peccaret, siue non peccaret, moreretur in corpore: hoc est, de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturæ, anathema sit.

Cap. 2. *Quod omnes in peccatorum remissione veraciter baptizentur.*

De cons. d. 4
Placuit. **I**tem placuit, vt quicumq; paruulos recentes ab vteris matris baptizandos negat, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro expietur: vnde fit consequens, vt in eis forma baptismatis, in remissionem peccatorum, non vera, sed falsa intelligatur, anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est, quod ait Apostolus: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors: & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccauerūt, nisi quemadmodum ecclesia catholica, vbiq; diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, etiam paruuli, qui nihil peccatorum in semet ipsis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur: vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.

Cap. 3. *Quod gratia Dei non solum peccata dimittit, sed etiam adiuvat, ne committantur.*

De cons. d. 4
Placuit, vt. **I**tem placuit, vt quicumq; dixerit gratiam Dei, in qua iustificamur per Iesum Christum Dominū nostrum ad solam remissionē peccatorum valere, quæ iam commissa sunt: non etiam adiutorium, vt non committantur, anathema sit.

Cap. 4. *Quod per gratiam Dei sciamus, quid facere debeamus, & diligere, vt faciamus.*

Item

De cons. d. 4
Quisquis dixit. **I**tem, quisquis dixerit, eandem gratiā Dei per Iesum Christum Dominū nostrum, propter hoc tantum nos adiuuare ad non peccandū, quia per ipsam nobis reuelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, vt sciamus, quid appetere, quid vitare debeamus: non autem per illam nobis præstari, vt quod faciendum cognouerimus, etiam facere diligamus, atq; valeamus, anathema sit. Cū enim dicat Apostolus: *1. Corint. 8.* Scientia inflat, charitas verò ædificat, valde impium est, vt credamus ad eam, quæ inflat, nos habere gratiam Christi: ad eam, quæ ædificat, nō habere, cum sit vtrumq; donum Dei, & scire, quid facere debeamus, & diligere, vt faciamus: vt ædificante charitate, scientia non possit inflare. Sicut autem de Deo scriptum est: *Psal. 63.* Qui docet hominem scientiam, ita etiam *Ioan. 4.* scriptum est: Charitas ex Deo est.

Cap. 5. *Quod gratia Dei præstet, vt lex impleatur, non (sicut ait Pelagius) facile, quasi sine gratia Dei difficilius possit impleri.*

Item placuit, vt quicumq; dixerit, ideo nobis gratiā iustificationis dari, vt quod facere per liberum iubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiā: tanq̄ & si gratia non daretur, non quidē facile, sed tamen possimus etiam sine illa, implere diuina mandata, anathema sit. De fructibus enim mandatorū Dñs loquebatur, vbi nō ait: Sine me difficilius potestis facere, sed ait: Sine me nihil potestis facere. *1. Ioan. 15.*

Cap. 6. *Quod, iuxta sententiam Ioannis Euangelista, nemo sit, qui esse possit sine peccato.*

Item placuit, quod ait sanctus Ioannes Apostolus: Si dixerimus, quia peccatū non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est: quisquis sic accipiendum putauerit, vt dicat: propter humanitatem non oportere dici, nos non habere peccatum, non quia veritas est, anathema sit. Sequitur enim Apostolus, & adiungit: Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis est, & iustus, qui remittat nobis peccata, & mundet nos ab omni iniquitate. Vbi satis apparet, hoc non tantum humiliter, sed etiam veraciter dici. Poterat enim Apostolus dicere: Si dixerimus, quia non habemus peccatum, nos ipsos extollimus, & humilitas in nobis non est. Sed cū ait: Nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est, satis ostendit eum, qui se dixerit non habere peccatum,

NON

non verum loqui, sed falsum.

Cap. 7. Quod unicuique etiam in se, dicere oportet: Dimitte nobis debita nostra.

Matth. 6.

Item placuit, ut quicumque dixerit, in oratione Dominice ideo dicere sanctos: Dimitte nobis debita nostra, ut non pro seipsis hoc dicant, quia non est eis iam necessaria ista petitio: sed pro alijs, qui sunt in suo populo peccatores, & ideo non dicere unumquemque; sanctorum: Dimitte mihi debita mea, sed dimitte nobis debita nostra: ut hoc pro alijs potius quam pro se iustus petere intelligatur, anathema sit. Sanctus enim, & iustus erat Apostolus Iacobus, cum dicebat: In multis enim offendimus omnes. Nam quare additum est omnes, nisi ut ista sententia conueniret & Psalmo, ubi legitur: Non intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens? Et in oratione sapientissimi Salomonis: Non est homo, qui non peccet. Et in libro Iob: In manu omnis hominis signat, ut sciat omnis homo infirmitatem suam. Vnde etiam Daniel sanctus, & iustus cum in oratione pluraliter diceret: Peccauimus, iniquitatem fecimus: & cetera, quae ibi veraciter, & humiliter confitetur: ne putaretur, quemadmodum quidam sentiunt, hęc non de suis, sed de populi sui potius dixisse peccatis, postea dixit: Cum orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Domino Deo nostro: noluit dicere, peccata nostra, sed populi sui dixit, & sua, quia futuros istos, qui tam malè intelligunt, tanquam Propheta praeuidit.

Cap. 8. Quod a sanctis veraciter dicitur: Dimitte nobis debita nostra.

Matth. 6.

Item placuit, ut quicumque verba ipsa Dominice orationis, ubi dicimus: Dimitte nobis debita nostra: ita uolunt a sanctis dici, ut humiliter, non veraciter hoc dicatur, anathema sit. Quis enim ferat, orantem, & non hominibus, sed ipsi Domino mentientem, qui labijs sibi dicit dimitti uelle, & corde dicit, quae sibi dimittantur, debita non habere? Hucusque de fide contra Pelagi. Nunc regulae tractentur ecclesiasticae.

Cap. 9. Quod ad communes causas ecclesiae, generale Concilium congregari oportet, in priuatis uero causis, speciale uniuscuiusque; prouinciae.

Regula ecclesiaeastica.

Placuit, ut non sit ultra fatigandis fratribus anniuersaria necessitas: sed quoties exegerit causa communis, id est, to

tius

tius Africæ, undecunque ad hanc sedem pro concilio date literæ fuerint, congregandam esse synodum in ea prouincia, ubi oportunitas persuaferit. Causæ autem, quæ communes non sunt, in suis prouincijs iudicentur.

Cap. 10. Ut epistolae ad Concilium euocandum metropolitanus subscribat, & dirigat.

Placuit etiam pati, ut omnium episcoporum epistolis omnibus, de concilio dandis, sanctitas tua sola subscribat.

Cap. 11. Ut de hereticis, & infidelibus quicquid in concilio constituitur, a principe impetretur.

Placuit & illud aduersus hereticos, ut Paganos, uel eorum superstitiones, ut legati missi de hoc glorioso Concilio, quicquid utile prouiderint, a gloriosissimis principibus impetrent.

Cap. 12. Ut preces, & orationes compositae, nisi probatae fuerint in Concilio non dicantur.

Placuit etiam & illud, ut preces, uel orationes, seu Missæ, quæ probatae fuerint in Concilio, siue præfationes, siue commendationes, seu manus impositiones ab omnibus celebrentur. Nec aliae omnino dicantur in ecclesia: nisi quæ a prudentioribus tractatae, uel comprobatae in synodo fuerint: ne forte aliquid contra fidem, uel per ignorantiam, uel per minus studium sit compositum.

Cap. 13. Ut posteriores anterioribus episcopis non præferantur.

Palentinus episcopus dixit: Si permittit bonum patientiæ uestræ, prosequar ea, quæ necessaria sunt ecclesiasticæ disciplinæ. Scimus enim, sic inuolantè permanisse ecclesiasticam disciplinam, ita ut nullus fratrum prioribus suis se aliquando auderet antepone: sed officiis legitimis id semper exhibitum est prioribus, quod ab insequentibus rationabiliter semper acciperetur. Hunc ordinem iubeat sanctitas uestra, melius uestris interlocutionibus roborare. Aurelius episcopus dixit: Non decuerat quidem, ut hæc repeteremus, nisi forte existerent inconsideratae mentes quorundam, quæ ad hæc statuenda nostros acuerent sensus. Sed & communis hæc causa est, quam insinuauit frater, & coepiscopus noster: ut unusquisque nostrum, ordinem sibi decretum a Deo, cognoscat, & posteriores anterioribus deferat, nec eis inconsultis aliquid

aliquid agere præsumant. Qua de re oportet eos, qui putauerint, spretis maioribus, aliquid præsumendum, competenter esse ab omni Concilio coercendos. Vniuersi episcopi dixerunt: Hic ordo & à patribus, & à maioribus est seruatus, & à nobis, Deo propitio, seruabitur, saluo etiam iure primatus Numidiæ, & Mauritaniam.

Cap. 14. *Vt episcopi pro tempore consecrationis suæ literas ab ordinatoribus habeant.*

DEinde placuit, ut quicumque deinceps ab episcopis ordinantur, literas accipiant ab ordinatoribus suis, manuum subscriptas, continentibus consulem, & diem: ut nulla altercatio de posterioribus, vel anterioribus oriatur.

Cap. 15. *Vbi primum quis legerit, ibi permaneat clericus.*

D. 72. Placuit: **I**tem placuit, ut quicumque in ecclesia, vel semel legerit, ab alia ecclesia ad clericatum non teneantur.

Cap. 16. *Vt pro causis ecclesiarum executores, vel aduocati à principe postulentur.*

Placuit præterea, ut executoribus in omnibus iustis desideriis impartiat. Placuit etiam, ut petatur à gloriosissimis Imperatoribus, ut iubeant iudicibus, dare petitos sibi defensores scholasticos, qui in actu sint, vel in officio defensionum causarum ecclesiasticarum, more sacerdotum: ut prouinciæ, idem ipsi qui defensionem ecclesiarum susceperint, habeant facultatem pro negotiis ecclesiarum (quoties necessitas flagitauerit) vel ad obsistendum calide decipientibus, vel obrepentibus, vel ad necessaria suggerenda, ingredi iudicium secretaria.

Cap. 17. *Vt neque dimissus, neque dimissa altari coniungantur.*

32. q. 7. Placuit, vt. **I**tem placuit, ut secundum Evangelicam, & Apostolicam disciplinam, neque dimissus ab uxore, neque dimissa à marito, alteri coniungantur: sed ita maneat, aut sibi met reconcilietur. Quòd si contempserint, ad poenitentiam redigantur. In qua causa legem Imperialem petendam promulgari.

Cap. 18. *De his, qui in sua prouincia non communicant, vt alibi non communicent.*

Placuit, ut quicumque non comunicat in prouincia propria, & in aliis prouinciis, vel transmarinis partibus ad comunicandum obrepserit, inacturam cõionis, vel clericatus excipiat.

Cap.

Cap. 19. *De clericis, qui apud principem seculare iudicium, aut synodale impluerint.*

Placuit, ut quicumque ab Imperatore cognitionem iudiciorum publicorum petierit, honore proprio priuetur. Si autem episcopale iudicium ab Imperatore postulauerit, nihil ei obstat.

Cap. 20. *Vt sine formatus nemo ad comitatum proficiatur, & qualiter formata fiant.*

Placuit, ut quicumque clericus, propter necessitatem suam alicubi ad comitatum ire voluerit, formatam ab episcopo suo accipiat. Quòd si sine formata voluerit pergere, à cõione remoueat. Quòd si alicubi ei repentina necessitas orta fuerit, ad comitatum pergendi, alleget apud episcopum loci eius ipsam necessitatem, & de hoc scripta eiusdem episcopi deferat, formatam autem, quæ à primatibus, vel à quibuscumque episcopis clericis propriis dantur, habeant diem Paschæ. Quòd si adhuc eiusdem anni Paschæ dies incerta est, ille præcedens adiungatur, quomodo solet, post consulatum, in publicis gestis ascribi.

Cap. 21. *De episcopis, qui, quod repetere poterant, prætermissa synodo inuasurunt.*

Item placuit, ut quicumque episcopi, quascumque ecclesias, vel plebes, quas ad suam cathedram æstimant pertinere, non ita repeterint, ut causas suas, episcopis iudicantibus, agant: sed si alio retinente irruerint, siue volentibus, siue nolentibus plebibus, causæ suæ detrimentum patiatur. Et quicumque in hoc fecerint, si nondum est inter episcopos finita cõtentio, sed adhuc inde cõtendunt: ille discedat, quem cõstitit, prætermissis iudicijs ecclesiasticis, irruisse. Nec sibi quisque blandiatur, si à primatibus, ut retineat, literas impetrarit: sed siue habeat literas, siue non habeat, cõueniat eum, qui tenet, & eius literas accipiat: ut eum appareat, pacificè tenuisse ecclesiam ad se pertinentem. Si autem ille aliquam quæstionem retulerit, per episcopos iudices causa finiatur, siue quos eis primates dederint, siue quos ipsi vicini ex consultu primatis delegerint.

Cap. 22. *De clericis, qui de iudicio episcoporum suorum conqueruntur.*

Item placuit, ut presbyteri, diaconi, vel cæteri inferiores clerici in causis, quas habuerint, si de iudicijs episcoporum suorum quæsti fuerint, vicini episcopi eos audiant, & inter eos quicquid est, finiant adhibiti ab eis ex cõsensu episcoporum

M suorum

fiuorum. Quòd si & ab eis prouocandū putauerint, nō prouocēt, nisi ad Aphricana cōcilia, vel ad primates prouinciarū suarum. Ad transmarina autē, qui putauerit appellandum, à nullo intra Aphricam in communionem suscipiatur.

Cap. 23. *De his, qui apud hæreticos pœnitentiam acceperunt.*

Placuit, vt quicūq; cōuersus ab hæreticis, dixerit, se apud eos pœnitentiam accipere, vnusquisq; catholicus episcopus requirat, vbi & ob quam causam apud eosdem hæreticos pœnitentiam susceperit: vt cum documentis certis hoc ipsum approbauerit, sibi pro qualitate peccati, sicut eidem episcopo catholico visum fuerit tempus pœnitentiæ, vel reconciliationis decernat.

Cap. 24. *De episcopis negligentibus aduersus hæreticos.*

16. q. 3. *Placuit, vt.*

Item placuit, vt quicūq; negligunt loca, ad suam cathedram pertinentia, in catholicam vnitatem lucrari: conueniantur à diligentibus vicinis episcopis, vt id agere non morerentur. Quòd si intra sex menses à die cōuentio nis, non hoc fecerint, qui potuerit ea lucrari, ad ipsum pertineant: ita sane, vt si ille, ad quem pertinuisse videbantur, probare poterit, magis illius electam negligentiam ab hæreticis, impune vt ibi sint, & suam diligentiam fuisse præuentam, vt eo modo eius cura solertior vitaretur: cum hoc iudices episcopico gnouerint, suæ cathedræ loca restituant. Sanè, si episcopi inter quos causa versatur, diuersarum sunt prouinciarum: ille primas det iudices, in cuius prouincia est locus, de quo contenditur. Si autem ex communi placito, vicinos iudices elegerint: aut duo eligantur, aut tres. Quòd si tres elegerint, aut omnium sententiā sequatur, aut duorum. A iudicibus autē quos cōmunis cōsensus elegerit, nō liceat prouocari. Et quisquis probatus fuerit, pro contumacia nolle obtemperare iudicibus: cum hoc primæ sedis episcopo fuerit probatum, det literas, vt nullus ei cōmunicet episcoporum, donec obtemperet.

Cap. 25. *Vnde supra.*

Si in matricibus cathedris episcopus negligens fuerit aduersus hæreticos, conueniatur à vicinis episcopis diligentibus: & ei sua negligentia demonstratur, vt se excusare non possit. Quòd si ex die, quo conuenitur, intra sex menses, si in eius prouincia executio fuerit, & non eos ad vnitatem catholicam

2. q. 6. *A. iud.*

2. q. 6. *Quisquis.*

atholicam conuertendos curauerit: non ei cōmunicetur, donec impleat. Si autē executor ad loca non venerit, non ascribatur episcopo. Si autē probatū fuerit, eum de cōmunionem illorū fuisse inentitū, dicendo eos cōmunicasse, quos (eo sciete) non cōmunicasse constiterit, etiā episcopatum amittat.

Cap. 26. *De virginibus, quæ infra viginti quinque annos necessitate cogente velantur.*

Item placuit, vt quicūq; episcoporum necessitate periclitatis pudicitie virginis (cū vel petitor potēs, vel raptor aliquis formidatur: vel si aliquo etiā mortis scrupulo periculo cōpuncta fuerit, ne non velata moriatur aut exigentibus parentibus, aut his ad quorū curam pertinet) velauerit virginem, seu velauit intra viginti quinque annos ætatis, non ei ob sit cōciliū, quod de isto annorū numero cōstitutū est.

Cap. 27. *De episcopis, qui post acta Carthaginensis synodi, reverti sunt ad reliqua peragenda.*

Item placuit, ne diutius vniuersi episcopi, qui ad cōciliū cōgregati sunt, tenerentur, ab vniuerso cōcilio ternos iudices de singulis prouinciis eligi. Et electi sunt de prouincia Carthage Vincētius, Fortunatianus, & Clarus. De prouincia Numidiæ Alypius, Augustinus, & Restitutus. De prouincia Byzæcena, cū sancto senec Donatiano primate Cresconius, Iocundus, & Emilianus. De Mauritania Siriphēsi Seuerianus, Asiaticus, & Donatus. De prouincia Tripolitana Plautius, qui (ex more) legatus vnus est missus: qui oēs cū sancto senec Aurelio vniuersa cognoscāt. A quo petiit vniuersum cōciliū, vt cūctis siue gestis, q̄ confecta iam sunt, siue epistolis ipse subscribat. Et subscripserūt. Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginensis huic decreto cōsensit, & perlecto subscripsit. Donatianus Telepiscopus primæ sedis subscripsit. Augustinus Hippone Regiensi subscripsit. Similiter & omnes episcopi subscripserunt.

Finit Concilium Mileuitanum.

Decreta Zozi Papæ.

Zozinus Papa, natione Græc⁹, sedit ann. i. mē. 2. dies. ii. sub Honorio, & Theodosio Iuniorē. Hic Paschale ceruū fabricauit. Seruis sacerdotibus, sacerdotibus verò tabernis iterdixit. Ex eius decretis hoc extat ex Gratiano desumptum. Cōtra statuta Patrū cōdere aliquid, vel mutare, nec huius

Subscriptio.

Zozinus pōti. 41.

Tēpore hui⁹ fuit Luc⁹ hæretic⁹: & Pelagius damnatus est.

M 2 quidē

25. q. 1. *Contra decreta.* quidē sedis potest authoritas. Apud nos enim incōuulsisra dicibus uiuit antiq̄tas, cui decreta Patrū sanxere reuerentiā. *In conciliis.* Extant etiam eiusdē duxē decretales epistolæ, altera ad Isy fo. 288. p. 1. 2. chium Salonitanū episcopū, altera ad clerū Rauennatium.

Decreta Bonifacii primi Papæ.

Bonifacius 1. Ponti. 4. 2. **B**onifacius primus, Romanus, sedit ann. 3. mēfib⁹. 8. Hic, Eulalio schismatico superato, statuit, ne mulier Sacra attingeret, nec incēsum adoleret. Prohibuitq; ne obnoxio⁹, aut errās, aut annis. 30. minor ad sacerdotiū admitteretur. Huius

Hierony. vi ta & obitus Pōtificatū insignē reddidit diu⁹ Hierony. p̄sbyter. Moritur in Bethlehē etatis suę an. 91. Quātū hic vita, & doctrina iuuerit ecclesiā Dei, aliis iudicādum relinquo. Siquidē claruit mi

Supra in decreta Fabiani pap. in. 3. raculis, & eius scripta omnib⁹ sunt in p̄tio. Decretū eiusdem Bonifacii, De atate presbyterorū, ne ante. 30. ann. ordinētur, prætermisimus, quia hoc idē exaratū est in statutis Fabiani, epistolæ.

¶ CONCILIVM CARTHAGEN.

sextum, ab episcopis. 217. celebratum.

Conci. Carthagenē. 6. In hoc cōcilio, quæ statuta sunt, breuis declarat annexus. Primū, interfuit Legatio ecclesiæ Ro. Faustinus episcopus,

Philippus, & Afellus presbyteri. Deinde actum est, vt ab episcopis Orientalibus peteretur Nicenū cōciliū. Vbi, in præsentia omnium, exemplaria Nicenæ synodi (sicut à Patribus constituta fuere) in medium prolata sunt. Postremō recitata fuit professio fidei Nicenæ Conil. quam superius post canones suo loco inseruimus.

Explicit Concilium Cartha. 6. prouinciale.

¶ CONCILIVM CARTHAGEN.

septimū sub eodē Bonifacio. 1. per. 38. ep̄os celebratū est, nihil habēs, qd' ad nr̄a hæc tēpora p̄tineat. In hac synodo fuerūt recitati canones cōciliorū diuerforū vniuersę prouincię Aphricę, numero. 105. Quos non recensemus, quia quæ ibi decreta sunt, superioribus probantur inserta.

Supra in conc. Cartha. 3. & in Mileuitano. Hoc in loco adiecta sunt etiā capita Nicenæ cōciliij è Græco in Latinū cōuersa, missa ab ep̄is Orientalibus ad Concilium Aphricanū, sicut in Concil. Cartha. 6. Latius explicantur in volu. Cōcil.

Decreta Cælestini primi Papæ.

Cælestinus

Cælestinus. 1. Romanus, sedit an. 8. mensibus. 10. Dies. 17. *Cælestinus Pont. 43.* Hic Psalterium antiphonis interflinxit: Introitus, Gradus, Tractus, Offertoria, Cōmuniones, & orationes inseruit *Sub hoc Pōt. moritur B. August. & Nestorius in Marian matre Dei blasphemauit. Hec oia plenius in cōciliis. fol. 309.*

Missæ. Clericos canonicarum institutionum doctos esse voluit. Scotos, atq; Britannos in viam Christi reduxit. Extat epistola eius ad episcopos Gallię, in qua dānat errores Pelagij, quos iam damnarat Innocentius primus in epistola ad Carthaginē. Concilium, cuius initium est: Inquirendo de his rebus, quas omni. &c. Quos etiam damnauit Concilium Mileuitanū. Ideo superuacaneum duximus hic omnia illa transcribere per capita, nisi titulis dūtaxat in hac serie expressis.

Primum notat, quod nisi gratia Dei iuemur, insidias diaboli euitare non possumus.

Secundō, quod Adam omnes homines læserit: nec quempiam per liberum arbitrium posse consurgere, nisi eum gratia Dei erexerit.

Tertiō, quod nemo sit bonus suis viribus, nisi participatione eius, qui solus est bonus.

Quartō, quod per Christum libero bene vtamur arbitrio.

Quintō, quod omnia sanctorum merita, dona sint Dei.

Sextō, quod omnis sancta cogitatio, & motus piæ voluntatis, ex Deo sunt.

Septimō, q̄ gratia Dei nō solū peccata dimittat, sed etiam adiuuet, ne cōmittantur, & præstet, vt lex impleatur: nō sicut Pelagius ait, facilē, quasi sine gr̄a Dei difficili⁹ possit impleri.

Octauō, quod præter statura sedis Apostolicę, omnes orationes ecclesiæ gratiam Christi resonant: qua genus humanum reparatur, & ab æterna damnatione reducitur.

Nonō, quod gratiam Dei etiam baptizandorum testatur instituta purgatio, cū exorcismis, & insufflationibus spiritus ab eis expelluntur immundi.

Extat altera epistola eiusdē Cælestini ad eosdē episcopos Gallię, quos corrigit in nōnullis superstitiōibus, vt sequitur.

Cap. 1. Quod nō debeant sacerdotes amicti pallis in ecclesia ministrare.

Didicimus, quosdam Dñi sacerdotes supersticioso potius cultui inseruire: quàm mentis, vel fidei puritati. Qui amicti pallio, & lumbos præcincti, credunt se sanctæ scripturæ fidē,

non per Spiritum, sed per literam complexuros. Nam si ad hoc ista praecepta sunt, vt taliter seruentur: cur non fiunt pariter, quae sequuntur, vt lucernae ardentes in manibus vnà cum baculo teneantur? Habent autem suum ista mysterium, & intelligentibus ita clara sunt: vt ea magis, qua decet significatione seruentur. Nam in lumborum praecinctione, castitas: in baculo, regimen pastorale: in lucernis ardentibus, boni fulgor operis indicatur. De quo dicitur: Sic luceant opera vestra. Discernendi à plebe, vel cæteris sumus, doctrina non veste: conuersatione, non habitu: mentis puritate, nō cultu. Nam si studere incipiamus nouitati, traditum nobis à patribus ordinem calcabimus: vt locum superuacuis superflitionibus faciamus. Rudes ergo fidelium mentes ad talia non debemus inducere. Docendi enim potius sunt, quam illudendi. Nec imponendum est eorum oculis, sed mentibus infundenda praecepta sunt.

Cap. 2. Quod nulli sit vltima poenitentia neganda.

25. q. 6. Ag-
nouimus mo-
riens.

Agnouimus poenitentiam morientibus denegari: nec illorum desiderijs annui, qui obitus sui tempore hoc animæ suæ cupiunt remedio subueniri. Horremus (fateor) tantæ impietatis aliquē reperiri, vt de Dei pietate desperet, quasi non possit ad se quouis tempore concurrenti, succurrere: & periclitantem sub onere peccatorum hominem redimere, quo se ille expediri desiderat, & liberari. Quid hoc (rogo) aliud est, quam morienti mortem addere, eiusq; animam, sua crudelitate, ne absolui possit, occidere? cum Deus ad subueniendum sit paratissimus, & inuitans ad poenitentiam, sic promittat peccatori inquiring: Quacunq; die conuersus fuerit, peccata eius non imputabuntur ei. Et iterum: Nolo mortem peccatoris, sed tantum conuertatur, & viuat. Salutem ergo homini adimit, quisquis mortis tempore poenitentiam denegauerit. Et desperat de clementia Dei, qui cum ad subueniendum morienti sufficere, vel in momento posse non credit. Perdidiſſet latro in Cruce præmium ad Christi dexteram pendens, si illum vnus horæ poenitentia non inuiset. Vera ergo ad Deum conuersio, in vltimis positorum, mente potius est existimanda, quam tempore, Propheta hoc taliter asserente: Cum conuersus ingemueris, tunc saluus eris.

Ezechiel. 33.
v. 18.

Luc. 23.

Ez. 18. v. 33

eris. Cum ergo Dominus sit cordis inspector quouis tempore non est deneganda poenitentia postulanti: cum ille se obliget iudici, cui occulta omnia nouerit reuelari.

CONCILIVM EPHESINVM

vnū ex quatuor principalibus, sub Cælestino. i. Papa.

*Concilium
Ephesinū cō-
tra Nestoriū*

Habitum est aduersus Nestorium Constantinopolitanum episcopum, qui purum hominem ex sancta virgine Maria natum asseruit: vt aliam personā carnis, aliam faceret deitatis. Nec vnū Christum in verbo Dei, & carne sentiret: sed separatim, atq; seiunctum alterum filium Dei, alterum hominis prædicaret. Conuenit autē hæc synodus sub Theodosio Iuniore. Aera. 468. Anno ipsius Theodosij. 25. Cui synodo vice sancti Cælestini Papæ (cuius anno penultimo celebrata est) præfedit beatissimus Cyrillus quondam Alexandria episcopus, qui cū vniuerso concilio, ad eundem Nestorium synodalia decreta transmisit, vt habentur in epistola concilij Ephesini ad ipsum Nestorium. In qua Symbolum fidei, quod à magno illo cōcilio apud Nicæam congregato traditum est, prolixè interpretatur: vt iure optimo possint dici, summa quædam totius doctrinæ Christianæ. Tertia synodus, secundum Faustinum Cretensem in epitome, celebrata fuit anno Domini. 430. à secunda synodo vsq; ad hanc tertiam fluxerunt anni. 42. Psellus ponit tantum. 40.

*In concilio.
fo. 314. pa. 2.*

Sequuntur ea, quæ à 200. episcopis in synodo Ephesina congregatis cum anathemate definita sunt.

Cap. 1.

SI quis non confitetur Deum esse veraciter Emmanuel, & propterea Dei genitricem sanctam virginē (peperit enim secundum carnem, carnem factum Dei verbum, secundum quod scriptum est: Verbum caro factum est) anathema sit.

*Decreta cōci-
lij Ephesini.*

Ioan. 1.

Cap. 2.

SI quis non confitetur carni secundum substantiam vnitū Dei patris verbum, vnumq; esse Christum cum propria carne, eundē, scilicet, Deum, simul & hominē, anathema sit.

Cap. 3.

SI quis in vno Christo diuidit substantias post vnitatē, sola eas cōnexionē coniungēs, eāq; quæ secundū carnis dignitatē sit, vel etiam authoritatē, & potestatē, ac non potius

conuentu, qui per vnitatē factus est naturalē, anathema sit.

Cap. 4.

SI quis in personis duabus, vel subsistentiis eas voces, quæ in Apostolicis scriptis continentur, & Euangelicis, diuidit, vel quæ de Christo dicuntur à sanctis vel ab ipso: & aliquas quidem ex his, velut homini, qui præter Dei verbum specialiter intelligatur, aptauerit: illas autem tanquā dignas Deo, soli Dei patris verbo deputauerit, anathema sit.

Cap. 5.

SI quis audeat dicere, hominem Christum, Theophoron, Sid est, Deum ferentem, ac non potius Deum esse veraciter dixerit, tanquā filium per naturam, secundum quod verbum factum est caro, & communicauit, similiter & nos carni, & sanguini, anathema sit.

Cap. 6.

SI quis dicit Deum esse, vel Dominum Christi Dei patris verbum, & non magis eundem ipsum confitetur Deum simul, & hominem, propterea, quod verbū caro factum est, secundū scripturas, anathema sit.

Cap. 7.

SI quis velut hominem Iesum, operante Deo verbo, dicit Sadiutum, & vnigeniti gloriam, tanquam alteri præter ipsum existenti, tribuit anathema sit.

Cap. 8.

SI quis audet dicere, assumptum hominem coadorandum Deo verbo, & conglorificandum, & connuncupandum Deum, tanquam alterum cum altero (nam, con, syllaba super adiecta hæc cogit intelligi) ac non potius vna supplicatione veneratur Emmanuel, vnamq; ei glorificationem dependet, iuxta quod verbum caro factum est, anathema sit.

Cap. 9.

SI quis vnum Dominum Iesum Christum glorificatum dicit à Spiritu sancto, tanquam qui aliena virtute per eum vsus fuerit, & ab eo acceperit efficaciam contra immundos spiritus posse, & coram hominibus diuina signa perficere: ac non potius fatetur eius proprium spiritum, per quem diuina signa expleuit, anathema sit.

Cap. 10.

PONTIFICEM, & Apostolum confessionis nostræ factum esse Christum, diuina scriptura cōmemorat. Obtulit enim semet

femetipsum pro nobis in odorem suauitatis Deo, & patri. Heb. 3. Si quis ergo Pontificem, & Apostolum nostrum dicit factū, Ephe. 5. non ipsum Dei verbum (quando caro factum est, & homo iuxta nos homines) sed velut alterum præter ipsum specialiter hominē ex muliere: aut qui dicit, quod pro se obtulisset semetipsum oblationē, & nō potius p nobis solis (nō enim Efa. 53. eguit oblatione, qui peccatū omnino nesciuit) anathema sit.

Cap. 11.

SI quis non confitetur, carnem dñi viuificatricem esse: & propriam ipsius verbi Dei patris: sed velut alterius præter ipsum, coniuncti eidem per dignitatem, aut quasi diuinam habentis habitationem, ac non potius viuificatricem esse, quia facta est propria verbi cuncta viuificare valentis, anathema sit.

Cap. 12.

SI quis non confitetur Dei verbum passum carne, & crucifixum carne, & mortem carne gustasse, factumq; primogenitum ex mortuis, secundū quod vita est, & viuificator vt Deus, anathema sit.

Cap. 13.

A. It igitur magna, & sancta synodus: Ipsum qui ex Deo Idem habet in Concilio Calcedonen. patre naturaliter natus, filium vnigenitum, Deum de Deo vero, lumen de lumine, per quem, & cum quo omnia fecerit pater, hūc descendisse, incarnatum esse, & hominem factum, passum esse, & resurrexisse tertia die, ascendisse rursus in cœlos. Hæc nos sequi verba debemus, his nos conuenit obtēperare dogmatibus, considerantes, quid sit incarnatum esse, & hominem factum Dei verbum. Non enim dicimus, q̄ Dei natura conuersa, uel immutata facta sit caro, nec quod in totum hominem, qui est ex anima & corpore, transformata sit: sed magis quod carnem animatam anima rationali sibi copulauerit, verbumq; substantialiter, ineffabiliter, & incomprehensibiliter factus sit homo, & nuncupatus sit etiam filius hominis: non nuda tantummodo voluntate, sed nec assumptione sola personæ, sed quod diuersæ quidem naturæ in vnum conuenerint, vnus tamen ex ambabus Christus, & filius: non euacuata, vel sublata diuersitate naturarum per coniunctionem, sed quia simul nobis effecerunt, vnum Deum, & Christum, & filium, id est, diuinitas & humanitas, per arcanā illam, ineffabilemq; copulationis adu-

M 5 natio-

Ioan. 1.

Ioan. 1.

1. Cor. 5.

Nota, quid sit hominem factū Dei verbum.

nationem. Itaq; is, qui ante secula omnia est natus ex patre, etiam ex muliere carnaliter est procreatus in tempore. Non quia diuina ipsius natura de sacra virgine sumpsit exordiū, nec propter seipsam opus habuit secundò nasci post illam natiuitatem, quam habebat ex patre (est enim ineptum, & stultum hoc dicere, quòd is, qui ante omnia secula est, & consempiternus patri, secundæ generationis eguerit, vt esse inciperet) sed quia propter nostram salutem, naturam sibi copulauit humanā, & processit ex muliere, idcirco dicitur esse natus carnaliter. Nec enim primū natus est homo cōmunis de sancta virgine, & tunc demum inhabitauit in eo verbum, sed in ipsa vulua, vteroque virginali secum carnem coniunxit, & sustinuit generationem carnalem, carnis suæ natiuitatem suam faciens. Sic illum dicimus & passum esse, & resurrexisse: non quia Deus verbum in sua natura passus sit, aut plagas, aut clauorum transfixiones, aut alia vulnera suscepit (Deus namque incorporalis extra passionem est) sed quia corpus illud, quod ipsius propriū factum est, hoc sustinuit, ideo hæc omnia pro nobis ipse dicitur passus. Inerat enim in eo corpore, quod patiebatur, De⁹, qui patri non poterat. Simili modo, & mortem ipsius intelligimus. Immortale enim, & incorruptibile est naturaliter, & vita, & viuificans Deus verbum: sed quia corpus ipsius proprium, gratia Dei (iuxta Pauli vocem) pro omnibus mortem gustauit, idcirco ipse dicitur, mortem passus pro nobis. Non quòd ipse mortem esset expertus, quantum ad ipsius naturam pertinet (infamia enim est, hoc vel sentire, vel dicere) sed quòd (vt diximus) vera caro ipsius mortē gustauit. Ita & resurgente carne ipsius, rursus resurrectionem dicimus: non quia in corruptionem ceciderit (quod absit) sed quia eius resurrexit corpus. Ita Christum vnum, & dominum confitemur, non tanquā hominem cum verbo coadorantes, ne diuisionis quædam species inducatur, sed vnum iam, & eundem adorantes, quia non est alienum à verbo corpus suū, cū quo ipse etiam assidet patri. Nec hoc ita dicimus, quasi duobus filiis assidentibus, sed vno cum carne per vnitatem, quasi talem copulationem factam per substantiam, aut quasi præpassibilem, aut quasi parum decoram, voluerimus accipere: in

Heb. 2.

re: in id incidemus, vt duos filios esse dicamus. Necessè est enim discernere, & dicere hominē separatim fuisse, sola filij appellatione honoratū: & rursus verbū, quod est ex Deo in hoīe, in veritate filiū Dei. Sed discernere in duos filios nō debem⁹ vnum dñm Iesum Christū. Neq; enim adiuuat* rectā fidei rationē, licet nōnulli copulationē (nescio quā) perhibeāt personarū. Non enim dicit scriptura, verbū Dei personā sibi hoīs assumpsisse, sed carnē factū esse. Id autē est ostendere Dei verbū, similiter ac nos, principiū habuisse carnis, & sanguis, & corpus nostrū propriè suū fecisse, & hominē ex muliere processisse, nō abiecta, vel deposita deitate, aut generatione illa, quam habebat ex patre, sed mansisse etiā in assumptione carnis Deū, quod erat. Hoc itaq; rectæ fidei ratio protestatur. In tali sensu sanctos patres fuisse cōperimus. Ideoq; illi non dubitauerūt, sanctā Virginē dicere *Ἐυλόγητος*, id est, Deū parientē: nō quia verbi natura, deitasq; in sancta Virgine sumpsit exordiū, sed q̄ ex ea natū sit sacrū illud corpus, animatum anima rationali, cui substantialiter adunatum Dei verbum, carnaliter natū esse dicitur. Hęc igitur pro charitate in Christo scribo tibi, quærens tanq̄ frater, & cōtestans coram Deo, & electis eius angelis, vt hæc nobiscum sentias, simul & doceas: vt ecclesiarum pax, salua seruetur, & concordia, charitatisq; vinculum indissolubile maneat sacerdotibus Dei.

* *Alia tenet.*

Ioan. 1.

¶ CANONES DVCENTORVM

sanctorum & beatorū Patrum, qui in Epheso cōueniunt sub Theodosio iuniore & Cælestino Papa: interprete Luciano Mantuano monacho Casinensi.

Cap. 1. *Vt qui cum Cælestino, aut complicibus sentiunt, deponantur.*

Quoniam autem oportebat, & absentes à sancta synodo, morantesq; in vrbibus, & prouincijs ob aliquod impedimentum, seu ecclesiasticum, siue corporeum, nō ignorare, quæ de ipsis sunt constituta, significamus sanctitati vestræ, ac dilectioni: vt si quidam Metropolita prouinciæ, derelicta sancta, & œconomica synodo, aut accessit ad illorum defectionis confessum, aut accedet in posterum, siue cum Cælestino sensit, aut sentiet, ipse nihil amplius poterit agere aduersus prouinciæ episcopos, vt qui iā inde à synodo

t otius

totius ecclesiasticæ communionis expers sit factus, & profusus inutilis: sed & ipsis episcopis illius prouinciæ circumq; vicinis Metropolitæ recta sententibus subiacebit, vt omnino deiectus sit à sede episcopatus.

A synodo Ephesina recesserunt quidam numero circiter triginta, qui deprehensi sunt Nestorii, atq; Cælestini sensa tenere. Egerunt autem nolentes vnâ cum Patribus Nestorium condemnare: quos sancta synodus omni ecclesiastica communione priuauit, & sacerdotii omne munus ademit. Hic est scopus huius canonis.

Cap. 2. Qui, deficientibus à synodo adhaeserunt, sacerdotio priuentur.

SI qui autem prouinciales episcopi à sancta synodo defecerunt, vel deficientibus adhaeserunt, aut adherere tentarunt: vel etiam postquam subscripserunt Nestorij depositioni, rursus ad defectionis confessum nihilominus recurrerunt: istos placuit sanctæ synodo penitus alienos esse à sacerdotio, à graduq; cecidisse.

Cap. 3. Restituantur, qui à Nestorio sunt sacerdotio prohibiti.

Regiones intelligit pagos aut vicos. **S**I qui verò ex clericis in singulis vrbibus, aut regionibus à Nestorio, & conspirantibus sacerdotio prohibiti sunt, quòd rectè sentirent, iustum putauimus hos quoq; propriū gradum accipere. In summa autem, clericos orthodoxæ, & œcumenicæ synodo consentientes iubemus eis, qui defecerunt, aut defecturi sunt episcopis nullo pacto, aut ratione subiectos esse debere.

Cap. 4. Qui cum Nestorio, aut Cælestino sentiunt, deponantur à synodo.

SI qui autem clericorum defecerint, & ausi fuerint, vel priuatim, vel publicè, quæ sunt Nestorij, aut Cælestini sapere, sancitum est à sancta synodo istos quoq; depositos esse.

Cap. 5. Quos sancta synodus condemnauit, restitui non debere.

Quicumq; autè ob turpia gesta sunt à sancta synodo cõdemnati, vel à proprijs eorum episcopis, quibus præter canones Nestorius, (qui nullum rerum discrimen habebat) & qui cum illo eadem sentiunt, restituere conati sunt gradum, vel cõmunionem, aut conarentur: istos censuimus inuitiles esse, & manere nihilominus depositos.

Cap. 6. Contra turbatores gestorum in synodo.

Similiter autem, & si qui velint ea, quæ de singulis per sanctam synodum gesta sunt Ephesinam, quocunq; modo mouere

mouere, sancta synodus ipsa decreuit, si quidè episcopi, aut clerici fuerint, eos omnino à proprio cadere gradu: Sin verò laici, vt sine communionè permaneant.

Collocutio eiusdè sanctæ synodi edita postquam lecta fuit expositio sanctorum, ac beatorum Patrum trecentorū decem & octo apud Nicæã, & impium symbolum à Theodoro Mopsuestiensis cõfictū, & à Caristo presbytero Philadelphiæ porrectum sanctæ synodo Ephesina.

Cap. 7.

His igitur lectis, decreuit sancta hæc synodus alteram fidem nemini licere proferre, aut scribere, aut componere præter eam, quæ definita fuit à sanctis patribus apud Nicæam vrbem in spiritu sancto congregatis.

Eos autem, qui fuerint ausi aliam fidem componere, siue porrigere, aut proferre his, qui volunt ad cognitionem veritatis conuerti, vel ex Gentibus, vel ex Iudæis, vel etiam ex qualibet hæresi: istos si quidem episcopi, aut clerici, alienos esse episcopos quidem ab episcopatu: clericos autem, à clericali: si verò laici fuerint, anathematizari. Pari modo si deprehensi fuerint aliqui, siue episcopi, siue clerici, seu laici sentientes, aut docentes ea, quæ continentur in expositione per Carisium allata presbyterum de incarnatione vnigeniti filij Dei, seu scelerata atq; perueria Nestorij dogmata, quæ & subiecta sunt, subiaceant sententiæ sanctæ huius, & œcumenicæ synodi. Vnde liquet eõm quidè alienū ab episcopatu, atq; depositum esse, clericūq; similiter cecidisse à clero: & si laicus fuerit, anathemati subiaccere quæadmodū dictum est.

Editum eiusdè sanctæ synodi ex aduentu Cypriorum episcoporum. constitutum atq; vulgatum.

Cap. 8.

Rem nouam ac præter ecclesiasticas leges, & canones sanctorum Apostolorum, quæ & libertatem omnium tangit, Deo dilectus coepiscopus Riginus annūciauit, vnâ cum 39. cõfirmat: Deo dilectis episcopis prouinciæ Cypri Zenone, & Euagrio. *hunc obtauit Nempe episcopum Antiochenum in Cypro facere ordinationes, quæadmodū per libellos, & proprias voces fidem Cypri ecclesie sit principis & primæ.* **S**eruantes itaque hanc fidem, qui ad sanctam synodum huc accesserunt, habebunt ius suum intactum, & iniuolatum, qui sanctis Cypriorum ecclesijs præsunt secundum canones sanctorum Patrum, & antiquam cõsuetudinem per seipos religiosi-

ligiosissimorum episcoporum facientes ordinationes. Idem autem, & in aliis diocelibus omnibusq; vbiq; prouinciis erit seruandum, vt nullus (videlicet) Deo dilectorum episcoporum alienam inuadat prouinciam, quæ non prius atq; ab initio sub illius, seu antecessorum suorum fuerit potestate. Sed & si quis occupauerit, vel vi sibi subegerit, idem ipse restituat, ne patrum statuta fragantur, néve sub specie sacræ functionis potentia tumor irrepat: sicq; latentes & paulatim libertatem perdamus, quam Iesus Christus Dominus noster redemptor hominum omnium, proprio sanguine nobis quaesitit, & condonauit.

Placuit igitur sanctæ, & œcumenicæ synodo, vt singulis prouinciis pura, & inuiolata, q̄ iam inde ab initio habet sua iura, seruentur: vt vnusquisque Metropolita secundum priscum, & solitum morem rerum faciendarum æqualiter facultatem obtineat, propriumq; ius firmum possideat. Quod si quis superbia contumaci definitis obuiam ierit, hunc arrogantem iri placuit toti sanctæ, & œcumenicæ synodo.

Einis concilij Ephesini.

Decreta Sixti Papæ.

*Sixtus. 3. Pon
ti. 44.*

Sixtus tertius, natione Romanus, sedit annis octo, diebus. 19. Hic post annum vnum, & menses octo, accusatur Romæ apud Augustum, & plebem, ita vt Augustus, & multus populus ab eius communione se segregaret. Accusatur autem à quodam Basso. Sixtus autem volens se purgare, fecit, vt Valentinianus Augustus sanctam synodum congregaret in basilica beati Petri Apostoli. Et facto conuentu cum magna examinatione per iudicium synodicum purgatur à 56. episcopis. Et condemnatur Bassus à synodo, ita tamen, vt vltimo die viaticum ei non negaretur propter humanitatem pietatis ecclesiæ. Hoc audiens Valentinianus Augustus, cum matre sua Placidia Augusta furore sancto commoti, proscriptione Bassum condēnauerunt, & omnia prædia facultatum eius ecclesiæ catholicæ sociauerunt. Qui Bassus nutu diuino intra tres menses defunctus moritur. Cuius corpus Sixtus episcopus cum linteaminibus, & aromatibus, manibus suis tractans, recondidit, & sepeliuit apud beatum Petrum Apostolum in cubiculo parentum eius.

Extat

Extat epistola Sixti tertia ad ep̄os Orientales, elegans, & lectione digna, gratias referens, q̄ suis literis illum visitaerint in tribulatione, & persecutione sua. In qua hanc tradit regulam, qua persecuti nos consolari debeamus.

Fratres, propter insidiantium vituperationes, aut accusationes, vel propter laudantium opiniones, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinare debemus: sed inter verba laudantium, siue vituperantium ad mentem semper recurrendum est. Et si in ea non inuenitur bonum, quod de nobis dicitur, magnam tristitiam generare debet. Et rursus, si in ea non inuenitur malum, quod de nobis homines loquuntur, in magnam debemus lætitiā proficere. Quid enim si omnes laudent, & conscientia nos accuset, aut si omnes accusent, & conscientia nos liberos demonstret? Habemus Paulum dicentem: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientia nostræ. Iob quoq; dicit: Ecce in cœlis testis meus. Si ergo est nobis testis in cœlo, testis in corde, dimittamus stultos foris loqui, quod volunt. Quid enim aliud detrahentes faciunt, nisi in puluerem sufflant, atque in oculos suos terram excitant? vt vnde plus detractionis perflant, inde magis nihil veritatis videant. Vocandi tamen sunt etiam ipsi, & tranquillè admonendi, eisq; satisfieri modis omnibus debet, scientes, quod de Iudæis veritas ait: Ne forè scandalizemus eos. Si autem satisfieri sibi ex veritate noluerint, habes consolationem, quam in Euangelio aspicias. Quia cum domino dictum fuisset, Scis, quod Pharisei audito verbo hoc scandalizati sunt, respondit: Sinite illos, cœci sunt, & duces cœcorum.

In capite. 2. eiusdem epistolæ Sixtus decreuit, vt hi, qui non sunt bonæ conuersationis, & quorum vita est accusabilis, vel quorum fides, vita, & libertas nescitur, non possint domini sacerdotes accusare, nec viles personæ ad accusationem eorum admittantur.

In tertio agit de peregrinis, siue de prouincialibus iudicij. Et si quis sibi iudicem senserit aduersum, appellationis vtatur remedio.

In quarto, vt qui crimen obijcit, scribat se probaturum, & qui non probauerit, similem poenam sustineat.

In quinto,

Epistola hæc est parænetica et consolatoria.

11. q. 4. Inter verba.

Nota.

2. Corinth. 1.

Iob. 16.

Matth. 17.

Matth. 15.

Supra in decretis Fabiani. pa. 30.

Ibidem.

In quinto, De episcopis accusatis. Vbi placuit, vt si episcopus accusatus appellauerit Apostolicam sedem, id statuentum, quod eiusdem sedis Pontifex censuerit.

Concilium Rhēgiē. ✠ **CONCILIVM PROVINCIALE RHEGIEN.** sub Sixto. 3. Papa, ab episcopis. 13. Aera. 472.

Canones Concilij Rhegiē.

Ca. 2. Taurinaten. cōcil. Vt peruersi ordinatores, nullis denuo ordinationibus interfint. 1.

De remotione eius, quem ordinare perperam duo praesumpserunt. 2.

Nica. concil. cap. 8. De hæreticis & schismaticis episcopis, si ad catholicam fidem venerint, quid obseruari debeat. 3.

Vt episcopus benedicat, & confirmet neophytum. 4.

Vt episcopus, cum sepelierit episcopum, curam habeat ecclesiae ipsius. 5.

Vt absq; Metropolitanis literis, & consensu, nullus accedat ad ecclesiam destitutam episcopo. 6.

Finis Concilij Rhegiē.

Concilium Agathē. ✠ **CONCILIVM AGATHENSE PROVINCIALE** in ciuitate Agatha in Gallia habitū, ab episcopis. 35.

Exordium. **C**um in Dei nomine ex permisso regis Alarici in Agathensem ciuitatē sancta synodus cōuenisset, & in sancti Andree basilica cōsedissemus, ibiq; flexis genibus in terra, pro regno eius, pro longæuitate populi dñm deprecamur: vt qui nobis cōgregationis permiserat potestātē, regnum eius dñs foelicitate extenderet, iustitia gubernaret, virtute protegeret: de disciplina, & ordinationibus clericorū atq; Pontificū *vel de ecclesiarū vtilitatibus tractaturi, imprimis id placuit, vt Canones, & statuta Patrum per ordinem legerentur.

Cap. 1. De contumacibus clericis, & ad officium tardis.

Canones cōcilij Agathē. **C**ontumaces verò clerici (prout dignitatis ordo permiserit) ab episcopis corrigantur, & si qui, prioris gradus elati superbia, cōmunionē fortasse cōtempserint, aut ecclesiam frequentare, vel officium suum implere neglexerint, peregrina eis cōmunitio tribuatur: ita vt, cum eos poenitentia correxerit, rescripti in matricula gradum suum, dignitatēq; recipiant.

Cap.

p. 2. De episcopis, qui pro minimis causis aliquos excommunicant.

Episopi verò, si sacerdotali moderatione postposita, innocentibus, aut minimis causis culpabiles excommunicare praesumpserint: aut ad gratiam baptismatis festinantes, fortasse recipere noluerint, à vicinis episcopis eiusdem provinciae literis moncantur. Et si parere noluerint, cōmunitio illis vsq; ad tēpus synodi à reliquis episcopis nō denegetur: ne fortē per excommunicatoris peccatum, excommunicati longo tempore, morte praueuantur.

Cap. 3. De his, qui oblationes ecclesiae defraudant.

Clerici etiam, vel seculares, qui oblationes parentum, aut donatas, aut testamento relictas, retinere perstiterint: aut id, quod ipsi donauerint, ecclesiis, vel monasteriis crediderint auferendum (sicut sancta synodus constituit) vel negatores pauperum (quousque reddant) excludantur ab ecclesiis.

Cap. 4. Si clericus furtum ecclesiae fecerit.

Si quis clericus furtum ecclesiae fecerit, peregrina ei cōmunitio tribuatur.

Cap. 5. Si quicumque fuerit episcopo derelictum.

Pontifices, quibus in summo sacerdotio constitutis, ab extraneis aliquid, aut cum ecclesia, aut sequestratim dimittitur, aut donatur: quia hoc ille qui donat, pro redemptione animae suae, non pro commodo sacerdotis probatur offerre, non quasi suum proprium, sed quasi dimissum ecclesiae inter facultates ecclesiae computabunt: quia iustum est, vt sicut sacerdos habet, quod ecclesiae dimissum est, & ita ecclesia habeat, quod relinquitur sacerdoti. Sanè quicquid per fidei commissum, aut sacerdoti, aut ecclesiae fortasse dimittitur, cuiuscunq; alij postmodum profuturum, id inter facultates suas ecclesia computare, aut retinere, non poterit.

Cap. 6. De rebus ecclesiae, quomodo ab episcopo habeantur.

Casellas verò, vel mancipiola ecclesiae, episcopi (sicut prius sanctorum canonum praecipit autoritas) vel vasa monasterij, quasi commendata fidei proposito, integro ecclesiae iure possideant, id est, vt episcopi neque vendere, neq; per quoscunq; contractus res, vnde pauperes viuunt, alienare praesumant. Quod si necessitas certa cōpulerit, vt pro

N eccle-

ecclesiæ necessitate, aut vtilitate, vel in vsu fructu, vel in directa venditione aliquid distrahatur, apud duos, vel tres cōprouinciales, vel vicinos episcopos, causa, qua necesse sit vendi, primitus comprobetur: vt habita discussione sacerdotali, eorum subscriptione, quæ facta fuerit venditio corroboretur. Aliter facta venditio, vel transactio non valebit. Sanè, si quos de seruis ecclesiæ, bene meritos sibi, episcopus libertate donauerit, collatam à successoribus libertatem placuit custodiri: cum hoc, quod cis manumissor in libertatem contulerit: quod tamen iubemus viginti solidorum numerum, & modum in terrula, vel vineola, vel hospitio tenere. Quod amplius datum fuerit, post manumissoris mortem ecclesiæ reuocetur. Minusculas verò res, aut ecclesiæ minus vtilis peregrinis, vel clericis, saluo iure ecclesiæ, in vsu præfari permittimus.

Cap. 7. De clericis, qui ad seculares confugiunt.

21. q. 1. Placuit, vt clericus, relicto officio suo, propter districcionem ad secularem iudicem fortasse confugerit, & is, ad quem recurrit, solatium ei defensionis impenderit, cum eodem de ecclesiæ communionem pellatur.

Cap. 8. Vt in quadragesima non soluat ieiunium.

De cōsec. d. 3. Placuit, vt omnes ecclesiæ filij (exceptis diebus dominicis) in quadragesima, etiam in die sabbati, sacerdotali ordinatione, & districcionis comminatione ieiunent.

Cap. 9. De prædicatione Symboli.

* Aliàs, oratione, & districcionis cōmunionem. Symbolum etiam, Placuit, ab omnibus ecclesiis vna die, Sid est, ante octo dies dominicæ resurrectionis, publice in ecclesia competentibus prædicari.

Cap. 10. De benedictione, & vnctione altaris.

De cōf. d. 4. Symbolum. Altaria, placuit, non solum vnctione chrisimatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari.

De cōse. d. 1. Altaria. Cap. 11. Qualiter maiores, & minores pœnitentiam accipiant.

D. 50. Pœnitentes. Pœnitentes tempore, quo pœnitentiam petunt, impositionem manuum, & cilicium super caput à sacerdote (sicut vbique constitutum est) consequantur. Si autem comas non depulerint, aut vestimenta non mutauerint, adiciantur. Et nisi dignè pœnituerint, non recipiantur, iuuenibus etiam pœnitentia non facile committenda est; propter ætatis

ætatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus in morte positis, non est negandum.

Cap. 12. Qua ætate diaconi ordinentur.

E piscopus benedictione diaconatus minoribus viginti-quinque annorum penitus non cōmittat. Sanè si coniuugati iuuenes cōsenserint ordinari, etiam vxorū voluntas ita requirenda est, vt sequestrato mansionis cubiculo, religione promissa, posteaquam pariter conuersi fuerint, ordinentur.

Cap. 13. De sanctimonialibus, qua ætate velentur.

S Anctimoniales, quantumlibet vita earū, & mores probati sint, ante annū ætatis suæ quadragesimū non velentur.

Cap. 14. Vt solennitates maiores in ciuitatibus celebrentur.

S I quis etiam extra parochias, in quibus legitimus est, ordinariusq; conuentus, oratoriū in agro habere voluerit, reliquis festiuitatibus, vt ibi missam audiat, propter fatigationem familiæ iusta ordinatione permittimus. Pascha verò Natali Domini, Epiphania, Ascensione Domini, Pentecoste, & natali Ioannis Baptistæ, & si qui maximi dies in festiuitatibus habentur, non nisi in ciuitatibus, aut in parochijs audiant. Clerici verò, si in his festiuitatibus, quas supradiximus (nisi iubente, aut permittente episcopo) ibi missas celebrare voluerint, communionem priuentur.

Cap. 15. Vt non liceat, presbyterum rem ecclesiæ vendere.

S Tatuimus (quod omnes canones iubent) vt ciuitatenfes, siue dioecesani presbyteri, vel clerici, saluo iure ecclesiæ, rem ecclesiæ (sicut permiserunt episcopi) teneant: vendere autem, aut donare penitus non præsumant. Quod si fecerint, & facta venditio non valebit, & de facultatibus (si quas habent proprias) indemnem ecclesiam reddant: & communionem priuentur.

Cap. 16. Vt clericus minor seniori non præponatur.

E piscoporū etiam, quorum vita non reprehenditur, posteriori priori nullus præponat: nisi forte elatus superbia, quod pro necessitate ecclesiæ episcopus iusserit, implere contemnat. Sanè si officium archidiaconus, aut propter simpliciore naturam implere, aut expedire nequauerit, ille non sit. Idè Gregorius I. Ioanni episcopo Syriaci sui nomen teneat, & ordinationem ecclesiæ, quem elegerit episcopus præponendum.

Cap. 17. De secularibus, qui uxores suas derelinquunt.

33. q. 2. Secu-
lures, qui.

Idē Ambro-
sius super Lu-
can.

SI verò seculares, qui coniugale confortiū nulla culpa gra-
uiori dimittunt, vel etiam diuiserunt, & nullas causas dissi-
dij probabiliter proponentes, propterea matrimonia sua di-
mittunt, vt aut illicita, aut aliena præsumant: si antequam
apud episcopos cōprovinciales dissidij causas dixerint, &
priusquam in iudicio damnentur, uxores suas abiecerint, à
communione sanctæ ecclesiæ, & sancto populi cœtu (pro eò
quòd fidem, & coniugia maculant) excludantur.

Cap. 18. Vt monasterium, in consilio episcopo, nullus con-
stituat de monachis.

18. q. 2. De
monachis.

20. q. 4. Mo-
nachū, nisi.

Monasterium nouū, nisi episcopo, aut permittente, aut
probante, nullus incipere, aut fundare præsumat. Mo-
nachi etiam vagantes, ad officium clericatus, nisi eis testimo-
niū Abbas suus dederit, nec in ciuitatibus, nec in parochijs
ordinentur. Monachum, nisi Abbatis sui permissu, aut vo-
luntate ad alterum monasterium cōmigrantem, nullus Ab-
bas suscipere, aut retinere præsumat, sed vbicunq; fuerit, Ab-
bati suo autoritate canonum reuocetur.

Cap. 19. Vt monasteria puellarum sint procul à monachis.

18. q. 2. Mo-
nasteria puel-
larum.

Monasteria puellarum longius à monasterijs monacho-
rum, aut propter insidias diaboli, aut propter oblocu-
tiones hominum collocentur.

Cap. 20. De libertis, vt in necessitate ab ecclesia tueantur.

4. 87. Liber-
tos legit.

Libertos, legitimè à dominis suis factos, ecclesia, (si neces-
sitas exegerit) tueatur: quos si quis ante audientiā, aut per-
uadere, aut expoliare præsumperit, ab ecclesia repellatur.

Cap. 21. Vt post antiphonas, orationes dicantur.

De cons. d. 5.
Conuent.

*Alis, colle-
ctiones.

ET quia conuenit ordinem ecclesiæ ab omnibus æquali-
ter custodiri, statuendum est (sicut vbique fit) vt post an-
tiphonas* collationes ab episcopis, vel presbyteris dicantur,
& hymni matutini, vel vespertini decantentur diebus omni-
bus, & in conclusione matutinarum, vel vespertinarum, &
missarū post hymnos capitula de Psalmis dicantur: & plebs,
collecta oratione ad vesperam, ab episcopo cum benedictio-
ne dimittatur.

D. 90. Pla-
cut vti.

Cap. 22. De his, qui propter odium ad pacem non reuertuntur.
Placuit etiā, vt (sicut plerūq; fit) quicumq; odio, aut lōgin-
qua

qua inter se lite dissenserint, & ad pacem reuocari diutur-
na obstinatione nequiuierint, à sacerdotibus ciuitatis primi-
tus arguantur. Qui si inimicitias deponere perniciofa in-
tentione noluerint, de ecclesiæ cœtu iustissima excommu-
nicatione pellantur.

Cap. 23. Vt clericus, in consilio episcopo, ad iudicem secu-
larem pulsari non debeat.

Clericum nullus præsumat apud secularem iudicem, epi-
scopo non permittente, pulsare. Sed si pulsatus fuerit,
non respondeat, nec proponat, nec audeat criminale nego-
tium in iudicio seculari proponere.

11. q. 1. Cleri-
cum nullus.

Cap. 24. De episcopis, quando hæredes non habent.

Episcopus, qui filios, aut nepotes non habuerit, alium
equam ecclesiam non relinquat hæredem: si quid de ec-
clesia, non in ecclesiæ causa, aut necessitate præsumperit,
quod distraxit, aut donauit irritum habeatur. Qui verò fi-
lios habet de bonis, quæ reliquit, ab hæredibus eius indem-
nitatibus eius consulatur.

12. q. 2. Epi-
scopus qui.

Cap. 25. De Iudæis, qui conuerti cupiunt.

Iudæi (quorum perfidia frequenter ad vomitum redit) si
ad legem catholicam venire voluerint, octo menses inter
catechumenos ecclesiæ limen introeāt. Et si pura fide noscū-
tur venire, tunc demū baptismatis gratiā mereātur. Quòd si
casu aliquo periculum infirmitatis intra præscriptum tem-
pus incurrerint, & desperati fuerint, baptizentur.

Cap. 26. De stipendiis clericorum.

Clerici etiam omnes, qui ecclesiæ fideliter, vigilanterq;
deseruiunt, stipendia sanctis laboribus debita, secun-
dum seruitij sui meritum, vel ordinationem canonum à sa-
cerdotibus consequantur.

1. q. 2. Cleri-
ci.

Cap. 27. De homicidis, & falsis testibus.

Itaq; censuimus, homicidas, & falsos testes à communio-
ne ecclesiastica esse submouendos: nisi poenitentię satisfac-
tione crimina admitta diluerint.

24. q. 3. Itaq;

Cap. 28. Vt clerici nuptialia vitent conuiuia.

Presbyteri, diaconi, subdiaconi, vel deinceps, quibus du-
cendi uxores licentia modò non est, etiam alienarum nu-
ptiarum euitent conuiuia. Nec in cœtibus misceantur, vbi

D. 34. Presb-
teri.

amatoria cantantur, & turpia, aut abscœni motus corporū choreis, & saltationibus efferuntur: ne auditus, & obtuitus sacris mysteriis deputati, turpium spectaculorum, atq; verborum contagione polluantur.

Cap. 29. Ne de pœnitentibus clericus ordinetur.

DE pœnitentib⁹ id placuit obseruare, quod sancti patres nostri synodali sententia censuerūt, vt nullus de his clericus ordinetur, & qui iam sunt per ignorantiam ordinati, aut sicut bigami, aut internuptarum mariti locum teneant, ministrare diacon⁹, aut cōsecrare altare p̄sbyter nō p̄sumat.

26. q. 6. Ministrare diacon.

Ibidem.

Cap. 30. Ne p̄sbyter benedictionem populo dare p̄sumat.

Benedictionē sup plebē in ecclesia fundere, aut pœnitentē in ecclesia benedicere, p̄sbytero penitus nō licebit.

Cap. 31. Vt ante missam expletam egredi populū non p̄sumat.

De cōse. d. 1. Missas.

Missas die dominico secularibus totas audire speciali ordine p̄cipimus, ita vt ante benedictionem sacerdotis egredi populū non p̄sumat. Quod si fecerint, ab episcopo publicē confundantur.

Cap. 32. De non alienandis ab aliquo rebus ecclesie.

22. q. 2. Diaconi.

Diaconi, vel p̄sbyteri in parochia constituti, de rebus ecclesie sibi creditis, nihil audeant commutare, vendere, vel donare: quia res ecclesie sacratæ Deo esse noscuntur. Similiter & sacerdotes, nihil de rebus ecclesie sibi commissa (vt superius comprehensum est,) alienare p̄sumat. Quod si fecerint, conuicti in concilio, & ab honore depositi, de suo proprio aliud tantūm restituant, quantum visi fuerint p̄sumpsisse. Sanē si quis qualibet conditione, de rebus ecclesie aliquid alienare p̄sumperit, si de suo proprio tantūm ecclesie contulerit, quantum visus est abstulisse, tunc demum illud stare licebit.

22. q. 2. Si quis qualibet.

Cap. 33. De clericis capitale crimen incurrentibus.

D. 50. Si ep̄s.

Si episcopus, aut p̄sbyter, aut diaconus, capitale crimen commiserit, aut chartam falsauerit, aut falsum testimonium dixerit, ab officij honore depositus in monasterium detrudatur: & ibi quādiu vixerit, laicam tantūmodo communionem accipiat.

Laica communione vti sacerdotes, est à ministerio consecrationis reuocari, & cum laicis cōmunicare. Quod verò aliqui vocant laicā cōmunionē

unionem vsū sacramenti sub altera specie, vt nunc est in ecclesia Latina, non intelligo qua ratione sic interpretentur.

Cap. 34. De testamento ep̄scopi.

Si episcopus, condito testamento, aliquid de ecclesiastici iuris proprietate legauerit, aliter non valebit, nisi tantundem de iuris proprii facultate supplerit.

Cap. 35. Vt sacerdotes canibus ad venandum non vtantur.

Episcopum, p̄sbyterum, aut diaconum, canes ad venandum, aut accipitres, aut huiusmodi res habere nō liceat.

D. 34. Ep̄m. p̄sbyterū.

Quòd si quis talium personarū in hac voluptate sæpius delectatus fuerit: si episcopus est, tribus mensibus à cōmunionē suspendatur: p̄sbyter duobus mensibus se abstineat, diaconus verò ab omni officio, vel cōmunionē suspendatur.

Cap. 36. De venditionibus, quas abbates facere p̄sumunt.

In venditionibus, quas Abbates facere p̄sumunt, hæc forma seruetur, vt quicquid sine ep̄scopi licentia venditū fuerit, ad potestatem ep̄scopi reuocetur. Mancipia verò monachis donata, ab Abbate non liceat manumitti. Iniustum enim putamus, vt monachis quotidianū rurale opus faciētib⁹, serui eorum libertatis ocio potiantur.

27. q. 4. In venditione.

Cap. 37. De lapsis, qui de catholica fide in hæresim transierunt.

Lapsis, id est, qui in catholica fide baptizati sunt, si p̄uacatione damnabili post in hæresim transierint, grandē redeūdi difficultatem sanxit antiquitas. Quibus nos, annorum multitudine breuiata, pœnitentiam biennij, conditione infra scriptæ obseruationis imponimus, vt p̄scripto biennio, tertio sine relaxatione ieiuent, & ecclesiam student frequentare. In pœnitentum loco standi, & orandi humilitatem ita nouerint obseruandam, vt etiam ipsi, quum catechumeni egredi cōmmententur, abscedant. Hoc si obseruare voluerint, constituto tempore admittendis ad altarium obseruatio relaxetur. Quòd si ardua, vel dura fortē putauerint, statuta p̄teritorum canonum implere debebunt.

Cap. 38. De laicis, qui in solennitatibus maioribus ad ciuitatem non occurrunt.

Clues, qui superiorum solennitatū, id est, Paschæ, ac Natalis domini, vel Pentecostes festiuitatibus, cum ep̄scopis interesse neglexerint (quum in ciuitatibus cōmunionis,

vel benedictionis accipiendæ causa positos se nosse debeant) triennio communi priuentur ecclesiæ.

Cap. 39. De clericis, qui ab ecclesiæ officio diebus solemnibus defuerint.

7. quest. 1. Si quis.

SI quis in clero constitutus, ab ecclesia sua diebus solemnibus defuerit, id est, Natiuitate dñi, Epiphania, Pascha, vel Pentecoste, dum potius singularibus lucris studet, q̄ seruitio Dei parere, conuenit, vt triennio à communionem suspendatur. Similiter diaconus, vel presbyter, si per tres hebdomadas, ab ecclesia sua defuerit, huic damnationi succumbat.

Cap. 40. De synodo annis singulis congreganda.

Hic, Hilarius Papa.

SYNODUM etiam secundum constituta Patrum, annis singulis placuit congregari. Et quia in nomine domini, omnibus salubriter constitutis, synodus cum pace dimittitur, gratias Deo primitus, & domino nostro Regi agamus, orantes diuinam clementiam, vt hæc eadem facere, & docere per multos annos in honore domini possimus.

Explicit Concilium Agathen.

Concilium Aquileiense.

CONCILIVM A Q V I L E I E N S E sub Damaso primo celebratū, tempore quoq; beati Ambrosij Mediolanens. episcopi contra Palladium, & Secundianum, Arrianæ hæresis defensores: quos damnarunt in prædicto concilio provinciali, disputante Ambrosio cum Palladio. Sententia verò dānationis sub hac forma pronunciata est ab episcopo Constantio.

Cōdemnatio Palladii hæretici à cōcilio.

Palladium Arrij discipulū, cuius impietates iam olim damnatæ sunt à patribus nostris in Cocilio Nicæno, & nunc hodie probatæ cum recenserentur à Palladio singularæ, quia non confusus est, dum Dei filium à Deo patre esse alienum, cum creaturam confitetur, cum tempore dicit, dominum, & Deum verū negat, solū patrē esse sempiternū, & immortalē, in sempiternum cenſeo esse damnandum: & ulterius sacerdotem dici non posse, nec inter episcopos deputari.

In hoc concilio pro prouincijs Occidentalibus, quia propter prolixitatem itineris episcopi venire non potuerunt, adfuerunt Legati prouinciarum, vt legati Aphrorum, & legati Gallorum.

Decre-

Decreta Leonis primi Pape.

LEO primus Papa, natione Tuscus, sedit annos. 21. mensē Leo. I. Pō. 45 unum, dies. 13. Hic & doctrinæ, & vitæ præstātia magnus, Hic Achepha Homiliarum declamator insignis, in Chalcedonenſi. 4. prin los cōfutaust cipali. 630. episcoporum synodo, Martiano Principe contra Anulā retro- Eutychem Abbatem, de Christi natura perperam sentientē uertit, & Ge vt infra dicitur) celebrata, omnium consensu ter sanctus ac- fericum missi clamatus est. Hic ecclesiam ab hæreticis penè discerptam, re- gavit. parauit. Sanctorum statuis reuerentiam sub anathematis nota decreuit. Secretæ Missæ, sanctū sacrificiū, Immaculatā hostiā addidit. Monialibus ante. 40. probatæ castitatis annū velum negauit. Ecclesias condidit, & Cubicularios instituit.

CONCILIVM ARAVSICANVM Concilium prouinciale, sub Leone primo Papa, tempore Theodosij Arausicanū. Iunioris.

Cap. 1. Vt nullus minister sine chrismate proficiatur.

NULLUS ministrorum, qui baptizandi recipit officiū, sine chrismate vsquā debet progredi: quia inter nos placuit semel in baptismo chrismari. De eo autē, qui in baptismo, quacunq; necessitate faciente, chrismatus nō fuerit, in cōfirmatione sacerdos commonebitur. Nam inter nos chrismatis ipsius nō nisi vna benedictio est. Non præiudicātes cuiquā, hoc dicimus, sed vt necessaria habeatur chrismatio.

Cap. 2. De hæreticis, si in mortis discrimine conuertantur.

HAERETICOS in mortis discrimine positos, si catholici esse desiderent, si desit episcopus, à presbyteris cū chrismate, & benedictione consignari placet.

De cons. d. 4. Nullus.

Cap. 3. De pœnitentibus, qui de corpore exeunt.

QVI recedūt de corpore, pœnitentia accepta, placuit, sine reconciliatoria manus impositione eis communicare: quod morietis sufficit recōciliationi secundū definitiones patrum, qui huiusmodi cōmunionem cōgruenter viaticū nominauerūt. Quod si superuixerint, stent in ordine pœnitentiū, vt ostensis necessarijs pœnitentiæ fructibus, legitimā cōmunionem cum reconciliatoria manus impositione recipiant.

Cap. 4. Quod pœnitentia negari non debeat.

PŌENITENTIAM desiderantibus etiā clericis, nō negandam.

N 5 Cap.

Cap. 5. De his, qui ad ecclesiam confugiunt, ne tradantur.
 D. 87. Eos, qui ad ecclesiam confugiunt, tradi non oportet, sed loci sancti reuerentia, & intercessione defendi.

Cap. 6. Quod nullus clericorum mancipia occupet.
 Si quis autem mancipia clericorum pro suis mancipijs ad ecclesiam confugientibus crediderit occupanda, per omnes ecclesias districtissima damnatione feriat.

Cap. 7. De libertis, qui in ecclesia cōmendati sunt, ne opprimantur.
 In ecclesia manumissos, & per testamentum ecclesiæ cōmendatos, si quis in seruitutem, vel obsequium, vel ad colonariam conditionem reuocare tentauerit, animaduersione ecclesiastica coerceatur.

Cap. 8. De his, qui clericum alienum ordinare presunt.
 Si quis alibi consistentem clericum ordinandū putauerit, prius definiat, ut cum ipso habitet. Nec eum sine cōsultatione eius episcopi, cum quo ante habitauit, ordinare presumat: quia nō sine causa diu ab alio non ordinatus remansit.

Cap. 9. De his, qui ciues alienos ordinauerunt.
 Si qui autem alienos ciues, aut alibi consistentes ordinauerint, nec ordinati in vllō accusantur, aut ad se eos reuocent, aut ipsi eis impetrent, cum quibus habitent.

Cap. 10. De episcopis, qui in aliena ciuitate ecclesiam ædificant.
 Si quis episcoporum in aliena ciuitatis territorio ecclesiam ædificare disponit, nō presumat dedicationē, quæ illi omnimode referuatur, in cuius territorio ecclesia assurgit. Referuata verò ædificatori episcopo hac gratia, ut quos desiderat clericos in re sua videre, ipsos ordinet is, in cuius ciuitatis territorio est: vel si ordinati iam sunt, ipsos habere acquiescat.

Cap. 11. De episcopis, qui excommunicatum alterius suscipiunt.
 Placuit in reatum venire episcopum, qui admonitus de excommunicatione cuiusq; sine reconciliatione eius, qui eum excommunicauit, ei cōmunicare presumpserit: ut integra omnia (si reconciliatio intercesserit) de iniustitia, vel iniquitate excommunicationis proximæ synodo referuentur.

Cap. 12. De his, qui subito obmutescunt.
 Svbito obmutescens (prout statutum est) baptizari, aut poenitentiam accipere potest: si voluntatis præteritæ testimonium aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu.

Cap.

Cap. 13. Ut Euangeliæ catechumeni non audiant.
 Placuit catechumenis non legi Euangelium in ecclesia.

Cap. 14. De eisdem, ne ad baptisteria accedant.
 Catechumeni nonnunquam admittendi sunt, etiam inter domesticas orationes. Alias ad baptisterium catechumeni nunquam admittendi.

Cap. 15. De eisdem, ne cum fidelibus benedictionem accipiant.
 Egregandi, informadiq; sunt catechumeni, ut se reuocent, & signandos, vel benedicēdos semotim offerant eos fideles.

Cap. 16. De feminis, quæ viduitatem professæ sunt.
 Viduitatis seruandæ professionē, coram episcopo in secreto habitam, imposita à presbytero veste viduali, dicimus nō esse violandā. Eius verò repudiatore, vel ipsam talis professionis defertricē, meritò esse damnandā decernimus.
 Ego Hilarius episcopus subscripsi. Ego superuentor pro patre, & meo episcopo Claudio subscripsi, & recognoui.
 Explicit Concilium Arausicanum.

CANONES CONCILII ARAUSICANI circa tēpora Leonis primi Papæ, De libero arbitrio, & de rebus necessariis per capitula requirendis.

Cap. 1. De gratia, & libero arbitrio.
 Si quis per offensam præuaricationis Adæ non totum, id est, secundum corpus, & animam, in deterius dicit hominem commutatū: sed animæ libertate illa sa durante, corpus tantummodo corruptioni credit obnoxium, Pelagij errore deceptus, aduersatur scripturæ dicenti: Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur, & Nescitis, quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius, cui obeditis. Et à quo quis superatur, eius & seruus addicitur.

Cap. 2. Quod præuaricatio Adæ omnibus infecerit.
 Si quis soli Adæ præuaricationē suam, non & eius propagini asserit nocuisse, aut certè mortē tantum corporis (quæ poena peccati est, nō autē & peccatū, quod mors est animæ) per vnū hominē in omnē genus humanū transiisse testatur; iniustitiā Deo dabit, cōtradicens Apostolo dicenti: Per vnū hominē peccatum intrauit in mundū, & per peccatum mors in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccauerunt.

Cap.

17. q. 1. Viduitatis.

Subscriptio.

Ezech. 18.
Roma. 6.

2. Pet. 2.

Roma. 5.

Cap. 3. De gratia Dei.

SI quis inuocationem humanā gratiæ Dei dicit posse conferri, nō autē ipsam gratiam facere, vt inuocetur à nobis, contradicit Isaia propheta, vel Apostolo idem dicenti: Inuentus sum non quærentibus me, palam apparui his, qui me non interrogabant. *Cap. 4. De purgatione peccati.*

Isaia. 65.
Roma. 10.

SI quis, vt à peccato purgentur, volūtātē nostrā Deū expectare cōtendit, nō autē, vt etiā purgari velimus per Sancti spiritus infusionē, & operationē in nos fieri cōfiteatur, resistit ipsi Spiritui sancto, per Salomonē dicenti: Præparatur voluntas à Dño. Et Apostolo salubriter prædicanti: Deus est, qui operatur in nobis, & velle, & perficere pro bona voluntate.

Philip. 2.

Cap. 5. Quòd ad fidem, & ad regenerationem baptismatis, per gratia donum perueniamus.

SI quis, sicut augmentū, ita etiam initium fidei, ipsum credulitatis affectū, quo in eum credimus, qui iustificat impium, & ad regenerationē baptismatis peruenimus, non per gratiæ donum, id est, per inspirationem Spiritus sancti corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatē, & naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis dogmatibus aduersarius approbatur, beato Paulo dicente: Confidimus, quia qui cœpit in vobis bonum opus, perficiet vsq; in diem Domini nostri Iesu Christi. Et illud: Vobis datum est pro Christo, non solūm vt in eo credatis, sed etiam, vt pro illo patiamini. Et gratia salui facti estis per fidem, non ex vobis, Dei enim donū est. Qui enim fidē, qua in Deum credimus, dicūt esse naturalē, oēs eos, qui ab ecclesia Christi alieni sunt, quodammodo fideles esse definiunt.

Philip. 1.

Ibidem.
Ephes. 2.

Cap. 6. Quòd gratia Dei sumus id, quod sumus.

SI quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, & pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri, non autem diuinitus, vt credamus, velimus, vel hæc omnia, sicut oportet agere, valeamus, per infusionem, & inspirationem sancti Spiritus in nobis fieri confiteatur: aut humilitati, aut obedientiæ humanæ subiungit gratiæ adiutorium, nec vt obediens, & humilimus ipsius gratiæ donum esse confitentis, resistit Apostolo dicenti: Quid habes, quod non accepisti? Et gratia Dei sum id, quod sum.

1. Cor. 4.
Ibidem. 15.

Cap.

Cap. 7. Quòd non sumus idonei cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis. SI quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare non expedit, aut eligere, siue saluari, id est, Euangelizanti, prædicationi consentire posse confirmat absque illuminatione, & inspiratione Spiritus sancti, qui dat omnibus suauitatem in consentiendo, & credendo veritati, hæretico fallitur spiritu, non intelligens vocem Dei in Euangelio dicentis: Sine me nihil potestis facere. Et illud Apostoli: Non quòd idonei simus, cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.

Ioan. 15.
2. Cor. 3.

Recentiores quidam Theologi interpretantur hæc duo loca de auxilio Dei generali, sine quo nihil omnino valeamus facere, nec opus aliquod natura. Magis legitimum est, quod sentitur à Concilio, & Pontifice, vt hic non negentur opera natura, sed que pertinent ad salutem æternæ vitæ.

Censura authoris.

Cap. 8. Nemo per semetipsum salutis æternæ mysteriū potest conquirere.

SI quis, alius misericordia, alius vero per liberum arbitriū (quod in omnibus, qui de præuaricatione primi hominis nati sunt) constanti sæuitia hominem ad gratiam baptismi posse venire contendit, à recta fide probatur alienus. Is enim non omnium liberum arbitriū per peccatum primi hominis asserit infirmitatum, aut certè ita læsum putat, vt tamen quidam valeant sine reuelatione Dei mysterium salutis æternæ per semetipsum posse conquirere. Quod quàm sit contrarium, ipse Dominus probat, qui non aliquos, sed neminem ad se posse venire testatur, nisi quem pater attraxerit. Sicut & Petro dicit: Beatus es Simon Bariona, quia caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui in cœlis est. Et Apostolus: Nemo potest dicere Dominum Iesum Christū, nisi in Spiritu sancto.

Ioan. 16.
Matth. 16.

1. Cor. 12.
Philip.

Cap. 9. De adiutori o Dei.

DIuini est muneris, cū rectè cogitamus, & pedes nostros à falsitate, & iniustitia tenemus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atq; nobiscum, vt operemur, operatur.

Cap. 10. De eodem.

ADIutorium Dei etiam renatis, ac sanctis semper est implorandum, vt ad finem bonum peruenire, vel in bono possit opere perdurare.

Cap.

Cap. 11. De obligatione votorum.

Nemo quicquid Dño rectè vouerit, nisi ab ipso acceperit, sicut legitur: Quæ de manu tua accepimus, damus tibi.

Cap. 12. Quales nos diligit.

Tales nos amat Deus, quales futuri sumus ipsius dono, Non quales sumus nostro merito.

Cap. 13. De reparatione liberi arbitrii.

Arbitrium voluntatis in primo homine infirmatum, nisi per gratiam baptismi non potest reparari. Quod amissum, nisi à quo potuit dari, non potest reddi. Vnde ipsa veritas dicit: Si vos filius liberauerit, tunc verè liberi eritis.

Ioan. 8.

Cap. 14. De misericordia Dei.

Nillus miser de quantacumque miseria liberatur, nisi qui Dei misericordia præuenitur, sicut dicit Psalmista: Cito anticipet nos misericordia tua Domine. Et illud: Deus meus misericordia eius præueniat me.

Psal. 18.

Psal. 58.

Cap. 15. De mutatione priuationis Adæ.

Adeo, quod formauit deus, mutatur Adâ, sed in peius per iniquitatē suâ. Ab eo, quod operata est iniquitas, mutatur fidelis, sed in melius per gratiâ Dei. Illa ergo mutatio fuit præuaricatoris primi: hæc, secundum Psalmistâ, mutatio dextere excelsi.

Psal. 76.

Cap. 16. Quod nemo gloriatur de substantia sua.

Nemo ex eo, quod videtur habere, gloriatur, tanquam non acceperit: aut ideo se putet accepisse, quia litera extrinsecus, velut legitur, apparuit, vel ut audiretur, sonuit. Nam sicut Apostolus dicit: Si per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est. Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Inde habet, quicumque habet. Quisquis autem inde se habere negat: aut verè non habet, aut id, quod habet, auferetur ab eo.

1. Cor. 4.

Gala. 2.

Ephe. 4.

Psal. 67.

Matth. 25.

Cap. 17. De fortitudine Christiana.

Fortitudinē Gentilium mundana cupiditas: Fortitudinem Christianorum Dei charitas facit, quæ diffusa est in cordibus nostris, non per voluntatis arbitrium: sed per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, nullis meritis gratiam præuenientibus.

Roma. 5.

Roma. 4.

Cap. 18. De mercede boni operis.

Debetur merces bonis operibus, si fiant, sed gratia, quæ non debetur, præcedit, ut fiant, neminem, nisi Deo miserante, saluari.

Cap. 19. De natura humana.

Natura

Natura humana, etiã si in illa integritate, in qua est cõdita, permaneret, nullo modo seipsam, creatore suo non adiuuante, seruet. Vnde cum sine gratia Dei salutem non possit custodire, quã accepit: quomodo sine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit? Cap. 20. Nihil boni homine posse sine Deo.

Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo. Nulla verò facit homo bona, quæ non Deus præstet, ut faciat homo.

Isa. 26.

Cap. 21. De natura, & gratia.

Sicut eis, qui volentes in lege iustificari, & à gratia exciderunt, verissimè dicit Apostolus: Si ex lege iustitia est, ergo Christus gratis mortuus est: iam hinc enim erat lex, & non iustificabat, iam hinc erat & natura, & non iustificabat: ideo Christus non gratis mortuus est, ut & lex per illum impleretur, qui dixit: Non veni legem soluere, sed adimplere, & natura per Adã perditam per illum repararetur, quod dixit: Venisse se querere, & saluare, quod perierat.

Gal. 2.

Matth. 23.

Luca. 19.

Psal. 115.

Ca. 22. De his, quæ hominum propria sunt.

Nemo habet de suo nisi mendacium, & peccatum. Si quis autem habet homo veritatem, atque iustitiam, ab illo fonte est, quæ debemus sitire in hac eremo, ut ex eo quasi guttis quibusdam irrorati, non deficiam in via. Cap. 23. De voluntate Dei, & hominis.

Isa. 46.

Sua voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt, quod Deo displicet. Quando autem ita faciunt, quod volunt, ut diuinæ seruiant voluntati: quauis volentes agant, quod agunt, illorum tamen voluntas est, à quo preparatur, & obitur, quod volunt.

Cap. 24. De palmitibus vitis.

Ita sunt in vite palmitibus, ut viti nihil conferant, sed inde accipiant, unde viuunt. Sic quippe vitis est in palmitibus, ut vitale subministraret eis, non sumat ab eis. Ac per hoc & manentem in se habere Christum, & manere in Christo, discipulis prodest, & non Christo. Nam præciso palmitibus, potest de viuâ radice alius pullulare. Qui autem præcisus est, non potest sine radice viuere.

Ioan. 15.

Et Augustinus
2º super Io.

Cap. 25. De dilectione, qua diligimus Deum.

Prorus donum Dei est, diligere Deum. Diffundit enim charitatem in cordibus nostris Spiritus patris, & filii, quem cum patre amamus, & filio. Ac sic secundum supra scriptas sanctarum scripturarum sententias, vel antiquorum patrum definitiones, hoc Deo propitiante, & prædicare debemus, & credere, quod per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit.

fuerit liberum arbitriū: vt nullus postea aut diligere Deum, sicut oportuit, aut credere in Deū, aut operari propter Deū, quod bonum est, possit: nisi gratia eum, & misericordia diuina præuenerit. Vnde Abel iusto, & Noe, & Abraham, & Isaac, & Iacob, & omni antiquorum sanctorum multitudi- ni, illam præclaram fidem, quam in ipsorum laudem prædicat Apostolus, non per bonū naturæ, quod prius in Adam datum fuerat, sed per gratiam Dei credimus fuisse collatam. Quia gratiam, etiam post aduentum Domini, omnibus, qui baptizari desiderant, non in libero arbitrio habere, sed in Christi nouimus simul, & credimus largitate conferri, secundum illud, quod iam supradictum est, & prædicat Paulus Apostolus: Vobis donatum est pro Christo, non solum vt in eum credatis, sed etiam vt pro illo patiamini. Et illud: Deus, qui coepit in vobis bonū opus, perficiet vsq; in diem Domini nostri. Et illud: Gratia salui facti estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est. Et quod de seipso ait Apostolus: Misericordia consequutus sum, vt fidelis essem. Non dicit, quia eram, sed vt essem. Et illud: Quid habes, quod non accepisti? Et illud: Omne datum bonum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens à patre luminum. Innumerabilia sunt sanctorum scripturarum testimonia, quæ possint ad probandam gratiā proferri, sed breuitatis studio prætermilla sunt: quia & re vera, cui pauca non sufficiunt, plura non proderunt. Hoc etiam secundum fidem catholicam credimus, quod accepta per baptismum gratia, omnes baptizati (Christo auxiliante, & cooperante) quæ ad salutem pertinent, possint, & debeant (si fideliter laborare voluerint) adimplere. Aliquos verò ad malum diuina potestate prædestinatos esse, non solum non credimus, sed etiam si sunt, qui tantum malū credere velint, cum omni detestatione in illis anathema dicimus. Hoc etiam salubriter profitemur, & credimus, quod in omni opere bono nos non incipimus, & postea per Dei misericordiam adiuuamur: sed ipse nobis nullis præcedētibus bonis meritis, & fidem, & amorem sui prius inspirat, vt & baptismi sacramenta fideliter requiramus, & post baptismum (cum ipsius adiutorio) ea, quæ sibi sunt placita, implere possimus. Vnde

manifeste

Hebr. II. per totum.

Philp. I.

Ephc. 2.

Iacobi. I.

manifestissimè credendum est, quod & illius latronis, quem Dominus ad paradisi patriam reuocauit, & Cornelij Centurionis, ad quem angelus Domini missus est, & Zachari, qui ipsum Dominum suscipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, sed diuinæ largitatis donum. *Lucæ. 23. Actu. 10. Lucæ. 19.*

Hanc definitionem antiquorum patrum nõ solum episcopi, sed laici etiam illustres, & magnifici viri subscripserunt. *Subscriptis.*

CONCILIUM VASENSE SVB

Leone primo Papa, & Theodosio Iuniore celebratum est. *Concilium Vasense.*

In quo nonnullæ constitutiones sancitæ sunt per. 18. episcopos ibi congregatos, ex quibus aliquas, tanquam præcipuas subiicere placuit.

Cap. 1. Vt alterius episcopi chrisma nullus accipiat, sed proprii.

PER singula territoria presbyteri, vel ministri ab episcopis nõ (prout libitū fuerit) à vicinioribus, sed à suis proprijs, per annos singulos petant chrisma appropinquante solennitate Paschali, nec per quemcunq; ecclesiasticū: sed si qua necessitas, aut ministrorum occupatio est, per subdiaconum, quia in honorum est, inferioribus summa committi.

Cap. 2. Vt qui oblationes defunctorum retinent, excommunicentur.

QUI oblationes defunctorū retinēt, & ecclesijs tradere demoratur, vt infideles ab ecclesia sunt abijcēdi, quia vsq; ad exinanitionē fidei peruenire, certū est hęc pietatis diuinæ exacerbationē: quia & fideles de corpore recedentes, votorū plenitudine, & pauperes cōsolatu alimonie, & necessaria sustentatione fraudatur. Hi ergo tales quasi egentium necatores, nec credētes iudiciū Dei, habēdi sunt. Vnde & quidā patrum hoc scriptis suis inseruit cōgruente sententia, qua ait: Amico quicq; rapere furtū est, ecclesiā verò fraudare sacrilegium est. *13. q. 2. Quæ oblationes. Hieron. vt habet. 12. q. 2. Gloria epi.*

Cap. 3. De sepulturis, quomodo non est accipiendum precium.

PRæcipiendū est secundū canonū autoritatē, vt de sepulchris, & hoibus sepeliēdis nihil muneris exigat, nisi forte qui sepelitur, viuēs iusserit ecclesie, in cuius atrio sepelitur, aliquid de rebus suis tribuere: aut etiā post mortē ipsi illi, quibus cōmissum est eius elemosynā facere, de rebus illius aliquid spōte dare voluerint. Et tñ nullatenus à psbyteris ecclesie illius aliquid exigatur, sine illis, qui locis, & villis præsent.

O

Cap. 4.

Cap. 4. Vt presbyteris prædicandi potestas suis plebibus cōcedatur.

Parochiis prædicandi potestas datur.

Hoc etiā pro ædificatione omnium ecclesiarum, & pro utilitate totius populi nobis placuit, ut non solum in ciuitatibus, sed etiā in omnibus parochiis verbum faciendi daremus presbyteris potestatem: ita ut si presbyter, aliqua infirmitate prohibente, per seipsum non potuerit prædicare, sanctorum patrum Homilia: a diaconis recitentur. Si enim digni sunt diaconi, quæ Christus in Euangelio loquutus est, legere: quare indigni iudicentur, sanctorum patrum expositiones publicè recitare?

Cap. 5. Vt Kyrie eleison in omnibus ecclesiis dicatur.

Et quia tam in sede Apostolica, quàm etiā per totas Orientales, atque Italiæ prouincias dulcis, & nimis salubris consuetudo intromissa est, ut Kyrie eleison frequētius cum grandi affectu, ac cōpunctione dicatur: placuit etiā nobis, ut in omnibus ecclesijs nostris ista consuetudo sancta, & ad Matutinum, & ad Missas, & ad Vesperam, Deo propitiante, intromittatur.

Cap. 6. Vt in omnibus Missis semper Sanctus, Sanctus, Sanctus, dicatur.

In omnibus Missis, siue Matutinis, siue in Quadragesimalibus, siue in illis, quæ pro defunctorum cōmemorationibus fiunt, semper Sanctus, Sanctus, Sanctus, eo ordine, quo ad Missas publicas, dici debeat: quia tam dulcis, & desiderabilis vox (etiā si die, noctuque possit dici) fastidium non poterit generare. Et hoc nobis iustum visum est, ut nomen Domini Papæ, quicumque sedi apostolicæ præfuerit, in nostris ecclesijs recitetur.

Nomen Papæ in Missa recitandum.

Cap. 7. Vt propter hæreticorum incredulitatem, post Gloria patri, &c.

Sicut erat in principio, &c. semper dicatur.

Quia non solum in sede apostolica, sed etiā per totum Orientem & totam Africam, vel Italiam propter hæreticorum astutiam, qua Dei filium non semper cum patre fuisse, sed à tempore cœpisse blasphemant, in omnibus claufulis post Gloria patri, &c. Sicut erat in principio, &c. dicatur etiam & nos in vniuersis ecclesijs nostris hoc ita dicendum esse decreuimus.

Concilium Carpentoractense.

30 **CONCILIVM CARPENTORACTE.** sub Leone primo Papa celebratum est: in quo hæc constitutio à patribus est definita.

Constitutio sanctorum episcoporum, in ciuitate Carpentoracten.

Decretum.

Licet omnia, quæ ecclesiastica regula præcepit obseruari.

in

in multis canonibus cōtineatur inserta: noscuntur tamen cause pro quibus necesse habet sacerdotes Domini, quod ad iustitiam pertinet, secundum disciplinam ecclesiasticam ordinare. Et ideo, quia Carpentoracte cōuenientes, huiusmodi ad nos quærela peruenit, quæ ea, quæ à quibusdam fidelibus parochiis cōferuntur, ita ab aliquibus episcopis presumatur, ut aut parum, aut prope nihil ecclesijs, quibus collata fuerat, relinquatur: hoc nobis iustum, & rationale visum est, ut si ecclesia ciuitatis eius, cui præest episcopus, ita est idonea, ut ipsa nullius indigeat, quicquid parochiis fuerit derelictum, clericis, qui in ipsis parochiis deseruiunt, vel reparationibus ecclesiarum rationabiliter dispensetur. Si verò episcopus multas expensas, & minorem substantiam habere cōstituerit, parochiis, quibus largior fuerit collata substantia, hoc tantum, quod clericis, vel architectis rationabiliter sufficiat, referuetur.

Et subscripserunt hanc constitutionem episcopi, quorum nomina in concilijs habentur. fol. 341 pag. 2.

30 **CONCILIVM ARELATENSE TERTIUM** *Concilium*

sub Leone. i. papa celebratum est à. 34. episcopis Aera *Arclatense. 30.*

461. Martiano Augusto, Opilione, & Vincomalo cōsultibus. 8. Idus Iulij. Quum in Basilica sanctæ Mariæ in Arelaten. ciuitate sacerdotes Domini cōuenissent, cōgruum eis, & rationale visum est, ut primum de obseruandis canonibus, attentissima sollicitudine pertractantes, qualiter ab ipsis ecclesiasticæ regulæ seruarentur, salubri concilio definirēt. Primum. Vt diaconus ante. 25. annos, & sacerdos ante. 30. non ordinetur. 1.

Vt bigami, vel pœnitentes, vel repudiatarum mariti ad sacerdotium non prouehantur. 2.

Vt Laicus ante annum conuersionis non ordinetur. 3.

Vt qui clericum alienum defendere nititur, communio ne priuetur. 4. *Caput. 5.*

Lici, qui excubias funeris obseruant, cum timore, & terrore, & reuerentia hoc faciant. Nullus ibi diabolica carmina præsumat cantare, nec iocos, nec saltationes facere, quæ Pagani, docente Diabolo, adinuenerunt. Quis enim nesciat, Diabolicum esse, & non solum à religione Christiana alienum, sed etiā humanæ naturæ esse contrarium, ibi latari,

De his, qui vanitates in excubijs exercent.

O 2 cantare,

sa, quę obijcitur, specialiter manifestetur. Lucētius ep̄s, & vicarius sedis ap̄sticę dixit. Iudicij sui necesse est eū dare rationē: quia cū nec personā iudicādi haberet, subrepsit, & synodum ausus est facere sine autoritate sedis ap̄stolicę, quod nunq̄ ritē factum est, nec fieri licuit. Paschasius verò vicarius sedis ap̄stolicę dixit. Ista sic est. Nos contra præcepta beatissimi, atq; ap̄stolici Papę gubernatoris sedis ap̄stolicę venire nō possumus: nec cōtra ecclesiasticas regulas, vel cōtra patrū instituta. Iudices, & senatus dixerūt. Conuenit, vos specialiter quid errauerit, exponere. Lucētius ep̄s, & vicarius sedis ap̄stolicę dixit. Et ista sic est. Non patimur tantā iniuriā nec vobis fieri, nec nobis, vt iste sedeat, qui iudicādus aduenit. Iudices, & senatus dixerūt. Si iudicis obtines personā, nō vt accusator debes prosequi. Et Dioscoro ep̄o Alexandria secundū iusionē iudicū, & senatus residēte in medio, & residentibus Romanis, & ep̄is in proprijs locis, & tacētibus Eusebius ep̄scopus Doryletanę ciuitatis transiens in medium, dixit:

Per sanctā Trinitatē vos adiuro, quę custos est principū, quāq; colitis, & in qua baptizati estis, cuius quoq; inuocatione saluamini, iubete preces meas relegi. Clementissimi iudices, miseremini, & adeste fidei, quę violata est à Dioscoro. Clementissimi iudices, per salutē vos adiuro Imperatorū, Flavianū sc̄tūs ep̄s iniquē occisus est. Lachrymis impleor: simul mecū iniuste à Dioscoro dānatus est. Iubete preces meas legi. Et lectę sunt publicę p̄ces, & q̄rele Eusebij Doryletanę ciuitatis cōtra Dioscorū: quibus ostēdit ipsum Dioscorū in cōcilio Ephesino. 2. malis, perturbationibus, atq; seditionibus, mundū repleſse: cōsensisseq; Eutychi vaniloquo hæretico in destructionē religionis, fideiq; catholicę. Insuper q̄ iniuste dānauerit, occideritq; Flavianū archiep̄m Constantinop. Ad quę omnia petijt, iudices vt præcipiāt Dioscorū respondere. Quibus perlectis (petētibus Dioscoro, & Eusebio) iussu iudicū, atq; senatus recēſita sunt, quę in cōcilio Ephesino gesta fuerāt, vt Dioscoricā innotesceret. Nāq; nitebatur ipse, pbare p̄dictū cōciliū legitimē cōgregatū, fuisseq; catholicū: & q̄ robur, & authoritatē habuerit, vt ex hoc tā ipse, q̄ Iuuenalis Hierosolymorū Archiep̄s, & Thalafius Cęsarę Cappadocię Archiep̄s, qui p̄fatū cōciliū fuerāt iudices, euaderēt; quā iuste

mere-

merebātur dānationē: vel si secus (vt successit) incideret in foueā, quā fecit. Quā ob causam, & p̄ manifestā etiā Flauiani innocētia fecerūt patres, vt legerētur in ista prima actione acta tā synodi vniuersalis primæ Constantinop. quām, & primæ Ephesinæ: & q̄dā ep̄istolę Cyrilli ad Nestoriū hæreticum, & ad Ioannē Antiochię ep̄m de pace, & de partu diuinę genitricis Virginis, & vnigeniti filij Dei humanitatis assumptione. Hac de causa nōnulla etiā recitātur acta in cōcilio Nicæno. Et cū legerētur acta in secūda Ephesina synodo, & Dioscorus in sui defensionē allegaret, quòd tota illic cōgregata synodus secū, tam in depositionē, & damnationē Flauiani, q̄ in omnibus alijs, quę ibidē decreta sunt, confensisset, & proprijs vocibus eadē cōfessa fuerit, atq; subscripserit, Orientales, & qui cū ipsis erant oēs ep̄scopi dixerunt illud esse falsum, & quòd nullus volūtariē confensisset: & addiderunt. Violenta facta est vis cū plagis, in pura charta subscripsimus: minabatur nobis dānatio, minę exilij tendebantur: milites cū fustibus, & gladijs instabāt. Timebamus & fustes, & gladios. Vbi gladij, & fustes, qualis synodus est? Milites, p̄pter hoc accepit Dioscorus, vt nos terreret. Vnde quicquid egimus, terrore compulsi fecimus. Peccauimus tamen, omnes veniam postulamus, etiam si per vim, & necessitatem in pura charta coacti fuerimus tunc subscribere.

Et cū ex actis in præfata synodo legeretur, quòd fuerit cōgregata ex præceptione Imperatorū residētibus sanctissimis ep̄is Dioscoro Alexandria, & Iuliano ep̄o agente vices, & tenēte locum sanctissimi ep̄i Romanę ecclesię Leonis cuius lectę, & susceptę fuerint ep̄istolę ad dictā synodū directę. Insuper quòd patres oēs illic conuenientes receperint libellum cōfessionis Eutychetis tanquā catholicū, conuictus est Dioscorus in multis: ipsa etiam synodus reprobata, & vt acephala dānata. Nam cū ista legerētur, Orientales, & qui cum ipsis erant reuerēdissimi ep̄scopi clamauerunt: Eiectus est, nullus illic suscepit nomen Leonis Papę, nec eius ep̄istolę receptę, nec permissę sunt à Dioscoro legi: & quòd nec confensissent patres confessioni Eutychetis, eo quòd similis fuerit Apollinari, Valentiniano, atq; Macedonio, qui verbum illud à patribus de Christo in symbolo additum, scilicet,

O 4

(Qui

(Qui conceptus est de spiritu sancto, ex Maria virgine) nusquam susceperint.

Deinde cum inter cætera alia multa, ex actis Ephesinæ secundæ synodi legeretur sic.

Cōsentimus, & cōfitemur ex duabus naturis fuisse Dñm nostrū ante adunationē: post verò adunationē, vnam naturam cōfitemur. Quæ verba in cōcilio Cōstantinop. pronunciauerat Eutyches in sua confessione, recepta tñ a Dioscoro in secūda synodo Ephesina, & hic recitata. Quæ cū legeretur Orientales, & qui cū ipsis erant episcopi, dixerūt. Ista nemo dixit. Anathema ei, qui dixit ista. Homicida dixit: & Aegyptij dixerunt: Ista Pharaonis sunt. Anathema, qui ista dixerunt. Hæc Dioscori sunt &c. Perlectis, quæ in Ephesina secunda synodo acta sunt, iudices, & senatus dixerunt.

Quoniã verò Flavianus religiosæ memoriæ, & Eusebius episcopus ex gestorū, & cognitionū scrutatione, & ipsa voce quorundã, qui tūc synodo præfuerūt confitentiū se errasse, & frustra eos dānasse, quia nihil circa fidē mōstrantur errasse, ostēdūtur iniuste depositi, videtur nobis iustū esse eidē poenę Dioscorū Episcopū Alexandriæ, & Iuuenalē ep̄m Hierosolymorū, & Thalassium ep̄m Cæsare Cappadocię, & Eusebiū ep̄m Anciræ, & Eustachiū ep̄m Beryti, & Basilium ep̄m Seleuciæ Isauriæ, qui principatū tunc synodi tenuerūt, subiacere, & ab ep̄ali dignitate fieri alienos. Quam sententiã, vt iustam cæteri omnes ep̄i approbarunt: gratias deinde Imperatori, iudicibus, atq; senatui referentes. Et sic absoluta est actio prima.

Actio secunda.

Conueniente sancto, & vniuersali cōcilio secundū sacrã actionē in Chalcedonen. ciuitate congregato. i. Paschafino, & Lucentio reuerēdisimis episcopis, & Bonifacio reuerēdisimo presbytero agentibus vices sanctissimi, & Deo amantissimi Archiep̄i senioris Romę sancti Leonis, & Anatholio sanctissimo Archiep̄o Constantinop. ciuitatis nouæ Romæ, & cætero sancto Concilio &c.

Præceptum est à legatis, & senatu, vt in præsentia Concilij legeretur symbolum. 38. patrum in Nicæa congregatorum. Et lecta est per episcopum Nicomediæ expositio fidei Concilij Nicæni. De quo vide suprã pag. 51.

Rursus

Rursus præceperunt, vt recitaretur symbolum. 150. patrū, qui in Constantinop. synodo prima conuenerant: quod cū epistolis etiam Leonis Papæ ad Flavianū episcopū de hæresi Eutychis Aetius archid. ecclesiæ Constantino. recitauit.

Iterum etiam leguntur duæ epistolæ Cyrilli ad Nestoriū, quæ habentur in prima actione huius synodi, quarum etiã mentionem fecimus in eadem actione.

Hæc acta sunt, vt per hæc examinaretur Dioscorus discipulus Eutychetis, si sequeretur fidem prædictorū patrum, vel aliam, quam docuerat Eutyches.

Post lectionem verò epistolæ Leonis (quæ est. 10. in numero) Episcopi clamauerunt. Hæc patrum fides, Hæc Apostolorum fides. Omnes ita credimus. Anathema, qui ita nõ credit. Petrus per Leonē locutus est. Apostoli ita docuerūt &c.

Et cum legeretur prædicta epistola, in qua, & ista verba continebantur, scilicet. Et ad resoluendum conditionis nostræ debitum, natura inuiolabilis naturæ est vnita passibili, vt quod nostris remediis congruebat, mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus, & mori posset ex vno, & mori non posset ex altero: dubitantibus Illyricianis, & Palæstinis episcopis, quidam episcoporum surrexerunt, vt eos in his, quæ fidei sunt, instruerent. Et hac de causa, etiam, & vt pertinentia ad fidem commodius tractaretur, inducias nonnulli petierunt, quas etiam iudices concesserunt, differentes audientiam per quinque tantum dies. Et sic absoluta est actio secunda.

In ista actione videre licet quanta reuerentia prosequatur, & titulis efferant Romanum Episcopum. Dominū enim nostrū vocat: ipsumq; adorantem Apostolicã sedem fatentur, eius doctrinam, vt ter beatissimi Petri amplectuntur: nempe, vt in primatu ecclesiæ successor, in doctrina soliditate (pro pascendo sibi commisso grege) esset, & Petri hæres.

Actio tertia.

Conueniente sacro, & vniuersali concilio &c. Accusatur Dioscorus ab Eusebio Dorylei episcopo sicut in actione prima, & supplicat sanctam synodum, vt sceleratum dogma Dioscori anathematizare dignaretur, ipsum etiam compellere, vt coram concilio compareret. Dioscorus enim continuerat se domi, nolens coram synodo comparere.

O 5 Rursus

efficior. Similiter, & omnes dixerunt consentientes sententia legatorum apostolicæ sedis.

Post hæc sacrum concilium epistolam ad Valentinianum, & Martianum Imperatores misit, ratione reddens omnium, quæ in his tribus actionibus gesta sunt in depositione Dioscori huius causas in eadem epistola breuiter complectens, ut Dioscori malitiam, & in eum prolatæ iustæ sententiæ sinceritatem considerarent.

Miserunt patres, & aliam epistolam ad sanctæ memoriæ Pulcheriæ Augustam: quæ idem, quod in præcedenti continet argumentum.

Deinde subiectum est edictum, siue leges Martiani Imperatoris ad Constantinopolitanos ciues, quo interduntur, & prohibentur disputationes Christianorum cum Paganis, & Iudæis. Quas leges beatissimus Papa Leo in suis confirmauit epistolis, & confirmantur Chalcedonense concilij edita, atq; statuta.

Extat in hac actione etiam relatio sanctæ synodi Chalcedonensis ad Leonem Papam de omnibus gestis generaliter in synodo. Quæ vniuersa postulant confirmari autoritate apostolica, ut latè ponitur in epistola, quæ incipit. Repletum est gaudio os nostrum. &c. Et inter alia, hæc subiiciuntur. Hæc sunt, quæ tecum, qui spiritu præsens eras, & placere tanquam fratribus deliberaisti, & qui penè per tuorum viciorum sapientiam videbaris nobis, effecimus. Iudicauimus verò, quia & alia quædam pro rerum ipsarum ordinata quiete, & propter ecclesiasticorum statutorum definiuimus firmitatem, scientes, quia & vestra sanctitas addiscens, & probatura, & confirmatura est eadem. Rogamus igitur, & tuis decretis nostrum honora iudicium. &c.

Ad quam epistolam respondet Leo, & confirmat acta huius synodi, excepto decreto primatus Constantinopoli. ecclesiæ supra Alexandrinam, & Antiochenam: & est inter epistolas Leonis, epistola. 59. quæ incipit. Omnem quidem fraternitatem vestram. &c.

Actio quarta.

Congregato sancto, & vniuersali concilio. &c. Primo iudicium, & senatus iussu lecta sunt coram synodo, quæ
in

in præcedentibus actionibus acta fuerant. Deinde iudices, & senatus dixerunt: Singuli reuerendissimi episcopi, qui hic conuenerunt, doceant, si expositio. 318. patrum, qui olim in Nicæa collecti sunt: & post hæc centum quinquaginta, qui Constantinopoli congregati sunt, consonant epistolæ reuerendissimi Papæ Leonis. Anatholius Archiepiscopus Constantinopoli. dixit: Non solum illis consonat epistola sanctissimi Leonis Papæ, sed & iis, quæ in Epheso sub beatissimo Cyrillo gesta sunt ab vniuersali, & sancto concilio. Hoc idem vicarij sedis apostolicæ, cum omnibus alijs episcopis dixerunt.

Illyriciani, & Palæstini episcopi, qui in. 2. actione cum legeretur epistola Leonis papæ (ut diximus) dubitare cœperant super verbis illis iam recitatis consequenter dixerunt. Nos sanctorum patrum. 318. qui in Nicæa conuenerant fidem semper seruauimus, & seruamus. Sequitur & centum quinquaginta patrum nullo modo dissonantem. Consentimus etiam actis, & constitutis in prima synodo Ephesina. Sed & lecta est vobis epistola beatissimi Archiepiscopi Romani Leonis in plurimis rectè habens, & prædictis consonans, & consentimus. Aliqua autem vobis ex ipsa apparuerunt verba, ut partitionem, & separationem aliquam à diuinitate carnis domini, & saluatoris nostri Iesu Christi, quam sibi aduinauit de sancta virgine Maria, demonstrantia, de quibus paulò ante dubitabamus. Sed cum iam à sanctissimis vicariis, locum tenentibus eiusdem sanctissimi Leonis, edocti simus: quia talia verba nullam partitionem in Domino, & saluatore nostro Iesu Christo, sed vnum eundemque dominum filium Dei indicant, consentimus.

Deinde surrexerunt aliqui episcopi Aegyptiæ regionis pro tota illa prouincia, & suam confessionem in scriptis dederunt: in qua secundum fidem à sanctis prædictis concilijs expositam fatebantur se credere: epistolæ autem Leonis papæ nolabant subscribere. Ob idque magna est concertatio, & tumultus in synodo, ut compellerent illos, Leonis papæ epistolæ subscribere, aut regularem damnationem, ut excommunicati, susciperent: indignè ferentes patres, ut decem homines præiudicium facerent synodo sexcentorum patrum, & catholicæ fidei. Illi verò instantè clamabant misericordiam

diam petentes, vt concederetur illis à sancta synodo à tali subscriptione, vt supersedere possent, quoadusque esset electus Archiepiscopus pro ecclesia Alexandrina: cuius consensus (vt mos in Aegypto erat) Episcopi debebant expectare, vt tale quid possent deliberare. Sin autem, quod in concilio fieret Archiepiscopus Alexandrinus, & tunc subscriberent, & consentirent. Tandem datis fideiussoribus quod non exiret de ciuitate, quoadusq; acciperet episcopum Alexandria: quando non, vt repugnarent catholice fidei, nec vt non obtemperarēt synodo, subscribere in presenti distulerint. Eorum petitioni sacra annuit synodus.

Extat in fine huius actionis epistola Pseudo Archimandritarum hæreticorum, quam protulerunt in concilio, pro restitutione Dioscori. Quæ cum legeretur omnes episcopi clamauerunt. Anathema Dioscoro. Dioscorum Christus deposuit. Istos foras mitte. Petitiones istas synodum audire nō licet. Qui dānatus est ab omni synodo, episcopum nominare non licet &c. Et sic absoluta est actio quarta.

Actio quinta.

In ista actione committitur quibusdam episcopis cum vicariis apostolice sedis, & Anatholio Archiepiscopo Constantinopolitano, vt definitionem de fide inter se ordinarēt, cui omnes postea assentiri deberent: in quo decreto, quæ à 318. patribus in Nicæa, & quæ à centum quinquaginta in synodo Constantinopolitana prima statuta sunt: similiter, & gesta in synodo Ephesina prima, congregata sub Cælestino Papa, & Cyrillo Archiepiscopo Alexandria reuocantur, & recipiuntur. Similiter & epistola Leonis Papæ ad Flavianū pro expugnanda prauitatis Eutychis perfidia, missa recipitur à sancta synodo: & nihil præterea.

Actio sexta.

Conueniente sancta, & vniuersali synodo &c. Ad hanc actionem venit Imperator Martianus, qui Græcè, & Latine sanctā alloquutus est synodū, cuius orationis eadē ferē sunt, q̄ in prima actione (vt annotauimus) ad synodū verba fecit. Post verò allocutionem, lecta est Imperatori definitio fidei, quæ in actione quinta fuerat prolata.

Et post lectionem definitionis, extant subscriptiones episcoporum,

scoporum, & multi pro absentibus episcopis subscripserūt. Paschasinus episcopus vice domini mei beatissimi, atq; apostolici viri vniuersalis ecclesie Papæ vrbis Romæ Leonis, synodo præsidens statui, consensi, & subscripsi. Similiter, & alij duo vicarij beatissimi Leonis Papæ dixerunt, & subscriperunt. Consequenter & alij episcopi subscriperunt.

Post hæc idem pijsimus Imperator ad sanctam synodum dixit. Pia catholica fide à sancta, & vniuersali synodo secundum patrum expositionem declarata, iustum simul, & expediens esse nostra tranquillitas approbavit: omnem deceterò contentionis occasionem de sanctæ fidei religione penitus amputari. Si quis igitur idiota, vel militaris, vel clericus publice de fide turbam congregans, sub obtentu disputationis tumultum fecerit, sciat: quia (si quidem idiota sit) ab vrbe regia expelletur: militaris verò, & clericus gradus sui periculū sustinebunt, & pœnis alijs subiacebunt. Tunc omnes clamauerunt, Multos annos Imperatori. Multos annos Augusto pio, & Christiano. Augustæ orthodoxæ multi anni. & cæt. Discoro anathema. &c.

Imperator ad sanctam synodum dixit. Quædam capitula sunt, quæ ad honorem vestræ reuerentiæ vobis seruaui: decorum esse iudicantes à vobis hæc regulariter potius formari per synodum, quàm nostra lege sanciri. Et iubente pijsimo principe lecta sunt capitula, quæ superfluum iudicauimus recenserī: vtpote quod primum caput sit can. 4. & 2. cap. sit. can. 3. & 3. cap. sit canon. 5. huius concilij, & in alijs sæpe repetitus.

Actio septima.

In ista actione agitur de concordia duorum episcoporum iam inter se composita super quibusdam parochijs, quam postulant à sancto concilio (vt permaneat) confirmari: quod & factum est. Et nihil præterea.

Actio octaua.

Residente sancto concilio ante cancellos sanctissimi altaris, reuerendissimi episcopi clamauerunt. Theodoretus modò anathematizet Nestoriū. Theodoretus dixit: Ego preces meas obtuli pijsimo Imperatori, & libellos obtuli reuerendissimis episcopis agentibus locū Archiep̄i Leonis: & si vobis

vobis placet, legantur coram vobis, vt sicut sapio cognoscatis. Episcopi clamauerunt. Nihil relegi volumus, modò anathematiza Nestorium. Theodoretus dixit: Ego ab orthodoxis nutritus sum: orthodoxè prædicaui, & docui: & nò solum Nestorium, & Eutychem, sed & omnem hominem, qui rectè non sapit, aduersor. Episcopi dixerunt. Clarè dic, anathema Nestorio, & dogmatibus eius anathema. Tandem cõpulsus est, vt expressè, & clarè Nestorium, & Eutychem, omnem hæreticum, & omnem hominem, dicentem, vel opinantem duos filios: & eos, qui nò dicerent Dei genitricem virginem Mariam, anathematizaret. Quod cum dixisset, omnes episcopi clamauerunt: Theodoretus dignus est sede ecclesiæ. Orthodoxum ecclesia pastorem recipiat, orthodoxum doctorem ecclesia recipiat. Archiepiscopo Leoni multos annos Post Deum Leo iudicauit. Et sic decretum est à sancta synodo, vt Theodoro ecclesia sua restitueretur, aqua fuerat, & eiectus, & ab episcopatu exclusus.

Index immediatus post deū episcopus Romanus.

Author.

Theodoretus iste fuerat suspectus de Arriana hæresi, qua de causa apparet fuisse depositus. Et ob hoc (vt est videre supra in actione prima huius concilii.) cum accusaretur Dioscorus ab Eusebio, & Theodoro, ille conquirebatur, quòd permissus fuerit à iudicibus, & senatu Theodoretus concilium intrare, qui nec Episcopus erat. Insinuans illum iam depositum quia hæreticus. Hoc idem magis apparet ex sententia Theodosii iunioris lata in Concilio Ephesino profano, vbi exclusit illum ab episcopatu, & pari modo prohibuit scripta Theodoretæ legi, sicut & Nestorii Arriani: & ob hanc causam, patres in ista actione, tanto clamore insurrexerunt in prædictum Theodoretum, quoad usq; fidem suam palam, & manifestam faceret, quòd & fecit: addens etiam quòd ille subscribebat epistola Leonis Papæ: vnde vt per omnia orthodoxus à synodo receptus est.

Actio nona, & decima.

Conueniente sancta, & vniuersali synodo. &c. Ibas reuerendus episcopus, qui fuit Edessenæ ciuitatis episcopus dixit. Iniustitiam ab Eutyche, & falsa signata perpeffus, absens à quadraginta mansionibus, & cõdemnatus, huc adueni impetrare clementiam. &c.

Deprecor igitur vos, vt cognoscatis quàm falsam accusationem pertuli, & calumniam à quibusdam clericis.

Iubete omnia, quæ per absentiam meam in Epheso sub Diosco-

Dioscoro gesta sunt euacuari: & iustitiam mihi seruari, qui sum in nullo culpabilis: & reddi mihi episcopatum pariter & ecclesiam &c.

Accusabatur Ibas, quòd publicè coram clero, & populo Iba accusa- dixisset. Non in iudeo Christo factò Deo. Et etiam quòd Cyrio- rillum vocasset hæreticum.

Examinatus tamen Ibas præsentibus, & instantibus actoribus suis, talem audiuit sententiam. *Sententia pro Iba episcopo.*

Paschasinus, & Lucentius episcopi, & Bonifacius presbyter tenentes locum sedis apostolicæ. Quia missi apostolici semper in synodis prius loqui, & confirmare soliti sunt, per Paschasinum dixerunt. Relictis chartis agnouimus ex sententia reuerendissimorum episcoporum Ibam reuerendum innoxium approbari. Relecta enim eius epistola cognouimus eum orthodoxum, & ob hoc decernimus ei honorem episcopatus restituendum: & ecclesiam à qua iniuste, & absens expulsus est reparandam. De sanctissimo igitur episcopo Nonno, qui pro eo paulò ante factus est, existimationis erit venerabilis episcopi Antiochenæ ecclesiæ, quid oporteat de eo statui &c. Omnes episcopi clamauerunt: omnes eadem dicimus. Nestorium modò anathematizet: Eutychem, & eius dogma modò anathematizet. Ibas reuerendus Episcopus dixit: Et iam in scripto anathematizavi Nestorium, eiusq; dogma, & nunc anathematizo eum decies milies. Anathema Nestorio, & Eutychi: & omnem eum, qui nò sapit sicut hæc sancta synodus anathematizo. Gloriosissimi iudices dixerunt: Quæ iudicata sunt à sancta synodo de Iba reuerendissimo Episcopo, propriam fortitudinem retinebunt. Et sic absoluta est actio decima.

Actio vndecima, & duodecima.

In istis duabus actionibus agitur causa inter Basianum, & Stephanum cõtendentes de episcopatu ecclesiæ Ephesinæ, & definitum est, ambos esse remouendos: quia præter regulas episcopi facti fuerant, & alterum episcopum ordinari: prædictos verò habere episcopi dignitatem, & à sanctissima Ephesina ecclesia nutriendos.

In. 13. & 14. actionibus tractatur de cõpositione quorundam episcoporum: & præterea nihil.

P Actio

Actio decima sexta.

Conueniente sancto, & vniuersali concilio, residenti-
bus omnibus ante altaris cancellos sanctæ martyris Eu-
phemiæ vicarij sedis apostolicæ ad iudices dixerunt: Hester-
na die postquam potestas vestra surrexit, & humilitas no-
stra vestigia vestra sequuta est, quedam gesta facta dicuntur,
quæ nos, & præter canones ecclesiasticos, & disciplinã æsti-
mamus effecta. Poscimus ergo, vt vestra magnificentia relegi
hæc præcipiat, vt omnis fraternitas inspiciat, vtrum iusta,
an iniusta sint ea, quæ gesta sunt. Iudices dixerunt: Relegatur.
Beroricianus vir deuotus, secretarius diuini cõsistorij legit sic.

Definitiones sanctorum patrum sequentes vbiq; & regu-
lar n, & quæ nunc relecta sunt, centum quinquaginta Deo
amantissimorum episcoporum, qui congregati sunt sub pie-
tate memorie Imperatore maiore Theodosio in regia ciuitate
Constantinopoli. cognoscentes, & nos eadem definiuimus
de priuilegijs eiusdem Constantinopoli. ecclesie nouæ Ro-
mæ. Etenim sedi senioris Romæ propter imperium ciuitatis
illius, patres consequenter priuilegia reddiderunt. Et eadem
intentione permoti centum quinquaginta Deo amantissimi
episcopi æqua sedi nouæ Romæ priuilegia tribuerunt, ratio-
nabiliter iudicantes imperio, & senatu vrbe ornata, æquis
senioris Romæ priuilegijs frui: & in ecclesiasticis, sicut illa,
maiestatem habere negotiis, & secundam post illam existe-
re: & vt his, qui de Ponto sunt, & de Asia, & de Thracia dio-
cesibus metropolitanos solos, rursus autem, & qui inter Bar-
baros sunt episcopos præfatarum dioecesum ordinari à præ-
dictæ Constantinopoli. sedis ecclesia quippe vt vnusquisque
metropolita præfatarum dioecesum cum episcopis sue pro-
uincie ordinet suæ regionis episcopos, sicut diuinis canoni-
bus est præceptum. Ordinari autem (sicut dictum) Metro-
politas præfatarum dioecesum à Constantinopoli. Archiepisco-
po, decretis consonis secundum morem factis, & ad eum rela-
tis. Anatholius episcopus Constantinopolit. definiens subscripsit.

Maximus episcopus Antiochiæ definiens subscripsit &
Lucentius episcopus apostolicæ sedis vicarius dixit.

Primo gloria vestra perpendat, qua circũuentione cum
episcopis sanctis gestum sit, vt non conscriptis canonibus,
quorum

quorum mentionem fecerunt, subscribere sunt coacti. Epif-
copi clamauerunt: Nemo coactus est. Lucentius episcopus
sedis apostolicæ dixit: Accedit ad cumulum: quod trecentorum
decem, & octo constitutionibus postpositis, centum quinquaginta,
qui in synodicis canonibus non habentur, mentionem
tantum fecisse noscuntur, quæ dicunt ante octoginta propè
annos constituta fuisse. Si ergo his temporibus hoc benefi-
cio vsi sunt, quid nunc requirunt? Si nunquam vsi sunt, quare re-
quirunt? Aetius archidiaconus ecclesie Constantinopoli. dixit:
Si de hoc capitulo aliquod mandatum acceperunt, proferant.
Bonifacius presbyter, sedis apostolicæ vicarius dixit: Beatif-
simus, & apostolicus vir Papa inter cætera hoc nobis manda-
uit, & ex chartula recitauit, sanctorum quoque patrum consti-
tutionem prolatam, nulla patiamini temeritate violari, ser-
uantes omnimodo personæ nostræ in vobis, quos vice no-
stra transmisimus, dignitatem. Ac si qui fortè ciuitatum sua-
rum splendore consili, aliquid sibi tentauerint vsurpare, hoc
qua dignum est constantia, retundatis. Iudices dixerunt: Vtraque
pars canones proponant. Paschasius vicarius sedis aposto-
licæ recitauit canonem sextum Concilij Nicæni, & secun-
dum canonem Constantinopolitani concilij: & alios recitau-
erunt canones vicarij sedis apostolicæ, vbi decernitur sedem
Romanam esse in omnibus, & per omnia prima, & post illam
secundum habere gradum Constantinopoli. Quæ questio valde
inter vicarios sedis apostolicæ, cæterosque episcopos cõtrouer-
titur. Tandem iudices dixerunt: Ex his, quæ gesta sunt, vel ab
vnoquoque deposita, perpendimus, omnem quidem primatum
& honorem præcipuum (secundum canones) antiquæ
Romæ Deo amantissimo Archiepiscopo cõseruari. Oportere
autem Archiepiscopum Constantinopoli. eisdem primatibus
honoris, & ipsum dignum esse, & potestatem habere ordinare
metropolitanas in Asiana, & Pontica, & Thracia diocesi-
bus, hoc modo, vt electi à clericis cuiuscumque metropolis epif-
copi referantur ab eligentibus Archiepiscopo Constanti-
nopo. vt penes eum sit (si velit) hunc, qui electus est confir-
mare, repudiare vè. &c. Episcopi dixerunt. Hæc omnes dicimus.
Hæc omnibus placent. Lucentius episcopus sedis apostolicæ
vicarius dixit: Sedes apostolica nobis presentibus, humiliari

Inualidæque non debet. Et ideo quæcumq; in præiudicium canonum, vel absq; aposto regularum hesternæ die gestæ sunt nobis absentibus, subli- lica sedis le- mitatē vestram petimus, ut circumduci iubeatis: sin aliàs con- gatus in cōci traditio nostra his gestis inhæreat, ut nouerimus quid apo- lio gerūtur. stolico viro vniuersalis ecclēsiæ Papæ deferre debeamus, ut ipse, aut de suæ sedis iniuria, aut de canonum euerfione pos- sit ferre sententiam. Episcopus Sebatix dixit. Omnes in sen- tentia vestræ magnificentiæ permanemus.

Can. 1. De seruandis canonibus synodorum.

25. q. 1. A san- Etis patribus **A** Sanctis patribus in vnaquaq; synodo vsq; nunc prola- tas regulas tenere, Statuimus.

Can. 2. In quo damnatur episcopus, qui per pecuniam ordinationem facit.

1. q. 1. Si quis episcopus. **S**I quis episcopus per pecuniam ordinationem fecerit, & precio relexerit Spiritus sancti gratiam, quæ vendi non potest: ordinaueritq; per pecuniam presbyterum, aut diaconum, vel quemlibet de his, qui cognominantur in clero, promouerit, & dispensatorem, aut defensorum, vel quemlibet, qui subiectus est regulæ, pro sui turpissimi lucri commodo, is, qui hoc attentare probatus fuerit, proprii gradus periculo subiacebit: & qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione, vel promotione, quæ est pro negotiatione facta, proficiat, sed sit alienus à dignitate, vel sollicitudine, quam pecunijs acquisiuit. Si quis verò mediator tam turpibus, & nephandis datis, vel acceptis extiterit (si quidem clericus fuerit) à proprio gradu decidat, si verò laicus, anathematizetur.

Item, ex octa- u. i synodo.

Can. 3. Ut hi, qui connumerantur in clero, turpibus lucris non inferuūt.

D. 86. Perue- nit ad sanctū **P** Eruenit ad sanctam synodū, quia de his, qui in clero con- numerantur, quidam propter turpis lucri gratiam, alio- rum possessionum conductiones, & causas secularium nego- ciorum suscipiunt, & à sacris officijs se per desidiā separāt: ad domos autem secularium concurrunt, & substantiarum eorum gubernationes (auaritiæ causa) suscipiunt. Decreuit igitur sancta, & vniuersalis, & magna synodus, neminem ho- rum deinceps, hoc est, episcopum, siue clericum, aut mona- chum cōducere possessiones, aut misceri secularibus posses- sionibus posse: nisi forte, qui legibus ad minorum ætatis tu- telas, siue curationes inexcusabiles attrahuntur, aut ipsiusci- uitatis episcopus ecclēsticarū rerum cōmiserit gubernacula,

cula, & orphanorum, ac viduarum, quæ indefensæ sunt, aut earum personarum, maximè quæ ecclēsticō indigent ad- miniculo propter Dei timorem. Si quis verò trāsgressus fue- rit hæc præcepta, ecclēsticæ subiaceat correctioni.

Can. 4. Quod monachi in ciuitatibus, episcopo debeant esse subiecti.

Q Vi verè, & purè solitariam eligunt vitam, digni sunt cō- uenienti honore. Quidam tamen monachorum ha- bitu vtentes indifferenter per ciuitates incedunt, necnon & monasteria, & seipfos propria præsumptione commendāt. Placuit igitur, neminem aut ædificare, aut construere mona- steria, aut oratorij domum, sine conscientia ipsius ciuitatis episcopi. Eos verò, qui per singulas ciuitates, seu possessiones, in monasteriis sunt, placet nobis, episcopo subiectos esse debere, & quieti operam dare, atque obseruare ieiunia, & orationes, in locis, in quibus semel se Deo vouerint, permanentes: & neque communicare ecclēsticis, neq; seculares aliquas atrectare actiones, relinquentes propria monaste- ria, nisi fortè iubeatur, propter vrgētes necessitates ab ipsius ciuitatis episcopo. Et neminem seruorum suscipi in mona- sterium, ut sit cum eis monachus, nisi cum domini proprii li- centia. Prætereuntem verò hæc, decreuimus extra commu- nionem esse, ne nomen domini blasphemetur. Conuenit ergo ciuitatis episcopo, curam, sollicitudinemq; necessariam monasteriis exhibere.

Can. 5. Non licet episcopo ecclēstiam suam relinquere, et ad aliā transfire.

P Ropter eos episcopos, & clericos, qui de ciuitate ad ciui- tatem transeunt, placuit, definitiones datas à sanctis pa- tribus, habere ppriā firmitatē. *Can. 6. Ut nemo ordinē absolūtē.*

N Eminem absolūtē ordinari iubemus presbyterū, neq; diaconum, nec quemlibet in ecclēstica ordinatione constitutum, nisi manifestè in ecclēsia suæ ciuitatis, siue pos- sessionis, aut in martyrio, aut in monasterio, hic, qui ordina- tur, mereatur ordinationis publicæ vocabulum. Eos autem, Qui absolūtē ordinantur, decreuit sancta synodus, vacuam habere manus impositionem, & nullum tale factum valere, ad iuuiriā ipsius, qui eos ordinauit.

Can. 7. Quod semel in clero taxati, vel monasteriis deputati, ad militiam non redeant.

16. q. 1. Qui verè, et pu- re, et 18. q. 2. Quidā mona- chorū habitū Notent mo- nachī.

7. q. 1. Pro- pter eos. Nicæno con- cil. c. 15. D. 70. Nemi- nem. i. Sine titu- lo.

20. q. 3. Eos
qui semel.

Eos, qui semel in clero taxati fuerint, siue in monasterio deputati, decreuimus, neq; ad militiam, neque ad honores seculares venire. Eos autem, qui hoc ausi fuerint facere, & nō ei rei poenitere maluerint, ut ad hoc idē reuertatur, qd' antē obtētū Dei sibi propofuerūt, cōuenit anathematizari.

Can. 8. Dispensatores pauperum episcopo suo obediant.

18. q. 2. Qui
dā monacho
rum.

Clerici in parochiis, monasteriis, aut martyriis constituti, sub potestate sint eius, qui in ea ciuitate est episcopus, secundum traditionē sanctorum patrum: neq; per presumptionem recedant à suo episcopo. Eos verò, qui ausi fuerint rescindere huiusmodi institutionem quocunq; modo: vel si noluerint subiacere proprio episcopo (si quidem fuerint clerici) secundum personarum ordinationē subiaceant condemnationibus canonum. Si verò monachi, seu laici fuerint, communionem priuentur.

Can. 9. Si clericus contra alium causam habeat, ante episcopum suum examinetur.

11. q. 1. Si clericus
aduersus
clericum.

Siclericus aduersum clericum habet negotium, non relinquit suum episcopum, & ad secularia iudicia non cōcurat: sed prius negotiū agitetur apud propriū ep̄m. Vel certē si fuerit negotiū ipsi ep̄i, apud arbitros ex vtraq; parte electos, audiatur negotiū. Si q̄s verò cōtra hoc fecerit, canonum correctionibus subiaceat. Et si clericus aduersus fuū, vel aliū ep̄m habeat causam, apud audiētiā synodi prouinciæ cōqueratur. Si verò cōtra ipsius prouinciæ metropolitanum ep̄m, ep̄s, siue clericus habeat controuersiam: pergāt ad ipsius diocēses primates, aut certē ad Cōstantinopolitanā regīe ciuitatis sedem: ut eorum ibi negotium terminetur.

Can. 10. Ut non liceat de alia ciuitate in aliam transmigrare.

21. q. 1. Clerici
cū in duarū.

Non liceat clericum in ecclesiis duarum ciuitatum ordinari, sed in ea, in qua ab initio ordinatus est, & cuius expetitio erat ante profugiū. Et si propter vanæ gloriæ desiderium contigerit, ut post ad maiorem ecclesiam confugerit, cum indubitatē reuocari debet ad suam ecclesiā, in qua ab exordio ordinatus est, & ibi tātūmodo ministrare. Si q̄s verò iam translatus est ab vna ecclesia in aliam, nihil habet commune cum priori siue sub ecclesia constitutis martyribus, siue in parochiis, vel xenodochiis, aut eorum negotiis.

Eos

Eos verò, qui ausi fuerint post ordinationem huius magnæ, & vniuersalis synodi agere, quæ prohibita sunt, statuit sancta synodus cadere de proprio gradu.

Can. 11. Ut prouincia in duos metropolitanos episcopos nō diuidatur.

Pruenit ad nos, quòd quidam, præter ecclesiasticas ordinationes, affectantes potentiam, per pragmaticam sacrā, vnā prouinciā in duas diuidant: & ex hoc inueniantur duo metropolitani episcopi in vna eademq; prouincia esse. Statuit ergo sancta synodus, deinceps nihil tale attentari à quolibet episcopo. Eos verò, qui tale aliquid tentauerint, cadere de proprio gradu.

Canon. 12. Ut sine literis commendatitiis clericus extra suam ecclesiam non ministret.

Extraneo clerico, & lectori extra suam ciuitatem, sine commendatitiis literis, proprii episcopi nusquam penitus liceat ministrare.

Can. 13. Quòd non liceat clericis, alterius sectæ uxorem accipere.

Quoniam in quibusdā prouincijs concessum est psalmistis, & lectoribus uxores ducere, cōstituit sancta synodus, prorsus cuiq; ex his nō licere alterius sectæ accipere uxorem. Si quis verò præuenit, & habet iam de tali connubio filios, si fortē præuenerint eos iam apud hæreticos baptizari, debent eos offerre sanctæ ecclesiæ catholicæ, ut ibi communent. Qui verò adhuc baptizati non sunt, omnimodo non posse eos in hæretica ecclesia baptizari, nec in matrimonio iungi hæretico, Iudæo, vel Pagano: nisi fortē spoponderit se venire ad orthodoxam fidem, dum cōiungitur personæ orthodoxæ. Si quis verò hanc definitionē sanctæ synodi præterierit, regularum condemnationibus subiaceat.

Can. 14. Diaconissa, quæ post ordinationem nubit, anathema sit.

Diaconissam non debere ante annos. 40. ordinari, statui-
mus, & hoc cum diligenti probatione. Si verò ordinationē susceperit, & quantocunq; tempore obseruauerit ministeriū, & postea se nuptiis tradiderit, iniuriā faciēti gratiæ Dei, hæc anathema sit cum eo, qui in nuptiis illius cōuenerit.

Canon. 15. Ut nec Deo dicata virgo, nec monachus nuptiis iungi possint.

SI qua virgo se dedicauerit Deo, similiter monachus non

licet eis nuptijs iungi. Si verò inuenti fuerint hoc facientes, maneat excommunicati. Statuimus verò, posse eis fieri humanitatem, si ita probauerit episcopus loci.

Can. 16. De rusticanis parochiis.

16. q. 3. Per
singulas ec-
clesias.

Per singulas ecclesias parochias rusticanas permanere immobiles apud eos (qui eas tenent) episcopos decreuimus, & maxime si eas sine violentia per triginta annos gubernauerunt. Si verò intra triginta annos facta fuerit de his dubitatio, liceat eis, qui se dixerint laesos, propter ea mouere apud synodum prouinciæ certamē. Si quis verò putauerit se à proprio metropolitano grauari, apud primatem dioeceseos, aut apud Constantinopolitanæ ciuitatis sedem agat negocium, sicut dictum est. Si verò quælibet ciuitas per auctoritatem imperialem renouata est, aut si renouetur in posterum, ciuilibus, & publicis ordinationibus, etiam ecclesiarum parochianarum sequatur ordinatio.

Can. 17. De his, qui coniurationem, aut calumniam contra episcopum faciunt.

11. q. 1. Coniu-
rationum.

Coniuurationum, & conspirationum crimē (quod apud Græcos dicitur *φρεσσία*) publicis etiam legibus certum est penitus inhiberi: hoc multò magis in sancta Dei ecclesia (ne fiat) conuenit abdicari. Si qui verò clerici, vel monachi inuenti fuerint coniuratores, aut conspiratores, aut *φρεσσία* vel factiones componentes aliquas suis episcopis, aut alijs clericis omnino cadant de proprio gradu.

Can. 18. Quòd corripiantur episcopi, qui ad concilium uocati venire recusant.

18. Peruenit
ad nostras.

Peruenit ad nostras aures, quòd in prouincijs constituta episcoporum concilia minimè celebrētur, hoc ex eo probatur, quòd multæ, quæ correctione opus habent, ecclesiasticæ res negligentur. Statuit ergo hæc sancta synodus secundum regulas patrum, bis in anno in vnum conuenire per singulas prouincias episcopos, ubi singula, quæ emerferint, corrigantur. Qui verò noluerint conuenire episcopi, cōstituti in suis ciuitatibus, & hoc maxime cū sui corporis sanitate sint consistentes, cum etiam ab omnibus alijs vrgentibus necessitatibus, & inexcusabilibus negocijs sint liberi, licere eos fraternalis charitatis commotionibus corripi.

Can.

Can. 19. Quòd clericus vnus ecclesia, in aliena non ordinetur.

Clericos in singulis ecclesijs constitutos (sicut iam definiuimus) non liceat in alterius ciuitatis ecclesijs ordinari, sed quiescant in ea, in qua ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis, qui proprias ciuitates perdididerunt, & ex necessitate ad alias ecclesias migrauerunt. Si verò quicumq; episcopus post definitionem istam, ad aliū episcopū pertinentē clericum susceperit, placuit sanctæ synodo; & hunc, qui suscepit, & cum, qui susceptus est, tandiu excōmunicatos manere, quandiu ipse clericus ad propriam reuertatur ecclesiam.

Can. 20. De his, qui accusant ecclesiam.

Clericos, aut laicos passim accusantes, & sine probatione episcopos, aut clericos ad accusationē nō recipiēdos decreuimus, nisi prius discutiatur eorū existimationis opinio.

Can. 21. Clericis non licere diripere bona episcopi.

Non liceat clericis post mortē ep̄i sui rapere res pertinentes ad eū, sicuti præcedētibus regulis cōstitutū habetur. Si verò hæc fecerint, periclitari se nouerint à proprio gradu.

Canon. 22. Ut monachi, qui sine licentia ep̄i vagantur, ad propria loca redire cogantur.

Quidam monachi nihil habentes sibi iniunctum à proprio episcopo: interdum verò etiā illi, qui ab eo fuerant excōmunicati, veniunt ad ciuitatē Constantinopolitanam, & in ea perturbationes tranquillitati ecclesiasticæ inferunt, & diuersorum domos corrumpunt. Statuit igitur sancta synodus, hos primum commoneri, vt exeant à regia ciuitate, demum eos inuitos deici, ac inde per defensorum compelli, vt ad sua loca redeant.

Canon. 23. Vt quæ Deo semel dedicata sunt monasteria, cœnacula secularium non fiant.

Quæ semel sunt dedicata monasteria concilio episcoporum, maneat perpetuò monasteria, & res, quæ ad ea pertinent, monasterijs referuari oportet, nec posse ea ultra fieri secularia habitacula. Qui verò permiserint hoc fieri, subiaceant ijs condemnationibus, quæ per Canones constitutæ sunt.

Can. 24. Quòd intra tres menses episcoporum ordinationes fiant.

Quoniam quidam Metropolitanorū (sicut ad nos perlatum est) negligunt greges sibi creditos, & differunt

ordinationes facere episcoporū, placuit sanctę synodo, intra tres mēses fieri ordinationes episcoporū, nisi fortē inexcusabilis necessitas coegerit, ordinationis tēpus amplius p rogari. Si autē quis episcoporū, hoc nō obseruauerit, ipsum debere ecclesiasticę cōdemnationi subiacere. Redditus verò eiusdē viduatę ecclesię, integros referuari apud œconomū eiusdem ecclesię censemus. *Can. 25. Vt episcopi dispensatores habeant.*

D. 89. Quonia in quibus
d. Et. 16. q.
7. Quoniam
in quibusdā.

Quia in quibusdā ecclesijs (vt rumore cōperimus) episcopi præter œconomos facultates ecclesię tractant, placenti, omnem ecclesiā habentē episcopū habere œconomū de clero proprio, qui gubernet ecclesię res cū arbitrio sui episcopi: vt nō sine testimonio sit gubernatio ipsarum rerum ecclesiasticarum, & ex hoc deueniat, dispergi eiusdem res ecclesię, & sacerdotali dignitati obtrectatio generetur. Si verò quis non obseruauerit hæc, diuinis subiaceat regulis.

Can. 26. De his, qui mulieres accipiunt.

36. q. 2. Eos
qui rapiunt.

Eos, qui sibi rapiūt vxores, vel eos, qui eis auxiliū præstitierint: statuit sancta synodus (si quidē clerici fuerint) decedere à pprio gradu. Si verò laici fuerint anathematizētur.

Canones sancti Concilij Chalcedonen. finiunt.

Subscriptio.

Bonifacius presbyter sanctę ecclesię Romanę, statui, & subscripsi: & cæteri episcopi diuersarum ciuitatum, vel prouinciarum subscripserunt.

Fides Romanorum ex Concilio Chalcedonen. si.

Fides Romanorum.

Credimus in vnū Deum omnipotentē: & in vnigenitum filium eius Iesum Christum, & Dominum saluatorem nostrum: & Spiritū sanctū Deum, nō tres Deos, sed patrem, & filium, & Spiritum sanctū, vnum Deum esse confitemur. Non sic vnum Deum quasi solitarium, nec eundem, qui ipse sibi pater sit ipse filius: sed patrē verum, qui genuit filiū verum, id est, Deus de Deo, lumen de lumine, vita ex vita, perfectum de perfecto, totum à toto, plenum à pleno, non creatum, sed genitum, non ex nihilo, sed ex patre vnus substantię cum patre. Spiritum verò sanctum Deum non ingentū, neq; genitum, non creatum, sed nec factum: sed patris, & filij, semper in patre, & filio æternum Veneramus, vnum tamē Deum, qui ex vno.

Subscriptio
episcoporum

Subscripserunt vniuersi episcopi: & Eusebius, & Constantinus

stantius presbyteri, agētes vicem Anastasij episcopi Nicęæ, & Ariston presbyter habēs vicem Eunomij episcopi Nicomedię. Finis Concilij Chalcedonen.

CONCILIVM VENETICVM *Concilium Veneticum.*
Prouinciale, sub Leone Papa, in quo pauci episcopi conuenerunt, qui statuerūt. 16. Canones. In quibus agitur de regula ecclesiastica, quę sacerdotibus (donante Domino) credita est, & de districtione, cuius cura nō sine illorū culpa vitata torpescit. Et ea, quę in priorū patrū statutis ab eis visa sunt omissa, & procedente tempore ex nimia licētia prolabente seculari libertate psumpta, statutis saluberrimis in hac synodo sancita sunt. Quę omnia, quia abundē in superioribus adscripta sunt, ex industria subticemus.

Finis Concilij Venetici.

CONCILIVM TVRONENSE *Concilium Turonicum.*
Prouinciale, interfuerunt. 8. episcopi, cōtinet. 13. canones quorum Summa hæc est.

Primū hortatur clericos ad castitatem, nam si laico abstinentia imperatur, vt possit orationi vacans exaudiri, quanto magis sacerdotibus, qui omni momento parati esse debent, sacrificium offerre pro populo cum omni munditia, & puritate.

Secundò, hortatur eos ad abstinentiam. Alij continent regularem institutionem clericorum.

In vltimo, clericis prohibet vsuras.

Decreta Hilarii Papę.

Hilarius. natione Sardus, ex patre Chrispino, sedit annos sex, mēses. 3. dies. 10. Hic Pontificibus successoris substituenti, & laicis inuestiendi potestatem abrogauit, & epistolas de fide catholica per vniuersum Orientem sparfit. Confirmās tres illas vniuersales synodus Nicęnam, Ephesinam, & Chalcedonensem, & damnauit Eutychem, & Nestorium, & eorū sequaces. Approbavitq; dominationem, & principatum sanctę ecclesię catholicę, & Apostolicę.

Sub hoc celebratum est cōcilium Romanum, 50. ferè episcopis ibidem congregatis, & statuerunt aliquot canones. *Romanum concilium.*

Primò, vt canones Nicęni Concilij, & Apostolicę sedis *2. q. 1. Nulli decreta fas.*

decreta custodiantur.

D. 34. Curā- Secundò, vt bigami, aut viduæ, aut corruptæ mariti ad
dum est. gradus ecclesiasticos non accedant.

D. 55. Pœnitē Tertiò, vt pœnitentes, aut inscij literarum, siue defectu
tes, vel inscj membrorum, aut decisione aliquid minus habentes ad su-
periore ordinem non accedant.

8. q. 1. Pleri- Quartò, vt nullus episcopus sibi eligat successorem, ad
que. petitionem episcoporum Tarraconensium. Nam episcopus
Null⁹ episco Barchinoniensis post mortem suam velut iure hæreditario
pus eligat si voluit Irenæum successorem in ecclesia derelinquere. Qui-
bi successore bus Hilarius respondit ex sententia episcoporum, qui in
ipso concilio sunt congregati per subiecta capita.

Primum, quod nullus ordinetur episcopus sine consen-
su metropolitani episcopi.

Secundum, vt nullus episcoporum, relicta vna ecclesia,
ad aliam transeat.

In concil. fo. Scripsit duas ep̄as ad quosdā episcopos, aliqua errata eorū
516. emēdare volens, nihil tamen continent notatione dignū,

Decretum Hilarij iuxta Gratianum.

De conf. d. 2. Vbi pars est corporis, est & totum. Eadē ratio est in cor-
Vbi pars est. pore Dñi, q̄ in Māna, quod in eius figura præcessit. De
Exod. 16. quo dicitur: Qui plus collegerat, nō habuit amplius, neq; q̄
minus parauerat, habuit minus. Nō enim est quātitas visibili-
lis in hoc estimāda mysterio, sed virtus sacramēti spiritualis.

Decreta Simplicij Papæ.

Simplicius Simplicius, natione Tiburtinus, ex patre Castino, sedit an-
Pont. 47. nos. 15. mens. 1. dies. 7. Hic vr̄bem Romani in quinq; ec-
clesias distribuit, quarum prima Petri, secunda Pauli, tertia
Laurētij, quarta Ioannis Laterani, nunc in vr̄be prima, quinta
Mariæ maioris. Tum Constantino episcopo damnato,
ecclesiarum omnium primam Romanam esse declarauit. A
laicis ecclesiasticum beneficium recognosci noluit.

Hic scripsit aliquot epistolas ad quosdam episcopos.

In quarū secunda ad Ioannem Rauennatē. episcopum,

1. q. 3. Priui- habetur illa regula iuris.

legium. Priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abuti-
12. q. 2. de red tur potestate.

ditibus. In tertia ad Florentinum, & Seuerum episcopos scribit,
quod

q̄ de redditibus ecclesię, vel oblatione fidelium, sola ep̄is ex his
vna portio remittatur, duæ ecclesiasticis fabricis, & erogatio
ni pauperū profuturæ, à presbytero sub periculo sui ordinis
ministrētur, vltima clericis pro singulorū meritis diuidatur.

*Item, Grego-
rius Maximi
ano episcopo*

Finis decreti Simplicij Papæ.

Decreta Fœlicis tertij Papæ.

Fœlix Romanus, ex patre Fœlice presbytero, sedit ann. **Fœlix. 3. Pon**
8. mēses. 11. dies. 17. Fuit temporibus Odoacris Regis vsq; **ti. 48.**
ad tempora Theodorici Regis.

Hic cū intellexisset, Petrū Eutylianū ob heresim antē in
exiliū pulsum, ab Achatio Constantinop. episcopo reuoca-
tū, fraudē subesse veritus, autoritate sedis apostolicæ, ac cō-
cilio bene sententiū approbata, Petrū, & Achatīū damnat.
Post annos verò tres cum Zeno Imperator fidē faceret, hos
homines pœnitere, Fœlix eò misit episcopos duos Messenū,
& Vitalem, qui (re cognita damnatos absoluerunt. Hi itaq;
Heracleā ciuitatē ingressi, pecunia corrupti, nihil ex sententia
Fœlicis egere. Vndē Pontifex indignatus, habita (de mo-
re) synodo, hos, vt præuaticatores, & limonicos, à commu-
nionē deiecit. Messeno tamen pœnitentiæ tempus adscriptū
est, quia errorem suum confitebatur.

Hic cōgregauit Synodā multorū episcoporū, & presbyte-
rorū, eò q̄ in Aphrica rebaptizaretur ep̄i, & presbyteri & dia-
coni. In quo, Primū statuitur, rebaptizatos episcopos, diaco-
nos, presbyteros, in pœnitētia manere vsq; ad diē obitus sui,
& nō cōmunicare orationi fidelium, & catechumenorū, & cō-
munionem laicam tantum in morte illis esse reddendam.

*De conf. d. 4.
Eos quos.*

Alij verò per tres annos sint inter audientes, & septē annis
pœniteāt, & duobus annis nō sinantur oblationes offerre.

*In cōcil. Ni-
cano. ca. 42.*

Et. 1. q. 7.

Scripsit epistolam Achatio, in qua eum deposuit, & dam-
nauit propter Eutylianorum communionem.

*Qui in qua-
libet.*

Scripsit, & aliam ad Zenonem episcopum Italiæ.

*In conciliis.
fo. 519.*

CONCILIVM TARRACONENSE, Concilium
huius etiam tempore celebratum est prouinciale, de-
cem episcopis congregatis. Fuit Concilium anno sexto
Theodorici Regis. In quo.

Tarraconē.

Primò, cauetur conuersatio inter scēminas, & clericos, &
monachos,

monachos, etiam si earum curam ratione parentela gerant.

24. q. 4. *Canonis statutus* Secundo, vt quicumq; in clero esse voluerit, emendi vilius, & vendendi carius, studio non vtatur.

1. 4. q. 5. *Si quis clericus* Tertio, vt quantum clericus praestiterit, tantum recipiat.

14. q. 4. *Nullus eporum.* Quarto, quod nullus clericus vnquam iudicet criminalia: diebus vero Dominicis, nec etiam ciuilia, sed vt tantum Deo statuta solennia peragat.

D. 65. *Si quis* Quinto, vt qui in metropolitana ciuitate eps non fuerit ordinatus, post duos menses se metropolitanopoli praesentet.

D. 18. *Si quis episcoporum* Sexto, vt episcopus contemnens venire ad synodum metropolitanopoli vocatus, excommunicetur.

10. q. 1. *Decreum.* Septimo, vt epi annuatim dioecesim visitet, & basilicas destitutas restituat: & non nisi tertiam partem de parochijs accipiat.

15. q. 2. *Obser* Octauo, qd clericus nullus accipiat munera pro iudicijs.

16. q. 1. *Monachi.* Nono, quod monachus missus alicubi ministerium clericatus agere non praesumat: nisi cum Abbatis Imperio: nec negociator existat.

12. q. 5. *Sicubi.* Decimo, vt si episcopus intestatus decesserit, inuentarium de rebus eius fiat, & nullus exinde aliquid auferat.

De conf. d. 5. Citat & Gratianus ex hoc Pontifice, quod nullus confirmetur bis, aut ter, sicut nec baptizatur.

Explicit Concilium Tarraconen.

Decreta Gelasii Papae.

Gelasius Pontif. 48.

Gelasius, natione Apher, ex patre Valerio, sedit annos quatuor, menses octo, dies 18. temporibus Theodorici Regis, & Zenonis Augusti. Hic sanctitate, doctrina, & pauperum dilectione clarus. Manichaeos, libris eorum combustis, proscripsit. Vtriusq; testamenti libros, ac doctorum scripta, ab ambiguis authentica separauit. Ordinum sacrorum administrationem a mense Decembri, quatuor temporum Sabbatis attribuit. Episcopos 67. creauit. Canonem, & Praefationes Missae, Profas, & Hymnos canticis miscuit. Imperatore excommunicato, eundem excommunicari posse probauit. Sub eo Honorius Sueuus Vandalorum Africae Rex, Arrianorum fauore in fideles gladio, flammaq; saeuientes fatigatus. 4965. relegatis, ecclesias, & bona Arrianis tradidit.

In concilio.

522.

Scriptis epistolam ad episcopos per Lucaniam, & Brutios, & Siciliam constitutos, in qua 30. decreta continentur, quae omnia

omnia longum esset recensere, praesertim cum superioribus sparsim adscripta sunt.

Scriptis & aliam epistolam ad episcopos Siciliae, in qua ita habetur.

Praesulium nostrorum autoritas emanauit, vt facultates ecclesiae episcopi ad regendum habeant potestatem: ita tamen, vt viduarum, pupillarum, atq; pauperum, necnon & clericorum stipendia distribuere debeant. Hoc etiam eis statuimus dari, quod hactenus decretum est: reliquum sibi episcopi uideant, vt (sicut antea diximus) peregrinorum, atq; captiuorum largitores esse possint.

In quodam Tomo, quem Gelasius fecit de vinculo anathematis super acta Concilii Chalcedonensis sunt aliqua annotatione digna.

Primum, Chalcedonensem Synodum admittendam, excepto Decreto illo de priuilegio ecclesiae Constantinopolitanae, cui repugnarunt Vicarij apostolicae sedis in ea praesidentes.

Secundo, videtur fauere sententiae, quam Hieronymus habet de obseruantia legalium, quam Petrus simulauit, inquit enim sic: Sanctus Petrus primus Apostolorum, sic existimans noui testamenti gratiam praedicandam, vt a legis veteris non recederet institutis, quaedam per simulationem legitur inter Iudaeos, Gentilesq; gessisse.

Tertio, ponit illud Matth. de peccato in spiritum sanctum, & illud Ioannis. 5. Est peccatum ad mortem &c. de eo peccato, quod usq; ad mortem durat. Nam nullum (inquit) est peccatum, pro quo, aut non oret ecclesia remittendum, aut quod data sibi diuinitus potestate, desistentibus ab eodem, non possit absoluere, vel poenitentibus relaxare, cui dicitur: *Quaecumq; ligaueris &c.* Loquens etiam de vinculo anathematis dicit, quod ecclesiastica sententia reos tantum, & prauaricatores obligat.

Quarto, habet, quod quicumq; synodi acta, nisi per Rom. Pont. confirmantur, nullum habeant robur. Totum (inquit) in sedis apostolicae positum est potestate. Ita quod firmavit in synodo sedes apostolica, hoc robur obtinuit: quod refutauit, habere non potuit firmitatem: & sola rescindit, quod praeter ordinem congregatio synodica putauerat usurpandum.

Quinto dicit, quod comminationes, quae fiunt in sacris literis, sunt intelligendae, quoadiu permanserint in statu rationis, quo fiunt. Sic inquit, Tyrus, & Gaza, Beryton, & Aegyptus pronuntiate sunt periture, quas postea per Euangelium nouimus esse

16. q. 3. *Praesulum.*

Gal. 2.

Explicit locus Matt. 12. de peccato in spiritum sanctum.

Acta in synodo non firma sine auctoritate Papae.

Qualiter sint intelligenda comminationes diuinae.

Ieremi. 47.

Luce. 10.

esse

esse saluatas. Perierunt itaq; duplici modo, aut permanentes in eo, quod talem sententiã susceperunt, aut deficientes ab eo, quo tales fuerãt, & insipientibus esse, quo nõ tales fuerant.

*Explicatur
locus Isa. 60*

Sexto, Et super illud Isaie: Claude oculos eorum, vt videntes, non videant &c. Sic etiam inquit: De gente Iudæorum prophetatum est: Claude oculos &c. ne vnquam conuertantur, & sanem illos &c. Hic etiam correctio, & emendatio interdita monstratur: & respiscendi quoq; spes prorsus abscinditur. De quo tamen populo Apostolos, & ecclesiam primitiuam nouimus processisse, & tot milia hominum vna die baptisinate fuisse saluata.

*Fuerit olim
aliqui, & re
ges, & sacer
dotes.*

*Gene. 14. &
Heb. 7.*

Dicit, quod fuerunt hæc ante aduentum Christi, vt quidam figuratim, adhuc tamen in carnalibus actibus constituti, pariter Reges existeret, & pariter sacerdotes: quod sanctum Melchisedec fuisse, sacra prodit historia. Quod in suis quoq; diabolus est imitatus, vt pote qui semper, quæ diuino cultui conuenirent, sibi met tyrannico Spiritu vendicare contendit, vt Pagani Imperatores, idem & maximi Pontifices dicerentur. Sed cum ad verum ventum est Regem eundem, atque Pontificem, vltra sibi, nec Imperator Pontificis nomen imposuit, nec Pontifex regale fastigium vendicauit.

1. Pet. 2.

Quauis enim membra ipsius, id est, veri Regis, atque Pontificis, secundum participationem nature, & magnificè vt regem; in sacra generositate sumpsisse dicantur, vt simul regale ge-

*Post Christi
diuersa sunt
Pontifex, &
Imperator.*

nus, & sacerdotale subsistat: quoniam Christus memor fragilitatis humanæ, quod suorum saluti congrueret, dispensatione magnifica temperauit: sic actionibus propriis, dignitatibusq; distinctis officia potestatis vtriusq; discreuit, suos volens medicinali humilitate saluari: non humana superbia rursus intercipi, vt & Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro temporalium cursu rerum Imperialibus dispositionibus vterentur, quatenus spiritualis actio à carnalibus distaret incurfibus. Et ideo militans Deo, minimè se negotiis secularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus diuinis præsidere videretur, qui esset negotiis secularibus implicatus: vt & modestia vtriusque ordinis curaretur, ne extolleretur vtroque suffultus: & com-

2. Timoth. 2.

petens qualitatibus actionum specialiter professio aptaretur.

Ex

Ex quibus (inquit) apertè colligitur, à seculari potestate, nec ligari prorsus, nec absolui posse Pontificem.

Milit etiam epistolam eloquentè, & elegantè ad Faustum magistram, fungentè legationis officio Constantinopoli: in qua docet, nullum absolui posse ab errore præterito, nisi respiscat. Remitti culpa de præterito potest, correctione sine dubio subsequente: nam si deinceps finitur manfura peruersitas, nõ est benignitas remittentis, sed cõsentientis assensio.

Docet etiam solū Pontificè posse hæreticos damnare sine aliorum consensu: imò & quemlibet episcopum hoc posse. Et quòd non opus est noua damnatione ei, qui in errorem iam aliàs condemnatum incidit, sicut iste Achatius.

Appellationes etiã omnes ad ecclesiam Ro. licere deferre: ab ipsa verò nunquam appellare sacri canones sanxerunt.

Aliam etiam misit epistolam ad Anastasium Augustum, in qua & fidei zelum, & charitatem erga proximos argutè demõstrat, sic dicens: Duo sunt Imperator Auguste, quibus principaliter hic regitur mundus, authoritas sacra Pontificum, & Regalis potestas. In quibus tantò grauius est pòdus sacerdotum, quantò etiam pro ipsis Regibus, vel legibus hominum in diuino sunt examine ratione reddituri. Licet enim præsideas humano generi dignitate rerum: tamen præsulis diuinarum deuotus colla submittis, atq; ab eis causas tuæ salutis expectas, in quibus sumendis cœlestibus sacramentis, eisq; (vt competit) disponendis, subdi te debere cognoscis religionis ordine potius, quàm præesse.

Extat alia eiusdè epistola ad episcopos Dardanię de eiusdè Petri, & Achatij iusta dãnatione per sedè apostolicã facta.

Ex hac epistola citat Gratianus duo decreta.

Primū, quod repeti nõ possunt, quæ 30. annis quiete possidentur.

Secundū, quod non oportet ab eorum elemosynis abstinere post mortem, quibus in vita communicare non destitimus.

Aliam etiã scripsit epistolam ad Euphemiañ, in qua sanctissimè, & doctissimè illum cohortatur ad vnitatem fidei catholicæ, & vt Petrum, & Achatium hæreticos habeat.

Ordo veteris, & noui Testamenti, quæ sancta, & catholica Romana suscipit, & veneratur ecclesia, digestus Gelasio Papa cum 70. episcopis superioribus iam bis relatus est.

Concilium

*Concilium
Epaunense.*

CONCILIVM EPAVNENSE, tempore Gelasij primi Papæ, est prouinciale, tempore Sigismundi Regis celebratum. Fuerunt verò. 70. episcopi in hoc Concilio, in quo ediderunt. 40. decreta, quæ omnia ferè ad institutionem clericorum, & episcoporum, & ecclesiarũ pertinent. Sed ea, cum iam superius relata sint, maxime in Concilio Agathen. hoc loco recēfere non duximus necessarium. Ex præcipuis tamen hæc summa est.

Vt episcopi venatores non sint, nec accipitres habeant.

Vt clerici vagi ad communionem non assumantur.

Vt alterius episcopi clericus in alia ciuitate nõ constituatur.

Vt vnus monasterij sit vnus Abbas.

De correctione Abbatis peccantis.

Quòd clericus publicum iudicium non interpellet.

Ne illicitis horis clericus ambulet.

De pœnitentia homicidarum.

De confirmatione Canonum.

Finis Concilij Epaunens.

Decreta Anastasij Papæ.

*Anastasius. 2
Pont. 50. De
quo.*

D. 19. c. Anastasius.

Hic à Nestorians corruptus, viscerũ

*egestu penas
luis.*

A Anastasius secundus, natione Romanus, ex patre Fortunato, sedit annum vnum, menses. 11. dies. 24. Hic fuit temporibus Theodorici Regis, & Anastasij Imperatoris, cuius tempore multi clerici ab eius communione se subtraxerunt, etiã nõ solũ, q̄ cõmunicasset Photino Thessalonicensẽ. diacono sine Concilio episcoporum, & clericorum, qui cõmunis erat Achatio: sed quia occultè voluit reuocare Achatium, & non potuit. Qui nutu diuino subita morte percussus est.

Hunc recēferat aliq̄ inter hereticos, p̄pter cõionẽ Achatij, & Photini diaconi. Sed de hoc dixim⁹ i cõtrouersia. 4. supra. Scripsit epistolã ad Anastasium Augustum, i qua hæc cõtinentur:

Primum, quòd non sit temerè iudicandum, de his, qui ad Dominum migrauerunt.

Secundum, quòd magnopere sit contentio vitanda.

Tertiũ, vt Imperator quoscũq; potuerit, ad verã fidẽ pertrahat. Quartum, vt ipse monitis Apostolicis pareat.

Quintum, q̄ mali ministrando sibi tantummodo nocẽat, nõ ecclesiæ sacramenta cõmaculent: nec eos, qui per hæreticos sunt, aut baptizati, aut ordinati, portio lesiois attingat.

Decretum

Decretum eiusdem ex Gratiano.

Qui potest obuiare, & perturbare peruersos, & nõ facit, nihil est aliud, quàm fauere impietati eorum: nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. *Decreta Symachi Papæ.*

Symachus, natione Sardus, ex patre Fortunato, sedit annos. 15. menses septẽ, dies. 27. Hic fuit tẽporibus Theodorici Regis, & Anastasij Augusti. Fuit verò ordinatus sub contentione vnã cum Laurẽtio, Symachus in basilica Constantiniana, & Laurentius in basilica beatæ Mariæ, ex qua causa seperatus est clerus, & diuisus est Senatus. Sed schismaticis superatis, Symachus pauperum, & clericorum amator, & sustentator fuit. Eugeniũ fidelem Carthaginensẽ. ep̄m cum. 220. episcopis à Transiũdo Vandalorũ Rege in Sardinia prospectũ piẽ fouit. Hic decreuit, vt viuente Pontifice, de futuri subrogatione præsumat nemo. Hic inuenit Manichæos in vrbe, quorum simulachra, & codices cremans, ipsos in exilium relegauit. Innumeras ferè basilicas sanctorum construxit, & reparauit: & infinito auro, & argento eas donauit.

Hic constituit, vt omni die Dominico, & natalitiis martyrum, hymnus, Gloria in excelsis diceretur. Multos captiuos redemit. Fecit ordinationes quatuor in vrbe, presbyteros. 92. diaconos. 16. episcopos. 117. Sepelitur in basilica beati Petri. 14. Cal. Augusti, & cessauit episcopatus dies. 7.

Hic statuit, bona ecclesiæ non alienari, nisi magna, & pia causa exigente. *Decreta Symachi.*

Vt raptores viduarũ, vel virginum ecclesiæ cõione delectentur. *16. q. 1. Possessiones.*

Vt viduæ, & virgines diu in religioso proposito per tempus commoratae, vltra non nubant. *36. q. 2. Raptores.*

Vt nullus per ambitum ad episcopatum accedat. *27. q. 1. Neque viduas.*

SECUNDA SYNODVS ROMA.

sub Papa Symacho.

Congregauit Romæ synodum in basilica beati Petri, & cetera statuit, vt si quis, Papa superflite, pro Romano Pontificatu cuiquam quolibet modo fauorem præstare conuincitur, loci sui honore priuetur. *1. q. 1. Nullus itaque. 2. Synodus. 79. q. c. Si quis papa. D. 19. Si transiuit.*

Itẽ, quòd si Papa, morte præuētus, non potuerit de sui successoris

Q 2 cessoris

- cessoris electione antè decernere, is consecratur episcopus, quem cunctus clerus, aut certè pars maior elegerit.
- Ibidē. Si quis Papa.* Item, quòd qui ambientes, vel ambientium fautores, coniuuratoresq; prodiderit, non solum purgatus ab omni culpa videatur esse (etiam si fuerit particeps) verum etiam remuneratione dignissimus.
- Romana synodus. 3.* Aliam etiam synodum congregauit Romæ, anno Domini. 504. In qua cauetur sub anathematis pœna, ne bona ecclesiastica alienentur.
- Synodus. 4. Roma.* Congregauit ibidem, & aliam synodum, quæ dicitur Palmaris, tempore Theodorici, cuius iussu fuit congregata, vt Symachus à sibi obiectis criminibus se purgaret.
- Extat liber eruditus, & elegans Ennodij ecclesiæ Romæ diaconi pro defensione quartæ, & quintæ syno. Symachi Papæ, & 230. episcoporum.
- Ex quo desumptum est, huiusmodi decretum.
- 9. q. 4. Nonne directa.* Nonne directa sunt verba Canonum: Si quis clericorum ab episcopo suo ante sententiæ tempus pro dubia suspitione discesserit, manifestâ in eum manere censurâ? Lex enim ecclesiastica Pontificem ab allis accusatum prius, quàm sub luce obiecta constiterint, exigit non relinqui.
- 9. q. 3. Aliorũ hominũ.* Item, illud. Aliorum hominũ causas Deus voluit per homines terminare, sed sedis istius præfulem suo sine quæstione reseruauit arbitrio.
- Synodus Roma. 5.* Alia etiam synodus est Romæ congregata sub hoc Symacho, in qua approbatur superscriptus liber Ennodij diaconi, & ei datur eadem autoritas, quæ decretis synodorum, & ita iussus est inter actiones synodicas adscribi.
- Secundo.
- Statutum est decretum illud à multis antecessoribus synodaliter firmatum.
- 2. q. 7. Oues quæ.* Oues, quæ suo pastori commissæ sunt, cum nec reprehendere, nisi à fide exorbitauerit, nec vllatenus accusare possunt: quia facta pastorum oris gladio ferienda non sunt, quamquam reprehendenda rectè videantur.
- Eusebii Pap. 3. q. 1. Reintegranda.* Ex hac etiã synodo habetur in decretis, quòd nullus episcopus, aut clericus, ante sententiam suis bonis spoliatur, & si spoliatus fuerit, restituatur in omnibus.

Fuit

- Fuit & alia synodus Romæ sub Symmacho tēpore Theodorici Regis, ad ecclesiæ reformationē, & gubernationē congregata. In qua strictè, & sub pœna anathematis prohibetur. Ne vllus bona ecclesiæ à fidelibus oblata occupet, & quæ si propria possideat sine episcopi licentia.
- Quòd ferro abscondēda sunt vulnera, quæ fomenta nō sentiūt.
- Quòd iniustum iudiciũ, & definitio iniusta regio metu, vel iussu, aut à iudicibus ordinata non valeat.
- Extant eiusdem epistolæ aliquot, quas recensere superuacuum est.
- Synodus Ro. 6. contra inuafores rerũ ecclesiasticarũ*
- 16. q. 1. In ca. 16. q. 1. Ferro iniustum.*
- In conc. fol. 555.*
- CONCILIVM ILLERDENSE TEMPORE SYMACHI. 8. EPISCOPORUM HABITUM ANNO. 15. THEODORICI REGIS. IN HOC CONCILIO STATUERUNT CANONES SEQUENTES.**

Canon. 1.

VT clerici in obsidionis necessitate positi à sanguine humano (etiam hostili) se abstineant, admittantur tamen ad pristina officia post. 2. annos pœnitentiæ.

D. 50. De his

Canon. 2.

Quòd his, qui abortiuum faciunt, vel natos suos extinguunt, post. 7. annorum curricula cōmunio tribuatur.

Canon. 3.

Quòd monachi sine licentia Abbatis non ordinentur.

16. q. 1. Cum pro vilitate.

Canon. 4. De incastis.

VT his, qui se incestus pollutione cōmaculant (quousq; in ipso detestando, & illicito carnis cōtubernio perseuerant) vsq; ad Missam tantum catechumenorum in ecclesia admittantur, cum quibus etiam nec cibum sumere vllum Christianorum (sicut Apostolus iussit) oportet.

35. q. 2. C. 4. De his, qui in casti.

1. Corin. 5.

Canon. 5. De his, qui altario seruiunt.

HI, qui altario Dei deseruiūt, si subito in flenda carnis fragilitate corruerint, & Domino respiciēte, dignè pœniterint, ita vt si mortificato corpore cordis contriti sacrificiũ Deo offerāt, maneat in potestate Pontificis, vel veraciter afflictos nō diu suspendere, vel desidiosos prolixiori tempore ab ecclesiæ corpore segregare: ita tamen, vt sic officiorũ suorũ loca recipiāt, ne possint ad altiora officia vltius promoueri. Quòd si iteratò, velut canes ad vomitũ, reuersi fuerint, & veluti fues in volutabris iacuerint, nō solũ dignitate officij careāt, sed etiã sanctã cōmunionē (nisi in exitu) nō percipiāt.

D. 50. Hi qui

Q 3

Can.

Can. 6. De eo, qui vidua, vel religiosa virgini stuprum intulerit.

Qui pœnitenti viduę, vel virgini religioſę, vim ſtupri intulerit, ſi ſe ab eo ſequeſtrare noluerit, pariter à cõmunionẽ Chriſtianorũ, & cõſortio ſegregẽtur. Si verò illa, quę vim pertulit, ad ſanc̄tam religionem redierit, in illo ſolo ſententiã excõmunicatiõnis teneatur, quoaduſq; publicẽ pœniteat.

Canon. 7. De his, qui ſacramento ſe obligant.

22. q. 4. *Qui ſacramento.*

Qui ſacramẽto ſe obligauerit, vt litigãſ cũ quolibet, ad pacẽ nullo modo redeat: pro periurio vno anno à cõiõne corporis, & ſanguinis Dñi ſegregatus, reatũ ſuũ eleemoſynis, ſletibus, & quãtis potuerit ieiunijs, abſoluat. Ad charitatem verò, quã operit multitudinẽ peccatorũ, celeriter venire ſeſtinet.

Canon. 8. Si clericus ſeruum de eccleſia traxerit.

1. Petri. 4.

17. q. 4. *Nul-
lus clericor.*

Nullus clericorũ ſeruũ, vel diſcipulũ ſuũ ad eccleſiã cõfugiẽtẽ, extrahere audeat, vel flagellare præſumat. Quòd ſi fecerit, (donec dignẽ pœniteat) à loco, cui honorẽ nõ dederit, ſegregetur.

Canon. 9. De his, qui rebaptizati ſunt.

Can. II. *Nica-
na ſynodi.*

De his, qui in præuaricatione rebaptizati, ſine aliqua neceſſitate, vel tormento delapſi ſunt, placuit, vt circa eos illa Nicenã ſynodi ſtatuta ſeruentur, quã de præuaricatoribus cenſita eſſe noſcuntur.

Canon. 10. De his, qui iubente epiſcopo ab eccleſia exire contempnunt.

II. q. 3. *Qui
iubente.*

Qui, iubente ſacerdote, pro qualicunq; culpa ab eccleſia exire cõtempſerit, pro noxa contumeliã, tardius recipiatur ad veniam.

Canon. II. De clericis, qui in mutuam cõdem prorumpunt.

Si qui clerici in mutuam cõdem proruperint, prout dignitas officiorum in tali exceſſu contumeliã pertulerit, à Pontifice diſtriẽtius vindicetur.

Canon. 12. De his, qui contra canones ordinati ſunt.

Qui cõtra decreta Canonũ indiſcretẽ clericos vſq; nũc ordinauerũt, eis Dñs, vel ſancta, & eccleſiaſtica charitas ignoſcat. Amodò verò ſi in tali aũſu proruperint, decretũ Canonum, quod circa eorũ perſonas ſtatutum eſt, obſeruetur.

Canon. 13. De catholicis, qui filios ſuos hereticorum baptizati tradiderunt.

Catholicus, qui filios ſuos in hæreſi baptizãdos obtulerit, oblatio illius in eccleſia nullatenus recipiatur.

Can.

Can. 14. De ſacerdote moriente.

Cum ſacerdos moritur, res eccleſiã non diripiuntur, ſed fideliter obſeruentur.

Sergius epiſcopus relegi, & ſubſcripſi. Gratus epiſcopus directus à Domino meo Stephano epiſcopo, his conſtitutionibus interfui, & ſubſcripſi.

Ex hoc Concilio citat Gratianus quatuor Canones.

Primum, quòd in diebus quadrageſime nuptias celebrare non licet.

Non oportet à .lxx. vſq; in octauã Paſchã: & tribus hebdomadibus ante feſtiuitatẽ ſancti Ioannis Baptiſtã: & ab Aduentu Domini vſq; poſt Epiphaniã nuptias celebrare. Quod ſi factum fuerit, ſeparentur.

Secundum.

Non prohibetur à ſacris ordinibus, qui à medicorum in-
ciſione claudis efficitur.

Tertium.

Statuitur quomodo clericus infamatus debeat ſe purgare ſeptem teſtibus, & iuramento: vt fecit Leo Papa coram Cæſare Carolo. Et ſi hoc facere non potuerit, ſuſpendatur vſq; ad dignam ſatiſfactionem.

Quartum.

Statuitur, quòd ſacerdos ad baptizandi officium, & ad veſtimenta altaris lauanda, debet habere propria vaſa.

*D. 55. Si quis in iſurmitate
2. q. 4. Presbyter.*

*De cõſe. d. 4.
Ois pſbyter.*

CONCILIVM VALENTINVM

Concilium prouinciale. 6. eporũ, circa tẽpora etiam Symachi celebratum eſt in Valẽcia Hiſpaniã, Theodorici Regis anno. 15.

Cap. 1. Vt euangeliũ poſt Apoſtolum legatur.

Inter cãtera, hoc eſſe cenſuimus obſeruandũ, vt ſacroſancta Euãgelia, ante munerũ illationẽ in Miſſa Catechumenorũ, in ordine lectiõnũ, poſt Apoſtolũ legãtur: q̄tenus ſalutaria Chriſti p̄cepta, vel ſermõnes ſacerdotis, nõ ſolũ fideles, ſed etiã Catechumeni, ac pœnitẽtes, & oẽs, q̄ e diuerſo ſunt, audire licitum habeãt. Sic enim Pontificũ prædicatione audita, nonnullos attractos ad fidẽ euidenter ſcimus.

Cap. 2.

Statuitur, qualiter epiſcopus defunctus per viciniorẽ epiſcopum ſit honorificẽ tumulandus, & eius exequiã celebrandã.

Cap. 3.

Clericus præterea vagus, atq; inſtabilis, & epiſcopi ſui præceptis minimẽ obediens, & cõmunionẽ, & honorem priuetur.

Finit Concilium Valentinum.

Q 4 Decreta

Decreta Hormisdæ Papæ.

Hormisdæ Pont. 54. Tempore huius fuit Boetus Scuerin⁹.
Hormisdæ, natione Campanus, ex patre Iusto, de ciuitate Frusinona, sedit annos. 9. dies. 17. tēporibus Theodoric Regis, & Anastasij Augusti. Hic Pont. Regibus fuit charus, hæreticis exosus, & in ecclesiã magnificus Nuptias publicè agi decreuit. Manichæos, palàm cōbustis libris, opprefsit. Ab Anastasio Imperatore contēptus, in quiente, Imperatoris esse imperare, non imperata Pont. vel cuiusuis recipere. Sed à Iustino confirmatus, ecclesiarum pacem obtinuit.

Argumentum epistolæ Hormisdæ papæ.
 Scripsit epistolam ad episcopos Hispaniæ, exhortans eos ad obseruantia veterū Canonum, & imprimis docet eos, qui ad clerū promouētur, debere aliis esse præstātiores. Nam longa debet vitam suã probatione monstrare, cui gubernacula cōmituntur ecclesiæ. Non negamus esse in laicis Deo placitos mores, sed milites suos probatos sibi quærunt instituta fidelia: & prius debent exemplum religiosæ conuersationis de se potius aliis præstare, quàm sumere: & oportet emendatiorem esse populo, quē necesse est orare pro populo, ideoq; nullus ex pœnitentibus debet ordinari. Quis enim eum, quem paulò antè iacentem viderat, veneretur antistitem.

Secundò.
 Adinonet secundò, vt pro episcopatu premium non accipiatur, ne spiritualia vilescant, dum pretio emuntur, & Domino corripiantur: sicut Simon Magus Spiritum sanctum mercari volens. Nam quis non vile putat, quod venditur? Sed ita debet fieri electio, vt in graui murmure populo diuinum credatur esse iudicium.

Tertiò.
 Tertiò, vt bis in vno quoq; anno prouincilia Cōcilia celebrentur: vt circa res ecclesiasticas recta disponant, & derectè dispositis, Deo gratias agant.

Epistolæ 2. Hormisdæ.
 Scripsit, & aliam epistolam ad episcopos Hispaniæ, in qua ponitur Ioannis episcopi Constantinopolitani professio, propter clericos Oriētales, qui eius cōmunionē poposcerant: & docet, quomò sint rescipiēdi ad ecclesię fidē, qui antè fuerāt errores Nestorij, Eutychis Achatij, & aliorū sequuti.

Epistolæ 3. Hormisdæ.
 Aliam etiam misit epistolam ad Epiphanium Constantinopolitanum episcopum de reconciliatione Romanæ, & Constantinopolitanæ ecclesiæ, Deo gratias agens, quòd hoc beneficium suis temporibus exhibuerit.

Aliam

Aliam scripsit epistolam ad Salustium Hispalensem episcopum, cui commisit vicē suam super prouinciam Beticam, & Lusitaniam: admonens, vt in omnibus statuta à patribus decreta obseruare faciat.

Aliam etiam misit ad episcopos Beticæ, in qua eis gratulatur, quòd pacem diu desideratam inter se composuerint.

Habentur etiam epistola Iustini Imperatoris ad Hormisdam Papam, rogans pro pace, & vnitate ecclesiarum, maxime Hierosolymitanæ, sed nihil speciale continet annotatione dignum.

Extat etiam deprecatio Hierosolymitanorum clericorū, & Abbatum, ad eundem Iustinum, In qua ei supplicant, vt pacem, & vnitatem ecclesiarum pro virili conetur procurare, & offerunt ei libellum, in quo ostendunt, qualiter de sancta Trinitate, & de Iesu Christi domini nostri incarnatione sentiant, iuxta decreta à sanctis Pontificibus in conciliis Nicæno, & Chalcedonensi.

Ex hoc Pontifice citat Gratianus decretum, quo statuitur, ne ille, qui in monasterio reclusus est, vt pœnitentiam agat, ordinetur presbyter.

Item, quòd nullus fidelis, cuiuscunq; conditionis, sit occultè nuptias faciat, sed benedictione accepta à sacerdote, publicè nubat in domino.

Ibi etiam statuitur, ne aliquis ad matrimoniū cōpellatur.

CONCILIVM AVRELIANENSE tempore Hormisdæ. In hoc concilio primùm habetur epistola Clodouei regis Franciæ ad synodum, in qua profitetur se pariturum præceptis ecclesiæ, & Papæ de non captiuandis clericis, monialibus, & seruis ecclesiarum, nec eorum filiis, &c. & de captiuatis reddendis.

Secundo loco habetur rescriptū synodi ad eundē regē in quo primò, continetur de homicidis, adultis, & furibus, si ad ecclesiam confugerint: vt ab ecclesiæ atriis, vel domo episcopi eos abstrahere omnino non liceat.

Secundò. De raptoribus verò, si ad ecclesiam raptor cum rapta confugerit, & foeminam ipsam violentiam pertulisse confiterit, statim liberetur de potestate raptoris: & raptor

Q 5. mor-

mortis, vel pœnarum impunitate concessa, aut ad feruendum subiectus sit, aut redimendi se liberam habeat facultatem.

Tertiò. De obligationibus, vel agris, quos dominus noster Rex ecclesiæ cõtulerit, id esse iustum definimus, ut in reparationibus ecclesiarum, alimoniis sacerdotum, & pauperum refectioe, vel redemptionibus captiuorum, quicquid Deus in fructibus dare dignatus fuerit, expendatur.

D. 54. Si feruus. Quartò. Si feruus, nesciente domino, sciente tamen episcopo, ordinatur, teneatur episcopus eius pretium in duplo reddere domino, & ipse permaneat in ordinibus. Si vero, ignorante episcopo, id ipsum facere teneatur, qui illum ordinandum obtulerit.

D. 81. Si diaconus. Quintò. Si diaconus, aut presbyter, crimen capitale commiserit, simul & ab officio, & communione pellatur.

D. 82. Episcopus. Sextò. Episcopus pauperibus, vel infirmis, qui debilitate faciente, non possunt suis manibus laborare, victum, & vestitum in quantum possibilitas habuerit, largiatur.

Septimò. Ne superstes frater thorum defuncti fratris ascendat. Nec se quisquam amissæ vxoris sorori audeat fociare.

Annotet episcopus. Octauò. Quòd Abbates Episcopis, monachi Abbatibus sint subiecti.

18. q. 2. Abbas. Nonò. Quòd monachus in monasterio orarium, vel zonas non habeat.

27. q. 1. Monachus. Decimò. Quòd præscriptio non habeat locum in rebus ecclesiæ.

16. q. 3. Si episcopus. Vndecimò. Quòd ante Paschæ solennitatem non quinquagesima, sed quadragesima teneatur.

De cõse. d. 3. sacerdotibus. Duodecimò. Quòd Rogationes. i. Litanie ante Ascensionem domini celebrentur: ita ut præmissum triduanum ieiunium in dominicæ Ascensionis solennitate soluatur: per quod triduum serui, & ancillæ ab opere relaxantur.

De cõse. d. 3. Episcopus. Tertiodecimò. Quòd episcopus, si infirmitate non fuerit impeditus, ecclesiæ, cui proximus fuerit, die dominico deesse non debet.

Alia multa sancita sunt circa partitionem honorum ecclesiasticorum, & basilicas construendas, & honestatem monachorum, & clericorum, &c. Subscriperunt in hoc Concilio. 33. Episcopi.

Concilium

CONCILIVM GERVNDENSE, Concilium est prouinciale, tempore Hormisdæ Papæ. Celebratũ est Gerunden. anno. 7. Theodorici Regis, in quo

Primò statuitur. Vt vnaquæq; prouincia in officio ecclesiæ vnum ordinem teneat. De cõse. d. 2. Institutio.

Secundò. Vt expleta solennitate Pentecostes in sequenti septimana à quinta feria in sabbatũ, per hoc triduum abstinentia celebretur.

Tertiò. Vt Catechumeni baptizentur die, vel vigilia Paschæ, & Pentecostes. Cæteris solennitatibus tantum infirmi. De cõse. d. 4. Catechumeni.

Quartò. Vt paruuli, si infirmari cõtingat, eodem die, quo nati sunt, baptizentur.

Quintò. Vt in omnibus diebus post matutinas, & vesperas oratio dominica à sacerdote proferatur. De cõse. d. 5. Id semper.

Alia statuuntur circa honestatem, & vitam tam clericorum, quam ordinandorum.

CONCILIVM CAESARA VG V- Concilium Caetanum à duodecim episcopis celebratum. In quo pri-

mum statuitur, ut mulieres fideles ad virorum alienorum cõtium, & lectionem non accedant, nec ad ipsas legentes alij studio, vel discendi, vel docendi conueniant, ut Apostolus stolus iubet. I. Cor. 14. et I. Timoth. 2.

Item. Ne quis ieiunet die dominica causa timoris, aut persuasionis: nec quadragesimæ diebus ab ecclesijs fideles desint, nec habitent in latibulis cubiculorum, aut montium, qui in suspitionibus perseuerant. De cõse. d. 3. Ne quis.

Item, Eucharistiæ gratiam si quis probatur acceptam non consumpsisse in ecclesia, Anathema sit in perpetuum.

Item. Vicefimo, & primo die, id est, à 16. Calendas Ianuarij vsq; in diem Epiphaniæ, quæ est octauo Idus Ianuarij, continuis diebus nulli liceat de ecclesia se absentare, nec latere in domibus, nec secedere ad villam, nec montes petere, nec nudis pedibus incedere, sed ad ecclesiam concurrere, quod qui non obserauerit, Anathema sit in perpetuum.

Item. Ne quis doctoris nomẽ sibi imponat præter has personas, quibus est concessum, secundum quod scriptum est.

Item, q.

Heb. 5. Item, q̄ virgines nō velentur, quę se Deo vouerūt, nisi, 40. annorum probata ætate, quam sacerdos comprobauerit.

Decreta Ioannis. 1. Papa.

Io. 1. Pōr. 53. **I**oannes, natione Tuscius, ex patre Constantio, sedit annos duos, menses nouem, dies. 17. temporibus Theodorici Regis, & Iustini Augusti Christiani. Hic à Iustino Constantino poli honoratus, Theodorici Regis iussu (paulopōst in Vulcani ollam deiecti) carceris pedore, fameq; consumptus, Rauenennæ martyrum numero est adscriptus.

Tēpore bui⁹ floruit. B. Be nedictus. Scripsit epistolam ad quendam Zachariam Archiepiscopum, ex qua illud decretum, quod supra retulimus, desumptum est, Oues quæ suo pastori. &c.

Vide su. pag. 242. *2. q. 2. In scripturis.* Item illud, ubi dicitur, quod nullus episcopus vocetur ad Concilium, nec accusetur, donec omnia, quæ ab illo fuerint ablata, restituantur.

Aliam misit ep̄os Italiæ, de Theodorico Rege, hortās eos, vt pestem Arrianā conētur pro virili extirpare, & eorū ecclesias catholicas consecrent, non timentes minas Theodorici.

Decreta Felices Papa.

Felix. 4. Pōtif. 54. **F**oelix, natione Saminius, ex patre Castorio, sedit annos quatuor, menses duos, dies. 13. fuit temporibus Theodorici Regis, & Iustiniani Augusti. Hic diuis medicis Cosmo, & Damiano templum Romæ dedicauit. Huius temporibus consumpta est incendio basilica sancti martyris Saturnini, quàm à solo denuo extruendam curauit. Et vixit vsq; ad tēpora Athalrici.

In quibus locis missa sit celebranda. Scripsit epistolam ad episcopos omnes per diuersa loca constitutos, in qua.

Deut. 12. Primū habetur, Missam nō debere celebrari, nisi in sacris dño locis, nisi magna cōpulerit necessitas. Quoniā scriptū est: Vide, ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris: sed in loco quem elegerit dominus Deus tuus.

De cōf. d. 1. Si cut non alii. Sicut enim non alij, q̄ sacriati dño sacerdotēs debent missas cantare, nec sacrificia super altare offerre: sic non in alijs, q̄ in dño cōsacris locis. i. in tabernaculis diuinis precibus à Pontificibus delibatis, missas cātare, aut sacrificia offerre licet. Non ergo licet in domibus oblationes celebrari ab episcopis, & presbyteris. Idem habetur concil. Laodiceñ.

Cap. 26. & 58.

Decreta

Decreta Bonifacii. 2. Papa.

Bonifacius, natione Romanus, ex patre Sigibuldo, sedit annos. 2. dies. 26. tēporibus Athalrici regis hæretici, & Iustiniani Augusti. Hic cū Dioscoro ordinatur sub contētiōne, Dioscorus ordinatur in basilica Cōstātiniana, Bonifacius verò in basilica Iulij, & fuit dissensio in clero, & Senatu dies. 26. Quo tēpore defunctus est Dioscorus & quieuit seditio.

Hic clericos a laicis in ecclesia segregauit. Hic Bonifacius instituit, ne quispiam sibi episcopatu successorē deligeret, qd' postea multi Pōtīfices confirmarunt.

Extat epistola eiusdem ad Eulalium Alexandrinum episcopum, de reconciliatione Carthaginēsis Ecclesiæ, ostēdens per diuinam sapientiam optimē constitutum, vt maiora minoribus subdantur: & omnes episcopi, episcopo Romano. Et hinc desumptum est decretum illud.

Ad hoc dispensationis prouisio gradus diuersos, & ordines constituit esse distinctos, vt dum reuerentiam minores potiores exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vera concordia fieret, & ex diuersitate contentio, & rectē officiorum gereretur administratio singulorum: neq; enim vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi manus causa differentię ordo seruaret.

Extat etiam epistola precum Eulalij episcopi Carthaginensis, & Iustini prædicti principis pro reconciliatione suæ ecclesiæ, in quo se submittit Romano Pontifici, asserens esse veram salutem in ecclesia Romana, & veram fidem, & non extra illam: & Anathematizat omnes hæreticos, qui oppositum tenent, & statutis Rom. Pont. contradicunt.

Decreta Ioannis. 2. Papa.

Ioannes, qui & Mercurius, natione Romanus, ex patre Proiecto de Cælio monte, sedit annos. 2. menses quatuor, dies. 6. Fuit temporibus Athalrici, & Iustiniani: cuius tempore idem Imperator Iustinianus misit fidem suam in scripto sub chirographo proprio ad sedem Apostolicā per episcopos Apatium, & Demetrium, cum ingentibus donis auri, & gemmarum.

Scripsit vnam epistolam ad Valerium episcopum, in qua ostendit, quod filius est patri æqualis, congestis multis, & probatissimis sacrarum literarum testimonijs.

Con-

Concilii Toletanum. **CONCILIVM TOLETANVM.**

2. Anno. 5. Amalrici Regis.

Primum decretum. In hoc Concilio primum statutum est, ut clerici, quos parentes ab infantia clericatus officio mancipauerunt, si post velint ad nuptias accedere, permittantur. Et idem de monachis: & cum peruenerint ad annum. 18. eorum voluntas requiratur, & non antea, nec subdiaconatus officium ante. 20. & diaconatus ante. 25. accipiant.

Secundum. Similiter placuit, ut nullus clericorum à gradu subdiaconatus, (ut supra) in consortio familiaritatis habeat mulierem, vel ingenuam, vel libertam, vel ancillam, &c.

Tertium. Item, quod qui in terris ecclesie agellos, siue vineolas, seu alia edificia fecerit: illa testamento legare non possit, sed ecclesie relinquat.

Habetur etiam hic edictum piissimi Imperatoris Iustiniani, fidei confessionem continens, & refutationem haereticum, quae aduersantur catholicae Dei ecclesiae, Ioanni Papae 2. transmissum, ut patet in vita eiusdem in libro Pontificali: in quo optime, & satis prolixè ostendit in sancta Trinitate tres personas, vel proprietates, & vnà essentiam, & naturam: in Christo verò duas naturas, vnā personam, duas naturas. Beatam verò virginem proprie dici genitricem Dei. Et vltimò ostendit, haereticos, & post mortem posse anathematizari. Hoc probat multis rationibus, & sanctorum testimoniiis.

In fine primi tomi habetur epistola Pontiani episcopi ad eundem Iustinianum Imperatorem, illius fidem, & religionem collaudans: supplicans tamen, ne Theodorum haereticum post mortem iubeat anathematizari. nam licet eius dicta possimus respicere, non tamen authorem damnare: nam si viueret, posset errorem admonitus corrigere.

Decreta Agapeti Papae.

Agapetus Pö. tit. 57. **A**gapetus, natione Romanus, ex patre Gordiano profecto, sedit menses vndecim, dies. 18. Hic à Theodoro rege Gothorum, Constantinopolim legatus missus, Iustinianum Imperatorem ab Arrianis in Constantinopo. synodo (vbi mortuus est) auertit. de cuius vita, ac morum sanctimo-
Hiic dñicas processiones instituit.
De cõsc. d. 1. nia Gratianus dicit: Agapetus Papa, vas catholicum, euāgelij

lij tuba, præco iustitiæ, sacra altaris, sedisq; velamina, sacrilegis Anthemij infecta fabulis, suis catholicis precibus deleuit. Cuius corpus Romam translatum est.

Extat elegas, & catholica epistola eiusdem ad Anthemiū episcopum de duabus naturis in vno Christo. *In. 2. Tomo concii. fol. 1.*

Decreta Silverii Papae.

Silverius, natione Campanus, ex patre Hormisda episcopo Romano, ex matrimonio tamen natus, sedit annum vnum, menses quinq; dies vndecim. Qui, quoniam noluit reuocare Anthemiū haereticū in locum suum, quē deposuerat Agapetus Papa propter haeresim, præcepto Auguste, missus est in exilium ad Pontianas, vbi, accusante Vigilio, martyriū pertulit. De obitu autem eius, vide in exemplaribus. *Silverius Pö. tit. 38. Tépore huius Neapolis capta est, & Belisarius Roma potitur. In. 2. To. f. 2.*

Decreta Vigilii Papae.

Vigilius, natione Romanus, ex patre Ioanne cõsule, sedit annos. 17. menses. 6. dies. 26. Hic Constantinopolim Theodora Imperatricis iussu tractus, in quinta principali synodo cõtra Theodorū Constantinopolitanū patriarchā, Eutychi, Arriōq; dissentiēs, flagris expirauit, & sanctis adnumeratus est. Obitus eius diffusius scribitur in exemplaribus. *Vigilius Pont. tit. 59. Vide in. 2. tomo fo. 3.*

Extat epistola eiusdem ad Eutherū, in qua cum instruit, quid iuxta catholicam disciplinam teneat apostolicæ sedis authoritas. Diuisa est in septem capita.

In primo agit de Priscillianistis, qui ab esu carnium se subtrahunt, dicens:

Hæc igitur sequentia Patrum venerabilium constituta, specialiter eos censuerunt esse damnandos, qui, cum carnibus abstinerent, ea quoq; credebant esse vitanda, quæ carnibus fuisse videbatur admixta. Nam & ipse Dominus noster Iesus Christus ita præmonuit, dicēs: Non, quod intrat in os, coinquinat hominem: sed quæ procedunt de ore, hæc sunt, quæ coinquinant hominem. Quapropter nec abstinentiam Deo placitam reprobamus, nec eos, qui execrantur Domini creaturam, recipimus in nostra societate. *Vide etiã supra. pag. 23. Matth. 15.*

In secundo agit de trina renascentium mersione, dicens: De baptismo quoq; solemniter adimplendo, similiter, quid Apostolica, vel sanxerit, vel obseruet authoritas, in subiectis tua charitas euidenter agnoscat. Illud autē nouelli esse iudicamus.

camus erroris, quòd cùm in fine Psalms ab omnibus catholicis (ex more) dicatur Gloria patri, & filio, & spiritui sancto, aliqui (sicut indicas) subducta vna syllaba coniunctiva, perfectum conantur minuere vocabulum Trinitatis, dicendo: Gloria patri, & filio spiritui sancto. Quauis ergo ipsa nos ratio euidenter edoceat, quia subducta vna syllaba, personam filij, & spiritus sancti, vnam quodammodo esse designent: tamen ad errorem talium conuincendum sufficit, quòd Dominus Iesus Christus, designans in inuocatione Trinitatis credentium debere baptismum celebrari, dixit: Ite docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & filij, & spiritus sancti. Ergo cùm non dixerit, in nomine Patris, & filij spiritus sancti, sed æqualibus distinctionibus patrem, & filium, & spiritum sanctum iusserit nominari: constat illos omnino à doctrina dominica deuiare, qui aliquid huic voluerint cõfessionis derogare. Qui si in errore permanserint, socij nobis esse non possunt.

Contra eos, qui filij & spm̄ sanctum dicunt vnam esse personã. Matth. vlti.

De rebaptizatis ab Arrianis.

In tertio agit de his, qui ab Arrianis iterum baptizantur sic dicens: De his etiam, qui baptismatis gratia salutaris accepta, apud Arrianos iterum baptizati profundæ voraginis sunt morte demersi, quid per singulos ordines, vel ætates antecessorum nostrorum decreta censuerunt, quæ multiplici sunt digesta ratione, è nostro scrinio releuata capitula, his subiecta direximus. In quibus tamen illud speciali charitate etiam cõuenit obseruari, vt quia pro peccatis plurimis in gentibus iniquitas ipsa surrexit, in æstimatione fraternitatis tuæ, aliorumq; Pontificum per suas dioceses relinquatur: vt si qualitas, & pœnitentis deuotio fuerit approbata, indulgentiæ quoq; remedio sit vicina. Quorum tamẽ reconciliatio non per illam impositionem manus, quæ per inuocationem sancti spiritus fit, operatur: sed per illam, qua pœnitentiæ fructus acquiritur, & sanctæ communionis restitutio perficitur.

Decõsec. d. i.

De fabrica. In quarto agit de ecclesiarum restauratione in fabricis, quid sit obseruandum, dicens: De fabrica verò cuiuslibet ecclesiæ, si diruta fuerit, instauranda, & si in eo loco consecrationis solennitas debeat iterari, in quo sanctuaria non fuerint, nihil iudicamus officere, si per eam minimè iactetur aqua

aqua exorcizata: quia in consecratione cuiuslibet ecclesiæ, in qua Spiritus sancti ara non ponitur, celebritatem scimus tantum esse missarum. Et ideo si qua sanctorum basilica, à fundamentis fuerit innouata, sine aliq̄ dubitatione, cū in ea fuerit missarum celebrata solennitas, totius consecratio sanctificationis implebitur. Si verò sanctuaria, quæ habebant, ablata sunt, rursus earum depositione, & missarum solennitate reuerentiam sanctificationis accipiet.

In quinto agit, de Paschæ festiuitate, & precum ordine, ac missarum solenniis.

In sexto agit, quòd in nomine Trinitatis debeat baptizari, sic dicens: Si quis episcopus, aut presbyter iuxta præceptum Dñi non baptizauerit in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, sed in vna persona Trinitatis, aut in duabus, aut in tribus patribus, aut in tribus filiis, aut tribus paracletis, proiciatur de ecclesia Dei.

In septimo agit de primatu ecclesiæ Romanæ, sic dicens: Nulli vel tenuiter sentienti, vel pleniter sapienti dubium est, quòd ecclesia Romana fundamentum, & forma sit ecclesiarum, à qua omnes ecclesias principium sumpsisse nemo rectè credentium ignorat. Quoniam licet omnium Apostolorum par esset electio, beato tamen Petro cõcessum est, vt cæteris præmineret, vnde & Caphas vocatur, quia caput est, & primus omnium Apostolorum. Et quod in capite præcesit in membris sequi necesse est. Quãobrem sancta Romana ecclesia eius merito, Domini voce consecrata, & sanctorum patrum autoritate roborata, primatum tenet omnium ecclesiarum: ad quam tam summa episcoporum negotia, & iudicia, atq; quærelæ, quàm & maiores ecclesiarum quæstiones (quasi ad caput) semper referenda sunt. Nam & qui se scit aliis esse præpositum, non molestè ferat, aliquẽ esse sibi prælatum. Ipsa namq; ecclesia, quæ prima est, ita reliquis ecclesiis vices suas credidit largiendas, vt in parte sint vocatæ sollicitudinis, non in plenitudine potestatis. Vnde omnium appellantiun Apostolicam sedem episcoporum iudicia, & cunctarum maiorum negotia caufarum eidem sanctæ sedi referuata esse liquet, præsertim cùm in his omnib⁹ eius semper sit expectandum consultũ, cuius tramiti, si quis obuia-

Ioan. I.

Ro. eccle. mater sacerdotalis dignitatis & ecclesiasticæ magistræ rationis.

R re

re tentauerit, sacerdotum causas se non sine honoris sui periculo apud eandem sanctam sedem nouerit redditurum.

*Cōstātinop.
synodus. 5.*

30. CONSTANTINOPOLITANA SY-
nodus quinta, circa tēpora prædictorū Pōtificū Agapeti,
Siluerij, & Vigilij celebrata est, præsidēte Menna Patriar-
cha, sedentibus verò multis alijs ep̄is Oriētalis ecclesiæ, &
paucis quibusdā, qui ex Italia uenerunt. Qui oēs numero
fuere. 165. Cōgregata est synodus anno Dñi. 553. Iustiniāni
verò imperij. 26. contra Petrū Anthymū, Seuerū, & Zoarā
hæreticos. Petrus archiepiscopus Antiochenus tenuit in
Trifagio addendā esse crucē, id est, Trinitatem esse crucifi-
xam, & diceretur, Sanctus, Sanctus, Sanctus, qui crucifi-
xus est pro nobis, ubi necesse erat, aut confundi personas
Trinitatis, aut negare duas naturas in Christo. Cōtra hūc
scripserunt plures episcopi Oriētales. Et contra Theodo-
rū, Mopsuestenum, & cōplices. Siquidē negarūt ij Mariā
Dei genitricem esse: quod damnatum iam erat in tertia sy-
nodo. Damnauit etiā hæc synodus Origenē, & Euagri-
onem, cum eorum scriptis: quæ omnia in secundo tomo cō-
scripta sunt, quapropter hic ea præscidimus, lectorem il-
luc destinantes. Epistolā tamen Felicis Papæ cōtra ipsum
Petrum scriptam hic subicimus, quia lectioe digna est,
& à memoria hominum nunquam excidenda.

*In. 2. to. Cō.
6. 7. 8. 9.*

*Fluxerunt à quarta synodo vsq; ad hanc quintam anni. 97. P. fellus
verò ponit. 102. annos.*

Epistola Felicis Papæ Romæ, ad Petrum Episcopū An-
tiochiæ monitoria, quoniam nō oportet addere in trifagio,
crucifixus propter nos.

Hier. 9.

Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem la-
chrymarū? Qualē autē, & dignū sletum adducā ani-
mæ meæ, condolens Domini, & Saluatoris nostri Iesu Chri-
sti, sanctæ catholicæ, & Apostolicæ ecclesiæ? Ipsa enim plo-
rans plorauit super filios, & filias suas, & non est, qui con-
foletur eam ex omnibus, qui diligunt eam. Vniuersi tyran-
ni, & hæresiarchæ persequentes ipsam, apprehenderunt
eam per te (frater honoratissime) & affligentes ipsam fa-
cti sunt in caput eius. Omnis decor ipsius, quantum in te
est

Tbreno. 1.

est, factus est ad nihilum. Videntes inimici eius, gauisi sunt
super perditione filiorum eius. Quos enim fouerat, quos
enuitrierat, quos ad mensuram ætatis perduxerat, lacteque
pauerat Prophetis, & Apostolicis doctrinis, hos tu vno
temporis momento veneno necasti. Quemadmodum enim,
qui piscatione sectantur, hamum eicā contegunt, & ex
improviso capiunt pisces: sic & tu angelicæ laudationi ad-
ditionem induxisti, & trifagiæ deprecationi, quasi pieta-
tis obtentu, diram impietatem excogitasti. Ex pluribus
enim Orientalibus prouincijs literas suscepimus, signifi-
cantes nobis, quomodo veneratio tua dudum sopitum Va-
lentiniani dogma resumpsit, & irritatur à vobis Saluatoris
incarnatio, quodque in Manichæorum dogma, & Arrij, &
Apollinaris, Pauliq; Samosatani incidistis. Dicere enim vni-
genitum filium, & Dominum nostrum Christum Iesum
perfectum non esse in deitate, atque in humanitate perfe-
ctum, nec ipsum subiisse passionem crucis: sed vnam verbi
Dei naturam incarnatam, corpusq; Domini sine anima, &
mente, Apollinaris hæresim roborat. Ille enim ignorauit,
quod ab ipsis mundi nascentis exordijs primū anima pri-
mi parentis nostri mortua est, vel in mortem præcipitata est;
atq; ita demum corpus. Dicitur quippe illi est à Deo: In qua
cunque die comederis de ligno scientiæ boni & mali, morte
moreris. Itaq; iuxta latam in illum à Deo sententiam, qua
die comedit ex ligno, in ipsa secundum animam mortuus
est. Nam ipsius corporis mors post nongentos, & triginta
annos cōtigit. Itaq; Deus donum non dimidiatum fecit, sed
totum simul Adam ex vtero virginis sumpsit, vt etiam per-
ditum totum saluum faceret. Idcirco & Dominus ipse dice-
bat: Ego animam meam pro ouibus pono. Valentini, item &
Martionis, Manichæorumq; ac Gentiliū innouare vis do-
gmata. Si enim Deus est, qui diuisibiliter, atq; substantiali-
ter est mortuus, similiter & sanctus spiritus Deus, & ipse di-
uisibiliter, ac substantialiter inuenietur, sicq; iuxta tuam, &
illorum rationem tres dii erunt, ac per hoc plurimum deorum
inualescet error, quātumq; in te est, euacuabitur illud: Au-
di Israel, Dominus Deus tuus, Deus vnus est. Item quod ait
Ieremias: Hic Deus noster, non reputabitur alius ad eum.

*Pulchre com-
paratio.*

Gen. 2.

Gen. 1.

Ioan. 10.

Deut. 6.

Baruch. 5.

Ioan. 17.

Similiter & Dominus: Vt cognoscant te solū verum Deum. Cumq; scriptura diuina vnum Deum, sanctam & indiuiduā Trinitatem prædicet, tu, & hi, qui ante te fuerunt hæresarchæ, tres deos dogmatizari ausi estis: alium quidem dicentes Deum patrem præter filium, & alium Deum filium præter patrē. Rursusq; alium deum spiritum sanctū præter patrem, præter filium: & alium deum filium præter patrem. Rursusq; alium deum spiritū sanctum præter patrem, & filium. Atq; alium quidem mortale, & nouiter genitū, alium verò æternum, atq; immortalem. In his autem noxijs verbis tuis cōtraria sentire vis patribus, qui in Nicæa, & qui in Constantinopoli, atq; Chalcedone conuenerunt, qui & consubstantialem roborarunt, & vnam deitatem patris, & filij, sanctiq; spiritus prædicarunt, atq; Arrij amentiam confuderūt, At verò tu in ecclesia ausus es dicere, q̄ vnus increata, atque indiuiduæ Trinitatis passio subijt: & per hoc consubstantialem quoq; soluere niteris, ac Deum subijcere numero. Si enim vnus sanctę Trinitatis, & coæternus, qui crucifixus est Deus (hoc est) filius: sunt autem duo sanctę Trinitatis pater, & spiritus sanctus, dicuntur autem dij, & non (vt habet vera ratio) Deus (sicut tradiderunt nobis, qui ipsi inspexerunt, & ministri fuerunt verbi) inueniris quoq; consubstantialem soluere. Quippe mortale, & immortale consubstantialia iam esse non possunt, roborabitur autem sic pluralitas deorum, dum tres dij Christianis auribus ingeruntur. Cū itaq; scriptū sit, Verbum caro factum est, & Deus erat verbum, non alius Deus verbum, præter patrem inuenietur: verbum, non simpliciter, sed verbum substantiale, & Deus filius inuenietur, vt ex vilitate nostra identitatem substantiæ patris, & verbi, & sancti spiritus agnoscamus. Nos em̄ nō alij præter verbū nostrum inueniemur. Quoniam igitur vnigenitus Dei filius, qua ratione verbum est propria substantia, nō poterit pati, ne ad omnipotentis Dei patris substantiam passio referatur, (est enim vna patris, & filij, & sancti spiritus deitas) patitur autē proprium animatū corpus, quod ipsum substantiale Dei verbum ex ipsa sanctę, & intemeratę virginis vulua sibi coniungens, ex muliere processit, de qua sancto spiritu afflato prophetæ cecinerūt: Deus virtutum cōuertere,

Ioan. 1.

Psal. 79.

tere, respice de cælo, & vide, & visita vitem istam, & perfaceam, quam plantauit dextera tua: & super filium hominis, quem confirmasti tibi vitem, & filium hominis, quem cōfirmavit verbum, vt inferni claustra contereret, & viuificaret eos, qui à seculo mortui sunt, salutarē verbi incarnationem vocans. Idcirco & Dominus dicebat discipulis suis: Ego sum vitis, vos autem palmites, & pater meus agricola est: & Tradetur filius hominis in manibus peccatorum. Patris enim intimum substantiale verbum, ac Deus per sanctę virginis aures illapsus, conceptionem ineffabiliter operatum est. Qua igitur parte vnigenitus filius est consubstantialis patri, & vnus indiuiduæ Trinitatis increatus, atq; inuisibilis: impassibilis, & immortalis permanfit. Quod ergo increatum, atq; immortale est, creaturæ ne applies: neq; deorum pluralitatem confirmare pergas, dicens vnum sanctę Trinitatis mortuum esse. Rursus qua parte ex muliere natum est, & substantię nræ, ac generationis est particeps: absq; peccato sustinuit passionē. Porrò q̄ nō modo cōsubstantialis, verum etiam cognatus secundum carnem sit nobis filius Dei, docet ipse Dominus, nunc quidem in euangelio his, qui in se crediderant, dicens: Ego sum vitis, vos palmites, nunc autem in Psalmis: Annuntiabo nomen tuum fratribus meis. Vnde autem tibi tam pessima superbia subrepere potuit, vt te ipsis quoq; sanctis angelis intelligentiorem, sapientiorēq; putares? Super his ingemisco, in his plango inimicos crucis Christi, quorum finis perditio, & quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum. Non cogitasti, quod scandalizare, vel vnum solum ex his, qui credunt in Dominum nostrum Iesum Christum, quam graui cruciatui facit obnoxium? Sad incautē, vt serpens Eux, tu ipse quoq; erroris venena multitudini fidelium, atq; auribus infudisti, traditamq; ab angelis sanctissimam laudationis formam corrupisti, inserens illi, qui crucifixus es pro nobis. Ergo ne nō aduertisti, q̄ Paulum Samosatenum, Photinūq; & Artemiū impietate transcendis, qui duos Dei filios posuerunt, vnum quidem ante secula, alterum verò nouiter natum, cū ipse quoque Trinitati inuexeris pluralitatem, duos Dei filios dicens, vnū fortem, alterum crucifixū? Ad hæc fidelissimum

Ioan. 15.

Matth. 26.

Ioan. 15.

Psal. 81.

Philip. 3.

Matth. 19.

Gene. 3.

Error Man.

Chai.

Christi gregem in Manichæi opinionem præcipitare contendis, qui spiritum sanctum asserit crucifixum. Nam quod post illud, sanctus immortalis, quod est spiritus sanctus, tunc infers, qui pro nobis crucifixus es miserere nobis, quaternitatem non Trinitatem populo insinuare videris. Nempe si ex humana traditione manasset hæc laus, non ita incaute crucem infereres laudi, in qua filij appellatio, fortis scilicet, ponitur. Quoniã verò ab angelis nobis laus ista profluxit, qui ante crucẽ dicebãt, Sãctus, Sanctus, Sanctus, sicut respicere Isaias meruit, post crucem verò cum laude clamabant: Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis.

Isai. 6.

Miraculum.

Deniq; cum terræ motu Constantinopolis quateretur, populusq; in campo oraret, infantulus, toto populo spectante cum Proclo ciuitatis episcopo, in cælum per vnã horã raptus est, ibiq; huiusmodi didicit hymnũ. Rursumq; descendens, nuntiauit, quã in æthere audierat, dicẽs: de cælo quasi de multitudine psallentium huiusmodi laudes insonuisse auribus suis, dictumq; sibi, vt eam laudationem populo indicaret. Quam vbi populi incoeperant, ciuitatem receperunt, Deoq; per huiusmodi laudem propitio factõ, ab imminenti ira liberati sunt. At tu, quã temerè, vt scripturas diuinas reliquas, ita & angelorum laudem peruertere præsumpsisti. Quis igitur in huiusmodi non ingemiscat, quis non lamentetur, quis dolor similis inuenietur, sicut dolor ecclesiæ Dñi, & Saluatoris nostri Iesu Christi? Conspicite constitutum, vt sis lumen his, qui in tenebris sunt, & eruditor insipientium, imo insipientiæ præceptor es, lucem in tenebras transferens, vide à te populos semel illuminatos, qui bona gustauerunt Dei verba, Dei mãdata, Dei prophetias, prædicationes Dei, Apostolicas, Euãgelicasq; doctrinas, abs te peruerti magis, ac doceri non solum crucifigere filiũ Dei, & ostentui habere, verũ & contraria sentire scripturis diuinis, & pacta abnegare, quæ accedentes ad sanctum baptismum fecerunt. Nam cum coram cælestibus virtuosis omnibus, coram Apostolis, Euangelicisq; ordinibus sancti baptismatis tempore promiserint credere in vnum Deum omnipotentem, nunc illos tres deos credere docuisti. Rursum cum polliciti sint credere in vnum Dominum Iesum Christum,

Hebræ. 6.

Christum, filium Dei incarnatum, & hominem factum de spiritu sancto, ex Maria virgine: tu eos doces, ne dicant Dominum Iesum Christum, filium Dei, crucem perpeßum esse: qui Deus est secundum sempiternam, & impassibilem ex patre generationẽ, & idem homo secundum eam, qua in nouissimis diebus ex matre prodiit, natiuitatem, secundum quam etiam sustinuit passionẽ: sed vnum Trinitatis mortuũ esse, qui est ipsum Dei verbum. Confessi sunt rursus spiritũ sanctum, viuificum, & immortalem, dicentes credere in spiritum sanctum, dominum, & viuificantem: & mortalem esse ponis spiritum sanctum, cum dicis: Sanctus immortalis, qui crucifixus est pro nobis. Fuge obsecro huiusmodi errorem. Corruisti, noli in ruina persistere. Peccasti, iam peccare noli. Expectat te sancta Dei Ecclesia, cupit amplecti pœnitentem in vanis propositionibus tuis, & secũ de Christo diuina prædicantem, neque negantem ipsius animatam incarnationem, secundum quam etiam passus esse memoratur, clamatq; tibi per nos: Venite ad me omnes, qui laboratis, & ego reficiam vos. Non vult Deus (frater charissime) mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. Memor esto Iesum Christum resurrexisse à mortuis secundum Euangelium. Memento beati Matthæi scribentis: Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham. Recordare quid Paulus scribat: Segregatus in Euãgelium Dei, quod promiserat ipse Deus in scripturis sanctis de filio suo, qui factus est ei ex femine Dauid secundum carnẽ, qui prædestinatus est filius. Memento etiam Ioannis clamantis: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, sicut etiam est, & Deus erat verbum, quodq; caro factum est, homine assumpto, & q̄ Deum nemo vidit vnquam. Hæc tibi scripsi vnã cum præsentis synodo, conueniens te coram Deo & sanctis angelis, vt ea doceas, ea nobiscum sentias, vt illibata fides nostra permaneat in gloriam Dei.

Matth. 11.

Exechie. 18.

2. Timoth. 2.

Matth. 1.

Roma. 1.

Ioan. 1.

Ioan. 1.

Sequitur expositio fidei, secundum reuelationem Gregorij episcopi Neocæsariensis.

Expositio fidei, q̄ habet in histo. Eccl. lib. 7. cap. 25.

Vnus Deus pater verbiviuentis, sapientiæ subsistentis, & potentia, ac characteris sempiterni, perfectus perfecti genitor, pater filij vnigeniti. Vnus Dominus, solus ex solo,

Deus ex Deo, character, & imago deitatis, verbum operatum, sapientia consistentiæ omnium comprehensiuæ, & virtus totius creaturæ factiuæ, filius verus veri patris, inuisibilis inuisibilis, ineffabilis ineffabilis, & immortalis immortalis, & sempiternus sempiterni. Vnus spiritus sanctus ex Deo substantiam habens, & per filium existens (scilicet) hominibus imago. Filij perfecti perfecta vita viuentium, causa, sanctificatio, sanctificationis donatiuus, in quo apparet Deus pater, qui est super omnia in omnibus, & Deus filius, qui per omnia est. Trinitas perfecta, gloria, & æternitate: ac regno, & imperio non partita, id est, distributa, nec ab alienata. Non ergo creatum quid, vel seruitium in Trinitate, neq; aduentitium, tanquam prius non existens, & posterius adueniens. Non ergo defuit aliquando filius patri, neq; filio spiritus: sed inconueribilis, & immutabilis semper ipsa Trinitas.

Actio prima.

IN hac actione leguntur multi libelli episcoporum, & monachorum, & aliorum presbyterorum accusantium predictos hæreticos, quibus auditis pronunciantur sequentes sententiæ damnationis contra Seuerum, & Petrum. &c.

Extant quoq; sententiæ Epiphaniij Patriarchæ, & synodi cõgregatæ, ac Mennæ contra Seuerum, Petrum, & Zoaram hæreticos, ad quem locum (superfluitatem vitantes) remittimus lectorem.

Accessit supra dictis sententijs constitutio Iustiniani Imperatoris contra quatuor supradictos hæreticos: qua iubet, eos de sacris sedibus deponendos, iuxta sententiam Agapeti Pape, & sanctorum episcoporum. Habetur in exemplaribus huius synodi.

In istis actionibus vocatus, & inquisitus est Anthymus archiepiscopus Trapezuntius, & eo non comparente, nec volente respondere ad libellos accusationum, damnatus est à synodo, & eiectus à loco suo.

Extat sententia synodi presentis cõtra Anthymum in actione. 4. quæ incipit, Multarum transgressionum Anthymus. &c. In qua damnatur de hæresi, & deponitur de sede Trapezuntina, iuxta sententiam beatissimi Agapeti Papæ.

Sequitur & alia sententia Mennæ cõtra Anthymum in eadẽ actione.

actione. 4. quæ incipit: Cũ Saluator noster. &c. In qua damnatur, & deponitur predictum Anthymus.

Hæc omnia, quæ in his actionibus definita sunt, à sanctis patribus ibi congregatis (etiam per literas Syrias) subscripta fuere.

Subscriptio

Capitula sancti quinti Concilij Constantinopoli celebrati sub Iustiniano Imperatore, Anno eius vigesimo septimo.

Cap. 1.

SI quis non confitetur, Patris, & filij, & Spiritus sancti, vnã naturam, siue essentiam, vnã virtutem, & potestatem, Trinitatem consubstantialem, vnã deitatem in tribus subsistentijs, siue personis adorandã, talis anathema fit. Vnus enim Deus, & Pater, ex quo omnia, & vnus Dominus Iesus, per quem omnia, & vnus Spiritus sanctus, in quo omnia.

Decõ sessione sancte Trinitatis.

Cap. 2.

SI quis nõ confitetur: Dei verbi esse duas natiuitates, vnã quidem ante secula, & sine tempore ex patre incorporaliter, aliam verò eiusdem in vltimis diebus descendentes de celo, & incarnati ex sancta gloriosa Dei genitrice, semperq; virgine Maria, qui natus est ex ea, talis anathema fit.

Duplex verbi natiuitas.

Cap. 3.

SI quis dicit alium esse Deum verbum, qui miracula fecit, & alium Christum, qui passus est, vel Deum verbum cum Christo esse dicit, quãdo ex muliere nascebatur, vel in ipso esse, vt alterum in altero, & nõ vnũ eundemq; Dominũ nostrum Iesum Christum, Dei verbum incarnatum, & hominẽ factum, atq; eiusdem miracula, & passiones, quas spõte passus est carne, talis anathema fit.

Idẽ erat, qui miracula faciebat, & qui patiebatur.

Cap. 4.

SI quis dicit, secundum gratiam, vel secundum operationem, vel secundum dignitatem, vel secundum æqualitatem honoris, vel secundum authoritatem, aut relationẽ, aut effectum, aut virtutem, vnitionẽ Dei verbi ad hominem factam esse, aut secundum bonam voluntatẽ, qua si quod placuit Deo verbo homini, quia benẽ visum est ei de ipso (sicut Theodorus infans dicit) vel secundum solam hominis similitudinem, quam Græci homonæmiam vocant, per quam Nestoriani Deum verbum Iesum, & Christum vocantes, & hominem separatũ Christum, & filium nominantes, & duas

Facta est in Christo vnio naturarũ per compositionẽ in vna persona.

personas manifestè dicentes, per solam nominationem, & honorem, & dignitatem, & adorationem, & vnam personam, & vnum Christum confingunt dicere: sed non confitentur (sicut sancti patres docuerunt) vnitatem Dei verbi ad carnem animatam anima rationali, & intellectuali secundum compositionem, id est, secundum subsistentiam factam, & propterea vnam eius subsistentiam, qui est Dominus noster Iesus Christus, vnus de sancta Trinitate, talis anathema sit. Quum enim multis modis vnitatem intelligitur, aliquando quidem impietatem Apollinaris, & Eutyctetis sequuntur, in pereceptionem eorum, quæ conuenerunt, colentes vnitatem secundum confusionem prædicant. Theodori autem, & Nestorij sequaces, diuisione gaudentes, affectualem vnitatem introducunt. Sancta Dei verò Ecclesia vtriusque perfidiam impietatem eiiciens, vnitatem Dei verbi ad carnem, secundum compositionem confitetur, quod est secundum subsistentiam. Vnitio enim per compositionem in Christi mysterio, non solum inconfusa ea, quæ conueniunt, conseruat, sed neque diuisionem suscipit.

Cap. 5.

Nō introducēde sunt in Christo duas subsistentias nec personæ. **S**I quis vnam subsistentiam Domini nostri Iesu Christi ita intelligit, tanquam suscipientem multarum substantiarum significationem, & propterea conatur introducere in mysterio Christi duas subsistentias, vel personas, & ab eo introductis duabus personis vnam personam dicit per dignitatem, & honorem, & adorationem, sicut Theodorus, & Nestorius immanentes conscripserunt, & calumniantur. S. synodum Chalcedonensem tanquam secundum hunc impiissimum intellectum vnam vnius intelligentiæ vocabulo, sed non confitetur Dei verbum, carni substantialiter vniri, & propterea vnam eius subsistentiam, vel vnam personam, & ita sanctam Chalcedonensem synodum vnam subsistentiam Domini nostri Iesu Christi confiteri, talis anathema sit. Neque enim adiectionem personæ, vel subsistentiæ sancta Trinitas suscepit ex incarnato vno de eadem Trinitate Deo verbo. Cap. 6.

virgo Maria verè Dei genitrix, et mater. **S**I quis abusiue, & non verè Dei genitricem dicit sanctam gloriosam semper virginem Mariam, aut per relationem tanquam homine puro nato (Non enim Deo verbo ex ea incarnato, sed relati secundum illos hominis natiuitate in Deum

Deum verbum, tanquam cohærens nascenti homini (& criminatur sanctam Chalcedonensem synodum, tanquam secundum eundem impium intellectum à Theodoro commentatum, Dei genitricem virginem asserentem: aut si quis hominis genitricem vocat eam, aut Christi genitricem, utpote Christo non existente Deo, & non specialiter, & secundum veritatem Dei genitricem eandem confitetur, ob id, quod ante secula à patre genitus Deus verbum, in vltimis diebus ex ea incarnatus, & natus est, atque ita piè sanctam Chalcedonensem synodum Dei genitricem eam confiteri, talis anathema sit. Cap. 7.

Cum dualitate naturarum vnitas personæ. **S**I quis in duabus naturis dicens, non ut in deitate, & humanitate vnum Dominum nostrum Iesum Christum cognoscere confitemur, ut per hoc significet differentiam naturarum, ex quibus inconfusa, & ineffabilis vnitatem facta est, neque verbo in naturam carnis transfigurato, neque ad verbi naturam translata carne (manet enim vtriusque quod est secundum naturam, & post factam vnitatem substantialiter) sed in diuisionem per partem huiusmodi suscipit vocem in mysterio Christi, aut numerum naturarum confitentes in vno eodemque Domino nostro Iesu Christo Deo verbo incarnato, & non tantummodo contemplatione differentiam eorum accipit, ex quibus, & compositus est, non intercepta proprietate propter vnitatem (vnus enim ex vtriusque, & per vnum vtriusque) sed propterea numero vtitur tanquam diuisis, & propriæ subsistentiæ consistentes naturas, talis anathema sit. Cap. 8.

SI quis ex duabus naturis deitate, & humanitate confitens vnitatem factam fuisse, vel vnam naturam Dei verbi incarnari, dicens: non sic has voces intelligit sicut sancti Patres docuerunt, quod ex diuina natura, & humana, vnitio secundum subsistentiam facta, vnus Christus factus est: sed ex huiusmodi vocibus, vnam naturam, siue substantiam deitatis, & carnis Christi introducere conatur, talis anathema sit. Secundum substantiam enim dicentes, carni, vni genitum verbum vnitum esse, non confusionem quandam ad vices naturarum factam fuisse dicimus: magis autem manente vtriusque, hoc, quod est, vnitum esse carni, intelligimus verbum. Propter quod & vnus est Christus, idem Deus, & homo: consubstantialis patri secundum deitatem, & consubstantialis nobis idem secundum humanitatem.

humanitatē. Similiter enim & eos, qui per partes diuidunt, vel incidunt, & confundunt dispensationis mysteriū Christi, auertitur, & anathematizat catholica Dei ecclesia.

Cap. 9.

Vna adoratio adorā, dus Christi⁹- Deus, & homo.
SI quis adorari in duabus naturis dicit Christum, ex quo duæ adorationes introducuntur semotim Dei verbo, & semotim homini. Aut si quis ad preceptam carnis, aut in confusione deitatis, & humanitatis, vnā naturam, siue essentiam conuenientium portentuosē dicit: sic adorat Christum, sed non vna adoratione Deum verbum incarnatum cum eius carne adorat. Iuxta quod sanctæ Dei ecclesiæ ab initio traditum est, talis anathema sit. *Cap. 10.*

SI quis non confitetur crucifixum carne Dominum nostrum Iesum Christum esse verum, & Dominum gloria, & vnum de sancta Trinitate, talis anathema sit. *Cap. 11.*

Cō. tenentur heretici.
SI quis non anathematizat Arrium, Eunomium, Macedonium, Appolinarem, Nestorium, Eutychem, & Origenem cum impiis eorum scriptis, & omnes alios hereticos, qui condemnati sunt, & anathematizati à sancta Dei catholica, & Apostolica ecclesia, vel prædictis sanctis quatuor Cōciliis: sed & eos, qui similia cum prædictis hereticis sapuerunt, aut sapere noscuntur, & vsq; ad finem permanserunt in propria impietate, talis anathema sit. *Cap. 12.*

Dēnat Theodorus cū dogmatib⁹ suis.
SI quis defendit Theodorum impiissimum Mopsuestenum, qui dixit: Alium esse Deum verbū, & alium Christum, & passionibus animæ, & concupiscentiis carnis molestatum, & à malis molestatum, & à malis paulatim separantem se, & ita ex promotione operum melioratum: & ex vitæ conuersatione incontaminatum constitutum, tanquam purum hominē baptizari in nomine Dei patris, & filij, & Spiritus sancti, & per baptismum gratiam Sancti spiritus accipere, & adoptionem promereri, & ad similitudinem Imperialis imaginis in persona Dei verbi adorari. Post resurrectionem inconuertibilem secundum intellectum, & sine peccato penitus factum. Et iterum dicente eodem impiissimo Theodoro vnitionem Dei verbi ad Christum talem factam fuisse, qualem dixit Apostolus in marito, & vxore: Erunt duo in carne vna. Et super alias innumerabiles eius blasphemias

Ephes. 5.

mias, præsumente dicere, quod post resurrectionem sufflans Dominus in discipulos suos, & dicens: Accipite Spiritū sanctū, non dedit Spiritum sanctū, sed tantum schemate sufflauit. Hic autem & confessionem Thomæ, per quam, dum palparet manus, vel latus Domini post resurrectionem, dixit: Deus meus, & Dominus meus, asseruit, non fuisse dictum de Christo à Thoma. Nec enim esse eum Deum dixit: sed miraculo resurrectionis obstupescens Thomam glorificasse Deum, qui suscitauit Christum. Quod autem peius est, & in interpretatione facta ab eo in gestis Apostolorum, quasi in interpretatione comparans idem Theodorus Christum Platoni, vel Manichæo, & Epicuro, & Martioni, dicit: Quia sicut vnusquisq; illorum inueniens propriam sectam, discipulos suos fecit nominari Platonicos, & Manichæos, & Epicureos, & Martionistas: simili modo, & Christo inueniente sectam, ex ipsa Christianos vocari. Si quis igitur defendit prædictum impiissimum Theodorum, vel impia eius scripta, in quibus tam prædictas, quàm & alias innumerabiles blasphemias euomit aduersus magnum Deum, & Saluatorem nostrum Iesum Christum: & non anathematizat eum, vel impia eius conscripta, & omnes, qui susceperint, aut defendunt eum, aut dicentes, recte eum exponere: & eos, qui pro ipso scripserunt, & similia ei sapuerunt, aut pro eo scribunt, vel eius impia conscripta: & eos qui similia ei sapiunt, aut sapuerunt aliquando, & vsq; ad finem permanserunt, aut permanent in huiusmodi impietate, talis anathema sit.

Cap. 13.

SI quis defendit impia scripta Theodoretī, quæ contra rectam fidem exposita sunt, & primā Ephesinam S. synodum, & S. Cyrillum, vel. n. eius capitula, & ea omnia, quæ conscripfit pro Theodoro, & Nestorio impijsi. vel alijs, qui similia prædictis Theodoro, & Nestorio impijsimis sapuerunt: & recipit eos, vel impietatem eorum, atq; propterea impios vocat Ecclesiæ doctores, qui substantialiter Dei vnitionem Dei verbi ad carnem confitentur, & non anathematizat prædicta impijsi. conscripta, & eos, qui similia his sapuerunt, vel sapiunt: sed & omnes, qui contra rectam fidem scripserunt, aut cōtra beatæ memoriæ Cyrillū, vel. 12. eius capitula.

Ioan. 20.

Ibidem.

Heretica cōparatio.

Dammatur Theodoretus episcopus.

Concilio Constantinensi.

pitula, & in hac impietate defuncti sunt, tales anathema sint.

Cap. 14.

*Dicitur epi-
stola, quam
scripsit Iba.* **S**I quis defendit epistolam, quam dicitur Iba scripsisse ad Mariam Perfam, quæ denegat quidē Dei verbum de sancta genitrice, semperq; virgine Maria incarnatum hominem factum. Dicit autem purum hominē ex ea natū fuisse, quem templū vocat, tanq̄ alio existente Deo verbo, & alio homine: sed & sanctū Cyrillū rectā Christianorū fidē prædicantē, reprehēdit hæreticū, & similia scelesti Apollinaris scribentem: atq; vituperat Ephesinā sanctā primā synodū, tanq̄ sine iudicio, & requisitione Nestoriū deponētē: sed & .12. capitula beate memorię Cyrilli impia, & aduersa rectę fidei nominat prædicta impia epistola, & defendit Theodorum, & Nestoriū, & impia eorū dogmata, & cōscripta. Si quis igitur prædictā epistolā defendit, & nō eā anathemati submittit, & eos, qui defendūt eā, & dicūt rectā esse, aut partē eius, & eos, qui cōscripserūt, vel scribūt pro ea, siue pro impietatibus, quæ in ipsa continentur, & præsumētes eā defendere: aut positas in eam impietates ex noīe sanctorū Patrū, aut sanctę Chalcedon. synodi, & vsq; ad finē in his permanserunt, talis anathema sit.

His igitur ita cōfessis à nobis, quæ & accepimus de diuina scriptura, à sanctorū Patrum doctrina, & definitis de vna, eademq; fide à prædictis sanctis quatuor Cōcilijs: facta verò & à nobis super hæreticos, vel impietatē eorū, sed & cōtra eos, qui defendere præsumpserūt, aut defendūt prædicta tria capitula, aut permanserūt, & permanēt in proprio errore, & cōdēnatione: si quis conatus fuerit cōtraria his, quę à nobis pie terminata sunt, tradere, aut docere, aut scribere: si quidem episcopus est, aut in clero connumeratus, talis extranea, & à sacerdotum, & ecclesiastica disciplina peragens, denudabitur ab episcopatu, aut clero: si autem monachus, aut laicus fuerit, anathematizabitur.

Finis Capitulorum quintę synodi.

*Concilium. 2
Aurelianens.* **AVRELIANENSE CONCILIVM SE-**
cundū, circa tempus Vigilij Papę: & est prouinciale. Cū ex præceptione gloriosissimorū Regū in Aurelianē sem vrbē de obseruatione legis catholicę tractaturi. (Deo auxiliāte) san-

cti Pa-

cti Patres conuenirent, ibiq; quid de antiquis regulis, quid de nouis ambiguitatibus pro captu intelligentiæ (illuminante Domino) senserint, expressē, atq; figillatim, descriptisq; constitutionibus, atq; (Deo propitio) in posterum, quæ sint obseruanda, ex veterum canonum auctoritate sequentes canones conscripserunt.

Canon primus.

ID ergo est constitutum, vt nullus episcoporum (admonente metropolitano episcopo) nisi certa tædij causa detentus, ad concilium, vel ordinationē confacerdotis venire penitus vlla excusatione detractet.

Canon. 2.

VT metropolitani singulis annis comprouinciales suos ad Concilium euocent.

Canon. 3.

NEquis episcopus, de quibuslibet causis, vel episcoporum ordinationibus, ceterorumq; clericorū aliquid præsumat accipere: quia sacerdotem, nefas est, cupiditatis venalitate corrumpi.

Canon. 4.

SI quis sacerdotium per pecunię nundinū execrabili ambitione quaesierit, abiiciatur, vt reprobus: quia Apostolica sententia donum Dei esse præcipit pecunię trutina minime comparandum.

Canon. 5.

NIllus episcopus ad sepeliendū episcopum venire cōficta occasione dissimulet: ne cuiuslibet corpusculum diutius inhumatum, negligentia interueniente soluatur. Is vero episcopus, qui defunctū aduenerit sepelire; præter expensam necessariam nihil pretij pro fatigatione deponcat.

Canon. 6.

VT episcopus, qui ad sepeliendum episcopū venerit, euocatis presbyteris in vnam domum ecclesię, adeat descriptum, qui idoneis personis custodiendam sub integra diligentia derelinquat: vt res ecclesię vllorū improbitate non pereant.

Canon. 7.

IN ordinandis metropolitans episcopis antiquam institutionis formulam renouamus, quam per incuriam omnimodis videmus amissam. Itaq; metropolitanus episcopus à comprouincialibus clericis, vel populis electus, congregatis in vnū omnibus comprouincialibus episcopis ordinetur: vt talis (Deo propitio) ad gradū huius dignitatis accedat; per quem regulā ecclesię in melius aucta plus floreat.

Canon

Canon. 8.

SI quis diaconus, in captiuitate redactus, vxori fuerit copulatus: reuersus, ab officij omnino ministerio remouendus est. Cui sufficere debet, pro actus sui leuitate impleta poenitentia, pro satisfactione communio. Canon. 9.

Nullus clericorum sine permissione episcopi sui cum secularibus habitare præsumat. Quod si fecerit, ab officij cõmunionem pellatur. Canon. 10.

Nullus noueræ suæ, id est, vxori patris sui, vlla copulatione iungatur. Quod si præsumperit, nouerit se anathematis supplicio feriendum. Canon. 11.

Contraria matrimonia, accedente infirmitate, nulla voluntatis contrarietate soluantur. Quod si qui ex coniugibus fecerint, nouerint se cõione priuandos. Canon. 12.

Ne quis in ecclesia votum suum cantando, bibendo, vel lasciuendo exoluat: quia Deus talibus votis irritatur potius, quam placatur. Canon. 13.

Clerici, q̄ officij suū implere despiciūt, aut vice sua ad ecclesiā venire detractāt, loci sui dignitate priuētur. Canon. 14.

Oblationem defunctorum, qui in aliquo crimine fuerint interempti, recipi debere censemus: si tamē nō ipsi sibi mortē probētur propriis manibus intulisse. Canon. 15.

Presbyter, vel diaconus, si necliteras, vel baptizandi ordinem nesciat, nullatenus ordinetur. Canon. 16.

Fœmine, quæ benedictionem diaconatus hæcenus contra interdicta Canonū acceperint, si ad coniugium probantur iterum deuolutæ, à cõmunionem pellantur. Quod si huiusmodi contubernium, admonitæ ab episcopo, cognito errore dissoluerit, in cõmunionem gratiam, acta poenitentia, reuertantur. Canon. 17.

Placuit etiā, vt nulli postmodū fœminæ diaconalis benedictio pro cõditionis huius fragilitate credatur. Canon. 18.

Placuit, vt nullus Christianus Iudæam, neq; Iudæus Christianam in matrimonio ducat vxorem: quia inter huiusmodi personas illicitas nuptias esse censemus. Qui si cõmuniti à cõsortio hoc separare distulerint, à cõmunionem gratia sunt

Catholici, qui ab idolorum cultu se non custodiunt, nec ad in-

ad integrā accepti baptismi gratiā reuertuntur: vel qui cibis idolorum cultibus immolatis, gustu illicitæ præsumptionis vtuntur, ab ecclesiæ coetibus arceantur. Canon. 20.

Similiter & hi, qui bestiarū moribus extincto, vel quolibet morbo, aut casu suffocato vescuntur. Canon. 21.

Abbates, qui episcoporum præcepta despiciunt, ad cõmunionem, nec penitus admittantur, nisi contumaciā humilitate suscepta deponant. Canon. 22.

Sanè, si qui post hæc diligentissimā sanctionē, nō obseruerint, quæ sunt superius cõprehensa, reos se diuinitatis pariter, & fraternitatis iudicio futuros esse cognoscant.

Explicit secundum Concilium Aurelianensē.

✠ **CANONES AVRELIANENSIS CONCILII** *Concilium. 3. Aurelianensē.*

lij tertij, tempore Childeberti regis. Estq; provinciale.

Cum in Dei noīe Aurelianensē vrbē ad synodale Conciliū Patres venissent, de his, quæ per longū tempus, obseruatione cessante, fuerint intermissa, priorū canonū tenore seruato, præsentibus regulis vetera statuta seruanda, & noua pro causarū, vel temporū conditione addenda crediderunt.

Canon. 1. Ne a subdiacono, & supra quis se propriis vxoribus misceat.

Vt nullus clericorū, a subdiacono, & supra, quos vxores in proposito suo accipere inhietur, propriæ (si fortē iā habeat) misceatur vxori. Quod si fecerit, laica cõmunionem cõtentus, iuxta priorū canonum statuta ab officio deponatur. Quæ, si sciens eps suus in hac vilitate permixtionis viuente, ad officium postea admiserit, & ipse episcopus ad agendam poenitentia tribus mensibus sit à suo officio sequestratus.

Canon. 2. De electione metropolitanorum.

De metropolitanorū verò ordinationibus id placuit, vt metropolitani à metropolitanis oībus (si fieri potest) præsentibus cõprovincialibus ordinētur: ita vt ipsi metropolitano ordinandi priuilegiū maneat, quæ ordinationis cõsuetudo requirat. Ipse tamē metropolitano à cõprovincialibus episcopis (sicut decreta sedis Apostolicæ cõtinent) cū cõsensu clericis, vel ciuium eligatur. De cõprovincialibus verò ordinandis, cum cõsensu metropolitani, clericis, vel ciuium, iuxta priorum canonum statuta, electio, & voluntas requiratur.

S

Canon

Canon. 3. De oblatis, & collatis basilicis.

Si quæ oblationes in quibuslibet rebus, atq; corporibus collatæ fuerint basilicis in ciuitatibus cõstitutis, ad potestatem episcopi redigantur. Et in eius sit arbitrio, quid in reparatione basilicæ, aut obseruantiu ibi substantiæ deputetur. De facultatibus verò parochiaru, vel basilicarum in pagis ciuitatum constitutis, singulorum locorum consuetudo feruetur.

Can. 4. De ordinatis clericis, ne nubant, & ne quis inuitus ordinetur.

Clerici verò, qui cū vxores non habuerint, benedictione suscepta, cõiugia crediderint eligēda: qui volentes absq; vlla reclamatione in ætate fuerint legitima ordinati, cū ipsis mulierib⁹, quas acceperūt, excõicatione percellatur. Quod si inuitus, vel reclamās fuerit ordinat⁹, ab officio quidē deponatur, sed nō à cõione pellatur. Epus autē, qui inuitū, aut reclamantē præsumpsit ordinare, annuali pœnitentiæ subditus, Missas facere non præsumat. De adulterijs autē honoratoru clericoru, id obseruandū est, vt si quis adulterasse, aut cõfessus, vel conuictus fuerit: depositus ab officio, cõmunionē cõcessa, in monasterio toto vitæ suæ tempore detrudatur.

Can. 5. De clerico conuicto de furto, aut falsitate, & de periurio.

Si quis clericus furtum, aut falsitatem cõmiserit, quia capitalia etiam ipsa sunt crimina, cõmunionē concessa, ab ordine degradetur. De periurio verò id censuimus obseruandū: vt si quis clericus in causis, quæ sub iureiurando finiendæ sunt, præbuerit iuramenta, & post, rebus euidētibus, detegitur peierasse, biennij tempore à cõmunionē pellatur.

Can. 6. De his, qui vxoribus defunctis, cõcubinas crediderint sociandas.

De his, qui ex cõcubinis filios habēt, & vxores legitimas post habuerint: aut defunctis vxoribus, sibi cõcubinas publicè crediderint sociandas, id obseruandum esse censuimus: vt sicut eos, qui iam sunt clerici per ignorantia ordinati, non remouemus, ita statuimus, ne vterius ordinentur.

Canon. 7. De incestis cõiunctionibus, vel à quibus personis coniugalis copula sit obseruanda.

De incestis cõiunctionibus, ita quæ sunt statuta, feruentur: vt hi, qui aut modo ad baptismum veniunt, aut quibus Patrum statuta sacerdotali prædicatione antea in notitia non venerunt, ita pro nouitate conuersionis, ac fidei suæ credi-

D. 74. Epus, qui inuitum.

D. 81. Si quis de inuitum.

credimus consulendum, vt contracta hucusq; huiusmodi coniugia non soluantur: sed in futurū, quod de incestis cõiunctionibus in anterioribus canonibus interdictū est, obseruetur, id est, ne quis sibi sub coniugij nomine sociare præsumat relictam patris, filiam vxoris, relictam fratris, sororem vxoris, consobrinam, aut sobrinā relictam auunculi, vel patru. Quod si q in hoc incestu adulterio potius, q cõiugio fuerint sociatiq; diu, se non sequestrauerint, à cõmunionē ecclesiastica repellantur. Illud etiam adiiciendum esse credimus, vt in episcopi discussione consistat, de his, qui in ciuitate sua, ac territorio consistunt, & tali sunt ordine sociati, vtrum ignoranter ad illicita coniugia venerint, aut per contumaciam, quæ sunt interdicta, præsumpsit. Quia sicut his, qui per ignorantiam lapsi sunt, subuenitur, ita illis, quibus prius Patrum statuta in notitia venerunt, quiq; etiam contra sacerdotum interdicta in tali permixtione versantur, priorum canonum in omnibus statuta feruentur: vt non prius ad cõmunionem recipiantur, quàm incestu adulterium (sicut scriptum est) separatione sanauerint, quia in lege Domini manifestè legitur: Maledictus, qui dormit cum vxore patris sui, cum priuigna, vel vxoris suæ sorore, & reliqua his similia. Quo fit, vt quos Deus maledixit, nos nisi emendatos, benedicere non possimus.

Deutero. 27.

Canon. 8. De clericis propter patrocini secularium officium suum minus implentibus.

Si clerici ministeria suscepta quacunq; occasione agere, sicut & reliqui, detractant, & excusationem de patrocinijs suos sub huiusmodi causa estimāt per inobedientia cõtemnendos, inter reliquos clericos canonicos, ne alicentia alij vitiētur, nullatenus habeatur: neq; ex rebus ecclesiasticis cum canonibus stipendia, aut munera vlla percipiant.

Canon. 9. De agris ecclesiæ ab episcopo inutiliter distractis.

De agris verò, ceterisq; facultatibus ecclesiasticis a sacerdotibus nō alienandis, nec per contractus inuites obligandis, prioru canonum statuta feruentur: vt nobis per nullos contractus res ecclesiasticas alienare, aut inutiliter liceat obligare. Ea etiam, quæ de rebus ecclesiasticis ab antecesso-

ribus alienata, vel quibuscunq; instrumētis inutiliter in dispendium ecclesiæ obligata noscuntur, & intra trecennaria tempora repetitio suppetit: quæ acta sunt, suffragante iustitia, per publicum, aut clericorū iudicium reuocentur. Quòd si is, qui rem ecclesiasticam tenet, admonitus iudicium declinarit, quousq; aut ad discussionem veniat, aut rem ecclesiasticam restituat, communionem priuetur.

Ca. 10. De mancipiis Christianis, quæ in Iudæorū seruitio detinentur.

DE mancipiis Christianis, quæ in Iudæorum seruitio detinentur, si eis, quod Christiana religio vetat, à Dominis imponitur, aut si eos de ecclesia excusatos tollat pro culpa, quæ remissa est, & affligere, aut cedere fortasse præsumperint, & ad ecclesiam iteratò confugerint, nullatenus à sacerdote reddantur: nisi pretiū offeratur, ac detur, quod mancipia ipsa valere pronuntiauerit iuxta taxationem. Christianis quoq; omnibus interdiximus, ne Iudæorū coniugiis miscantur. Qui si fecerint, vsq; ad sequestrationē, quisquis ille est, cōione pellatur. Item, Christianis cōiunia interdiximus Iudæorum: in quibus si fortè fuisse probantur, annuali excommunicationi pro huiusmodi contumacia subiacebunt.

Can. 11. Ut missarum celebratio hora tertia inchoetur.

DE missarum celebratio in præcipuis duntaxat solennitatibus, id obseruare debemus: vt hora tertia missarum celebratio in Dei nomine inchoetur, quo facilius intra horas competentes, ipso officio expedito, sacerdotes possint ad vespertina officia, id est, in vespertino tempore conuenire: quia sacerdotem vespertinis officiis ad ecclesiam talibus præcipuè diebus, nec decet deesse, nec conuenit.

Can. 12. Quòd id, quod clerici beneficio ecclesiæ perceperint, à successore non auferatur.

DE munificentis verò sacerdotum id obseruandū, quòd sicut, si quid præsentis tēpore à clericis decedentibus munificentij habetur, vel possidetur, deinceps à successoribus nullatenus auferatur: ita qui decessorum largitatibus gaudent, officia, & ecclesiæ obedientia, & affectum sacerdotibus præbeant. De quibus tamē munificentis, quæ præsentis tempore, ab his (sicut dictū est) possidentur, si pro opportunitate episcopo placuerit, quod voluerit cōmutare, sine accedēte dispendio

dispendio in locis alijs commutetur. De munificentis verò præsentibus, quas vnusquisq; clericus, pro sua gratia eorum obsequijs existimat conferendas, sicut in arbitrio dantis est, vt tribuere, quibus voluerit, debeat: ita si inobedientia, vel cōtumacia in aliquo accipientis extiterit, culpa agnita, in arbitrio sit præsentis, vtrum, vel qualiter debeat reuocare.

Canon. 13. De clericis, qui in oratoris ordinationem acceperint.

DE his verò clericorū personis, quæ de Ciuitatensis ecclesiæ officio monasterij, vel diocesis, vel basilicis in quibuscunq; locis positis, id est, siue in territorijs, siue in ipsis ciuitatibus suscipiuntur ordinandæ: in potestate sit episcopi, si de eo, quod antè de ecclesia habebant, eos aliquid, aut nihil exinde habere voluerit: quia vnusquisq; facultas suscepti monasterij, diocesis, vel basilicæ debet plena ratione sufficere.

Canon. 14. De clericis contumacibus.

SI quis superbia elatus, officium suum indignatione quacunq; implere noluerit, iuxta statuta priora, à cōmunionem retentus, & ab ordine depositus tandiu habeatur, quādiu (sicut scriptū est) poenitentia suppletione satisfecerit præsentem Pontifice. Tamen illis regulariter, iuxta charitatem integrā, & quæcunq; illis stipendiorum iuxta cōsuetudinem debentur, pro qualitate temporis sunt ministranda. De quibus si querela procedat, officium agens recurrat ad synodum.

Canon. 15. De clericis iniuste oppressis à suis Pontificibus.

SI quis clericorū circa se distinctionē episcopi sui putat iniultam, iuxta antiquas cōstitutiones recurrat ad synodū.

Canon. 16. De clericorum conspiratione per rebellionem in scripturis, aut alijs factam.

SI qui clericorū (vt nuper in multis locis per superbiam diaboli instigante actum fuisse perpatuit) rebeli authoritate se in vnum, coniuratione intercedente, collegerint, aut sacramenta inter se data, aut chartulam conscriptam fuisse patuerit, nullis excusationibus præsumptio labatur: sed res detecta, cum in synodum ventū fuerit, in præsumptores iuxta personarū, & ordinum qualitatem à Pontificibus, qui tunc in vnū collecti fuerint, vindicetur. Quia sicut charitas ex præceptis diuinis corde, nō chartulæ cōscriptione, vel cōiuratione est exhibenda: ita quæ supra sacras admittunt scriptu-

ras, auctoritate, & districtione Pontificali sunt reprimenda.

Canon. 17. De sacerdotibus ecclesiae res debitas occupantibus.

Siquis sacerdos res ecclesiae debitas, vel proprias horrenda cupiditate occupauerit, retinuerit, aut à potestate ex competitione perceperit, si eas non restituerit, nullis rebus excusetur. Sed & si agnito iure ecclesiastico non statim ecclesiam, vel sacerdoti reformauerit, ut ipsum ius agnoscere possit, & in iudiciū electorū venire distulerit: tandiu à cōmunionē ecclesiastica suspēdatur, quādiu restitutis rebus, tam ecclesiam, quā sacerdotē reddat indemnē. Similis etiā de his, qui oblationes defunctorū legaliter dimissas quolibet ordine assignare tardauerint, vel detinere pręsumperint, districtiōnis ecclesiastica iuxta priores canones forma seruetur. Cui etiam sententię subiacebit, quisquis ille quolibet ordine, quod pro deuotione sua ecclesijs dedit, reuocare pręsumperit.

Canon. 18. Quod ministris ecclesiarum non liceat ecclesiarum res sine episcopi consensu alienare.

De retinentibus defunctorū delationes
12. q. 2. Abbatibus presbyteris.
Abbatibus, presbyteris, alijsq; ministris de rebus ecclesiasticis, vel sacro ministerio deditis alienare, & obligare, absq; permissu, & subscriptione episcopi nihil liceat. Quod si pręsumperint, degradentur, cōmunionē cōcessa. Et quod alienatū, vel temerē ordinatū est, ordinatione episcopi reuocetur.

Canon. 19. Quod poenitentia non sit iuuenibus temerē credenda.

DE poenitentiu cōuersione, ut ne quis benedictionē poenitentiae iuuenibus personis credere pręsumat. Certē coniugatis, nisi ex consensu pari, ætate iam plena eam dare non audeat. Aut si quis poenitentiae benedictione suscepta ad secularem habitum, militiamq; reuerti pręsumperit, excommunicatione plectatur, viatico concessō ad exitum.

Canon. 20. Ne seruus, vel colonus ad honorem promouatur ante acceptam ingenuitatem.

VT nullus seruilibus, colonarijsq; conditionibus obligatus, iuxta statuta sedis Apostolicę, ad honores ecclesiasticos admittatur, nisi prius aut testamento, aut per tabulas eum legitime constituerit absolutum. Quod si quis episcoporum, eius, qui ordinatur, conditionem sciens, transgredi per ordinationem indebitā fortasse voluerit, anni spacio Missas facere non pręsumat.

Canon

Canon. 21. Quod die Dominico operari non permittatur.

QVia per suam est populis, die Dominico cum caballis, & bobus, & vehiculis itinerare non debere, neq; vllam rem ad victum pręparare, vel ad notionem domus, vel hominis pertinentem, nullatenus exercere: quę res, quia ad Iudæam magis, quā ad obseruantia Christianā pertinere probatur, id statuiamus, die Dñico quod antē fieri licuit, licere. De opere tñ rurali. i. agricultura, vel vinea, vel sectione, vel mesione, excusione, vel exacto sepe cęsumus abstinentium: quo facilius ad ecclesiā veniētes, orationis gratia vacēt. Quod si inuētus fuerit quis in operibus supra scriptis, quę interdicta sunt, se exercere: qualiter emendare debeat, non in laici districtiōne, sed in sacerdotis castigatione consistat.

Canon. 22. Ut ante Dñicam orationem expletis, de ecclesia nullus discedat.

DE missis nullus laicorum antē discedat, quā Dñica dicatur oratio. Et si episcopus præsens fuerit, eius benedictio expectetur. Sacrificia verō matutina, missarum, siue vespertinarum ne quis cum armis pertinentibus ad bellorum vsu expetat. Quod qui fecerit, in sacerdotis potestate consistat, qualiter eius districtiōne debeat castigari.

Canon. 23. Quando Iudæis inter Christianos procedere non liceat.

QVia (Deo propitio) sub catholicorū Regum dominatione viuimus, Iudæi à die cœnę Domini vsq; in secundā Sabbati in Pascha, hoc est, ipso quadriduo procedere inter Christianos, neque catholicis populis se vllō loco, vel quacunq; occasione miscere pręsumant.

Canon. 24. De hereticis, vel Bonofiacis.

Iudex ciuitatis, vel loci, si hereticū, aut Bonofiacum, vel cuiuslibet alterius heresis sacerdotē, vel quācunq; personā de catholicis rebaptizasse cognouerit) quia Reges non constat habere catholicos) nō statim rebaptizates adstrinxerint, & ad Regis fidē propterea distringēdos adduxerint, annuali excoicatione subdatur. *Canon. 25. Ut nō liceat laicis clericos accusare.*

Clericum cuiuslibet ordinis absque Pontificis sui permissu nullus pręsumat ad secularem iudicem atrahere. Nec laico quemlibet clericum liceat accusare. *11. q. 3. Clerici cū cuiuslibet*

Q*Canon. 26. Quid de episcopis, qui supra scripta obseruare distulerint.*
Vocirca, hæc, quę inspirante Deo, communi cōsensu

S 4 placue-

placuerunt, si quis Antistitū, vel eorū, quos Spiritus Dei esse voluerit successores, relicta obseruationis integritate, custodire, & implere neglexerit, reum se diuinitatis pariter, & fraternitatis iudicio futurū esse cognoscat: quia & canones suos, nec ignorare quenq̄, nec dissimulare. i. p̄teriti pmittitur.

Expliciunt Canones Aurelianens. synodi.

Sancti Quiriani episcopi Esculani ad Petrum Antiochenum fides.

Fides à sancto Quiriano episcopo exposita.

OMnis, qui dicit vnam naturam Dei verbi, & carnis, & non duas vnitates, indiuisasq̄, damnetur.

Siquis confundit duas Christi naturas, dicens Deum passum carne secundum Apostolum, damnetur.

Siquis impassibile, immortalē Deum verbū dicit, conuersum in passione, ac morte, & nō hęc reddit ei? carni, dānetur.

Siquis vocem trifagiam, id est, ter sanctam dicit propter nos crucifixam, & non Dominum nostrū Iesum Christum filium Dei vnigenitum, damnetur.

Siquis post vocem ter sanctam dicit Deum crucifixum propter nos, & non potius vnum filium, cui in medio ter sanctæ vocis hymnus dicitur, damnetur.

Siquis hominem dicit, qui pro nobis crucifixus est, sine Deum, diuidendo naturas, & non eas copulando in crucifixione eius, damnetur.

Siquis dicit duas personas, seu substantias, & non potius duas naturas in vnam personam, & vnam substantiam in vnum concurrentes, damnetur.

Si quis Deum hominem, & non magis Deum, & hominem dicit, damnetur.

Siquis dicit creatum patris verbum, & non magis eius carnem, damnetur.

Siquis dicit consubstantialē carnem Domini Deo patri, & non potius Deum verbum, damnetur.

Siquis dicit sine mente, & sine anima Dominum nostrum Iesum Christum, & pro ea habuisse diuinitatem: & quia ex hoc dicendum passum carne Deum verbum, & non magis mente cum anima rationali: inhumanatum Deum verbum, & impassibilem dicendo eundem diuinitate, humanitate verò passibilem, damnetur.

Siquis quaternitatem introduxit in trifagio, apponens post

post Trinitatem Christum crucifixum, anathema sit.

Siquis vnū filiū fecat in dualitatem filiorū, anathema sit.

Siquis Dei verbum, & carnem dicit vnam naturam, ignorans naturarum differentiam, anathema sit.

Siquis confundit Trinitatem, eūdem dicens esse patrem, & filium, & spiritum sanctum, anathema sit.

Siquis distinguit vnam essentiam Trinitatis in duas, anathema sit.

Siquis diuinam naturam filij confundit passionibus carnis eius, & non confitetur eum spiritu impassibilem, carne verò passum, anathema sit.

Siquis dicit, Deum passibilitatem, aut mortem gustasse, tanquam ad hęc eum bona voluntate venisse, cum conuersus esset: & non confitetur eum tanquā Deum nō fuisse sub damnatione mortis, mortem verò mortificasse per carnem suam mortalem, quam assumpsit, anathema sit.

Credimus enim quia vita, vita est, & non recedit in mortem. Tu autem cognosce, & absconde in quibus iniquē loquutus es. Tamē sit, & est Dei gratia cum his, qui rectē prædicant verbum veritatis.

ARVERNENSE CONCILIUM

circa tempora Vigilij Papæ.

Concilium Aruernense.

Apud ecclesiam Aruernam cum in Dei nomine, congregante S. Spiritu, consentiente dño gloriosissimo, pioq̄; rege Theodeberto, in Aruernā urbē sancta synodus conuenisset, ibiq̄; in ecclesia (ex more) Patres cōsederent, inspectisq̄; canonib⁹ id eis rationale visum est: vt quauis ecclesiasticæ regulæ penē oīa cōprehendāt, quædā tñ, vel adderētur noua, vel repeterentur antiqua. *Cap. 1.*

IN primis placuit, vt quoties secundū statuta Patrum, sancta synodus congregaretur, nullus episcopus aliquā prius causam suggerere audeat, q̄ ea, q̄ ad emendationem vitæ, ad serenitatē regulæ, ad animæ remedium pertinent, finiantur. *In decre. Iuo- nis lib. 4.*

Caput. 2.

PLacuit etiam, vt sacrum quis Pontificij honorem non votis quærat, sed meritis, nec diuinū videatur munus comparare rebus: sed moribus, atq̄; eminentissime dignitatis apertis. *Qualiter sit eligendus Pontifex.*

S 5 cem.

cem omnium conscendat electione, non paucorum favore. Sit in eligendis sacerdotibus cura præcipua: quia irreprehensibiles esse conuenit, quos præesse necesse est corrigendis.

Capit. 3.

DE oportorio dominici corporis, seu palla altaris, nunquam sacerdotis corpus, dum ad tumulum euehitur, obtegatur: quia sacro velamine vñibus suis reddito, dum honorantur corpora, altaria polluuntur.

Cap. 4.

NE ad nuptiarum ornatum ministeria diuina præstentur, ne dum improborum contactu, pompaq; secularis luxuriae polluuntur, ad officium sacri mysterij videantur indigna.

Cap. 5.

NE Iudæi Christianis populis iudices præponantur.

Capit. 6.

EPiscopus, presbyter, atq; diaconus tam sancta conscientia resplendeant, vt effugiant probitate actuum maledicorum obloquia: & testimonium in se diuinum implere contendant, quo Dominus ait: Sic luceat lumen vestrum coram hominibus, &c.

Matth. 5.

Cap. 7. *Vt presbyteri plebes suas admoneant, quod hospitales sint.*

Placuit etiam, vt presbyteri suas plebes admoneant, vt hospitales sint, & nulli iter facienti mansionem denegent. Et vt omnis occasio rapinae tollatur, nihil carius vendat trahentibus, nisi quanto in mercato vendere possint. Quod si carius vendere voluerint, ad presbyterum transeuntes hoc referant, & illius iussu cum humanitate eis vendant.

Capit. 8.

Quod licitum sit episcopis, cum consilio cleri de thesauro ecclesiae, familiae, & pauperibus eiusdem ecclesiae, secundum canonicam institutionem, iuxta quod indigerint, erogare.

Decreta Pelagij Papae.

Pelagius Pontifex. *vi. 60.* *Tempore huius fuit Antilla, cognomento flagellum Dei.* Pelagius, natione Romanus, sedit annos. ii. menses. 10. dies 28. Hic mox accusatus est, quod malorum Vigilij Papae causa fuisset non parua: quam ob rem congregato clero, & populo, apud S. Petrum coram Narsete ascendit in ambonem, tenensq; Euangelia, ac crucem super caput suum, irruit se nullum malum Vigilio intulisse, & sic populo satisfecit. Hic Pont. ecclesiam in magna tribulatione conseruauit.

uit. Canonicas preces ecclesiasticis quotidie perorandas instituit, & defunctorum suffragia approbavit. Hæreticos, atque schismaticos, haud paruo ecclesiasticorum leuamine, seculari potestate coercendos indulxit.

Extat epistola Pelagij ad Vigilium episcopum, in qua solùm probat, cõgestis testimonijs veteris, ac noui testamenti, Patrem, & Filium vnum esse Deum, & Spiritum sanctum ab eis non esse discretum. Contra quosdam, qui dicebant, se nõ posse intelligere, qualiter Pater, & Filius essent vnus Deus.

AVRELIANENSE CONCILIUM QUARTUM *Concilium Aurelianense. 4.* circa tempora Pelagij Papae primi, & est provinciale, fuit celebrata synodus ista tempore Childeberti regis.

Cum in Aurelianens. urbem vnanimiter in Christi nomine sancta adfuiisset congregatio sacerdotum, & de his, quae ad sacrum propositum pertinent, vel quae secundum ecclesiasticam ordinationem regulari conueniunt disciplinae (Deo medio) tractata recepissent: placuit, vt quae sunt definita, secundum antiquam consuetudinem inuiolata mostrentur. Et quod firmitus statuta feruentur, cum consensu omnium docet adnotata subscriptio.

Cap. 1. *De festiuitate Paschali celebranda.*

Placuit itaq; vt sanctum Pascha secundum Laterculum Victorii, ab omnibus sacerdotibus vno tempore celebretur. Quae festiuitas annis singulis ab episcopo Epiphaniarum die in ecclesijs denunciatur. De qua solennitate, quoties aliquid dubitatur, inquisita, vel agnita per metropolitanos à sede Apostolica sacra constitutio teneatur.

Cap. 2. *Vt quadragesima æ qualiter teneatur.*

Hoc etiam decernimus obseruandum, vt quadragesima ab omnibus ecclesijs equaliter teneatur. Neq; quinquagesimam, aut sexagesimam ante Pascha quilibet sacerdos præsumat indicare. Sed neq; per sabbata absq; infirmitate quicquam soluat quadragesimale ieiunium, nisi tantum die dominico prandeat. Quod fieri specialiter Patrum statuta sanxerunt. Si quis hanc regulam irruperit, tanquam transgressor disciplinae à sacerdotibus censeatur.

Cap. 3. *Vt primates ciuitatis Pascha in ciuitate celebrent.*

Quisquis de prioribus ciuibus Pascha extra ciuitatem teneat, revo-

re voluerit, sciat sibi à cuncta synodo esse prohibitū. Sed principales festiuitates sub præsentia episcopi teneant, vbi sanctū decet tenere conuentum. Tamen si aliquis certa necessitate astringatur, vt hoc implere non possit, ab episcopo postulet cōmeatum. Quod si hoc postulare despexerit, & eundē locū iisdē in festiuitate præsentibus tenere voluerit, suspendatur.

Cap. 4. De ordinatōne episcopi.

Idem regulare esse perspeximus decernendum, vt episcopus in ciuitate, in qua decreto eligitur ordinandus, in sua ecclesia, cui profuturus est, constituatur. Sanè si subito necessitas temporis hoc implere non patitur, licet melius esset in sua ecclesia fieri: tamen aut sub præsentia metropolitana, aut certè cum eius auctoritate intra prouinciam omnino à comprouincialibus ordinetur.

Cap. 5. Quòd clerici canonum statuta ab episcopis percipiant.

Parochiani clerici à Pontificibus suis necessaria sibi statuta canonū legenda percipiant: ne ipsi, vel populi, quæ pro salute eorum decreta sunt, excusent postmodum ignorasse.

Cap. 6. De oratoris, & clericis in illis seruire debentibus.

Vt in oratorijs Domini clericorū nemo cōtra votū episcopi, ad quem territorij ipsius priuilegiū noscitur pertinere, peregrinos clericos intronmittat: nisi forsitan quos probatos ibidem districtio Pontificis obseruare præcepit.

Cap. 7. De alienatis à sacerdote cuiuslibet ecclesiæ.

Vt episcopus, qui de facultate propria ecclesiæ nihil relinquit de ecclesiæ facultate, id est, si aliter quàm canones eloquuntur, obligauerit, vendiderit, aut distaxerit, ad ecclesiam reuocetur. Sanè si de seruis ecclesiæ liberos fecerit numero competenti, in ingenuitate permaneant, ita vt ab officio ecclesiæ non recedant.

Cap. 8. De indignis ad sacerdotium promotis.

Siquis episcoporum sciens aut bigamum, aut internuptæ maritum, ad officium Leuiticæ dignitatis, siue presbyterij contra ius canonicum promouere præsumperit: sciat se vnius anni spacio ab omni officio sacerdotij esse suspensum. Qui si fortè sententiæ subiacerere contempserit, à cōmunionem eius, vsq; in aliam synodum se fraternitas vniuersa suspēdat: illi verò, qui illicitè promoti sunt, degradentur.

Cap.

Cap. 9. De non distrabendis his, quæ ecclesiis sunt collata.

Siquis quid abbatibus, aut sacris monasteriis, aut parochiis pro Dei cōtemplatione oblatum fuerit, in sua proprietate hoc abbates, aut presbyteri minimè reuocabunt, nec alienari à cunctis fratribus debet quacunq; occasione. Quibus si fuerit necessarium, vt statuta cōuellant, non aliter valeat, nisi fuerit sui episcopi subscriptione firmatum.

Cap. 10. De his, quæ episcopus ecclesiæ dederit.

Quacunq; ecclesiis à Pontificibus sub competenti, ac iusto documento fuerint derelicta, ab hæredibus legitimis, dignum est, vt pro Dei cōtemplatione seruentur.

Cap. 11. De his, qui post baptismum demonibus offerunt.

Siquis post acceptum baptismi sacramentum ad immolata demonibus fumenda, tanquam ad vomitum reuertitur: si commonitus à sacerdote se corrigere ex hac præuaricatione noluerit, à cōmunionem catholicam pro emundatione sacrilegij suspendatur.

Cap. 12. Quòd Christianus in pecudes non iuret.

Siquis Christianus (vt est Gentilium consuetudo) apud Scuiuscunq; feræ, vel pecudis extra inuocatis in super nominibus Paganorum fortasse iurauerit, si se ab hac superstitione commonitus noluerit cohibere, donec reatum emendet, à cōsortio fidelium, vel ecclesiæ cōmunionem pellatur.

Cap. 13. Quòd ecclesiæ præiudicium non patiat, ex alienatione bonorum per clericos.

Vt quicūq; clericus aliquid de iure ecclesiastico seu verbo, seu per scripturam acceperit ad vtendum, & postmodum alienare quacunq; occasione voluerit, non valebit, quia secundum canonum instituta proprietatē ecclesiæ non violat in alios, quælibet longa possessio. Sed in Pōtificis potestate consistat, qualiter pro cōseruando iure ecclesiastico rem possessam inter clericos debeat communicare.

Cap. 14. Quòd ecclesiæ collatum est, nec à collatore, nec ab illius hæredibus repeti debet.

Quicunq; pro deuotione sua oblationis studio aliquid in cāpellis, vel in vineolis, etiam absq; scriptura probatur ecclesiæ contulisse, si postmodum ipse, vel hæredes eius quacunq; occasione auferre à iure hoc ecclesiæ, vel alienare

nare voluerint, quoad usque; à tali intentione discedant, aut puerfa restituat, aut certe à comunione ecclesiastica suspēdantur.

Cap. 15. De mancipiis propter spem coniugii ad ecclesiam confugientibus.

Quacumque; mancipia sub specie coniugii ad ecclesiam confugerint septa, ut per hoc credant posse fieri coniugia, inuicem eis licentia tribuatur, nec talis coniunctio à clericis defensetur: quia probatum est, ut sine legitima traditione coniuncti pro religiosi ordine statuto tempore ab ecclesiam comunione suspēdantur: ne in sanctis locis talis coitus miscatur. De qua re decernimus, ut parentibus, aut propriis dominis (pro ut ratio possit) personarum accepta fide restituti sub separatione promissioni reddantur, Postmodum tamen à parentibus atque dominis concessa libertate, si voluerint, eos propria voluntate coniungant.

Cap. 16. De homicidio voluntario.

Quisquis homicidium voluntate commiserit, ita ut occidere audeat innocentem, si à principibus, aut à parentibus quacumque; re se reddiderit absolutum, modus poenitentiae distringendi in sacerdotis potestate consistat.

Cap. 17. De mulieribus in adulterio cum clericis deprehensis.

Siquae mulieres fuerint prolapsae in adulterium cum clericis, distractione adhibita, mulieres ipsae (pro ut sacerdoti visum fuerit) distractioni subiaceant, & à ciuitatibus, ut sacerdos praecerperit, propellantur.

Cap. 18. De mancipiis Christianis seruientibus Iudaeis.

Cum prioribus canonibus fuerit definitum, ut de mancipiis Christianis, quae apud Iudaeos sunt, si ad ecclesiam confugerint, & redimi se postulauerint, etiam si ad quoscumque; Christianos refugerint, & seruire Iudaeis noluerint, taxato, & oblato à fidelibus iusto pretio ab eorum dominio liberentur. Itidem statuimus, ut tam iusta constitutio ab omnibus catholicis obseruetur.

Cap. 19. De Iudaeis, qui aduenam, vel Christianum ad Iudaicam superstitionem seduxerint.

Hoc etiam decernimus obseruandum, ut si quicumque; Iudaeus profelytum (qui aduena dicitur) Iudaeum facere presumpserit, aut Christianum factum ad Iudaicam superstitionem adducere: vel si Iudaeus Christianam ancillam suam sibi crediderit sociandam,

dam, vel si de parentibus Christianis natum, Iudaeum sub promissione fecerit, libertatis mancipiorum amissione mulsetur. Ille vero, qui de Christianis natus Iudaeus factus est, si sub conditione fuerit manumissus, ut in ritu Iudaico permanens, habeat libertatem, talis conditio non valebit: quia iniustum est, ut ei libertas maneat, qui de Christianis parentibus veniens, Iudaicis vult cultibus adherere.

Cap. 20. De existentibus genere seruilibus personis.

De genere seruili id decreuimus obseruandum, ut descendens inde posteritas, ubicumque; (quauis post longa spacia temporum) reperiatur in loco, cui authores eius constat fuisse depositos studio sacerdotis, in ea, quae constituta est à deuotis, conditione permaneat. Cui praeepto si quis secularium humanam cupiditatis impulsu crediderit obuiandum, quousque; se corrigat, ab ecclesia suspendatur.

Cap. 21. De facientibus in agro suo oratorium.

Si quis in agro suo, aut habet, aut postulat habere diocesinum, primum & terras ei disponat sufficienter, & clericos, qui ibidem sua officia impleant: ut sacratis locis reuerentia condigna tribuatur.

Cap. 22. De agellis sacerdotum.

Quisquis agellum ecclesiam in die vitae suae à quocumque; sacerdote, cui potestas est, acceperit possidendum, quacumque; ibi profecerint, alienandi nullam habeat potestatem: nec ibi parentes sui ex ea re aliquid existiment vindicandum.

Cap. 23. De substituendo Antistite.

De substituendo Antistite, si fortassis mora extiterit, & voluntate decessoris antea fuerit res subarrata, quae successor accedit ecclesiam, non impediatur successor. Si quispiam clericorum aliquid de facultate illa praesumpserit, in potestate sit aduenientis episcopi, utrum sua debeat voluntate adire, an rejicere decessori: nec ecclesiam in obiecto veniant tempora legibus constituta, dum non extitit persona, quae de utilitate ecclesiam cogitarit.

Caput. 24.

Si quis episcopus alterius ecclesiam clerico de facultatibus suae ecclesiam aliquid sub titulo quocumque; donauerit, post eius obitum, qui acceperit, ad ecclesiam eius, de cuius facultate disces-

discesserat, reuertatur: quia iniquum est, vt sub hac specie damnum ecclesia, quæ multis subuenit patiat.

Cap. 25. Vt quæ statuta sunt, obseruentur.

QVapropter (auxiliante domino) quæ synodus sancta constituit, decernimus, vt à cunctis fratribus hæc definitio sancta conseruetur.

Expliciunt canones synodi Aurelianens. 4.

*Turonica synodus.
Proœmium.*

TURONICA SECVNDA SYNODVS circa tempora Pelagij Papæ primi, est prouincialis.

Ecclesiasticæ disciplinæ debet esse suffragium cõgregatio sacerdotum: nec aliud erit suæ sollicitudinis tam peculiare cõscribere, q̄ quod ad fundamentum religionis proficere cognouerit: operari non cesset, vt cum pastoralis cautela propagatur in ouilis custodia, paucorũ veneranda decreta sint salutis publicæ documẽta. Et quoniã, quod omitti nõ decet, oportet implere, præsertim cū cuius ad animarũ intellectuã (de quibus Deo cura est) forma processit, eius traditionis lex ad Pontifices manauit: necesse est vigilantissimè prouidere, repulso torpore, vt quicquid ab antiquis Patribus statutum de tramite canonico, quarundã personarũ temeritate cernitur imminutum, reuocandum est in statum pristinum, vt possint malè admissa corrigi, & non admittenda damnari. Magna est enim in ipsa seueritate pietas, per quam tollitur peccandi facultas. Nam vbi infana libertas generat vulnera, sacerdotalis districtio dat medelã. Qua propter (Christo auspice) in Turonica ciuitate cõcilio cõcordante, iuxta conueniẽtiã gloriosissimi domini Arithberti regis annuentis cõadunati pro pace, & instructione ecclesie, opportunum credimus, subter adnexa decreta cõficere, & subscriptionibus proprijs roborare: vt retundantur noxia, propagentur optata. Ne taciturnitate silentij, vitiosorum criminum nutriri videretur licentia nõ abscindi: & quæ opportuna erant pro qualitate temporis adijci, non paterentur negligi, sed procurerentur impleri.

Canon primus.

IDEO placuit, propter cõeleste illud mandat: Pacem meã do vobis. &c. Vt Pontificalis affectus inter confacerdotes inuiolabiliter cõseruetur. Verũm si pro peccatis (vt assol-

*Ioan. 14.
De pace sacerdotali.*

let) ex causa liuor emerferit, vt pẽdente certamine sibi inuicem reconciliari non possint: electis ab vtraque parte fratribus. i. presbyteris, præponderante dulcedine, litis iacula finiant, & vota pacis acquirant.

Canon. 2.

VT corpus Domini in altari, non in armario, sed sub crucistitulo componatur.

Canon. 3. Ne laici in ecclesia clericis misceantur.

VT laici secus altare, quo sancta mysteria celebrãtur, inter clericos, tam ad vigiliã, quã ad missas stare penitus non præsumant: sed pars illa, quæ à cancellis versus altare diuiditur, choristatũ psalentiũ pateat clericorum. Ad orandum, & cõmunicandum laicis, & fœminis (sicut mos est) pateant sancta sanctorum.

Canon. 4.

VT vnaquæque ciuitas pauperes, & egenos incolas alimentis congruentibus pascat secundum vires, vt tam vicini presbyteri, quã ciues omnes suum pauperem pascant, quo fiet, vt ipsi pauperes, per ciuitates alienas nõ fatigentur.

Canon. 5.

VT nullus clericorum, vel laicorum præter episcopum, epistolia facere præsumat.

Canon. 6.

VT episcopus, nec abbatẽ, nec archipresbyterũ, sine omnium suorum compresbyterorum, & abbatum cõsilio de loco suo præsumat eicere: neq; per præmium alium ordinare, nisi factõ concilio tam abbatum, quã presbyterorũ suorum. Quem autem negligẽtia eiicit, cum omniũ presbyterorum canilio refutetur.

Canon. 7. Ne clericus familiaritate extranearum mulierum vtatur.

DE familiaritatibus mulierum, licet crebrius sit in canonicis replicatum: attamen necesse est, vt sicut secta virgulta, quæ malè pullulauerãt, rursus fidei falce succidantur, atq; etiã radicitus eruantur. Nullus deinceps clericorũ pro occasione necessitatis faciendæ vestis, aut causa ordinandæ domus extraneam mulierẽ in domo sua habere præsumat. Et cum iubeamur victum, aut vestitum artificioso quærere, & manibus propriis laborare: quid opus est in domo serpentes includere pro veste, quæ multiformem vestem non propterea deponit, vt nudetur, sed vt se gratiorem, dum remouetur, ostendat?

Canon. 8.

T Episco-

* **E**piscopus coniugem, vt sororem habeat, & ita sancta gubernatione gubernet domū omnem, tam ecclesiasticam, quā propriam: vt nulla de eo suspitio quā ratione cōsurgat. Et licet (Deo propitio) clericorum suorum testimonio viuat: quia cum illo tam in cella, quā vbi cūq; fuerit, secum habitat, cūq; sequantur, & presbyteri, & diaconi, vel deinceps clericorum turba iuniorum (Deo adiutore) cōuersantur: sic tamen propter Zelotem Deum nostrum tam longē absint, mansionis propinquitate diuisi, vt nec hi, qui ad spē recuperandam clericorum seruitute nutriuntur, famularum propinqua contagione polluantur.

Censura. * *Intellige hunc canonem iuxta usum Orientalis ecclesie, in qua coniugatus promouebatur ad sacerdotium.*

Canon. 9.

Ep̄m mulieres prosequi non debent. **E**piscopum, episcopam non habentem, nulla sequatur turba mulierum, licet saluetur vir per mulierem fidelem, sicut & mulier per virum fidelem, vt Apostolus ait. Nā vbi talis custodia necessaria non est, quid est necesse, vt misera prosequatur, vnde fama cōsurgat? Habeant ministri ecclesie, vtiq; clerici, qui episcopo seruiunt, & eum custodire debent, licentiam extraneas mulieres de frequentia cohabitationis eiicere.

Canon. 10.

Duo clerici, aut duo monachi i vno stratu recubere non debent. **E**t ne occasio famam laceret honestatis: quia aliqui laici, dum diuersa perpetrat adulteria, hoc, quod de se sciūt, in aliis suspicantur: sicut ait Seneca, pessimum in eo vitium esse, qui in id, quo insanit, ceteros putat furere. Vt ergo ipsi putādi, aut certē existimandi locus amputetur, nullus sacerdotum, aut monachorum colligere alium in lecto suo presumat. Neq; liceat monachis cellas habere communes, vbi aut bini maneant, aut singulares reponi possint: sed schola labore communi construatur, vbi omnes iaceāt, aut Abbate, aut præposito imminente: vt dum duo, vt tres vicissim, & legāt, & excubent, alij consolentur, vt nō solū sit custodia corporum, sed & surgat pro lectione assidua profectus animarū.

Canon. 11.

Monachō coniugio nō conuulsetur. **S**iqui in monasterio conuersi sunt, aut cōuerti voluerint, nullatenus exinde habeant licentiam euagādi, nec (quod absit) vllus eorum coniugem ducere, aut extranearum mulierum

lierum familiaritatem habere. Nam (sicut supradictum est) si vxorem duxerit, excommunicetur, & de vxoris malæ societate confortio, etiam iudicis auxilio separetur. Quod si iudex ad hoc solatium dare noluerit, excommunicetur. Qui infelix monachus tali coniunctione foedatus, si per cuiuscunq; patrocinium se conatus fuerit defendere: & is, qui in hac pertinacitate perdurat, & ille, qui eum exceperit ad defendendū, ab ecclesia segregerentur, donec reuertatur ad septa monasterij, & indictam ab Abbate, quandiu præceptū ei fuerit, agat pœnitentiam: & post satisfactionem reuertatur ad gratiam.

Canon. 12.

Mulier intra septa monasterij nullatenus introire permittatur. Si Abbas in hac parte, aut præpositus negligens apparuerit, qui eam viderit, & non statim eiecerit, excommunicetur.

Canon. 13.

De ieiunijs verò antiqua à monachis instituta seruentur, vt de Pascha vsq; ad quinquagesimam, exceptis Rogationibus, omni die fratribus prandiū præparetur. Post quinquagesimam tota hebdomada exactē ieiunēt. Postea vsq; ad Calen. Augusti ter in septimana ieiunent, secunda, & quarta, & sexta die, exceptis his, qui aliqua infirmitate cōstricti sunt. In Augusto, quia quotidie missæ sanctorum sunt, prandium habeant. In Septembri toto, & Nouembri (sicut prius dictum est) ter in septimana. De Decēbri vsq; ad Natale Domini, omni die ieiunent. Et quia inter natalē Domini, & Epiphaniam omni die festiuitates sunt, itemq; prandebunt. Excipitur triduum illud, quo ad calcandam Gentilium consuetudinem Patres nostri statuerunt priuatas in Calend. Ianuarij fieri Litanias, vt in ecclesia psallatur, & hora octaua in ipsis Calendis Circuncisionis missa Deo propitio) celebretur. Post Epiphaniam verò vsq; ad quadragesimam ter in septimana ieiunent.

Canon. 14.

Itemq; pro reuerentia domini Martini, vel cultu, ac virtute, id statuimus obseruandum: vt tam in ipsa basilica sancta, quā in ecclesijs nostris, iste psallendi ordo seruetur. Vt in diebus æstiuis ad matutinum sex antiphonæ binis psalmis explicentur. Toto Augusto manicationes fiant, quia festiuitates sunt, & missæ. Septembri septē antiphonæ explicentur

T 2 binis

Mulier sola monasteriū non adeat.

De obseruatione ieiuniorum.

De obseruatione psallendi.

binis psalmis. Octobri, octo ternis psalmis. Nouembri, noue ternis psalmis. Decembri, decem ternis psalmis. Ianuario, & Febuario itidem vsq; ad Pascha. Sed vt possibilitas habet, qui facit amplius pro se, & qui minus (vt potuerit) superest, vt vel duodecim psalmi expediantur ad matutinum: quia Patrum statuta præceperunt, vt ad sextam sex psalmi dicantur cum Alleluia, & ad duodecimam duodecim, itemq; cum Alleluia, quod etiam (Angelo ostendente) didicerunt. Si ad duodecimam duodecim psalmi, cur ad matutinum non itemq; vel duodecim explicantur? Quicumq; minus quam duodecim psalmos ad matutinum dixerit, ieiunet vsq; ad vespeream, panem cum aqua manducet, & nõ illi sit altera in die villa refectionis. Et qui hoc facere cõtempserit, vna hebdomada panem cum aqua manducet, & ieiunet omni die vsq; ad vespeream.

Canon. 15.

Archipresbyteri veri coniugati sine vestimento clericali dormire non debent.
Archipresbyteri verò vicani, & diaconi, & subdiaconi, non quidem omnes, sed plures in hac suspicionem tenentur à populo, quòd cum coniugibus suis maneant. Pro qua re hoc placuit obseruare, vt quotiescunq; archipresbyter, seu in vico manserit, seu ad villam suam ambulauerit, vnus lectorum canonicorum suorum, aut certus aliquis de numero clericorum cum illo ambulet, & in cella, vbi ille iacet, lectum habeat pro testimonio.

Canon. 16.

De Calen. Ianuarii.
E Nimuerò, quoniam cognouimus nõnullos inueniri fequipedas erroris antiqui, qui Calen. Ianuarij colunt, cum Ianus homo Gentilis fuerit, rex quidem, sed Deus esse non potuit. Quisquis ergo vnum Deum patrem regnantem cum filio, & spiritu sancto credit, certè hic non potest integer Christianus dici: quia aliqua de Gentilitate custodit. Sunt etiam, qui in festiuitate cathedræ domini Petri Apostoli cibos mortuis offerunt, & post missas redeuntes ad domos proprias, ad Gentilium reuertuntur errores, & post corpus Domini, sacras dæmoni escas accipiunt. Contestamur, illam sollicitudinem, tam pastores, q̄ presbyteros gerere: vt quemcunq; in hac fatuitate persistere viderint, vel (nescio) ad petras, aut arbores, aut ad fontes designata loca Gentilium perpetrare, quæ ad ecclesiæ rationem non pertinent, eos ab ecclesia

ecclesia sancta autoritate repellant: nec participare sancto altario permittant, qui Gentiliũ obseruationes custodiunt. Quid enim dæmonibus cum Christo cõmune, cum magis sumendo cibum delicta videatur addere, quam purgare?

Canon. 17.

ET licet Ambrosianos habeamus hymnos in canone, tamen quoniam reliquorũ sunt aliqui, qui digni sunt forcipiendis. De hymnis re-
 ma, cãtari volumus libèter, & amplecti: eos præterea, quorum authorum nomina non fuerint in limine prænotata: quoniã quæ fidem constituerunt, dicendi rationi nõ obstat.

Canon. 18. De persuatoribus rerum ecclesiasticarum.

Placet itaque, ac omnibus nobis conuenit obseruare, vt quia nonnulli memores sui, per quassibet scripturas pro captu animi, de facultatibus suis ecclesiis contulisse probantur, quod à diuersis Deum minus timentibus, eatenus mortifera calliditate tenetur, vt aliorum oblatio illi pertineat ad ruinam: nec intueri corde possunt diem iudicij, dum nimia cupiditatis delectantur ardore. Quicumq; ergo immemor interitus sui, res ecclesiis delegatas iniuste possidens, præsumperit retinere: & veritate cõperta, res Dei seruis suis dissimulauerit reformare, ab omnibus ecclesiis segregatus, à sancta communione habeatur extraneus: nec aliud mereatur habere remedium, nisi culpam propriam rerum emendatione purgauerit. Indignè enim ad altare Domini propere permittitur, qui res ecclesiasticas, & audet rapere, & iniuste possidere, ac in iniqua defensione perdurat. Necatores enim pauperum iudicandi sunt, qui eorum taliter alimenta subtraxerint. Sacerdotalis tamen debet esse prouisio, vt vindictam ad inonitio manifestè præcedat, vt res vsurpata si iniuste quis tulerit, adhibita æquitate restituat. Quod si neglexerit, & necessitas compulerit, postea prædonem sacerdotalis districtio maturata percussat: neq; quisq; per interregia res Dei defendere nitatur: quia Dei potentia, cūctorum regnorum terminos singulari dominatione concludit.

Canon. 19. De iudicibus, qui pauperes opprimunt.

VT iudices, aut potentes, qui pauperes opprimunt, si cõmoniti à Pontifice suo se nõ emendauerint, excommunicantur.

Canon. 20.

Sacerdotium per pecuniā accipi non debet.
Actu. 8.
Cautam enim est in salute prouisio ad effugiendam culpā delicti, aditū delinquēdi repellere. Nullus epōrū de ordinationib⁹ clericorū prēmia præsumat exigere: quia non facilius, sed & hæreticū est (sicut in dogmatibus ecclesiasticis habetur infertū) ad ordinandum clericū per ambitionē, ad imaginē Simonis Magi, pecuniā offerre sacerdoti: quia dicitur, Gratis accepistis, gratis date. Et cum talis sit, qui gratiam Dei à sacerdote æstimat pretio cōparari, qualis ille, qui vendidit: vterq; vsq; ad synodum ab ecclesia segregetur. Expliciant Canones. 2. synodi Turonicē.

Cōcilium Parisiense. 1.
PARISIENSE CONCILIVM PRIMVM circa tēpora Pelagij Papæ primi, estq; prouinciale.

Coniuncti in vnū (Christo opitulante) Parisius pro utilitatibus ecclesiarum, vnde non leuiter rationem sumus quādoq; reddaturi, in quantum diuina pietas virtutem dare dignata est, tentauimus salubri consideratione prospicere, ne dum periculosa abusione ordinatio superna negligitur, in nobis aliorum crimina vindicentur. *Cap. 1.*

ITaq; placet, ac omnibus nobis cōuenit obseruare, vt quia non nulli memores sui &c.

Sup. pag. 291
 In isto cap. agitur contra raptos, & iniustos possessores rerum ecclesiasticarum, est idem, quod habetur in secunda synodo Turoneñ. cap. 18. *Cap. 2.*

Res epī cōfiscare psumat nemo.
ET qui episcoporum res propriæ ecclesiarum res esse noscuntur, si in eorum facultatibus simili fuerit facultate grassatum, peruersores rerum memoratarum, canonum distributione feriantur: vt dum vindicta corrigit, qui moribus propriis, ac nulla conscientie castigatione corripitur, saltem regulæ obtundatur aculeis. Perpetuo enim anathemate feriatur, qui res confiscare, aut competere, aut peruadere periculosa infestatione præsumperit. *Cap. 3.*

Ep̄s alterius ep̄i res nō cōpetat.
ET quia exempla boni operis à Pontificibus debent primū (Christo opitulante) procedere: nullus episcopus res competat alienas, aut si competitas, aut à se, aut ab antecessore suo fortè quis possedit, domino proprietatis possessionem propriā absq; præiudicio liberalitatis regie, integra reformatione restituat: vt quia Deus dona reprobat iniquorum,

rum, nō ad iudicium suum ecclesie res exteras derelinquat.

Caput. 4.

Sacrarum etiam virginum, neq; per raptum, neq; per cōpetitiones aliquas quisquā coniugia fortiatur. Similiter de earum coniunctionibus abstinendum (& hi, qui eas rape re, aut cōpetere voluerint, à cōmunionem sunt remouēdi) quæ vestium cōmutatione tam viduæ, q̄ puellæ religionem, poenitentiam, aut virginitatem publica declaratione fuerint professæ. Quod si contra dicta quis venerit, & sacerdotem suum audire neglexerit, & in præfenti à cōmunionem catholicæ ecclesie habeatur extraneus, & perpetuo anathemate feriatur.

Cap. 5.

ET quia vniuersis sacerdotibus ita conuenit, vt si quis de eis pro contemptu canonum, aut peruersione ecclesiasticarū rerum à cōmunionem ecclesie aliquē fortasse suspenderit, à nullo penitus episcopo recipi præsumatur. Quod si factū fuerit, is, qui cum contra indicta receperit, & à fratrum suorū erit concordia separatus, & æterni iudicis in futurum (vt confidimus) iracundiam sustinebit.

Cap. 6.

ET quia in aliquibus rebus cōsuetudo prisca negligitur, ac decreta canonum violantur, placuit, vt iuxta antiquā consuetudinem canonum decreta seruētur. Nullus, cuius inuitis, ordinetur episcopus, nisi quem populi, & clericorum electio plenissima quæsierit voluntate: non principis imperio, neq; per quamlibet conditionem contra metropolis voluntatem episcoporum comprouincialium ingeratur. Quod si per ordinationem regiam honoris sui culmen peruadere aliquis nimia temeritate præsumperit: à cōprouincialibus loci ipsius episcopus recipi nullatenus mereatur, quem indebitè assumptum agnoscunt. Si quis de comprouincialibus recipere eum contra indicta præsumperit, sit à fratribus omnibus segregatus, & ab ipsorum omnium claritate remotus. Nam de actis ordinationibus pontificum ita conuenit, vt cōiuncti metropolitanus cum suis comprouincialibus episcopis, vel quos vicinos episcopos eligere voluerint, in loco vbi conuenerit, iuxta antiqua statuta canonum, omnia communi consilio, & sententia decernantur.

T 4

Cap.

Caput. 7.

De ministerio seruorum de generis. **D**E generibus seruis, qui sepulchris defunctorū pro qualitate ipsius ministerij deputantur, hoc placuit obseruari, vt sub qua ab actoribus fuerint conditione dimissi, & siue hæredibus, siue ecclesiæ pro defensione fuerint deputati, voluntas defuncti circa eos in omnibus debeat conseruari. Quod si ecclesia eos de fisci functionibus in omni parte defenderit: tam illi, quàm posteri eorum ecclesiæ defensione in omnibus potiantur, & occursum impendant. Et quia huic definitioni cuncti fratrum interesse minimè potuerunt, hoc omnis congregatio sacerdotum (Christo propitiante) decreuit: vt cõstitutio præsens à quantis oblata fuerit, subscriptionibus tamē eorū debeat probari, quatenus in hoc, quod ab vniuersis obseruandum est, vniuersitas debeat consentire.

Expliciunt canones Parisiensis synodi. 1.

Concilium Avrelianense. 5. Prefatio.

AVRELIANENSE CONCILIVM QVINTUM circa tempora Pelagij primi Papæ celebratum est. Ad diuinam gratiam referendum est, cum vota Principū concordant animis sacerdotū. Vt dum fit Pontificale Concilium, normam viuendi teneat recapitulatio antiqua canonū, vt locus, & tempus: quia est in quibuscunq; titulis veteribus adhærens noua constitutio sanctionum. Igitur clementissimus Princeps triumphorum titulis inuictiss. dominus Childbertus, cum pro amore sacræ fidei, studio religionis in Avrelianensium urbem congregasset in vnum dominos sacerdotes, cupiens ex ore Patrum audire, quod sacrum est, & quod pro ecclesiastico ordine autoritate promoueretur pastoralis, & quod aduenientibus sit norma, & præsentibus sit disciplina, atq; cõueniens à præsentis tempore in posterum custodiri (præstante Deo) signanter est titulis prænotatum.

Caput primum.

Dogmata Eutychei, & Nestorii damnantur. **P**rimum itaq; nefarias sectas Eutychei, & Nestorii, quas sedes Apostolica sancta condemnat, similiter & nos easdē cum suis authoribus, & sectatoribus execrantes, præsentis cõstitutionis vigore anathematizamus, atq; damnamus, Apostolicum fidei ordinem in Christi nomine prædicantes.

Caput. 2.

Nullus

Nullus sacerdotum, quenquã rectæ fidei hominem pro paruis, & leuibus causis à communionē suspendat, præter eas culpas, pro quibus antiqui Patres ab ecclesia arceri iusserunt committentes.

Cap. 3.

Vt nullum episcopatum per præmia, aut comparationē liceat adipisci, sed voluntate Regis iuxta electionē cleri, ac plebis (sicut in antiquis canonibus cõtinetur scriptū) consensu cleri, ac plebis, à metropolitano, vel quem vice sua permiserit, cum comprouincialibus Pontifex consecretur.

Cap. 4.

Item (iuxta quod antiqui canones Decreuerunt) nullus inuitis detur episcopus: sed nec per oppressionem potentium personarum, ad consensum faciendum ciues, aut cleri (quod dici nefas est) inclinentur. Quod si factum fuerit, ipse episcopus, qui magis per violentiã, quàm per decretum legitimum ordinatur, ab indepto pontificatus honore in perpetuum deponatur.

Cap. 5.

Nulli viuenti episcopo alius superponatur, aut superordinetur episcopus, nisi forsitan in eius loco, quem culpa capitalis deiecerit.

Cap. 6.

Quæcunq; puellæ, seu propria voluntate monasteriū expetunt, seu à parentibus afferuntur, annū in ipsa veste qua intrauerint, permaneant. In his verò monasterijs, vbi nõ perpetuò tenentur inclusæ, triennium in ea, qua intrauerint, veste permaneant: & postmodum secundum statuta monasterij ipsius in loco, quo elegerint permanere, vestimenta religionis accipiant. Quæ si deinceps sacra relinquentes loca, propositum sanctum seculi ambitione transcenderint: illæ, quæ in domibus proprijs tam puellæ, quàm viduæ commutatis vestibus cõuertuntur, cum his, quibus cõiugio copulantur, ecclesiæ communionē priuentur.

Cap. 7.

Idetiam miseratione certè condiximus custodiri, vt qui pro quibuscunq; culpis in carceribus deputantur, ab archidiacono, seu à præposito ecclesiæ diebus singulis Dominicis requirantur: vt necessitas victorum secundum præceptū diuinum misericorditer subleuetur: atq; à Pontifice instituta fidei, & diligenti persona, quæ necessaria prouideat, cõpensatus victus de dono ecclesiæ tribuatur.

Cap. 8.

T 5 Et

De sollicitudine infirmorum vel sustentatione.
ET licet (propitio Deo) omnium Domini sacerdotum, vel quorumcumq; hæc cura posset esse fidelium, vt egentibus necessaria debeant ministrari, specialiter tamen debilibus, id pietatis causa conuenit: vt vnusquisq; episcoporum incolis, quos infirmitate incurrisset, tam territorij sui, quam ciuitatis agnouerint; de domo ecclesie iuxta possibilitatem victui, & vestitui necessaria subministret: vt non eis desit misericordie cura, quos per duram infirmitatem intollerabilis constringit inopia. *Cap. 9.*

Hic canon erat reuocatus.
Nullus ex laicis absq; annua cōuersatione præmissa episcopus ordinetur: ita vt intra anni ipsius spacium a doctis, & probatis viris, disciplinis, & regulis spiritalibus plenius instruat. Quod si hoc quisq; episcoporum transcendere quacunq; conditione præsumperit, anno integro ab officio, vel charitate fratrum habeatur extraneus. *Cap. 10.*

Qui facultates ecclesie subtraxerit, puniatur.
Non cui liceat res, vel facultates ecclesie, aut monasterijs, vel Xenodochijs pro quacunq; elemosyna cum iustitia delegatas retentare, alienare, atq; subtrahere. Quod si quis fecerit, tanq; necator pauperum, antiquorum canonum sententijs cōstrictus, ab ecclesie liminibus excludatur, quoadiu ab ipso ea, quæ sunt ablata, vel retenta, reddantur. *Cap. 11.*

Nullus ecclesie oblata auferre præsumat.
Quisquis etiam aut maiorum, aut mediocriū personarū, quodcumq; muneris, vel facultatis sacerdotibus, aut ecclesijs, aut quibuslibet locis sanctorum studio mercedis cum iustitia pro Dei contemplatione contulerit: & hæc ipsa, quæ a parentibus donata noscuntur, postmodum quis auferre præsumperit, superiori sententia, vt necator pauperum, cōmunionem priuetur. *Cap. 12.*

De annuacuatione concilij.
His quoq; (Deo propitio) constitutis, quod præcipue in oibus Patrum concilijs habetur scriptum, congrua definitione sancimus: vt intra anni circulum vnusquisq; metropolitani episcopus, iunctis in vnu locum cōprovincialibus suis, intra prouinciā suā studeat habere conciliū: vt aut, si qua accesserint, charitatis emendetur studio, aut si pax regalis, vel disciplina in cunctis permanferit, gratias Deo referat. Hæc ergo vnanimiter definita seruantes, etiā præteritorū statuta canonum his decernimus, vt in conuulsa vniuersa feruentur.

Finis Aurelianens. Concilij. 5.

Decreta

Decreta Ioannis. 3. Papa.

Ioannes tertius, natione Romanus, de patre Anastasio illu- *Io. 3. P. 61.*
 stri, sedit annos. 12. menses. 11. dies. 26. Fuit temporibus Iustini *Tempore huius*
 iunioris Imperatoris. Hic Pont. eodem Apostolorum Philip- *Armeni Christi*
 pi, & Iacobi a Vigilio inchoatā absoluit: & Narseti eunu- *stū receperit.*
 cho amicissimus fuit, eiq; consulatum impetrauit. Prodigio-
 sum tēpestatē, perturbationibus, & annis plenus superauit.

Extat eiusdem epistola decretalis ad vniuersos episcopos per Germaniæ, & Galliæ prouincias constitutos, in qua:

Primò damnat chorepiscopos, quo modo damnati sunt a *Cap. 13.*
 Damaso, & Leone, & a Concilio Neocæsariensi.

Secundò tradit, quod Clemens post Petrum sedem Apostolicam, & potestatem Pontificialem tenuit: & id factum est tradente sibi beato Petro Apostolo. *8. q. 1. Si Pet.*

Tertiò demonstrat, quanto labore, quantisq; vigiliis intendere debet, qui pascat oues Christi: quod fufius habetur in epistola Leonis, & Damasi. 4.

Decreta Benedicti Papa.

Benedictus, natione Romanus, ex patre Bonifacio, sedit *Benedictus. 1.*
 annos. 4. mensem. 1. dies. 28. Huius temporibus gens Long- *Pom. 62.*
 gobardorū totam Italiam inuasit, simulq; & fames nimia, *Fuit tempore*
 vt etiam multitudo castrorum se traderet Longobardis, vt *Mauritij Impera.*
 temperare posset inopiam famis. In istis laboribus, & affli-
 ctionibus positus Benedictus Papa, mortuus est.

Extat epistola decretalis ad episcopum Dauid, qui per literas *Hæc epistola*
 significauerat Apostolicæ sedi, esse quosdam intra prouin- *na est myste-*
 ciam Beticā, qui dicerent, neminem veraciter posse probare *rius. Estq; in*
 Trinitatem, vnitatē fieri: cum neq; tres vnum, neq; vnum in *2. Tomo. fo.*
 tribus posset quenq; propriè approbare. Hos longa disputa- *78.*
 tione cōfundit testimonijs veteris, & noui Testamenti. Quæ *78.*
 oia habentur in eplā prima decretali Alexandri papæ primi.

Primum est Isaia. Vidi Dominum Sabaoth &c. & Sera- *Isaia. 6.*
 phin stabant in circuitu eius, dicētes, Sanctus, Sanctus, San-
 ctus, Dominus Deus Sabaoth. Quia Trinitas est, tertio San-
 ctus dixerant. Quia vnitus est, sub trini repetitione vnum
 Deum, ac dominum intimarunt.

Secundum Exod. Domine, Domine, Domine, miserator *Exod. 34.*
 misericors &c.

Tertium.

Gene. 18. Tertium Gene. Abraham sedens ad ilicem Mambre, tribusq; occurrens, vni dixit: Domine &c.

Isaie. 37. Quartum Isaie: Domine Deus Sabaoth, Deus Israel, qui sedes super Cherubin &c.

2. Reg. 7. Item illud Reg. Domine Deus omnipotens, Deus Israel sermones tui fideles sunt &c.

Matth. 28. Item Matth. Dominus discipulos suos in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti, vniuersas gentes misit baptizare.

Decreta Pelagii. 2. Papae.

Pelagius . 2. Ponti. 63. Pelagius, natione Romanus, sedit annos. 10. menses. 2. dies. Hic *basilicæ Laurētiummar tyris extruxit.* Hic *basilicæ* *Laurētiummar tyris extruxit.* *enim tunc à clero in eligendo Pontifice actum erat, nisi Impe. approbasset. Sed Longobardis tunc Romam obsidentibus, facultas mittendi Constantinopolim nulla fuit. Postea verò offensam, missò illuc Gregorio, deprecatus est.*

Extat decretalis epistola Pelagij, in qua primo definit, generales synodos non posse conuocari, nisi auctoritate Apostolicæ sedis, quoniam sedi beati Petri singulari priuilegio hæc auctoritas est tradita, & quia nulla vnquã synodus rata legitur, quæ Apostolica auctoritate non fuerit fulta. Hoc definit contra Ioannem Constantinopolitanum episcopum, qui intenterat Concilium quodam generale conuocari.

In eadem epistola adiecit: Orate fratres, vt honor ecclesiasticus nostris diebus nõ euacuetur: neq; vnquã Romana sedes, quæ (instituyente Domino) caput est omnium ecclesiarum, priuilegiis suis vsquam careat, aut spoliatur.

D. 17. Multi denuò. In eadem sic. Maiores verò, & difficiles quæstiones (vt sancta synodus statuit, & beata cõsuetudo exigit) ad sedem Apostolicam semper referantur &c.

Extat secunda epistola decretalis eiusdem, de mutatione episcoporum, in qua Benigno archiepiscopo responder, sic dicens: Exigit ergo dilectio tua consulta sedis Apostolicæ, si

Quibus caulis possit mutari epus de vna ciuitate ad aliam. licitum foret episcopum transire, aut mutari de ciuitate in ciuitatem, cum quidam canones (vt tibi videtur) hoc fieri prohibeant. Significasti etiam literis tuis, quendam fratrum nomine, & actu Dei seruum, causa vtilitatis te velle mutare in locum, & ciuitatem defuncti, licet quidam dicant hoc fieri non

ri non licere, nisi cõsensum Apostolicæ sedis habuisses. Quapropter scias, frater dilectissime, aliud esse causam necessitatis, & vtilitatis, & aliud præsumptionis, ac propriæ voluntatis. Non ergo mutat sedem, qui non mutat mentem, id est, non auaritiæ causa, aut Dominationis, aut propriæ voluntatis, aut delectationis suæ migrat de ciuitate ad ciuitatem, sed causa necessitatis, & vtilitatis mutatur. Nam plurimorum vtilitas vnus vtilitati, aut voluntati præferenda est. Aliud est enim mutare, & aliud mutari. Quod enim in canonibus legitur, nõ debere episcopum de ciuitate in ciuitate transire, non de his dicitur, qui aut vi expulsi, aut necessitate coacti, aut auctoritate maiorum hoc agunt: sed de his, qui auaritiæ ardore inflammati, sponte sua profiliunt, & potius ambitioni, quàm vtilitati ecclesiæ seruire, & vt dominationem agant, insistere cupiunt.

Quapropter (charissime) muta episcopum causa necessitatis, aut vtilitatis, super quo consulere nos voluisti, & alios fratres nostros, quibus hoc faciendum necessitas, aut vtilitas compulerit, agere doce: quia hoc, quod tibi soli scribimus, generaliter omnibus tenere mandamus. Quia sic potestatem habemus episcopos, & sacerdotes regulariter titolare, & ordinare: ita (vt prædictum est) causa necessitatis, aut vtilitatis habes, & mutare, ac de titulo ad titulum transferre, licet de minori ad maiorem urbem mutandus sit. Hoc tamen summo opere præuidendum est, ne causa arrogantia, aut auaritiæ vnquam fiat: quia hi à prædictis canonibus damnantur, non illi, qui necessitate, aut vtilitate, maiorum consilio, & sana, ac pura, & Deo placita intentione hoc faciunt.

Extat epistola decretalis tertia eiusdem, ad vniuersos episcopos Italiae, in qua eos adhortatur ad sollicitudinẽ ecclesiarum.

Extat quarta ad episcopos Germaniæ, & Galliæ, in qua ordinem præfationum, quem ecclesia Romana habet, requiruntibus episcopis, tradit. Inuenimus has nouem præfationes in sacro cathalogo tantummodo recipiendas, quas longa retro veritas in Romana Ecclesia hætenus seruauit. Vnam in Albis Paschalibus, aliam de Ascensione Domini, tertiam die Pentecostes, quartam de Natali Domini, quintam de Apparitione Domini, sextam de Apostolis, septimam de sancta Trini-

Vide etiã supra. pag. 28.

De cõs. dist. 1 Inuenimus.

Trinitate, octauã de Cruce, nonam de Ieiunio in quadragesima tantummodo dicendam. Has præfationes tenet, & custodit sancta Romana ecclesia, has tenendas vobis mandamus.

Concilium Hispalense. 1. **HISPALENSE CONCILIVM PRIMUM** sub Pelagio secundo Papa. Est provinciale, sed robur habet à sede Romana, vt patet ex præfatione Concilij, Præsidente Leandro Episcopo Hispalensi.

Præfatio. Dño sancto, & reuerenter à nobis honorando, charissimo fratri Pelagio episcopo, Leander, Agapius. &c. episcopi, qui vnã in vrbe Hispalensi adfuimus, sanctitatẽ tuã charitatis studio salutãtes, precamur Dñm, qui nos de salute mutua, vel visione lætificare dignetur, te lætũ multo cõseruet in tempore.

Cap. 1. De disponendis ecclesiæ rebus post episcopi excessum.

Heres ep̄i de sancti, est ecclesia. **C**omperimus autẽ in canone (cõsultentes vetera statuta) vt episcopus, qui res proprias alteri, & non ecclesiæ suæ dimiserit, quicquid de ecclesiæ rebus, aut donauit, aut vendidit, aut quoquomodo ab ecclesia transtulit, irritũ haberetur.

Hic Canon erat renouandus in Concilio, vt heres defuncti episcopi esset ecclesia, non alius. Secundò, Alienum est à sententia eorum Patrũ licere episcopo, instituere primogenituras, vel locupletare consanguineos.

Cap. 2.

De mancipijs ecclesiæ. **E**A verò m̄cipia, quę memoratus de iure ecclesię sublata, suis proximiis cõtulit, si similia de pprio suo ecclesię ipsi non cõpensauit, ecclesia absq; aliqua oppositione accipiat.

Cap. 3. De clericis, cum quibus mulieres cohabitant.

Cap. 3. secundum di Concilij Toletani. **I**nter cætera verò hoc definitum à nobis est, pro abolendis imaculis clericorũ, secundũ edictũ Concilij Toletani, vti presbyteri, diaconi, vel clerici consortia extranearũ foeminarum, vel ancillarũ familiaritatẽ, per sacerdotis sui admonitionem à se minus remouerint, seculi iudices easdẽ mulieres cũ voluntate, & permissu episcopi cõprehensas, in suis lucris vsurpent, vt vitium hoc, dum sacerdos inhibere nõ præualet, potestas iudicialis cõerceat, dato tamẽ ab eisdẽ iudicibus sacramento episcopo, vt eas clericis nulla arte restituant. Quòd si restituerint, ipsi iudices sententiæ ex cõmunicationis seriantur. Mulieribus verò illis, iuxta priores canones à sacerdote distractis, precium eorum indigentibus dispensetur.

Quæ

Quæ statuta manu nostra subscripsimus. Data ad sancti-
tatem vestram, die 2. Nonas Nouẽbris, anno. 5. gloriosi Do-
mini nostri Reccaredi Regis. Aera. 628. *Leander episcopus sancte Hispalensi.* episcopus, hanc constitutionem confirmaui, & subscripsi. Ioannes episcopus Agragensis &c.

CONCILIVM TOLETANVM *Concilium Toletanũ. 3.*

tertium sub Pelagio secundo Papa, in quo Arrij hæreses in hispania cõdemnatur, Mausona Emeritano episcopo. Graci putant celebratũ sub Gregorio successore Pelagij, & probatur eorum sententia ex epistolis Grego. ad Leandrum, quibus approbat hanc fidem.

Præfatio. In nomine Dñi nostri Iesu Christi, anno quarto, regnãte gloriosissimo, atq; piissimo, & Deo fidelissimo Reccaredo Rege, die octauo Idu. Maiarũ. Aera. 627. Hæc sancta synodª habita est in sancta ciuitate regia Toletana ab episcopis totius Hispaniæ, & Galliciæ, qui infra scripti sunt. *Cap. 1.*

Cum pro fidei suæ sinceritate, idem gloriosissimus Princeps omnes regiminis sui Pontifices in vnum conuenire madaffet, vt tam de eius cõuersione, quã de gentis Gothorum innouatione in Dño exultarent, & diuinæ dignationi pro tãto munere gratias agerẽt, memoratª sanctissimus Princeps sic venerandum Conciliũ alloquitur. Non incognitũ reor esse vobis Reuerendissimi sacerdotes, q̄ propter instaurandã disciplinæ ecclesiasticę formã, ad nostrę vos serenitatis præsentia euocauerim, & quia decursis retro tẽporibª hæresis imminens in tota ecclesia catholica agere synodica negotia denegabat, Deª cui placuit per nos eiusdẽ heresis obicem depeilere, admonuit, instituta de more ecclesiastico reparare. Ergo sit vobis iucunditatis, sit gaudij, q̄ mos canonicª p̄spectu Dei p̄ nostrã gloriã ad paternos reducit terminos. Priª tñ admoneo, pariter & exhortor, ieiuniis vos, & vigiliis, atq; orõnibª operã dare, vt ordo canonicus, quẽ à sacerdotilibª sensibus detraxerat lōga, ac diuturna obliuio; quã ætas nra se nescire fatei, diuino dono vobis rursũ patefiat.

Ad hæc autem gratias Deo agẽtes, & religiosissimo Princepi vniuerso Concilio in laudibus acclamante, quiduanum est exinde prædicatum, ieiunium. Sed cùm die octaua Idu

Maiarum

Maiarum in vnum coetum Dei sacerdotes adessent, & oratione præmissa, vnusquisque sacerdotum competentilo-
 loco resedisset; tunc in medio eorū adfuit serenissimus Prin-
 cepts, seq; cum Dei sacerdotibus orationi cōmunicās, diuino
 deinceps flamine plenus, sic ad loquēdū exorsus est dicens.

*Secunda allo-
 curio Recca-
 redi.*

Nō credimus vestrā latere sanctitatē, quāto tēpore in erro-
 re Arrianorū laborasset Hispania, & nō multos post dece-
 sum genitoris nostri dies, q̄b^o nos vestra beatitudo fidei san-
 ctæ catholicæ cognouit esse sociatos, credim^o generaliter ma-
 gnū, & æternū gaudiū habuisse, & ideo, venerādi Patres, ad
 hāc vos peragēdā cōgregari decreuimus synodū, vt de oībus
 nup adueniētib^o ad Christū ipsi æternas Deo gratias refera-
 tis. Quicqd̄ verò verbis apud sacerdotiū vestrū nobis agēdū
 erat de fide, atq; spē vestra, quā gerimus, in hoc Tomo cōscri-
 pta, atq; allegata, nota facimus. Relegatur ergo in medio ve-
 stri, & in iudicio synodali examinata, per oē successiuū tēp^o
 gloria nostra, eiusdem fidei testimonio declarata, clarescat.

Susceptus est ab omnibus Dei sacerdotibus (offeren-
 te Rege) sacrosanctæ fidei Tomus, & pronunciantem notario
 clara voce recensitus est, in quo confessus est fidem catholi-
 cam iuxta canones quatuor conciliorum generalīū, cui sub-
 scripsit Rex, his verbis: Huic verò confessioni meæ sancta-
 rum scripturarū, & conciliorū cōstitutionibus consentiens,
 testimonio diuino tota cordis simplicitate subscripsi.

*Subscriptio
 confessionis
 fidei per Rec-
 carelum.*

*Acclamatio
 Concilii.*

Tunc acclamātū est in laudib^o Dei, & in fauore Principis
 ab vniuerso cōcilio, Gloria Patri, & filio, & Spiritui sancto,
 cui cura est pacē, & vnitatē ecclesiæ catholicæ prouidere &c.

Deinde vniuerso concilio iubente, vnus episcoporum ca-
 tholicorum ad episcopos, & religiosos clericos, vel maiores
 natu, ab hæresi Arriana conuersos, sic est alloquutus: Offi-
 cij nostri cura compellimur, à vestra charitate perquirere,
 quid damnetis in hæresi, aut quid intra sanctam catholicam
 credatis ecclesiā. Tunc episcopi omnes vnā cum clericis suis,
 Primoresq; gentis Gothicæ pari consensione dixerunt: Li-
 cet hoc, quod tua Paternitas, atq; fraternitas vestra à nobis
 cupit audire, iam olim conuersionis nostræ tempore egeri-
 mus, quando sequuti gloriosissimū Reccaredū Regem no-
 strum, ad ecclesiam transiuimus, & perfidiam Arrianā cum
 omnibus

omnibus superstitionibus suis anathematizauimus, nunc ta-
 men propter charitatem, & deuotionem, quam Deo, & eccle-
 siæ catholicæ debemus, quæ petitis, promptissimè agere pro-
 peramus: sed & si qua adhuc congrua fidei esse perspiciatis, ac
 nobis charitate persuadetis, faciemus.

Omnis ergo qui fidem, & communionē ab Arrio venien-
 tem, & vsq; ad nos retentam, adhuc tenere desiderat, & de to-
 ta cordis intentione non damnat, anathema sit.

Quicumq; filium Dei, Dominum Iesum negauerit à pa-
 terna substantia sine initio genitum, & æqualem patri esse
 vel consubstantialē, anathema sit.

Quicumq; Spiritum sanctum non credit, aut non credide-
 rit à patre, & filio procedere, eumq; non dixerit, cōæternum
 esse patri, & filio, & coessentialē, anathema sit.

Quicumq; in patre, & filio, & spiritu sancto, & personas
 non distinguit, & vnius diuinitatis substantiam non agnos-
 cit, anathema sit.

Quicumq; filium Dei, Dominum nostrum Iesum Chri-
 stum, & Spiritum sanctum iuxta deitatem esse patre mino-
 rē asseruerit, & gradibus separauerit, creaturamq; esse dix-
 rit, anathema sit.

Quicumq; nescire filium Dei, quod Deus pater sciat, dix-
 rit, anathema sit.

Quicumq; initium filio Dei, & Spiritui sancto deputaue-
 rit, anathema sit.

Quicumq; filium Dei secundum diuinitatem suam visibi-
 lem, aut passibilem ausus fuerit proferre, anathema sit.

Quicumq; Spiritum sanctum, sicut patrem, & filium verū
 Deum, & omnipotentem esse non credit, anathema sit.

Quicumq; alibi fidem, & communionem catholicam, præ-
 terquam in ecclesia vniuersali, quam Niceni, & Constantino
 politani, & primi Ephesini, & Chalcedonensis Concilij de-
 creta tenent, pariter & honorant, anathema sit.

Quicumq; patrem, & filium, & spiritum sanctū honore, &
 gloria, & diuinitate separat, aut disiungit, anathema sit.

Quicumq; non dixerit, Gloria patri, & filio, & spiritui san-
 cto, anathema sit.

Quicumq; rebaptizandi sacrilegum opus, esse bonum cre-
 dit, aut

*Confessio fi-
 dei ep̄orū, &
 primorū Go-
 thicæ gentis.*

*omnibus
 concilio
 Reccaredi
 Reccaredi
 Reccaredi
 Reccaredi*

*Reccaredi
 Reccaredi*

*Reccaredi
 Reccaredi
 Reccaredi
 Reccaredi*

dit, aut crediderit, agit, aut egerit, anathema sit.

Quicumq; Ariminen. conciliū ex toto corde non respue-
rit, & damnauerit, anathema sit.

Sint ergo damnata in cœlo, & in terra, quęcunq; per hanc
catholicam fidem damnantur: & sint accepta in cœlo, & in
terra, quęcunq; per hanc fidem accipiuntur, regnante Domi-
no nostro Iesu Christo, cui cum patre, & spiritu sancto, est
gloria in secula seculorum.

Subscriptio. Subscriperunt episcopi, presbyteri, & diaconi ex hæresi
Arriana conuersi, & Gothorum viri Illustres, & omnes senio-
res subscriperunt.

Decreta Concilii. Canon. 1.

*Conciliorū
statuta, &
Ponti. Ro. de
cret. & consodi-
ri debent.*

Post damnationē hæresis Arrianæ, & fidei sanctæ catho-
licæ expositionē, hoc sanctum præcepit Conciliū: vt quia
de nonnullis, vel hæresis, vel Gentilitatis necessitate per Hispaniarum ecclesias canonicus prætermisus est ordo: dum & li-
centia abundaret transgrediendi, & disciplinæ optio negare-
tur: dū omnis excessus hæresis foueretur patrocinio, & abun-
dantia mali temporis procul esset restrictio disciplinæ. At
nunc pace ecclesie, Christi misericordia, reparata, quod prius
corum canonum autoritas prohibet, sit resurgente discipli-
na inhibita, & agatur omne, quod præcepit fieri. Perma-
neat in suo vigore Conciliorum omnium cōstituta, simul &
synodice sanctorum præfulum Romanorum epistolæ. Nul-
lus deinceps ad promerendos honores ecclesiasticos contra
canonū statuta aspiret indignus. Nilhil ex hoc fiat, quod san-
cti patres, Spiritu Dei pleni, sanxerunt debere non fieri. Et
qui præsumperit, seueritate priorum canonū distringatur.

Canon. 2.

*In omnibus
ecclesiis die
Dñica Sym-
bolam recite-
tur.*

Petitione Reccaredi Regis cōstituit synodus, vt per omnes
ecclesias Hispaniæ, & Galliciæ secundum formam Orien-
taliū ecclesiarum Concilij Constantinopolitani, hoc est,
centum quinquaginta episcoporum symbolum fidei recite-
tur, & prius quàm Dominica dicatur oratio, voce clara præ-
dicetur, quo fides vera manifesta sit, & testimonium habeat,
& ad Christi corpus, & sanguinem prælibandum, pectora
populorum fide purificata accedant.

Can. 3. Vt ne quis extra necessitatem, rem ecclesia alienet.

Hæc

HÆc sancta synodus nulli episcoporum licentiam tri-
buit, res alienare ecclesie, quia & antiquioribus cano-
nibus hoc prohibetur. Si quid verò, quod vtilitatē non gra-
uet ecclesie, pro suffragio monachorum, vel ecclesiis ad suā
parochiam pertinētium dederint, firmum maneat. Peregri-
norum, vel clericorum, & egenorū necessitati, saluo iure ec-
clesie præstare permittuntur pro tempore, quo potuerint.

Can. 4. Quod licet religionis intuitu, res ecclesie alienare.

Si episcopus vnam de parochianis ecclesiis monasterium
dedicare voluerit, vt in ea monachorum regulariter con-
gregatio viuat, hoc de consensu Cōcilij sui habeat licentiam
faciendi. Qui etiam, de rebus ecclesie pro eorum substantia
aliquid, quod detrimentū ecclesie non exhibeat, eidem lo-
co donauerit, sit stabile. Rei enim bene statuendæ sanctum
Concilium dat consensum.

Canon. 5.

Compertum est à sancto Concilio episcopos, presbyte-
ros, & diaconos venientes ex hæresi, carnali adhuc desi-
derio vxoribus copulari. Ne ergo de cetero hoc fiat, præcipi-
tur, quod & canonibus prioribus continetur, vt non liceat
eis viuere libidinosa societate, sed manente inter eos coniu-
gali lege, communem vtilitatem habeat, & non sub vno con-
clauo maneant. Vel certè, si suffragatur virtus, in alia domo
suam vxorē faciat habitare: vt castitas apud Deum, & apud
homines habeat testimoniū bonum. Si quis verò post hanc
conventionem obscenè cum vxore elegerit viuere, vt negle-
ctor habeatur. Qui verò semper sub canone ecclesiastico ia-
cuerint, si contra veterū imperata in suis cellulis mulierum,
quæ infamie suspitionē possunt generare, consortiū habue-
rint, illi canonicè quidē distringantur, mulieres verò ab epi-
scopis veniuntur, & pretiū ipsum pauperibus erogetur.

Canon. 6. Vt liberi ab episcopo defendantur.

De libertis autem hæc præcipit sancta synodus, vt si qui
presbyteri, vel diaconi ab episcopis facti sunt, secundū
modum, quo canones antiqui dant licentiam, sint liberi, &
tamen à patrocinio ecclesie, tam ipsi, quàm ab eis progeni-
tū non recedant. Ab aliis quoq; libertati traditi, & ecclesiis
commendati, patrocinio episcopi colligantur, & ne cuiquā
donentur, hoc à Principe episcopus postulet.

V 2 Canon

Canon. 7. Quod sacrarum scripturarum lectio sacerdotibus conuiuiis misceatur.

D. 44. Pro reuerentia. **P**ro reuerentia Dei, & sacerdotum id uiuierfa constituit synodus, vt (quia solēt crebrò mensis ociose fabulę interponi) in omni sacerdotali conuiuiio lectio diuinarū scripturarum misceatur. Per hoc enim & animę ædificantur ad bonum, & fabulę non necessariae prohibentur. *Canon. 8.*

Clerici de familia fisci à Principe non donentur. **I**vbente autem, atq; consentiēte Dño Reccaredo Rege id præcipit sacerdotale Conciliū, vt clericos, ex familia fisci nullus audeat à principe donatos expetere, sed tradito capituli sui tributo, ecclesię Dei, cui sunt alligati, vsque dum uiuunt, regulariter administrant. *Canon. 9.*

Ecclesię Arrianorum in cuius diocesi sunt permannere debent. **D**ecreto huius Concilij hoc statuitur, vt ecclesię, quę fuerunt in heresi Arriana, nunc autem sunt catholicę, ad eos episcopos cum suis rebus pertineant, ad quos parochię ipsę, in quibus ipsę ecclesię fundatę sunt, pertinere videtur. *Canon. 10. Vt mulier inuita viro non nubat.*

32. q. 2. hoc sanctum confirmat. **V**idua, quibus placuerit, teneant castitatem, non tamen ad nuptias vi venire cogantur. Similis conditio & de virginibus habeatur. Si quis verò propositum castitatis vidua, vel virgini impedierit, à sancta communione, & à liminibus ecclesię habeatur extraneus. *Canon. 11.*

Pœnitens pœnitentię age re debet. **Q**uoniam comperimus, per quasdam Hispaniarum ecclesijs, non secundum canones, sed foedissimè pro suis peccatis homines agere pœnitentiam, vt quoties peccare libuerit, toties à presbyteris se reconciliari expostulent, & ideo, pro coercenda tam execrabili præsumptione, id à sancto Concilio iubetur, vt secundum formam canonum antiquorum detur pœnitentia, hoc est, vt prius eum, quem sui pœnitet facti, à communione suspensum, faciat inter reliquos pœnitentes ad manus impositionem crebrò recurrere. Expleto autem satisfactionis tempore, sicuti sacerdotalis contemplatio probauerit, eum communioni restituat. Hi verò, qui ad propria vitia, vel infra pœnitentię tempus, vel post reconciliationem relabuntur, secundum priorum canonum seueritatem damnentur. *Canon. 12.*

De his, qui pœnitentię poscunt. **Q**uietq; ab episcopo, vel presbytero sanus, vel infirmus pœnitentię postulat, id anteq̃ oia episcopus seruet, & presbyter

presbyter: vt si vir est, siue sanus, siue infirmus prius eum tondeat, aut in cinere, & cilicio habitū mutare faciat, & sic pœnitentiam ei tradat. Si verò mulier fuerit, non accipiat pœnitentiam, nisi prius aut velata fuerit, aut mutauerit habitum: Sæpius enim laicis, cum foeminis tribuendo desidiose pœnitentiam, ad lamentanda rursus facinora post acceptam pœnitentiam relabuntur. *Canon. 13.*

Inolita præsumptio. **I**nolita præsumptio vsq; adeò illicitis ausibus aditum patefecit, vt clericos clericos suos (relieto suo Põtifice) ad iudicia publica pertrahant. Proinde statuimus, vt hoc de cætero non præsumatur. Si quis hoc præsumperit facere: cõuētus, & causam perdat, & à cõione efficiatur extraneus. *Canon. 14.*

Conuentus noster hoc canonibus inferendū præcepit, vt Iudæis non liceat Christianas habere vxores, vel cõcubinas, neq; mancipium Christianū in vfos proprios cõparare, sed & filios, qui ex tali coniugio nati sunt assumendos esse ad baptismū. Nulla officia publica eis iniungantur, per quę eis occasio tribuatur, Christianis pœnā inferre. Si verò Christiani ab eis in Iudaismi ritu sunt maculati, vel etiam circumcisi, non reddito precio ad libertatem, & religionem redeant Christianam. *Canon. 15.*

Si qui ex seruis fiscalibus fortasse ecclesias construxerint, easq; de sua paupertate dotauerint, has procuret episcopus prece sua autoritate regia confirmari. *Canon. 16.*

Quonia pœnè per omnē Hispaniam, siue Galliciam idololatrię sacrilegiū inoleuit, hoc cū consensu gloriosissimi Principis sancta synodus ordinauit, vt ois sacerdos in loco suo, vnā cū iudice territorij, sacrilegiū memoratū studiosè perquirat, & exterminare inuentū non differat. Omnes verò, qui ad talē errorem cõcurrunt, sine discrimine, qua poterūt, animaduersione coerceat. Quod si neglexerint, sciāt se vtriq; ex cõmunicationis periculum esse subituros. Si qui verò domini extirpare hoc malum de possessione sua neglexerint, & familię prohibere noluerint, ab episcopo, & ipsi à cõmunionem pellantur. *Canon. 17.*

Cum multę querele ad aures sancti cõcilij deferrētur, inter cætera, tantę crudelitatis opus est nunciatū, quantū confidentium aures sacerdotum non possent sustinere: vt in quibus-

quibusdā Hispaniæ partibus filios suos parentes interimāt, fornicationis auidi, pietatis alieni: quibus si tædiū est filios numerosos alere, prius seipfos debent castigare à fornicatione. Nam dum causa propagandæ prolis sortiuntur cōiugia, parricidio, & fornicationi tenentur obnoxij qui filios necando proprios docent, se non pro filijs, sed pro libidine vxores duxisse. Proinde tantū nefas ad cognitionē gloriosissimi dñi nostri Reccardi Regis perlatum est, cuius gloria dignata est iudicibus earundē partiū imperare, vt amouendū tantū facinus diligenter cū sacerdote procurent, & adhibita feueritate prohibeant. Ergo & sacerdotes locorum eorundē, in quibus sceleris huius immanitas peragitur, sancta synodus præcipiēdo cōuenit, vt idē scelus cum iudice curiosius quærāt, & sine capitali vindicta acriori disciplina prohibeant.

Can. 18. Vt ecclesia cum dotibus suis in episcopi potestate consistant.

10. q. 1. Sic **S**ic quidā contra canonū authoritatē ecclesias, quas adificauerint, postulant consecrari: vt dotē, quam eidē ecclesiæ cōtulerint, censeant ad episcopi ordinationem nō pertinere. *Et in decret. lvo. lib. 2.* Quod factum taliter in præterito corrigatur, vt in futuro ne fiat, prohibeatur, & omnia secundū cōstitutionē antiquam ad episcopi ordinationem, & potestatem pertineant.

Canon. 19.

10. q. 3. Quia **Q**uia cognouimus episcopos per parochias suas non sacerdotaliter agere, sed crudeliter defæuire. Et dū scriptū fit: Forma estote gregi, non vt dominantes in clerū, qui exactiones diocesi suæ, vel damna insligant: ideo censemus (excepto, quod veterū constitutiones à parochijs habere iubent episcopos) vt alia quæ illis hucusq; præsumpta sunt, denegentur, hoc est, neq; in angarijs presbyteri, aut diaconi, neq; alij quibus fatigantur indictionibus: ne videamur in ecclesia Dei exactores potius, q̄ Dei Pontifices nominari. Hi verò clerici tam locales, q̄ diocesani, qui se ab episcopo grauari cognouerint, querelas suas ad metropolitanum deferre non differāt, & metropolitanus non moretur huiusmodi præsumptiones auertere.

Canon. 20.

12. q. 2. Eccle **E**ccliarum seruos, & episcoporum, vel presbyterorum, vel omnium clericorum à iudicibus, vel exactoribus publicis in diuersis angarijs fatigari dolemus. Propter quod omne

omne cōciliū à pietate gloriosissimi Domini nostri poscit, *Serui ecclesiæ* vt tales vsus deinceps inhibeat: sed serui supradictorum officij *publicis* ciorum in eorū vsibus, vel ecclesiæ laborēt. Si quis verò iudicium, aut actorū clericum, aut seruū clerici, vel ecclesiæ in publicis, ac priuatis negotiis occupare voluerit, à communione ecclesiastica (cui impedimentum facit) efficiatur extraneus.

Canon. 21. Quod qui spem future resurrectionis habent, de mortuis tristari non debent.

Qui diuina vocatione ab hac vita recedūt, cū psalmis tantummodo, & psalentium vocibus debent ad sepulchrum deferri. Nam funebre carmen, quod vulgo defunctis cantari solet: vel in pectoribus se, aut proximos, aut familias *diuina vocatione.* cedere, omnino prohibemus. Sufficiat autē, quod in spe resurrectionis, Christianorum corporibus famulatus diuinorum impenditur canticorum. Prohibet enim nos Apostolus sanctus lugere defunctos, dicens: De dormientibus autē nolo vel contristari, sicut & cæteri, qui spem non habent. *Mortui inter Christianos non lugēdi.* Dominus non fleuit Lazarum mortuum, sed ad huius vitæ ærumnas plorauit resuscitandū. Si autem potest hoc episcopus omnibus Christianis prohibere, non moretur agere: à religiosis autem omnino aliter fieri non debere censemus. Sic enim Christianorum per omnē mundum humari oportet corpora defunctorum. *Ioan. 11.*

Can. 22. Quod in sanctorum Natalitijs ballimathie prohibeantur.

Irreligiosa cōsuetudo est, quam vulgus per sanctorū solennitates, & festiuitates agere cōsuevit. Populi, q̄ debent officia diuina attendere, saltationibus turpibus inuigilāt, cantica non solū mala cātantes, sed etiā religiosorū officijs perstreptūt. Hoc enim, vt ab omnibus prouincijs depellatur, sacerdotum, & iudicium à concilio sancto curæ committitur. *De cōse. d. 3. Irreligiosa cōsuetudo est*

Post confessionem ergo, & subscriptionem omnium episcoporum, & totius gentis Gothicæ seniorum, Reccardus Rex, Dei sacerdotes piē, & benignē affatus est: & post alia verba, hoc subiecit decretum.

Hoc adhuc necessariò pro firmitate catholicæ fidei nostrā *Decretū Reccardi Regis* Duo supplex, instituere decreuit autoritas, vt propter roborandā gentis nostræ nouellā conuersionem, omnes Hispaniarum, & Galliciæ ecclesiæ hanc regulā seruent: vt omni

sacrificij tēpore ante cōmunicationē corporis Christi, & sanguinis, iuxta Orientaliū partium morē, vnanimiter clara voce sacratissimū fidei recēseant symbolum: vt primum populi, quā credulitatē teneant, fateātur: & sic corda fide purificata, ad Christi corpus, & sanguinē percipiendum exhibeant.

*Descriptio
cōfirmatiōis
concilii.*

Publico edictō Regis confirmatum est concilium, & singula eius capitula in vnam summam redacta, confirmavit, dicens: Flavius Reccaredus Rex hanc deliberationē, quam cum sancta definiuimus synodo, confirmans, subscripsi. Subscriperuntq; episcopi præsentes.

Explicit Concilium Toletanum tertium.

*Concilium
Matisconē. 1.*

MATISCONENSE CONCILIVM PRIMUM circa tēpora Pelagij secundi Papę, & est prouinciale.

Canon. 1.

*Prohibentur
epi, & presbyteri in
monasteria ingredi.*

VT nullus episcopus, presbyter, diaconus, clericus, vel quicumq; secularis in monasteriis puellarum, nisi probatæ vitæ, & ætatis prouectæ, præter utilitatem, aut pro quacunq; reparatione monasterij in quacunq; earum necessitate habitare, aut secretas colloquutiones habere præsumat: neq; intra saluatorium, aut oratoriū ingredi permittantur, præcipuē Iudei, non pro quoruncunq; negotiorum occasione puellis intra monasterium Deo dicatis aliquid secretius colloqui, aut familiaritatem, vel moras ibidem habere præsumant.

Canon. 2.

VT nulla mulier in cubiculo episcopi absq; duobus presbyteris, aut certē diaconis ingredi permittatur.

Canon. 3.

*Sacerdotes se-
cularia vesti-
menta induere
non debent.*

VT nullus clericus sagum, aut vestimenta, aut calciamenta secularia, nisi quod religionem deceat, induere præsumat. Quod si post hanc definitionem clericus, aut cum in decenti veste, aut cum armis inuentus fuerit: à seniore ita coerceatur, vt triginta dierum inclusione detētus, aqua tantum, & modico pane diebus singulis sustentetur.

Canon. 4.

*Clerico nō li-
cet aliū cleri-
cū corā iudi-
ce seculari
accusare.*

VT Archiepiscopus sine pallio Missas dicere non præsumat.

Canon. 5.

*Vt de clericis
accusare.*

VT nullus clericus ad iudicē secularē quēcunq; alium fra-
trem de clericis accusare, aut ad causam dicendā trahere, quocun-

quocunq; loco præsumat: sed omne negotium clericorum, aut in episcopi sui, aut in presbyteri, aut archidiaconi præsentia finiatur. Quod si quicumq; clericus hoc implere distulerit, si iunior fuerit, vna minus de quadraginta ictus accipiat, si certē honorator. 30. dierum inclusione mulctetur.

Canon. 6.

VT à feria sancti Martini vsque ad Natalem Domini, secunda, quarta, & sexta sabbati ieiuentur, & sacrificiū quadragesimale, debito quemadmodum ordine celebrentur. In quibus diebus canones legendos esse speciali definitione sancim⁹, vt nullus se fateatur per ignoratiā deliquisse.

Canon. 7.

VT presbyteri, diaconi, vel de quolibet ordine cleri, ita episcopo suo obedientiæ deuotione subiaceant, vt non alibi dies feriatos, nisi in obsequio illius liceat tenere, aut celebrare. Quod si quis per quancunq; contumaciam, aut per cuiuscunq; patrociniū hoc facere distulerit, ab officio segregetur.

Canon. 8.

Nec Iudæi Christianis populis iudices deputentur, aut telonarij esse permittantur, per quod illis Christiani videantur esse subiecti.

Cap. 9.

VT Iudæis à cœna Domini vsq; ad primā diem post Pascha, secundum edictum bonæ recordationis domini Childeberti regis per plateas, aut forum, quasi insultationis causa deambulandi licentia denegetur: & vt reuerentiam cunctis sacerdotibus Domini, vel clericis impēdant, nec ante sacerdotes concessum, nisi ordinati, habere præsumant. Qui hoc facere fortasse præsumperit à iudicibus locorum (pro vt persona fuerit) distingatur.

Canon. 10.

Præsenti concilio (Deo authore) sancimus quod qui Iudæo deinceps debeat deferuire, datis pro quolibet bono mancipio. 12. solidis ipsum mancipium quicumq; Christianus, seu ad ingenuitatem, seu ad seruitium licentiam habeat redimēdi: quia nefas est, vt quos Christus Dominus sanguinis sui effusione redemit, persecutorum vinculis permaneant irretiti. Quod si acquiescere his, quæ statuimus, quicumq; Iudæus noluerit, quādiu ad pecuniam constitutam venire distulerit, liceat mancipium ipsum cum Christianis, vbi-

V 5; cunq;

*De ieiunio
aduēt⁹ Dñi.*

*De obedientia
circa ep̄m.*

De Iudæis.

*Canō hic de-
beret renouari.*

*De mācipiis:
Iudæorum.*

cunq; voluerit habitare.

Can. 11.

De his, qui alios ad falsum testimonium attrahunt
Idem pari conuenientia placuit, vt si quis conuictus fuerit alios ad falsum testimonium, vel periurium attraxisse, aut quacunq; corruptione sollicitasse, ipsi quidē vsque ad exitum non communicent. Hi verò, qui ei in periurio consentisse probātur, post, ab omni sunt testimonio prohibendi, & secundum legem infamia notabuntur. *Can. 12.*

De his, qui innocētes accusant
De his verò, qui innocētes, aut coram principe, aut iudicibus accusare conuicti fuerint: si clericus honoratior fuerit, ab officij sui ordine degradetur: si verò secularis, communicatione priuetur.

Explicit Matisconē. concilium primum.

Concilium Matisconē. 2.

✠ MATISCONEN. CONCILIVM secundum, & est prouinciale.

Canon primus.

*De obseruātia diei dñi-
 ca.*

Custodire debemus diē Dominicā, quæ nos denuò peccatis, & à peccatis oībus liberauit. Nullus vestrū litium formitib⁹ vacet, nullus causarū actiones exerceat: nemo sibi talem necessitatē exhibeat, quæ iugū ceruicib⁹ iumentorū imponere cogat. Estote oēs hymnis, & laudib⁹ Dei animo, corporeq; intēti. Si quis vestrū proximā habeat ecclesiā, prope- ret ad eandē, & ibi Dñico die semetipsum precibus, lachrymisq; afficiat. Sint oculi, manusq; vestre toto illo die ad Deū expāsa: ipse est enim dies requietionis perpetuus, ipse nobis per septimæ diei umbrā insinuat⁹ noscitur in lege, & prophetis. Iustū igitur est, vt hāc diē vnanimiter celebremus, per quā facti sumus, quod nō fuimus. Fuimus enim antē serui peccati, sed per eam facti sumus filij iustitiæ. Exhibeamus Dño liberā seruitutē, cuius nos nouimus pietate de ergastulis liberos erroris. Non quia hoc Dominus noster à nobis expetit, vt corporali abstinentia diem Dominicā celebremus: sed quærit obedientiam, per quam nos calcatis terrenis actibus, ad cælum vsq; misericorditer prouehat. Si quis igitur vestrum, hanc salubrem exortationem paruipenderit, aut contemptui tradiderit: sciat se pro qualitatis meritō principaliter à Deo puniri, & deinceps sacerdotali quoque iræ implacabiliter subiaceret. Si causidicus fuerit, irreparabiliter

causam

causam mittet: si rusticus, aut seruus grauioribus fustium ictibus verberabitur: si clericus, aut monachus mensibus sex à consortio suspendetur fratrum.

Canon. 2.

Pascha nostrū, in quo summus sacerdos, & Pontifex pro nostris delictis immolatus est, omnes debemus festiuissimè colere, & in illis sanctissimis sex diebus, nullus seruile opus audeat facere.

Canon. 3.

Decernimus, vt extra tempora decreta baptismi, nullus filios suos baptizet, nisi infirmitas nimia, vel dies extremus compulerit filios suos baptismum suscipere.

Canon. 4.

Item statuimus, vt omnibus Dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris, & mulieribus offeratur tam panis, q̄ vini: vt per has immolationes, & peccatorum suorum fastibus careant, & cum Abel, vel cæteris iuste offerentibus promercentur esse consortes.

Canon. 5.

Omnes reliquas fidei sanctæ catholicæ causas, quas temporis longitudine cognouimus deterioratas fuisse, oportet nos ad statum priuslitum reuocare: ne nobis sumus aduersarij, dum ea, quæ cognoscimus ad nostri ordinis qualitatem pertinere, aut non corrigimus, aut (quod nefas est) silentio præterimus. Leges namq; diuinæ consulentes sacerdotibus, ac ministris ecclesiarum, pro hæreditaria portione, omni populo præceperunt, decimas fructuū suorum locis sacris præstare: vt nullo labore impediti, per res illegitimas spiritualibus possint vacare ministerijs. Quas leges Christianorū congeries longis temporibus custodiuit intactas. Vnde statuimus, vt decimas ecclesiasticis omnis populus inferat, quibus sacerdotes, aut in pauperum usum, aut captiuorum redemptionem prorogatis, suis orationibus pacem populo, ac salutem impetrent. Si quis autem contumax nostris statutis fuerit, à membris ecclesiæ omni tempore separetur.

Canon sextus est. Ca. 29. Concilij Carthaginensis tertij, qui etiam corrigitur, per ca. 29. sextæ synodi.

Canon. 7.

Statuimus insuper, vt liberti ecclesiæ, per solos episcopos iudicentur.

Canon

Canon. 8.

Item decernimus, vt quicumq; culpa compellente, aut potentum importuna non sustinens, suę gremiũ matris ecclesię petierit, in eodem loco inconcussę permaneat: nulli permittentes quolibet gradu dignitatis functo, fugitiuo in locis sacris violentiam inferre.

Canon. 9.

Humana temeritas in sacerdotibus Dei grassari non debet.

Statuimus etiam, vt episcopus per secularem potestatem non iudicetur. Nefas est enim, vt illius manibus episcopus, aut iussione de ecclesia trahatur, pro quo semper Deum exorat: & cui inuocato nomine Domini, ad saluationem corporis, animęq; eucharistiam sæpe porrexit. Hoc enim decretum à nobis præfixum, qui fuerit audacter transgressus: tam ipse, quàm omnes, qui ei consenserint, vsq; ad generale concilium, anathemate de ecclesia separentur.

Canon. 10.

Clerici à laicis iniuriam pati non debent.

Quod de episcopis cęsumus, vim obtineat, & in clero: vt neq; presbyter, nec diaconus, neq; subdiaconus de ecclesijs trahantur, aut iniuriam aliquam, in scio episcopo eorum) patiantur: sed quicquid quis aduersus eos habuerit, in notitiam episcopi proprij perducatur, & ipse causam iustitia præeunte discutens, animo clericos accusantis satisfaciatur.

Canon. 11.

Matth. 23. Paulus in multis locis.

Sectatores hospitalitatis nos esse, non solum Dominus Iesus admonet, cum se dicit in hospitem receptum fuisse: sed etiam eius Apostolus omnibus penę præceptis. Propterea beatissimi fratres, vnumquemq; nostrum oportet, nõ solum semetipsum ad hoc opus aptare: sed etiam omnium fidelium mentes, vt possint apud Deum misericordię operibus pro nostris peccatis intercedere, & nos ei per veram hospitalitatem recõciliari. Si quis ergo nostrum non admonuerit, aut exemplum exhortationis suę ipse prius cõprobauerit opere: indignationem diuinę proculdubio incurret maiestatis. Prædicetur hoc nostrę mediocritatis statutum in auribus omnium Christianorum.

Canon. 12.

De viduis & pupillis.

Quid autem scriptura diuina de viduis, & pupillis præcipiat, nobis clam non est. Ideoq; quia prouisioni nostrę (Deo auctore) causę principaliter viduarum, & pupillorum sunt commissę: decernimus, vt iudices non prius vi-

duas

duas, & pupillos conueniant, nisi episcopo nunciarint, cuius sub velamine degunt. Quod si episcopus præfens nõ fuerit, archidiaconus, & presbyter pariter sedentes, communi deliberatione causis eorum terminos figant: ita iustę, & rectę, vt deinceps de talibus antedictę personę non conquiscentur. Quod si quis iudex, aut impeditor eis iniuriam aliquam ingesserit, aut hanc definitionem transgressus fuerit, à communionem suspendatur.

Canon. 13.

Volumus igitur, q̄ episcopalis domus, quę ad hoc instituta est, vt sine personarum acceptione omnes in hospitalitate recipiat: canes non habeat, ne forte hi, qui in ea miseriarum suarum leuamẽ habere cõfidunt, dum infestorum canum moribus laniantur, detrimentũ versã vice suorum sustineant corporum. Custodienda est igitur episcopalis habitatio, hymnis, non latratibus: operibus bonis, non moribus venenosis. Vbi igitur Dei est assiduitas cãtilenę, monstrum est, & dedecoris nota, canes ibi, vel accipitres habitare.

Canon. 14.

Ex interpellatione quorundam cognouimus, quod calcantis canonibus, & legibus, hi, qui altari regis adhærent, vel aliqui, qui potentia seculari instantur, res alienas compe-tere: & nullis exertis actionibus, aut coniunctionibus prærogatis, non solum miseros de agris, sed etiam de domibus proprijs exulare. Idcirco in remedium consulentes, decernimus, vt deinceps huius mali licentiam quispiam nõ habeat: sed secũdum canonum, atq; legum tenorem causarum suarum actionem proponat: vt nullus miserorum rebus suis per vim, aut assentationẽ quamlibet defraudetur. Illi autem, qui cõtra fecerint, procellosi anathematis ultione plectantur.

Canon. 15.

Statuimus, vt si quis quempiam clericorũ honoratorum Sin itinere obuium habuerit: vsq; ad inferiorem gradum honoris veneranter illi colla subdat, prout is officia, & obsequia. quia fidelissima Christianitatis iure promeruit. Et si quidẽ ille secularis equo vehitur, clericusq; similiter: secularis gallerum de capite auferat, & clerico sincerę salutationis manus ahibeat. Si verõ clericus pedes graditur, & secularis vehitur equo: ilicõ ad terram defluat, & debitum honorẽ illi sincerę

Canon hic non stris temporibus negligit.

*Nota.

Quod nullus miserorũ rebus suis fraudetur.

De reuerentiã prestada clericis.

synceræ charitatis exhibeat. Qui verò horū, quæ spiritu sancto dictante sancita sunt, transgressor fuerit, ab ecclesia, quādiu episcopus illius ecclesiæ voluerit suspendatur.

Canon. 16.

Illud quoque rectum nobis visum est disponere, ut quæ uxor subdiaconi, vel exorcistæ, vel acolythi fuerat: mortuo illo, secundo se non audeat sociare matrimonio. Quod si fecerit separetur, & in cœnobiis puellarum Dei tradatur, & ibidem vsque ad exitum vitæ permaneat.

Canon. 17.

De his, qui se
pulchra referant.

Comperimus multos necdum marcidatis mortuorum membris sepulchra referare, & mortuos suos superimponere: & aliorum (quod nefas est) pro mortuis suis religiosa loca vsurpare sine voluntate domini sepulchrorū. Ideoq; statuimus, ut nullus deinceps hoc peragat. Quod si factum fuerit, secundum legem super imposta corpora de eisdem tumulis reiactentur.

Canon. 18.

Incestam copulationem, in qua nec coniunx, nec nuptias rectè appellare leges sanxerunt, catholica detestatur ecclesia, & grauioribus poenis eos afficere promittunt, qui natiuitatis suæ gradus libidinoso ardore contemnent in stercore, ut fues teterrimi conuoluuntur.

Canon. 19.

Item statuimus, ut ad locum ubi, pro reatus sui qualitate quispiam interficiendus est, nullus clericorum accedat.

Canon. 20.

Discernimus etiam, ut ad synodum post triēnij tēpus oēs conueniant: & hoc adimplere sollicitudinis sit metropolitani Lugdunensis episcopi, vnā cum dispositione magnifici principis nostri definitis locum, ad quem omnes congregentur. Si aliquis eorum cōtumax fuerit, aut excusationem falsæ necessitatis inuenerit: volumus, ut vsque ad concilium generale à communione maneat alienus.

Accessit ad hæc edictum regis Guntranni insigniter piū, de obseruando die Dominico: & aliis statutis secundæ synodi Matisconen.

Expliciunt canones concilij Matisconen.

Decreta Gregorii Papa.

Gregorius. 1.
Pap. 64.

Gregorius natione Romanus, ex patre Gordiano sedit annos

nos. 13. menses. 6. dies. 10. Hic exposuit homilias Euangeliorū 40. in Iob scripsit libros. 35. in Ezechielē homilias. 22. pastorale quoq; & Dialogorū libros quatuor: ob idq; à Græcis Gregorius Dialogus dictus est. Edidit, & alia multa, quæ vulgo suo nomine circumferuntur. Sub Gregorio celebrata sunt duo concilia Romæ, quæ habentur in Registro, lib. 4. cap. 88. Celebratum est sub eodem Concilium Lateranen. de quiete, & libertate, atq; exemptione nigrorum monachorum.

Sabinianus Papa.

Sabinianus. 65. Papa sub Petro, fedit annū vnū, menses. 5. dies. 11. nihil fecit memoria dignū. Eius patria ignoratur. Successit Gregorio, cuius res bene gestas perpetuū auerfatus est.

Bonifacius. 3. Papa.

Bonifacius tertius, patria Romanus, Papa. 66. sub Petro. Hic obtinuit à Phoca Imperatore, ut sedes beati Petri, quæ caput est omnium ecclesiarum, ita & diceretur, & haberetur ab omnibus: quem locum ecclesia Constantinopolitana sibi vindicare conabatur, fauentibus malis principibus, & affirmantibus eo loco primam sedem esse debere, ubi imperij caput esset. Quantum temporis federit Pontifex iste diuersitas est inter scriptores, nam ex Platina colligitur, quod federit menses. 9. nonnulli quod octo, cum dimidio, alij q̄ federit annum vnum, dies. 25. Alij verò annum vnum, menses quinque, dies. 28. Alij quod mense octauo, & die. 22. sui Pontificatus obierit.

Bonifacius. 4. Papa.

Bonifacius quartus Papa. 67. sub Petro, natione Marfus, sedit annos. 6. menses. 7. dies. 13. hic templum, quod veteres Panthea appellabant (quia omnibus dijs commune esset) à Phoca Imperatore obtinuit, & consecrauit in honorem beatæ Mariæ virginis, & omnium martyrum, eiectis prius Gentilium simulachris: vnde postea Virgo ad martyres appellata est.

Decreta Deusedit Papa.

Deusedit Papa. 68. sub Petro, natione Romanus, ex Patre Stephano subdiacono: hic sedit annos tres, dies. 13. sub hoc floruit in Hispania Isidorus Hispalensis episcopus Leandri successor. Iste Deusedit fuit vir sanctitatis eximie. Concilium.

30. CONCILIVM ALTISIODOREN.
 sub hoc pontifice celebratū est, estq; prouinciale cuius
 canones sunt sequentes. *Canon primus.*

Non liceat Calen. Ianuarij vecolo, aut ceruolo facere, vel
 strenas diabolicas obseruare: sed in ipsa die sic omnia
 beneficia tribuantur, sicut & reliquis diebus. *Can. 2.*

Vomnes presbyteri ante Epiphaniā missos suos diri-
 gant: qui eis de principio quadragesimæ nuncient, & in
 ipsa Epiphania ad populum indicent. *Can. 3.*

*De supersti-
 tionibus quo-
 rundam.* **N**on licet cōpensas in domibus proprijs, nec vigilias in
 festiuitates sanctorum facere: nec interfentes, aut arbo-
 res sacriuos, vel ad fontes vota exoluere. Sed quicumq; votū
 habuerit, in ecclesia vigilet, & matricolæ ipsū votum, aut
 pauperibus reddat, nec subtilia, aut pede, aut hominē lineo
 fieri penitus præsumat. *Can. 4.*

*De sortile-
 gis, vel au-
 guriiis.* **N**on licet ad sortilegos, vel auguria respicere, nec ad cha-
 racteres, nec ad sortes, quas sanctorum vocant, vel quas
 de ligno, aut de pane faciunt aspiciere: sed quicumq; homo
 facere vult, omnia in nomine Domini faciat. *Canon. 5.*

De vigilis. **O**mnino & inter supradictas conditiones, vigilias, quas
 in honore Domini obseruant, omnibus prohibemus. *Canon. 6.*

De chrismate **V**t à media quadragesimæ presbyteri Chrismā petant:
 & si quis infirmitate detentus venire non potuerit, ad ar-
 chidiaconum suum, vel archisubdiaconum transmittat, &
 Chrismario, & linteo imponant, sicut reliquæ sanctorum
 deportari solent. *Can. 7.*

Vt omnes presbyteri ad synodum in ciuitatem veniant,
 & Calen. Nouembribus omnes abbates ad Concilium
 veniant. *Canon. 8.*

*Extra vinū
 nō fiat conse-
 cratio san-
 guinis Chri-
 sti.* **N**on licet in altario in sacrificio diuino mellitum (quod
 mulsum appellatur) nec vllū aliud poculū extra vinum
 cum aqua mixtū offerre: quia ad grandē reatum, & peccatū
 pertinet presbytero illi, quicumq; aliud poculum extra vinū
 in consecratione sanguinis Christi offerre præsumperit. *Canon. 9.*

Non licet in ecclesijs choros secularium, vel puellarum
 cantica

cantica exercere, nec conuiuia in ecclesia præparare: quia
 scriptum est, Domus mea domus orationis vocabitur. *Matt. 21.*

Canon. 10.

Non licet super vno altario in vna die duas missas dice-
 re: nec in altario, vbi episcopus missas dixerit, presby-
 ter in illa die missas dicat. *Canon. 11.*

Non licet in vigilia Paschæ ante horam secundam no-
 ctis vigiliam expedire: quia in illa nocte non licet post
 mediam noctem bibere, nec in natali Domini, nec in reli-
 quis solennitatibus. *Canon. 12.*

Non licet mortuis, nec eucharistiam, nec osculum tradi,
 nec velo, neque palliis corpora eorum inuolui. *Canon. 13.*

Non licet diacono velo, vel palla scapulas suas inuolui. *Canon. 14.*

Non licet in baptisterio corpora sepelire. *Canon. 15.*

Non licet mortuum super mortuum mitti. *Canon. 16.*

Non licet die Dominico boues iungere, vel alia opera
 exercere. *Canon. 17.*

Quicumq; se propria voluntate in aquam iactauerit, aut
 collo ligato se suspenderit, aut de arbore præcipita-
 rit, aut ferro percusserit, aut qualibet occasione voluntate se
 morti tradiderit, istorum oblata non recipiantur. *Canon. 18.*

Non licet absq; Paschæ solennitate vllō tempore bap-
 tizare, nisi illos, quibus mors vicina est, quos grabarios
 dicunt. Quod si quis in alio pago, contumacia faciēte, post
 interdictum hoc infantes suos ad baptismum detulerit, in
 ecclesias nostras non recipiatur, & quicumq; presbyter ipsos
 extra nostrum præceptum recipere præsumperit, tribus
 mensibus à communionē ecclesiæ sequestratus sit. *Canon. 19.*

Non licet presbytero, aut diacono, aut subdiacono, post
 acceptum cibum, vel poculū missas tractare, aut in ec-
 clesia, dum missæ dicuntur, stare. *Canon. 20.*

X Quod

Quòd si presbyter (quod nefas est dicere) aut diaconus, aut subdiaconus post acceptam benedictionem infantes procreauerit, aut adulterium commiserit, & archipresbyter hoc episcopo, aut archidiacono non intinauerit, integro anno non communicet. *Can. 21.*

Non licet presbytero in vno lecto post acceptam benedictionem cum presbytero dormire, nec in peccato miscere, nec diacono, nec subdiacono. *Can. 22.*

Non licet relictae presbyteri, nec relictae diaconi, nec subdiaconi post eius mortem maritum accipere.

Canon. 23.

Si monachus in monasterio adulterium commiserit, aut pecculium habere praesumpserit, aut furtum fecerit: & hoc Abbas per se non emendauerit, aut episcopo, aut archidiacono non intinauerit: ad poenitentiam agendam in alio monasterio retrudatur. *Can. 24.*

Non licet Abbati, vel monacho ad nuptias ambulare.

Canon. 25.

Non licet Abbati filios de baptismo habere: nec monachis commatres habere.

Can. 26. Abbas non permittat mulieres monasterium ingredi.

Quòd si quis Abbas mulierem in monasterium ingredi permiserit, aut festiuitates aliquas ibi spectare praesceperit, tribus mensibus in monasterio tradatur, pane, & aqua contentus.

A canone. 27. vsq; ad. 32. tantum agitur de personis inter quas prohibitum est nuptias celebrare. Quod quidem omnibus notum est. *Can. 33.*

Non licet presbytero, nec diacono ad trepalium vbirei torquentur, stare. *Can. 34.*

Non licet presbytero in iudicio illo federe, unde homo ad mortem tradatur. *Can. 35.*

Non licet presbytero, aut diacono, vel cuiquam clericorum de qualibet causa conclericum suum ad iudicem secularem trahere. *Can. 36.*

Non licet mulieri nuda manu eucharistiam fumere, nec manum suam ad pallas dominicas mittere.

Can. 37. Nullus cum excommunicatis communicet.

Si quis presbyter, aut quilibet de clero, aut de populo excommunicatus

municatum absque voluntate ipsius, qui eum excommunicauit, sciens receperit, aut cum illo panem manducauerit, vel colloquium habere decreuerit: simili sententiae subiacebit.

Canon. 38.

Non licet presbytero inter epulas cantare, nec saltare.

Canon. 39.

Vnaquaeque mulier quando communicat, Dominicalem suum habeat. Quòd si quem non habuerit, vsque in alium diem Dominicum non communicet.

Can. 40. Iudex secularis inconsulto episcopo nulli clericorum iniuriam inferat.

Quicumque iudex, aut secularis presbyterum, aut diaconum, aut quemlibet de clero, aut de iunioribus absque audientia episcopi, aut archidiaconi, aut archipresbyteri iniuriam inferre praesumpserit, anno ad omnium Christianorum consortio habeatur extraneus.

Can. 41. Parcendum est praecipis archipresbyteri.

Si quis ex secularibus institutionem, aut commonitionem archipresbyteri sui contumacia faciente audire distulerit, tandiu a limitibus sanctae ecclesiae habeatur extraneus, quantum diu tam salubrem institutionem adimplere studuerit. Insuper, & multa, quam gloriosissimus Rex dominus praescepto suo instituit, sustineat.

Expliciunt canones concilij Altisiodorensis.

Bonifacius. 5. Papa.

Bonifacius quintus Papa, natione Campanus Heraclio *Bonifacius. 5* Imperio sedit annos. 5. dies. 10. Hic Pontifex Campanos facit *Pontif. 69.* illegos ab ecclesijs exclusit: sed ad ecclesias confugientes immunitate donauit.

Sub hoc Pontifice Mahometus Arabs natus est ex patre *Mahometi* Pagano, & ex matre Hebraea Hisinaelitici generis. Qui *origo, ingenium, & obitus.* magnum in Christianum populum excitauit incendium. Qui cum magnum se Dei prophetam assereret, magicis artibus Asianos, & Africanos deludens, ita populos quosdam concitauit noua a se religione imbutos, ut paulum abfuerit, quin omnino Imperij nomen deleret, capta Alexandria, multisque alijs Syriae, & Ciliciae urbibus. Sarracenos sectatores suos habuit. Qui annos natus penè. 40. postquam

tam tetra-peste animos hominum infecisset, extinctus est. Visitur in Perfidis vrbe Meca ferrea illius arca.

Honorius. i. Papa.

Honorius. i. Pont. 70. **H**onorius primus, Papa. 70. natione Campanus ex patre Petronio viro consulari: sedit annos. 12. menses. 11. dies, 17. Hic Ponti. ecclesias restauras Heraclij permisso areas Romuli ædis tegulas. S. Petro supertexit. Quo mortuo vacauit sedes mensibus. 19.

Concilium Hispalense secundum. **CONCILIVM HISPALENSE SECVN-**
dum, sub die iduum Nouembrium circa tempora Honorij Papæ tempore Sisebuti regis. Estq; prouinciale.

Ca. 1. Non est obicienda præscriptio, vbi necessitas interest hostilitatis.

C. de capt. & postlimin. l. si quos. **P**rima actione Theodolphi Malacitanæ antistitis ecclesie ad nos oblata precatio est: afferentis antiquam eiusdem vrbs parochiã militaris quodã hostilitatis discrimine fuisse decisam, & ab alijs ecclesijs esse remotã. Pro qua re placuit, vt ois parochia, quæ ab antiqua ditione ante militarẽ hostilitatẽ retinuisse ecclesiã suã quisquis cõprobaret, eius priuilegio restitueretur. Sicut enim per legẽ mundialẽ his, quos Barbarica seueritas captiua necessitate tranfuexit, postliminio reuertentibus redditur antiqua possessio: sic ecclesia receptura est parochiã, quã antea tenuit cũ rebus suis. Non est enim obicienda præscriptio temporis, vbi necessitas interest hostilitatis.

Ca. 2. Legitimus si deficiat limes, præscriptio longi temporis silentium repetenti imponit.

Placuit, vt si in diœcesi episcopi possidentis sitam basilicam veteribus signis limes præuisus monstrauerit, ecclesie, cuius est ius retentionis, sit æternum Dominium. Quod & si limes legitimus eandem basilicam non recludit, & tamẽ longi temporis probatur obiecta præscriptio, appellatio repetentis episcopi non valebit: quia illi triennialis obiectio silentium imponit. Sin verò infra metas triennialis temporis extra alienos terminos basilicæ iniusta retentio reperitur, repetentis episcopi iuri sine mora restituetur.

Ca. 3. De desertoribus clericis, vt episcopis suis restituantur.

Placuit, vt si quis clericus in ministerijs ecclesie proprie desti-

destitutus ad aliam transitum fecerit: compellente (ad quem fugerit) sacerdote ad ecclesiam, quam prius incoluerat, remittatur. Qui verò eum susceperit, nec statim sine vilo nisi exceptionis ad propriam ecclesiam remittendum elegerit, quandiu eum restituat, cõmunionem se priuatum agnoscat. Desertorem autem clericum cingulo honoris, atq; ordinationis suæ exutum, aliquo tempore monasterio relegari conuenit: sicq; postea in ministerio ecclesiastici ordinis reuocari.

Ca. 4. Bigami ad presbyterium, vel diaconatum non sunt promouendi.

Nunciatũ est nobis apud Astigitanam ecclesiam quasdam nuper ordinationes illicitas extitisse: ita vt quidã viduarum mariti leuitarum ministerio sacrentur. Quos quidem conuenit à gradu suscepto in irritum deuocari: nec vltra prouehi ad diaconij ministerium, qui contra diuina, atq; ecclesiastica iura institui reperiuntur.

Ca. 5. Presbyteri non presumant ordinare.

Relatum est nobis de quibusdam clericis, quorum dum vnus ad presbyterium, duo ad leuitarum ministerium sacrentur, episcopus oculorum dolore detentus, fertur manum suam super eos tantum imposuisse: & presbyter quidam illis, contra ecclesiasticum ordinem benedictionem dedisse. Qui licet propter tantam audaciam poterat accusatus damnari, si adhuc viueret: sed quia iam ille examini diuino relictus, humano iudicio accusari non potest, hi, qui superfunt, gradum sacerdotij, vel leuitici ordinis, quem peruersẽ adepti sunt, amittant.

Ca. 6. Presbyteri, vel diaconi ab vno episcopo non sunt deponendi.

Comperimus quendam presbyterum à Põtifice suo iniuste olim deiectum, & innocentem exilio condemnatum. Ideo decreuim⁹ (iuxta præscorũ patrũ decretũ) synodali sententia nullus nostrũ sine cõcilij examine, deiciendũ quẽlibet presbyterum, vel diaconum audeat. Episcopus enim sacerdotibus, & ministris solus honorem dare potest: auferre solus nõ potest. Tales enim neq; ab vno dånari, nec vno iudicante potuerunt honoris sui priuilegijs exui: sed presentati synodali iudicio, quod canõ de illis præceperit, definiri.

X 3 Ca. 7.

D. 23. Quorũ dã clericorũ

Ca. 7. Prohibita chorepiscopis, & presbyteris.

Relatum est nobis, Agapium Cordubensem episcopum, frequenter chorepiscopos, vel psbyteros destinasse (qui tamen iuxta canones vnum sunt) qui absente Pontifice altaria erigerent, basilicas consecrarent: quod quidem non est mirum id precepisse virum, ecclesiasticae disciplinae ignarum. Ergo, ne ultra talis a nobis licentia usurpetur, communi sententia ita tuendum oportuit: sciētes, quia sicut presbytero, vel chorepiscopo illicita consecratio est altaris, ita & constitutio. In diuinis enim literis, precipiente Domino, solus Aarō in tabernaculo erexit altare, solus ipse vnxit: quia summus Dei sacerdos erat: sicut scriptum est de eo: Moses, & Aaron in sacerdotibus eius. Ideoque id, quod tantum facere principibus sacerdotum iustum est (quorum typum Moses, & Aarō tenuerunt) presbyteri, qui filiorum Aaron gestant figuram, arripere non praesumant. Nam quis cum episcopis plurima illis mysteriorum communis sit dispensatio, quaedam tamen autoritate veteris legis, quaedam nouellae, & ecclesiasticis regulis sibi prohibita nouerint. Sicut presbyterorum, & diaconorum, ac virginum consecratio. Constitutio altaris, benedictio, vel unctio, siquidem nec liceat eis benedicere ecclesiam, vel altaria consecrare, nec per impositiones manus fidelibus baptizandis, vel conuersis ex haeresi spiritum sanctum tradere, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontem signare, sed nec publice quidem in missa quenquam poenitentiam reconciliare, nec formatas cuiuslibet epistolas mittere. Haec omnia illicita esse presbyteris, quia pontificatus apicem non habent, quem solis debere episcopis, autoritate canonum precipitur: ut per hoc, & discretio graduū, & dignitatis fastigium summi Pontificis demonstraretur. Sed nec coram episcopo licere eis in baptisterium introire, nec praesente Antistite infantem tingere, aut signare, nec poenitentem sine praeepto episcopi sui reconciliare, nec eo praesente sacramentum corporis, & sanguinis Christi conficere, nec eo coram posito populum docere, vel benedicere, aut salutare, nec plebem utique exhortari. Quae omnia eis a sede Apostolica prohibita esse noscuntur.

Ca. 8. Ob ingratiudinem liberti libertate priuentur.

STatuimus, ut qui ab episcopo suo libertati traditi sunt, si

Rarō summus
Dei sacerdos
Psal. 98.
Presbyteri
filiorū Aarō
gestant figuram.
Prohibita
chorepiscopis, &
presbyteris ecclesiasticis sacramentis.

immemores beneficij accepti, ei ingrati ob superbiam suam extiterint, in seruitutem reuocentur: ut quorum libertas perniciosa est, sit salutaris seruitus.

Canon. 9. est ca. 25. Concilii Calcedonensis.

Canon. 10. Anathemate feriuntur monasteriorum expoliatores.

SI quis nostrum, vel nobis succedentium sacerdotum quodlibet monasterium, aut vi cupiditatis expoliandum, aut simulatione aliqua fraudis conuellendum, aut dissoluendum tentauerit, anathema effectus maneat, & a regno Dei extraneus: nec proficiat illi bonum fidei, vel operis ad salutem, qui tantae, & tam salutaris vitae destruxerit tramitem. Super hoc etiam vniuersi illius provinciae episcopi congregati, eundem sacrilegum, coetusque sui euerforem a communione suspendant: & quod impietate vnus subuerterit, omnes restaurent.

Ca. 11. Ut virginum monasteria, monachorum curae committantur.

Decreuimus, ut monasteria virginum, monachorum administratione gubernentur. Tunc enim salubria Christo dicitis virginibus prouidemus, quando eis patres spirituales eligimus: quorum non solum gubernaculis tueri, sed etiam doctrinis aedificari possint. Ea tamen circa monachos cautela seruata: ut remoti ab earum familiaritate maneant. Sed nec Abbati, vel ei, qui praeficitur, extra eam, quae praefest, loqui virginibus Christi aliquid, quod ad institutionem morum non pertineat, licebit: nec cum ea sola, quae praefest, frequenter eis loqui oportet: sed sub testimonio duarum, vel trium sororum: ita, ut rara sit accessio, & breuis omnis locutio. Absit enim, ut monachos (quod dictum etiam nefas est) Christi virginibus familiares esse velimus: sed eos tantum eorum gubernaculis deputamus, constituentes, ut vnus monachorum probatissimus eligatur, cuius curae sit praedijs earum rusticis, vel urbanis intendere, fabricas extruere. &c. ut Christi famulae solis diuinis cultibus, operibusque sanctis inseruiant. Sanè is, qui ab Abbate praepositus, iudicio sui episcopi comprobetur. Vestes autem illae iisdem coenobijs faciant, a quibus tuitionem expectant: & ab eisdem denuo laborum fructus, & procuratorum suffragium receptorum. Si qui monachorum contrafecerint, sciant, quod eorum temeritas excoriationis sit plectenda censura.

Canon. 12.

In isto canone haeresis cuiusdam episcopi, Acephalorum, abnegans

Iste episcopus natus
ne erat Syrus?

abnegantis proprietatem duarum naturarum in Christo, & asserentis deitatem passibilem, damnatur: & eiusdem episcopi conuersio ad fidem describitur.

Canon. 13.

In hoc cano-
ne agitur de
duabus in
Christo na-
turis & vna
persona.

Tertia decima prosecutione breuiter narrandum putauimus, ad refutationem eorumdem hæreticorum, qui duas naturas Christi, post vnionē delirantes cōfundunt, & passibilem in eo diuinitatis substantiā asserunt. Contra quorum blasphemias oportet nos in vna persona Christi geminæ naturæ proprietatē ostendere: passionemq; eius in sola humanitatis susceptione manifestare, vt si fortē aliqui fultorum huius sententiæ errore decepti sunt, dum ista legerint, respiciant: rectaq; fidei veritatē firmiter teneant. Ergo (sicut immaculata fides, & sancta Dei ecclesia docet) confitemur Dominum nostrum Iesum Christum æternaliter ex patre Deum natum: temporaliter ex vtero gloriose virginis Marię hominem editum, & ob hoc in vna persona duas naturas habentem, deitatis, quæ ante secula genitus est, & humanitatis, qua in tempore editus est. Cuius geminæ naturæ distinctio primū ex literis legis, deinde ex Prophetis, & Euangelicis, atq; Apostolicis depromenda est paginis: vt ea, quæ asserimus, nō argumentis, sed exemplis scripturarum firmemus.

Exod. 23.

Primō ex illo: Ecce mitto angelum meum, qui precedat te. Obserua eum. &c. quia est nomen meum in illo. Hic diuina demonstratur natura. Et illud: In semine tuo benedicentur omnes gentes. i. in carne Christi, quæ de Abraham stirpe descendit. Hic humana demonstratur natura. Secundō in Psal. Dauid sub vna Christi persona sic ostendit vtranq; naturam, diuinam secundum illud: Ex vtero ante luciferū genui te. Humanā, ibi: Homo natus est in ea. Rursus diuinā, ibi: Eructauit cor meum verbum bonum. Humanam, ibi: Speciosus forma præ filiis hominum. Tertiō Isai. Sub vna eademq; Christi persona, vtranque ostendit naturam. Deitatis, ibi: Nunquid qui alios parere facio, ipse non pariam? Humanitatis verō, secundū illud: Ecce virgo in vtero concipiet, & pariet filium. Rursus, Deitatis: Rorate coeli desuper, & nubes pluant iustum. Humanitatis, ibi: Aperiat terra, & geminet Saluatorem. Et iterum. Humanitatis, ibi: Paruulus natus

Gen. 22.

Et illud: In semine tuo benedicentur omnes gentes. i. in carne Christi, quæ de Abraham stirpe descendit. Hic diuina demonstratur natura. Et illud: In semine tuo benedicentur omnes gentes. i. in carne Christi, quæ de Abraham stirpe descendit. Hic humana demonstratur natura. Secundō in Psal. Dauid sub vna Christi persona sic ostendit vtranq; naturam, diuinam secundum illud: Ex vtero ante luciferū genui te. Humanā, ibi: Homo natus est in ea. Rursus diuinā, ibi: Eructauit cor meum verbum bonum. Humanam, ibi: Speciosus forma præ filiis hominum. Tertiō Isai. Sub vna eademq; Christi persona, vtranque ostendit naturam. Deitatis, ibi: Nunquid qui alios parere facio, ipse non pariam? Humanitatis verō, secundū illud: Ecce virgo in vtero concipiet, & pariet filium. Rursus, Deitatis: Rorate coeli desuper, & nubes pluant iustum. Humanitatis, ibi: Aperiat terra, & geminet Saluatorem. Et iterum. Humanitatis, ibi: Paruulus natus

Psal. 109.

Psal. 86.

Psal. 44.

Ibidem.

Isai. 66.

Isai. 7.

Isai. 45.

Isai. 9.

Paruulus natus

tus est nobis. In Euangelio quoq; in vno, eodemq; Christo diuinæ naturæ significatio: Ego, & pater vnum sumus. Humanæ naturæ inlinuatio ibi: Pater maior me est. Item diuinæ naturæ ibi: Ego sum via, veritas, & vita. Humanæ naturæ: Tristis est anima mea vsq; ad mortē. Paulus quoq; apostolus, in vno, eodemq; Christo naturam diuinitatis exprimit ibi: Primogenitus omnis creaturæ. Ipse est ante omnes. Humanitatis, cum dixit: Ipse est caput corporis ecclesię. De passione verō, quam in sola humanitate, nō in deitate sustinuit, legis, & prophetarum autoritas: Euangeliorum, & Apostolorum prædicatio adhibenda est. Ex Prophetis illud: Lauabit in vino stolam suam, & in sanguine vuae pallium suum. Quid hic pallium, quid stola, nisi caro Christi, passionis sanguine decorata? Et alia multa, quæ superuacaneum est referre. Probat ergo veteri, ac noui Testamenti testimonijs, in quibus duæ naturæ Christi patefactæ sunt in vna subsistentes persona, in quibus & passio eius apparuit in homine solo expleta: deinde oportuit sententias subnecti sanctorum patrum, qui in sacris literis ingenti gloria refulserunt, vt etiā eorū traditione perpateat, quia Dominus noster Iesus Christus ex duabus naturis, & vna persona subsistit, & quia mortem, & passionem in sola carne suscepit.

Recensentur ad hoc Hilarius, Ambrosius, Gregorius Nazianzenus, Basilius, Cyrillus, Athanasius, Augustinus, Leo Papa, Fulgentius: quorum etiam testimonijs concluditur questio.

Hæc quidem, quæ tam diuinæ scripturæ, quàm etiam sanctorum Patrum eloquia docuerunt, decretis nostris breuiter inserta protulimus: demonstrantes geminam carnis, & deitatis naturam in vna Domini, & saluatoris nostri, persona, passum quoq; eundem in ea natura, quæ corporis est: non tamen passum in ea natura, quæ deitatis est. His ergo concordis sententia in tribus secretarijs definitis pro confirmatione sui propriam subscriptionē subiecimus. Isidorus Christi nomine ecclesiæ Hispalensis episcopus subscripsi. Malacitanus episcopus, Cordubens. episcopus, & ceteri omnes fecerunt similiter.

Expliciuñt canones secundi Concilij Hispalensis.

Subscriptio
episcoporum

Conciliū To **CONCILIVM TOLET. III. SVB HONO**
lectaam. 4. rio. i. Papa, & anno. 3. regnate Sifennado Rege celebratū est
ab omnibus episcopis Hispaniæ, & Galliciæ, Aera. 681.

Præfatio.

CVm cōuenissent sacerdotes Dñi apud urbem Toleta
nam, vt Regis Imperijs, atq; iussis cōmoniti à nobis agi
taretur de quibusdā ecclesiæ disciplinis tractatus: primū gra
tias saluatori nostro Deo omnipotenti egimus. Post hæc an
tefacto ministro excellentissimo, & glorioso Regi, cuius tan
ta erga Deum deuotio extat, vt non solū in rebus humanis:
sed etiā in causis diuinis sollicitus maneat. Hic quippe dum
in basilica beatissimæ, & sanctæ martyris Leocadiæ omnium
nostrum pariter iam cōtēs adesset, pro merito fidei suæ cū
magnificentissimis, & nobilissimis viris ingressus: primum
coram sacerdotibus Dei humi prostratus, cum lachrymis, &
gemitibus pro se interueniendum Dño postulauit. Deinde
religiosa prosecutione synodū exhortatus est: vt paternorū
decretorū memores, ad conseruanda in nobis iura ecclesiasti
ca studium præberemus, & illa corrigere, quæ, dum per negli
gentiā in vsum venerunt, contra ecclesiasticos mores licentiā
sibi de vsurpatione fecerunt. Talibus eius monitis cōgauden
tes, necessarium extitit (iuxta eius, nostrumq; votum) quæ
competunt tractare. Et quoniā generale Concilium agimus,
oportet primū nostræ vocis terminōe de cœlo esse, vt post
professionem fidei sequentia operis nostri nota quasi super
fundamentum firmissimum disponantur.

Canon. 1. De oratione, & fidei confessione.

*Explicatur,
Descendit ad
inferos.*

IN isto primo canone pronuntiatur publicè generalis pro
fessio omnium pertinentiū ad fidē per formā symboli. Spe
cialiterq; explicatur illud symboli: Descendit ad inferos, vt
sanctos, qui ibi tenebātur, erueret: per quē & nos sumus in
nouissimo die resuscitādi in ea, qua nūc viuimus carne, & in
ea, qua resurrexit idē Dñs forma: percepturi ab ipso, alij pro
iustitiæ meritis vitā æternā, alij pro peccatis supplicium æter
nū, Quæ omnia in alijs symbolis explicitè non sunt tradita.

*Nullares ma
gis discipli
nae mores ab
ecclesia depu
lit, quā inor
dinata diuer
sitas officii.*

Canon. 2. Diuersitas in his, quæ ad religionem pertinent, prohibetur.

PLacuit, vt vnus ordo orādi, atq; psallendi à nobis per om
nem Hispaniā, atq; Galliciā conseruetur. Vnus modus
in Missarum solennitatibus, vnus in vespertinis officijs, nec
diuersa

diuersa sit vltra in nobis ecclesiastica consuetudo: quia in
vna fide continemur, & regno.

Can. 3 Statuitur formula pro concilijs celebrandis.

STatuimus, vt saltem semel in anno à nobis Conciliū cele
bretur: ita tamen, vt si fidei causa est, aut quælibet alia ec
clesiæ cōmunis, generalis totius Hispaniæ, & Galliciæ syno
dus celebretur. Si verò talis non extiterit causa, speciale erit
Conciliū. Oēs autē, qui causas aduersus quosq; habere
noscentur, ad idem Conciliū concurrāt: & pro cōpellendis
quibuscūq; personis quidā executor à Principe postuletur
&c. Deinde annotatur modus obseruandus in Concilio ce
lebrando, & in tractandis rebus synodalibus.

Can. 4. De solennitate Paschali.

PLacuit, vt ante tres menses Epiphaniarum, metropolita
ni sacerdotes literis se inuicem inquirant, vt diē resurre
ctionis Christi comprouincialibus suis insinuent, & vno tē
pore celebrandū annuncient. *Suprà in Cō
ci. Aurel. 4.
cap. 1.*

Can. 5. De baptismi sacramento.

IN isto canone docetur, qd in vsu baptismi teneatur modus
ille, quē Gregorius primus consultus à Leandro episcopo
Hispano definiuit. s. vt siue trina, siue simpla inersione, fue
rit infans baptizat⁹, cōseatur baptizat⁹: qa in illa trina mer
sione triduanæ sepulture sacramēta significat⁹: vt dū tertio
infans ab aq; educitur, resurrectio triduanī tps exprimitur
etiam & trinitas designatur. In simpla verò inersione vnitas
substantiæ in Trinitate datur intelligi. Ne tñ hereticis videā
mur cōsentire (q; tertio mergūt) dū eorū morē seruamus: cau
tum est, ne in Hispania fiat baptismus nisi in vna inersione.
*Lib. 1. Regi
stri, epist. 41
De cōse. d. 4
De trina mer
sione.
De cōse. d. 4
C. proptervā
tandum.*

In residuo capituli declaratur pulchrè mysterium, quare
in vna inersione debeat fieri baptismus.

Can. 6. Vt passio Christi populus predicetur.

STatuimus in sexta feria passionis Domini mysteriū cru
cis, quod ipse Dominus cunctis annunciandum voluit,
predicari, atq; indulgentiam criminum clara voce omnem
populum prætolari: vt pœnitentiæ compunctione munda
ti, venerabile festum Dominicæ resurrectionis, remissis ini
quitatibus suscipere mereamur: corporisq; eius, & sangui
nis sacramentum mundi à peccato sumamus. *Matth. 16. d.*

Can. 7. In die passionis Christi ieiunium solui non debet.

Quicumq;

Quicumq; in die passionis Domini ieiunium, præter paruulos, senes, & languidos ante peractas indulgentiæ preces soluerit, à paschali gaudio, depellatur: nec in eo sacramentum corporis, & sanguinis Domini percipiat, qui diem passionis eius per abstinentioniam non honorauit. *Can. 8.*

*Exprimitur
causa, benedi-
ctionis ceræ
in vigilia re-
surrectionis
Domini.
Matth. 6.*

Lucerna, & ceræ in vigilia sacræ resurrectionis propter gloriosum noctis ipsius sacramentum solenniter benedicatur: vt sacræ resurrectionis Christi mysteriū, quod tempore huius noctis votiue aduenit, benedictione sanctificati luminis suscipiamus. *Can. 9. De efficacia orationis Dñice.*

Nonnulli sacerdotum in Hispania reperiuntur, qui Dominicā orationem, quam saluator noster docuit, & præcepit, non quotidie, sed tantum die Dominica dicunt. Attamen, quia quotidiana oratio est, quotide quoq; vt detur, dici oportet. Delet enim hæc quotidiana oratio minima, & quotidiana peccata: delet & illa, à quibus vita fidelium (etiam sceleratè gesta) pœnitendo in melius discedit mutata. Quisquis ergo sacerdotum, vel subiacentium clericorum hanc orationem quotidie, aut in publico, aut in priuato officio præterierit, ordinis sui honore priuetur.

Pro confirmatione huius canonis adducitur. Cyprianus in fermone de oratione Dominica. Hilarius, & Augustinus in libro Enchiridion ultra medium.

Canon. 10. In quo tempore Alleluia decantari debeat.

Statuimus, vt in omnibus diebus quadragesimæ Alleluia non cantetur, quia tēpus mœroris est. In tēporibus verò reliquis, id est, Calē. Ianuarij, quæ propter errorem Gentilium aguntur, omnino Alleluia non decantabitur. In quibus etiam præter piscem, & olus, sicut & in illis quadraginta diebus cæteris carnibus abstinetur, & à quibus etiā nec vinum bibitur. Si quis ergo episcopus, aut presbyter, aut diaconus contrafecerit, ordinis sui officio carere cogatur, & communionem eiusdem Paschæ priuetur.

Canon. 11. Vt post Euangelium decantentur laudes.

Item decreuimus, vt in missa laudes post epistolam non decantentur, donec prædicetur Euangelium. Nam laudes ideo euangelium sequuntur propter gloriam Christi, quæ per idem euangelium prædicatur. Qui verò hunc ordinem perturbur-

perturbauerint, excommunicationis pœnam suscipiant.

Canon. 12. De Hymnis canendis.

De hymnis, & psalmis etiam canendis publicè in ecclesia, & saluatoris, & Apostolorum habemus exemplum: Et hymno dicto. &c. Paulus hoc etiam docet: Implemini Spiritu sancto loquentes vobismetipsis in psalmis, & hymnis, &c. Et quia nonnulli hymni humano studio in laudem Dei cõpositi esse nesciuntur, sicut hi, quos Hilarius, & Ambrosius ediderunt: quos tamen quidam specialiter reprobant, pro eo, quod de scripturis sanctorum canonum, vel Apostolica traditione non existunt. Respuant ergo illum hymnum ab hominibus compositum, quem in fine omnium psalmorum dicimus. Gloria & honor patri, & filio, & Spiritui sancto. &c. Similiter & totum illud, quod sequitur post Angelicum hymnum. Gloria in excelsis Deo, &c. Quod tamen ecclesiastici doctores cõposuerunt: Ergo nec ipsi in ecclesijs canendi sunt, quia in sanctarum scripturarum libris non inueniuntur? Componuntur Missæ, siue preces, vel orationes, siue commendationes, seu manus impositiones, ex quibus si nulla decantentur in ecclesia, vacant omnia officia ecclesiastica. Admonet enim hæc fieri, atq; hortatur Apostolus Timotheum dicens: *1. Timot. 2. 4.* Obsecro igitur primò omnium fieri obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones. Excommunicatione ergo plectendi sunt, qui hymnos reijcere fuerint ausi.

Canon. 13. De Hymno trium puerorum.

Hymnum quoq; trium puerorum, in quo vniuersa coeli, & terra creatura Deum collaudat, & quem ecclesia tota catholica per totum orbem diffusa celebrat, publicè sanctum Concilium decantari instituit.

Canon. 14. Quid in fine Psalmorum dicendum.

Statuimus, vt in fine psalmorum, non gloria patri, sed gloria, & honor patri dicatur, David dicente: Afferte Domino gloriam, & honorem. Et Ioan. Euange. audiuit vocem dicentem: Honor, & gloria Deo nostro. &c. Qui verò hoc præterierit, excommunicetur.

Statuimus, vt Gloria in fine Responsoriorum in laetis sequatur. In tristioribus verò, repetatur principium.

Canon. 16. De libro Apocalypseos.

Apoca-

A Pocalypsim librum multorum Conciliorum autoritas, & synodica sanctorum praesulum Romanorum decreta Ioannis Euangelistae esse praescribunt: & inter diuinos libros recipiendum constituerunt. Et quia plurimi sunt, qui eius auctoritatem non recipiunt, eumque in ecclesia Dei praedicare contemnant: si quis eum deinceps aut non receperit, aut a Pascha usque ad Pentecosten Missarum tempore, in ecclesia non praedicauerit, excommunicationis sententiam habebit.

Canon. 17. Quo loco, & tempore communicandum.

Nonnulli sacerdotes post dictam orationem Dominicam statim communicant, & postea benedictionem in populo dant: quod deinceps interdiximus: sed data benedictione ad populum, tunc corporis, & sanguinis Domini sacramentum sumatur: eo videlicet ordine, ut sacerdotes, & Leuitae ante altare communicent, in choro clerus, extra chorum populus.

Canon. 18. A quibus debet esse immunis, qui in episcopum ordinatur.

D. 51. Quis alii quo crimine. *Nota.

In isto canone notantur, qui sunt indigni ad honorem sacerdotij: quos ius nunc vocat irregulares. Inter quos etiam recensentur & isti, qui muneribus honorum obtinere moluntur. Qui a decessoribus in sacerdotium eliguntur. Qui in scijlitarum sunt. Qui nondum ad 30. annos peruenierunt. Qui nec a clero, nec a populo propriae ciuitatis electi sunt. Qui vero probatus inuentus fuerit, ab vniuersis comprouincialibus episcopis, aut certe a tribus in sacerdotem die Dominica consecrabitur. Episcopus vero comprouincialis ibi consecrandus est, ubi metropolitanus elegerit: metropolitanus autem non nisi in ciuitate metropoli, comprouincialibus ibi conuenientibus. Si quis autem ad gradum sacerdotij indignus aspirare contenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subiacebit.

Canon. 19. Quo tempore in veteri lege Leuitae ordinabantur.

D. 77. In veteri lege. Num. 7.

1. Timoth. 3.

Decreuimus, ut 25. annorum aetatis leuitae consecrentur, & 30. presbyteri ordinentur: ita ut secundum praecipitum Apostolicum probentur primum, & sic ministrent, nullum crimen habentes. Quoniam & in veteri lege ab anno 25. Leuitae in tabernaculo seruire mandantur.

Canon. 20. De sacerdotibus, quales esse debeant.

Quicunque in sacerdotio Dei positi sunt, irreprehensibiles

les esse debent, Paulo attestante: Oportet episcopum irreprehensibilem esse. Inoffensus ergo, & immaculatus decet Dei existere sacerdotes: nec ullius eos fornicationis contagio pollui. Abstineamus ergo nos ab omni opere malo, ut mundi corpore, purgati mente, possimus ad sacrificium Christi digni accedere, & Deum pro delictis omnium deprecari.

Canon. 21. De eisdem.

Quanuis conscientiam puram apud Deum nos habere oportet: tamen & apud homines famam optimam custodire oportet. Ideo conuenit episcopos testimonium probabilem personarum conuersationis, & vitae in conclauis suo habere: ut & Deo placeant per conuersationem bonam, & ecclesiae per optimam famam. *Canon. 22. De presbyteris, & leuitis.*

Roma. 12. d. 2. Corin. 8. d.

Similiter placuit, ut quemadmodum Antilites, ita presbyteri, atque Leuitae, quos forte infirmitas, atque aetatis grauitas in conclauis suo manere non finit: ut & iude in cellulis suis testes vitae habeant, vitamque suam sicut nomine, ita meritis teneant.

Canon. 23. Quod ad adolescentes probatissimo seniori deputentur.

Omnis aetas ab adolescentia prona est in malum. Nihil enim incertius, quam vita adolescentium. Ob hoc constituere oportuit, ut si qui in clero impuberes, aut adolescentes existunt, omnes in vno conclauis commaneant: ut lubricae aetatis annos, non in luxuria, sed in disciplinis ecclesiasticis agant: deputati probatissimo seniori, quem & magistrum doctrinae, & testem vitae habeant.

12. q. 1. Ois aetas. Gene. 6. d. Prouer. 30.

Canon. 24. Quod sacerdotibus maxime ignorantia vitanda est.

Ignorantia mater cunctorum errorum maxime in sacerdotibus Dei euitanda est, qui docendi officium in populo Dei susceperunt. Sacerdotes enim legere sanctas scripturas frequenter admonet Paulus, dicens ad Timotheum: Attende lectioni, & exhortationi &c. Sciatis ergo sacerdotes scripturas sanctas, & canones meditetur: omne opus eorum in praedicatione diuina, & doctrina consistat: atque edificent cunctos, tam fidei scientia, quam operum disciplina.

D. 38. Ignorantia mater. 1. Timoth. 4.

Canon. 25. Quod officialem libellum ab episcopo accipiant presbytericum ordinantur.

Quando presbyteri in parochiis ordinantur, libellum officiale a suo sacerdote accipiant: ut ad ecclesias sibi deputatas doctores presbyteri instructi

D. 38. Quam doctores presbyteri. instructi

instructi accedant, ne per ignorantiam etiã in ipsis diuinis sacramentis Christũ offendant: ita vt quando, vel ad litanias, vel ad conciliũ venerint, rationẽ episcopo suo reddant, qualiter susceptum officium celebrent, vel baptizent.

Canon. 26. De castitate seruanda tempore sue ordinationis presbyteri, & diaconi votum emittant.

In Decr.
Luo. lib. 3.

QVando presbyteri, aut diaconi per parochias constituntur, oportet eos primum professione suo episcopo facere, vt castẽ, & purẽ viuant sub Dei timore: vt dum eistalis professio obligauerit, vitæ sanctæ disciplinã retineant.

Canon. 27. Presbyteri iniuste depositi, quomodo in pristinum restituantur statum.

EPiscopus, presbyter, aut diaconus à gradu suo iniuste deiectus, si in sancta synodo innocens inueniatur, gradus amissos recipiat coram altari de manibus episcoporum. Si episcopus est, orariũ, annulũ, & baculũ. Si presbyter, orariũ, & planetã. Si diaconus, orarium, & albam. Si subdiaconus, patenam, & calicẽ. Sic & reliqui gradus ea in reparatione sua recipiant, quæ cum ordinarentur, perceperunt.

Canon. 28. Priuetur honore quicunq; ex ordine clericorum Magos consuluerit.

26. q. 5. Si quis eps.

Siquis episcopus, aut presbyter, aut quilibet ex ordine clericorum magos, aut aruspices, aut certẽ augurẽs, vel fortilegos, vel eos, qui profitentur artẽ magicam, aut aliquos eorũ similia exercẽtes consulisse fuerit deprehensus: ab honore dignitatis suæ depositus, monasterij cenfuram excipiat: ibiq; perpetuæ pœnitentiæ deditus, scelus admissum sacrilegij soluat.

Canon. 29.

Confinitimi hostium sacerdotes nullum mandatum ad gentẽ extraneã occultẽ accipere, vel dirigere presumat.

Canon. 30. Nullus sacerdos sit iudex, vbi sanguinis sententia preparatur.

Siquis sacerdotum, vbi sanguinis sententia preparatur, iudex extiterit, reus effusi sanguinis sit apud Christum: & apud ecclesiam perdat proprium gradum.

Canon. 31. Ne pauperes à potatib; opprimantur, episcopis cura committitur.

Episcopi (quibus hæc cura à Deo imposta est) dũ cõspiciunt iudices, ac potẽtes pauperũ oppressores existere, prius eos sacerdotali admonitione redarguãt: & si cõtẽpserint emendari,

emendari, eorum insolentiã Regis auribus intimet: vt quos sacerdotalis admonitio non flecit ad iustitiam, regalis potestas ab improbitate coerceat. Si quis episcoporum id neglexerit, Concilio erit reus.

Canon. 32. Episcopi nihil de iure sua diœcesis presumant auferre.

Avaritia radix est cunctorũ malorum: cuius fitis etiam sacerdotum mentes obtinet. Ideo constitutũ est à presenticoncilio, episcopos diœceses suas ita regere, vt nihil ex earum iure presumãt auferre: sed iuxta priorũ authoritatẽ conciliorũ tam de oblationibus, quã de decimis, tributis, ac fructibus tertiã cõsequantur: vt cõcessa à fidelibus in Christi, & martyrũ honorem, ipsorũ episcoporum parochijs intacta maneat. Nouerint tamen conditores basilicarũ in rebus, quas eisdem ecclesijs conferunt, nullam se potestatem habere: sed iuxta canonum instituta sicut ecclesia, ita & dos eius ad ordinationem episcopi pertineat.

Canon. 33. Quod tricennalis possessio intra eandem provinciam seruari debeat.

Quicunq; episcopus alterius episcopi diœcesim per triginta annos sine aliqua interpellatione possederit, admittenda, nõ est cõtra eum actio reposcendi. Sed hoc intra vnã provinciam. Extra verò nullo modo: ne dum diœcesis defenditur, provinciarum termini confundantur.

Canon. 34.

Sicut diœcesim alienam tricennalis possessio tollit, ita territorij conuentum non adimit.

Canon. 35. In valetudine grauatus episcopus, visitationis officium alijs committat.

Episcopi per cunctas diœceses, parochiasq; suas per singulos annos ire oportet, vt exquirat, quo vnaquæq; basilica in reparatione sui indigeat. Quod si ipse, aut læguore, aut alijs occupationibus implicatus id explere nequiverit: presbyteros probabiles, aut diaconos mittat, qui & redditus basilicarum, & reparationes, & ministrantiũ vitam inquirant.

Canon. 36. Exoluat prælati, quod in remunerationem obsequii ecclesie impensi alicui promissum.

Quicunq; suffragio cuiuslibet aliquid ecclesiastica utilitatis prouiderint, & pro eo quodcunq; commodum in remunerationem promiserint: promissi solutionem eos

Y exolue-

exoluere oportebit.

Can. 37. Fundatores ecclesiarum si ad inopiam deuenierint, ab eisdem alimenta accipiant.

Quicumq; fidelium de facultatibus suis ecclesie aliquid deuotione propria contulerit: si forte ipsi, aut filij eorū redacti fuerint ad inopiam, ab eadem ecclesia suffragium uitæ (pro temporis vsu) percipiant. Si enim omnibus alijs necessitatibus sustententibus (pro solo religionis intuitu) in vsu res ecclesie largiuntur: quanto magis consulendum est, quibus retributio iusta debetur?

Canon. 38. est. Ca. 7. sextæ synodi.

Can. 39. Vt Leuita vnum tantum humerorum ambiat orario.

D. 25. Vnum orarium.

Vnum orarium oportet Leuitam gestare in sinistro humero, propter quod orat, id est, prædicat. Dexteram autem partem oportet habere liberam, ut expeditius ad ministerium sacerdotale discurrat. Cauent ergo Leuitæ gemino uti orario, sed vno tantum, & puro, nec vllis coloribus, aut auro ornato.

Can. 40. Vt clerici tonsuram deferant.

Omnes clerici, vel lectores, sicut Leuitæ, & sacerdotes de tonso superius capite toto, inferius solam circuli coronam relinquunt. Non sicut hucusque in Gallicie partibus facere lectores videntur, qui prolixis (ut laici) omnis in solo capitis apice modicum circulum tondunt: ritus enim iste in Hispanijs hucusque hæreticorum fuit. Vnde oportet, ut pro amputando ab ecclesijs scandalo hoc signum dedecoris auferatur. Qui fecus fecerit, fidei catholice reus erit.

D. 81. Quidam clerici.

Canon. 41. & 42. idem continent, quod & ca. 5. sextæ synodi.

Canon. 43.

Clerici, qui sine consultu episcopi sui vxores duxerint, separari eos à proprio episcopo oportebit.

Can. 44. De clericis, qui voluntarie arma sumunt.

23. q. 8. Clerici.

Clerici, qui in quacumq; factione arma volentes sumpserunt, amisso ordinis sui gradu in monasterio poenitentiae tradantur. *Can. 45. Ne clerici sepulchra demoliantur.*

Si quis clericus in demoliendis sepulchris fuerit deprehensus, à clericatus ordine submoueat: & poenitentiam triennio deputetur. *Can. 46. De libertate clericorum.*

Precipiente domino nostro Sissebuta Rege, id constituit sanctum

sanctum Concilium, ut omnes ingenui clerici pro officio religionis ab omni publica indictione, atque labore habeantur immunes: ut liberi Deo seruiant.

Canon. 47. est Ca. 25. Conci. Chalcedo.

Can. 48. Quod paterna deuotio monachum faciat, sicut propria professio.

Monachum, aut paterna deuotio, aut propria professio facit. Quicquid horum fuerit alligatum, tenebit. Proinde, his ad mundum reuertendi intercludimus aditum, & omnes ad seculum interdicimus regressus. *20. q. 1. Monachum. De hoc vide infra in Conc. Vormaciensis. cap. 5.*

Can. 49. Quod liberum sit clericis monasticam proficere vitam.

Clerici, qui monachorum propositum appetunt (quia meliorem vitam sequi cupiunt) liberos eis ab episcopo in monasteriis largiri oportet ingressus: nec interdici propositum eorum, qui ad contemplationis desiderium transire nituntur. *19. q. 1. Clerici, q. mona.*

Can. 50. Quale ius episcopi in monasteriis habere debeant.

Nunciatum est presenti Concilio, quod monachi episcopali Imperio seruili opere mancipentur, & iura monasteriorum illicita presumptione vsurpentur: ita ut penè ex cœnobio possessio fiat: atque illustris portio Christi ad ignominiam, seruitutemque perueniat. Quapropter monemus eos, qui ecclesijs præsumunt, ut ultra talia non præsumant. Sed hoc tantum sibi in monasteriis vindicent, sacerdotes, abbates, aliaque officia instituire: atque extra regulam facta corrigere. Qui contrafecerit, excommunicetur. *18. q. 2. Hoc tantum sibi.*

Can. 51. De monachis à monasterio egredientibus.

Nonnulli monachorum egredientes à monasterio non solum ad seculum reuertuntur: sed etiam vxores accipiunt. Igitur reuocati in eodem monasterio à quo exierant, poenitentiam deputentur.

Can. 52. Qui seipsos infamia notant, ad clerum peruenire non possunt.

Humanifesta crimina confitentes: sed tantum se peccatores esse prædicantes, huiusmodi si reuelauerint, possunt etiam per morum probitatem ad gradum ecclesiasticum peruenire. Qui verò in poenitentiam accipiunt, ut aliquod mortale peccatum se perpetrasse publicè fateantur, ad clerum, vel honores ecclesiasticos peruenire nullatenus poterunt, quia se confessione propria notauerunt.

Can. 53. Poenitentia statim qui semel acciperint mutare non possunt.

Quicumq; ex secularibus accipientes poenitentiam totonderunt se, & rursus prauaricantes laici effecti sunt: ab episcopo suo ad poenitentiam reuocetur. Quod si aliqui admogniti ad poenitentiam reuerti noluerint: vt verè apostata coram ecclesia anathematis sententia condemnentur. Hoc etiam totum seruetur in religiosis: etiam in viduis, virginibusq; sacris, ac poenitentibus foeminis, quae habitum religionis mutauerunt, aut ad nuptias transierunt.

In Ca. 54. idè: habetur, quod de viduis in pcedenti dictum est.

Canon. 55. Sicut Iudaei ad fidem non sunt cogendi, ita nec conuersi ab ea recedere permittuntur.

D. 45. De Iudaeis.
Roma. 9.
Gene. 3.

DE Iudaeis praecipit sancta synodus nemini deinceps ad credendum vim inferre. Cui enim vult Deus miseretur, & quem vult indurat. Non enim tales inuiti saluandi sunt, sed volentes: vt integra sit forma iustitiae. Sicut enim homo propria arbitrij voluntate serpenti obediens periit: sic (vocante se gratia Dei) propriae mentis conuersione quisque credendo saluatur. Qui autem iam pridem ad Christianitatem venire coacti sunt (sicut factum est temporibus religiosissimi Principis Sisebuti) quia iam constat eos sacramentis diuinis associatos, & baptismi gratiam suscepisse, & chrismate unctos esse, & corporis Domini, & sanguinis extitisse participes: oportet, vt fidem etiam, quam vi, vel necessitate susceperunt, tenere cogantur: ne nomen Domini blasphemetur: & fides, quam susceperunt, contemptibilis habeatur.

Canon. 56. Iudaeis contra fidem Christianam dare suffragium prohibetur.

De cõse. d. 4
Plariq;

Quicumq; Iudaeis contra fidem Christianam suffragium qualecunq; praestiterit, verè vt prophanus, & sacrilegus anathemate effectus ab ecclesia catholica, & regno Dei habeatur extraneus.

Ca. 57. De prauaricatione eorum, qui ad fidem Christianam promoti fuerant.

Iudaei, qui ad fidem Christianam promoti abominandas Circumcisiones, & alios Iudaicos vsus exercuerint, pontificali auctoritate corrigantur: & ad cultum Christiani dogmatis reuocentur. Eos autem, quos circumciderunt, si filij eorum sint, à parentum consortio separentur. Si serui, pro iniuria corporis sui, libertati tradantur.

Canon

Can. 58. Iuæorum filii post baptismum à parentibus separentur.

Iudæorum filios, vel filias baptizatos ne parentum inuoluantur erroribus, ab eorum consortio separari decernimus. Deputandos autem monasterijs, aut Christianis viris, aut mulieribus Deum timentibus: vt in moribus, & fide proficiant.

28. q. 1. Iudæorum filios.

Can. 59. Perfidia parentum filiis obesse non debet.

Iudæi baptizati si postea prauaricantes in Christum, quamlibet poena damnati extiterint, à rebus eorum fideles filios excludi non oportebit: quia scriptum est: filius non portabit iniquitatem patris.

1. q. 4. Iudæi baptizati.
Ezech. 18.

Hoc desideramus obseruari.

Can. 60. Iudaei ad fidem conuersi cum remanentibus in veteri ritu non communicent.

Nulla comunio sit Hebraeis ad fidem Christianam translati, cum his, qui adhuc in veteri ritu consistunt: ne eorum participatione subuertantur. Quicumq; hoc non seruauerint, & hi Christianis donentur: & illi cum quibus prohibitum est eis conuersari, publicis cædibus deputentur.

28. q. 1. Sape malorum.

Can. 61. Iudæus ab uxore fidelis separetur, nisi ad fidem accesserit.

Iudæi, qui Christianas mulieres in coniugio habent, admodum neantur ab episcopo ciuitatis illius, vt si cum eis permanere cupiunt, Christiani efficiantur. Quod si admoniti noluerint: separentur. Filij autem, qui ex talibus nati sunt, fidem, atq; conditionem matris sequantur. Similiter & alij, qui procreati sunt de infidelibus mulieribus, & fidelibus viris Christianam religionem sequantur, non Iudaicam superstitionem.

28. q. 1. Iudæi, qui.

Can. 62. Iudæi testes esse non possunt.

Iudæi, qui Christiani effecti sunt, & Christi fidem prauaricati sunt ad testimoniū dicendum admitti non debent, quamuis se esse Christianos annunciet: quia sicut in fide Christi suspecti sunt, ita in testimonio humano dubij habentur.

2. q. 7. Non potest.

Can. 63. Iudæi publicis officiis non praeficiantur.

Constituit sanctum Concilium, vt Iudæi, aut hi, qui ex Iudæis sunt, officia publica nullatenus appetant: nec illa exercere iudices prouinciarum permittant. Si quis iudex hoc permiserit, excommunicetur: & is, qui subreperit, publicis cædibus deputetur.

17. q. 4. Constituit sanctum.

Can. 64. Quod non liceat Iudæis Christianos seruos habere.

Y 3

Iudæis

Ex dec. Sessm nandi Regis. **I**vdais nullo modo liceat Christianos seruos, nec Christiana mancipia emere. Si contrafecerint, ablati ab eis à Principe libertatem consequantur. *Canon. 65.*

12. q. 2. Et si illi, qui. **N**ullus ep̄orū liberos ex familijs ecclesię facere p̄sumat. Si secus fecerit, per successorē ep̄iscopū ad ecclesiā reuocentur. *Can. 66. Liberti ecclesię à patrociniō ecclesię non discedant.*

12. q. 2. Liberti ecclesię qui. **L**iberti ecclesię (quia nunquā moritur eorū patrona) ne à patrociniō ecclesię aliquādo discedāt, necesse est, vt tam hiliberti, q̄ ab eis progeniti professionē ep̄iscopo suo faciāt.

12. q. 2. Liberti ecclesię. **Q**ui si à patrociniō ecclesię prēmisiā admonitione nihilominus discesserint, manumissio eorum irrita fit.

Ca. 67. Quādo libertatē quis integrā cōsequatur, ad clericatū suscipi p̄t. **Q**uicunq; libertatē à dominis suis ita percipiūt, vt nullū sibi in eis obsequium patronus retentet, isti si sine crimine capitali sunt, ad clericatus ordinem suscipiantur.

Ca. 68. Quōd de familijs ecclesię liceat presbyteros consternere.

De familijs ecclesię constituere presbyteros, & diaconos per parochias liceat, quos tamen vitæ rectitudo cōmendat. Ea tamen ratione, vt antea manumissi libertatem status sui percipiant. In vltimo canone excommunicantur omnes, qui cōtra Regis, regniq; Hispaniæ conseruationē aliquid tyrannicē attentauerint. Quibus oībus subscripserunt omnes ep̄iscopi numero septuaginta. Subscripsit etiam ep̄iscopus Carcallonenſis: & Vicarij etiam ep̄iscoporum.

Explicit Concilium Toletanum quartum.

Concilium Toletanū. 5. **CONCILIUM TOLET. V. CIRCA TEMPORA** Honorij Papæ primi, anno primo Chintilliani regis Gotthorū: pręsente Eugenio ecclesię Toletanę, & prouincię Carthagineñ. ep̄iscopo metropolitano. Adfuerunt & alij viginti ep̄iscopi. *Canon. 1. Quando Litania dici debeant.*

In cuncto regno specialis, & propria hæc religiosa omni tempore teneatur obseruantia, vt à die Iduum Decemb. Litania triduo vbiq; annua successione peragatur. Quod si dies Dñica intercesserit, in sequenti hebdomada celebretur.

In *Can. 2.* nihil aliud tractatur, nisi de custodia salutis Regum, & defensione prolis pręsentium Principium.

Can. 3. Sine electione omnium nullus pręficiatur in Regem.

Si

Si quis ad regiæ maiestatis ambitu peruenire fastigia, quem nec electio omnium pręficit, nec Gothicę gentis nobilitas ad hunc apicem trahit, sit consortio catholicorū priuatus: & diuino anathemate condemnatus.

In reliquis canonibus cauetur sub anathemate, ne quis in Principē maledicta cōgerat: aut illi aliquo modo infidietur.

Subscripserunt oēs ep̄iscopi, & vicarij etiam ep̄iscoporū.

Explicit concilium Toletanum quintum.

CONCILIUM TOLETANVM SEX- tū, sub eodē Honorio Papa. anno. 2. Chintilliani Regis in ecclesia Leocadię martyris, celebratū ab ep̄is Hispanię, & Gallitię quinq;ginta duob⁹, pręsidēte Eugenio ep̄o Toletano.

Conci. Toletanum. 6.

In primo canone pronūciatur symbolū fidei: in quo explicatus habetur illud: Quod ex trib⁹ p̄sonis diuinis, solum filiū fatemur ad redēptionē humani generis propter culpārū debita (q̄ per inobediētiā Adæ originaliter, & nostro libero arbitrio cōtraximus) resoluenda, à secreto patris, arcanoq; prodisse: & humanitatē sinē peccato de sancta Virgine assumpsisse, vt idē filius Dei patris, esset filius hoīs: Deus p̄fectus, & homo p̄fectus, in duab⁹ naturis vna p̄sona, ne quater trinitati accederet, si in Christo geminata p̄sona esset.

Ex trib⁹ per sonis diuinis sol⁹ filius humanitatem assumpsit.

Et ibidem etiā habetur: Et cum tota cooperta sit Trinitas formationē suscepti hominis (quoniā inseparabilia sunt opera Trinitatis) solus tamen filius suscepit humanitatē in singularitate personæ, non in vnitate diuinæ naturæ, id est, in eo, quod proprium est filij, non quod cōmune est Trinitati: quoniam constat naturā Trinitatis esse, non tamen personam. Hic ergo Dñs noster Iesus Christus mortuus est propter expiationem nostram: resurrexit propter iustificationem nostram. Quem etiam venturum in fine expectamus seculorum cum resurrectione omnium æquissimo suo iudicio redditurum iustis pręmia, & impijs pœnas &c.

Filius Dei in singularitate persone nō in vnitae nature humanitate assumpsit.

In *Ca. 2.* agit̄ tm̄ de obseruatiā litaniarū, p̄ successu Regū.

Can. 3. Vt Hispaniarum Reges iuramentum pręstent de expellendis à suo regno infidelibus.

Sanctum Conciliū simul, & cum consensu Christianissimi Principis, suorūq; optimatum, illustriumq; virorum

. Y. 4 hanc

hanc promulgamus Deo placiturā sententiam: vt quisquis succedentium temporū regni fortitus fuerit apicē, non antē conscendat regiam sedē, quā inter reliqua conditionū sacramenta pollicitus fuerit, nullum non catholicū permittere in suo regno degere. Si verò postquā ad regni gubernacula accesserit, ipse temerator hui⁹ extiterit promissi, sit anathema maranatha in cōspectu sempiterni Dei: & pabulū efficiatur ignis æterni. Similiter & omnes, qui cum eo confenserint.

Author.

Horum patrum sententia vsus est Ferdināndus Hispaniarum Rex coguomēto Catholicus, cū à tota ditione sua expulit Iudæos, & Sarracenos.

CAnon. 4. est Can. 22. sextæ synodi, de his, qui per pecunias ecclesiasticos gradus assumunt.

Canon. 5. Qui beneficium ab ecclesia accipit, eius professionem nomine precario faciat.

12. q. 2. Sæpe fit.

Siquis clericorum stipendium de rebus ecclesiæ cuiusquā episcopi percepit largitate, sub precario nomine debeat professionem scribere: ne per retentionem diuturnam præiudicium afferat ecclesiæ.

Canon. 6.

Quicumque religiosum spontanee semel indutum habitum dimiserint, excommunicentur, si reuerti noluerint.

Canon. 7. est Can. 53. supra in Concilio Toletano quarto.

Canon. 8.

33. q. 2. c. fm. Et habet in epl. a Leōis p. e ad Rast. cū Narbone sem ep̄m que est. 90. r. p̄o si. 11.

Qui in ætate adolescentiæ positus, dum mortis formidat casum, peruenerit ad pœnitentiæ remedium, si coniugatus, & fortē fuerit incontinens, ne postea adulterij incurrat lapsum, redeat ad pristinū coniugium: quousq; possit adipisci temporis maturitate continentiæ statum. Quod nos sicut de viris, ita de fœminis æquo modo cœsemus: non quidem hoc generaliter, & canonicè præceptum, sed pro humana fragilitate constat à nobis indultum: ea duntaxat ratione, vt si is, qui pœnitentiæ non est legibus deditus, antē ab hac vita decesserit, quā ex communi consensu ad continentiam vnus eorum fuerit regressus, superstiti non liceat denuò transire ad vxoris complexus. Si autem illius vita superstes extiterit, qui non acceperit *absolutionem pœnitentis, nubat si se continere non potest: & alterius consortio fruatur vxoris. In omnibus tamen sacerdotis expectetur ordinatio: vt iuxta quod ætatem aptam perspexerit, pœnitent-

*Aliis benedictionem.

nitentiæ absolutionis tribuat legem.

Cum coniugatus in egritudine vouet continentiam, si postea non potest continere, redibit ad vxorē. Ea tamen mortua nō transibit ad secundas nuptias. Visum est synodo dispensandum cum illo in vsu primi matrimonii, & arcere eum à secundis nuptiis. Quod tamen licebit coniugi non uolenti: atque hic est scopus huius canonis.

Canon. 9.

Nouo adueniente Pontifice omnes ecclesiæ liberti, & Nab eis progeniti chartulas, & professions suas in conspectu ecclesiæ renouare debent. Quod si intra annum non fecerint, vacuæ remaneant, & inanes,

Canon. 10.

Libertorum filij intra ecclesiam erudiendi nutriantur: & Lepiscopo debitum reddant famulatum.

Canon. 11.

Quisquis à quolibet criminatur, nō antea accusat⁹ supplicio detur, quā accusator præsentur.

3. q. 9. Dignus est, vt.

Canon. 12.

Quisquis patratior culparum extiterit, & ad hostium refugium confugerit, excommunicetur.

Canon. 13.

Qui primatum dignitatis habent in palatio, à iunioribus modestus honor per omnia deferatur: & minores à senioribus dilectionis amplectantur affectu, & utilitatis imbuantur auxilio.

Ca. 14. est ca. 6. Concilij Toletani quinti.

Canon. 15.

Res ecclesiæ à quibuslibet iustè collatæ in earum iure firma stabilitate permaneant.

Ca. 16. est ca. 2. concilij Toletani. 5.

Ca. 17. est ca. 4. in concilij Toletano. 5.

Ca. 18. est. 18. ca. in concilij Toletano. 5.

Ca. 19. Consumitur in gratiarū actionibus Deo, & deinde Regi: cuius studio, & instantia collecti sunt episcopi. Subscripserunt episcopi, qui ibi conuenerunt. num. 52. Ego Eugenius ecclesiæ Toleta. episcopus subscripsi.

Subscripserunt etiam vicem agentes absentium episcoporum.

Explicit concilium Toletanum sextum.

Conci. Bra- **CONCILIVM BRACARENSE PRI-**
ca. primum.

mū sub Honorio Papa primo: & anno. 3. Arriamiri Regis celebratū in Hispania citeriori ab episcopis Gallitię prouincię: in quo primū lectum est exemplar fidei cum capitulis, quę episcopi Tarraconenses, & Carthaginenses, Lusitani, & Betici contra impiam Priscillianę hęresis sectam olim factō inter se concilio tanquam regulam fidei tradiderant. Proposita capitula sic habent.

Canon primus.

Siquis Patrem, & Filiū. & S. S. non cōfiteatur tres personas vnius substantię, & virtutis, ac potestatis sicut catholica ecclesia docet, sed vnam tantū, ac solitariam dicit esse personā: vt ipse sit pater, qui filius &c, sicut Sabellius, & Priscillianus dixerunt: anathema sit. *Can. 2.*

Siquis extra sanctam Trinitatem alia (nescio quę) diuinitatis nomina introducit, dicens: Quod ipsa diuinitas sit Trinitas, sicut Gnostici, & Priscillianus dixerunt: anathema sit. *Can. 3.*

Siquis dicit filium Dei Dñm nostrū antequā ex Virgine nasceretur, nō fuisse: sicut Paulus Samosatenus, & Fotin⁹, & Priscillianus dixerūt: anathema sit. *Can. 4.*

Siquis natale Christi secundum carnem non verē honorat: sed honorare simulat se, ieiunans in eodem die, & in Dominico: quia Christum in hominis vera natura esse non credit, sicut Cerdon, Marcion, Manichęus, & Priscillianus dixerunt: anathema sit. *Can. 5.*

Siquis animas humanas, vel angelos ex Dei credit substantia extitisse, sicut Manichęus, & Priscillianus dixerunt: anathema sit. *Can. 6.*

Siquis animas humanas dicit prius in cęlesti habitatione speccasse, & pro hoc in corpora humana interiectas, sicut Priscillianus dixit: anathema sit. *Can. 7.*

Siquis dicit diabolū non fuisse prius angelum bonum à Deo factum: nec Dei opificiū fuisse naturam eius: sed dicit eum ex tenebris emeruisse, nec aliquē sui habere auctorem: sed ipsum esse primum absq; substantia mali, sicut Manichę⁹, & Priscillian⁹ dixerūt: anathema sit. *Can. 8.*

Siquis credit, q̄ aliquas immūdas creaturas diabolus fecerit:

rit: & tonitrua, & fulgura, & tempestates: & ficcitates ipse diabolus sua autoritate facit, sicut Priscillianus dixit: anathema sit. *Canon. 9.*

Siquis animas, & corpora humana fatalibus stellis credit astringi, sicut Pagani, & Priscillianus dixerunt, anathema sit. *Canon. 10.*

Siquis duodecim signa, id est, sydera, quę mathematici obseruare solēt per singula animę, vel corporis mēbra dissipata credunt: & nominibus patriarcharum ascripta dicunt, sicut Priscillianus dixit: anathema sit. *Canon. 11.*

Siquis coniugia humana damnat: & procreationē nascētium perhorrescit, sicut Manichęus, & Priscillianus dixerunt: anathema sit. *Canon. 12.*

Siquis plasmationē humani corporis diaboli dicit figmentum esse: & conceptiones in vteris matrū operibus dicit dęmonum figurari: propter quod resurrectionē carnis non credit, sicut Manichęus, & Priscillianus dixerunt: anathema sit. *Canon. 13.*

Siquis dicit creationem vniuersę carnis non opificiū esse Dei, sed malorum angelorum, sicut Manichęus, & Priscillianus dixerunt: anathema sit. *Canon. 14.*

Siquis immundos putat cibos carniū, quas Deus in vsu hominum dedit, & nō propter afflictionem sui corporis: sed quasi immunditiā putas, ita abstineat ab eis, vt nec olera cocta cum carnibus pręgustet, sicut Manichęus, & Priscillianus docuerunt, anathema sit. *Canon. 15.*

Siquis clericorū, vel monachorū præter matrē, aut germanā, vel etiā quę proxima cōsanguinitate iunguntur, alias aliquas quasi adoptiuas foeminas secum retinet: & cum ipsis habitat, sicut Priscilliani secta docuit: anathema sit. *Canon. 16.*

Siquis .5. feria Paschali, quę vocatur coena dñi, hora legitima post nonā ieiunus in ecclesijs missas non tenet: sed secundū sectā Priscillianī festiuitatē ipsius ab hora tertia per missas defunctorum soluto ieiunio colit: anathema sit. *Canon. 17.*

Siquis scripturas (quas Priscillianus secundū suū deprauauit errorē, vel tractatus Diētini, quos ipse Diētinius ante quam

istas olim vocabat subintroductas mulieres, quas synodus non permittit.

quàm conuerteretur, scripsit sub nomine Patriarcharum, Prophetarum, & Apostolorum, & suo errori consona con-
finxit) legit: & impia eorum figmenta sequitur, aut defendit:
anathema sit.

Hæc sunt dogmata Priscillianistarum.

Post hæc pronuntiati sunt canones ad instructionem cle-
ricalis disciplinæ pertinentes.

Can. 19. est ca. 2. cōci. Toletani secūdi. & cōci. Venet. c. 15.
Canon. 20.

*Distin. 12. Pla-
cuit oibus.*

Item placuit, vt per solemnum dierum vigilias, vel missas
omnes, eadem, & non diuersas lectiones in ecclesia legant.
Can. 21. *Vt sit vnus modus salutandi in missa.*

Ruth. 2.

Item placuit, vt non aliter episcopi, & aliter presbyteri po-
pulum, sed vno modo saluent, dicentes: Dominus sit vo-
biscum, sicut in libro Ruth legitur. Et vt respondeatur à po-
pulo: Et cū spiritu tuo, sicut & ab ipsis Apostolis traditū oīs
retinet Oriens: & nō sicut Priscillianiana hæresis permutauit.

Can. 22. *Vt vno ordine missæ celebrentur.*

*Traditio apo-
stolorum.*

Item placuit, vt eodē ordine missæ celebrentur ab oibus,
quo Profuturus quondam huius metropolitanae ecclesiæ
ep̄s ab ipsa apostolica sedis autoritate suscepit scriptum.

Can. 23. *Vt sit vnus ordo baptizandi.*

Item placuit, vt nullus eum ordinem baptizandi præter-
mittat, quem & antea tenuit metropolitana Bracarenfis
ecclesia, & pro amputanda aliquorum dubietate prædictus
Profuturus episcopus scriptum, & sibi directum à sede bea-
tissimi Petri Apostoli suscepit.

Can. 24. *Episcopi secundum tempus ordinationis sedent.*

Item placuit, vt conseruato metropolitani episcopi prima
tu ceteri episcoporum secundum suæ ordinationis tem-
pus alius alij sedendi deferat locum.

Can. 25. *Res ecclesiastica in quatuor partes diuidenda.*

Item placuit, vt de rebus ecclesiasticis tres fiant æquæ por-
tiones, id est, vna episcopi, alia clericorum, tertia in repara-
tione, vel in luminarijs ecclesiæ. De quarta parte siue archi-
presbyter, siue archidiaconus illam administrans, episcopo
faciat rationem.

Canon. 26.

Item

Item placuit, vt nullus episcopus clericum alterius ordina-
re præsumat sine licentia alterius episcopi.

Canon. 27.

Item placuit, vt diacones supposito scapulæ vtatur orario.

Canon. 28.

Placuit, vt non liceat cuiilibet ex lectoribus, sacra altaris
vasa portare: nec aliis, nisi his, qui ab episcopo subdiacono
ni fuerint ordinati.

Canon. 29.

Lectores in ecclesia, in habitu seculari ornato nō psallāt.

Canon. 30.

Extra psalmos veteris testamenti, nihil poeticè compo-
situm in ecclesia psallatur.

Can. 31.

Ingredi sacrarium ad communicandum non liceat laicis,
nisi tantum clericis.

Can. 32. *Ne ab esu carniū abstineat clericus.*

Quicūq; in clero cibo carniū nō vtatur, pro amputanda
suspitione Priscillianæ hæresis, vel olera cocta cum
carnibus tamen prægustare cogantur. Quod si contempse-
rint, necesse est pro suspitione hæresis huius, vt excōmuni-
centur: & ab officio remoueantur.

Can. 33. *Vitentur excōmunicati.*

Qui pro hæresi, aut pro crimine aliquo excommunican-
tur, nullus eis communicare præsumat. Quæ si quis
spernit voluntariè, seipsum alienum à communionem facit.

Canon. 34.

Qui sibiip̄s, quolibet modo culpabili inferūt mortem,
nulla pro illis fiat commemoratio, nec cum psalmis
sepeliantur. Hoc idem obseruetur in illis, qui pro suis scele-
ribus puniuntur.

23. q. 5. Pla-
cuit, vt hi,
qui.

Can. 35. *De catechumenis sine baptismo defunctis.*

Catechumenis sine redemptione baptismi defunctis, si-
mili modo non oblationis sanctæ commemoratio, nec
psallendi impendatur officium.

Ca. 36. est ca. 17. concii. Tiburien̄.

Can. 37. *Ne presbyter altaria consecret.*

Si quis presbyter, post hoc interdictum ausus fuerit, chris-
ma benedicere, aut ecclesiam, aut altaria consecrare, à suo
officio deponatur.

Can.

Ca. 38. Ne quis ex ordine laico assumatur ad sacerdotium.

Hoc idem de
ep̄is p̄cipitur
in ca. 5. octa
ue synodi.

EX laico ad gradū sacerdotij, antē nemo veniat, nisi prius Anno integro, in officio lectorum, vel diaconatus disciplinam ecclesiasticam discat: & sic per singulos gradus eruditus, ad sacerdotium veniat.

Canon. 39. Qualiter distribuenda oblationes fidelium.

SI quid ex collatione fidelium, aut per festiuitates martyrum, aut per cōmemorationē defunctorū offertur, apud vnum clericorū fideliter colligatur, & constituto tempore, aut semel, aut bis in anno inter omnes clericos diuidatur.

Expliciunt canones concilij Bracarenfis primi.

CONCILIVM BRACARENSE
secundū anno. 2. regis Ariamiri. a. 610. sub Honorio papa. 1. est cōcilium prouinciale, in quo tractatur ea tantum, quæ ad ecclesiasticam disciplinam pertinent.

Canon. 1. Qua forma visitabunt episcopi ecclesias suas.

10. q. 1. Placuit oib' ep̄is

Placuit omnibus episcopis, atq; conuenit, vt per singulas ecclesias ep̄i, & per dioceses ambulantes, primū discutiunt clericos, quō ordinē baptismi teneant, vel missarū, & qualiter quicūq; officia in ecclesia peragant. Et si rectē quidē inuenerint, Deo gr̄as agant: sin autē minimē, docere debent ignaros: & hoc modis oibus p̄cipere, sicut antiq; canones iubent, vt ante dies. 20. baptismi ad purgationē exorcismi concurrant catechumeni. In quib' viginti dieb' oēs catechumeni symbolū,

Quē ordinē
seruet ep̄i vt
sūtates diocē
sim suam.

quod est, Credo in Deū &c. specialiter doceantur. Postquā ergo in his suis clericos discusserint, vel docuerint ep̄i (alia die vocata plebe ipsius ecclesie) doceant illos, vt errores fugiant idolorum, vel diuersa crimina, id est, homicidium, adulterium, periuriū, falsum testimonium, & reliqua peccata mortifera: & quod nolunt sibi fieri, alteri non faciant, & vt credant resurrectionem omnium hominum: & diem iudicij, in quo vnus quisq; secundum opera sua recepturus sit. Et sic postea episcopus de illa ecclesia proficiatur ad aliam.

Canon. 2. Quid accipient episcopi visitantes.

10. q. 3. Placuit, vt nullus.

Nullus ep̄orum per suam diocesim ambulans, præter honore cathedræ suæ, id est, solidos duos, aliquid aliud per ecclesias tollat. Tertia verò pars oblationū populi, pro lumi-

luminaribus, vel recuperatione, in ecclesijs parochialibus, seruetur. Similiter, & parochiales clerici seruili more in aliquibus operibus episcopis seruire non cogantur: quia scriptum est: Neq; vt dominantes in clero. &c.

1. Pet. 5. 4.

Canon. 3. Non sunt accipienda munera ab episcopo.

De ordinatione clericorum episcopi munera nulla accipiant, sed sicut scriptum est: Gratis accepistis. &c. quia antiqua definitio patrum ita de ecclesiasticis ordinationibus statuit, dicens: Anathema sit danti, & accipienti.

1. q. 1. Placuit, vt de ordi. Mat. 10. 4.

Canon. 4. Pro balsamo nihil accipiat episcopus. præter solitum.

Modicum balsami, quod benedictum pro baptismi sacramento per ecclesias datur: quia à singulis tremisses pro ipso exigi solent, nihil vterius exigatur: ne fortē quod pro salute animarum per inuocationem sancti spiritus creatur, sicut Simon Magus donum Dei pecunia voluit emere, ita nos venundantes, damnabiliter venundemur.

Actu. 8.

Canon. 5. Pro consecratione ecclesie nihil accipiendum.

Placuit, vt quoties ab aliquo fidelium ad cōsecrandas ecclesias episcopi inuitantur: non quasi ex debito munus aliquod à fundatore requirant: sed si ipse quidē aliqd ex suo voto obtulerit, nō respuat. Si verò aut paupertas illū, aut necessitas retinet, nihil exigetur ab illo. Attamē vnusq; ep̄orum meminerit, vt non prius dedecet ecclesiam, nisi antea dotē basilicæ, & obsequiū ipsius per donationem chartulæ cōfirmatum accipiat. Contra verò facere temeritas magna est.

1. q. 2. Placuit, vt quoties.

Canon. 6. Qualiter edificanda basilica.

Si quis basilicam, non pro deuotione fidei, sed pro quæstu cupiditatis ædificat: vt quicquid ibi de oblatione populi colligitur, medium cum clericis diuidat, eò quod basilicam in terra sua condiderit, nullus episcoporum tam abominabili voto consentiat, nec talem basilicam audeat consecrare.

De cōsec. d. i. Si quis basilicam.

Canon. 7. Nihil exigendum pro baptismo.

Vnusquisq; episcoporum per ecclesias præcipiat, vt hi qui infantes suos ad baptismum offerunt, si quid voluntariē pro suo offerunt voto, suscipiatur ab eis. Si qui verò per necessitatem paupertatis aliquid non habent, quod offerat, nullum illi pignus violenter tollatur à clericis.

1. q. 1. Placuit, vt vnusquisq;.

Canon.

Canon. 8. Qualiter accusandi clericus.

I. q. 5. *Placuit, ut si quis aliquem clericorum in accusatione fornicationis impetit, secundum præceptum Pauli, duo, vel tria testimonia requirantur ab illo. Quòd si non potuerit datis testimonijs approbare quod dixit, excommunicationem accusati accusator accipiat.*

Can. 9. De ieiunio quadragesimæ indicendo.

D. cõse. d. 3. *Placuit, ut postquam. Quadragesimæ male ieiunium præcipitur.*
Adueniente natalis Dñi die, post lectiõnẽ Euangelicã, superuenturũ ipsius anni Pascha, quota Calendarũ die, vel quota luna debeat suscipi, à sacerdotibus, nuncietur populo, & quadragesimæ ieiunijs, populo seruire præcipiant.

Canon. 10. Ut nullus nisi ieiunus missas peragat.

Cognouimus quosdã presbyteros in huius præsumptionis audacia retineri, vt missas mortuorum etiã post acceptum merum, vel oblationem ausi sint consecrare. Ideoq; hoc præfixa euidentis sententiæ admonitione seruetur: vti quis presbyter post hoc edictũ nostrũ amplius in hac vesania fuerit deprehensus, hoc est, non ieiunus, sed quocunq; cibo præsumpto oblationẽ consecrauerit in altari, continuò ab officio suo priuatus, à proprio deponatur episcopo.

Explicit concilium Bracarense secundum.

Seuerinus Papa.

Seuerinus Papa septuagesimus primus sub Petro, patria Romanus, patre Labieno, in locum Honorij subrogatus, ab Isatio totius Italiæ hexarcho, in pontificatu cõfirmatur. Tũc enim non habebatur rata cleri, ac populi electio, nisi id Imperatores, aut eorum exhexarchi cõfirmassent. Seuerinus igitur pontifex vir singularis pietatis, & religionis, amator pauperum sedit menses vndecim, dies verò quatuor.

Ioannes. 4. Papa.

Ioannes quartus Papa septuagesimus secundus sub Petro, natione Dalmata, patre Venantio, sedit annum vnũ, iuxta verò aliquos tres annos.

Decreta Theodorij Papæ.

Theodorus Papa septuagesimus tertius sub Petro, natione Græcus, ex patre Theodoro episcopo Hierosolymis oriundo, sedit annos sex, menses quinq; , dies octo. Hic fuit amator pauperum, largus, benignus super omnes, & multũ

tũ misericors. Isti tres Pontifices fuerunt sub Heraclio Imperatore. 57. anno Christi. 612.

30. **CONCILIVM TOLETANVM SEPTIMUM.** *Conci. Toletanum. 7.* Circa tempora Theodori, vel Martini primi Patris in quo conuenerunt triginta & octo episcopi.

Can. 1. De euentu languoris in clerico ministrante.

Censuimus conuenire, vt cum à sacerdotibus missarum tempore sancta mysteria cõsecrantur, si egritudinis accidit quilibet euentus, quo cõceptum nequeat consecrationis expleri mysteriũ: sit liberum episcopo, vel psbytero alteri cõsecrationem exequi officij cõcepti. Nõ enim aliud ad supplementum initiatis mysterijs competit, quàm aut incipientis, aut subsequenti completa benedictio sacerdotis: quia nec perfecta videri possunt, nisi perfectionis ordine compleantur. Dum enim sumus omnes vnũ in Christo, nihil cõtrarium personarum diuersitas format, vbi efficaciam prosperitatis vnitas fidei representat. Quod etiam consultum cuncti ordinis clerici indiuiduum esse sibi non ambigant, sed præcedentibus libenter alij pro complemento succedant. Ne tamen, quod naturæ languoris causa consulitur, in præsumptionis perniciem conuertatur, nullus post cibum, potumq; quemlibet minimum sumptum missas facere, nullus absque patētis prouentu molestiæ minister, vel sacerdos cum cõeperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere. Qui contra fecerit, excommunicetur.

Can. 2. De exequijs morientis episcopi.

Si quis sacerdotum ad humanda decedentis episcopi membra venire commonitus distulerit, appellantis clericis abeuntis episcopi, apud synodum, vel metropolitanum episcopi tempore anni vnus nec faciendi missam, nec communicandi habeat oĩno licentiã. Presbyteri autẽ, siue ceteri clerici, quibus maior honoris locus apud eandem ecclesiam fuerit, cuius sacerdos obierit, si omni sollicitudine pro exequijs, aut iam mortui, aut continuò antistitis morituri, ad cõmonendum episcopũ tardi inueniãtur, aut per quacũq; molestiã animi id negligere cõprobentur, totius anni spatio ad pœnitentiã in monasterijs deputentur.

Canon. 3.

Z Ultra

10. q. 3. *Inter
cetera deni-
q; quæ.*

VLtra duos solidos, à parochianis ecclesijs, episcopus non præsumat accipere, & amplius quàm vna die per vnam quâq; basilicam morandi licentiam non habeat.

Omifunus alia tria cap. aliàs repetita.

Explicit concilium Toletanum septimum.

Decreta Martini Papæ.

*Martinus
papa. 74.*

Martinus Papa septuagesimus quartus sub Petro, de ciuitate Tudertina, prouinciæ Tusciæ, sedit annos sex, mensem vnum, dies viginti & sex Imperatore Constante circa annum Christi. 643. Huius temporibus fuit Paulus Constantinopolitanæ vrbs episcopus hæreticus (contra quem congregauit synodum Lateraneñ. in vrbe Roma, vbi conuenerunt epi, numero cētū quinq;, & cōdēnauerūt Cyrū Alexandrinum, Sergiū, Pyrrū, & Paulū Patriarchas Cōstantinopolitanos: quia nouitates cōtra immaculatā fidē præsumperūt innectere, anathematis vltione percussi sunt. Et faciens exemplaria, per omnes tractus Orientis, & Occidentis direxit, & per manus orthodoxorum fidelium disseminauit.

Hic Paulus hæreticus suggestit Imperatori, vt deduceretur Martinus Constantinopolim occidendus, nisi cessaret à sua persecutione: quod optinuit, quoniam delatus est Constantinopolim per Pellurium cubiculariū Imperatoris. Qui cum nollet omnino acquiescere, directus est in exilium, in locum, qui dicitur Cersona: et ibidem vitā finiuit in pace Christi confessor, vbi operatus est multa miracula.

*Synod⁹ Late-
ranensis.*

CONCILIVM LATERANENSE
circa Matini tempora celebratum contra Theodorum, & Cyrum, & Paulum hæreticos, quondam episcopos, ac socios eorum: cui adfuerunt centum quinque patres, cuius exemplar hodie in archiuo ecclesiæ continetur: suntq; eius canones, qui sequuntur.

Canon primus.

SI quis non confitetur, secundum sanctos patres, propriè, & verè, patrem, & filium, & spiritum sanctum, Trinitatem in vnitatem, vnitatem in Trinitate &c. sit condemnatus.

Canon. 2.

SI quis non confitetur, secundum sanctos Patres, propriè, & verè, ipsum vnum sanctæ, & consubstantialis, & adorandæ

randæ Trinitatis Deum verbum descendentem de coelis, & incarnatum de spiritu sancto, ex Maria virgine, & hominem factum. &c. sit condemnatus.

Canon. 3.

SI quis non confitetur propriè, & verè Dei genitricem sanctam semper virginem immaculatam Mariam, in vltimis seculorum absq; semine cōcepisse ex spiritu sancto, & incorruptibiliter enixam esse, & indissolubili permanente, & antè, & post partum eiusdem virginitate, sit condemnatus.

Canon. 4.

SI quis non cōfitetur propriè, & verè ipsius, & vnionis Domini nostri, & Dei nostri Iesu Christi, duas natiuitates existere, vnā ante secula ex Deo patre incorporaliter, & sempiternaliter, alteram autē de virgine Maria carnaliter in vltimis seculorū, & eundē Dominū, & Deum Iesum Christū cōsubstantialē Deo patri secundum Deitatem, & cōsubstantialē Virgini secundum humanitatem, ac eundem passibilem carne, impassibilem deitate. &c. sit condemnatus.

Canon. 5.

SI quis non confitetur propriè, & verè vnā naturam Dei verbi incarnatam, ex hoc quòd incarnata dicitur nostra substantia perfectè in ipso Christo Deo, & indiminutè absq; tantummodo peccato significata, sit condemnatus.

Canon. 6.

SI quis non confitetur propriè, & verè ex duabus naturis, deitate, & humanitate, secundum subsistentiam vnitis, inconfusè, & indiuisè, eundem, & vnum Christum esse, sit condemnatus.

Canon. 7.

SI quis non confitetur propriè, & verè substantialem differentiam naturarum post ineffabilem vnionē, ex quibus vnus, & solus extitit Christus in eo saluatā, sit cōdemnatus.

Canon. 8.

SI quis non confitetur propriè, & verè secundum compositionem, id est, secundum subsistentiam naturarum vnitionem, ex quibus vnus, & solus extitit Christus, inconfusè, & indiuisè in eo cognitam, sit condemnatus.

Canon. 9.

SI quis non cōfitetur propriè, & verè naturales proprietates

tes deitatis Christi, & humanitatis, indiminutè in eo, & sine defectu saluatis in affirmationem veracem, eundè ipsum Deum perfectum, & hominem per factum secundum naturam existere, sit condemnatus. *Can. 10.*

Siquis nõ confitetur propriè, & verè, duas eiusdè, & vnius Christi Dei voluntates, similiter & operationes coherentes vnitas, diuinam, & humanam: ex hocq; in vtraq; eius natura voluntarium, efficacemq; secundum naturam eundem existere nostræ salutis, sit condemnatus.

Canon. 11.

Siquis confitetur, secundum sceleratos hæreticos, deitatis, & humanitatis Christi vnã naturam, aut vnã voluntatem, aut vnã operationem, in peremptionem quidem sanctorum patrum confessionis, abnegationem autem eiusdem Saluatoris nostri dispensationis, sit condemnatus.

Canon. 12.

Siquis secundum sceleratos hereticos, in Christo Deo vnitatis substantialiter saluatis, & à sanctis patribus nostris piè prædicatis duabus voluntatibus, & duabus operationibus, diuinam, & humanam subterfugit simul confiteri, asserens, contra sanctorum doctrinam, & vnã voluntatem, & vnã operationem, sit condemnatus.

Canon. 13.

Siquis secundum sceleratos hæreticos cum vna voluntate, & vna operatione, quæ ab eisdem hæreticis in Christo Deo impiè confunduntur, & duas voluntates, & duas operationes diuinã, & humanã, simul abnegat, & simul respuit, sit condemnatus.

Can. 14.

Siquis secundum hæreticos, Dei virilem operationem, vnã insipienter suscipit, & nõ duplicem eam cõfiteretur, hoc est, diuinam, & humanam, sit condemnatus.

Canon. 15.

Siquis secundum hæreticos in peremptione in Christo Deo secundum vnitione, saluatis essentialiter, & à sanctis patribus piè prædicatis duabus voluntatibus, & duabus operationibus, diuinam, & humanam dissensiones, & diuisiones insipienter in mysterio dispensationis eius innectit, & propterea euangelicas, & apostolicas de eodè Salvatore voces non

vni,

vni, & eidem personæ essentialiter tribuit, id est, Christo Iesu, sit condemnatus. *Canon. 16.*

Siquis non confitetur secundum sanctos patres, propriè, & verè, omnia quæ tradita sunt, & prædicata sanctæ, & Apostolicæ Dei ecclesiæ ab ipsis sanctis patribus: & probabilibus, & vniuersalibus quinq; conciliis vsq; ad vnũ apicè verbo, & mente, sit condēnatus. *Canon. 17.*

Siquis secundum sanctos patres consonanter nobiscum eadem credēs, non respuit, & anathematizat anima, & ore omnes, quos respuit, & anathematizat nefandissimos hæreticos, cū omnibus impiis eorū scriptis, vsq; ad vnũ apicem, sancta Dei catholica, & Aplica ecclesia, hoc est, sanctæ, & vniuersales quinq; synodi, & ipsi oēs cõsonanter probabiles ecclesiæ patres. Dicimus autè Sabellium, Arrium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Polemonē, Eutychem, Dioscorum, Timotheum, Elurū, Seuerū, Theodosium, Cholutum, Themistiu. Paulum Samosatenu, Chodorū, Theodorū, Nestoriū, Periam, Origenem, Didymū, Euagriū, & compendiosè alios oēs hæreticos, q̄ à catholica ecclesia reprobi atq; abiecti sunt: quorum dogmata diabolice operationis sunt genimina: & eos, qui similia cum his vsq; ad finem sine poenitentia sapuerunt, aut sapiunt, aut sapient: cum quibus merito, vtpote eadè dogmatizantes, & docentes (sicut ostensum est) Theodorū quondam ep̄m Pharanitanū, & Cyrū Alexandrinum, & Sergium Constantinopolitanū, & eius successores Pyrū, & Paulū, & oīa impia eorum scripta anathematizamus, & eos qui nobiscum consonanter non respuunt, & anathematizant prædictos hæreticos eorūq; scripta.

Et subscripserunt Martinus Papa, ac ceteri ep̄i numero. 105.

Expliciunt canones Martini Papæ.

CONCILIUM TOLETANVM octauum tempore Martini Papæ.

Cõcilium Toletanum. 8.

In primo canone pronunciatum tantum symbolum fidei, quomodo nunc proponitur publicè in ecclesia.

Can. 2. De incautio Iuramento.

In secundo canone de incautis iuramentis differit multa. Primo quod iuramenta resolui nõ possunt. Probat per illud Exodi. Exo. 20. b.

Z 3 Non

Non assumes nomē Domini Dei tui in vanū, id est, frustra.

Secundò, quòd iuramenta illicita non sunt seruāda, & cō-
Amb. li. 1. de minatoria sunt mitiganda. Primū probat ex Ambrosio, qui
officiis. cap. pro hoc adducit illud Matth. 14. de Herode, qui iurauit: qm̄
 50. quicquid petitura esset, daret filix Herodiadis, & necem
Matt. 14. Ioannis præstitit, ne promissum denegaret: quod tamē negā
Marc. 6. dum: & promissum seruandum non erat. Et illud etiam de
Iudi. 11. f. g. Iephte, qui immolauit filiā &c. Melius fuerat nihil tale pro-
 22. q. 2. Non mittere, quān promissum soluere. Mirabilis (inquit) neces-
semper pro. sitas, quæ soluitur parricidio. Et pro hoc alia multa adducit
 ex August. etiam Isidoro.

Secundum probat: quia Deus multoties talia commina-
 22. q. 4. Non toria mutabat, soluēbatq; iuramenta. Hoc in Niniuitis pa-
est ob. tet. Similiter Israelitico populo sæpe vltio promissa suspen-
Iona. 3. & ditur. Hic etiam per Ieremiam Dñs ipse dicit: Si poenitentia
Iere. 18. b. egerit gēs illa super malo suo, quod loquutus sum aduersus
 eam, agam & ego poenitentiam &c. Si ergo nostra cōuersio
 sic diuinam mutat sententiam, cur miserorū tātā lachrymę:
 vel p̄surā, tam crudā nō tēperēt ex miseratione vindictam?

Quartū quod tractat est. Vbi periculi necessitas cōpule-
 rit, id debemus resoluere, quod minori nexu sacrosancti no-
 scitur obligari. Quid autē ex his leui? quidve sit grauius, pie-
 tatis acumine inuestigemus. Et enim dum periurare cōpelli-
 mur, creatorem quidem offendimus: sed nos tantummodo
 maculamus. Cū verò noxa promissa complemus, & Dei
 iussa superbē contemnimus, & proximis impia crudelitate
 nocemus: & nos ipsos crudeliori gladio trucidamus.

Canō. 3. De his, qui sacros ordines muneribus assequuntur,
 est Canon plus millies repetitus, ideo hoc loco omissus.

Canon. 4. De castitate episcoporum.

*Qualiter pu-
nietur epi for-
nicarii.*
OMnes episcopi inter cætera virtutum ornamenta nito-
 re carnis debent propensius enitere, vt ex hoc, audien-
 tes munditiam appetant, ex quo doctores aliorum immun-
 ditia non deturpat: adeò, vt si deinceps epi detecti fuerint,
 execrabilius flagitiis, cum quibuslibet foeminis pollui, ac
 familiari peculiaritate versari, nouerint se irreuocabili snia
 patrū vlscis, id est, & loci & ordinis dignitate priuari. Dia-
 ni verò, & presbyteri, si oīno coerceri nequuerint; vsque ad
 exitum

exitū vitæ suæ monasterijs deputati, disciplinis monasticis
 maneat omnino subiecti. Hoc idē statuimus de subdiaconis,
 qui hoc deinceps vulnere fuerint fauciati: ita, vt vsq; ad extre-
 mū vitæ suæ sub poenitentiæ onerib; in monasterijs religētur.

*Can. 7. De his, qui post assumptum ecclesiasticum gradum
ad coniugia redire volunt.*

Sicut sanctum Chrisma collatum, & altaris honor propter
 consecrationē (quæ per epos tantum exercenda, & confe-
 renda sunt) euelli nō queunt: ita quoq; sacrum decus hono-
 rum, quod his cōpar habetur, & socium: qualibet fuerit occa-
 sione perceptum, manebit omnimodē inconuulsum. Sicut
 enim sacrosancti baptismatis inappreciable donum semper,
 & sæpe non solum nolentibus, verum etiam (quod maius
 est) nescientibus impartitur, tamen hoc à nullo penitus pro-
 fanari permittitur: sic nec quod diuina iussione, simulq; apo-
 stolice traditionis autoritate sacrum noscitur extitisse, à
 quoquam aliquando profanari licebit. Vnde quicumq; etiā
 si inuiti, ad ecclesiasticarum officia dignitatum assumuntur,
 deserere quam semel receperunt gratiam, donumq; nequa-
 quam audeant. Si verò ad coniugia moresq; seculi redire at-
 tentauerint, omni ecclesiastica dignitate priuentur, & apo-
 stata habeatur: & in monasterio donec vixerint, sub poeni-
 tentia retrudantur.

Canon. 8. Non ordinandus, nisi nouerit psalterium.

DEcreuimus, vt nullius cuiuscunq; dignitatis ecclesiasti-
 cæ deinceps percipiant gradum, qui non totum psalte-
 rium, vel canticorum vsualiu, & hymnorum, siue baptizan-
 di perfectē nouerint supplementum. Qui verò iam honore
 dignitatum funguntur, & hoc ignorant, aut sponte sumant
 intentionem necessariam perdiscendi, aut à maioribus ad le-
 ctionis exercitia cogantur inuiti. Solus ergo accedat ad sacra
 Dei mysteria tractanda, quem morum innocentia, & litera-
 rum splendor reddunt illustrem.

Canon. 9. De his, qui ieiunium quadragesimæ solunt.

Quisquis sine ineuitabili necessitate, atque fragilitate, &
 euidenti languore, seu etiam impossibilitate ætatis, esus carniū
 diebus quadragesimæ esum carniū præsumperit attenda-
 te, nō solum reus erit resurrectionis Dominicæ, verum etiam
 alienus

alienus ab eiusdem diei sancta communione, & hoc illicumuletur ad poenam: vt ipsius anni tempore ab omni esu carniū abstineat gulam, quia sacris diebus abstinentiæ oblitus est disciplinam. Illi verò, quos aut atas incuruat, aut langor extenuat, aut necessitas arctat, non ante prohibita violare præsumant, quàm à sacerdote permissum percipiant.

In canone. 10. commendatur obseruantia decretorum.

In canone vltimo tantùm definitum est, vt circa Iudæos seruentur decreta in Concilio Toletano. 4. Capitulis. 56. 57. 58. 59. 60. & in multis alijs. ca. illius concilij.

Subscriperunt quinquaginta, & quinque episcopi. Subscriperunt & Abbates, deinde vicarij episcoporum absentium. Vltimò viri illustres officij palatini.

Explicit Concilium Toletanum octauum.

Concilium Toletanū. 9. **CONCILIVM TOLETANVM**
nonum habitum anno septimo Reccesinthi regis Calend. Nouembris ab episcopis. 16.

Præfatio. Quia nequaquã rectè subditos iudicat, qui nõ se ipsum prius iustitiæ censura castigat: aptũ nobis, & expedibile visum est, antè nostris excessibus imponere modũ, & sic errata corrigere subditorũ. Tunc nanq; melius iudiciorũ exordia dicuntur, cum vita iudiciũ antè disponitur, eò q̄ potius iudicij forma completur, cum negociorum principijs æquitas iudicantiũ antefertur. Ideo exordium equitatis inchoari à iudicibus debet, vt perfecta iuris causatio limitem apertius formet.

Canon. 1. Qualiter hæredes fundatoris ecclesiæ, sollicitudinem eius gerant.

NVllus sacerdotum, vel ministrorum ex rebus ecclesiæ, quæ in quibuscunq; locis à fidelibus largitur, aliquid auferat, vel iuri suo connectat. Et vt huius rei potior soliditas habeatur, cõdignis filijs, vel nepotibus, honestioribusq; pro pinquis eius, qui construxit, vel ditauit ecclesiam, licitum sit; hanc bonæ intentionis habere solertiam: vt si sacerdotem, seu ministrum aliquid ex collatis rebus præuiderint defraudare, aut commonitionis honestæ cõuentione compescant, aut talia episcopo; vel iudici corrigenda denuncient. Qui verò hæc monita temerare voluerit, excommunicetur.

Can.

Can. 2. Fundatores ecclesiarum, ministros eligant ibi seruituros.

Quandiu fundatores ecclesiarum in hac vita superstites extiterint, pro eisdem locis curam permittantur habere sollicitam, atq; rectores idoneos in eisdem basilicis ijdem ipsi offerant seruituros.

Canon. 3.

Si sacerdos, vel minister de rebus ecclesiæ quippiam alicui sub præstationis obtentu concedat, instrumento causam præstiti euidèter exponat. Aliter verò pro huius negocij causa deinceps scriptura non valeat.

Canon. 4. De rebus conquisitis à clericis, qualis diuisio fiat.

DE rebus conquisitis per eos, quibus ecclesiasticarum rerum cura commissa est, inter ecclesiam, & sacerdotis hæredes æqualis diuisio fiat. Quicumq; verò de prædictis sacerdotibus, vel ministris pro sui vtilitate, atq; amicitia, vel præstatione, aut quocunq; modo, aut per scripturæ feriè aliquid meruerint à quolibet percipere, in rebus ecclesiasticis nõ poterit numerari: sed quod exinde voluerint facere, in ipsorũ voluntatis arbitrio subiacebit.

Can. 5. Quid monasterio, vel ecclesiæ, episcopus conferre possit.

Si episcopus monasteriũ facit, vt ecclesiam parochialem, quam pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius, quàm centesimã partem census ecclesiæ, cui præsidet, ibidem conferre licebit. At verò monasterio quinquagesimã tantum partem dare debet.

Can. 6. Episcopus tertiam partem sibi debitam, cui voluerit conferat.

Cum præteritis sanctionibus notissimũ habeatur, quæ de rebus parochialium ecclesiarum pars episcopo conferatur, oportune tamen duximus decernendum, vt si episcopus tertiam partem, quam de rebus earundem sanctione sibi debitam nouit, aut ipsi ecclesiæ, cuius res esse patebit, aut alteri ecclesiæ, quam elegit, conferre decreuerit: & licitum maneat, & irrevocabile robur eius sententia ferat.

Canon. 7. Nec extra ordinem per scriptum hæredes morientis sacerdotis res eius adire præsumat.

Pro pinqui morientis episcopi nihil de rebus eius absque metropolitani cognitione vsurpare præsumant. Quod si is, qui decesserit, metropolitanus fuerit, successoris eius sententiam, aut Concilium sustinebunt: ne passim hæreditatis

Z 5 ad cun-

Simile quid- dam in cōci. adeundæ data licentia de rebus ecclesiæ, aut non retineatur ratio plena, aut fraus inueniatur illata. *Valēt. can. 2.* Quòd si presbyteri, aut diaconi fuerint, quos obisse conluerit, non sine agnitione sui episcopi rem eius hæredibus adire licebit.

Can. 8. A quo tempore incipiat perscriptio in rebus ecclesiæ.

16. q. 3. Si sacerdos. **S**episcopus, vel sacerdos, vel minister, illicitè alienauit res ecclesiæ, viuente ipso nulla præscriptio currit contra ecclesiam in rebus illis: sed eo mortuo incipit currere.

Can. 9. Quantum commodum sibi episcopus tollat de ecclesiâ cuius tumulauerit sacerdotem.

In cōcil. v. l. cano. 2. **C**ommuni decreto sancimus, vt cum Pontificè mori contigerit, episcopus, qui ad humanum corpus aduenerit, descriptis thesauris, atq; ornamentis omnibus, si locuples cedentis ecclesiæ fuerit, non amplius, quàm libram auri, in rebus, quibus ei placuerit (exceptis ornamentis ecclesiæ) cum gratia offerentium auferre pertètet. Si verò minor rebus extiterit, dimidiam libram sibi scienter vsurpet.

Canon. 10. De filiis clericorum.

15. q. 8. Cum multa. **C**um multæ super incontinentia ordinis clericorum hac tenus emanauerint sententiæ Patrū, & nullatenus ipsorum reformari quiuerit correctio morum. Ideoq; quilibet ab ep̄o vsq; ad subdiaconum deinceps, qui vel ex ancillæ vel ex ingenuæ detestando cōnubio in honore constituti filios procrearint, illi quidē, ex quibus geniti probantur, canonica censura damnentur. Proles autē ex tali pollutione, nata, non solum hæreditatem parentum nunquam accipiet, sed etiam in seruitutem eius ecclesiæ, de cuius sacerdotis, vel ministri ignominia nati sunt, iure perenni manebunt.

Can. 11. Serui ecclesiarum non ordinandi.

D. 54. Qui ex familiaribus. **S**erui ecclesiarum ordinari non debent, nisi prius libertatē ab episcopo cōsequantur. Et si honestè in clericatu vixerint, poterunt ad officia maiora promoueri.

Canon. 12.

Seruis ecclesiæ à sacerdotibus libertas cōferatur, tempus annorum à die mortis eius tantum computari debet.

Can. 13. Vt liberi ecclesiæ abstineant à coniugio Gothicò.

Cvnctis ecclesiarū libertis, tam viris, q̄ foeminis, eorumq; propagini interdicitur iudicio generali, ne deinceps causa connu-

connubij, aut Romanis ingenuis copulentur, aut Gothicis. Quòd si hoc factum quandoq; patuerit, permixtione taligenita proles nunquā merebitur ius debitæ dignitatis: nec ecclesiæ vnquam carebit obsequiis. *Canon. 14.*

Quòd si tales liberti ad ecclesiā reuerti noluerint, quæcūq; vel parētes eorū, vel ipsi ab ecclesia sunt adepti, insiltēte Pontifice, in ditionem propriæ reducātur ecclesiæ.

Canon. 15.

In Canone. 15. tantum agitur de obsequio, & disciplina libertorum ecclesiæ. *Canon. 16.*

Libertis ecclesiæ, eorumq; propagini ex omnibus, quæ de liure ecclesiæ noscuntur habere, nihil licebit in extraneū dominium transferre. Suis ergo filiis, vel propinquis eiusdem ecclesiæ, vel seruitio, vel patrocinio subiugatis, quæcunque donare, vel vendere voluerint, poterunt.

Can. 17. Baptizati Iudæi cum episcopis celebrent dies festos.

Baptizati Iudæi quocūq; loco certo tpe cōuerlentur. Festis tñ p̄cipuis noui testamēti serie cōsecratis, ac diebus illis, quos olim sanctione veteris legis sibimet cēlebāt esse solēnes, in ciuitatib⁹, publicisq; cōuētib⁹ cū summis Dei sacerdotib⁹ celebrare præcipimus: vt eorū cōuersionē, & fidem, & P̄otifex approbet, & veritas seruet. Hui⁹ verò temerator editi prout ep̄s pmiserit, aut flagris, aut abstinentiæ subiacebit.

Explicit Concilium Toletanum nonum.

30. CONCILIUM TOLETANVM DECI- Conciliū To-
mū anno. 8. Reccifunthi Regis tempore Martini Papæ. *letanum. 10.*

Can. 1. De celebriate annunciationis Dominicæ.

Quoniam die, qua inuenitur angelus virgini verbi cōceptum, & nunciasse verbis, & indidisse miraculis, eadem die festiuitas non potest celebrari condignè, quòd interdū quadragesima, vel paschale festū videatur incubere: in quibus nihil de sanctorū solēnitatibus, sicut ex antiquitate regulari cautum est, conuenit celebrari, cum secundū ipsam incarnationem verbi non cōueniat tunc celebritatibus prædicari, quando constat ipsum verbum post mortem carnis gloria resurrectionis attolli. Ideo speciali constitutione sancitur, vt ante octauū diē, quo natus est Dominus, genitricis quoq;

Hac festiuitas i sola Hispania celebratur.

quoque eius dies habeatur celeberrimus, & præclarus. Ex pari enim honore constat, ut sicut natiuitatem filij sequentium dierum insequitur dignitas, ita festiuitatem matris tot dierum sequatur sacra solēnitas. Nam quod festum matris est, nisi incarnatio verbi? Cuius festum ita debet esse solenne, sicut est & eiusdem natiuitatis verbi. In multis itaque ecclesiis à nobis, & spatio remotis, & terris, hic mos agnoscitur retineri. Solennitas itaque Dominicæ matris die. 15. Calend. Ianuar. omnino celebretur.

Canon. 2.

Qui contra salutem Principū, gentis, aut patriæ aliquid machinatur, ab episcopo usque ad extremum ordinis clericorum, aut monachorum, mox omni dignitate, & honore priuetur.

Canon. 3. *Contra episcopos, qui monasteriis, vel ecclesiis consanguineos, vel sibi fauentes perficiunt.*

1. Petri. 5. 4.

Agnouimus enim quosdam Pontifices præcepti Principis Apostolorum, qui ait: Pascite, qui in vobis est gregem, non coactè, sed spontaneè, neque vi dominantes in clero &c. ita esse immemores, ut quibusdam monasteriis, parochialibusque; ecclesiis, aut suæ consanguinitatis personas, aut sui fauoris participes, iniquum sæpe statuunt in prælatum, ita illis prouidentes comoda inhonesta, ut aut eisdem deferantur, quæ proprio episcopo dari iustus ordo depoposcerit, aut quæ rapere deputati exactoris violentia poterit. Proinde placuit nobis, & in præsentem tale rescindere factum, & non esse de cætero faciendum. Nam quisquis Pontificū deinceps, aut sanguine propinquis, aut fauore personis quibuscumque; sibi coniunctis, talia commendare lucra tentauerit, ad suū nefandæ præsumptionis excidium, & quod iustum fuerit, reuocetur in irritum, & qui ordinauit, annuæ excommunicationi subiaceat. Quæ verò ablata fortasse fuerint, ab eo, qui tulit, reddantur in duplum.

Canon. 4. *De professione, & habitu viduæ professæ.*

2. q. 1. Vidua quæ sanctæ religionis.

Vidua, quæ sanctæ religionis obtinere propositum voluerit, sacerdoti, vel ministro, ad quem aut ipsa venerit, aut quem ad se venire contigerit, scriptis professionem faciat à se, aut signo, aut subscriptione notatā, continentē se, & religionis propositum velle, & hoc perenniter inuolatē seruare.

re.

re. Tunc accepta à sacerdote, vel ministro apta religionis huius vestis, seu lectulo quiescens, siue in quocumque loco consistens incunctanter ea utatur. Nec diuersi coloris, aut diuersæ partis eadem sit notabilis vestis, sed religiosa, & non suspecta: quæ careat varietatibus colorum. Pallio purpureo, vel nigri coloris caput contegat ab initio susceptæ religionis: ut dum illic tulerit signum probabilis sanctitatis, ubi nullius falli poterit visio intuentis, nunquam ausus attentet detestandæ præsumptionis.

Canon. 5. *De fœminis, quæ propositum religionis abiecerunt.*

Sanctimoniales fœminæ, quæ propositum abiecerunt religionis, comoneantur sacerdotis autoritate, ut redeant sponte. Quæ si redire noluerint, impulsu sacerdotis ad religionis cultum reducantur, & in monasterijs redactæ excommunicationis sententia feriuntur. Hic idem quoque ordo in illarum cōdemnatione manebit, quæ quamlibet à sacerdote sanctimoniali vestem non accepissent: ipsæ tamen aut induta sunt, aut in illo diu habitu consenserunt, qui religionis esse cultus ab intuentibus crederetur, si coram ecclesia, vel sacerdote, aut etiam competentibus testibus, quandoque; induta certis indicijs, aut testimonijs approbantur.

Canon. 6. *Quoto anno liceat parentibus, filiis tradere religionis.*

Sin qualibet minori ætate, vel religionis tonsuram, vel religionis debitam vestem in utroque; sexu filijs, aut vnus, aut ambo parentes dederint, certè, aut nolentibus, vel nescientibus sese susceptam, & non mox visam in filijs abdicauerint, sed vel coram se, vel coram ecclesia, palamque; in cōuentu eisdem filios talia habere permiserint, ad secularem reuerti habitum, ipsis filijs quandoque; penitus non licebit: sed conuincti, quod tonsuram, aut religiosam vestem, aliquando habuerint, mox ad religionis cultum, habitumque; reuocentur, & sub strenua distractione huiusmodi obseruantia inferuire cogantur. Parentibus sanè filios suos religioni contradere non amplius, quam usque; ad quartumdecimum ætatis eorum annum licentia poterit esse.

Item decretum pro Potamio episcopo.

Ecce enim tractantibus nobis in pace de ecclesiasticis regulis, delatum est conuentui nostro epistolium confusæ

27. q. 1. *Oēs fœmina se inue.*

20. q. 2. *Si in qualibet minori.*

Et in decret. luo. lib. 3.

In decret. luo. babetur usque; ad decimum.

Confessio episcopi quitactu fœminæ se polluerat.

confes-

confessionis, & abolendæ subscriptionis, quo Potamius Bracarenſis eccleſiæ epiſcopus de factis proprijs, ſuisq; verbis an notarat articulis. Quo reſerato, quid obliteranda pagina, & abolenda literarũ panderet elementa fletibus potiùs, quàm ſermonibus lachrymoſa contio recenſuit. Tunc ſolitariè tantũ, ſecretimq; adunatis Pontificibus Dei, prædicũ epiſcopũ ad eſſe corã nobis fecimus. Quem ſingulis aggredientes amplius, quàm loquelis, reſeratã illi ſuæ deformitatis, & noſtræ confuſionis ſcripturam protulimus. Quam accipiens, ac recurrens ſuſcitantibus nobis, vtrum ſui operis, & ſuæ annotationis intimatio eſſet. Ille ſuum actum, ſuiq; oris eloquium, ſuorũ quoq; digitorũ eſſe robur aſſeruit: quod illic relegendo peruidit. Rurſum diuini nominis conteſtatione hunc ad iurantes obteſtati ſumus, vt, an de ſe ſponte mendacium diceret, aut alicuius violentia premeretur, & perterritus talia narraret. Qui mox flebili voce, luminibusq; ploratu madentibus, & fragore ſingultuum, cum vnus Dei nominis iuramento clamauit, ſe, & verè eadem mala de ſe confiteri, & ad hæc confitenda nulla ſe violentia prægrauari. Vnde etiam per nouem meſes ſponte deſeruiſſe regimen eccleſiæ ſuæ, & erga ſtulo quodam, pro admiſſo flagitio acturus pœnitentiam ſe concluſiſſe edixit. Tunc per fidelem cõfeſſorem eius agnito, quòd tactu fœmineo ſorduiſſet, & declarato, licet hunc paternam antiquitas ſacris regulis dei cere ab honore decernat, nos tamen miſerationis iura ſeruantes, non abſtulimus nomen honoris, ſed valida authoritate decreuimus, perpetua pœnitentia hunc inferuire officijs, & ærunnis, prouidentes, melius illum per aſperã, & dumoſam ire pœnitentię ſolitudo nem, vt quandoq; perueniret ad refrigerij manſionẽ, quàm relictum in voluntatis ſuæ latitudine, ad præcipitium dei cetera æterna damnatione. Tum venerabilem fructuoſum eccleſiæ Diuienſis epiſcopum cõmuni omnium noſtrum electione conſtituimus eccleſiæ Bracarenſis gubernacula continere. Eugenius indignus Toletanæ ſedis metropolitanus epiſcopus, hoc iudicij noſtri decretum ſubſcripſi. Similiter, & alij epiſcopi ſubſcripſerunt numero decem & ſeptem.

Explicit Concilium Toletanum. io.

Decreta Eugenij Papæ.

Eugenius

Eugenius primus, ſeptuageſimũ quintũ Papa ſub Petro, *Eugenius pa*
natione Romanũ, clericus à cunabulis, ex patre Rufinia *pa. 75.*
no, ſedit annos. 2. meſes. 9. dies. 24. Benignus, mitis, inãſuetus,
oĩbus affabilis, & ſanctitate præclarior Imperat. Conſtante.
Eodem tempore Petrus in locũ Pauli hæretici Cõſtantino-
poli ſufficitur, quo Eugenius Romæ in locũ Martini Papæ.

CABILONENSE CONCILIUM IN GAL- *Cabilonense*
liis celebratũ tpe Eugenij Papæ. Eſt prouinciale. *Canon. 1. Concilium.*

Omnes inſpirate Domino vno animo definiuimus, vt ſi-
dei norma, ſicut in Nicæno Concilio pia eſt profeſſio
ne firmata, vel à ſanctis Patribus tradita, atq; ab ipſis expo-
ſita, vel in poſtmodum à ſancto etiam Chalcedonẽ. Conci-
lio firmata in omnibus, & ab omnib; cõferuetur. *Can. 2.*

Canonum ſtatuta ab omnibus intemerata ſeruentur. *Canon. 3.*

Si quis epiſcopus, presbyter, aut diaconus, vel quicunq; ex
ſacerdotali catalogo, cum qualicunq; extranea muliere ſa-
miliaritatem habuerit, quæ dedecoris, vel adulterij poſſit af-
ferre ſuſpicionem, ab ordine degradetur. *Canon. 4.*

Vt duo in vna ciuitate penitus vno tempore, nec ordi-
nentur, nec habeantur epiſcopi. *Can. 5.*

Seculares verò, qui necdum ſunt ad clericatum conuerſi,
ſres parochiarum, vt ipſas parochias ad regendum non ha-
beant commiſſas. *Can. 6.*

Nvllus ante audientiam res quorumlibet inuadere, aut
naufferre præſumat. Quod, qui fecerit, vt necator paupe-
rum habeatur. *Can. 7. Vt bona eccleſiarum integra maneant.*

Deſuncto presbytero, vel abbate, nihil ab epiſcopo auſe-
ratur, vel à quocunq; de rebus parochiæ, vel xenodo-
chij, vel monaſterij aliquid debeat minuere. Quod, qui fece-
rit, iuxta decreta canonum coerceatur.

Can. 8. Conſiſtentibus propria peccata à ſacerdote imponatur pœnitentiã.

De pœnitentia verò peccatorum, quæ eſt medela animæ,
Dvilem omnibus hominibus eſſe cenſemus: & vt pœni-
tentibus à ſacerdotibus facta confeſſione indicatur pœni-
tentia. *Canon. 9.*

Nvllus mancipium extra fines, vel terminos, qui ad
regnum

regnum Clodouci Regis pertinent, penitus debeat vendi: ne per tale commercium, aut captiuitatis vinculo, vel Iudaicæ seruituti mancipia Christiana teneantur implicita.

Canon. 10. Ad quos pertineat electio episcoporum.

Siquis episcopus de quacunque ciuitate fuerit defunctus, non ab alio, nisi à comprouincialibus, clero, & ciuibus suis, alterius habeatur electio. Sin aliter huius ordinatio irrita habeatur.

Can. 11.

Statuimus, vt si iudices publici, præsumptione, vel potestate, qua pollent clericos, vel abbates coram se comparere fecerint, à communione omnium sacerdotum eos conuenit sequestrari.

Can. 12.

Dvo abbates in vno monasterio esse non debent, verum tamen si quilibet abbas sibi elegerit successorem, ipse, qui sic eligitur, de facultatibus ipsius monasterij ad regendum nullam habeat potestatem.

Can. 13.

Nullus alterius clericum retinere præsumat, nec ad sacrum ordinem sine voluntate episcopi penitus promouere.

Canon. 14.

Statuimus, vt episcopis cura, & potestas sit tam de ordinatione clericorum, quam de facultatibus collatis oratorijs, quæ per villas fiunt, qualiter ad ipsa oratoria, & officium diuinum possit impleri, & sacra libamina consecrari. Quod si aliquis, etiam fundatores illorum, contradixerint, communionem priuentur.

Can. 15.

Abbates, vel monachi, aut agentes monasteriorum, patrocinio seculari penitus non vtantur, nec ad Principis præsentiam, sine episcopi sui permisso ambulare audeant. Aliàs excommunicentur.

Can. 16.

Nullus episcopus, nec presbyter, vel abbas, seu diaconus per præmium ad sacrum ordinem accedat. Si accesserit, ipso honore priuetur.

Can. 17.

Nullus seculariū nec in ecclesia, nec infra atrium ipsius ecclesiæ qualescūq; scandalum, aut simultates excitare præsumat, nec arma trahere, aut quæcūq; ad vulnerandū, vel interficiendū appetere. Quod si fecerit, communionem priuetur.

Canon. 18.

Hic agitur de obseruatione Dominici diei tantum, secundum

dum statuta Concilij Aurelianeñ. tertij. *Can. 27.*

Can. 19. Ne turpia cantica in ecclesijs cantentur.

Valde enim omnibus noscitur indecorū, quod per dedicationes basilicarū, aut festiuitates martyrum, ad ipsa solennia confluentes chorus foemineus turpia quidē, & obscœna cātica decantare vidētur: dum aut orare debeant, aut clericos psallētes audiūtur. Vñ cōuenit, vt sacerdotes loci talia à septis basilicarū, vel porticibus ipsarū, ac etiā ab ipsis atrijs vetare debeant. Et si voluntariē noluerint emendare, aut excōmunicari debeant, aut disciplinæ aculeum sustinere.

Explicit Concil. Cabilonēse. *Decreta Vitaliani Papa.*

Vitalianus Papa. 7. natione Signensis prouinciæ Campaniæ, de patre Anastasio, sedit annos. 14. menses. 6. Imperat. Constante. circa annum Domini. 656. Hic regulam ecclesiasticam, ac rigorem (vt mos erat) omnimode conferuauit.

Vitalianus

76. Ponti.

CONCILIVM TOLETANVM VNDE- *Concilium*
cimum anno quarto Bambæ Regis, septimo Idus No- *Toletanū. 11.*
uembris, circa tempora Vitaliani Papæ.

Primū omnium publicè pronūciatur fides catholica, & declaratur vniuersa dogmata fidei: maximè quæ ad incarnationis, & Trinitatis mysteria pertinet, & hoc longa, & elegantissima disputatione. Ex quibus oibus nonnullos articulos hoc in loco censuimus annotandos. *Primus. De processione Spūs sancti.*

Spiritum quoq; sanctum, qui est tertia in Trinitate persona, vnum, atq; æqualem cum Deo patre, & filio credimus esse Deum, vnius substantiæ, vnius quoq; esse naturæ: non tamen genitū, vel creatū, sed ab vtriusq; procedentē, amborum esse Spiritū. Hic etiā Spūs sanctus, nec ingenuus, nec genitus creditur: ne, aut si ingenuū dixerim⁹, duos patres dicam⁹, aut si genitū, duos filios prædicare mōstremur, qui tamē nec patris tantū, nec filij tantū, sed simul patris, & filij Spūs dicitur. Nec em̄ de patre pcedit in filiū, vel de filio pcedit ac sanctificandū creaturā, sed simul ab vtriusq; pcessisse mōstratur: quia charitas, siue sanctitas amborum esse agnoscitur. Hic ergo spūs sc̄tus mis⁹ ab vtriusq; creditur: sed minor p̄re, & filio nō habetur, sicut fili⁹ ppter assumptā carnē minorē se patre, & Spū sancto esse testatur. Hæc est sanctæ Trinitatis relata narratio, quæ

AA

tio, quæ

In vno Deo nō est Trinitas: sed vnus Deus est Trinitas.
tio, quæ non triplex, sed Trinitas & dici, & credi debet. Nec rectè dici potest, vt in vno Deo sit Trinitas, sed vnus Deus trinitas. In relatiuis verò personarum nominibus pater ad filium, filius ad patrem, Spiritus sanctus ad vtrosq; refertur. Quæ cum relatiuè tres personæ dicantur, vna tamen naturalis substantia creditur.

Trinitas sancta nec capitur numero, nec recedit à numero.
Secundus. Hęc ergo sancta Trinitas, quę vnus, & verus est Deus, nec recedit à numero, nec capitur numero. In relatione enim personarum numerus cernitur: in diuinitatis verò substantia quid numeratū sit, non cōprehenditur. Ergo hoc nec recedit à solo numerū insinuat, quòd adinuicē sunt: & in hoc numero carēt, quòd in se sunt. Nam ita sanctæ huic Trinitati vnū naturale conuenit nomen, vt tribus personis non possit esse plurale. Ob hoc ergo credimus illud in sacris literis dictum: Magnus Dominus noster, & magna virtus eius, & sapientiæ eius non est numerus.

Psal. 146.

Ob hoc ergo credimus illud in sacris literis dictum: Magnus Dominus noster, & magna virtus eius, & sapientiæ eius non est numerus.

Sapient. 7. d.
Tertius. Tres igitur personæ istæ dicuntur, iuxta quod maiores definiūt, vt agnoscantur. Nam & si attendamus illud, quod scriptura sancta dicit de sapientiā. Splendor est lucis æternæ, sicut splendorē luci videmus inseparabiliter inhaerere, sic confitemur filium à patre separari non posse. Tres ergo illas vnus, atq; inseparabilis naturæ personas sicut nō confundimus, ita separabiles nullatenus prædicamus, quando quidē hoc nobis dignata est ipsa Trinitas euidenter ostendere: vt etiā in omnibus, quibus voluit figilatim personas agnoscere, vnam sine altera non permittat intelligi. Nec enim pater absq; filio cognoscitur, nec sine patre filius inuenitur. Relatio quippe ipsa vocabuli, personalis, personas separari vetat.

Explicatur incarnatiōis filii Dei in ysterium.

Quartus. De his tribus personis solā filij personā pro liberatione humani generis, hominē verum sine peccato de sancta, & immaculata Maria virgine credimus assumpsisse, de qua nouo ordine, nouaq; natiuitate est genitus. Nouo ordine: quia inuisibilis diuinitate, visibilis monstratur in carne. Noua autem natiuitate est genitus: quia intacta virginitas, & virilem coitum nesciuit, & fecundata per Spiritū sanctum, carnis materiam ministravit. Qui partus virginis, nec ratione colligitur, nec exemplo monstratur. Quòd si ratione colligitur, non erit mirabile: si exemplo, non erit singulare. Nec

Nec tamen Spiritus sanctus pater esse credendus est filij, pro eo, quod Maria, eodē Spiritu sancto obūbrante, cōcepit, ne duos patres filij videamur asserere: quod vtique nefas est dici. In quo mirabili conceptu, ædificante sibi sapientia domum: verbum caro factum est, & habitauit in nobis.

Quintus. Nec tamen quia duas in filio diximus esse naturas, duas causabimur in eo esse personas: ne Trinitati (quod ablit) accedere videatur quaternitas. Deum enim verbū non accepit personam hominis, sed naturam: & in æternum persona diuinitatis temporalem accepit substantiam carnis.

Sextus. Item idem Christus in his duabus naturis tribus extat substantiis, verbi, quod ad foliū Dei essentiā referendū est: corporis, & animę, quod ad verū hominē pertinet. Habet ergo in se geminā substantiā, diuinitatis suæ, & humanitatis vōstræ. Hic tamen per hoc, quod de Deo Patre sine initio prodiit, natus tantūm (nam neq; factus, nec prædestinatus accipitur (per hoc tamen, quòd de Maria virgine natus est, & factus, & prædestinatus esse credendus est.

Septimus. Exemplo ergo capitis nostri confitemur vera fide resurrectionē carnis omnium mortuorū, nec in aere, vel qualibet alia carne (vt quidā delirant) resurrecturos nos credimus: sed in ista qua viuimus, cōstitimus, & mouemur. Peracto huius sanctæ Christi resurrectionis exēplo, idem Dñs noster paternam ascendendo sedem repetiit, de qua nunquam per diuinitatem discessit. Illic ad dexteram patris sedens. expectatur in fine seculorum iudex omnium viuorū, & mortuorum. Inde cum sanctis omnibus veniet ad ferendum iudicium, reddere vnicuiq; mercedis propriæ debitum prout quisq; gessit in corpore siue bonum, siue malum.

Octauus. Hęc est cōfessionis nrę fides exposita, per quā om̄i hæreticorū dogma perimitur: per quam omniū fidelium corda mundantur, per quā & ad Deum gloriose acceditur.

In. i. Cano. tantū decernitur ne tumultu Conci. agitur. *Canones cōci. Tolctan.*

Quantū quis præcelsi culminis obtinet locum, tantū necesse est, præcedat ceteros grā meritōrū, vt in eo, quod præsidet singulis, singulariter ordinetur eminētia sanctita-
Præcipuum munus epi predicare.
tis: habēs semp̄ & in ore gladiū veritatis, & in ope efficaciam
AA 2 luminis.

Ad Titum. I. luminis: vt iuxta Paulū, potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes reuincere. Nos proinde nostri ordinis gradū, vel suscepti regiminis modū magnopere cogitare debemus: vt qui officium prædicationis suscepimus, nullis curis à diuina lectione priuemur. Nā quorūdā mentes Pontificū, ita torporis otio à lectionis gratia secludūtur, vt quid doctrinæ gregib⁹ subditis exhibeat, nō inueniat præco mutus. Insistendū ergo semper erit maiorib⁹, vt quos sub regiminis cura tuentur, fame verbi Dei perire non sinant.

In residuo canonis tractatur id, quod habetur in Cōcilio Toleta. 8. ca. 8. *Can. 3. Quod etiā episcopi eundē habeāt modū psallē. d. 12. De his, qui contra.* **P**ontifices, rectoresq; ecclesiarū, vnū, eundēq; in psallendo teneant modum, quem in metropolitana fede cognouerint institutum. Qui cōtrafecerit, sex mensibus cōmunionis priuatus apud metropolitanum sub pœnitentiæ censura permaneat corrigendus.

Can. 4. De discordia sacerdotum componenda.

Ephes. 4. f. **R**elatum est nobis quosdā sacerdotes, in tantum obstinationis efferbuisse discordiam, vt non solum, illos ab ira occasus solis non reuocet, sed nec annosa quidem transactio temporū ad bonum charitatis reclinet: quippe in quorum cordibus sol iustitiæ Christus occubuit, vt ad lumen charitatis redire vix possint. Horum ergo, & similium, discordantium fratrum oblationes nullo modo recipiendas censuimus. De personis tamen discordantium id præcipimus, vt anteq̄ eos reconciliatio vera innectat, nullus eorum accedere ad altare Domini audeat, vel gratiam cōmunionis sanctæ percipiat. Quod si vnus eorum alio contemnente ad satisfactionem charitatis occurrerit, ex eo tempore, vt pacificus intra ecclesiam reputetur, ex quo ad concordiam festinasse conuincitur. Hoc tamen seruato, vt tempus, quod in ira expendit, geminatum in pœnitentiæ satisfactione persoluat.

In Canone. 5. agitur de corrigendis excessibus sacerdotum. Nihil tamen habet annotatione dignum.

Can. 6. A clericis causa sanguinis non iudicatur.

33. q. 8. His, à quib⁹ Dñi. **H**is à quibus Domini sacramenta tractanda sunt, iudiciū sanguinis agitare non liceat. Aliās verò & ordinis honore priuetur, & loco sub perpetuo quoq; damnationis tenetur

neatur relegatus erga stulo.

Canon. 7.

Eccliesiarum rectoribus discretio esse debet, ne per incontinentiam, & indiscretā disciplinā subeant homicidij notam.

Can. 8. Ne merces aliqua, pro diuinis sacramentis sumatur.

Q Vicunq; in ecclesiastico ordine cōstitutus pro baptizandis, consignandisq; fidelibus, aut collatione chrismatibus, vel promotionibus graduū, precia quælibet, vel præmia, nisi voluntariè oblata susceperit: si sciente loci episcopo, hoc impune euaserit, idem episcopus duobus mensibus ex cōmunionis subiaceat. Sin autē patrator presbyter est, triū mensium ex cōmunionis plectatur: si diaconus, quatuor, subdiaconus, vel clericus, excommunicetur.

Can. 9. Quid custodiri debeat, si per præmij quis episcopus fiat.

Quisq; pontificale culmen ante Domini altare percepturus accesserit, sacramenti exactione astringatur, quod pro cōferēda sibi cōsecratione honoris, nulli personæ cuiuslibet præmij collationem, vel aliquando dedisset, vel aliquando in futurum dare procuret. Sicq; aut mundus accedat, aut publicato hoc scelere denudatus coram ecclesia, ad talem honorem non accedat. Quos autem post prælationem per præmij ordinato fuisse patuerit, vt verè simoniaci ab ecclesia separentur, & duorum annorum spacio exilio relegentur: vt lachrymis, & pœnitentiā honorem conquirere, & reparare intendant, quem præmij emerant. Vnde si digna eos satisfactio commendaucrit, peracto indictæ pœnitentiæ tempore, non tantum cōmunioni, sed & loco, & totius ordinis officijs, à quibus separati fuerant, restaurandi sunt.

Can. 10. Quæ sint promittenda in ordinatione Pontificum.

Omnes Pontifices, rectoresq; ecclesiarū tempore quo ordinandi sunt sub cautione promittant, vt fidem catholicam sincera cordis deuotione custodientes iustè, & piè viuere debeant, atq; vt debitū per omnia honorem, atq; obsequij reuerentiam præ eminenti sibi dependant.

Can. 11. Quis puniendus, qui acceptā à sacerdote Eucharistiā nō sumpserit.

Q Vicunq; fidelis in euitabili qualibet infirmitate coactus Eucharistiā perceptam reiecerit, in nullo ecclesiasticæ dānationi subiaceat. Similiter nec illos cuiusq; punitiois censura redarguet, qui talia, aut tempore infantie faciūt, aut

in qualibet mētis alienatione positi: qui, quod fecerint, igno-
rare videntur. Iam verò quicumq; aut de fidelium, aut infide-
lium numero corpus Domini absq; inevitabili infirmitate
proiecerit, si fidelis est, perpetua cōmunionē priuetur, si infi-
delis, & verberibus subdatur, & perpetuo exilio relegetur.
Quod si horum quilibet huiusmodi excessus digna pœni-
tentiæ satisfactione desseuerit, post quinquennium licebit
illum communioni pristinae reformari.

Can. 12. Qualiter agendum cum pœnitentem in mortis periculo.

Qui pœnitentiam in mortis agit periculo, non diutinè à
reconciliationis gratia differendus est. Sed si præcin-
cto mortis vrgeatur periculo, pœnitentia per manus imposi-
tionem accepta, statim ei recōciliatio adhibenda est: ne prius
ab humanis rebus æger abscedat, quàm donum reconcilia-
tionis accipiat. Vnde iuxta Papæ Leonis edictum his, qui in
tempore necessitatis, & in periculi vrgentis instantia præsi-
dium pœnitentiæ ex more recōciliationis implorant, nec sa-
tisfactio interdicens est, nec reconciliatio deneganda: quia
in misericordia Dei, nec mensuras possumus ponere, nec tem-
pora definire. De his autē, qui accepta pœnitentiā antequàm
reconcilientur, ab hac vita recefferint, placuit nobis: vt & me-
moriam talium in ecclesijs commendetur, & oblatio pro eorū
delicto à presbyteris recipiatur.

Canon. 13. De sacerdotibus, qui vexantur ab spiritu.

Bene siquidē maiorum regulis definitū est, vt dæmonijs,
alijsq; passionibus irretitis mysteria sacra tractare nō li-
ceat. Cui præcepto cōsensu rationis adhibito id cōmuniter
definimus: vt nullus de his, qui in terrā arrepti à demonibus
eliduntur, aut quolibet modo vexationis incursum efferun-
tur, vel sacris audeāt ministrare altaribus, vel indiscussi se di-
uinis ingerāt sacramētis: exceptis illis, qui varijs corporū in-
cōmoditatibus dediti, in huiusmodi passionibus in terrā ap-
probātur elisi. Qui tamē & ipsi tādī uerūt ab officij sui, & or-
dine, & loco suspēsi, quousq; vnus anni spacio per discretio-
nem episcopi inueniantur ab incursum dæmonum alieni.

Can. 14. Vt qui Dño sacrificāt, secum semper habeāt adiutoria cōstituta.

Summopere cauendū est, ne horis illis, atq; temporibus,
quibus domino psallitur, vel sacrificatur, vnicuiq; diuinis
singul-

singulariter officiis insistenti pernitiōsa passio, vel corporis
quælibet valetudo occurrat, quæ aut corpus subito subru-
faciat, aut mentē alienatione, vel terrore confundat. Ob hoc
ergo instituimus, vt vbi temporis, vel loci, siue cleri copia suf-
fragatur, habeat ille quisquis canens Deo, atq; sacrificans,
post se vicini solaminis adiutorē: vt si aliquo casu ille, q̄ offi-
cia impleturus accedet, turbatus fuerit, vel ad terram elusus, à
tergo semper habeat, qui eius vicem exequatur intrepidus.

In Canone. 15. habetur tantū, vt omni anno conueniant
episcopi ad celebrandum Concilium.

In Cano. 16. agitur solū de gratiarū actione Deo, & regi.

Subscripserūt præsentēs episcopi, & abbates monasterio-
rum, & Egila diaconus agens vicem episcopi Arcobricēsis,
& Liberatus diaconus agens vicem episcopi Segobienfis.

Explicit Concilium Toletanum. II.

CONCILIVM BRACAREN. TER Cōciliū Bra-
cium tēpore Vitaliani Papæ celebratū, & est prouinciale. *carensis. 3.*

*Can. 1. Vt exclusis omnibus opinionibus, panis tantum, & vinum
aqua permistum in sacrificio offerantur.*

Atra diuinos ordines, & Aplicas institutiones, lac pro vi-
no in diuinis sacrificijs dedicare, alios quoq; intinctā Eucha-
ristiā populis, p̄ cōplemēto cōmunionis porrigere, quosdā
etiā ex p̄sum vinū in sacramēto Dñici calicis offerre. Quod,
q̄ sit Euāgelicæ, atq; Apostolicæ doctrinæ cōtrariū, & cōsue-
tudinē ecclesiasticæ aduersum, nō difficile ab ipso fonte veri-
tatis pbatur, à quo ordinata ipsa sacramētorū mysteria p̄cef-
ferūt. Ait enim Euāgelista: Accepit Iesus panē, & calicem &c. *Matth. 26. 4.*
Cesset ergo lac in sacrificio offerri, q̄ euidēs exēplū Euāgeli-
cæ veritatis aliud offerri nō sinit. Illud verò, quod pro cōple-
mēto cōmunionis intinctā tradūt Eucharistiā populis, nec
hoc prolatū testimoniū ex Euāgelio recipit, vbi Apostolis
corpus suum, & sanguinem cōmēdauit. Nam q̄ Dñs intin-
ctam bucellā Iudæ dedit, id fecit, vt proditorē ostēderet, non
tamen, vt sacramenti huius institutionē monstraret. Quod
verò de expresso botro, id est, de vuarū granis populus com-
municatur, valde est omnino cōfusum. Calix enim Domini-

cus, vino, & aqua permixtus debet offerri, quia videmus in aqua populum intelligi: in vino verò ostendi sanguinem Christi. Ergo quando in calice vino, aqua miscetur, Christo populus adunatur. Nō enim potest calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi vtrunq; simul misceatur.

Can. 2. Ne vasa Domino sacra, humanis vsibus seruiant.

Siquis scienter diuina vasa, vel ministeria, aut in vsus suos stransulerit, aut comedere in his, vel poculū sibi sumentum elegerit, gradus sui, vel officij periculū sustinebit. Si secularis fuerit, perpetua excommunicatione dānetur, si religiosus, ab officio deponatur. Sub hac sentētia tenebūtur, qui ecclesiastica ornāmēta, vela, vel alia quaelibet indumenta, atq; etiam vtenfilia scienter in suos, vel aliorū vsus transtulerint.

Can. 3. Ne sacerdos sine orario sacrificet.

*23. d. Ecclesia
stica in situ.* **Q**Vando sacerdos missam celebraturus accedit, non aliter accedat, q̄ orario vtroq; humero circūseptus sit, & quādo fuit cōsecrat⁹: ita, vt de vno, eodēq; orario certū pariter, & vtrūq; humerū p̄mens, signū in suo pectore præparet crucis: Si quis aliter egerit, excommunicationi subiaceat.

Can. 4. De vitanda extranearum mulierum familiaritate.

Nillus de clerō, absq; honesto, & cōpetēti testimonio, excepta sola matre, cum quibuslibet fœminis secretē se præsumat adiungere. Et non solum cum extraneis, sed nec cum ipsis etiam fororibus, vel propinquis, ne licentia fororum, vel propin quarum mulierum, quisq; solus familiarior habeatur ad perpetrandū scelus. Huius præceptionis transgressor sex mensibus poenitentiae subiaceat.

Can. 5. A quibus, & quomodo gestanda martyrum reliquie.

1. Para. 15. 4. **I**n festis quibusq; diebus arcam Domini cū reliquiis, non episcopi, sed Leuitæ, in humeris gestent, quibus & in veteri lege onus idem impositum nouimus esse præceptū. Quod si episcopus per se reliquias deportare elegerit, non ipse à diaconibus in sella vehatur, sed potius pedestri eo vnā cum populis progressione procedente ad ecclesias per eundem sanctæ Dei reliquie portabuntur.

Can. 6. Quomodo plectendi ecclesiastici ab episcopo.

D. 15. Cū beatus Paulus. **Q**ui grad⁹ iam ecclesiasticos meruerūt, id est, presbyteri, abbates, & Leuitæ, exceptis grauiorib⁹, & mortalibus culpis,

culpis, nullis debent verberibus subiacerere. Non est dignum, vt passim vnusquisq; prælatus honorabilia membra sua, prout voluerit verberibus subiiciat, & dolori: ne dum incaute subdita percutit membra, ipse quoque debitam sibi subditorum reuerentiam subtrahat.

Canō septimus, est secūdus Canō in Chalcedōn. cōcilio.

In canone octauo habetur, vt rectores ecclesiarum curent magis ecclesiastica iura, quàm sua.

*12. q. 4. Qui
cūq; sub hoc*

Explicit concilium Bracarense tertium.

Adcodatus Papa.

Adeodatus septuagesimus septimus Papa sub Petro: anno Christi, 671. Sedit annos quatuor, menses duos, dies quinque: patria Romanus, ex monacho Pontifex creatur: vir religiosus, & omni comitate præditus, Constantino Pogonato Imperatore. 61.

*Adcodatus.
Ponti. 77.*

Donus Papa.

Donus. 78. Papa natione Romanus, ex patre Mauricio: sedit annum vnum, menses quinque, dies. 6. Sub hoc cōuocata est synodus Cōstantinopolitana sexta, sub Agathone cœpta, sub Leone secundo absoluta est. Donus tantum doctrina, & sanctitate vitæ adeò floruit, vt Rauennatū ecclesiam iam pridem à Romana segregatam, sedi apostolicæ obtemperantem reddiderit.

*Donus Pon-
ti. 78.*

Agatho Papa.

Agatho septuagesimus nonus Papa, natione Siculus, ex monacho Pontifex creatur: sedit annos duos, menses sex, dies quatuor, Vir fuit adeò benignus, & mansuetus, vt vniuersis hilaris, & iucundus cōprobaretur: & tantæ sanctitatis, vt leprosum obtuium factum osculo suo statim liberauerit. Huius pontificis morte, vacat sedes annum vnū, menses quinque.

Leo. 2. Papa.

Leo iunior, Papa octogesimus sub Petro, natione Siculus ex patre Paulo: sedit menses. 10. dies. 17. Vir in humanis, & diuinis scripturis sufficienter instructus Græca, & Latina lingua eruditus, paupertatis amator, erga inopum prouisionē, non solum mentis pietate, sed & studij sui labore sollicitus. Hic excepit, & probauit acta sextæ synodi in noua Roma celebratæ, residente magno principe Constantino,

*Leo. 2. Pō. 80
sub Petro.*

simulq; cū eo legatis sedis Apostolicæ, & duob⁹ patriarchis Cōstātinopolitano, & Antiocheno, accentū quinquaginta ep̄is. Faustinus dicit cōuenisse, patres. 170. In qua cōdemnati sunt Cyrus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, & Petrus, & Macarius cū discipulo suo Stephano: q vnā voluntatē, & vnā operatio nē in Christo prædicauerāt: sed & supra scriptos defensores hæreticos Macariū, Stephanū, Polycronium, & Anastasiū, dū nollēt à suo recedere proposito, per diuersa monasteria retrulit. Mense decimo sui pōtificatus prædictus Leo moritur, & sepelitur collachrymantibus omnibus, tanquam publico parentē orbatis: vacat sedes menses vndecim, dies. 21.

6. Synodus
generalis.

SEXTA SYNODVS CONSTANTINOPOLITANA, sub trib⁹ supradictis pōtificibus, anno Dñi 674. à. 5. ad hāc. 6. fluxerūt anni. 21. Pfell⁹ verò ponit. 29. aduersus Sergium, Paulū, Pyrrhum, Petrū, Cyrū, & Theodorum, omnes archiepiscopos Cōstātinopolitanos. Qui impiè docuerunt vnā voluntatem, & vnā operationē in dispēsatione incarnationis Domini nostri Iesu Christi, præfidente Constantino Imperatore, & legatis misis ab Agathone Papa, Theodoro, & Georgio presbyteris, & Ioanne diacono: qui representabant in cōcilio locum Archiepiscopi antiquæ Romæ Agathonis: anno Constantini. 12. hic fuit Constantinus. 4. vt inquit Faustinus.

Actio prima sub Agathone Papa.

Cōfessus synodi actio-
ne. 1.

IN nomine Dei, & Saluatoris nri Iesu Christi, præfidente piissimo, & Deo dilecto magno Imperatore Cōstātino in secretario sacri palatij, quod cognominatur Trullus &c. Cōueniēte quoq; sancta, & vniuersali synodo, q̄ secundū imperialē sanctionem cōgregata est in hac regia vrbe Theodoro, & Georgio presbyteris, & Ioanne diacono vicem agentib⁹ archiep̄i antiquæ Romæ, & Georgio archiep̄o magnæ Cōstātinopoleos nouæ Romæ, & Petro Deo amabili psbytero, & monacho, & locum seruāte sedis magnæ ciuitatis Alexandriæ, & Macario archiep̄o Theopoleos Antiochiæ, & Georgio religioso psbytero monacho, & apocrisario Theodorice nerabilis vicarij sedis Hierosolymorū, Ioāne ep̄o Portuensi, Abundantio ep̄o ciuitatis Paternensis, Ioanne ep̄scopo ciuitatis

uitatis Rhegitanæ, locū præsentantibus centū. 25. venerabiliū ep̄scoporū sancti Concilij antiquæ Romæ, residentibus gloriosis patricijs, & cōsulibus ex latere pijsissimi nostri Imperatoris Constantini: & ex leua quidem eius parte residentibus vicarijs Agathonis archiep̄scopi antiquæ Romæ, & qui ex persona synodi erant Deo amabiles ep̄scopi. A dextera verò eius parte residentibus Georgio archiep̄scopo nouæ Romæ, &c. Propositis in medio sacrosanctis Euangelij s Christi Dei nostri, Theodorus, & Georgius presbyteri, & Ioannes diaconus Vicarij Apostolicæ sedis antiquæ Romæ: nec non & qui ex persona synodi erant, dixerunt.

Benignissime Dñe secundum sacram à vestra fortitudine ad sanctissimum Papam demandati sumus ad pijsissima vestigia vestræ serenitatis vnā cum eius suggestione, quam & obtulimus coronatæ vestræ serenitati. Quoniā igitur ante hos 46. plus minus annos quasdam nouitates vocum contrarias orthodoxæ fidei introduxerunt, qui in illo tempore fuerūt præfules huius regię vestræ ciuitatis, id est, Sergius, Paulus, Pyrrhus, & Petrus, nec non & Cyrus quondam Alexandriæ ciuitatis antistes, & Theodorus ep̄scopus ciuitatis Pharan, & alij quidam, qui eos sequuti sunt, non modicè (quæ per totum orbem terrarum est) ecclesiam turbauerūt, vnā voluntatem in incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi vnāq; operationem dogmatizantes, & docentes: quæsumus à Deo coronatam vestram fortitudinem, vt dicant, qui ex parte sunt sanctissimæ ecclesiæ Constantinopolitanæ, vnde huiusmodi vocum adinuenta est nouitas.

Constantinus pijsissimus Imperator dixit. Audiētes Georgius archiep̄scopus nostræ huius ciuitatis, & Macarius archiep̄scopus Antiochenæ ciuitatis, & ei adiacens synodus, quæ à patre Apostolicæ magnæ Romæ sedis dicta sunt, quæ eis videntur prosequantur.

Macarius archiep̄s Antiochiæ, vnā cū Stephano presbytero, & monacho eius discipulo, & alij ep̄i Orientis dixerunt. Has quidem vocum nouitates nō edidimus: sed quicquid percepimus tam à sanctis vniuersalibus synodis, & sanctis probabilibus patribus, quamq; à præfulibus huius regię vrbis, id est, Sergio, Paulo, Pyrrho, & Petro, nec non & Hono-

rio, qui fuit Papa antiquæ Romæ, & Cyro, qui fuit Papa Alexandria, hoc est, de voluntate, & operatione, sic & credimus, & prædicamus, & docemus, & parati sumus hoc ostendere. Et petentibus illis iussit Imperator proferri, & in mediū legi gesta tertiæ synodi generalis Ephesinæ, & epistolā Cyrilli, & inter alia verba eius epistolæ, habentur & ista, Christus Iesus est, per quē reges regnant. &c. & sequitur. Est enim eius omnipotens voluntas. &c. Quibus verbis perperā intellectis, cōtendebat Macarius Archiepiscopus Antiochiæ probare vnam voluntatem in Christo. Et tandem cōsideratis, & examinatis verbis illis Cyrilli redargutus, & confusus est Macarius à Vicarijs Apostolicæ sedis, & ab alijs episcopis Orientalibus, & præcepto Imperatoris absoluta est prima actio.

Actio secunda.

Sessio. 2.

Præsidente eodem pijsimo, & magno Imperatore Constantino. &c. & conueniente sancta, & vniuersali synodo. &c. sicut in actione prima.

Prolata, & lecta sunt acta quartæ synodi Chalcedon, & cum legeretur epistola Leonis Papæ, & ventum est ad illud. Agit enim vtraque forma cum alterius communionem, quod proprium habuit, verbo quidem operante, quod verbi est: carne autem exequente, quod carnis est: & horum vnū coruscant miraculis, aliud verò succumbit iniurijs: exurgentes, qui ex parte Apostolicæ sedis erant antiquæ Romæ clamauerunt: Ecce benignissime Domine, manifestè duas naturales operationes inconfusè, & indiuisè in Domino nostro Iesu Christo. Et respondente Macario, & qui cum eo erant, finita est actio secunda.

Actio tertia.

Sessio. 3.

Præsidente eodem pijsimo, & magno Imperatore Constantino. &c. sicut in actione prima.

Præceptum est, vt legerentur acta in quinta synodo generali: & cum lector incœpit legere initium libri, qui ita continebat. Sermo sanctæ memoriæ Mænæ archiepiscopi Constantinopoleos, ad Vigilium beatissimum Papam Romanum, de eo, quod vna sit Christi voluntas. Et exurgentes legati Apostolicæ sedis Romæ, exclamauerunt. Pijsime domine, falsatus est præsens liber quintæ synodi. Nequaquam

rele-

relegatur sermo, qui dicitur Mænæ ad Vigilium, quia fictus est: sed iube diligēter aduertere præsentem librum. Et insipientes Imperator vnà cum iudicibus, & quibusdam de sancta synodo episcopis, inuenerunt tres quaterniones in principio libri additos non habentes subnotationem numeri: falsatus enim erat liber ab hæreticis in nonnullis locis. Lecta sunt reliqua gesta quintæ synodi, & absoluta lectione, sancta synodus, & iudices dixerūt: Ex lectione summorum conciliorum (sicut audistis) non inuenimus in incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi vnam voluntatem, & vnam operationem.

Actio quarta.

Præsidente pijsimo Imperatore &c. sicut in actione prima. Prolata, & lecta est epistola Agathonis Papæ ad Cæsarem, & synodum, cuius quidem epistolæ nonnulla duximus hic subiicienda, quæ sic habent.

Sessio. 4.

Vt autem vestræ pietati, quid Apostolicæ nostræ fidei viget continet, breuiter intinemus, quam percepimus per Apostolicam, Apostolorumq; Pontificum traditionem, & sanctarum quinque generalium synodorum, per quas fundamenta catholica Christi ecclesiæ firmata sunt. Hic igitur status est euangelicæ, atque Apostolicæ fidei, regularisq; traditio: vt confitentem sanctam, & inseparabilem Trinitatem, id est, patrem, & filium, & spiritum sanctum vnus esse deitatis, vnus naturæ, & substantiæ, siue essentiæ: vnus eam prædicemus, & naturalis voluntatis, virtutis, operationis, dominationis, & maiestatis, potestatis, & gloriæ. Et quicquid de eadem sancta Trinitate essentialiter dicitur singulari numero, tanquam de vna natura trium consubstantialium personarum comprehendamus regulari ratione hoc institui. Cum verò de vno earundem trium personarū ipsius sanctæ Trinitatis, filio Dei, Deo verbo: & de mysterio admirandæ eius secundum carnem dispensationis cōfitemur, omnia duplicia vnus eiusdemq; Domini Saluatoris nostri Iesu Christi (secundum euangelicā traditionem) asserimus, ist est, duas eius naturas prædicamus, diuinam scilicet: & humanam: ex quibus, & in quibus etiam post admirabilem, atque inseparabilem vnionem subsistit. Et vnam quanque

eius

Epistola Agathonis ad Cæsarem & synodum.

Explicat fluitas voluntatum & operationum in Christo.

eius naturam proprietatem naturalem habere confitemur, & habere diuinam omnia, quæ diuina sunt, & humanam omnia, quæ humana sunt, absque vilo peccato. Et vtraque vnus eidem Dei verbi incarnati, id est, humanati, inconfusè, inseparabiliter, immutabiliter esse cognoscim⁹, sola intelligentia, quæ vnita sunt discernentes propter confusio- nis duntaxat errorem. Aequaliter enim, & diuisionis, & com- missionis detestamur blasphemiam. Cùm duas autem na- turas duasq; naturales voluntates, & duas naturales ope- rationes confitemur in vno Domino nostro Iesu Christo, non contrarias eas, nec aduersas ad alterutrum dicimus (sic vt à via veritatis errâtes Apostolicam traditionem accusant, absit hæc impietas à fidelium cordibus) nec tãquam separa- tas in duabus personis, vel subsistentiis: sed duas dicimus v- num eundemque Dominum nostrum Iesum Christum, si- cut naturas, ita & naturales in se voluntates, & operatio- nes habere, diuinam scilicet, & humanam: diuinam quidem voluntatem, & operationem habere ex æterno cum coessen- tiali patre communem: humanam, temporaliter ex nobis cum nostra natura susceptam. Hæc est Apostolica, atque Euangelica traditio, quam tenet spiritalis vestri felicissimi Imperij mater Apostolica Christi ecclesia. Hæc est mera con- fessio pietatis. Hæc est enim veræ fidei regula, quam & in prosperis, & aduersis viuaciter tenuit Apostolica Christi ecclesia, quæ per Dei gratiam à tramite Apostolicæ traditio- nis nunquam errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit: quia dictum est Petro. Ego pro te ro- gaui, vt non deficiat fides tua. Et tu aliquando cõuersus con- firma fratres tuos. Hic Dominus fidẽ Petri non defuturam promisit, & confirmare cum fratres suos admonuit: quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores, con- fidenter fecisse semper, cunctis est cognitum: quorum, & pu- fillitas mea licet impar, & minima, pro suscepto tamen diui- na dignatione ministerio pedisse qua cupit existere.

Ibidem anathematizat hæreticos, qui cõtra prædicta sen- serunt, Theodorum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, qui fuerunt nouæ Romæ antistes, & Honorium, qui fuit Papa antiquæ Romæ, & Cyrum Alexandrinum episco-
pum

Luc. 22. c.

pum, & Macarium, qui nuper fuerat Antiochiæ præsul: & Stephanum eius discipulum. Insuper & Arrianos, Apolli- nariistas, Eutychianos, Thimoteranos, Acephalos, Theodo- fianos, Sayanitas, & omnem deniq; furorem hæreticorum, siue confundentium, seu diuidentium incarnationis Christi mysterium.

Quòd autẽ duæ sint naturales voluntates, & operationes in Christo, probat prædictus Papa multifariè.

Primum, quia Deus perfectus est, & homo perfectus est Christus Iesus: ergo naturalibus proprietatibus vtraq; na- turam perfectam necesse est esse, & duas in eo operationes, & voluntates. Igitur sicut in tribus personis Trinitatis tres personales voluntates asserere absurdum est, quoniã vna na- tura est, quam sequitur voluntas vna, ita in vna Christi per- sona, quæ duas naturas habet, duas voluntates, & duas ope- rationes naturales negare impium est.

Secundò testimonijs scripturarum. Matthi. 26. Verunta- men non sicut ego volo, sed sicut tu vis. Et alibi: Non mea voluntas, sed tua fiat. Et in alio loco dicit: Non veni, vt facerẽ voluntatem meam: sed eius, qui misit me patris. Et iterum: Surgens venit in partes Tyri, & ingressus domum, noluit ali- quem scire, & non potuit latere: cum tamen ille sit de quo di- citur. Omnia quæcunq; voluit Dominus, fecit in cœlo, & in terra. Igitur hoc ad humanam eius voluntatem redigi oportet. Et alibi etiam: Spiritus quidem promptus est, caro autẽ infirma. Spiritum, voluntatem intelligit diuinam: carnem ve- rò voluntatem humanam.

Tertiò, vt synodus probet hæc pertinere ad fidem, iuuatur expositione sanctorum doctorum Ambrosii, Augustini, Chry- sosto. Athana. Cyrilli, vtriusq; Gregorij, Leonis Pontificis, cuius testimonio multoties libenter vtitur: præcipuè cùm scribit ad sanctum Fabianum episcopum Constantino. vbi sic habet. Agit enim vtraq; forma cùm alterius communi- one, quod proprium est, verbo. s. operante, quod verbi est: & carne exequente, quod carnis est. &c. Et sicut verbum ab æqualitate paternæ gloriæ non recedit, ita caro naturam no- stri generis non relinquit. At verò illa ad diuinam natu- ram pertinere dicuntur, scilicet: Sicut pater suscitatur mortuos, Ioh. 5. ita

Probat arti- culus de plu- ralitate volũ- tatiũ operatio- num multi- pliciter.

Mar. 14. d.
Luc. 22. d.
Mar. 7. c.

Synodus testi- monijs patrũ probat ad fi- dem pertinẽ- tia.

Matth. 11. d. ita dedit & filio. &c. Et illud: Nemo potest cognoscere patrem nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. Ad humanam tamen illa: Nolebat per Iudæam ambulare: quia quærebant Iudæi eum interficere. Et quæ supra citauimus ex Euangelio. Illud etiam quod Dauid in persona Christi ait, vt faciam voluntatem tuam Deus meus. &c. & illud: Voluntariè sacrificabo tibi.

Pfal. 142.
Pfal. 53.

Solet hoc aliàs fieri in concilijs, etiam cum definiunt ad fidem pertinentia iuuari sententijs antiquorum patrum.

Postremò confirmantur omnia ista definitione sancti concilij Chalcedoneñ. actione quinta, vbi hæc fides asseritur. Etiam & ex Concilio Constantinopolitano quinto, cap. 7. Deinde refertur ex integro symbolum, quod publicè in ecclesia cantatur, in quo obseruatur hæc forma loquendi.

Confitemur Trinitatem personarum, siue subsistentiarum, non trium hominum subsistentiam, sed bene trium personarum vnã subsistentiam. Item confitemur, & Christum ex duabus naturis compositum.

Autor.

Hæc fuit instructio legatorum, quorum superius fecimus mentionem.

Quibus omnibus subscripserunt, primùm Agatho Papa, deinde innumerabiles episcopi occidentales, per quos delecti sunt tres prædicti legati, qui ad concilium generale Constantinopolitanum mitterentur, vt hæc certa fidei confessio publicè prædicaretur.

Habentur ibidem etiam argumenta hereticorum Apollinaris, Seueri, Theodosij, Cyri Alexandrini, & Theodori episcopi contra pluralitatem operationum in Christo Domino: quæ quoniam nihil habent nisi verba, missa fecimus.

Actio quinta.

Seßio. 5.

Præsidente pijsimo, & magno Imperatore Constantino. &c. vt in actione prima.

In hac actione commonuit Imperator Macarium, & socios, vt proferrent testimonia sanctorum patrum demonstrantia vnã voluntatem, & vnã operationem in Domino nostro Iesu Christo, sicut dudum promiserant: & protulerunt duos codices, quorum prior in superscriptione ita continebat.

Testimonia sanctorum patrum, vnã Domini nostri Iesu Christi

Christi voluntatem docētia, quæ est etiam patris, & Spiritus sancti. Quib⁹ lectis absoluta est iussu principis actio quinta.

Actio sexta.

Præsidente pijsimo, & magno Imperatore &c. sicut in *Seßio. 6.* actione prima.

In actione hac rursus commonitus est Macarius cum sociis si haberet alia testimonia de vna voluntate, & operatione Domini nostri Iesu Christi, quæ proferret in concilio. At ille protulit, & aliū codicē, qui in superscriptione continebat sic.

Sequentia testimoniorum de voluntate.

Et lectus est coram concilio. Quo lecto, & prædicto Macario cum sociis suis contentis, & nolentibus alia testimonia pro se asserre, vicarij apostolicæ sedis Romanæ, & qui cum eis erant episcopi, & clerici, & monachi dixerunt. Pijsime dñe, adhuc aliquid de vna voluntate, & vna operatione non ostenderunt Macarius amabilis archiepiscopus, & eius socij per testimonia ab eis prolata: sed & ipsa, quæ protulerūt, detrūcauerunt: & quæ ad Trinitatis quidē attinēt rationem de vna voluntate, pro incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi protulerunt. Quæ verò cōueniūt, & quæ propriè pro huiusmodi incarnationis dispensatione posita sunt, tam sensum, quàm verba detrūcauerunt. Vnde petimus vestram pijsimam fortitudinem authenticos codices proferri ex venerabili patriarchio huius regiæ ciuitatis, & conferri cum codicibus ab eis oblati &c. Pijsimus Imperator præcepit, vt in sequenti actione fieret.

Actio septima.

Conueniente sancta & vniuersali synodo, quæ per Imperiale functionem cōgregata est &c. vt in actione prima. *Seßio. 7.*

Commoniti sunt vicarij sanctissimi Agathonis Papæ vrbis Romæ, vt proferrent testimonia prædicātia duas voluntates naturales, & duas operationes, etiam naturales in dispensatione incarnationis Domini nostri Iesu Christi: & prophanorum hæreticorum similiter testimonia, manifestantia vnã voluntatem, & vnã operationem. Et protulerunt codicem superscriptum ita.

Testimonia sanctorum, ac probabilium patrum demonstrantia duas voluntates, & duas operationes in Dño Deo,

BB &

& Salvatore nostro Iesu Christo. Quem Stephanus monachus relegit ab initio, vsq; ad finem, tam sanctorum, ac probabilium testimonia, quã prophatorum hæreticorum. Et absoluta est actio septima.

Actio octaua.

Sessio. 8.

PRæsidente eodẽ magno Imperatore &c. sicut in actione. i. Piißimus Imperator præcepit, vt Georgi⁹ archiepiscopus Cõstantinopo. & Macarius, & ei subiacens synodus ediceret, si cõuenit ei sensus suggestionũ directarũ ab Agathone sanctissimo Papa Romæ, & eius synodo. Respõdit Georgius archiepiscopus, suscipio, & sequor domine directas suggestiones à sanctissimo Agathone Papa Romæ, & credo, & sic profiteor in vno sanctæ Trinitatis Domino nostro Iesu Christo vero Deo nostro duas naturales voluntates, & duas operationes. Sic ceteri dixerũt: Sic credimus, & sequimur: & omnes, qui docuerunt, & dicunt vnã voluntatem, & vnã operationem in duabus naturis vnus Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri anathematizamus. Macarius protulit voce, & scripto suam fidem iuxta editionẽ sanctorum, & vniuersalium quinque synodorũ. Rogatus verò si confiteretur apertè duas naturales voluntates, & duas operationes in Domino nostro Iesu Christo, respõdit. Nõ dico duas voluntates, aut duas operationes in incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi, sed vnã voluntatem, & Dei virilem operationem: non tamen duas confiteor, etiam si membratim incidar, & mittar in mare. Tandẽ omnes episcopi consenserunt vnanimis his, quæ per Agathonem Papam, & eius synodũ antedicta sunt in epistola, & in legatorum suorum instructione lecta in actione q̄rta, exceptis Macario, & duobus, aut tribus eius discipulis, qui noluerũt consentire quòd in Christo essent duæ naturales voluntates, & duæ operationes. Quos exilio relegatos coram toto concilio denudauerunt pallio episcopali, quo & nunc etiam vtuntur episcopi, alba. sc. canisia.

Suscripti à concilio epistola Agathonis Papæ.

In eadem actione examinantur testimonia, quibus inducuntur hæretici vnã in Christo ponere voluntatem, & operationem: & repertum est illos multa consultò omisisse, alia deprauasse in codicib⁹, quæ possent suum errorem demonstrare

strare. Tandem conuicti sunt de errore suo per duos presbyteros legatos episcopi Romani. Conuincuntur verò primum ex Ambrosio ad Gratianum, deinde ex Athanasio in libro de incarnatione verbi, vltimò, & efficacissimè cum mirabili eloquentia ex Chrysostomo in sermone illo: Pater si possibile est, transeat à me calix iste.

Actio nona.

Conueniente sancta, & vniuersali synodo: quæ per Imperialem sanctionem cõgregata est in hac regia vrbe. &c. Sicut in actione prima.

Prolatus est codicillus testimoniorũ, qui oblati à Macario, & Stephano, & collatus est cũ alijs codicibus authenticis, & inuētus est deprauat⁹, & corruptus: & ex Athanasio Alexandrino, & Gregorio Nazianzeno, & Cyrillo euidenter demonstratũ est duas esse naturales voluntates, & duas operationes in Christo Domino nostro: & sic absoluta est actio nona.

Actio decima.

PRæsidente eodem magno Imperatore Constantino. &c. *Sessio. 10.* sicut in actione prima.

Rursus collata sunt testimonia aliquorum patrum, nempe Leonis Papæ ex epistola secunda ad Leonem Imperatorem, & Ambrosij Mediolanens. episcopi ex. 2. libr. ad Gratianum Imperatorem, prolata a Macario, & Stephano cum codicibus authenticis ex patriarchio regiæ ciuitatis, & demonstratum est id, quod suprã. Rursus idem demonstratũ est ex testimonijs multis adductis Ioannis Chrysostomi, Athanasij, Gregorij Nazianzeni, & Gregorij Niseni, & Cyrilli.

Actio vndecima.

TOta hæc actio consumitur in propositione epistolæ Sophronij Patriarchæ Hierosolymorum ad conciliũ: quæ *Sessio. 11. Epistola Sophronij patriarchæ, eruditionis christiana plenissima.* postea in actione tertiadecima à tota synodo probata est. In qua longa admodum oratione, eloquentia, & Christiana fapientia plenissima, & omnibus numeris absolutissima, disputat præcipua mysteria fidei.

Primò sanctæ Trinitatis mysterium.

Secundò incarnationis Dñicæ sacramentum, probans quod potissimũ intenderat, vnã esse in Christo personam: sed duas distinctas naturas, humanam, scilicet, & diuinam,

BB 2 & duas

& duas distinctas operationes. &c.

Tertiò, quòd in incarnatione verbi non fuit Deitas copulata carni prius animata, aut prius præfacta, vel animæ præexistenti coniuncta: sed tunc his, anima, scilicet & carne ad subsistendum venientibus, quando eis ipsum verbum, & Deus naturaliter copulatus est, sed cum ipso verbo existentiam habuerunt: & nequaquam in iectu oculi hanc illa priorem habentia, sicut Paulus Samosatenus perstrepat, atq; Nestorius. Simul quippe caro, simul Dei verbi caro: simul caro animata rationalis: simul Dei verbi caro animata rationalis. Cùm conceptu quippe verbi hæc ad subsistendum prolata sunt, & secundum subsistentiam ei vnita sunt: quando ad subsistendum prolata sunt, nullumq; prorsus tempus propriæ constitutionis tulerunt, quòd inconfusam, atq; inseparabilem ad eum compositionem præcederet. Ex inuolabili namque, & virginali sanguine sanctæ, & immaculate virginis Mariæ verbum verè factum est incarnatum, & veraciter homo: & in utero virgineo deportatus, & tempus expleuit legitimi puerperij, & per singula naturalia, & peccatum non trahentia nobis omnibus similis factus, nostramq; non dedignatus passibilem vilitatem. Nascitur Deus humano corpore, similiterq; habitu animam rationalem, & incorpoream habens, & virginem generantem conseruat, *Dei* eam propriè, & veraciter demonstrat, quamuis Nestorius vecors scindatur, & eius Deo rebellis exercitus lachrymetur, lamentetur, & exulet. &c.

Hoc in loco singulariter, & deuotissimè de hoc diuino mysterio disputat sanctus iste episcopus, libenterq; vititur testimonijs beati Dionysij desumptis ex libro de diuinis nominibus: quoniam persuasum habebat huc librum esse Dionysij, & hunc esse illum Dionysium, quem Paulus ex Ariopago vocauit ad Euangelium. &c.

Christus homo creatus, & increatus, corporeus, et incorporeus.

Ibidem etiam, non abhorret hanc formam loquendi, vt Christum vocet hominem creatum, & increatum, corporeum, & incorporeum, per omnia nobis similè, excepto peccato, & omnibus ipsum cõsequentijs: quoniã Christus arbiter, & Dñs erat mortuum naturalium, & omnium suorum ætuum, siue passionum: quæ nisi eo annuente, nõ mouebantur: quod

quod nos minimè sumus.

Ibidem docet, angelos, & animas, & cæteras inuisibiles substantias non corrumpi: sed omnia esse à Deo immortalia creatura. Quod verò ait, illa esse immortalia, non per naturam sicut Deus: sed per gratiam eas à morte coercentem, puto intelligit, quòd naturaliter à se non habeant hæc immortalitatem, sed ex generali dono Dei.

Deinde explicat eleganter mysterium sanctæ Trinitatis, *Explicit mysterium Trinitatis.* docens in diuinis esse tres subsistências, sic. Trinitatem itaque Trinitatem quidem, pro tribus subsistentiis: vnitatem autem, propter singularitatem deitatis. Et iterum: Seu igitur sancta Trinitas numerabilis personalibus facta est subsistentiis, siue sancta vnitas, extra omnem numerum est, & hæc quidem indiuisibilem habet diuisionem, & inconfusam gerit coniunctionem. Vnde collige subsistentiam in diuinis, & personaliter, & essentialiter dici. Si personaliter accipias, tres subsistentiæ sunt, si essentialiter, vnica est subsistentia.

Idem in eadem epistola: Suscipio autem, & veneror post quinque vniuersalia concilia, conscripta Cyrilli, præsertim, quæ contra Nestorij insaniam facta sunt. Similiter & epistolam Orientalium episcoporum, quæ ad eundem Cyrillum scripta est, quam & ipse orthodoxam esse testatus est: & quæcunq; Leo sanctissimæ Romanæ ecclesiæ sanctissimus dispensator scribit: & maxime, quæ contra Eutychianam, & Nestorianam prophanationem scripsit: hæc quidem, vt Petri: illa verò, vt Marci definitiones agnoscens.

Vltimò recenset ferè omnes hæreticos à Simone mago ad illorum vsq; tempus: qui perperam de mysterio Trinitatis sunt loquuti. Recensetur inter cæteros Origenes, & huius discipuli Didymus, & Euagrius, qui animas ante corporum constitutionem aiebant fuisse creatas: hoc dicit esse hæreticum, & deliramentum impudens.

Finitis omnibus, quæ in ista actione acta sunt, Constantinus piissimus Imperator dixit: Sufficientia sunt etiam, quæ hodierna die sunt gesta. Quia verò in Christo amabilis vestra reipublici causis occupamur, lubemus Constantinum, & Anastasium patritios, Polyeuctum quoque & Petrum

exconfules ex persona nostræ pietatis cum sancto, & vniuersali vestro concilio in reliquis conuentibus inueniri, postquam præsentis causæ plurima, & præcipua capitula coram nostra pietate iam peracta sunt.

Actio duodecima.

Sessio. 12.

Conueniente sancto, & vniuersali concilio &c. sicut in actione prima.

Rursus disputatum est cum hereticis, si ex scripturis sanctorum patrum possent demonstrare vnam voluntatem, & vnam operationem in Domino nostro Iesu Christo: & non valentibus illud ostendere, prolata est à catholicis, & lecta epistola Leonis Papæ decima, & luce clarius demonstrauerunt duas voluntates, & duas operationes in Christo Iesu: & dixit sancta synodus: Omnino necesse est, nõ solum secundum

Sãctorũ patrum dogmata non solum secundum sensum sequenda, sed eisã uti cũ illis vocibus debem?

sententiam sequi sanctorum patrum dogmata, sed & eisdem verbis uti cum illis, nihilq; penitus innouari.

Ibidem relectum est rescriptum epistolæ Honorij Papæ Romani ad Sergium Constantinopo. in quo post explicatum satis latè sacramentum dñicæ incarnationis, subiungit Quod Dñs Iesus Christus filius, ac verbũ Dei, ipse sit vnus operator diuinitatis, atq; humanitatis, plenæ sunt sacræ literæ luculentius demonstrantes. Vtrum autè propter opera diuinitatis, & humanitatis, geminæ operationes debeant deriuatè dici, vel intelligi, ad nos ista pertinere nõ debent, relinquentes ea grammaticis, qui solent paruulis exquisita deriuando nomina vèdicare. Nos enim non vnã operationẽ, vel duas Dñm Iesum Christum, eiusq; sanctũ spiritum, sacris literis percepimus: sed multiformiter cognouimus operatum, iuxta illud: Diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus &c. Si enim diuisiones operationum sunt multæ, & has omnes Deus in membris omnibus pleni corporis operatur, quantò magis capiti nostro Christo hæc possunt plenissimè coaptari? vt caput, & corpus vnum sit perfectum &c. Et nos quidem secundum sanctiones diuinorum eloquiorum oportet sapere, vel sperare, illa vi delictet refutantes, quæ quidem nouæ voces noscuntur sanctis Dei ecclesiis scandalum generare: ne aut duarum operationum vocabulo offensi, sectantes Nestorianos nos vesana sapere arbitretur,

1. Corin. 12.

bitrentur, aut certè, si rursus vnã operationẽ Domini nostri Iesu Christi fatendam esse censuerimus, stultam Eutychianistarum attonitis auribus dementia fateri putemur. &c.

Relatũ est, & aliud rescriptũ Sergij patriarchæ Constantinopol. ad prædictum Honorium Papam: & collata sunt rescripta hæc cum exemplaribus authenticis, quæ producta sunt ex patriarchio regiæ vrbs, & consistebant exemplaria. De quibus proferetur sententia in sequenti actione.

Ibidem confirmata est depositio Macarij, & sociorũ eius, & petitũ est à clericis Antiochiæ, vt alius pro Macario crearetur archiepiscopus: & sic absoluta est actio duodecima.

Actio tertiadecima.

Conueniente sancto, & vniuersali concilio, quod per imperiale decretum in hac regiæ vrbe. &c. sicut in actione prima.

Postulatum est, vt pronunciaretur sententia de epistolis Sergij, Honorij, & Sophronij, quæ in actione præcedenti lectæ sunt. Sanctum concilium dixit. Secundum promissionem, quæ à nobis ad vestram gloriam facta est, retreatedantes dogmaticas epistolas, quæ à Sergio Patriarcha huius regiæ vrbs scriptæ sunt, tam ad Cyrum, qui tunc fuerat episcopus Phasidis, quàm ad Honorium Papam antiquæ Romæ: similiter autem, & epistolam ab illo, id est, Honorio rescriptam ad eundem Sergium: hasq; inuenientes omnino alienas existere ab Apostolicis dogmatibus, & à definitionibus sanctorum conciliorum, & cunctorum probabiliū patrum, sequi verò falsas doctrinas hæreticorum, eas omnimodo abijcimus: & tanquam animæ noxias execramur.

Quorum autem, id est, eorundem impia execramur dogmata, horum & nomina à sancta Dei Ecclesia proijci iudicauimus, id est, Sergij præfulis huius vrbs, qui aggressus est de huiusmodi impio dogmate conscribere, Cyri Alexandriæ, Pyrrhi, Petri, & Pauli, præfulum huius etiam ciuitatis, qui & familia eis senserunt.

Ad hæc, & Theodori episcopi Pharã, quarũ omnium supra scriptarum personarũ mentionẽ fecit Agatho sanctiss. Papa antiquæ Romæ in suggestionem, quam fecit ad pijsimum, & magnum Imperatorem nostrum: eosquẽ abijcit, vt pote

contraria rectæ fidei sentientes, quos anathemati submitti definimus. Cum his verò simul proijci à sancta Dei catholica ecclesia, simulq; anathematizari præuidimus, & Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ, eo quod inuenimus per scripta, quæ ab eo facta sunt ad Sergium: quia in omnibus mentem eius sequutus est, & impia dogmata confirmauit. Pertractauimus autem, & sydonica Sophronij archiepiscopi Hierosolymitani, & hæc reperientes cum vna fide cõuenientia, apostolicisq; & sanctorum patrum doctrinis patra, utpote, quæ sunt orthodoxa, recipiens: & ut salubria sanctæ Dei Ecclesiæ suscipimus: & nomen eius inferi sanctis diptychis sanctarum ecclesiarum iustum esse iudicauimus.

Post hæc producit Georgius diaconus chartophylax epistolas Cyri duas ad Sergium Constantinopo. & vnam Theodori ad eundem Sergium, & vnam Pyrrhi, & vnam Pauli, & vnam Petri Constantinopoli, quondam antistitis, & vnam Honorij Papæ totam hæreticam ad eundem Sergium: de quibus omnibus sanctum Concilium dixit: Cognitionem accipientes prolatorum nobis à Georgio diacono libellorũ, atq; chartarum, siue aliorum opusculorum, comperimus in vnam eandemq; impietatem concurrere, & præuidimus hæc tanquam prophana, & animæ perniciofa continuo ob perfectum exterminium igne concremari: & combusta sunt: & sic præcepto iudicum, & sancti Concilij absoluta est actio tertiadecima.

Actio quartadecima.

Sessio. 14.

Conueniente sancto, & vniuersali Concilio. &c. & residentibus gloriosissimis patricijs, & consulibus, & omnibus Deo amabilibus episcopis per ordinem in eodem secretario Trulli, & propositis in medio sacrosanctis Christi Dei nostri Euangelijs, Georgius diaconus produxit duos codices continentes acta sancti, & vniuersalis quinti concilij, & tomum septimæ actionis eiusdem concilij, & iussu concilij tangens præposita sacrosancta Euangelia, dixit. Per istas sanctas virtutes, & Deum, qui loquutus est per eas, cū veritate, hi duo libri membranacei sunt libri sancti quinti concilij, & volumẽ septimæ actionis eiusdẽ concilij iuxta quod iã excusi sunt, ita etiam nunc manifestati sunt, & pridẽ in bibliotheca

theca inuenti, atq; suscepti: & neq; additum est quicquid a me, nec subtractum per me, neq; cum conscientia mea à quoquam omnium. Surgentes episcopi Concilij, & conferentes cum exemplaribus authenticis, inuenerunt ab hæreticis adjectos esse tres quaterniones in primo libro quinti Concilij, & in secundo libro circa septimam actionem mutatum quidẽ fuisse quintumdecimum quaternionem, & adiectum esse quadrifolium nõ super scriptum ante decimum sextum quaternionem. Quocirca acclamatum est à Concilio. Anathema libello, qui dicitur Mænæ ad Vigilium. Anathema libellis, qui dicuntur facti fuisse à Vigilio ad Iustinianum, & Theodororum diuæ memoriæ. Anathema simul, qui falsauerunt acta sancti, & vniuersalis quinti Concilij.

Introduxerunt Græci sub nominibus Vigilij Papæ, similiter & Mænæ, hos libellos continentes vnam voluntatem, & vnam operationẽ in Christo, cum tamen nullos tales scripsisset Vigilii, nec Mænæ, & hac de causa acclamatum est à Concilio, & anathematizati sunt libelli illi.

Deinde productus, & lectus est sermo Athanasij super verba Domini: Nunc anima mea turbata est, de quo sanctum Concilium dixit aperte. Nunc in sermone, qui lectus est, duas naturales voluntates in dispensatione incarnationis vnius de sancta Trinitate Domini nostri Iesu Christi veri Dei laudabilis Athanasius declarauit, & præcepto iudicum, & sancti Concilij actio quartadecima absoluta est.

Actio quintadecima.

Conueniente sancto Concilio. &c. ut supra. Adductus est ad Concilium Polychronius religiosus presbyter, & monachus, & interrogatus, quæ esset fides eius in dispensatione incarnationis Domini nostri Iesu Christi. Polychronius monachus dixit: Ego expositionẽ fidei meæ do in opere mortui, rogans pro eo filiũ Dei, ut suscitaret eum: si autem non resurrexerit, ecce Concilium, & Imperator, quæ eis placuerint in me faciant. Sanctum Concilium dixit: Expositionem fidei tuæ profer: nam ecce mortuus præparatus est. Ille ait: In hoc est fides mea, & ita mihi ostendit Deus, ut ponam eam super mortuum, & si non surrexerit, ecce, ut prædixi. Et protulit in medio vnam chartulam propria scri-

Sessio. 15.

Infantia Polychronij cõcedens suscitaret mortuum in hereticorum veritatis testimonium.

*Chartula fi-
dei Polychro-
ni heretici.*

ptam manu, & ab Antiocho religioso lectore, & notario aperta, & lecta est, habens his verbis ita.
Constantino à Deo coronato, ac mansuetissimo magno Principi, ego Polychronius tanquam præsens, saluto, & adoro: & quia vidi multitudinem virorum, & candidatorum, & in medio virum, cuius vitutem narrare non valeo, dicentem mihi: quia nouam fidem componis, festina, & dic Imperatori Constantino. Non facias nouam fidem, neque acquiescas. Et veniente me ab Heraclea Chrysopolim, & stante me in solario, (hora erat quasi septima diei) vidi virum terribilem candidatum valde, & stetit coram me dicens. Quia qui non confitetur vnā voluntatem, & Dei virilem operationem, non est Christianus. Ego autem dixi. Hoc & Constantinus sapientissimus Imperator præfinit vnā voluntatem, & Dei virilem operationem. Ille autem dixit. Multum bene & Deo placete. Sanctum Concilium dixit, vt illa chartula ab eodem Polychronio iuxta propositionem suam poneretur super mortuum iam ad hoc præparatum in loco publico in præsentia Concilij, & populi ad satisfactionem Christo amabilis plebis, qualiter Deus veritatem demonstraret. Et congregato plurimo populo in atrio publici lauacri, quod dicitur Zeuxippus, idem Polychronius posuit super mortuum huiusmodi fidei suæ chartulam, perq; plures horas perseverans, & insufurrans ei, nihil horum, quæ ab eo stolidè, ac blasphemè promissa fuerant valens peragere, idem Polychronius dixit: nullatenus se posse mortuum suscitare. Populus, qui ibidem aderat, exclamauit dicens. Nouo Simoni anathema, Polychronio seductori populi anathema. Sancto Concilio iterum interroganti, si adhuc perseveraret in illa sua fide, Polychronius respondit: Sicut continet chartula, quam obtuli, & posui supra mortuum, ita credo vnā voluntatem, & Dei virilem operationem, & alterum quid non dico. Et cum perseveraret in proprio errore, per sanctum Concilium tanquam seductor populi, & manifestus hæreticus, depositus est ab omni ordine, & officio sacerdotali. Gloriosissimi Principes, & sanctum Concilium dixerunt. Sufficiunt, quæ hodierna die acta sunt.

Actio

Actio sextadecima.

Conueniente sancto, & vniuersali Concilio &c. vt supra. *Sessio. 16.*
Adductus est Constantinus presbyter ecclesiæ, quæ est in Apamæa secundæ Syriorum prouinciæ ad Cœcilium, & examinatus est de sua fide, qui rogatus à Concilio, dixit se non cognoscere nisi vnā voluntatem, & vnā operationem in Christo, sicut Macarius sentiebat. Cui post longam disputationem, sanctum Concilium dixit. Ita sentis, & ita perseveras vsque ad finem in hac secta? Et Constantinus dixit. Etiam Domini, sic sentio, & sic credo, & non est possibile aliter. Sancta synodus exclamauit. Hæc secta Manichæorum est. Hæc est fides Apollinarij, Anathema illi cum dogmatibus suis. Anathema Theodoro hæretico Pharanitano, Sergio hæretico anathema, Pyrrho hæretico anathema, Paulo hæretico anathema, Petro hæretico anathema, Macario hæretico anathema, Polychronio hæretico anathema, Aspergio Pergenfi anathema. Omnibus, qui suffragantur hæreticis, anathema. Sic absoluta est actio sextadecima.

Actio decimasextima.

In hac actione profertur symbolum, quod Dominicis diebus nunc publicè in ecclesiis cantatur, à synodo Nicæna constitutū, vbi obiter condēnatur Arrius, qui aiebat de verbo, quod erat aliquando, quando non erat: & ante quæ nasceretur, non erat, & quia ex nihilo factus est, vel ex altera substantia, vel essentia, dicētes esse, aut veritabilē, aut mutabilē filiū Dei, hoc anathematizat catholica, & apostolica synodus.

Ibidem longa oratione explicatur mysterium Dominicæ incarnationis in vnitatem personæ, & vnus substantiæ duas concurrissse naturas, & duas naturales volūtates, & duas naturales operationes indiuisè, inseparabiliter, inconfusè, secundum sanctorum Patrum doctrinā in Christo copulatas, non cōtrarias, iuxta quod impij asserunt hæretici: sed voluntatē humanā nunquā reluctante, sed subiectā diuinæ eius: atq; omnipotētī volūtati, iuxta sententiā sapientissimi Athanasij. *Recipitur epistola Leonis*
Idem recēset hæreticos, quos supra anathematizat: & restola Leonis
cipit tomum sanctissimi Leonis Papæ ad sanctum Flauianum: quem & titulum rectæ fidei appellat sancta synodus. *Papæ ad Flavianum.*

Item epistolæ synodicas, quæ scriptæ sunt à beato Cyrillo *Recipiuntur aduer-*

epistola syno dica Cyrilli aduersus Nestorium. aduersus impium Nestorium, & ad Orientales episcopos, Item etiam approbat, & recipit quinque vniuersalia Concilia, & sanctos, & probabiles Patres definientes Dominum Iesum Christum unum de sancta Trinitate. Et subscripserunt omnes episcopi, & absolutus est conuentus decimusseptimus.

Actio decima octaua.

Sessio. 18. **P**ræsidente piissimo, & magno Imperatore, conueniente quoque sancto, & vniuersali Concilio, quod per Imperialem sanctionem congregatum est &c. vt supra.

In hac actione præsentem Imperatore confirmauerunt acta in actionibus præcedentibus, & subscripserunt omnes episcopi præsentem, & vices gerentes absentium episcoporum. Deinde & Constantinus Imperator subscripsit. Post subscriptionem habentur explicatæ hæreses, quæ circa Christi humanitatem, sunt exortæ. Quidam enim personas in Christo diuidunt. Alij contra naturas permiscēt, & confundunt &c. Nos autem alitricus positam voraginem, diuisionisq;, & confusionis declinantes periculum, tanquam iter regale pergentes, duas in Christo naturas, & harum pari numero naturales operationes confitemur: & in vnam indiuiduam concurrentes subsistentiam, & quæ suæ sunt alterutrum, in commune proprietates conferentes. Superfluas autem vocum nouitates, & earum inuētores procul ab ecclesiasticis sepius abicimus, & anathemati merito subicimus, id est, Theodorum Pharanitanum, Sergium, & Paulum, Pyrium simul, & Petrum, Cyrum, & Honorium, & vnâ cum eis Macarium, qui fuerat Antiochenus episcopus, & Stephanum eius discipulum, similiter & Polychronium infantilis intelligentiæ delirum senem, qui mortuos suscitare pollicitus, dum non suscitaret, derisus est: & omnes, qui constituerunt, vel constituerunt, vel præsumpserunt constituere vnam voluntatem, & vnam operationem in dispensatione humanitatis Christi.

Ad hæc accessit edictum Constantini Imperatoris non minus Christiana eruditione, quam pietate refertum. Datum est autem ad populum Occidentalem ad corroboranda, & firmanda omnia, quæ à præsentem synodo definita sunt. Amplectitur autem, & suscipit piissim^o Imperator quinque vniuersales synodos, & hæc sextâ cum eis, sub hac forma verborum.

Quinq;

Quinque vniuersalia, & à Deo cõsita Concilia, sicut quandam hæreditatem cœlestem in cordis conclauis reponentes, tanquam intellectuales margaritas, ab eis thesaurizamus dogmata: & quos anathematizarunt, & quæ refutarunt anathematizamus, atq; refutamus: quosq; susceperunt, suscipimus, patresq; nostros scribimus. Anathematizamus omnem hæresim, quæ à Simone vsq; nunc in Dei ecclesiam introducta est ad scindendam pacem, & vnitatem credentium. Super hæc omnia anathematizamus Theodorum, Sergium, Cyrum, Petrum, &c. quos supra pluries recensuimus.

Vltimò est epistola Leonis Papæ ad Constantinum Augustum habens sic.

Regi Regum, in cuius potestate sunt regni mundi, magnas gratias agimus, quòd sancta vniuersalis, & magna sexta synodus, quam nutu Dei vestra clementia, & sedulè conuocauit, & cui pro Dei ministerio præfuit, Apostolicam in omnibus regulam, & probabilium Patrum sequuta fuerit. Et quia definitionem rectæ fidei plenissimè prædicauerit, quam & Apostolica sedes beati Petri Apostoli (cuius licet impares ministerio fungimur) veneranter suscipit, idcirco & nos, & per nostrum officium hæc veneranda sedes Apostolica cõcorditer, ac vnanimiter his, quæ definita sunt ab ea, consentit, & beati Petri autoritate confirmat, sicut supra solidatam Petram, qui Christus est, ab ipso Domino adeptus firmitatē. Propterea sicut suscepimus, atq; firmiter prædicamus sancta quinque vniuersalia Concilia, Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum primum, Chalcedonense, & Constantinopolitanum, & quæ omnes Christi ecclesia approbat, & sequitur: ita & quod nuper in regia vrbe pio vestræ serenitatis adnifu celebratum est sanctum sextum Concilium, vt eorum pedisequi interpretes, pari veneratione, atq; censura suscipimus, & hoc cum eis dignè connumerari, tanquam vna, & æquali Dei gratia congregatum, decernimus: & qui in eo fideliter conuenerunt Christi ecclesiæ sacerdotes, inter sanctos ecclesiæ Patres, atq; doctores adscribendos æquè censemus. Nam & istis, sicut & illis, idē Dei Spiritus salutē animarum operatus est: & huius immarcescibilis fructus Imperiali pietati vestræ à Domino reputabitur, cuius & per secula prædicando labore perfectum est.

Deinde

Deinde anathematizat omnes hærefes, & earum authores, quos supra nominauimus.

CANONES SEXTAE SYNODI IN Trullo celebratæ ex Græcis exemplaribus desumpti, interprete Gentiano Herueto Aurelianens.

Author.

In volumine Conciliorum excusso Colonia feruntur noui Conones adscripti sextæ synodo, cum tamē sciamus sextā synodū, quādo primo sub Constantino cōgregata est, nullos edidisse Canones: sed post sub Iustiano conuentis. 227. Patres in Trullo regie palatii Constantinopoli Canones ediderūt sequētes. 102. Hoc ita tradit Patres, qui ad. 7. synodū cōuenerunt in Nicaa sub Constantino filio Leonis, & Irene eius matre in actione quinta, & explicatius in actione sexta, Tomo primo. in utroq; loco citat Canonē octogesimalū secundū. Horū etiā Canonū meminit Nicolaus primus in epistola ad Michaelē Imperatorē. Itē & Anastasius Abbas Apostolica sedis Bibliothecarius in præfatione octauæ synodi, dicens. Cum sextæ synodus nullā protulerit, præter fidē, regulā, sed quas etus asseuerat regulas, longē post sextā synodū ab ipsis constat esse penes se, priuatimq; depromptas, &c.

Item Patres, qui ex Oriente, & Occidente cōuenerunt ad synodum Florentinā, in sessione quinta citat hos. 102. Canones sextæ synodi in Trullo.

Item Gratianus in decreto citat aliquot Canones istorū (vt in propriis locis indicabim⁹) et ascribit illos sextæ synodo. Propter hæc, et alia, visum est nouē Canones prædictos, vt notios, & adulteros reuocare, & istos. 102. ex Græco Nomocanone vetustissimo nōdum excusso, hoc loco subiicere.

Præmittitur loco præfationis allocutoria oratio Patrū qui in Trullo cōuenerūt ad Imperatorē Iustinianū, in qua ostenditur, quod cū duæ vniuersales synodi, quinta scilicet, quæ fuit regnāte Magno Iustiano, & sexta, quæ fuit regnāte Constantino Pogonato, non fecerint Canones ad ecclesiariū constitutionē, sicut reliquæ quatuor sanctæ vniuersales synodi fecerunt, hæc facta est ad supplementum duarū. Propterea enim nec sexta propriē numeratur, sed nouē, id est, Quinī sextæ. Nam quod quinta, & sexta synodo decrat, repleuit. Est autem etiam vniuersalis.

Canon primus.

IN primo Canone proponitur fides tenenda, vt per Apostolos, & sacra Concilia tradita est: & explicatur ratio sex synodorum vniuersalium, sicut in multis alijs Concilijs explicata est. Sub anathemate etiam decernitur tenenda vniuersa, quæ in eis sunt à patribus definita.

Canon

Can. 2. Vt an synodorum generalium, quarūdamq; provincialium, Apostolorum, & aliorum Patrum Canones stabiles maneant, definitur.

Hoc quoq; huic sanctæ synodo pulcherrimè, & honestissimè placuit, vt ab hoc nunc tēpore deinceps ad animarum medelam, & perturbationum curationem firmi, stabilesq; maneant, qui à sanctis Patribus, qui nos præcesserunt, suscepti, ac cōfirmati sunt, atq; à Deo nobis etiā traditi sunt, sanctorū Apostolorū nomine. 85. Canones. Quoniā autem in his nobis Canonibus præceptū est, vt eorundem sanctorum Apostolorum per Clementē constitutiones suscipere-mus, quibus iam olim ab iis, qui à fide aliena sentiunt, adulterina quædam & à pietate aliena introducta sunt, quæ diuinorum nobis decretorū elegantem, & venustam speciem obscurarunt: has constitutiones ad Christianismi gregis ædificationem, ac securitatem vtiliter reiecimus, hæreticæ falsitatis foetus nequaquā immiscentes, & germanè, ac integrè Apostolorū doctrinā inferentes. Obfirmamus etiam reliquos omnes Canones, qui à sanctis, & beatis nostris Patribus expositi sunt, id est, à trecētis decem & octo diuis Patribus, qui Nicææ conuenerunt: ab iisq; qui Ancyra: etiam ab iis, qui Neocæsareæ: similiter & qui Gangris: præterea & ab iis, qui Antiochiæ Syria: ab iis etiā, qui Laodiceæ Phrygiæ. Præterea autem & à. 150. Patribus, qui in hac Dei cultrice, & regia ciuitate conuenerunt: & ducentis, qui in Ephesiorum metropoli prius coacti sunt, &. 630. sanctis Patrib⁹, qui Chalcedone: similiter & ab iis, qui Sardica, & qui Carthagine, & qui rursus in hac regia vrbe conuenerunt sub Nectario, qui regie huic ciuitati præfidebat, & Theophilo, qui fuit Alexandriae archiepiscopus. Quinetiam Canones Dionysij archiepiscopi Alexandrinorū Megalopolis. Et Petri Alexandriae archiepiscopi, & martyris Gregorij Neocæsareæ episcopi, qui θαυματουργός, id est, mirabiliū operū effector dictus est Athanasij Alexandrini archiepiscopi, Basilij archiep̄i Cæsareæ Cappadociæ, Gregorij ep̄i Nylæ, Gregorij Theologi, Amphilocho Iconij, Timothei archiep̄i Alexandrini, Cyrilli eiusdē Alexandriae archiep̄i. Et Gennadij Patriarchæ huius regie ciuitatis. Præterea verò & à Cypriano Aphrorum regionis archiep̄o, & martyre, & synodo, quæ sub ipso fuit Nica syno-emissum

Quo hic Cypriani recipiat expli cat. 95. ca. in frā. & 19.

emissum Canonem, qui in prædictorum præfulum locis, & solùm, secundum traditam eis consuetudinem seruatus est. Et nulli licere prius declaratos Canones adulterare, vel abolere, vel alios præter prius hic propositos Canones admittere, à quibusdam falsa adiecta inscriptione compositos, qui veritatem cauponari conati sunt. Si quis autem, quòd prædictorum Canonum aliquem innouare, vel subuertere conetur, conuictus fuerit, reus erit secundùm eum Canonem, vt ipse pronunciat Canon, poenā luens, & per ipsum, in eo, in quo offendit, medelam suscipiens.

Canon. 3. Qualiter puniendi clerici, qui præter canonicas sanctiones vxores duxerint.

Rex noster alloquutus est, vt ministros ecclesiæ puros, & Neo ministerio dignos exhiberet synodus. At cum hi, qui sunt Romanæ ecclesiæ canonis summum ius seruare proposuerint, huius autem ciuitatis sedes benignitatem, nos verò vnum è duobus cõponentes (vt nec ex lenitate, dissolutionem, nec ex rigore austeritatem) sancimus, vt qui ad secundas transferint nuptias, nec à peccato, qui mancipati sunt, respiscere voluerint, depositioni canonicæ subiacerent. Qui vero ad hanc secundarum nuptiarum affectionem transferunt quidem, sed ante nostram cognitionem procul peregrinam, spuriamq; coniunctionem abiecerunt, vel quorũ vxores secundæ obiẽre, vel ipsi ad conuersionem prouidẽtes, in animum sobrietatem reuocarũt, & subito eorum omnium, quæ prius contra leges erant, obliti sunt, siue presbyteri, siue diaconi sint, visum est eos cessare debere ab omni sacro munere, & actione, in certum tempus damnatos: dummodo honores quidẽ suæ sedis, & statum retineant contẽti primo accubitu, lachrymis à Domino efflagitantes, vt sibi remittat illud ignorantie peccatum: ineptum enim est, vt aliis bene precetur, qui necesse habet sua curare vulnera. Ceterum, qui vni quidẽ coniuncti sunt vxori, sed quæ vidua esset cum ascita fuit: similiter & qui postquã fuẽre electi nuptiis illegitimis adhæsere, hoc est presbyteri, diaconi, & hypodiaconi, ad breue aliquod tempus dånati, semoti q; à sacra administratione, rursus ad eisdem restituuntur gradus, dummodo ad maiorem non procedant gradum, latenter illegiti-

mo contubernio soluto. Et hæc quidẽ solùm in sacerdotibus disposuimus, definiens ab hoc tempore, & restituentes Canonem illum, qui prohibet, vt qui ad secundas nuptias transferit post baptismum, vel pellicem habuerit, nõ possit episcopus, aut presbyter creari, vel diaconus, aut omnino ordinis fieri. Similiter & qui viduam assumpserit, vel repudiatam, vel amicam, vel ancillam, vel meretricem, esse nõ potest episcopus, vel presbyter, vel diaconus, vel omnino ordinis sacri.

Canon. 4. Clericus vitians monacham deponatur.

Si quis episcopus, vel presbyter, vel diaconus, vel subdiaconus, vel lector, vel cantor, vel ostiarius cum muliere Deo dicata coierit, deponatur, vt qui Christi sponsam violauerit. Si autem laicus, segregetur.

In. 5. Canon. statuitur, ne quis ex clero habeat secum mulierem extraneam. Canon repetitus in multis concilijs.

Canon. 6. Soli cantores, & lectores possunt vxorem ducere.

Quoniam in Apostolicis Canonibus dictum est, eorum, qui non ducta vxore in clerum promouentur, solos lectores, & cantores vxorem posse ducere. Et nos hoc seruantes decernimus, vt deinceps nulli penitus hypodiacono, vel diacono, vel presbytero post sui ordinationẽ coniugium cõtrahere liceat. Si autem hoc facere ausus fuerit, deponatur. Si quis autem eorum, qui in clerum accedunt, velit lege matrimonij mulieri coniungi, antequam hypodiaconus, vel diaconus, vel presbyter ordinetur, hoc faciat.

Canon. 7. Diaconi non sedcant loco honoratiori, quàm presbyteri.

Quoniam in nonnullis ecclesijs diaconos officia ecclesiastica habere cognouimus, & ex hoc nonnullos eorum arrogantia, & licentia fretos ante presbyteros sedere, statuimus, vt diaconus etiam si in dignitate, id est, in quouis officio ecclesiastico, ante presbyterum non sedeat, præterquã si propriij Patriarchæ, vel metropolitani vicem gerens, adsit in alia ciuitate super aliquo capite. Tunc enim, vt locum illius implens honorabitur. Si quis autem tyrannica adductus audacia tale quid efficere ausus fuerit, is ex proprio gradu deiectus, sit omnium vltimus eius ordinis, in cuius est catalogo in sua ecclesia.

Hic canon erat renouandus, quoniam videmus diaconos in dignitate

constitutos ante presbyteros sedere. Puto exemplum ab ecclesia Romana sumentes, in qua ante episcopos etiam sedent diaconi, cardinales.

Ca. Apostoli c. 36. **I**N canone octauo statuit, vt quotannis synodi prouinciales fiant, estq; **Ca. 5. Nic. & Chalcedo. 19.** Addit tamē, vt saltem semel in anno fiat synodus. **Can. 9.**

Ca. Apof. 54. Et. 44. d. c. **N**ulli liceat clerico cauponariam habere tabernā. **Can. 10.** Apostolicus in cauponā ingredi clericū nō permittit. **Nulli.** **Author.** *Hic habere, pro eo, quod est exercere, accipe.*

Ca. Ni. Cōc. 18. Apo. 44. **E**piscopus, presbyter, aut diaconus, qui vsuras, vel centesimas accipit, vel cesset, vel deponatur. **Canon. 11.** *Nulli fidelium licet iudaorum azyma comedere.*

28. q. 1. Null. **N**emo eorum, qui in sacro ordine censentur, aut laicus, Iudæorū azyma comedat, vel villam cum eis familiaritatem ineat, vel in morbis accerfat, vel medicinas ab eis suscipiat, vel vna cum eis in balneis lauetur. Si quis contrafecerit, si sit clericus deponatur: si laicus, excommunicetur.

Nemo putet, quod i hi: Patres prohibuerint azymum panem comedere: sed per azyma, more iudaico, festa celebrare.

Canon. 12. *Post ordinationem suam episcopi à propriis vxoribus secedant.*

IVbet omnino antistites, postquā sunt ordinati, à propriis vxoribus secedere. Ne autē contra quintum Apostolicum Canonem facere videantur, qui episcopis cum vxoribus suis habitare permittit, inferunt, q̄ non diuinis Apostolis aduersantes hæc decernunt, sed statum ecclesiasticum in pulchriorem ordinem prouehi volentes: quoniā Apostoli, cum fides inciperet, ad fidelium imbecillitatem se magis demittebant, cum autem Euangelij prædicatio sit magis ampliata, oportet & Pontifices ad perfectam continentiam vitam suam dirigere: ne status ecclesiasticus vllō probro afficiatur.

Canon. 13. *Subdiaconi, & supra vicis suæ tempore ab vxoribus separentur.*

D. 31. Qm̄ in 15 mos seruatuse est in Oriente, vt ex cōingio licite assumatur ad clericum. **H**Oc canone Patres decernūt. Primō eos, qui, vt ordinentur hypodiaconi, diaconi, aut presbyteri digni sunt, à prioribus suis legitimis vxoribus nō separari. Adijciunt autem eos non cum suis coniugibus coniunctionem indiscriminatam habituros, sed ab eis abstenturos vicis suæ tempore, eo scilicet tempore, quo sacrificant, sicut definit Carthaginē. synodus secunda. **Can. 2.**

Secundō

Secundō decernit, deponēdos eos. qui audeāt post ordinationē, diaconos, & sacerdotes cū priorib⁹ suis legitimis vxoribus cōsuetudine priuare: & ipsos, qui ordinantur suas vxores pietatis pretextu expellentes excommunicādos statuit.

Tertiō dicunt Patres, se id facere cognoscentes Romanæ ecclesiæ pro Canone traditum esse: vt diaconi, vel presbyteri in sua ordinatione profiteantur, se non amplius suis vxoribus coniungendos.

Canon. 12. *prohibuit episcopos cū propriis vxoribus post ordinationē habitare: hic autē Canon. de diaconis, & sacerdotib⁹ subdistinguit, veluti corrigēs, quod ea de re fit in ecclesia Romana: sed tu Lector intellige, si iusto prohibeantur in Oriente sacris initiati, cū propriis vxorib⁹ manere vicis suæ tempore: vbi sacerdotes, & reliqui non profinitis vicissim hebdomadib⁹, sed perpetuo sacrificant, vt fit in Occidente, nōne aqua erit ea constitutio? De hac constitutione latius Innocen. in epistola tertia ad Exuperium Tholo. episcopum. **Canon. primo.** habes supra, p. 160.*

*Ab hac constitutione excipit sacerdotes, qui sunt in ecclesiis Barbaricis, **Canon. 30.** huius sexta synodi.*

CA. 14. & 15. phibet, ne diacon⁹ ante. 25. annū creetur, nec chypodiacon⁹ ante. 20. nec psbyter ante. 30. nec diaconifusa ante. 40. **Ca. 16.** *De quibus diaconibus loquatur liber Act. Aposto.*

QVoniā Actorū liber septē diacones ab Ap̄s constitutos esse tradit, & Neocæsariē. synodus in canonibus suis sic apertē disseruit, q̄ septē debent esse diaconi &c. Nos cū dicto Apostolico mentē Patrū adaptassemus, inuenimus eos esse loquutos nō de viris, qui ministrāt mysteriis, sed de ministerio, qd' in vsu mēsarū adhibebatur, cū liber actorū sic habeat. Cū discipulorū multitudo &c. Quod & accepimus à Ioāne Chryso. sic hæc verba interpretante. in cōmēt. sup Acta Apo. c. 6. **Ca. 17.** *Sine dimissoria ep̄i clerici à propriis eccl'is nō recedāt* Statuim⁹, vt nullus oīno clericus p̄sitis sine pprii ep̄i scriptura dimissoria in alienę eccl'ie catalogum referri. Qui secus fecerit, deponatur.

Canon. 18. *Cesante causa recessus, clericus ad propriam redeat ecclesiam.*

CLericus, qui propter Barbaricā incursionem, vel aliquo alio modo reliquit suam ecclesiam, cesante hac circumstantia propter quam secessit, redeat statim ad ecclesiam.

Canon. 19. *Episcopi diebus orbis præcipuē Dñcis docere populum debent.*

CC 2 Quòd

Author.

D. 77. c. sub diaconus.

Ca. 14. Neocæsaria. synodi corrigi per præsentē Ca.

Excipe Constantino. & Carthaginē. ecclesiam.

*Docere popu-
lū solis ep̄is
ex officio da-
tum.*

*De scriptura
suborta con-
trouersia per
patrum inter-
pretationem
diluenda.*

*1. q. 1. Nullus
ep̄s, aut.*

*D. 28. Pres-
byterum.*

Quod oportet eos, qui presunt ecclesiis in oībus quidē dieb⁹, sed precipuē Dominicis omnē clerū, & popu- lum docere pietatis, ac recte religiōis eloquia, ex diuina scri- ptura colligētes intelligētias, & iudicia veritatis, & nō trans- grediētes iam positos terminos, vel diuinorū Patrū traditio- nem. Sed & si ad scripturā pertinēs cōtrouersia aliqua exci- tata fuerit, ne eam aliter interpretētur, quā quō ecclesiē lu- minaria, & doctores suis scriptis exposuerunt: & maiorē ex- tis laudē assequātur, quā si quæ à se dicūtur, cōponant: ne- dum quādoq; ad id hæsitāt, ab eo, qd⁹ cōuenit excidāt. Per- p̄dicatorū enim Patrū doctrinā, populi ad eorum, quæ sunt bona, & expetēda, & inutilia, ac reiicienda cognitionem ve- niētes, vitā in melius cōponūt: nec ignorātiæ vitij cōiuncun- tur, sed doctrinæ mētē adhibētes, seipsos ad id (ne mali quid- eis accidat) excitāt, & imminentiū suppliciorū metu sibi sa- lutem procurant. *Ca. 20. Ne in alia ciuitate episcopus doceat.*

Non licet episcopo in aliena ciuitate publicē docere. Si hoc facere deprehensus fuerit, cesset ab episcopatu: presbyteri autem munere fungatur. *Ca. 21.*

Clerici propter canonicū crimen depositi, si resipiscant, crecipiantur ab ecclesia. *Ca. 22.*

Obecunia, p̄motos, siue ep̄os siue clericos deponi iube- mus. *Can. 23. Pro Eucharistia administratione nihil exigēdū est.*

Nullus episcopus, siue presbyter, siue diaconus purissi- mam præbens communionem ab eo, qui communicat eius participationis gratia, obolos, vel quāuis aliam speciem exigat. Non est enim venalis gratia, nec pecuniam Spiritus sanctificationem impartimur: sed ea iis, qui digni sunt absq; vlla fraude est cōmunicanda. Qui secus fecerit, deponatur. *Can. 24. est. 25. canon Concilij Laodiceñ. & 11. Can. Conci- lij Carthagineñ. tertij, ne clerici, aut monachi interfint lu- dis theatricis. Can. 25. est Can. 17. synodi Chalcedoneñ.*

Can. 26. Ignorantia non impedit, quin ab illicitis nuptiis. presbyter abstinere teneatur.

Presbyter, qui per ignorantiam illicitis nuptiis est impli- catus, sit quidem cathedræ particeps: à reliquis autem operationibus abstineat. Ei enim qui talis est, satis est, si ve- nia detur. Nec ergo publicē, nec priuatim b̄ndicat, nec Chri- sti cor-

sti corpus alijs distribuatur, nec aliquod aliud ministeriū ob- eat: sed prima sede contentus, Domino desseat: vt illi ex igno- rantia peccatum condonetur. Manifestum est, quod nefariū coniugium dissoluetur. *Canon. 27.*

Clericus vestem sibi conuenientem induat tam in vrbe, quā in via.

Can. 28. Vna non distribuatur simul cum Eucharistia.

Quoniam in diuersis ecclesijs intelleximus vnam ad alta re allatam ministros cum incruento illo oblationis fa- crificio coniunctam, ex quadam, quæ inualuit cōsuetudine, vtraq; simul populo distribuere: decernimus, vt nullus sacer- dos hoc amplius faciat, sed ad viuificationem, & peccatorum remissionem solam oblationem populo impertiat. Sacerdo- tes verò has vuas allatas priuatim benedicentes, non secus ac primitias quasdam distribuunt pœnitentibus ad laudē dato ris fructuum, per quas nostra corpora diuina dispositione augentur, & nutriuntur. Si quis secus fecerit, deponatur. *De conse. d. 2. Didicimus.*

Can. 29. Nec feria quinta in cœna Domini soluatur ieiunium, nec, non ieiuni, communicent.

Hoc Canone abrogatur synodi Carthagineñ. tertix de- cretum, vt quinta feria in qua cœna Domini peragitur fideles cœnati communicent. Et renouatur Canon. 50. syno- di Laodiceñ. Ne ea die soluatur ieiunium. *29. Ca. Car- thagineñ. 3.*

Canon. 30. Sacerdotes Barbarici cum ordinantur, vxor- res relinquere possunt.

Dispensat hic Canon cum sacerdotibus, qui sunt in Bar- baricis ecclesijs, vt mutua consuetudine suarum vxorū abstineant. Sic tamen, vt cum illis non amplius cohabitare contingat. Hoc autem indulgetur propter externos, ac non satis firmos, sed agrestes mores.

Can. 31. Sinē episcopi licentia clerici intra domos non baptizent.

Clericos, qui in oratorijs, quæ sunt intra domos mini- strant, vel baptizant, hoc illius loci episcopi sententia fa- cere decernimus. Qui hoc sic non seruauerit, deponatur. *De cōse. d. 1. c. clericos. Infra. Ca. 59*

Can. 32. Vt in sacrificio vinum aqua mistum offeratur.

Quoniam nouimus in Armeniorū regione vinum tantū in sacra mensa offerri, aquā illi nō miscētes, qui incruen- tū sacrificium peragūt, prætexentes ecclesiæ doctorē Ioannē Chryso- *CC 3 Chrysof.*

Armenii male intellexerunt verba Chrysoft.
Chrysofto. in interpretatione Matthæi hoc asserentem. Vt iam nunc ab ignorantia liberentur, illius patris mentē orthodoxè aperimus. Cum enim antiquam Hydromastarum heresim, qui pro vino solam aquā in sacrificio vti sunt, subuerteret, illam orationem composuit, in qua aquæ in sacrificio Mistræ adiunctionem amouere illi existimant, cum tamē nō doceat sanctus per solum vinum oblationem fieri: quandoquidem & suæ ecclesiæ, vbi est illi pastoralis administratio tradita, aquam vino miscendam tradit, quando incrementum peragi sacrificium oportet, ex precioso, & honorando nostri Redemptoris sanguine, & aqua contemperatiōe attendens, quæ in totius mundi viuificationem effusa est & peccatorū redemptionem. Et in omni etiam ecclesia vbi spiritualia luminaria refulserunt, hic ordo diuinitus traditus seruatur.

Decōse. d. 1. Iacobus.

Nam & Iacobus Domini nostri Iesū Christi, secundum carnem, frater, & Basilius Cæsariē. archiepiscopus, cuius gloria omnem terrarum orbem peruasit, mystico nobis inscripto tradito sacrificio, ita peragendū in sacro ministerio ex aqua, & vino sacrum poculum ediderunt. Et qui Carthagine conuenerunt sancti Patres ita apertè tradiderunt. Si quis ergo episcopus, vel presbyter non secundum traditum ab Apostolis ordinem facit, deponatur, vt imperfectè, ac simpliciter mysterium enuncians, & quæ tradita sunt innouans.

Author.

Annōt. quōd à presenti Canone duæ hereses subvertūtur Hydromastarum, & Armeniorum: isti in solo vino, illi in sola aqua sacrificium peragebant. Secundō apparet ex presenti canone ritum sacri mysterii à Iacobo fratre Domini, qui fuit primus Hierosolymorum episcopus, fuisse traditum: quæ quidem traditio apud nos non inuenitur, nec recognoscitur, vt quæ exoleuerit. Tertio apparet, à sancto Basilio, & sancto Ioanne Chrysostomo traditos nobis mysterii ritus, quos nunc obseruant Græci.

Can. 33. Non attendatur genus, sed mores ad manus impositionem.

Apud eos lege sancitū erat, vt extrinsecus res constitui. Decernimus, vt deinceps non liceat ad eius cui sola sacerdotis fierent.

QVoniā cognouimus in Armeniorū regione eos solos ad clericum admitti, qui sunt ex genere sacerdotali: imō & nōnullos eorū non attonfos cantores, & diuinæ legis lectorum res constitui. Decernimus, vt deinceps non liceat ad eius cui manus imponitur, genus respicere: sed examinātes an digni sint, expositis in sacris Canonibus decretis, eos in cleri catalogū referri, & ecclesiasticè promoueri, siue sint ex maioribus suis

suis sacerdotibus, siue non. Item vt nulli eorum liceat populo in suggesto diuinas scripturas explicare nisi is sacerdotali tonsura vsus fuerit, & benedictionem à suo pastore canonicè susceperit. Si quis fecus fecerit deponatur.

Canon. 34. est ca. 18. synodi Chalcedo. de cōiurationibus.

Can. 35. Spolia episcopi defuncti indimnuta seruentur.

NVlli omnium metropolitaram liceat mortuo episcopo, qui eius throno subest, res eius, vel ipsius ecclesiæ fibi vēdicare: sed sint sub custodia cleri ecclesiæ, cui defunctus præsuit, vsq; ad alterius episcopi promotionē: præterq̄ si in eadem ecclesia non relictī sint clerici: tunc enim metropolitanus ea non diminuta seruabit, ordinādo episcopo omnia reddens.

Can. 36. Sedes constantinopolitana æquatur Romana, dummodo sit secunda.

Renouantes, quæ à sanctis patribus. 150. qui in hac regia vrbe conuenerunt, & à 630. qui Chalcedone conuenerunt, constituta sunt, decernimus, vt thronus Constantino. po. æqualia priuilegia cum antiquæ Romæ throno obtineat, & in ecclesiasticis negociis, vt illa emineat, secūsus post illam existens. Post quem Alexandrinorum metropolis numeratur thronus. Deinde Antiochiæ, & post eum Hierosolymitanæ ciuitatis.

Can. 37. Episcopi si episcopali vrbe priuentur, sua tamen priuilegia non amittunt.

Episcopo, qui propter Barbaricam incurSIONEM ad suam Ecclesiam venire non potuit, suus honor deferatur, vt in canone. 18. Antioche. synodi decretum est.

Can. 38. Nona ciuitas nouam habeat dignitatem episcopalem, vel metropolitanam.

Canonem, qui à Patribus factus est, nos quoq; obseruamus. Qui sic edicit. Siqua ciuitas à regia potestate innouata est, vel innouabitur, ciuilem, ac publicam formam, ecclesiasticarū quoq; rerum ordo consequatur.

Hic Ca. confirmat canonem octauum Ephe. synodi, quo concessum est Cypri ecclesiam esse principalem, & primam. Et prohibitū est Antiochenum episcopū facere in eadē ordinationes.

Can. 40. De etate ingredientium monasteria.
Magnus Basilius in. 18. suo canone eas, quæ post sedecim

annos se virginitatē suscipere profitentur, admittit: vt quæ bonum à malo possint secernere. Præfens autē Canon eum, qui decem annos natus est, si monachus esse elegerit, non reiicit: sed eum ad vitam monasticam non aliter recipiendum decernit, quàm si ab episcopo probatus, examinatusq; fuerit: vt sua prudentia admittatur, vel repellatur, vel prorogetur tempus. Adicit autem se hoc statuere, quoniam ecclesia, Dei gratia ad anteriora procedat, & ad diuinorum mandatorum obseruationem firmitior, & validior euadat.

Can. 41. Quomodo probandi, qui profitentur monachatum.

EOS, qui in vrbibus, vel villis volunt secedere, ac sibi separatim attendere, prius quidem in monasterium ingredi oportet, & anchoritiã (hoc est) ab aliis separatã, ac semotã viuendi rationē exercere, & spacio triennij ei, qui in mansione præest in Dei timore parere, & obedientiam in omnibus (vt æquum est) implere. Et ita huius vitæ eligendæ institutum proficētes, & quòd eam ex toto corde sua spõte amplectuntur, ab eius loci præfule examinati approbentur. Deinde sic alio anno extra clausuram fortiter se gerere debent, vt scopus eorum magis manifestetur: tunc enim plenè, ac perfectè significabunt, quòd non inanem gloriã captantes, sed propter ipsum pulchrũ, & honestũ, hoc silentiũ prosequantur. Post tanti autē temporis complementũ, si in eodem eligendæ vitæ instituto permaneant, includi ipsos, & eis non amplius licere, quã voluerint, ex tali mansione egredi: præterq; si propter cõmunem vtilitatē, vel aliam necessitatē ad mortem vrgentem ad id trahantur, & ita cum benedictione eius loci episcopi. Qui autem exceptis his casib; exierint: primo quidem, vel inuitos ipsos dicta clusura coerceri. Deinde ieiunijs, & alijs afflictionibus ipsos curare: scientes quoniam nemo, qui manum suam aratro immisit, & retro conuersus est, aptus est regno cælorum.

Can. 42. Eremitæ habitum caterorum monachorum sumant.

DE eremitis, qui quidē nigris vestibus induti, & capite comati vrbes obeunt, & cum viris, ac mulieribus versantur, & propriæ professioni faciūt iniuriam, statuimus tonsuris comis reliquorũ monachorũ amictũ suscipere, & in monasterio constitui. Quòd si hoc non elegerint, eos omnino

ex

ex vrbibus expelli, & solitudines (quæ eremi dicuntur,) habitare, ex quibus sibi etiam denominationes contraxere.

Can. 43. Propter nullum crimen arcendus aliquis à monachatu.

Liceat omni Christiano vitam exercitricem eligere, & rerum ad vitam pertinentium deposita tempestate monasterium ingredi, atq; instar monachi tonderi, in quocunq; crimine deprehensus fuerit. Saluator enim noster Deus inquit: Eum, qui ad me venit, nõ eiiciam foras. Nam sicut columna id, quod in ea describitur, exprimit: ita & monachi-
ca professio, monachi pœnitentiam describit. Ei ergo, qui ad illud germanè, ac syncerè accedit, acquiescimus, ac fauemus, nec vlli ei mores impedimentum afferent, quominus proprium votum adimpleat.

Ut est verisimile prohibebantur quidam, qui tonderi volebãt, vel propter suam vitæ turpitudinē, sordesq;, vel propter aliquod delictum. Præfens canon dicit, quòd nullum peccatũ prohibet Christianum vitæ exercitricem eligere, & per pœnitentiam Deũ placare, cum nullum sit peccatum quod Dei clementiã superet. Aliæ tũ sunt causæ, quæ tõderi prohibeãt.

Can. 44. Monachus fornicator iure communi puniitur.

MONACHUS fornicator, vel qui ad matrimoniij communionem, vitæq; societatem vxorem duxerit, fornicatorum pœnis subiiciatur.

Can. 45. Futura monastrie non induantur sumptuosius vestibus eo die, quo ingressura sunt monasterium.

QUONIAM intelleximus, in nonnullis mulierũ monasterijs, mulieres, quæ sacro illo amictu dignæ habentur, prius fericis, & omnis generis vestibus, p̄terea autē, & mundis auro, & gemmis varietatis, ab iis, qui illas ducunt exornari, & sic ad altare accedentes exui tanto materiæ apparatu: & statim in illis fieri habitus benedictionem, illasq; nigro amictu indui: statuimus ne hoc deinceps fiat. Neq; em̄ fas est, vt quæ iam propria voluntate omnem vitæ iucunditatē deposuit, & eam, quæ est secundum Deum, vitæ agendæ rationem amplexa est, & ita ad monasteriũ accessit, per eum, qui interit, ac fluit mundum, & quorũ iam oblita erat, memoriam reuocet, & ex eo anceps reddatur, & eius anima perturbetur instar exundantium fluctuum, hucq;, & illuc versantium, adeò vt aliquam nonnunquã lachrymam emit-

tens, cordis per corpus compunctionem ostendat: sed & si exigua aliqua lachryma exilierit, non tam propter affectionem, quam habent propter exercitatorium certamē, quam propterea quòd mūdum relinquunt, & ea à videntibus profluxisse putetur.

Can. 46. Monasteria non exeant à monasterio, nisi sub certa forma.

Quæ vitam exercitatoriam eligunt: & in monasteriis sunt cōstitutæ, ne omnino progrediātur. Si qua autē in exorabilis necessitas ad hoc trahit, cum benedictione eius, quæ præest, hoc agant. Tuncq; non solæ per se, sed cum aliquib; vetulis, & quæ in monasterio primæ sint, cum mādato eius, quæ præfecta est. Eis autem omnino extracubare non licet. Hoc idem, & de viris, qui monasticam vitam persequuntur statuimus.

Can. 47. Vir in monasterio mulierum non dormiat, nec ediuerso.

Nec mulier in virorum monasterium, neque vir in mulierum dormiat. Extra offendiculum enim, & scādalum fideles esse debent. Qui secus fecerit, segregetur.

Can. 48. Vxor episcopi reponatur in monasterio.

Lege can. 12. supra.

Vxor eius, qui ad episcopālē dignitatē promotus est, cōmuni sui viri consensu prius separata, postquā in episcopū ordinatus est, ac cōsecratus, monasteriū ingrediatur procul ab episcopi habitatione extractum, & episcopi prouidentia fruatur. Sin autem digna visa fuerit, etiam ad diaconatus dignitatem prouehetur.

Ca. 49. est ca. 24. synodi Chalcedon.

Can. 50. Alea clericis interdicitur.

Nillum omnino, siue clericū, siue laicū ab hoc deinceps tēpore alea ludere. Qui secus fecerit, excommunicatur.

Can. 51. Nemini, aut venationes spectentur.

Omnino prohibet hæc sancta, & vniuersalis synodus, eos, qui dicuntur mimos, & eorum spectacula: deinde venationum quoq; spectationes, easq; quæ fiunt in scena, saltationes perfici. Qui secus fecerit, si sit clericus, deponatur: si laicus segregetur.

Can. 52. Vt sabbato, & dominica in quadragesima consecratio tantum fiat.

In omnibus sanctæ quadragesimæ ieiunij diebus, præterq; sabbato,

sabbato, & dominica, & Annunciationis die fiat sacrum præsanctificatorum sacrificium.

Sacrificiū præsanctificatorū, est oblatio sacrificii iam peracti, & perfecti. Ieiuniorum autem dies, luctus, & compunctionis in expiationem peccatorum: & quia Deo sacrificium offerre, est festum diem agere, statuerunt patres non fieri novam consecrationem tota quadragesima, nisi sabbato, & Dominico. &c. In his enim festum agere, non lugere, nec ieiunare iussu sunt: Quod non obseruatur apud Latinos in die Parascesnes. Hæc ex Theodoro Balsamon.

Can. 53. Ordo cognationis spiritualis adseruetur.

Quoniam spiritualis cognatio corporū cōiunctione maior est, nouimus in quibusdā locis exceptores puerorū ex sancto, & salutari baptifinate, postea cū matribus illorū viduis matrimoniū cōtrahere: statuimus, ne in posterū tale aliquid fiat. Si qui verò secus fecerint, hi quidē primò ab illicito matrimonio separentur: deinde fornicatorū pœnis subiciantur.

Can. 54. Nuptia prohibita.

Decernimus, vt qui deinceps cum fratris sui filia matrimonij societatem coierit, vel pater, & filius, qui cū matre, & sorore, vel cū duabus puellis sororibus pater, & filius, vel cū duobus fratribus mater, & filia, in septennij canonem incidant, separatis ipsis publicè à nefario contubernio.

Can. 55. Ne sabbatis, aut Dominicis diebus quadragesima ieiunetur.

Quoniam intelleximus in Romanorum ciuitate in sanctis quadragesimæ diebus, in eius sabbatis ieiunare præter ecclesiasticā traditam consuetudinem: sanctæ synodo visum est, vt in Romanorū ecclesia canon incōcussè obtineat, qui dicit. Si quis clericus inuentus fuerit in sancto Dominico, vel sabbato ieiunans, præter vnum, & solum, deponatur: si laicus, segregetur.

Can. 56. Ne oua, & caseus in quadragesima comedantur.

Accepimus in Armeniorum regione, & in alijs locis in sabbatis, & Dominicis sanctæ quadragesimæ quosdam oua, & caseū comedere: visum est ergo, vt omnis Dei ecclesia, quæ est in vniuerso terrarū orbe, vnū ordinē sequens, ieiuniū perficiat: & abstineant, sicut ab omni mactabili, sic & ab ouis, & caseo, quæ quidem sunt fructus, & foetus eorū, à quibus abstinemus. Si autem hoc non seruauerit, si sint clerici: depo-

Propter hūc canonem alii qui Romani nō recipiebāt hanc synodiū tanquā vniuersalem. Ca. aposto.

deponantur: si laici, segregentur.

Canon. 57.
Ca. apost. 3. **A** Daltare mel, & lac offerre non oportet.

Canon. 58. Ne laicus sacramenta sibi ministret.

Nemo eorum, qui sunt ex ordine laicorum, diuina sibi mysteria impartiat præsentate episcopo, vel presbytero, vel diacono. Qui fecus fecerit, vna septimana segregetur.

Canon. 59. Baptismus in ecclesijs tantum celebretur.

Ca. 31. permissit de voluntate episcopi id fieri posse.
In oratorio priuato, quod domi est, nullatenus baptismus peragatur: sed qui digni habebuntur huius purissimi luminis, ad catholicas ecclesias accedant, & hoc illic munere perfruantur. Si quis contrafecerit, si clericus est, deponatur: si laicus, excommunicetur.

Canon. 60. De his, qui se simulant dæmoniacos.

Eos, qui se dæmone correptos esse simulant, & morum improbitate eorum figuram, & habitum similitate præferunt, visum est omnimodo puniri, & eiusmodi afflictionibus, & laboribus eos subijci oportere, quibus, hi, qui à dæmone verè correpti sunt, vt à dæmonis operatione liberentur, verè subijciantur.

Canon. 61. De sortilegis damnandis.

De hoc lege Chrysost. in epistola Pauli ad Eph. h. mi. xii. Et. 5. eiusdem oratione aduersus Iudæos Legi sexenni subijci, est, sexennio excommunicari.
Qui se vatibus tradiderunt, vel ijs, qui Centuriones dicuntur, aut ijs similibus, vt ab illis discant, si quid sibi reuelari velint: secundum ea, quæ prius à patribus sancita, canonici, qui est de sexennio subijciantur. Eidem poenæ subijcere oportet eos, qui vrsas, aut similes bestias ad lusum, & perniciem simpliciorum circumferunt: & eos, qui fortunam, fatum, genealogiam, aut similitum verborum turbam ad nugas deceptorias obloquuntur: eosque, qui nubes fugare dicuntur, & imprecatores, & amuletarios, & vates. In his autem perseverantes, nec mutant sententiam, nec fugientes hæc perniciofa, & ethnica instituta omnino eiiciendos ab ecclesia definitimus, sicut sacri canones dicunt. Nam quæ luci cum tenebris communio? Aut, quæ concordia Christi, & Belial?

Author. Præfens. ca. vniuersas dæmoniacas operationes auerit. Vates dicuntur palme inspectores, & qui in pelui diuinant, aut per sacrificia aliqua Satanae interrogant, se dæmoni addicentes. Centuriones dicebantur senes quidam, qui se reliquis consulere præ se ferentes, per eiusmodi execrabiles operationes

rationes simplices seducebant, & vt Pseudothei colebantur.

Vrsus trahere dicebantur, qui vrsorum altiores appellabatur: qui quidem in capite, & totius animalis corpore tincturas appendentes, & pilos tendentes, eos vna cum tincturis dabant, vt remedia, & tãquam in morbis, & fascino oculis conferri possint. Alii verò serpentes in sinu gestantes, hunc quidè dic maligno natum esse, illum verò felici snyder natum dicunt: & futuras felicitates, & infelicitates annunciant, & alia multa negotiatur. Nubium inspectores dicuntur, qui, quæ multis ignota sunt, ex nubibus significat: maxime autem si sole occidente inspiciantur. Imprecatores sunt, qui diuina quædam cantica dicunt, & nominum martyrum, & sanctissimæ Virginis meminerunt. Quæ omnia diuini patres, & ecclesiæ doctores fugienda statuant, & plusquam alii Chrysostomus.

Ca. 62. Ne festa Gentium celebrentur.

Calendas, & vota, & Brumalia, quæ vocantur, & qui in Brumalia primo die Martij mensis fit conuentum ex fidelium ciuitate omnino tolli volumus: Sed & publicas mulierum saltationes multam noxam exitiumque afferentes. Præterea, & Bruma mense eas, quæ nomine eorum, qui falso apud Græcos Dij nomina sunt, vel nomine virorum, ac mulierum fiunt saltationes, mysteria more antiquo, & à ritu Christianorum alieno, reuicimus: statuentes, vt nullus vir deinceps muliebri veste induatur, nec mulier veste viro conueniente. Sed nec Comicas, nec Tragicas, nec Satyricas personas induant, nec execrandi Bacchi nomen, vnam in torcularibus exprimentes, inuocent: nec vinum in doliis effundentes, risum moueant, ignorantia, vel vanitate ea, quæ à dæmonis impostura procedunt, exercentes. Qui fecus fecerit, si clerici sunt, deponantur: si laici, segregentur.

In mense Martio fiebat Græca vniuersalis cœtio propter teporum, & æris teporem, in qua indecora saltationes à mulieribus, virisque fiebant. Quas, & indecora alia similia patres nullo modo permittent.

Ca. 63. Martyrum historie ab infidelibus scriptæ damnantur.

Quæ à veritatis hostibus falso confictæ sunt martyrum historie, vt Dei martyres ignominia afficerent, & qui eas audituri essent, ad infidelitatem deducerent in ecclesia non publicari iubemus, sed eas igni tradi. Eos autem, qui eas admittunt, vel tanquam veris eis mentem adhibent, anathematizamus.

Greg. Nazj.

latè tractat
de hoc 7 lib.theol. cur⁹ te
stimon. vit⁹
bic synodus.

Can. 64. Prohibetur laico publicè docere.

Non oportet laicum publicè disputare, vel docere, sed ordini à Dño tradito cedere, & auribus, qui docedi gratiã acceperint aperire, & diuina ab eis doceri. Qui hæc transgressus fuerit, quadraginta diebus excommunicetur.

Can. 65. Ne rogi in Nouilunii ritu Gentili accedantur.

Qvos in nouiluniis quidã ante suas officinas, & domos accedunt rogos, supra quos etiã antiqua quadã cõsuetudine salire ineptè, ac delirare solent, deinceps cessare iubemus. Qui cõtrafecerit, si clericus sit, deponatur: si laicus segregetur.

Can. 66. A die resurrectionis per integram hebdomadam fideles ferientur.

Qualiter à se
delibus festa
celebranda.

A sancta die resurrectionis vsq; ad nouam Dñicam tota septimana ecclesijs vacare fideles iugiter oportet: psalmis, & hymnis, & spiritualibus canticis in Christo gaudentes, festumq; celebrãtes, & diuinarum scripturarum lectioni mentem adhibentes, & sanctis mysteriis iucundè, & laute fruentes. Sic ergo cum Christo exultabimus, & vnã resurgemus. Nequaquã ergo prædictis diebus equorum cursus, vel aliquod publicum fiat spectaculum.

Can. 67. Ut abstineant à sanguine, & suffocato.

Apud Latinos
iã exoleuerat
illa constitutio
Apostolorum,
vt referunt
comentarij
Græci.

Sacra scriptura nobis præcipit, vt abstineamus à sanguine, & suffocato, & fornicatione. Merito igitur dñamus eos, qui cuiuscunque animalis sanguinem arte aliqua condiunt, & sic comedunt. Qui hoc fecerit clericus, deponatur: laicus, excommunicetur.

Can. 68. Libri sacri communi, & prophano vsu non consumantur.

Nulli ex omnibus licere veteri, & noui testamenti librũ, nec sanctorum nostrorum præconum, ac doctorũ corrũpere, vel conscindere, vel librorum cauponatoribus, vel vnguentariis, vel alicui alij delendum tradere, nisi vsque, vel à tineis, vel ab aqua, vel aliquo alio modo redditus fuerit inutilis. Qui tale aliquid fecerit, vno anno excommunicetur.

Can. 69. Laicus non ingrediatur chorum excepto Cesare.

Nulli omnium, qui sit in laicorum numero liceat intrare sacrum altare ingredi. Ab eo tamen nequaquã prohibita potestate, & autoritate regia, quãdoquidem voluerit Creatori dona afferre ex antiquissima traditione.

Can.

Can. 70. Mulieres in ecclesia taceant.

Neliceat mulieribus in celebrationis tempore loqui: sed, *1. Corin. 14.* vt est vox Pauli, sileant.

Can. 71. A quibus cauere debeant iuris professores.

Eos, qui docentur legibus ciuilibus, Græcis moribus vti non oportere: & neq; in theatrũ induci, aut quæ voluta bra dicuntur celebrare, vel præter vsum communem sibi vestem induere, neq; quo tempore disciplinam aggrediuntur, vel ad finem eius perueniunt. Qui secus fecerit, segregetur.

Can. 72. Ne orthodoxus Etbnicam ducat aut contra.

Non licere virum orthodoxum cum muliere hæretica, nec, orthodoxum cũ viro hæretico copulari: sed siquid eiusmodi ab vllo ex omnibus factum apparuerit, irritas nuptias existimari, & nefarium coniugium dissolui. Si autem adhuc infideles sunt inter se legitimo matrimonio cõiuncti, deinde alter eorum conuertatur ad fidem altero in infidelitate manente, si fideli placeat cum infideli habitare, non à se inuicem separentur, iuxta Pauli sententiam.

Can. 73. Ne crucis figura in pauimento fiat.

Cum Crux viuifica illud salutare nobis ostenderit, nos omne studiũ adhibere oportet: vt ei per quam antiquo lapsu saluati sumus, eum, qui par est, honorem habeamus. Vnde & mente, & sermone, & sensu adorationem ei tribuentes, Crucis figuras, quæ à nõnullis in solo, ac pauimento sũnt omnino deleri iubemus, ne incedentium conculcatione victoriæ nobis trophæum iniuria afficiatur. Qui secus fecerit, excommunicari decernimus.

Can. 74. Ut ne agapes sũnt in ecclesia.

Non oportet in Dñicis locis, vel ecclesijs, charitates, quas vocant facere, & intus in æde comedere, & accubitus sternere. Qui hoc fecerint, cessent, vel excommunicentur.

Canon. 75. Ut cantores ecclesiastici non vsentur modulatione inordinatã.

Eos, qui in ecclesijs ad psallendum accedunt, volumus, nec inordinatis vociferationibus vti, nec naturam ad clamorem vrgere, nec aliquid eorum, quæ ecclesiæ non cõueniunt, sed cum magna attentione, & compunctione psalmodias Deo, qui est occultorum inspector offerre.

Can.

Canon. 76. Ne intra ecclesiarum ambitum mercimonia vendantur.

Non oportet intra sacros ambitus, cauponam, vel aromatum species proponere, vel alias venditiones facere: suam venerationem ecclesijs seruantes. Saluator noster nos instituit non facere domum Patris nostri, domum negotiationis. Qui secus fecerit, segregetur.

Canon. 77. Ne fideles cum mulieribus vnà lauentur.

Ca. 30. synodi Laodicen. Coniugijs prohibetur etiam vnà lauari.

Non oportet sacris initiatos, vel clericos, vel exercitatores, siue monachos lauari cum mulieribus, nec omnem Christianū laicum. Hæc est enim prima condemnatio apud gentes. Qui hoc fecerit clericus, deponatur: laicus excommunicetur.

Can. 78. Vt fideles. 5. feria apud cathecos fidem recitent.

Ca. 46. in synodo Laodi.

Quod oportet eos, qui illuminantur fidē addiscere, & quinta septimanæ feria ep̄o, vel presbyteris renunciare.

Can. 79. Partus Virginis fuit circa vllum dolorem.

Absq; vllō dolore Virginis partum esse cōfiteutes (vt qui sine semine constitutus sit) eos, qui propter ignorantiam aliquid indecens faciunt, correctioni subiicimus. Vnde quando aliqui post diem natalis Christi Dei nostri reperiuntur coquentes simulam, & se hac mutuo donantes, prætextu scilicet honoris secundinarum impollutæ Virginis matris: statuimus, vt deinceps nihil tale fiat à fidelibus. Nec enim hoc honor est Virginis (quæ suprâ mentem, & sermonem, quod comprehendere non potest, verbum peperit carne) ex communibus, & ijs, quæ in nobis fiunt, inenarrabilem eius partum metiri, ac describere. Si quis hoc fecerit clericus, deponatur: laicus, segregetur.

Can. 80. Clericus, vel laicus per tres hebdomadas absens ab ecclesia, punitur.

In cōci. Sardicen. cap. 15.

Si quis episcopus, vel eorum, qui in clero censentur, vel laicus nullam grauiorem habeat necessitatem, vel negociū difficile, vt à sua ecclesia absit frequētius, sed in ciuitate agēs, tribus diebus Dominicis vnà non conueniat, si clericus est, deponatur: si laicus, à communionē separetur.

Can. 81. In trisagio non apponendam crucem.

Quoniam nouimus in quibusdam locis in trisagio clamari

clamari post illud. Sanctus immortalis, illud, crucifixus pro nobis, miserere nobis. Nos cū antiquis patribus statuentes, anathematizamus eos, qui deinceps talem susceperint vocem in ecclesia, vel aliâs ter sancto hymno apponentes. Si transgressor fuerit sacerdos, deponatur: si laicus, excommunicetur.

Trisagium appellant Græci hymnū, in quo Deus ter sanctus nominatur, vt ibi. Sancte Deus. Sancte fortis. Sancte & immortalis. Anathematizant ergo patres illos, qui sic acclamauerint. Sancte Deus crucifixus &c. Sancte fortis crucifixus. Sancte & immortalis crucifixus &c.

Canon. 82. Vt Christus deinceps in figura humana pingatur, non Agni.

Inter venerabilium imaginum picturas Agni digito præcursoris monstratus depingitur, qui in figuram receptus est gratiæ, adumbrans nobis verum illum (per legem) agnū Christum demonstratū. Antiquas ergo illas figuras, & vmbas velut quasdam veritatis notas, adumbrationesq; ecclesiæ traditas vendicantes, gratiam eisdem præponimus, & veritatem hanc (vt legis complementum) suscipimus. Itaque hoc iam quidem re perfectum, pictorum artibus ante omnium oculos præscribatur: & picturam illius Agni Christi Dei nostri, qui tollit peccata mundi, vt humanus character valet exprimere, & in imaginibus impofterum pro veteri Agno erigendam sancimus, per quam humilitatē Dei verbi contemplamur, & velut manuducimur ad memoriā illi⁹ cōuersationis in carne, & passionis, eiusq; mortis salutaris, & redemptionis, quæ huic pro mundo facta est.

Patres voluerunt cessare typos præsentis veritatis. Hinc prohibuerunt spiritū sanctū sub columba figurari, & magos sub stella, & Christum sub veteri agno, sed humana forma.

Can. 83. Mortuis non danda Eucharistia.

Nemo cadaueribus mortuorum eucharistiam impartiat: scriptū est: Accipite, & comedite. Cadauera nec accipere valent, nec comedere.

Canon. 84. est. ca. 6. cōcilij Carthagi. 5. De baptizadis infantibus quando non est certum eos baptizatos.

Can. 85. Quomodo libertas donata seruis, valeat.

Serui à proprijs dominis libertate donati coram tribustestibus

Petrus Fallo
inuator hu
ius heresis
quod Trini-
tas sit crucifi-
xa i. 5. syno.
gnali dāna.
Auctor.

Hoc idē præ-
cipit. c. 12. cō-
ci. Antisiodo-
ren. supra.

stibus (vt hoc honore fruantur) sancimus.

Can. 86. Contra alcutes scorta.

QVi scorta in perniciem animarum congregant, & alū, si clerici fuerint, deponantur: si laici, segregentur.

Can. 87. Vir, qui relicta vxore, aliam ducit, adulter est.

QVæ virum reliquit adultera, si ad alium se contulit (secūdum sacratum Basiliū, qui optimè hoc ex propheta Ieremia colligit &c. & qui reliquerit legitimam vxorem, & aliam duxerit, iuxta Domini sententiā, adulter est. Sancitum est, vt hi tales per annum lugeant, per biennium sint audientes, per triennium subiaceant: & tandē sexto anno congregentur cum fidelibus, & ita demū mensa Domini digni habeantur, si cum lachrymis poenituerint.

Can. 88. Ne quis iumentum in templum inducat.

Nemo in sacra templa iumentum inducat, præterquā si quis iter faciens maxima opprimatur necessitate, & carens domuncula, aut diuersorio ad huiusmodi templum diuertit. Si enim iumentum non introduceret, fortè illud periret: & ipse ob iumentum iacturam, inops consilij, ad celeriter viam capeffendam mortis periculo obiiceretur. Sabbatū enim propter hominē esse factum docemur. Quare præ omnibus estimanda est hominis salus, & cōmoditas. Qui secus fecerit clericus, deponatur: laicus, segregetur.

Can. 89. Dies passionis Domini nostri ieiunio celebratur vsq; ad mediam noctem.

QVi dies salutaris passionis in ieiunio, & oratione, & cōpūctione cordis peragunt, oportet circa horam medię noctis magni sabbati ieiunos esse, cūm Euangelistę Mattheus, & Lucas, ille per dictionem, vesperè autē sabbati, hic verò p̄ profundū diluculū, tarditatē noctis nobis p̄scribant.

Can. 90. Ne Dominicis diebus genua flectamus.

NE Dominicis diebus genua flectamus, à diuinis patribus nostris canonicè accepimus. Quare post vespertinum ingressum sacerdotū in sabbato ad altare (vt more obseruatum est) nemo genua flectit, vsq; ad sequentē vesperam post Dñicam: in qua post accessum ad candelabrum, rursus genua flectentes, si preces Dño offerimus, si celebramus resurrectionem Domini nostri Iesu Christi.

Canon.

Canon. 91. Contra feminas, quæ abortus procurant.

QVæ pharmaca procurāt abortus faciētia, & quę venena suscipiūt partus perimētia, pœna occisoris accusentur.

Canon. 92. Puniantur raptores, & conscii.

RAptores fœminarum sub nomine consortij siue patratores ipsi, sanciuūt synodus sancta, vt clerici, deponantur: laici, anathematizentur.

Canon. 93. Ne quis ad secunda vota transeat, nisi certus de morte coniugis.

MVlier, quæ viro secedente, & incomperito quo terrarū magat, anteq̄ de morte certa sit, alteri si nupserit, mechatur. Similiter, & militum vxores, quæ nubunt, ignorantes virorum fata, eidem subiacent rationi: vt quæ non expectant redditum viri peregrinantis. Quanquam in hac re, est quodammodo venia digna: quia plerunq; mors præsumitur.

Canon. 94. Ne quis ethnicè iuret.

IUrantes iuramenta Ethnica, nos huiusmodi homines excommunicandos decernimus.

Canon. 95. Qualiter suscipiendū hereticū.

Venientes ad ecclesiam hæreticos suscipimus secundum *Ca. 19. Cōci. Nica. & ca-* morem, & ordinē traditum. Arrianos quidem & Mace- *7. & 8. Lao-* donianos, & Nouatianos (qui se puros, sinistrosq; vocāt) & *di. & ca. 7.* Tetradistas, & Apollinariistas suscipimus, si libellos afferant, *synod. 2. Iux* & execrentur quamlibet hæresim. De Paulianistis autem cō *ta editionem* stitutio ab ecclesia catholica facta est, vt omnino rebaptizen *Græcam qm* tur. Eunomianos verò, qui vna submersione baptizantur, *deest in Lai-* & Montanistas, qui hic Phryges dicuntur, & Sabellianos, *nis exempla-* & reliquas omnes hæreses: præsertim, qui à Galatarum re- *ribus.* gione sunt profecti, venientes ad ecclesiam non secus, ac gentes suscipimus. Et primo die ipsos Christianos facimus. Secundò verò catechumenos. Tertiò tamen ipsos authoramus postquam ter insufflauimus in faciem, & aures. Sic illos initiamus, facimusq; vt in ecclesia numerentur, & audiant scripturas, & tunc illos baptizamus. Manichæos verò, & Valentianios, & Marcionistas, & huiusmodi hæresum libellos oportet facere, & execrari hæresim: & Nestorium, & Eutychea, & Dioscorum, & Seuerum: reliquos huiusmodi hæresum principes, & omnes prolatas hæreses: &

DD 2 sic

fic participes esse sanctæ communionis.

Can. 96. Ne quis calami stratis criminibus incedat.

Qui per baptismum Christum induerunt, conuersationem eius in carne imitatos professi sunt. Qui igitur capillos in perniciem intuentium excogitata quadam implicacione digerunt, intenteq; ornant, veluti quosdam escas infirmis animabus ex eo proponentes, ea ratione paterna poena curamus, vt paedagogi ipsos instruentes, & modestè viuere docentes, vt cum reliquerint deceptionem hanc, & ineptias, ad perpetuam, beatamq; vitam assiduè mentem conuertant, & in timore purè, & caltè conuersentur, ad Deumq; quantum fieri potest, accedant: & interiorem potiusquam exteriorem hominem virtutibus ornent, vt nullas secum reliquias ferant aduersæ stoliditatis. Qui secus se gesserit, excommunicatur.

Can. 97. Qui templa prophanant, reiciuntur.

Qui cum vxore habitant, vel temerè aliàs sacra loca prophanant, & sic in ipsis diuersantur, eijciendos facimus à penetralibus ædium sanctarum. Qui hoc non seruauerit, si clericus est, deponatur: si laicus, segregetur.

Canon. 98.

Qui mulierem alij desponsatam viuente adhuc sponso, in vxorem duxerit, iudicio adulterij subiaceat.

Can. 99. Ne particula statæ sacerdotibus offerantur.

Et hoc in Armeniorum regione fieri intelleximus, quosdam intus in sacris altaribus cum carniū portiones elixauerint, offerre particulas quasdam sacerdotibus, quæ solemniter à victimis absce debantur, eas Iudaicè distribuentes. Quare fancimus, ne sacerdotibus liceat præcipua, certa q; tornacula carniū ab offerentibus accipere: sed illis contenti sint, quæ offerenti placuerint: & huiusmodi oblatio extra ecclesiam fiat. Qui secus fecerit, excommunicatur.

Can. 100. Ne turpes imagines pingere liceat.

Facile sensus corporei, quæ sua sunt in animam deriuant. Picturas igitur oculorum præstigiatrices, siue in tabulis, siue aliàs propositas, & mentis corruptrices, & sufflammationū ad turpes voluptates incitatrices, fancimus, vt nullatenus in posterum pingantur. Si quis autē hoc fecerit, excommunicatur.

Can. 101. Quo gestu accedere oportet ad Eucharistiam.

Hominem

Hominem ad Dei imaginem factum diuinus Apostolus vocat corpus Christi, & templum, Cùm omnē ergo sensum possessionē superet, qui saluari passione cælestē assequutus est dignitatē manducās, & bibēs Christum, omnino vitæ applicatur æternæ: anima, & corpore sanctificatus particeps est diuinæ gratiæ. Quare si quis voluerit sinaxis tempore cōmunicare purissimo Christi corpore, & coram ipso participatione esse: manus in formam crucis figurans, sic adeat, & suscipiat gratiæ communionem. Eos enim, qui pro manu vascula quædam aurea, vel ex alia materia cōstruunt ad susceptionem diuini doni, & per illam immaculatam cōmunionē volunt, nullo modo admittimus, vt præferentes materiam inanem, hominiqu; obnoxiam, Dei imagini. Si quis sacerdos participes fecerit communionis huiusmodi vascula admouentes, excommunicatur: & qui hæc infert.

Can. 102. In absoluendis hominibus à peccatis, quæ cura adhibenda.

Oportet, qui facultatem absoluendi, & ligandi à Deo receperit, peccati qualitatem speculantur, & peccatoris propriitudinem ad reuersionem: vt sic medicamentum admo-
Infra ca. 7. concilii Vancien.
ueant ægritudini aptum: ne si de peccato sine discrimine statuant, aberrent à salute ægrotantis. Non enim simplex est peccati morbus, verum varius, & multiformis plurimisque; noxiis propaginibus suppullulās: ob quas malum longè, lateq; diffundit, ac serpit quousque tandem virtuti medicantis resistat. Igitur, qui ostendere voluerit, quantum valeat in spiritali medendi arte, oportet attentè rimari, qualiter affectus sit, qui peccauit, an ad salutem inclinet, an contra moribus, quibus familiariter affluuit aduersus se ægritudinem prouocet inspicere: & quid ille secum deliberet ad redeundū ad meliorem frugem. An obtemperet magistro, an mentis vlcus per admota pharmaca crescat: & sic misericordiā equa lance impartiri. Summa enim, ratio, & Deo, & præfecto huic pastorali curæ errantem ouem reducere, & vulneratam ab angue curare: & nec per præcipitia desperationis detrudere, nec habenas laxare ad vitæ dissolutionē, & contemptum: sed omnimodo, qua pharmacis austerioribus, qua mollioribus, & leuioribus morbo contraire, pugnareq; vt vlcus cicatricem obducatur: vt qui notos habeat poenitiæ fructus, &

DD 3 homi-

hominem (ad claritatē illam supernam vocatū) prudēter gubernet. Vtraq; igitur scire oportet, & quæ sunt rigoris, & quæ cōmiserationis: sequi verò nō eos, qui sup̄ficiē traditarū figurarū suscepēre, vt nōs diuinus Basilus docuit. Imperator Iustinianus fidelis in Deū Iesum Christū assistens oībus decretis, & obtēperās, subscripsi. Sāctissimus Papa Romanus, Paulus ep̄s Constantinop. nouæ Romæ, definiens subscripsi. Similiter, & reliqui ep̄i ex omni prouincia subscripsere. 227.

Explicunt canones sextæ synodi in Trullo congregatæ. In decreto Gratiani ascribuntur aliquot decreta huic synodo, & septimæ etiam generali, quæ inter sup̄ascriptos canones non continentur. Ex quo certo apparet vitio typographorum id factum esse.

Cōciliū Toletanum. 12.

CONCILIUM TOLETANUM

12. tempore Agathonis Papæ, vel Leonis Papæ
anno primo Eruigij regis

Canon primus.

Rex Hispaniarū elegit sibi successorem.

Agnoscutur ver^o Rex, & legitim^o Vuambę successor Eruigius, quem & diuinū iudicium in regno prælegit, & decessor princeps successorem sibi instituit, & totius populi amabilitas exquisiuit, vnde subiecit synodus sic. Dignū est, vt sacerdotum ordo honorabilior veneretur, & suscipiatur in regē. Vnde non erit iam deinceps ab anathematis sententia alienus, quisquis contra salutem eius erexerit vocem.

Can. 2. De his, qui pœnitentiam nescientes accipiunt.

Multos sæpe aspeximus in salute positos, vltimum desiderantes pœnitentiæ fructum: & rursus nimietate ægritudinis ita loquendi, & sentiēdi naturale perdidisse officium, vt nulla illis cura salutis suæ videretur inesse: nullo etiā pristinæ deuotionis noscerentur desiderio anhelare: quorū tamen casibus fraternitas cōdolens ita taliū necessitates in fide susceperit sua, vt vltimum illis tribuatur viaticum, scilicet, ne sine fructu pœnitentiæ videātur transire à seculo. Quod si forsitan respiciente Domino, saluti pristinæ refoventur, agunt cautionibus vanis, & oppositionibus execrādis, qualiter à se tonfurę venerabile signum expellant, atq; habitum religionis abiiciant, impudentissimè asserētes, ideo se nullis regu-

regulis ecclesiasticæ disciplinæ sub hoc voto teneri: quia pœnitentiam nec ipsi petierunt, nec consentientes acceperunt: quorum impudentia diuinæ bonitatis, quæ eos ad tam venerabile, ac foecundi fructus vocauit sacramētum, turpiter immemor, & obstinata procacitas non aliquando diceret talia, si qualiter ad vitam per sacrosancti lauacri gratiam veniret, meminisset. Etenim paruulorum infantium vita originali peccato obnoxia, quæ nulli propter ætatem discernendi, vel expetendi sensui aptior iudicetur, nisi ex sponcione fidelium baptismi accipiant sacramētum, nullo sensu, nulla etiam discretionis industria id appetere possunt. Vnde sicut baptisma, quod nescientibus paruulis, sine vlla contentione in fide tantum proximorū accipitur: ita pœnitentiæ donū, quod nescientibus illabitur, aliisq; impugnantia violationis, hi qui illud acceperint, obseruabunt. Si quis autē quolibet modo pœnitentiam accipiēs, hoc violauerit synodale institutum, vt verè transgressor paternis regulis ferietur. Nec enim ista statuentes, sacerdotes quosq; vt passim, & licēter donū pœnitentiæ non pœnitentibus audeāt prorogare, absoluiimus: sed hos, qui qualibet forte pœnitentiam susceperint, ne vltimus ad militare cingulum redeant, eligamus.

Can. 3. Vt quos regia admittit potestas, clerus non euitet.

Vidimus nonnullos, & fleuimus, ex numero culpatorum, receptos in gratiā principū, extorres extitisse à collegio sacerdotū. Ab eis ergo nulla se abstinebit sacerdotū cōmunio: sed quos regia potestas, aut in gratiā benignitatis receperit, aut participes mensę suæ effecerit, hos sacerdotū, & populorum cōuentus suscipere in ecclesiasticam communionem debet: vt quod principalis pietas habet acceptum, non à sacerdotibus Dei debet esse extraneum.

Canon. 4.

VT in villulis nullus ordinetur episcopus. In Sardicē. concilio, cap. 26. in Laodiceno. 57. In Carthagine. 2. c. 1. & Carthagine. 3. c. 42.

Canon. 5. Contra sacerdotes, qui non semper sacrificantes communicant.

De cons. d. 2.

Relatū nobis est, quod sda de sacerdotibus non tot vicibus Relatū est nobis quosdam

die videtur offerre: sed in vno die, si plurima per se Deo offerantur sacrificia, in omnibus se oblationibus à communione suspendunt, & in sola tantum extrema sacrificij oblatione communionis sanctæ gratiam sumunt: cum dicat Apostolus: *1. Cor. 10.* Nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris? Certum est, quod hi, qui sacrificantes non edunt, rei sunt Domini sacramenti. Quicumque ergo sacerdotum deinceps, diuino altari sacrificium oblaturus accesserit, & se à communione suspenderit, ab ipsa, qua se indecenter priuauit, gratia communionis anno vno repulsum se nouerit.

Can. 6. De auctoritate concessi. Pontifici Toletano in promotione episcoporum.

D. 63. C. 1. l. 1. Toletan. Pontifex officium nonos episcopos quos regia potestas priuilegiat elegit.

ILLud quoque decernendum nobis occurrit, quod in quibusdam ciuitatibus, decedentibus episcopis propriis, dum defertur diuino officio successoris, non minima creatur officio diuinorum offensio. Vnde placuit omnibus, saluo priuilegio vnius cuiusque; prouinciæ) vt licitum maneat deinceps Toletano pontifici, quoscunque; regalis potestas elegerit, & iam dicti Toletani pontificis iudicium dignos esse probauerit, in quibuslibet prouinciis præficere præfules: & decedentibus episcopis eligere successores. Sic tamen, vt quisquis ille fuerit ordinatus, post ordinationis suæ tempus infra trium mensium spatium proprii metropolitani præsentiam visurus accedat, qualiter eius auctoritate, vel disciplina instructus, condignè susceptæ sedis gubernacula teneat. Quod si per desidiam, aut neglectum quilibet constituti temporis metas exceßerit, excommunicetur. Hanc quoque definitionis formulam sicut de episcopis, ita de cæteris rectoribus placuit obseruandam.

Canon. 7.

DErecepto testimonio personarum, quæ per legem testificandi licentiã perdidit. Nihil habet annotatione dignum.

Can. 8. De his, qui uxores suas temerè relinquunt.

32. q. 5. Preceptum Domini est. Et 7. decreto Ivo. lib. 7. Math. 5.

PRæceptum Domini est, vt excepta causa fornicationis, vxor à viro dimitti non debeat. Et ideo quicumque citra culpam criminis supradicti uxorem suam quacunque occasione dimiserit (quia quos Deus iunxit, ille separare disposuit) tandiu ab ecclesiastica communione priuatus, & à cœtu

oim

omnium Christianorum maneat alienus, quandiu societatem relictae coniugis synceriter amplectatur, & foueat. Ita tamen, vt qui iam admoniti à sacerdote semel, bis, terque, vt corrigentur, ad thorum suæ coniugis noluerint redire, & à palatinæ dignitatis officio ipsi se separabunt, & in super genere se dignitatis testimonium, quandiu in culpa fuerint, amissuri sunt.

Can. 9.

DE confirmatione legum, quæ contra Iudæorum nequidiam promulgatae sunt per Eruigium Regem.

Canon. 10.

CONsentiente pariter Domino nostro Eruiugio Rege hoc sanctum Concilium definiunt, quod nullus audeat eos, qui confugiunt ad ecclesiam metu, vel terrore, vel qui ibi resident, inde vi abstrahere.

Can. 11.

CONtra cultores idolorum, vt per regiam potestatem puniantur. *Exod. 22. Deute. 17.*

Can. 12.

VT annis singulis in vnaquaque; prouincia Concilium celebretur.

Can. 13.

TOTum consumitur in gratiarum actionibus Deo, & Regi Eruiugio, & in subscriptionibus episcoporum.

Explicit Concilium Toletanum. 12.

Benedictus. 2. Papa. 81. sub Petro, patria Romanus, diuinæ scripturæ ita operam dedit, vt exercitatione, & doctrina in rebus diuinis singularis tunc haberetur. Ad hunc Constantinus Imperator. 61. (hominis sanctitate permotus) sanctionem misit, vt deinceps, quem clerus, populus, exercitusque; Romanus in Pontificem elegerit, eundem statim verum Christi vicarium esse omnes crederent nulla, aut, Constantinopolis. Principis, aut Italiae exarchi expectata auctoritate, vt antea fieri consueuerat, id enim ratum erat in creando Pontifice, quod Princeps confirmasset, vel qui eius vices in Italia gerebat. Sedit annum vnum.

*Benedictus
Papa. 81.*

IOannes. 5. Antiochenus. 82. sub Petro, sedit annos duos, Ioannes. 5. vir singularis religionis, & mansuetudinis. Constantino Papa. 82. Conon, Thracia oriundus. 83. sub Petro, sedit annum vnum.

SErgius Antiochenus. 84. Papa sub Petro, sedit annos. 9. Hic tempore Deodati Pontificis Romam veniens in clerum

pa. 84.

DD 5 Roma-

Huius tempo-
rib' Beda vi-
xit Anglia.

Romanum asciscitur. Deinde verò ob eius doctrinam, & diligenti-
am circa mysteria, & rem diuinam, per ordines con-
scendens sanctæ Sufannæ presbyter cum titulo eius loci crea-
tur. Nunc vocatur Cardinalis eius tituli, inde assumptus est
ad pontificatum. Iustiniano Imperatore. 62.

Ioannes. 6.
Ponti. 85.

Ioannes. 6. Græc°. 85. sub Petro, sedit annos. 3. Tēpore huius
Pōtificis Sarraceni occupata Libya, & Aphrica, trāsmisso
Atlantico freto, oēs Hispanis p̄ter Astures, & Cantabros oc-
cupant. Sub hoc floruit Beda, qui ob religionē, & modestiā
Venerabilis nūcupat° est, & Strabo, & Haymo Bedę fratres.

Ioannes. 7. Papa. 86. sub Petro, natiōe Græc°, sedit annos. 2.
Sisinius Syrus. 87. Papa sub Petro sedit. 20.
Constantinus Syrus. 88. sub Petro sedit annos septem.

Ioannes. 7.
Ponti. 86.
Sisinius
Papa. 87.
Cōstantinus
Papa. 88.

CONCILIVM TOLETANVM XII. sub Eruigio Rege, anno eius quarto celebratum.

Autor.

*Cum destinarem opusculū hoc, quod pro tēporis angustia rade pro-
sus, & impolitū miseram, nunc denuò ad limam reuocare, & sue resis-
tuere integritati: ecce exemplar quoddam, vetustum sanē, & antiquitatis
non cōtemnenda, nactus sum, in quo quinque Concilia Toletana, a. 13. vsq;
ad. 17. quæ ad nostrū vsq; tempus desiderabantur, erant Gothicis lit-
ris, & penē obsoletis, scripta. Quæ, licet in breue compendium redigi (si-
cut & alia omnia) possent: tamen, ne quid antiquitatis periret, nolui pre-
sentē excudendi facultatem dimittere: sed exemplaria integra (vtrāq;
transcribere. Quòd si quis propensiori animo erga antiquitatem fuerit,
sciat se in bibliotheca sancti Facundi in monasterio fratrum ordinis san-
cti Benedicti prototypa exemplaria inuenturum.*

Incipiunt gesta synodalia, habita in vrbe metropolitana,
sub A. Era. 721. anno regni excellentiss. Eruigij Principis. 4.
Llibatæ charitatis instinctu, alternis visionum obtutibus
redditi, & in vnum coetum fauore Deo pariter adgre-
gati in ecclesia, videlicet, sanctorum Apostolorum Petri, &
Pauli, anno regni quarto serenissimi Eruigij Principis, sub
die pridie Nonas Nouemb. A. Era. 721. Cum vnusquisq; no-
strum debitis locaretur in sedibus, adfuit idem Princeps ple-
no fidei ardore subnixus: & humilitatis gratia decoratus.
Qui synodico cœtui deliberationi suæ vota commendans,

& vt pro se Dominum instantissimè deprecarentur expo-
stulans, hoc præsertim est alloquutus, sufficienti exhorta-
tione Conciliū: vt ecclesiasticæ disciplinæ, quæ congruunt,
& corrigendis moribus, quæ conueniunt, tractatus nostri
euidentiā fanciantur. Deinde religiosa vota suæ clementiæ,
quibus subueniendis miseris definiuit, synodali conuentui
confirmanda commisit. Offerens, videlicet, sacris Pontifici-
bus totum, obsecrans pariter, & obtestans, vt quicquid illic
venustioris esset calami resperione congestum, synodalis
potentiæ conderetur ordine titularum. Tunc nos, pro susce-
pto à principe tomo, gloriā dedimus Deo, & eundem Prin-
cipem benediximus gloriosum. Idem tamen Princeps, post
quàm votorum suorum institutionem peregit, à conuentu
Concilij gratosus exiuit. Tūc post p̄sentia principalis ab-
scellum, hoc in tomi illius allegatione inuenimus exaratū.
IN nomine Domini. Flauius Eruigius Rex sanctiss. Patri-
bus in hac sancta synodo residentibus.

Ecce sanctissimi, & religiosa pietate excolēdi Pontifices,
& diuini cultus instantiss. sectatores, coram cœtus vestri re-
uerentia, humilis deuotusq; prosternor, reclinis adstipulo,
promptus adstipulo. Primum de conuentus vestri aggre-
gatione, Patri luminum gratiarum copiam soluens: deinde
votorum meorum studia vestris iudiciis dirimenda commit-
tens. Nec enim fas est quenquam, etiam si bonum sit opus,
sine Concilio agere. Cum tamen multum profit, bona cum
Cōcilio bonorum egisse. Vnde vt breui exhortatione pero-
rem, vota mea, quibus redimi, ac pietatē exerceri delector,
sensibus Paternitatis vestrę agnosceda insinuo. Quæ tamen
ne oblitu quodam memoriam fugiant, & relatione propria
curatū ea in nocte capedo subducat, in huius tomi compli-
catione accipite renotata. Illud primum volenti mihi mise-
ris parcere, conuenit intimare, quòd diuulsam per tyranni-
dem nostri corporis partem, in societatis nostrę gremio co-
namur reducere. Etenim retroactis diuæ memoriæ præces-
soris nr̄i Vuābæ regis temporib°, quæ in profanatorib° pa-
trix, qui cū Paulo quondā tyrānidē adsumpserunt, illata sit
sentētia vltionū, qui per iudicij vniuersalis edictū, amisso te-
stimonio, rebusq; propriis caruerunt, quæ cūcta vestrę san-
ctitudi-

Etudini nota sunt, quos tamen in collegio nostræ societatis recipere, & rebus, quibus fas fuerit deuouimus reuestire. Nam & de accusatis, modum volumus ponere iustissimæ inquisitionis: quo, siue de religiosis, siue de laicis quisq; accusationis cuiusquam studium propulsatū, non occultis fraudibus, vel violentis comprimatur, nec ad dandam professionem violenter arceatur: sed in communi omnium examine iudicetur. Quos secundum publicæ professionis suæ tenorem, aut offensibilis debitas damnationis pœnas excipiat, aut innocēs ex iudicio omnium cōprobatu clarifcat. Nam quid iam de tributorum fiscalium exactionibus referam: quorum seditiones tantis debitorum cumulibus increuerunt, vt si exigi penitus iubeantur, & status subruat funditus populorum, & fragmine collisionis eorum, vltimum terra sentiat propriæ prolapsionis excidiū. Vnde his, & talibus priuatis, seu etiam fiscalibus seruis remedia pietatis præoptās, gloriamq; nostram affluenter impendere: omnes tributorum exactiones, quæ apud illos de retroactis temporibus reiacent vsq; ad primum annū celsitudinis nostræ, mansuetudo nostra illos omittēda laxauit, & stylo propriæ auctoritatis remittenda instituit: quas etiam auctoritates sacrosancto coctui vestro relegendas elegit. Illud quoq; adiiciens loquar, quod votis nostris horribile, & animis execrabile semper est, Cū nobilitati conditio libertorum, vel seruorum etiam adæquata, generis nostri statum degenerat: ob quam rem id nostræ gloriæ animis placet, vt exceptis seruis fiscalibus, vel libertis abrafa deinceps huius malæ p̄sumptionis licentia, nullus ex seruitu, quorumlibet seruus sit, vel libertus ad palatina officia transeat. Quod si fecerit, illic seruiturum proculdubio reducendum se nouerit: ex quo aut conditionis propriæ originem sumpsit, aut libertatis titulū reperit. His votorum meorum insinuationibus allegatis, quæso, vt fortia Paternitatis, vestræ adiutoria prorogetis. Luce enim clarius constat, quod adgregatio sacrosancta Pontificum, quicquid censuerit obseruandum, per sancti Spiritus donum omni maneat æternitate præfixum. Et ideo, vniuersitatem Paternitatis vestræ, atq; sublimium virorū nobilitatem, qui ex aula regalis officio in hac sancta synodo vobiscum

cum

cum concessuri prælecti sunt, obtestor pariter coniuro, atq; ineffabile illud sanctæ Trinitatis sacramentum conuenio, vt quicquid in medio vestri se iudicandum, vel retractandum inuexerit, tam quæ per nos dicta, quàm & cætera, quæ vestris auditibus se ingesserint audienda, cum omni vigore iustitiæ, & temperamento misericordiæ dirimere procuretis. Quo cum omni reuerentia Patrum præcedentium regulis subdita, totius vnauinitatis vestræ sententia, non aliunde, quàm ex veritatis fonte procedat. Sicq; & his, quæ præmissa solidum deliberationis stylum promptissimè apponatis. Et reliqua adhuc, quæ necessaria sunt in peragendis ecclesiasticis disciplinis, & dirimenda tractetis, & directa religiosiori diligentia cōscribatis. Qualiter dum doctrina respersis salutaris in populis Christum Dominum, in emolumento iustitiæ capiatis. Vt & vobis prædicantibus, & nobis implentibus, quæ diuinis oculis cōplacent, sit vtriusq; partibus, & in hoc seculo de lucro animarum ineffabile gaudium, & in futuro peruentione æternitatis præmium inconuulsum. Datum sub pridie Nonas Nouemb. anno foeliciter. 4. regni gloriæ nostræ. In Dei nomine Tolet.

Perlecto igitur præeuntis tomi necessario institutionis exorsu prius de fide sanctæ Trinitatis fermocinationis nostræ coepit esse principium, profitentes, pariter & credentes ea, quæ de hac sancta Trinitate, & Euangelia tradunt, & Apostolorum functiones instituunt, sicut Nicæna synodus hoc pietatis sacramentum exposuit, sicut Constantinopol. definitio sanxit, vel primi Ephesini coctus, atq; Chalcedonensis euidentis doctrina constituit. Iuxta quod etiam sacrosancti symboli elucubrata professio claret, quæ in Missarum solennitatibus patula cunctorum acclamatur fidelium voce.

Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli, & terræ, visibilium omnium, & inuisibilium conditorem. &c. ex Concil. Nicæno.

Post huius sanctæ fidei positam structuram, quasi super solidissimam petram, cæterorum negociorū sequentium constituimus fabricam. Vt ea firmitate inconuulsibili durent, quæ super fundamentum veræ fidei, fuerint constructa perenne. Vnde & has in commune sententias, quas Principis

pis

pis ortatu construendas accepimus, communi voto edidimus: has etiam aeterno reuerentiæ vigore obseruandas fore censemus.

Sequitur Summarium cap. huius Concil. 13. Toleta.

Incipiunt capitula Concil. Tolet. 13. 58. episcoporum, anno

4. Eruigij Principis facta Aera. 721.

Summa Capitulorum.

- 1 De reddito testimonio dignitatis eius, quos profanatio infidelitatis cū Paulo traxit in societatem tyrannidis.
- 2 De accusatis sacerdotibus, seu etiam optimatibus palatii, atq; Gardingis sub qua eos iustitia cautela examinari conueniat.
- 3 De tributorum principali relaxatione in plebe.
- 4 De munitione prolis regia.
- 5 Ne defuncto principe relicta eius coniuge, aut in cōtugio sibi quisquē, aut in adulterio audeat copulare.
- 6 Ut exceptis seruis, vel libertis fiscalibus, nullus de seruitu, quorūlibet, aut libertis deinceps ad palatini officii quocunq; tempore transeat.
- 7 De his, qui pro accidentia iurgiorum altaria nudare presument, vel luminaria ecclesie subtrahunt.
- 8 Ne admonente metropolitano quisquam ex confinimis ad locum rēi inuitatur, venire contemnat.
- 9 De cōfirmatione Cōci. Tolet. 12. qui factus est anno. 1. glorios. Eruig. Re.
- 10 Vtrū audeat ministrare hii, qui pñ. on accipiūt in sacerdotio cōstituti.
- 11 Ne quis alienum clericum, vel monachum suscipiat fugientem.
- 12 De non excommunicandis a proprio episcopo personis illis, quæ ad metropolitani suum negocia sua suggestiari accesserint.
- 13 De relatione gratiarum, quæ post peractionem Concilii Domino, & Principi persoluantur. Cap. 1. De reddito testimonio. &c.

PRæconabile signum est, illis semper negocijs interesse, quæ & à pietate incipiunt, & per pietatis viscera temperantur. Pietas em̄, vt ait Apostolus, ad omnia utilis est: cuius virtutis admirabili dono cor gloriosi, atq; gloriosissimi Principis nostri diuino igne succēsum, decreuit pariter & elegit, vt in vnum cœtum omnes Hispaniæ aggregati Pontifices, illa decernerent, quæ & grauedines prællurarum remoueāt, & subleuationis opem delectis opulenter impendant. Primo igitur negocio eorum exorsu, hortante pariter religiosi. domino nostro Eruigio Rege decernendū nobis occur-

rit, vt

rit, vt omnes, quos scelerata quondam contra gentem, & patriam coniuratio Pauli in perfidiam traxit: & titulo testimonij honestioris abegit, ad statum dignitatis pristinae redeant: & nulla deinceps ob hoc illis cathena iudicialis obfistat: sed omnes ita generosæ stirpis, ac nobilitatis propriae subeant decus, vt præteritæ infidelitatis nullum perferat dedecus. Quod etiā de filiis eorum decernimus obseruandum: qui post admissum Parentum præmemoratae profanationis scelus, nati esse produntur. Siue de cæteris omnibus, qui ex tempore diuæ memoriæ Chindani Regis simili hucusq; infamationis nota resperfi sunt. Et quia incasum à seruitute exiit, qui spoliis premitur, hoc etiam adiiciendum præcelli Principis nostri clementia iussit, vt adgregati cœtus nostri sententia definiret: quo cum recepto testimonio dignitatis, congruis alerent substantiis. Vnde consonā votis eius sententiā præformantes, elegimus, vt ea, quæ de rebus eorū nulli donata, nec in stipendiis data, sed tantum fisci sunt viribus applicata, vnusquisq; quod cuiq; proprium fuerit incunctanter per autoritates regias possidendum recipiat: & receptum, proprii arbitrij libertate disponat. Ea verò, quæ de eorum bonis largitione principali cuilibet donata, vel in stipendio data sunt, in eorum iure, quibus cōcessa sunt, perpetim tenebuntur. Huius pietatis sententiam, quam ordinatæ prædicto glorioso Principe nostro formauimus, siquis inmutandam elegerit, & tantæ misericordiæ fabricam subruere attētauerit: per iudicium oipotētis Dei, anathema fit.

Canon. 2. De accusatis sacerdot. &c.

Secundæ collationis obiectu, res nostro cœtui lachryman-
da occurrit: quæ tanto est synodalis iudicij pondere abigenda, quanto immensam stragem populis afferat, pariter & ruinam. Etenim decursis retro temporibus, vidimus multos, & fleuimus ex Palatini ordinis officio cecidisse, quos & violenta professio ab honore deiecit, & trabale regium factiōne iudicium, aut morti, aut ignominia perpetuæ subiugauit. Quod importabile malum, & impietatis facinus exhorredum religiosi Principis nostri animus abolere intendens, generali omnium Pontificum arbitrio retractandum inuexit: & vtrici synodalis potentia autoritate cohiben-

dum,

dum instituit. Vnde congruam deuotioni eius sententiam decernentes, hoc in commune decreuimus, vt nullus deinceps palatij ordinis gradu, vel religionis sanctæ conuentu regis subtilitatis astu, vel p̄fanæ potestatis instinctu, siue quorunlibet hominum malitiôsæ voluntatis obnixu, citra manifestum, & euidentem culpæ suæ indicium, ab honore sui ordinis, vel seruiçio domus regis arceatur: non antea vinculo- rum nexibus inligetur, non quæstioni subdatur, non quibuslibet tormentorum, vel flagellorum generibus maceretur. Non rebus priuetur: non etiam carceralibus custodiis mancipetur. Neq; adhibitis hinc inde iniustis occasionibus abdicetur, per quod illi violenta, occulta, vel fraudulenta professio extrahatur. Sed is, qui accusatur gradum sui ordinis tenens: & nihil ante de supradictorū capitulorum nocibilitate perferens, in publica sacerdotum seniorum, atq; etiam Gardingorum discussione deducatur: & iustissimè perquisitus, aut obnoxius reatui detectæ culpæ legū pœnas excipiat, aut innoxius iudicio omnium comprobatus appareat. Illos tamen, quos in locis talibus manere constiterit: vnde nocibilis perfugij suspitio sit, aut eos, quos pro conturbatio- ne terræ diligentius oporteat custodiri, hos sine aliquo vinculo- rum, vel iniuriæ damno sub libera custodia consistere oportebit. Sic tamen repulso omni terrore sub circūspecta, & diligenti custodia habeantur, vt tempus, quo iudicari eos oporteat nullo modo sub fraudulētia dilatetur: quo ab vxoribus, vel propinquis, atq; eorum rebus suis diutissimè reparati, profersionem suam videantur dedisse inuiti. Quæ tamen si data fuerit, modis omnibus non valebit: sed iuxta su- periorē ordinem, illud tamen pro vero accipietur, quod ex ore eius agnitum generali fuerit iudicio comprobatū. Nam & de cæterarum ingenuorum personis, qui palatinis officiis non hæserūt: & tamen ingenuæ dignitatis titulum reporta- re vidētur: similis ordo seruabitur. Qui etiā si pro culpa mi- nimis, vt adsolet, flagellorum ictibus à Principe verberen- tur, non tamen ex hoc, aut testimonium amissuri sunt, aut rebus sibi debitis priuabuntur. Quod si de infidelitatis cri- mine quicquā eis obiciatur, simili vt superius præmissum est ordine, iudicandi sunt. Quod synodale decretum diui-

no, vt

no, vt cōfidimus, Spiritu promulgat. Si quis Regū deinceps, aut temerāter custodire neglexerit, aut malitiôsè præterire prelegerit: quo quisq; de p̄sonis taxatis aliter, q̄ præmissum est, p̄dānetur, aut astu cōgestæ malitiæ perimatur: sicut om- nibus, qui ei ex delectatione cōfenserint, in cōspectu altiss. Dei patris, & vnigeniti filij eius, atque Sp̄s sancti perenni anathemate vltus, & diuinis, vel æternis addicetur ardori- bus cōcremādus. Et insuper quicquid cōtra hanc regulā sen- tentiare, aut in persona cuiusq; fuerit actū, aut de rebus accu- sata personæ extiterit iudicatū, nullo vigore subsistat, quo persona ipsa aliter, q̄ decreuimus iudicata, aut testimonij sui dignitatē amittat, aut quæstu rei propria careat. Nec enim hæc, & talia pronittētes Principib⁹ domesticæ correctionis potestas adimitur. Nam specialiter de laicis illis, quos non culpa infidelitatis adstringit, sed aut seruiçij sui torpentes, aut in commissis sibi actibus reperiuntur esse mordaces, vel potius negligētes: erit Principi licitū huiusmodi p̄sonas abs- que aliquo eorum infamio, vel rei propriae damno, & serui- çij mutatione corrigere: & in cōmissos talium alios, qui pla- ceant transmutare.

Cap. 3. De tributorum etc.

Tertio ordinis gloriose insinuationis occurfu liberalitas principalis longè, lateq; diffusa nostro se iunxit cœtui agnosceda. Quæ sicut ex puro fonte regis p̄uisionis proces- sit, ita synodalis cōuentus debet sanctione p̄stringi. Et ideo religiosi Principis Eruiçij Regis affectus in toto gentis suæ ambitu vsquequaq; porrectus de virtute in virtutem quodā modo gradiēs, & quasi quibusdā ad meliora cōscendēs, hoc per stylū regis authoritatis decreuit, vt omne tributū præ- teritorū annorū, vsq; in anno primo regni sui, quod in pri- uatis, siue in fiscalib⁹ populis reiacet absolutionis perpetuæ debeat sanctione laxari. Ea tm̄ de ipsis tributis præcipiēs ex thesauris publicis exhiberi: quæ exacta, & non inlata fuisse cōsiterint. Quod pietatis beneficiū admirātes, nō solū vigo- rem gloriose definitioni eius apponimus, sed & perpetuæ excommunicationi eum, qui contra hoc venerit subiciendum esse sancimus.

Cap. 4. De munitione prolis regie.

Pridiani dieci exercitia gloriofa, quibus per triū cap. ad no- tationē pietas principalis se monstrauit eximia, cogunt

EE coetus

coetus nostri reuerentiā aliquid promulgare: quo valeat, & pietati regiae vicē beneficētiā reddere, & principali soboli ad futurū prodesse. Prouidentia em̄ salutaris semper est utilis: imò semp̄ est utile, quod ad verā p̄ineat salutē. Ideo pia sollicitudinis cura extēti, defensionis decretū promulgare praelegimus in regjā prolē, & tuitionis in futurū obtendere pietatē: qui paternis beneficiis nequiuimus reddere vicem. De hoc sanē Principe nostro Eruiugio Rege id nos definiuissē conueniet: cuius pro fide peccato Imperio regimur: affectu fouemur, praemiis fruimur: qui profanatoribus per dictum libertatis decus restituit. Qui de accusatis, modum quo iustissimē examinētur, decreuit. Qui terrā gētis, ppriā, & insalam ab hoste seruaui, & multiplici tributōrū relaxatiōe exxit. Et ideo, qui tot erga gētis suę populos eius perferimus, dignū est, vt saltim eius filij fortia tuitionis adminicula progem. Cōtestamur ergo oēs p̄sentes, vt absentes, seu etiā futuris tpibus subsequētes sacerdotes, vel Principes, seu cuiuscūq; honoris, aut ordinis hoīes corā Deo, & sc̄tis angelis eius, vt null⁹ ad futurū posteritati eius, vel gl̄iosae cōiugi suae Liubigottoni Reginae, atq; his, qui gl̄iae suae filiis, vel filiab⁹ coniuncti esse noscūtur, seu etiā, qui adhuc cōiuncti nō sunt, sed p̄tinus cōiungēdi sunt: iniustas laedēdi occasiones exquirat. Nullus occultē, vel publicē, per q̄ abdicētur malitię suę cōtra eos vota extēdat. Nō eos gladio, vel qualibet p̄niciosa factiōne interimat. Nullus cōsiliū, vel opus, quib⁹ iniustē deiciantur, vel nudētur rebus, exhibeat. Nullus his iniustē violentū tonfurā signaculū imprimat. Nullus vestē cōtra ordinē gloriose cōiugi eius, vel filiabus suis, atq; nuris mutare p̄sumat, Nullus etiā extra euidētis culpae indiciū, aut exiliis eos relegādos inducat, aut eorū corporibus quarūlibet detrūcationum, vel flagellorū inferat detrimentū. Quo cū p̄memoratis oībus, oīs eius in toto ad futurū gloriose posteritas lesionis iniustā nō p̄ferat notā: nec rerū sentiat detrimēta. Si quis autē hoīum cuiuscūlibet sit ordinis, aut honoris, huic nr̄ae sententiā non ad quiescēs filios, filiasve gloriā suae vnā cū sereniss. cōiuge sua Liubigottonae Reginae, vel supradictis oībus à modo, vel quādoq; sine iusto partis suae negocio, aut ledēdos imperierit, aut deiciēdos elegerit, vel ex propria delibe-

ratione

ratione consenserit, quo aut de rebus sibi debitis iniustē expoliati nudentur, aut dolo, vel machinamento quolibet deiciantur, sit aeterno anathemate vltus, & futuri examinis iudicio condemnatus.

Cap. 5. Ne defuncto Principe, relictam eius &c.

Execrabile facin⁹, & adsiuā admodū iniquitatis est op⁹, defunctis Regibus superstitis eius cōiugis, regale thoriū appetere, & horredis pollutionis maculis fordidare. Quis em̄ Christianorū equanimiter ferat, defuncti Regis cōiugē alieno postmodū cōnubio vtī, aut sequuturi Principis libidini subiugari? Vt q̄ fuit dñā gētis, sit in postmodū p̄stibulū feditatis. Et q̄ thoris extitit regalibus honoris regij sublimitate cōiuncta: stupris eorū, vel cōiugis, qb⁹ pridē dñata est, addicetur, vt reprobā. Quid ergo si moriūtur Principes, nunqd̄ inhonorādas relinquūt sui corporis partes? Aut qa ad gaudia caelestia Ch̄iani trāseūt Reges, p̄pterea ad cōtumeliā in seculo corū deuocādas sunt cōiuges? Nusq; ergo inhonorū esse oportet, qd̄ honorandū cōuenit opportunē haberi. Nulli ergo licebit superstite Reginā sibi in cōiugio ducere, non fordidis cōtactib⁹ maculare, nō hoc sequuturis Regibus licitū, nō cuiq; hoīum licebit esse p̄missum. Quod si facere tale aliquid quisq; p̄sumpserit, quo aut superstite Reginā post decidētis Principis mortē sibi in cōnubio copulet, aut adulterina pollutione cōtaminet, siue sit Rex, siue qlibet hoīm, qui huius nostrae sanctionis sententiā violare p̄sumpserit: sit ab omni Christianorū cōiōne seclusus, & sulfureis cū diabolo cōtradatur ignibus exurendus. Quicūq; huius institutionis nostrae p̄sumpserit cōuellere, vel abradere sanctionem, sit nomen eius abrasum, & deiectum de libro vitae: vt tartareas poenas excipiat, qui haec decreta honestatis deuouerit violanda.

Cap. 6. De seruis &c.

Saepe obfuscat nobilium genus, subiectum seruitutis importabile dedecus. Quod & generosos adaequatum infamat, & dñis plerunq; notā proditiōnis importat. Multos em̄ ex seruis, vel libertis pluriū, ex regio iussu nouimus ad palatinū fuisse p̄tractos officii: qui tñ affectare cupiētes sublimitatē honoris quā illis subtrahebat natio obfuscatē originis: dum equeales dñis per susceptum palatinum officii fa-

ti sunt: in necē dñorum suorū vehemētius grassauerūt, & nefas est dicere, etiam hii, qui à dñis suis libertatis beneficio potiūtur, ipsi quoq; dñis suis iussu regio tortores existunt. Nūquid iam si p̄cedentiū, & antiquorū historia narratione memoremus excidia, in qua obscena seruitutis cōditio dñorum s̄ape suorū casum operiēs, & regnorū pariter labefacta refecit & dños. Ac proinde hortāte pariter, ac iubēte p̄dicto gloris. Principe, hoc nostri cœtus aggregatio obseruandum instituit, vt exceptis seruis, vel libertis f̄iscalib⁹, nullus seruorum, aq; etiam libertorum, quorumlibet deinceps ad palatinū q̄nq; transire permittatur officii: neq; etiā locorū f̄iscalii, atq; etiam proprietatis regie adminiculores, vel actores fieri quolibet tēpore admittātur: sed conditionis suæ vsū deinceps vnusquisq; seruorū, vel libertorū veraciter remiscens, ita sibi ab ordine palatino extorsis proficiat, vt dñis suis, vel dñorum suorū posteritati, nec noceat, nec equalis existat. Quōd si deinceps quoruncunq; sit libertus, siue etiā seruus, vel omnis eorū ad futura progenies, qui post huius sanctiōnis nostræ sententiam ad officia p̄missa accedat: illic quolibet tempore, aut seruiturus, aut obsequendus modis omnibus cōtradatur: ex quo aut seruitutis originem duxit, aut libertatis decus subire promeruit.

Cap. 7. De his, qui pro accidentia iurgiorum etc.

Væ his, qui faciūt opus Dñi fraudulēter, & seditiosē: propheticus sermo annūciat. Et si illi vā incurrūt, qui negligēt opus Dñi faciūt, qd' supplicii merebūtur, qui diuinę seruitutis cultū, malitia intercedēte, ab altaris Christi subducunt? Illos dicimus, qui obstinatę mētis dolositate cōfusi, cū aliqua eos molestia fratrorū iurgiorū pupugerit isana illico temeritate abrepti, altaria nudātes, sacratis vestib⁹ exuunt, luminaria subtrahūt, ac diuinorū officiorum cultū, malitia intercedēte, subducūt. Et qd' in hoībus se vindicare non possunt, iniuriā Deo, q̄ pei⁹ est, inferūt. Vnde si huiusmodi pro fr̄no odio homicidæ reatu adstringetur, p̄ cōtēptu diuino qd' p̄cē merebitur? Eteim iuxta q̄ diuin⁹ sermo increpitat, si peccauerit vir in virū, placari ei p̄t Deus: si q̄ aut peccauerit in Deū, q̄s pro eo rogatur⁹ est? Facile ergo taliū sacerdotū excessibus illa Dñi sentētia coaptabitur, qua malitia percu-

percutitur sacerdotum, dicit enim: Honorificātes me, honorificabo: qui autem contēnunt me, erunt ignobiles. Quicunq; ergo sacerdotum, vel ministrorum deinceps causa cuiuslibet doloris, vel amaritudinis per motus, aut altare diuinum vestib⁹ sacratis exuere p̄sumperit: aut qualibet alia lugubri veste accingi, seu etiam si cōsuetā luminariorū obsequia de tēplo Dei subtraxerit, vel extingui p̄ceperit, aut quodcunq; lugubritatis in templo Dei induxerit, atq; quod peius est, occasionem nutrierit: vnde de tēplis Domini, aut officia cōsuetā defint, aut oblatio singularis veri sacrificij videatur in aliquo defraudari, si eū antea verā poenitudinis, quorum metropolitano satisfactio non purgauerit, ignobilitati perpetuæ mancipatus, iuxta superiorē sententiam Domini, & loci sui dignitate se nouerit, & honore priuari. Illis proculdubio personis ab hac sentētia separatis, quæ aut cōtaminationem sacrorum ordinum, vel subuersiōē sanctæ fidei metuentes, aut hostilitatem, vel obsidionem perferentes, seu etiam diuinorum iudiciorū sententiam metuentes, talia fecisse contigerit. In quorū factō plus humilitas, quā Deus placetur, quā internī lioris dolositas delectatur.

Cap. 8. De obedientia ad metropolitanum etc.

SI generaliter obediendū omni fratri in tm̄ à Christo p̄cipitur, vt nō solū si angariati fuerimus passus mille obediētæ vota paremus, sed etiā gemino id charitatis officio peragamus, iam quoquomō obediendū est p̄minenti, quibus Ap̄tus ita obedire p̄cepit, ne de obiecta fratris videātur vllō modo cōtristari. Decidit em̄ multoties, aut causa salutis alicuius, vel collatiōis necessarię euocari à Principe, vel metropolitano confinimiti sacerdotes, venire differunt, & diuersis excusationibus agūt: quibus implere, quod iubētur, omittūt. Hac de re nascitur & difficultas ordinibus, & contēptus maioribus. Et ideo si quis ep̄orum à Principe, vel metropolitano suo admonitus, designato sibi dierū rationabili ad veniēdum spacio, siue pro festiuitatibus summis, Pascha, scilicet, Pentecoste, & natiuitate Dñi celebrandis, siue pro causarum negociis, seu pro Pontificibus cōsecrandis, vel pro quibuslibet ordinationibus Principis, excepta ineuitabili necessitate infirmitatis, quæ testibus possit cōprobari idoneis, & ad

constitutum diē venire distulerit, contēptorū se nouerit ex
 communione multari. Si tñ exceptis supra taxatis capi. aut
 fluminū, aut rerum procellosa immēsitās ad prāfinitū diem
 aditū ei pparādi subduxerit: quod tñ & hoc ipsum cōuinci
 idoneis testibus oportebit. Hanc etiā & illi ex Pontificibus
 merebūtur sententiā accipere, qui exortos cōtra se clamores
 negociorum, admoniti à metropolitano, distulerint emēda-
 re, atq; compescere, aut si admoniti, vt ad iudicium primæ se
 dis accedant, aut per se noluerint properare, aut vades suos
 neglexerint legaliter informatos dirigere.

Cap. 9. De confirmatione Concilii Tolet. 12. facti Aera. 788.

Licet vnanimi cōsensionis nostræ iudicio, gesta synodalia
 Toletani Cōcilij. 12. acta sint, atq; disposita, q̄ anno. 7. ḡlo
 si principis Eruigij in hac vrbe regia celebrata sunt: nūc tñ
 iteratō inconuulsi bilis noster, & definitionis adensus, ea
 ipsa gesta, prout quæ ista sunt, vel conscripta, omni tempo-
 rum æternitate valitura decernimus: & omnimodæ solidita-
 tis vigore firmamus, iuxta ordinem capituli. qui in eisdem ge-
 stis conscriptus esse probatur, id est.

De agnita, & confirmata prælectione fastigij principalis,
 in nomine domini nostri gloriosi Eruigij Regis.

Item de his, qui pœnitentiam non sentientes, accipiunt.

Item de culpatorū receptione, vel cōione apud ecclesiam.

Itē, vt in locis, vbi episcopus non fuit, ep̄s non ordinetur.

Item de quorundam sacerdotum consuetudine fœdisi-
 ma, qui oblati Deo per se sacrificiis, non comunicant.

Itē de cōcessa Tolet. Pōtifici ḡnali synodo potestate, vt ep̄i
 alteri⁹ puincię cū cohibētia Principū in vrbe regia ordinētur.

Itē de recepto testimonio personarū, qui per legē, quæ de
 promotione exercit⁹ facta est, testificādi licētiā perdidērūt.

Itē de his, q̄ vxores suas diuortio intercedēte, relinquunt.

Item de confirmatione legum, quæ in ludorū nequitiam
 promulgatæ sunt, iuxta earundem legum ordinē præfixum
 titulorum: qui in eodem canone adnumerantur.

Item de his, qui ad ecclesiam confugium faciunt.

Item de cultoribus idolorum.

Itē de interdicto t̄pis cōstitutū, quo debeat Cōc. celebrari.

Itē cōclusio definitionū, in qua Deo gratiæ referuntur, &

pro

pro Principe exoratur. Statuentes, videlicet, vt qui cōtra su-
 pradictorū cap. decreta venire præsumperit, & ecclesiasticæ
 excōionis sentētia feriatur, & ad legē illā gloriosi Principis,
 q̄ in cōfirmatione eiusdē Cōcil. facta est, teneatur obnoxius.

Cap. 10. An sacerdotes pœnitentes debeant ministrare.

Tertij diei necessario collationis euētū, visum nobis est an-
 tiquorū Patrū indagare de pœnitentū regulis institutū.
 Etem digno nobis venerādus honore sanctiss. frater noster
 Gaudētius Valeriēsis sedis ep̄s, per vicariū p̄sonæ suæ ad Cō-
 cilium destinatū cōgressus est nostri reuerētiam cœtus, infi-
 nuās sacrosancto synodali cōuentui, quod incōmodæ vale-
 tudinis nimietate præuētus permanēs impositione subactus
 fuisset pœnitentiæ legib⁹. Sed vtrū accepta pœnitentia, liceret
 sibi percepta sui ordinis contractare mysteria, vel solita ex-
 plere officia, p̄ synodalia instructionis emaluit certificari re-
 spōsa. Tunc collatis in vnū de huiusmodi Canonicis instru-
 mētis, hoc sancta synodus definiuit, vt reconciliatione p̄mis-
 sa, soliti ordinis retētet officia. Si em̄ regulæ p̄cedētū Patrū,
 eos, qui pœnitentiā in discrimine mortis accipiunt, & nulla
 de re manifesta scelera cōfitentur, si adsit tñ in his, & talibus
 probitas morū, ad ecclesiasticos gradus puenire permittūt:
 quāto magis, vt hi, qui in ipso sacerdotio cōstituti pœnitenti-
 ā accipiūt, ab sui ordinis officio retrahātur? Tantū si seipsi
 mortaliū criminū professione ppria nō mutarūt. Cū enim
 ois sacerdos tunc sibi licitum sacrificare sciat, qñ à malis acti-
 bus vacat, qua ratione, qui pœnitentiæ remediū suscipit, qd'
 datur in remissionē peccati, à sacrificiis diuinis se abigit? Pœ-
 nitentiā enim ad hoc suscipit, vt & p̄ctm̄ diluat, & peccati for-
 des hominē iterari nō sinat. Qui ergo cōfidit, p̄ susceptā pœ-
 nitentiā dimissā sibi peccata, cur cōndēter ad altare Dñi non
 accedat? Vel cur ordinis sui non audeat retētare officia, cum
 hoc alteri nō liceat, nisi ei, q̄ se à peccatis abstineat? Etem cū
 pœnitentiā accipimus, ad similitudinē conditoris nos reformare
 conamur. Reformatio igitur ipsa, medicamētū est, quo
 delētur piacula. Si em̄ medicamētū istud adsumi rectē, crea-
 tori suo aīa reformatur. Rectē etiā sacrificādi Deo cult⁹ adsu-
 mitur, q̄a in eo similitudo cōditoris agnoscitur. Si autē pœni-
 tētię medicamētū subtrahitur, quod in remissionē p̄ctōrum

accipitur, ad similitudinē factoris vsp̄iā nō venit. Etenim p̄nitētia, vt dictū est, in remediū peccati accipitur. Sacerdotiū verò propter munditiā retētatur: vt hoc sacerdotis, & vita ita fructu bonorū operū floreat, quo & ī se delicti passiones extinguat, & prædicamēto suo in aliis peccati regnū potētia destruat. Huic igitur taliter p̄milim⁹ sacerdoti viuenti, quid oberit si post acceptas p̄nitētię leges, diuinis altaribus, pp̄tiationis offerat panes? Aut p̄nitētię donū, quod in remediū fit peccati, nūquid in prohibitione vocandū est sacramēti? Nusq̄ ergo p̄nitētię præcepta remedia prohibebūt iura cœlestia. P̄nitens em̄ abstinere à peccatis, pariter & negociorū seculariū tumultib⁹ debet: nō ab his, q̄ sancta vidētur, & summa sese abstrahere, q̄ operantē plus expiant, q̄ cōmaculando deturpāt. Scriptū est enim: Sacerdos ad omne mortuū non accedat, mortaliū criminū se implicatione non polluat. Non em̄ dixit Deus, vt sacerdos ad sancta quaq; nō auderet accedere: de quib⁹ præceperat, vt nullo modo sacerdos de sanctis exisset, sed vt mortis opera non auderet contingere. Ergo abigenda sunt ab omni sacerdote, quæ maculant: exercenda, quæ mundant. Hoc sancta synodus definiuit, vt st̄ate priscorū Canonū sanctiōne, quicūq; Pontificum, vel sacerdotū, deinceps per manus impositionē p̄nitentię donum exceperint, nec se mortaliū criminum profusione notauerint, tenorem retentandi regiminis non omitant: sed per metropolitanū recōciliatione p̄nitentiū more suscepta, solita expleant ordinis officia, vel cætera mysteriorum sibi credita sacramēta. Hoc tantū est obseruandū, vt si aut acceptiōnē p̄nitentię adiudicatus, nec se reconciliatus reperit pro culpis, aut si in ipsa, ceptis ne p̄nitentię implicatu se dixerit mortali factis, iuxta æstimationē metropolitani abstinere hincō oporteat, à pristinis officiis. Cæteri, si vt dictū est, sub p̄nitentię p̄ceptione consistens, nihil mortalis criminis se admisisse prædixerit, tñ quia fateri hoībus erubescit, abscōsum intra sui pectoris claustra delitescit, nouerit ipse sibi de se potestati esse cōcessam: vt iuxta cōscientię suę fidutiā utrū audeat sacrificare Deo, ex sui poti⁹ arbitrii potestate, quā ex nostri iudicii permissione procedat.

Cap. II. De clericis fugitiuis.

Multæ

Multæ super hoc cap. Patrū sentētię præcedentiū manerūt: quo multiplici prohibitione sancitum est, vt alterius clericū nemo sollicitaret, nemo fugientē reciperet, nemo etiā aut obclaret, aut ordinare auderet. Sed quia abundante iniquitate, & refrigescēte charitate, nec honestas attenditur, nec cupiditas inhibetur, agendum est: vt quos impunis admonitio non emendat, euidentis sentētię damnationis coerceat. Placuit ergo, vt nullus alienum presbyterum, abbatem, ministrum, siue subdiaconum, vel quēlibet clericum, seu etiam monachum fugientē, vagumq; suscipiat: non ad fugam suadeat, non fugæ latibulum præbeat: nō apud se habito, vel retento humanitatem impendat: non occasiones, quibus quasi rem nesciente, alibi lateat, turpi oppositio ne confingat. Nam horum omnium casibus, non solum turpatur honestas: sed frequenti dolorum acerbitate confunditur fraternitas. Etenim, si dicat quis simplici animo, alterius clericum suscepisse, nec nosse eum fugitiuum existere: tunc euidentis innocentię suę puritas, approbanda est: quādo eū, quem suscipit, & infra octo dies, iuxta legum sanctiōnem iudici præsentauerit, & infra t̄ps legibus constitutum, illic fugitiuum reducerit, vnde per fugam vagabundus exiuit. Quicumque ergo ex pontificibus, seu sacerdotibus, vel ministris, cæterisq; religiosis, huius institutionis nostræ violauerit sanctiōnem: si huiusmodi susceptor episcop⁹ est, & eum, quem suscepit, cum his, quæ habere potuit, & ei à quo euagatus est sine dilatione restituat: & insuper verē sacrilegus, & trāsgressor institutionis paternæ, cuncto tempore excommunicatum, & remotum se à suis officiis nouerit esse, quanto eum, qui fugit sub sua protectione contigerit remorasse. Si autem huius institutionis nostræ præuaricator presbyter, decanus, vel quilibet ex religiosis videatur haberi, reddito eo cum rebus suis debitis, quæ suscepit: ipse solus apud eum anno integro sub p̄nitentię censura deputatus tenebitur, cuius fugitiuum suscepisse monstratur. Quicumq; tamen talibus humanitatem impēderint, eadem, & simili censura legum exquirendos, & obstringendos se nouerint, qua susceptores fugitiuorū legis sanctiōne permouentur ad castitatem. Illi autem, qui prædecessorum suorum id actum esse tē-

EE 5 meri-

meritate, contendunt: tunc immunes ab huius ultionis sententia habebuntur: si à tempore ordinationis suæ, infra duorum mensium spacium, & huius, qui apud se est, latebrum publicauerit, & personam Domino fugitiui reducerit. Hi sanè, qui de confinitimis episcopis, cæterisq; ecclesiarum rectoribus, ad metropolitanum suum, pro causarum suarum necessitate confugiunt, sicut licentia talibus perfugij datur: ita eos, qui eos susceperint, damnari, vt protectores fugitiuorum non possunt, præsertim si eos publicè apud se habet, & eos, cum quibus actiones habuerint, ad reposcentis vocem conuenturus admoneat.

Cap. 12. De non excommunicandis, qui ad metropol. confugiunt.

Quicumq; ex clericis, vel monachis causam contra proprium episcopum habens, ad metropolitanum causaturus accesserit, non ante debet à proprio episcopo excommunicationis sententia prædamnari, quam per iudicium metropolitani sui, vtrum excommunicatione dignus habeatur possit agnosci. Quod si ante iudicium quis episcoporum in talium personas excommunicationis sententiam promiserit: illis penitus, quos ligauerint absolutis, in se illam voluerint retorqueri sententiam. Quod etiam & inter metropolitanos conuenit obseruari, si prægrauatus quis à proprio metropolitano, ad alterius prouinciæ metropolitanum molestiam pressuræ suæ agnoscendam intulerit, aut si inauditis à duobus metropolitanis, ad regios auditæ negotia sua perlaturus accesserit: & ob hoc excommunicationis iugulum à proprio episcopo illi videatur infigi: hoc tantum est obseruandum, vt si prius vnunquenq; excommunicationem contigerit suscepisse, antequam à proprio episcopo ad alium pertransisset, tandiu excommunicatus apud eum, cuius iudicium petiit, habeatur, quandiu excommunicatoris sui obiectibus, vtrum iuste, an iniuste alligatus sit, agnoscat.

Cap. 13. De relatione gratiarum Deo, & principi facta.

His ergo omnibus synodicis institutis subscriptionis nostræ robur apponitur, & sub terrore diuino perenni, ea, quæ decreuimus memoriæ consecramus. Dantes immortalis Deo nostro gloriam, pariter & honorè, cuius inspiratione aguntur omnia, quæ salubriter exercentur. Inuicissimum quoq;

quoq; atq; religiosissimo principi Eruigio regi multiplicè gratiarum exhibitionem persoluimus: cuius clementis. iussu, in vnum coetum aggregandi conuenimus. Sit illi pax optabilis, & beata: ducat quoq; tempora pro cursu longioris æui felicia, & post imperialia terreni regni scepra, coronandus pueniat ad celestia regna. Præstâte Iesu Christo Dño Deo, & saluatore nostro, qui cū Deo Patre, & Spiritu sancto vnus in Trinitate viuit, & gloriatur Deo in secula seculorum. Amē.

Interfuerunt huic sancto concilio pontifices num. 48. id est.

Ego Iulianus indignus sanctæ ecclesiæ Toletanæ metropolitani episcopus, hæc instituta à nobis definita subscripsi, & cæteri. Interfuerunt Abbates, numero. 9. Item vicarij episcoporum, numero. 26. Item ex viris illustribus officij palatini interfuerunt. Duces, nume. 8. Comites, nume. 15. Proceres, nume. 4.

EPISTOLA ERVIGII REGIS,

post peractum concilium ad populos.

In nomine Domini. Flauius Eruigius rex, omnibus priuatis, siue fiscalibus populis.

Magnum pietatis est præmium, quo remouentur grauedines pressurarum: quia illud semper ante Dei oculos perfectæ miserationis sacrificium approbatur, quo fit releuatio miserorum: per quod pressuræ subuenitur humanæ. Iudicium est quippe salutare in populis, quando sic commissa reguntur: vt nec incauta exactio populos grauet, nec indisereta remissio statum gentis faciat deperire. Tempora ergo nostræ gloriæ, misericordie beneficiis condienda sunt: vt parcente nobis Deo, ipsis quoq; populis parcere videatur. Votiuum igitur omnipotenti Deo meo cordis sacrificium deliberare præoptans: in nomine diuino, omnibus populis regni nostri tam priuatis, quam etiam fiscalibus viris, seu etiam foeminis, sub tributali exactione, in prouinciâ Galliarum, vel Galliciarum, atq; in omnes prouincias Hispaniæ consistētibus. Vt quicquid in præteritis annis de ratione tributi, vsq; ad primum nostræ clementiæ annum, thesauris publicis redhibere videmini, totum vobis ex integro noueritis esse concessum. Qualiter vsq; ad prædictum primum gloriæ nostræ annum, quicquid de ratione tributorum apud vos reiacet, sic totum donatum

natum vobis à serenitate nostra habeatis. Vt nullam ex hoc abinceps de præteritis annis exactionem publicam pertineatis. Ea tamē ratione seruata, vt ea, quæ in præteritis exacta sunt, & fisco nostro illata non sunt, ab his, qui ea exegerunt, in publico inferantur. Quòd si distulerint, & hoc confestim inferre neglexerint, in quadruplum, vnà cum satisfactiōnæ disciplinæ, iuxta quod nostra mansuetudo decreuerit, ad ipsum thesauris publicis persoluebunt. Certè si quis ille Dux, Comes, Thiufadus, Numerarius, villicus, aut quicumq; curam publicam agens, tributa exacta sibi commissa annis singulis plenario numero non exegerit, aut exacta apud se retinuerit, & ea statim thesauris publicis inferre neglexerit: duplicata tributa ipsa de propriis reb⁹ suis modis omnibus in publico inferabit. Hoc tamen speciali, & euidenti serenitatis nostræ sententia definimus: vt nullus de supradictis Comitibus, thiufadis, vicariis, numerariis, seu quibuscumq; curam propriam agētibus, quascumq; excusationes pro hoc negotio pietatis cuiuslibet ex vobis, quibus & relaxatio mansuetudinis nostræ conceditur, quodcumq; exigere præsumpserit, aut quispiam eorum vobis pro tali causa aliquid obtulerit, aut avarus oblata sibi acceperit, & pro his causis quibuslibet modis aliquid mutilare præsumpserit: in quadruplum quicquid acceperit, cui nostra clementia elegerit: vniuersa restituet. De terris autem, vel vineis, quas pro eodem tributo, quicumq; supradictorum curam publicam agētium vobis priuatis, vel fiscalibus populis abstulit, vel accepit, fruges aridas, & liquidas, exinde in præteritis annis vnusquisque exactor collegit, in ratione ipsius tributi hoc sibi imputet. Et terras ipsas, vel vineas, vobis de quorum iure ablatae sunt, restituere non differant. Sic enim dignū est, vt huius pietatis nostræ sinceritate depromitur: ita à cunctis, sine exactiōnis stimulo cuiusq; peragatur. Datum sub die Calend. Nouēb. anno feliciter. 4. regni nrī. Toletō.

Lex in confirmatione concil. edita.

IN nomine Domini. Flavius Eruius rex. Eximia synodalis auctoritas, & veneranda est pariter, & tremenda, quæ in tantum per donum sancti Spiritus agitur, vt ex diuersitate multorum animorum, & cordium, vni

cor

cor vnumq; animum fecisse monstretur. Dum numerositas aggregata Pontificum nō per sententiam discrepat, non per stimulum diuersa oblectat, nec per iudiciū aliud vnus, quā vniuersitas format. Et ideo reuerendum mihi cōuentum synodalis concilij, in cuius medio præsentia sancti Spiritus se habitare permisit, deuotè venerans, instanterq; honorās ea, q̄ eorum ore, nostræq; gloriæ hortatu digesta sunt: in notitiam reducimus singulorum. Illa dicimus synodalis concilij gesta, quæ anno quarto regni nostri in Toletana vrbe noscuntur esse confecta: quarum institutionum euidencia, sine cunctatione omnibus innotescant, hic prælegimus specialiter renouanda.

Est igitur primus canon. De reddito testimonio dignitatis &c. Hic referuntur omnes canones. Quæ omnia præmissa synodalia constitutionū decreta, à præsentī die, vel tempore omni cura, omniq; vigilantia per cunctas regni nostri prouincias decernimus obseruanda. Qualiter & perspicuū auctoritatis validæ fastigium subeant, & perpetuo vigoris ordine solidata persistant. Quāobrem sacræ huius legis oraculo omnibus generaliter religiosis, atq; etiam laicis, sub regni nostri ditione manentibus, interdiciamus pariter & iubemus, vt prædicta synodalia gesta, nullus contemnat, nullus etiam præterire, aut conuellere audeat. Nemo notus harum constitutionum iura resoluat, nemo incognitus nescientia se obiectibus excusare coniciat. Nam à p̄memorato superius die & tempore, & auctoritatis debitæ vigore pollebūt, & institutionum suarum regulis cunctorum vniuersitas adstringetur. Siquis autem huius nostræ legis violator extiterit, ac non potius, quæ præmissa sunt custodierit, & diutina ecclesiasticæ disciplinæ excommunicationem accipiat, & decimam partem rei suæ fisci partibus sociandam amittat. Quòd si nihil habuerit facultatis, vnde prædictam compositionem persolvere possit absq; aliquo infamio sui, quinquaginta eum oportebit ictibus verberari. Huius igitur legis nostræ decretum, quod in confirmatione huius sacri concilij noscitur promulgatum, gloriose manus nostræ exaratione subscripinus: & ad perennem memoriam, valorem ei perpetuum innotandum, Edita lex in confirmatione concilij

lij

lij Toletu, sub die Idus Nouēb. Aera. 721. anno quoq; feliciter. 4. regni gloria nostræ, in Dei nomine. Tolcto.

Finit conciliū Toletanum. 13.

CONCILIVM TOLETANVM

14. sub Eruigio rege. anno. 5. regni sui. Aera. 722.

à. 17. episcopis celebratum.

Incipiunt capitula concilij Toletani. 14. decem & septem episcoporum, anno. 5. Eruigij principis facti, & confirmati.

- 1 De pramemoratione aggregati concilij, & relatione principis aditū, quo inssum est synodum agitari.
- 2 De initio relationis, quo concilium, & epistola Romani Pontif. facere mentionem cepit.
- 3 De aduersitate duplici, qua non potuit generale concil. fieri.
- 4 De responsis partis nostræ.
- 5 De iterata discussione pramemorati concilij.
- 6 De concilij pramemorati honore collato.
- 7 De loco, vel ordine, quo iam dictum concil. collocari oporteat.
- 8 Allocutio ad totius compagem ecclesiæ, de duabus Christi naturis inseparabilibus, & perfectis.
- 9 De duarum naturarum Christi voluntatibus, & operibus.
- 10 De hereticorum contentionibus erit. an. dis. & quod non discutiantur, quæ summa sunt, sed credantur.
- 11 De communi omnium iudicio, quo respōsa partis nostræ firmata sunt.
- 12 De relatione gratiarum ad Deum, pro peracto concilio.

In noīe Dñi, incipiunt gesta synodalia, q̄ acta sunt à præsulibus Carthaginis prouinciæ, assistentibus etiam vicariis.

Cap. 1. De pramemoratione aggregati concilij &c.

Qum ferentissim⁹, & p̄spicu⁹ princeps Eruigi⁹ ḡnosus, amator veræ fidei, immo amabilis filius ecclesiæ Christi, p̄missiōis suæ nō imemor, ob cōfutatā Apollinaris dogma pestiferū, de quo sibi à Ro. præfule fuerat nūciatū, strenuo, & inuictō suæ celsitudinis iussu nos oēs p̄ciperet aggregari in vnū, hoc dedit speciale redictū, vt quia, sicut oportebat p̄ tantæ rei negocio p̄tractādo, ḡnale cōcil. fieri, varia aduersitatū incurfio, nō sineret, saltem adunata prouinciarum cōcilia fierent. Et si quidē hic primū à nobis in vrbe regia synodū ageretur, deinde in singulis quibusq; prouinciis singulare habeatur cōciliū. Quo quicquid hic actū p̄ Toletanā synodum,

dū, reliqui primarū sedū p̄sules, suorū vicariorū relatib⁹ cōperissent: id etiā ī postmodū ipsi, p̄ discreta prouinciarū suarū cōcilia obseruaret. Sicq; hæc n̄ri cōcilij gesta essent illis oib⁹ ī toto cōia: vt pote ab ipsis edita, atq; ipsi corā positis roborata: q̄ vtiq; p̄ legatos suos cōfirmanda decreuerant. Quo ex hoc vnū, & īdiuisibile fieret cūctorū Hispanorū p̄sulū p̄ totā Hispaniam, vel Galliā synodale edictū, ex quo omnium metropolitanorū fuisset assensionib⁹ promulgatū. Nos proinde Carthaginis, prouinciæ p̄sules, anno quo suprā, sub die. 18. Calē. Decēb. in p̄memorata ecclesia debitis ordinib⁹ cōsedētes, causa hui⁹ ordinē, & toti⁹ rei negocia retexētes, q̄b⁹ fuerant Ro. sedis l̄ris inuitati, sic patula, & cōi sum⁹ voce exor̄fī.

Cap. 2. De initio relationis, quo concilium cepit &c.

Clara oēs notio p̄p̄os Hispaniæ implet, qd̄ decurrentis Ceuoluti t̄pis ferie. p̄ Ro. p̄sulis baiulū, gesta synodalia societati n̄ræ aduecta sunt, quibus Cōstantinopolim Cōstantio pio, & religioso p̄cipe mediāte, magna, & sublimi copia aggregata p̄t̄ficū, in Apollinar. dogma cōperim⁹ fuisse decretū. Cū quibus quoq; gestis, Leonis etiā antiqui Ro. Pōti. inuitatoria ep̄laris gr̄e cōsulta suscepim⁹, per q̄ oīs ordo gestorū, gesta q; ordine dilucido, vt acta sūt, n̄ris sensib⁹ patuerūt. In cui⁹ etiā glorioso ep̄le tractu, ad hoc oēs p̄sules Hispaniæ inuitati sunt, vt p̄dicta synodalia instituta, quæ miserat, n̄ri etiā vigoris manerēt autoritate suffulta: oib⁹sq; p̄ nos sub regno Hispa. consistentibus patefcerent diuulganda.

Cap. 3. De causis quare non potuit generale concil. fieri.

Hæc siquidē toti⁹ allegationis illatio, exhibita nobis est, H̄tis infesti vrgēte p̄lura. Quo nō solū tellus oīs hyemali stricta gelu, glaciali niuium immensitate duruerat: sed & tunc quando ē vicino ex generali concil. nos absolutos esse constabat. Quo gemino existentis causæ obice p̄dicto, generaliter iterato, tunc nequiuimus aggregari. Quos & vicina concilij absolutio propriis sedibus reddiderat imminutos, & procellosi temporis aduersitas non sinebat iterū adunari dispersos. Sed licet in vnū generaliter colligi per idem tēpus Hispanorū societatis p̄sulū nequiuisset: sparsis t̄n sedib⁹ atq; locis, priuatis gestorum regulas pertractandas suscepimus, susceptas perlegimus: approbantes in his, de vtrarunq; Iesu

Iesu Christi filij Dei differentiam naturarum: quo gemina in eo voluntas, & operatio predicatur, recti dogmatis sensum inculpatae disputationis edictum, apostolicę traditionis styli.

Cap. 4. De responsis partis nostrę.

Placuit proinde illo tunc tempore apologeticae definitionis nostrę responsis satisfaciens Ro. pont. ea ipsa gesta firmare: nostręq; fidei sensum purissima verborum enodatione depromere. Et quia illic de hac gemina voluntate, & operatione Iesu Christi filij Dei copiose, & dilucidè insinuantur, quę vera sunt, quę iam utiq; Ro. patribus per legatos Hispa. destinata sunt: tunc nobis id operis restat, ut iuxta canonum speciale decretum, quo concil. generale pro fidei causis aggregari precipitur, vtraq; operum gesta, & synodico scribantur examine, & decreta conciliorum fulciatur autoritate. Quo iuxta edictum prememorati principis gloriosi, aduanti per singulas quasq; prouincias regni eius conciliorum conuentum, synodica iterum examinatione decocta, vel communi omnium conciliorum iudicio comprobata, per singula Hispa. prouinciarum concilia prememorata synodi gesta, seu etiã eadē partis nostrę responsa, omnium notione attingat: salubri etiam diuulgatione in agnitionem plebium transeat.

Cap. 5. De iterata discussione dicti concilii.

Communi proinde iam iudicio placet, quia generaliter in vnū omnes Hispa. præsules aggregari nequiuimus, saltem specialiter discretis prouinciis concilia celebremus: quo predicta synodi gesta, vel nostrę partis responsa, & digno probitatis demum decoquantur iudicio, & synodico laudabili illustrentur titulo. Adeo nos primū omnes Carthaginis prouincię pōtīces pari animorum iudicio predicta gesta, cum antiquis conciliis cōferentes, assistentibus quoq; nobis vicariis Reuerēdis, sublimiūq; primarū sedium epōrum. Teraconen. prouin. Cypriani, Narbon. Sinifredi, Emereten. Stephani, Bracaren. Liubani, Hispaleñ. Floresindi, iterato ea ipsa gesta probauimus. Decretis illis synodalibus, & precipue in oibus consona, & Nicenę quidē, Constantino politanę, vel Ephesinę fidei concordantia, Calced. verò tum esse vnica, utpote ipsis verbis edita, vel libata: quippe quibus sumpta videntur penē oīs ipsius styli præcurrentis materia.

Cap.

Cap. 6. De dicti concilii honore collato.

Et ideo supra dicta acta concilij, in tantum à nobis veneranda sunt, & recipienda constabunt: in quantum à premisis concil. non desciscunt: imo in quantum cum illis cōcordare videantur. Habebunt ergo sui ordinis locum, quę sublimitationis habent & meritum. Vnde his conciliis ea ipsa subnectenda decernimus, quorum & autoritate fulta probamus.

Cap. 7. De loco, & ordine, quo dictum concil. collocari oportet.

Post Chalce. igitur concilium, hæc debito honore, & loco collocanda sunt. Vt cuius glorioso themate fulgent, eo etiam loci, & ordinis æquo aptentur honore.

Cap. 8. De duabus Christi naturis definitio.

At nūc, non quibus loqui ad cor Hierusalem diuina voce precipitur, id nobis deputatum gregē Christi monemus, id etiã omnibus ad æternę vitę portū festinatib; predicamus, breui admodū definitione collecta, ut in vna Christi filij Dei psona, duarū naturarū indiuiduas proprietates agnoscat: sicut indiuisas, atq; inseparabiles, ita inconfusas, & incovertibiles permanere, vnā Deitatis, alterā hominis. Vnā, quę ex Deo Patre est genitus, alteram, qua ex Maria virgine generatus. Vtraq; ergo generatio plena, vtraq; perfecta. Nihil minus ex deitate habens, nihil imperfectum ex humanitate suscipiens. Non naturarum geminatione diuisus, non persona geminatus: sed plenus Deus, plenusq; homo absq; omni peccato, in singularitate personę vnus est Christus. Vnus igitur in vtraq; natura cōsistens, & diuinitatis signis effulget, & humanitatis passionibus subiacet. Nec enim alter ex Patre, alter ex matre est genitus: cum tamen aliter de patre, aliter de matre sit natus. Ipse tamē in vtroq; naturarū genere non diuisus, sed vnus, idēq; & Dei, & hominis filius. Ipse viuūt moriēs, ipse moritur viuens. Ipse impassibilis patiens, ipse passioni non subiacens. Nec deitate succumbens, nec humanitate passioni se subtrahens. Habens ex deitatis natura nō posse mori, habens ex humanitatis substantia, & nolle, & posse mori. Ex vna immortalis habetur, ex altera mortalium cōditione resoluitur. Habēs in æterna diuinitatis voluntate, quo susceptū hoīem sumeret, habens in suscepti hominis voluntate, ut humana voluntas Deo subdita esset.

FF Vnde

Vnde & ipse dicit ad Patrem. Pater non mea voluntas, sed tua fiat. Alteram videlicet ostendens voluntatem diuinitatis, qua susceptus est homo, alteram hominis, qua obediendum est Deo.

Cap. 9. De duabus Christi naturis, voluntatibus, & operibus.

ET ideo secundum harum duarum differentiam naturarum, duarum quoque inseparabilium proprietates predicandæ sunt voluntatum, & operum.

Cap. 10. De hereticorum contentionibus exit. andis.

SCientes igitur hanc solam esse fidei confessionem, quæ vincat infernū, quæ exuperet tartarū, de hac enim fide à Dño dictum est: Portæ inferi non præualebunt aduersus eam: ideo omnibus dicimus, omnibus inclamamus, vt caueamus hereticorum muscipulas effugiamus dogmatis cæcerosi venena. Verbis illis, quibus dispensatio humanitatis Christi astruitur, nō nobis inanitū quæstionū tēdicula præparemus: quibus inanis gloriæ cupidi, discutere audemus, quæ summa sunt. Neque enim, quæ sunt diuina discutiēda sunt: sed credēda. Nō enim se Deus discutere iubet, sed credere. Credimus ergo non sensibus nostris: sed indubitatis cōciliorū priscorū dogmatibus iam premisis. Si quis igitur Iesu Christo Dei filio ex utero Mariæ virginis nato, aliquid aut diuinitatis minuit, aut de suscepta humanitate subducit, excepta sola lege peccati, & non eum verum Deum, hominēque perfectum in vna persona subsistentem, syncerissimè credit, anathema sit.

Cap. 11. De communi omnium iudicio, quo prædicta firmata sunt.

Illa igitur apologetica defensionis nre respōsa, quæ ob istorū cōfirmationē sunt edita, p multorū instructione, & vtilitate ecclesiasticæ disciplinæ, simili honoris, & reuerentiæ vigore firmam⁹, atque ad vicē decretaliū ep̄larū ea pmanēda sancim⁹.

Cap. 12. De relatione gratiarum ad Deum.

Dantes in his gloriam soli Deo omnipotenti viuo, & vero, in Trinitate regnanti: Patri, & Filio, & Spiritui sancto. Cuius dono mutuis præsentia representati aspectibus, & fraternis visibus hilares: & votorū spiritualium effectibus opulenti⁹ efficaces, cuius gloriæ immēsitatem exposcimus, vt glorioso principi nostro Ervigio regi, sub cuius pace, pax seruatur ecclesiæ, florentis regni diutina tēporis spacia præbeat.

beat. Quo post hæc præsentia ad regnum futuræ gloriæ nobiscum conregnandus accedat. Præstante Deo nostro, cuius regnum manet in secula seculorum. Amen.

Peractū cōciliū die Dñico, sub die. 12. Calēd. Decēb. anno quo supra. Interfuerūt huic sancto cōcilio, Pōtifices, numero. 17. id est, Iulianus vrbis regie metropolitanus episcopus &c. Item abbates, numero. 6. Item vicarij episcoporum, numero. 10.

Finit concilium Toletanum. 14.

20. CONCILIVM TOLETANVM

15. factum Aera. 727. à. 61. episcopis. sub Egica rege.

IN nomine Domini. Incipit synodus Toletana. 15. 61. episcoporum, acta anno primo serenifs. & orthodoxi Egicani principis: sub die iduum Maij. Aera. 727.

Apud vrbe Toletanam, in ecclesia p̄toriēsi sanctorū Apostolorū Petri, & Pauli, oēs Hispaniæ, Galliæque pōtifices, aggregati, dum cunctis residētibus in aspectu singulorum, sese in alterutrū charitas diffusa mōstraret, alternisq; vocibus re-latio gratiarū Deo reddita sonuisset: adfuit idē serenifs. Egica princeps, placida deuotionis arce sublimis, & cernua culminis reclinacione laudabilis. Quiq; in medio pontificum positus, humoq; prostratus, sacerdotum Dei se commendat orationibus. Deinde surgēs, & sufficienti exhortacione cōcil. alloquēs, innexa tomo sui culminis vota, Dei sacerdotibus tradidit relegenda. Ecce inquiens, beatissimi patres, omne quod loqui me vobis, aut circumlocutio onerosa cohibuit, aut cōmunis sermo forsitā explicare non fuit, hic breui stylo complicui: hic liquida renotationis insinuatione conieci. His quæso attendite, hæc pertractate, his deliberacionis ferre inconuulsibilem sanctionem. Tunc nos oblatū à rege tommum suscepimus, & dantes Deo gloriam, eidem principi benediximus. Quo discedente, hæc in iam dictū tomi complicacione reperimus.

IN nomine Domini. Flavius Egica rex reuerendifs. patribus in hac sancta synodo residentibus.

Ecce sublimifs. patres, & cælesti iure mihi honorandi pōtifices, speciosum vestri ordinis adiēs coetū, illa plus efferor

potentia gaudiorum, quo in medio vestri positum non ambigo Dominum Iesum Christum: eius quippe sermonibus fidem accommodas, quibus ait: Vbiq; fuerint duo, vel tres in nomine meo collecti, ibi ero in medio eorum. Tanta spei huius fiducia feror, ut quicquid fuerit vestra sententia cautum, non nisi eo dictante credam exorsum. Non ergo pudebit me illic cordis pandere sinum ex quo vbertim manant riuuli sanitatum. Attendite iam iam unde cor serenitatis nostrae exestuauit, vel quibus ex causis moesti pectoris angustetur dolore. Illud mihi primo in loco dicendum occurrit, quod diui patris nostri, & foci regulae fortientes fastigium, gemina me sentio iuramenta reddere implicitum. Ita ut si vnum ex his obseruantiae cautela cõseruem, ex alio nihilominus in periurij crimen videar recidisse. Egit enim idem diuus praecessor noster Eruigius princeps, inter cetera, quibus me incautum, ineuitabili conditonũ sacramẽto adtrinxit, cum adhuc gloriosam filia suam cõiungendã eligeret, ut omnimoda sacramenti me taxatione cõstringeret, quo pro omni negotio filiorum suorum, ita me ipsum opponẽdo sollicitus essem, qualiter eorum causae ad victoriã peruenirẽt: & quicquid mihi pro quibuslibet causis imperasset, in omnibus iussa eius implerẽ. Hęc inquam iam dicto principi sub iuramẽti cautione promittens: aliud econtra me tẽpore mortis suae impexit, aliud agere impulit, scilicet: ut non ante regnum adirem, nisi primum strictis me iuramentorum vinculis alligarem, ut iustitiam cõmissis non negarẽ. Acta sunt ista, & speciali conditonum probantur nexibus illigata. Quarum etiam duarũ conditonum ineuitabilem, & sibi cõtrariã seriẽ, & illarum, quas ob profectiõnem filiorum suorum mihi exegit, & istarum, quas ob praeelectiõnem regni mihi exigendas instituit, paternitatis vestrae pertractãdas cõsultibus destinavi. Petẽs ut etiam benedictionibus vestris regno confirmatus inhareã: & sanctionis vestrae regulis viam, qua discreto calle periurij gradiar, informatus agnosca. Nõ enim potero periurij effugere notam, si aut iam dicti principis cõtra iustitiã defendẽdo prolem, non reddidero populis veritatẽ: aut propter veritatẽ populorũ zelãs negociã, promissionis meae erga filios eius non implevero vota. Additur super hoc, ut fertur, p̃surararum

ratum eius in plerisque; acerbitas, quos indebitè rebus, & honore priuauit, quos de nobili statu in seruitutem sui iuris implicuit, quos tormentis subegit, quos etiam violentis incendiis pressit. Pro quibus omnibus hæc adhuc insuper vox in querimoniã venit, quod omnẽ populũ regni sui, ob tuitionẽ filiorũ suorũ iurare compulserit, & ex hoc cõctis quasi aditũ reclamãdi obstruxerit. His omnibus pressurarũ vocibus tabido anxietatis strepitu occupatus, cupiens periclitationis huius elaqueari periculo, fiducia illa, qua vobis vicinum esse Deũ non ambigo, vestris hæc pertractãda sensibus, vestrisq; iudiciis dirimẽda cõmitto. Nam & ceteras causarum voces, reliquasq; iurgãtium actiones, quae vestro se cõtuiti dirimẽda ingesserint, vestris opto iudiciis consopiri. Cõtestans generaliter omnes, & vos sacrosanctos caelesti iure pontifices, & vos regalis aulae viros nobiles, & illustres, per ineffabile illud sanctae Trinitatis, & indiuiduum sacramentum, & per Domini nostri Iesu Christi sanguinem preciosum, ac diem futuri iudicij pertremendum, ut in his omnibus cõmemoratis negociorum capitulis, repulsa omni acceptione muneris, vel fauoris, fideli cõscientiã oculo intendatis. Quod in elucubrandis vocibus, & negociis vniuersis, ita operam detis: ne à iustitiã tramite villo modo decidatis. Ut dum inflexibili aequalitatis culmine iudicia vestra sese in conspectu Domini placitura direxerint, & mihi de admonitione lucrum, & vobis pro amulatione iustorum iudiciorum proueniat gaudium exoptatum. Datum sub die.

Agnita igitur huiusmodi serie, vel plecta, primum illud nobis ordine consequenti occurrit, quo primitias nr̃i spiritus Dño consecrãtes, collationis nr̃ae primordia à sancte fidei soliditate inciperent ordiẽda. Sanctam igitur, & definitam à patribus fidem, pia confessione fatẽtes, sicut eam Nicena synodus sanxit, sicut Constantinopol, primum aggregatio addidit, vel Ephesini coetus Cyrillo praesidente traditio protulit, atque etiam Calcedonens. concil. declarauit, sic etiã eã tenendam omnibus praedicamus, sicut & per traditum à patribus symbolum profitemus, ac dicimus.

Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem factorem caeli & terrae &c.

Caput. 1.

Post huius igitur piæ cōfessionis prolatā deuotis vocibus regulā, ad illa nos illicō cōuertimur intuēda capitula, pro quibus muniendis, ante hoc bienniū beatæ memoriæ Rom. Papa Benedictus nos literarū suarum significatione monuerat. Quæ tamen non in scriptis suis adnotare curauit, sed homini nostro verbo renotāda iniunxit: ad quod illud illi iam eodē anno sufficiēter cōgruere respōsum est. Nos tamē nunc eandem renotationē hominis nostri studiosius relegētes, inuenimus, q̄ in libro illo respōsionis fidei nostræ, quæ per Petrū regionariū Ro. ecclesiæ miseram⁹, id primū capitulū iam dicto Papæ incautē visum fuisset à nobis positū. Vbi nos secundū diuinā essentiā dixim⁹, volūtas genuit volūtate, sicut & sapientia sapientiā. Quod vir ille incuriosa lectionis transcurfione præteriens, existimauit, hæc ipsa nomina. i. voluntatem, & sapientiam, non secundū essentiā, sed aut secundū relatiuū, aut secundum cōparationem humanæ mentis nos posuisse: & ideo ipsa renouatione sua, ita nos admonere visus est dicens. Naturali ordine cognoscimus: quia Verbum ex mente originem ducit, sicut ratio, & voluntas, & conuerfi nō possunt, vt dicatur: quia sicut verbū, & volūtas de mente procedunt, ita mens de verbo, aut volūtate: & ex ista cōparatione visum est Rom. Pontif. voluntatem ex voluntate non posse dici. Nos autem non secundum hanc cōparationem humanæ mentis neq; secundū relatiuum, sed secundū essentiā diximus: voluntas ex voluntate, sicut & sapientia ex sapientiā. Hoc enim ex Deo esse quod velle, hoc velle quod sapere. Quod tamen de homine dici non potest. Aliud quippe est homini, id quod est, sine velle, & aliud velle etiam sine sapere. In Deo autem non ita est: quia simplex ibi natura est: & ideo hoc est illi esse, quod velle, quod sapere. Quapropter, qui potest capere voluntatem ex voluntate secundum essentiā nos dixisse, non de huiusmodi laborabit proposita quæstione. Quod etiam in iam dicto respōsionis, & fidei nostræ opusculo, sollicitē legentibus, & intelligentibus claret. Vbi & apposita illic beati Athanasij sententiā id ipsum nos debere sentire pronunciat, dicens. Hanc de Deo religiōsæ opinationis sententiā retinemus: vt non aliud eius vo-

lunta-

luntatem, aliud credamus esse naturam. Si ergo secundum quod hic doctor dicit, id deberemus sentire: vt non aliud Dei voluntatem, aliud credamus eius esse naturam, hoc ergo est eius voluntas, quod & natura, hoc natura quod substantia, vel essentia. Filius igitur Dei, de essentia patris natus est, essentia de essentia, sicut natura de natura: & substantia de substantia. Et tamen nec duæ essentiæ, nec duæ substantiæ, nec duæ naturæ possunt dici: sed vna essentia, natura, atque substantia, sicut & Lumen de lumine, non duo lumina, sed vnum lumen, sicut essentia de essentia, non duæ essentiæ, sed vna essentia, sicut natura de natura, non duæ naturæ, sed vna natura. Sic & voluntas de voluntate, non duæ voluntates, sed vna voluntas. Quia non est aliud Dei volūtas, aliud eius natura: quod iam superius Athanasio doctore firmatū est. Ac proinde, quicquid de Deo secundū essentiā dicitur, cōiter in singulis personis cōuenire videtur, sicut sapiētia, & fortitudo, vel cætera. Quia & Pater sapiētia, & filius sapiētia potest dici. Fortitudo quoque, & Pater, & Filius potest appellari: quod secundū illam cōparationē humanæ mentis nullo modo potest dici. Quia, verbi gratia, mens si in persona patris ponatur, verbum iam ex mente prodiens filius intelligitur: & voluntas procedēs ex mente, & verbo, Spiritus sanctus significatur. Nec tamen recurrit, vt possit dici, vt aut mens, quæ in significatione Patris est posita, Filio, vel Spiritui sancto conueniat: aut verbum, quod solum Filius intelligitur Patri, vel Spiritui sancto comparetur: aut voluntas, quæ in persona Spiritus sancti accipitur, aut Patris, aut Filij personæ conuenire dicatur. Sed sic singula singulis secundū cōparationem humanæ mentis conueniunt: vt vnumquodq;, quod ex eis vnus dicitur, alius penitus non dicatur, sicut & relatiuo vocabulo Pater nominatu: nō est ipse, qui Spiritus sanctus, nec Spiritus sanctus ipse est, qui Pater, aut Filius: ac per hoc illa omnia, quæ cōparatiuè assumuntur. Ideo secundum cōparationē humanæ mētis dicuntur, vt quoquomodo ad contuendum illud diuinæ Trinitatis ineffabile sacramentum humana infirmitas excitetur. Secundum hanc igitur cōparationem, putati sumus dixisse, voluntas ex voluntate: quod vtique dici, vel sentiri, absurdiss. est. Ac proinde longè

FF 4 alia

alia est regula, qua de Deo aliquid secundum essentiam dicitur aliud. Quum secundum comparationē humanæ mentis aliquid de illo pronuntiatur. Nos proinde consentientes, & sequentes doctoris egregij Augustini sententiam diximus secundum diuinæ Trinitatis essentiam: voluntas de volūtate. Sicut & ipse in quintodecimo libro Trinitatis Dei pronunciauit ita dicens: Melius quantum existimo dicitur, consilium de consilio, & voluntas de voluntate: sicut substantia de substantia, sapientia de sapientia. Hic iam quisquis est sapiens, manifestè intelligit non nos hic errasse, sed illos forsitan incuriosæ lectionis intuitu falsos esse. Quia quod à nobis est secundum essentiam dictum, illi secundum comparationem humanæ mentis positum putauerunt.

Incipit de tribus substantiis in Christo manentibus domini Iuliani assertio manifesta.

AD secundum quoq; retractandum capitulum transientes, quod idē Papa incautè nos dixisse putauit, tres substantias in Christo Dei filio profiteri: sicut nos non pudebit, quæ vera sunt defendere, hinc forsitan quosdam pudebit, quæ vera sunt, ignorasse. Quis enim nesciat vnūquēq; hominē duabus constare substantiis, animæ scilicet & corporis? De quibus Apostolus specialiter loquitur dicens: Etli exterior homo noster corrumpitur, sed interior renouatur de die in diem. Sicut & ille sitiens Dominum clamabat in psalmo: Sittit te, inquit, anima mea, quàm multipliciter & caro mea. Nec non talia multa, quæ hominem duabus substantiis constare pronunciant. Contra quam regulam inuenimus item in scripturis, aut carne plerunq; sola nominata totum hominem posse intelligi, aut anima sola interdū nominata totius hominis perfectionem agnosci. Quapropter natura diuina humanæ sociata naturæ possunt & tres propriæ, & duæ tropicè appellari substantiæ. Sed aliud est, cum per proprietatē totus homo exprimitur: aliud, cum à parte totus intelligitur. Est enim quidam modus locutionis, qui frequenter in scripturis diuinis positus inuenitur, quo significatur à parte totum. Hic etiam tropus apud grammaticos synecdoche dicitur. Scribitur enim in libro Genesi secundum istam tropicam locutionem significantem à parte totum: Factus est homo

homo in animam viuentem: cum homo nō solūm ex anima, sed & carne constet. Item similiter à parte totum: vbi omnia substantia animæ sola carnis substantia nominatur: sicut in Psalmo scribitur: ad te omnis caro veniet. Cū omnis homo non solūm ex carne, sed & anima constet. Et tamen sola carne nominata totus homo intelligitur: sicut & sola anima nominata totus homo accipitur. Nam & in Exodo volens similiter scriptura homines à parte totum intelligi, sic dicit: Septuaginta animæ ingressæ sunt cum Iacob in Aegyptum: cum ipsæ septuaginta animæ non sine suis corporibus illuc ingressæ fuissent. Ex carnis quoq; nomine totum hominē intelligi voluit, qui dixit: & in carne mea videbo Deum: cum non sine animabus suis resurrectura sint corpora. Ecce per consuetudinem scripturæ sacræ probauimus, & propriè hominem ipsi quibus constat substantijs appellari, & tropicè à parte totum hominē posse intelligi. Si quæras culpam, nec ille errasse dicendus est, qui totum hominem carne & anima nominata expressit. Quia vtrunq; inculpabiliter dici scriptura diuina conuincit. Et tamē cum iam probatum teneamus, nec illam, nec istam partem esse culpandam, querendum est, quæ pars plus possit esse ad totum hominem intelligendum facilior: atq; etiam repulsa omni obscuritate lucidior: vtrum ea, quæ solam carnem nominans, & animam tacitè ibi vult intelligi, an eā quæ animam & carnem exprimens, totum dicit. Quod vt manifestius innotescat, quædam exempla ponenda sunt. Ecce iuxta superiorem tropicæ locutionis modum, quod synecdoche dicitur, (quo aut pars à toto, aut totum à parte intelligitur:) scriptum inuenimus de flagellatione Aegypti in Psalms: Inmisit in eis muscam caninam. Nec non & illud: Dixit & venit locusta & bruchus. Volens scriptura isto genere locutionis non singularitatem, sed pluralitatem muscarum & locustarū intelligi. Non enim vna musca vel locusta, sed multitudo muscarum & locustarum repleuerunt Aegyptum. At nunc si aliquis nostrorum modo dicat: Misit Dominus in Aegypto muscas, locustas, & bruchos, plura enim numerum proferens, quod & vtiq; verum est, nunquid in parte ista, quæ pluralitatem confitetur, potest calumnia cadere: vt dicatur non esse verum, quod vtiq; verum est

de multitudine locustarum, quæ repleuerunt Aegyptū? Tale quippe & illud esse, vbi populus ad Moysen clamauit dicens: ora ad Dominū, vt auferat à nobis serpentem: cum non vnus serpentis, sed multorum serpentium molestias ille populus pateretur. Hoc etiam more & apostolus loquitur in loco illo, vbi ait: Quoniam ex operibus legis non iustificabitur omnis caro: ac si diceret, omnis homo: à parte carnis totū hominem intelligi volens. Sic ergo & Domino nostro Iesu Christo, cum scriptum sit de illo in Euangelio: verbum caro factum est, & habitauit in nobis: caro sola est nominata, vt illic tacite intelligeretur & anima: secundum supra dictum locutionis modum, quo homo à parte totus accipitur. Quæ locutionis regula plerumq; & à patribus est seruata. Sic enim ex hoc beatus Cyrillus in libro qui vocatur Scholia, dicit. Quomodo igitur verbum caro sit factum, videre necesse est. Primum quidem diuina scriptura carnem plerumq; nominat, & quasi ex parte animalis totius significationem facit. Nec non etiam à sola anima interdum tantundem agit. Scriptum est enim: quod videbit omnis caro salutare Dei: & ipse Diuus Paulus: Non consensi, inquit, carni, & sanguini. Alloquutus est autem eos, qui sunt ex Israel pontifex Moses: In. 75. animabus descenderunt patres tui in Aegyptum: sed non idcirco dixeris, quod nude, & sine carne animæ in Aegyptum descenderunt: nec porro quod inanibus corporibus, & solis carnibus salutare suum Deus indulserit. Quoties igitur audimus carnem factum esse Verbum, hominem intelligamus, ex anima, & corpore factum. &c.

Caput. 2.

Item sanctus Augustinus in libro quæstionum contra Apollinarianitas, sic dicit: Si vbiq; caro fuerit nominata, & anima tacita sic intelligendum est, vt anima ibi non esse credatur, nec illi habebunt animam, de quibus dictum est: Et videbit omnis caro salutare Dei. Et illud in Psal. Ad te omnis caro veniet. Et illud in Euangelio: Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis: vt omne quod dedisti ei non pereat: sed habeat vitam æternam. Vnde intelligitur, solere homines per nominationem solius carnis significari: vt secundum hanc locutionem etiam illud possit intelligi, vt quod dictum est: Verbum caro

Melius: de.

caro factum est, nihil dictum sit, nisi Verbum homo factus est. Sicut enim à parte totum plerumq; nominatur, sola anima homo intelligitur, sicut & illud: Tot animæ descenderunt in Aegyptum: sic etiam à parte totum, nominata sola carne, homo intelligitur.

Caput. 3.

Item, ipse in libro *ἐπιπέδιον*, dicit: Verbum caro factum est, à diuinitate carne suscepta, non in carne diuinitate mutata. Carnem quippe hic hominem debemus accipere, vt parte totum significante locutione, sicut dictum est: Quonia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro, id est, omnis homo. Quapropter hæc est patrum plena, scripturarum more, liberata sententia: vt cum à parte totum, vna quælibet hominis assumpti in Christo substantia nominatur: illic statim, & altera intelligatur. Nam etsi vna secundum hunc tropum taceatur, & alia dicatur, duæ tamē nihilominus intelliguntur. Nemo ergo iam dicat, cum audit totum hominem à parte posse intelligi, non debere tres in Christo substantias profiteri: cum isto genere locutionis aliud ex altero cogatur intelligi. Nihil ergo diuersitatis est, siue tropicè vna: siue proprie gemina hominis nominatur substantia: cum vtraq; locutio hominem à Deo assumptum non nisi in duabus substantiis nos intelligere, & confiteri permittat: ac per hoc tres in Christo substantias profiteri ille non dubitabit, qui hæc ratione plena agnitione didicerit. Cæterum vbi non tropicè, sed proprie hi patres hominem totum à Christo susceptum esse fatentur, sic in suis tractatibus posuerunt.

Caput. 4.

Beatus enim Cyrillus in superiori libro, qui vocatur Scholia, sic dicit: Vbi veritatem trium substantiarum Christi, figura veteris testimonij aperte conuincit. Sic enim ait: Quod vnito Dei verbo veræ humanitati, inconfusæ tamen substantiæ permanferunt. Erectum est secundum Dei voluntatem secundum tabernaculum per desertum, & in eo multis modis formabatur Emanuel. Ait igitur Deus omnipotens ad diuum Moysen: Et facies arcæ testimonij ex lignis imputribilibus duorum cubitorum & dimidi longitudinem, & cubiti & dimidij altitudinem, & inaurabis eam auro puro: extra & intra inaurabis eam. Sed lignum quidem imputribile fit figura cor-

ra corporis incorrupti. Imputribilis enim cedrus. Aurum vero quasi materijs alijs preciosior, diuinæ nobis indicat substantiæ maiestatem. Attende igitur cum arca tota inaurata sit auro puro extrâ, & intrâ, adunatum fecerit quidem sancte carni Deus verbum: & id est, vt opinor, arcam fuisse extrâ inauratam. Quod verò est, animam rationalem, quæ corpori inhæreat propriam fecerit. ex hoc apparet, quod intrâ arcam præceperit inaurari. Quod autem naturæ, siue substantiæ inconfusæ manserunt, hinc scimus, aurum enim superpositum ligno mansit id, quod erat: & ornabatur quidè lignum auri decore, tamen lignum esse non desit.

Item sanctus August. in lib. de Trinit. id ipsum exprimit, dicit: Sic Deo coniungi potuit humana natura, & vt ex duabus substantijs fieret vna persona, ac per hoc iam ex tribus Deo, anima, & carne. Hæc igitur sanctis Patribus nos docentibus, & veram locutionis regulam nobis insinuantibus, videant iam tandem, & sentiant, qui sine fauore partium iudicant, quæ pars poterit esse tutissima (licet in neutram partem possit cadere culpa) verum ne illa, quæ in Christo Dei filio vnam verbi, alteram hominis, à parte totum, substantiã proficitur: an ista, quæ propriè totum hominem in duabus substantijs verbo Dei adunatum fuisse fatetur. In illa enim parte, quæ à parte totum hominem intelligi volet, potest hæreticorum dolus latere, vt vnam quamlibet ex his substantiam nominans, aliam supprimat: sicq; quod ore proficitur, nec corde profiteatur, sicut Apollinaris, qui negat Dominum Iesum humanam animam habuisse, vel Manichæus negans in Christo assumpti corporis veritatem. In hac verò nostra professione, vbi præmissa verbi substantia, specialiter duas hominis in vna Christi persona substantias profitemur, nullus potest accidere, vel suspicari fraudulentæ dolus, quando euidentè in Deo assumptus prædicetur homo totus. Tutior ergo pars est, quæ totum dicit, quam quæ aliquid supprimit. Et plus caret, quod propriè dicitur, quam quod arcta tropicè locutione firmatur. Sed fortè nos soli hoc dicimus, quod malorum sententia non probatur. Iudicem ergo Augustinum si complacet aduocemus: & quam partem contra hæreticos munitiorem esse pronunciat, videamus. Sic enim in tractatu symboli

symboli dicit: Temporalis dispensationi Dominicæ multis modis insidiantur hæretici. Sed quisquis tenuerit catholicam fidem, vt totum hominem credat verbo Dei esse susceptum, id est, corpus, animam, & Spiritum, satis contra illos munitus est. Ecce spiritualiter, vereq; considerans, iudicium protulit, sententiam fixit, munitiorem, & tutiorem partem illam esse pronuncians, quæ contra hæreticos totum hominem à verbo Dei susceptum in duabus substantijs carnis animæq; defenderit. Sed fortè iam aliquis dicat: iam hæc tria hominis innata, id est, corpus, anima, & Spiritus. Tria quidem dicuntur, sed duo sunt: sicut ab eodem doctore in prædicto symboli tractatu conuincitur. Tria sunt, ait, quibus homo constat, Spiritus, anima, & corpus: quæ rursus duo dicuntur, quia sæpe anima, simul cum Spiritu nominatur. Pars enim quædam eiusdem rationalis, qua carent bestię, Spiritus dicitur. Quod etiam in epistola ad Petrum dilucida manifestatione exequitur, q; Spiritus, & anima, vtrumq; sint vnum: & vnus esse substantiæ sentiantur. Dicit enim, duo quædam esse animam, & spiritum secundum id, quod scriptum est: Absoluti à Spiritu meo animam meam, & vtrumq; ad naturam hominis pertinere: vt totus homo sit, Spiritus, anima, & corpus. Sed aliquando duo ista simul nomine nuncupari animæ, quale est illud. Et factus est homo in animã viuam: vbi quippe, & Spiritus intelligitur. Itemq; aliquando vtrumq; nomine Spiritus dici, sicuti est. Et inclinato capite tradidit spiritum: vbi, & anima necesse est, intelligatur & vtrumq; vnũ, & vnus esse substantiæ. Ac per hoc nõ anima, & Spiritus, sed anima, & corpus duo specialis hominis substantiæ sunt: quæ & diuersæ dicuntur. Nos proinde iam dicto fidei nostræ opusculo, Apollinistarum hæresi respondentes, tres in Christo substantias diximus, quod & maiores nostros docuisse mōstramus. Honorantes, videlicet, & sequentes sententiam doctoris egregij Hispalē. sedis episcopi, quam in libris suis de differentia naturæ Christi, vel nostra, disseruit, vbi ait: Nos ex duabus subsistimus substantijs, corporis, videlicet, atq; animæ ille ex tribus, verbi, corporis, atq; animæ. Inde est, quod perfectus homo, perfectus prædicatur & Deus.

Hæc igitur per parua de Patribus exēpla libauimus: vt in breui

breui ea, q̄ cōpetunt mōstraremus. Cæterū, qui hæc adhuc intentius legendo quæserit, plurima colligere poterit. Iam verò si impuderata quis fronte, nec his Patribus cedat, & unde se ea libauerint insolens scrutator exquirat, Euangelicis saltem vocibus credat, quibus has tres substantias sibi inesse Christus ipse pronunciat. Interrogatus enim à Iudeis: Tu quis es? respondit: Principum, qui & loquor vobis. Ecce habens vnam substantiam deitatis, restant duæ substantiæ hominis. Vt enim veram carnem hominis suscepisse mōstraret, palpandum se discipulis præbuit, dicens: Palpate, & videte, quia Spiritus carnem, & ossa nō habet, sicut me videtis habere. Ecce expressa est substantia carnis humanæ. Item, vt animæ humanæ substantiā suscepisse mōstraret, dixit: Potestatem habeo ponendi animā meā, & potestātē iterū sumendi eam. Ecce tres in vna Christi persona substantias, incōfusē, & inseparabiliter adunatas, deitatis, videlicet, atq; humanitatis, Euangelicis oraculis approbātes, omnes vno ore fatemur, & præfixa sententia prædicamus, confitentes, videlicet, secundum Chalcedonē. Concil. eundem Dominum nostrū Iesum Christum perfectum in diuinitate, perfectum eundem in humanitate. Deum verum de Deo vero, eundem hominē verū ex anima rationali, & corpore. Secundum humanitatē eundem vnus naturæ nobiscum, per omnia similit̄ nobis absq; peccato. Ante secula quidem ex Patre natum secundum diuinitatē: in nouissimis verò diebus eundē propter nos, & propter nostrā salutē ex Maria virgine Dei genitrice secundum humanitatē: vnū, eundemq; Christum filium Dei vnigenitū in duas naturas incōfusē, immutabiliter, indiuisē, inseparabiliter cognoscendū. In nullo naturarum differentias propter vnitatē perimendas. Magis autem salua vtriusq; naturæ proprietate, & in vna coeunte persona, vnoq; statu concurrente, non in duabus personis partiendū, vel diuidendū, sed vnum, eundemq; filium vnigenitum Deum, verbum, Dominum Iesum Christum. Iam verò si quis contra hæc vltius non instruendum, sed contrarium, seu hīc redditæ rationi præbuerit, damnationem præfati Concilij sustinebit.

Tertium sanè, quartumq; cap. cōtuentes, nō solū sensum sed & ipsa penè verba ex libris beatorū Ambrosij, & Fulgentij

gentij nos prælibasse monstramus: quibus & prædictos viros dogmatizasse scimus: quos, quia celebres in toto orbe doctores fieri acta ecclesiarum Dei vota percentent, non illis est succensendū: sed potius succubendum. Quia omne, quod cōtra illos sapitur, à rectæ fidei regula aborrere sentitur. Has sanè quatuor specialitates capitulorum, quæ, vt à nobis solida efficerentur, hortati sunt quid à quo fuerit doctore prolatum: congesto in vno responsionis nostræ libro, catholico rum dogmate Patrum, ante hoc biennium parti illi porreximus dignoscendum. Iam verò si post hæc, & ab ipsis dogmatibus Patrum, quibus hæc prolata sunt, in quocunq; dissentiant: non iam cum illis est amplius contendendum, sed maiorum directo calle inhærentes vestigijs, erit per diuinum iudicium amatoribus veritatis responsio nostra sublimis: etiā si ab ignorantibus æmulis cenfeatur indocilis.

Capit. 5.

His itaq; super sanctæ fidei professionem explicatis, ad contuendam illarum seriem conditionū nos vertamus, quarū nexibus illigatus prædictus princeps fuerat. Etenim tempore, quo diuinæ memoriæ Eruigius Princeps hunc præsentem dominum nostrum Egicam Regem ad copulam filiam suam substituit, his eum primū ligaminibus implicauit. Clara igitur pronunciantur voce, earunden conditionis nobis textu præcognito. Inuenimus illic tunc implicata vincula quædam iuramenti innexa, vt difficulter mens iurantis ab eorum ligatione sit libera: etiam si esset à regni curis, & sollicitudinibus aliena: quorum textrinij euidens ligatura, inter cætera connexionum capitula, his verbis habentur expressa.

Circa cognatos meos, filios vestros, quos de gloriosa coniuge vestra domina mea Liubigottome Regina progenitos habere videmini, tam charū me amicū in sincera mentis dilectione sine fraudulenta calliditate exhibita esse polliceor, & ita cum eis in affectu dulcedinis charitatis omnibus diebus vitæ meæ viuere spondeo, vt nec ipsos, nec partem eorum pro quibuslibet cap. aut ordinibus, vel occasionibus, quo quolibet tempore inquietari, aut stimulari debeam. Nec vllum dolorem, vllamq; malitiam in corde, vel animo meo

contra

contra eos amodo, & deinceps quandoq; retinebo, aut ex cogitabo. Neque aliquam occasionem, neq; argumentum enutrio: per quod aut præfata ancilla vestra sponsa mea, siue iam nominati filij vestri, qui de toties dicta clemētis, coniuge vestra domina mea Liubigottone Regina progeniti sunt aut in maximum, aut in modicum conturbentur, vel stimulentur, exceptò propter iustissimas causas, unde legalis mihi veritas patuerit: quas, vt cum charitatis affectu ad eosdem cognatos meos quærere debeam, mihi licentiam referuo, & de tam promptissima dilectione, & charitate eorum nunquam recedebò. Nam & pro causis eorum, quas ipsi contra quaslibet personas habuerint, aut si quicumq; cõtra eos, pro quibuscunq; rebus intenderint: ita vsq; ad vixero in eorundem filiorum vestrorum adiutorio cum omni mentis meæ intentione in quantum valero, & Deus dederit mihi posse exurgebo, & intendam, veluti si pro causa mea propria: vt nec illi damnum, aut perditionem quancunq; sustineant, & negocia eorum cum Dei auxilio me intendente, agente, & prosequente celeriter ad effectum perueniant, & cætera. Perlectis his igitur conditionibus, quæ diuæ memoriæ Erui-gius Princeps præfenti Principi nostro, ob suorum tantum filiorum vindicationem extorserat: aliæ iterum conditiones ex communi voto sese nobis retractandæ obijciunt, ad quas præfatus Princeps Egica in regno adscitus iuramentorum suorum Deo reddidit vota, cum se iustitiam populis reddidit promisit. At ne quenquam contra iustitiam læderet, iusiurandi attestacione deuouit. Prima igitur conditionum illarum series pertractata, multis his secundis conditionibus videntur esse contraria. Quomodo enim pro cognatis causaturus exurgens, decertantibus contra eos dabit iustitiæ palmam: si ipse cõtra eos sententiam suam defendat: aut si ipse, sicut iurauit, negocijs sit obiectus, quis expectabitur iudicij terminator? Aut quomodo data in populis iuramenta ser-uabit? Vt nullum, sicut est pollicitus, contra iustitiam grauet: si intantum cognatis protectionis adminicula præstat, quandiu negocia eorum se prosequente, ad effectum videantur pertinere. Sic enim sicut iam superius dictum est, iurasse se præfatum Principem constat, vt negocia eorum se

prose-

prosequente ad effectum perueniant. Illigatum itaq; Principem vtriusq; partis vinculis contuentes perpendimus, quia vtraq; promissio simul ab eodem inculpabiliter impleri nõ possit: Quamq; si bene res cõsiderata tractetur, tunc ab illis primis conditionibus absoluatür ostensus est: quãdo ad secundas has conditiones populoꝝ iurare coactus est: quia vno, eodemq; cõpulsionis authore vtrunq; contextum est. Quapropter perpensis vtrarũq; conditionũ allegationibus, atq; cõmuni omniũ ligatione tractatis, peruenimus in illis conditionibus, ad quas primum hic Princeps noster focero iurasse dignoscitur: sola illic proprii iuris cõmoda cogitata. In his autem conditionibus honestis vota pollicita. Illic ante regnũ, vnus tuendæ domus, fides exacta: hic post regnum inoffensa regendarum plebium vota pollicita. Illic priuatus amor, aut defensio filiorum protenditur: hic generalis patriæ, & genti affectio pollicetur. Iuratio illa offensis forsitan plurimis, vni tantum domui portabit affectum: hæc verò generalem æquitatis seruans in singulis compromissum, nulli parti dabit veritatis excidium. Quid igitur ex vtroq; iusto disputationis sine cõficitur, nunquid paucorum salus erit extinctio plurimorum? Aut nunquid tantum valere debet priuatæ rei commodum, quàm generalis relatio populorum? Absit. Quia ergo in illa iuratione acceptio priuatarum cognita est personarum, in hac autem generalis, profectio plebium: quæ ex his duabus sit potius obseruanda, diuina nobis pandat sententia. Scriptum est enim in Prouerb. Salomonis: Cognoscere personã in iudicio non est bonum. Christus quoque in Euangel. Nolite iudicare secundum faciem: sed iustum iudicium iudicate. Paulo præsertim Apostolo specialiter præstruente, vt non quæramus, quod nobis vtile est, sed quod multis, vt salui fiant. Iam ergo in promptu est, quid ex his duobus salubri pietati responderet. Et ideo intemerata plus erunt, quæ patriæ sunt salubri pollicitationes iurata, quam illa, quæ ob vnus tantum domus sunt vtilitatem pollicita. Nec hoc quidem sic dicimus, vt illa, quæ pridem pro cognatis iurata sunt, penitus destruantur: sed potius vt vnus, idemque affectus populis cognatisq; seruetur. Vnum quidem ex duobus vnitatis gratiam redolens, neu-

GG trum

trum diuidat, sed componat. Non enim possunt vtraq; se-
iuncta æqua obseruantia lance seruari, quia si promissis co-
gnatis fides seruetur, populis, quæ promissa sunt deperibunt.
Et iterum, si data in populis intemerata Deo sacramenta ser-
uentur, cognatis proculdubio promissa beneficia negabun-
tur. Nec vnius patris præstatio, sine alterius partis potest esse
dispendio. Quid ergo? Nunquid ob hoc vtraq; iuramen-
torum promissa soluenda sunt, quia singula inuicem sine
culpa agi non possunt? Absit. Transfundendum ergo est
vnum in alterum, & ad vnam regulam redigendum, ita vt
minoris partis vota potioribus sint coniuncta: & affectus
protectionis, qui priuatim focero promissus est, & cognatis,
transfusus generaliter seruetur in populis. Non quod, vt aut
hinc, aut inde promissa fides patiatur dispendium, sed quod
inuiecta, atq; in alterutrum transfusa commune defensionis
sentiat lucrum. Dicimus ergo per Spiritum Dei, & prefixam
sententiam ponimus, & in nobis loquente, qui se in suo no-
mine aggregatis medium adesse promissit: si ergo ab illis vin-
culis iuramenti, quibus focero ante iurauerat, Principem
nostrum Egicam Regem sancta synodus absoluendum ele-
git: vt aut cognatos ad populorum regulam dirigat, aut
populos in cognatorum iustam defensionem assumat: vt
quali vnius patris, germinisq; filios vtrunque vnum deuo-
cans in affectum, nec in cognatorum iustis negocijs fauo-
rem populorum obtēdat, nec rursus in populorum quæsti-
bus cognatis fauere pertentet: vt tam in populorum, quam
in cognatorum negocijs, vna eademq; fides illis seruanda
sit. Nec alio affectu tractandos eligat, cognatos, quam po-
pulos, quo in ademptum cœlitus regnum, directo æquita-
tis gradiens calle, nec profanationis in vtrunq; subeat notā,
nec pietatis claudat vtriusq; partibus viscera, vt omnes tali-
bus fruatur.

Secunda post hæc nostro coetui retractanda se collatio
intulit, pro conditionibus scilicet, illis, quas iam dictus Prin-
ceps Eruigius ob tuitionem filiorum suorum totius regni
sui populos iurare coegit. Quibus inspectis, & diutissime
retractatis: nihil illic inuenimus, quod æquitati sit obuium,
nihil, quod & pietati aduersum: occasiones tantum ma-
litia

litia amputantur, nam iustorum negociorum aditus non
excluditur. Hoc illic enim singulariter seruandum promit-
titur, quod generaliter à Domino omni Christiano iubetur,
scilicet, vt malitia caueatur, innocentia illibata seruetur. Fru-
stretur nocendi propositum, admittatur negociosum, iu-
stumq; iudicium. Hoc enim sic cum omnium lege seruetur:
& illæsum semen regium à nocibilitate seruabitur, & veritas
populis sine periurij profanatione reddetur. Neque enim
illic iuramentum est, vt aut causantes contra filios suos ne-
mo iuaret, aut nullus super æquitatis iudicium promeret:
vbi iam dictus Princeps non solum singulis negocia sua iu-
dicialiter proponendi iudicium tribuit: sed & scelera filio-
rum suorum, si qua accidissent, legibus vlciscenda permisit.
Quod ergo illic non est iuratum, & tamen iuratum fuisse im-
pudenter asseritur, nõ deuocabit populos in periurij crimē:
quia nec alligatum cernitur in conditionum serie, neq; enim
in nobis est cohibendum, quod in illis conditionibus non
inuenimus esse cohibendum. Recedendum tamen est à mali-
tia, & exequenda sunt negocia opportuna. Nec enim quo-
rundam incauta illa dicacitas attēdetur, quæ impudēter ad-
struere nititur, illos tantum innoxios à periurij crimine, qui
negocia sua tantum visi fuerint obiecisse. Illos autem, qui vel
talia negocia iudicanda susceperint, vel huiusmodi pro æqui-
tate adiuerint, inexprabili profanationis crimine irretiri.
Hæc quippe dicunt contentioso magis, q̄ rationabili strepi-
tu obstrepentes, nec scientes, videlicet quia si negatus fuisset
illic aditus iudicandi, negaretur & proponendi. Sed qui
admitit iustæ propositionis negocium, non voluit protelatæ
æquitatis amputare iudicium: nec qui proponentem, iustè
iudicandi iudicibus abstulit. Magnæ ergo stultitiæ vox est
hæc sentire, vel proloqui. Nam econtra ecce penè per totam
diuinæ seriem scripturæ plus iudicibus præcipitur iudicare
iustitiam, quam populis sua obiectare negocia. Dicit enim
scriptura: Iustè iudicate filij hominum. Nec addidit iustè
proponite causas vestras filij hominum. Nunquid quia iudi-
ces iustè iudicare admonuit: ideo populis proponendi sua
negocia interdixit, in eò, quod de negocijs proponendis ni-
hil protulit? Nunquid super eo iudicij formula textitur, qui

mutus, & absq; propositione sentitur: Non ergo aut iudicia sine obiectis, aut obiecta sine iudicio esse possunt: quo aut iudex desit causanti, aut causans desit villo modo iudici. Quia propter conditiones ipsæ, in quibus nec veritas est præcissa, nec pietatis amputata sunt viscera nō tenebunt, aut iustè proponentes ad periurij sacrilegiū, aut iustè iudicantes ad profanationis reatū. Hac igitur reddita ratione cōficitur, vt ad prædictarū seriē cōditionū, nullus teneatur obnoxius: quisquis repulsa malitia cōtra iam dicti Principis partem, aut negocia sibi debita, iudicibus iudicanda obiecerit, aut qui taliū mandata susceperit, aut testis iudex, qui aduocatus testimonium dixerit, aut iudices ipsi, qui huiusmodi negocia iustè terminauerint, vel hi etiā, qui parti iustitiā habenti simpliciter fautores extiterint, ad reuelationē potius miserorū currentes, q̄ parti cuiq̄ delectat esse nocibiles. Scriptū est enim: Pietas ad oīa valet. Nec enim cessandū est à misericordiar operē, quod illud nō interdictū est cōcedere. Quia ergo illic iustitiæ aditus nō negatur, cōsequens est, vt nec pietas abnegetur. Non em̄ plenam iustitiam diligit, qui pietatem proximo non impendit. Sic enim inconcussæ pietatis seruantes affectum, illud apostolicum prælegimus obseruandum, quo manifestè præcipitur: Inuicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi. Hac igitur ratione permissa absolutis & discretis personis atq; vocibus singulorum negocia, * ipsaq; contra partē iam dicti piæ memoriæ Eruigij principis, vel filiorum eius habeantur, proponenda admittimus: Desinientes, vt legibus canonibusq; designata iustitia inter opponētes & respōdentes à iudicibus incōcussa seruetur. His itaq; excussis, quæ placido dispositionis sine cōclusa sunt: Damus soli Deo gloriā & honorē, poscentes eius profusissimam pietatem, vt eius virtus atq; potentia, & nostrarum soluat mentium ligaturā, & glorioso amatori Christi Egicā principi nostro attribuat

* que: forte
desit.

* Emd. felix

* foelicem regni retētare sceptrum: foelicioris vitæ ducere cursum, ac diuturnum cum pace in populis tenere imperium: eo præstante, qui est rex omnium regum, & cuius regnum manet in secula seculorum. Amen.

Item data lex in confirmatione Concilii generalis, sub anno primo regni gloriosi Egicani principis nostri.

Discretis

Discretis eximijs temporis nostri gestis synodalibus præfauentes, quibus & doctrinæ sacræ sanctæ fidei haurimus copiam, & indissolubilis iuramenti nouimus confractā *Fortè. sacro- sanctæ.* esse catenam: in lege promulgata decernimus, vt ea ipsa, quæ in conuulso canonum vigore decreta sunt, ab omnibus cautissima & diligenti obseruatione seruetur. Si quis autem his ipsis definitionibus cōtraire voluerit, decima suarū rerū parte multabitur: excommunicationis insuper sententia ferietur.

Interfuerunt huic sancto Concilio pontifices numero. 61. id est, Iulianus vrbis regiæ metropolitanus episcopus. &c. V. carij episcoporum. 5. Abbates. 5. Comites. 6. Archidiaconus. 1. Archipresbyter. 1. Primicerius. 1.

Finit Concilium Toletanum. 15.

INCIPIT CONCILIVM TOLETANVM decimum sextum, à 60. episcopis celebratum, sub Egica Rege, anno. 6. regni sui.

Aera. 731. 6. Nonas Maij.

Deo an. 6. inclyti, & orthodoxi dñi, & Principis nostri Egicani, sub die. 6. Nonas Maias, Aera. 731. vnanimittis nostræ conuentus in prætorienſi basilica sanctorum vide licet Petri, & Pauli aggregatus confisteret, atq; vnusquisque nostrorū, ex more, secundū ordinationis suæ tempus, in locis debitis resideret, rerum prius omniū Domino deuotissima gratiarū iura persoluimus, pro eo, q̄ nos alternatæ visio- nis cōtuitu solari permisit: & alternæ pacis osculo cōfouendos statuit. Diffusis cordibus, simulq; & vocibus, & precum murmura effundentes, vt sicut nos alternorum oculorū inspectione lætificos effecit: ita sereniss. ac religiosissimum prædictum Egicam Principem (cuius iussu fraternitatis nostræ cœtus est adunatus) fidei suæ cōseruatione stabiliat, proro- gatione iustitiæ muniat, pace locupletē reddat, impensione misericordiarū fulciat, virium fortitudine roborēt, quo longeuittatis munijs commissa sibi regni gubernacula discreto moderamine teneat, & commissos sibi populos benignè regat, quæ disponat, & iussa pietatis modificet. His deuotione præoptissima actis, cœpit vnionis nostræ numerositas de rebus spiritualibus mutuarū collationis inter seorsā diffunde-

GG 3

reatq;

re: atq; euentum rei expectatione mansuetissima prestolari. Igitur cum ea attentius agerentur, sic idem excellentiss. Princeps sanctæ intentionis munimine fretus, religione pleniss. & elucubrationis summæ titulo inclutus, nostro sese cœtui intulit, ac gloriosi capitis verticē cernuo voto reclinās, nostris sese Dño precibus cōmendari percensuit: proprijs manibus tomū deferēs nobis referendū, in quo suę deuotionis vota, & deliberatiōis pia desideria sistebāt stylo gratissimo exarata: oēs in cōmuni sui oris dulcissimis exhortās oraculis, ait: En diuini cultus reuerendissimi sacerdotes, quicquid proprii oris effamine vestris sacris sensibus debui intumescere, quicquid enormis poterat diffusæ elocutionis affatus exprimere, isthic breuiter, summatimq; calamo currēte digessi. Vnde vos ea sollicitius prælibantes, gliscentibus animis pertractare: & tam ea, quæ hic sunt insita, quàm etiā alia, quæq; se reuerendissimo vestro cœtui ingesserint audienda, æquissimis iudiciorū vestrorum definitionibus terminate: firmissimo sententiarum vestrarum stylo esse permanfura decernite. Quem tomū ab eo vnanimitas nostra suscipiens, eidē Principi benediximus: eoq; è nostri medio discedente, eiusdem tomū seriē referauimus: cuius dictorum textus subter adnexa serie declaratur.

IN nomine Domini. Flavius Egica Rex, sanctiss. Patribus in hac sancta synodo residentibus.

Nouit beatiss. Patres serenitatis vestre gloriosa sublimitas, synodice aduocationis studia, nutantis seculi obstare ruina, & fidelibus populis congruæ salutaris vitæ impendere disciplina. Quapropter orthodoxæ fidei religione permotus, vestriq; cœtus optabili conuentu iucundior redditus cœlorum Regi grates, laudumq; vota persoluo: quoniam præstolata aggregationis vestre cōcurfio præceptionis nostræ oraculis deuotissimè paruit, & alternæ visionis exoptata gaudia commodauit. Igitur vobis coram positus, vestris precibus supernam mihi clementiam suffragari efflagitans, vniuersitatem sanctitudinis vestre Christiana mentis deuotione conuenio. Vt quia ecclesiæ sanctæ catholicæ digna speculatione persistatis, votis meis fautores sitis, vestriq; pontificatus meritis in regendis populis, præstantiora mihi subsidia præparetis, & consiliorum nutrimenta salubria afferatis: quo

quo valeam sanctimonix vestre adminiculo fultus, & regnādi gressus in pace perficere, & gentem mihi subditam pio, ac discreto moderamine regere. Nam & tales vos in hoc sancto Concilio adesse præopto, quo gratia. S. sancti corda vestra irradiās, in medio sit vestrorum: vt ipso docente id teneatis, atq; seruetis. Vnde & mihi, qui (præ omnibus) multis sum criminibus deditus: & cuncto populo regiminis mei respectio diuina semper opituletur: Quantis deniq; malis indignante Deo terra quotidie vapulet, quantisq; plagis, vel perfidorū sceleribus contabescat, paternitati vestre non reor esse incognita. Sed quia indubiè credimus, quod transgressione mandatorum digna factis recipimus, dicente Domino per prophetam: Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis, qui habitat in ea: opportunum satis est, vt per vos, qui diuinae vocis præconio, sal terræ estis, saluationis obtineat opem. Vnde venerabilem sanctitatis vestre vniuersitatem exhortor, vt in primis alienæ fidei reftitudo, quæ per veram credulitatem in omni terrarum orbe diffusa expanditur, vestre collationis eloquijs præconetur, prædicta veraciter teneatur, retenta in arcano vestri pectoris illibata seruetur. Deinde quia comperimus, quod multæ Dei basilicæ hic dispersis locis vestrarum parochiarum cōstitutæ, dum ad vnius respiciunt ordinationem presbyteri, nec assidua in eis sacrificia Domino delibantur, & destitutæ remanent, atque sine tectis, vel semiruptæ fore noscuntur: specialiter in canonibus adnotatis: vt vnaquæq; ecclesia quauis pauperrima, quæ vel decem mancipia habere possit, sui debeat cura gubernari cultoris. Cæterum, si minus habuerit, ad alterius ecclesiæ presbyterum pertinebit. Nam dum ex omnibus plurimæ basilicæ, vt præmisimus, vnius sollicitudine rediguntur, solum est, quia & viduatæ persistunt, & difficile sacris cultibus ordo debitus exhibetur. Quod non tantum sacerdotibus Dei in culpa est, verum etiam sanctis delibus Iudæis, & viculum affert: qui dicunt, nihil præ se habere interdictas sibi, ac detractas fuisse synagogas: cū carnaliter peiores Christianorū effectas esse basilicas. Pro quantum ad præparationem à vestra vniuersitate censendū est, vt eas huiusmodi ep̄s, de tertijs parochialium basilicarum canonicè restantur.

das inuigilet, cui si tertias ipsas consequi voluerit, curam sui gerenda est, vt presbyter destructæ ecclesiæ exinde commissam sibi basilicam reparet, euidentē censuræ modum apponētes in canone, qualiter debet incuriosus quisq; episcopus condemnari, si præscriptum pro renouandis Dei templis ordinē neglexerit adimplere. Nam & hoc honorificētia vestra promulgare curabit, vt nemo episcoporum pro Regis inquisitionibus exhibendis, parochialium ecclesiarū iura cōtingat, nec quascunq; exinde inquisitiones, aut erectiones exigere audeat: sed de prædijs suarum sedium, religio culminis solita perquisitionū obsequia deferat, nihil de rebus earundem parochialium ecclesiarum causa stipendii cuiuspiam dare præsumant. Quod si fecerit, duorum mensium spacio excommunicari se nouerit. Interea id præcipuè à vobis procurandū est, vt vbicunq; idololatria, vel diuersos diabolicæ superstitionis errores reperieritis, aut qualibet relatione cognoueritis, ad destruendum tale facinus, vt verè Christi cultores, cum iudicibus, quantoties insurgatis, & quæq; ad eadem idola à rusticis, vel quibuscunq; personis deferri perueneritis, tota vicinis conferenda inibi ecclesijs conferatis, pro quo etiā extirpando scelere, edictum tale in regulis apponatis, vt quicumq; antistes huiusmodi nefas agi permiserint, vel peractū in sua diocesi protinus abolere distulerit, à locis sui officij pulsus, vnus anno excursu, sub poenitentia maneat religatus lamēto. Alio tamen in principali electione ibidem cōstituto, qui possit huius institutionis ordinē seruare, & populo Christiano bonæ cōuersationis tramitē pandere: postmodū ad sedis suæ ordinē reuersurus. Sed & quod his est potius zelum Dei zelantes abrogandā Iudæorum vtriusq; sexus perfidiā radicatus demittant. Vt & legum nostrarū sententias, quæ ob perfidiā eorū, & in præteritis sunt editæ, & moderno sunt tēpore cōditæ, omni valeāt robore subnixæ, & excessus nequitia ipsorum carundem legū dispercāt sanctione. Sic quoq; vt iuxta nouellæ legis nostræ edictū nemo ex eisdē Iudæis in perfidiā durantiibus, ad captiolum pro quibuslibet negocijs peragendis accedat: nec quodcunq; cum Christianis cōmercium agere audeat, quo merito cum Propheta dicatis: Nonne qui te oderant, Domine, oderam illos: & super inimicos tuos abesce

tabescebam? Ex quibus igitur Hebræis, vel vxoribus, ac filiis eorum, si quis deinceps ad catholicæ fidei regulam integerrima deuotione conuersus extiterit, abnegans ex toto genuinæ præuaricationis errores, vel ceremonias, omnesq; parentalium rituum sectas, ab omni exutus iugo maneat functionis, quam pridem in errore prostitutus, publicis utilitatibus soluere consueuit. Sic quoq;, vt cæteris incredulis eius redundetur functio pensionis, quod adhuc nefanda retinuerit obstinatio parentalis. Inter cætera tamen obscœnum crimen illud de concubitoribus masculorum extirpandum decernite, quorum horrenda actio, & honestæ vitæ gratiam maculat, & iram cælitus superni vindicis prouocat. Et quia plerique perfidorū cothurno superbiæ dediti, non ex Deo regale fastigium, se extolli iactantiæ tumore appetere dignoscuntur: quicumque amodo ex palatinis cuiuslibet sit ordinis, vel honoris, persona in necem regiam vel excidium gentis, ac patriæ Gotthorum fuerit conatus intendere, aut quodcūq; conturbium intra fines Hispaniæ attentauerit excitare, tam ipse, quàm omnis eius posteritas, ab omni palatino expulsa officio, sub tributali impensione, fisco debeat perpetim inferuire: amissis insuper cunctis facultatibus propriis, quas cui voluerit licenter conferat clementia principalis. Cuncta verò, quæ in canonibus, vel legum dictis deprauata consistunt, aut ex superfluo, vel indebito coniecta fore patescunt, accommodante serenitatis nostræ consensu, in meridiem lucidæ veritatis reducite. Illis procul dubio legum sententiis reseruatis, quæ ex tēpore diuinæ memoriæ præcessoris nostri domini Cindaruinthi Regis, vsq; in tempus Vuābanis Principis, ex ratione depromptæ, ad synceram iustitiā, vel negociorū sufficientiam pertinere noscuntur. Varia quoq; populorū negocia, cæteraq; sceleratorum hominum gesta, fidei sanctæ cōtraria, ita vestri examinatione iudicij, canonicè, ac legaliter finiantur, vt nec iustitia prætereat, nec seueritas legum ex omnibus reddiderit feruidos, & æquitatis cathena constrinxerit nexos, non solum in hoc seculo sanctitatis dono perspicui maneatis: sed & æternis præmiis in perpetuū floreatis: quia tunc me à Dño cum

plebe mihi credita à peccatis elui credo, cum discussio iudicij vestri in examinandis causis talis præcesserit, quæ in nullo tramite veritatis oberret. Hoc solum vos honorabiles Dei sacerdotes, cunctosq; illustres aulae regiae seniores, quos in hoc Concilio nostræ serenitatis præceptio, vel opportuna interesse fecit occasio per inseparabilem omnipotentis Dei potentiam adiuramus, quia in præfatis dirimendis negociis, quæ se vestro cætui audienda emerferint, nulla personarum, vel muneris acceptio intercurrat, nullus favor interferat, nulliusq; trepiditatis incuria promulgare iustitiam, quæ Deus est, obstrepat: sed puro examinationis libramine causarum iurgia terminetis, & iusta Dei iudicia vobis præ oculis apponentes, unicuique parti æquitatem pandere procuretis. Quatenus ex hoc nostræ mansuetudinis præstolatu, à Deo mercedis præmia conquiratis, & rectitudine vestri iudicij coram vobis honorabiles sitis, atq; ante Deum, atq; semper bonorum operum gratia polleatis. Datum sub die. 7. Cal. Maij. anno feliciter. 6. regni mansuetudinis nostræ. Toletum.

Reserato igitur tomo, & quæq; series retentabat, diligentius indagare perlustrantes, immensa molle gaudij cordium nostrorum arcana exæstuant. Proinde feruentioribus animis in laudem Dei nostri, hymnorum libet cantica reboare: quod religiosi, & orthodoxi Principis nostri cor intimo igne sui amoris ita reddiderit feruidum, ut totius nostræ adunationis collegium prudentissimis, ac salutaribus sui oris affectibus, crediderit exornandum: per benignè nos admonens, ut dignorum speculatorum more ecclesiae Dei nauem, quæ dispensatione superna, in vasti huius salis gurgitibus, gubernandam suscepimus: salutarium remigiorum gubernaculis, ad consumatæ salutis portum incolumen perducamus, & in defensione eius cotidianis lucubrationibus operam demus: vigilantes, & custodientes vigilias noctis super nobis creditos greges. Ita nempe, ut verborum spiritualium concrepantibus tubis, & sanis membrorum compaginibus, nec securitatis torpore depressa, diuersorum lapsuum incurrant decipula, salutaria sine intermissione ministremus munimenta: & infirmis artibus, diuersis, utpotè ægrimoniæ vulnibus sauciatis, congrua medicamina apponamus, quo facilius

facilius queant, & veteriosa vlcera radicitus euelli, & remedia exoptatæ salutis nancisci. At nunc quoniam ad hæc implenda, nullus nostrorum sine adiumento omnipotentis. Trinitatis cernimus esse idoneum: ideo conspicuum satis, & necessarium perpendimus, ut quia corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem: ipsius sanctæ Trinitatis mysterium, qui est vnus Deus, à quo nos expectare conuenit, ut digni ecclesiae suae pastores existere mereamur, proprioris confessione promamus, & utpotè mortali ore, quantum ipse iusserit prælargiri laudum insignia præcinamus: quatenus vniuersæ diffinitiones, quæ nostro affectu extiterint editæ, superpositæ fundamento firmissimo, inconuulsa persistant: & iustitiæ robore subnixæ seculis infinitis perdurent.

Credimus, & confitemur omnium creaturarum, quæ trinitas rerum machinis continentur, auatricem, atq; conferuatricem indiuiduam Trinitatem, id est, Patrem, qui est totius fons, & origo Trinitatis: filium, qui est plena imago Dei, propter expressam in se paternæ claritudinis vnionem, ante omnium seculorum euentum, ex patris intimo ineffabiliter genitus: Spiritum verò sanctum ex patre, filioq; absq; aliquo initio procedentem: qui tres quanquam personarum fecerantur distinctione, nunquam tamen separantur potestatis maiestate. inseparabilis nempe æqualitatis eorum insinuat diuinitas, & tamè quauis pater genuerit filium, ne ideo filius sit idem, qui pater, nec pater sit ipse, qui filius, sed nec Spiritus sanctus pater sit, filiusq;: sed tantum patris, filioq; Spiritus, idem patri, & filio etiam coequalis. Nequaquam in hac sancta Trinitate quicquam creatum, seruum famulumq; conuenit credi, neque aduentitium, vel subintroducendum, tanquam ei aliquando acciderit, quod constet eam aliquando minimè habuisse, condecet autumari. Vnde catholicè confitemur, patrem Deum esse omnipotentem, filium similiter Deum esse omnipotentem, necnon & Spiritum sanctum Deum esse omnipotentem. Non tamen tres Deos credimus, aut tres omnipotentes: sed vnum tantummodo Deum sumus incoccussa fidei veritate credentes, vnius naturæ, vnius essentiae, vnius omnipotentiae, vnius maiestatis, vniusq; virtutis. Quarum tamè personarum quauis in hoc, quod ad

se sunt, nulla possit separabilitas inueniri, in hoc verò, quod ad distinctionem attinet, sunt quædam, quæ specialius vnicuique; possunt pertinere personæ: sed quæ pater à nullo originem sumpsit, filius patre generante existat: Spiritus quoque; sanctus ex patre, filioque; vnione procedit. Sed nunquid quia filius est ex patris potentia generatus, aut Spiritus sanctus ex patre, filioque; procedens, putandus est aliquando pater fuisse sine filio, aut genitor, genitusque; sine Spiritus sancti extitisse substantia? Absit. Sed sicut pater sine initio creditur, ita filius veneratur, ita etiam Spiritus sanctus veridice profitetur. Nec tamen sicut pater creditur à quolibet nequaquam existendi originem ducere: ita filius, aut Spiritus sanctus autumandi sunt ex semetipsis existere. Sed filius Deus, de patre Deo, non Deus pater à filio Deo, nec pater, aut filius à Spiritu sancto, absque; noxa sumpsisse putabuntur originem: cum ipse à patre & filio, sine cuiusquam infidelitatis nequo credatur sine initio processisse. Et ideo in huius sanctæ Trinitatis sacramento, nihil anterius, posteriusve credendum est, quia nunquam fuit tempus quando pater sine filio, aut Spiritu sancto subsisteret, neque; filius sine Spiritu sancto cum patre aliquando regnaret. Et ista dicentes non personarum confundimus proprietates, nec vnionem substantiæ separamus. Nihil etiam in eadem sancta Trinitate maius, aut minus credere oportet, nihilque; etiam imperfectum, atque; mutabile. Nam perfectus pater, perfectus filius, perfectusque; Spiritus sanctus. Immutabilis pater, immutabilis filius, immutabilis Spiritus sanctus. Nam de immutabili, & perfecto patre, mutabilem, imperfectumque; filium, nec decuit nasci, nec conuenit credere. Idcirco sunt quædam, quæ in sancta Trinitate indiscretè oporteat confiteri. In hoc etenim quod ad se sunt pater, & filius, & Spiritus sanctus indiscretè vnus Deus credendus est, pater cum filio, & Spiritu sancto: quod verò ad relatiuum attinet, discretè personarum trium est prædicanda proprietas, Euangelica prædicatione, *Ite, docete omnes gentes in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti.* Relatiuum etenim dicitur, quod vna ad aliam personam refertur. Nam quando dicitur pater, filij nihilominus persona signatur: & cum dicitur filius, pater ei sine dubio inesse monstratur. At nunc quomodo

niam Spiritus sancti vocabulum, quomodo non tota Trinitas significatur, sed tertia, quæ est in Trinitate persona, quomodo secundum relatiuum ad patris, filijque; referatur, personam, nequa quæ apertissime pateat: pro eo, scilicet, quia sicut dicimus Spiritum sanctum patris, non consequenter dicimus patrem, Spiritus sancti, ne filius Spiritus sanctus intelligatur: in aliis tamen vocabulis, quibus eiusdem Spiritus sancti signatur persona, ad relatiuum pertinere dignoscitur. Igitur Donum, specialiter Spiritum sanctum accipimus, quæ in sancta prænoscitur Trinitate tertia esse persona: pro eo quod à patre, filioque, cum quibus vnus essentia per omnia creditur, fidelibus condonatur. Quapropter, cum dicitur donum, donatoris, & donator doni, relatiuum haud dubie declaratur, quod etiam de ipso vocabulo Spiritus sancti inculcabilius est credendum. Denique; quia sanctæ Trinitatis, & si non vt debuit, tamen quantum ipse donauit, hucusque; mysterium cõfitemdo digessimus: exinde, quæ de ipsa Trinitate persona suscepit carnem, pie, & orthodoxè subsequutiua serie pandimus. Vnde licet inseparabilia sint opera Trinitatis, tamen fideliter profiteamur, non tantum fide cordis, sed & operis professione, quæ non tota Trinitas suscepit carnem: sed solus filius Dei, qui est ante secula ex Dei Patris substantia genitus: in fine seculorum de virgine Maria, euangelio est teste enixus, qui ait: Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Nam Gabriel archangelus ad Mariam cælitus missus ait: *Aue gratia plena Dominus tecum: Beata tu inter mulieres.* Ecce in vtero concipies, & paries filium, & vocabis nomen eius Emmanuel. Cui cum Maria (vt sanctus ait Ambrosius) non fidei renuens, non officium recusans: sed potius accommodans effectum, spondens obsequium, neque; de effectu dubitans, sed qualitatem ipsius, quærens effectus dixisset. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognoui, ab angelo illi responsum est, Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obūbrabit tibi: propterea quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius Dei. Cuius nempe angeli araculum, dum Spiritum sanctum superuēturum in ea dicit, & virtutem altissimi, qui est Dei Patris filius, obūbraturum præmonuit, eiusdem filij carni totam Trinitatē cooperatri-

ratricem esse monstravit: quæ, scilicet Virgo, sicut ante conceptionem obtinuit virginittatis pudorem, ita post partum nullam sensit integritatis corruptionem. Nam virgo concepit, virgo peperit, & post partum incorruptelæ pudorem sine interceptione obtinuit. Cuius videlicet conceptionis, aut partus mysterium: quia secundum prophetale vaticinium nouum creatum est super terram, vt fœmina illa singulariter, absq; virili coitu circūdaret virum: nulla potest ratione comprehēdi, nullis hoīs affectu valet enunciari. Ob hoc em̄ Ioan. Bap. cernere profitetur: Ecce post me venturus est, qui ante me factus est, cuius ego non sum dignus, vt soluam corrigiam calceamenti. Ac si diceret: Corrigiam calceamenti, diuinitatis calceatæ, quæ est ligatura mysterij, nequeo soluere: quia quomodo in virginali utero corporatum est Verbum, quomodo etiam idem Verbum caro factum animatum extiterit, nequaquam inuestigare sufficio. Pro qua re, præcellentis, passus est Augustinus. Hic si ratio quiritur, non erit mirabile, si exemplum poscitur non erit singulare. Ipse verò Dei filius ab ingenito Patre genitus, à vero verus, à perfecto perfectus, ab vno vnus, à toto totus dicitur, sine initio, perfectum hominem de sancta, & inuiolata Maria semper virgine, assumpsisse est manifestus. Cui etiã homini sicut perfectionem adscribimus: ita duas ei voluntates inesse, vnam diuinitatis suæ, aliam humanitatis nræ, nihilominus credimus. Quod etiã per quatuor Euāgelistarū oracula, eiusdē redēptoris nr̄i afflata, euidentissimè declaratur. P̄ mi, si possibile est trāseat à me calix iste: verūtamē non sicut ego volo, sed sicut tu vis. Et iterū. Non veni voluntatem meam facere, sed voluntatem eius, qui misit me: & reliqua, quæ si de omnibus sanctarū scripturarum codicibus maluerimus colligere, enormis voluminis telam, nostri oris videbimur compaginare textino. Quibus etiã allocutionibus demonstrat suā voluntatē, ad hominem retulisse assumptum: Patris, ad diuinitatem, in qua est idem vnus æqualis cum patre. Quippe quantum ad diuinitatis attinet vnitatem, non est alia voluntas Patris, alia Filij, vna em̄ est volūtas, vbi vna patris, & Filij est diuinitas. Quantum autem ad hominis naturam assumpti, alia est voluntas deitatis suæ, aliã etiã humanitatis nræ. Proinde, in

hoc

hoc quod ait: Nō sicut ego volo sed sicut tu, probè ostendit, nō velle id fieri, quod volūtatis humanæ loq̄batur affectus, sed propter quod ad terras voluntate paterna descenderit. Cuius Patris volūtati nequaquam cōtraria Filij voluntas extitit: quia, quib⁹ est diuinitas vna, nō potest esse volūtas diuersa. Et vbi in natura nihil potest diuersitatis accidere, ibi nihilominus enumerātur generaliter aliq̄ enumerosa. Igitur huius voluntatis sanctæ vocabulū: quīs p̄ cōparatiūū similitudinē Trinitatis, qua dicitur memoria, intelligētia, & voluntas, ad personā referatur Spiritus, secūdū autē q̄ ad se dicitur, substantiabiliter prædicatur. Nam volūtas Pater, volūtas Filius, volūtas spiritus sanctus. Et multa alia, quæ secundum substantiā dici, ab his, qui catholicæ fidei cultores existūt: nulla ratione ambigitur. Et sicut est catholicum dici Deū de Deo, lumen de lumine, lucem de luce: ita veræ fidei est proba assertio, voluntatem dici de voluntate, sicut sapientiam de sapientia, essentiam de essentia. Et veluti Deus Pater genuit Filium Deum, ita voluntas Pater genuit Filium voluntatem. Itaque quāquā secundum essentiam, Pater voluntas, Filius voluntas, Spiritus sanctus voluntas, non tamen secundū relatiūū vnus esse credēdū est: quoniã alius est Pater, qui refertur ad Filium, alius Filius, qui refertur ad Patrem, alius Spiritus sanctus, qui pro eo q̄ de Patre, & Filio procedit, ad Patrem, Filiumq; refertur. Non aliud, sed alius, quia quibus est vnum esse in deitatis natura, his est in personarum distinctione specialis proprietatis. Quo circa, idem Dei Filius, qui cum esset diues, semetipsum exinavit, formam serui accipiens, in impassibilitate deitatis cōsistente natura, spontaneè in hominis suscepti passus substantia, ac pro nobis primæ mortis sustinuit dura exitia. Et qui nullius peccati noxæ obnoxius mansit, pro nostris peccatis, crucis patibulū sponte moritur⁹ ascēdit. Quiq; carnis, & sanguinis nullū cōtagiū habuit, in carne sua pro nobis flagra, colaphos, sputamēta, coronāq; spineam sustulit, & effusione sui cruoris, totū mundū à pedoribus abluuit. Ac ne potestatem mors secunda in Dei haberet electis, eā vsquequo impassibilis diuinitatis suæ iaculo pertulit, ac peremit, dicente Propheta: Omnis, erō mors tua. Tartara penetrauit in anima, & sanctorū animas, quas illic hostis vin-

ctas

etas tenebat, morfu potentiae suae exemit, ut prophetale vaticinium inquit: O inferne, ero morsus tuus. Qui etiam tertij diei diluculo, eiusdem carnis, qua occubuerat, veritate resumpta, discipulorum obtutibus claruit, eorumque corda nimio pauore concussa, praesentiae suae exhibitionis solidauit. Et coram angelorum, credentiumque frequentia, sedem patriam repetiuit. In qua nunc sicut in veritate surrexit a mortuis, ad eius dexteram rediens, sic exinde in finem seculi venturus est iudicariae potestatis diremptione a peccatoribus iustos discernere: sanctis restituens pro benefectis coronam, iniquis vero infinitae damnationis ignominiosam poenam. Exemplum nobis sua resurrectione impendens, ut sicut ille viuificans nos post duos dies, die tertio viuus resurrexit a mortuis, sic nos etiam in huius seculi fine resurrecturos usquequaque credamus, non in aerea, vel in fantasticae visionis vmbra, ut quorundam improbanda opinio praestruit, sed in veridicae carnis substantia, in qua nunc sumus, & viuimus, ac tempore iudicij coram Christo, & sanctis eius adstantes, vnusquisque referet corporis sui propria, prout gessit, siue bonum, siue malum. Recepturus ab eo, aut pro propriis actibus interminabilis beatiudinis regnum, aut pro suis sceleribus, perpetuae damnationis interitum.

Huius etenim sanctae fidei ecclesia catholica baptismatis aqua abluta, Christi sanguine precioso redempta: quae neque in fide habet rugam, neque maculosi perfert operis notam, insignibus pollet, virtutibus lucet, sanctique Spiritus donis referta coruscatur: quae etiam in Iesu Christo Domino nostro capite suo, cuius corpus esse nequaquam ambigitur, est perenniter regnatura. Atque omnes, qui nunc in ea minime consistunt, siue constiterint, aut ab ea recesserunt, seu recesserint, aut in ea peccata relaxari diffidentiae malo negauerint, nisi poenitentiae ope ad eam redierint, & quaeque Nicena synodus seruanda decreuit, Constantinopol. conuentus venerari instituit, Ephesini primi concilij amplecti auctoritas sanxit, atque Chalcedonen. sanctorum vnanimitas, vel reliquorum conciliorum, siue etiam omnium venerabilium patrum in fide sana recte viuentium edita: custodiri praecipunt, absque aliquo dubietate: ne nouo crediderit, perpetuae damnationis sententia vicifce-

tur:

tur: atque in fine seculi cum diabolo eiusque sociis Igniuomis rogis cremabitur. Sanctae etenim fidei mysterium oris nostri confessione pandentes, ad capitula, quae ob disciplinam ecclesiasticam, moresque male errantium componendos, necessaria sunt, vnanimittatis nostrae articulum flectamus, & quae opportuna sunt discretis capitulis definiamus.

Cap. huius. 16. Concilij Toletani.

- 1 De Iudaeorum perfidia.
- 2 De idolorum cultoribus.
- 3 De stupris.
- 4 De desperantibus.
- 5 De reparatione ecclesiarum, vel diuersis aliis causis.
- 6 De integra oblata & ex studio preparata in sacrificio offerenda.
- 7 De publicatione concilij.
- 8 De munimine prolis regia.
- 9 Quod fides regi promissa sit seruanda.
- 10 De iis, qui iuramenti sui profanatores extitisse noscuntur.

Cap. 1. De Iudaeorum perfidia.

LIcet in condensatione perfidiae Iudaeorum numerosae antiquorum patrum sententiae, ac leges promulgatae nitefcunt: tamen quia (ut prophetale vaticinium narrat, peccatum Iudae scriptum est stylo ferreo, in vngue adamantino) super petram duriores effecti, in obstinationis suae ceccitate perdurat, satis esse conspicuum, ut catholicae ecclesiae machinis infidelitatis eorum proteratur, quo aut tandem corrigantur inuiti, aut valide illic atterantur, ex Domini in aeternum iudicio perituri. Nam peritorum medicorum est consuetudo laudabilis, ut aegris diuersarum aegrimoniarum incommodis laborantibus, studiosa medendi arte occurrant, quoad usque salutis medelam recipiant. Quinimodo, quoniam gloriosiss. & amatoris Christi Egicanis principis nostri seruens intentio, & prompta deuotio, huius admirabilis medelae peritiam his adhibere contendit, quatenus aut conuertantur ad fidem, aut in perfidiam perdurantes, acrioribus sedule multentur stimulis: proinde exhortante pariter & iubente, delegit nostrae vnanimittatis conuentus, ut quicquid eorum sententiae, vel leges, qui nos in fide catholica praecesserunt, ad obsternendam eorum perfidiam continere noscuntur, ab omnibus sacerdotibus, cunctisque iudicariam curam habentibus studiosius in eis nihilominus compleantur, & ea, quae nunc a nobis instituuntur, votis fer-

HH uentio-

uentioribus conferuentur. Ita nempe, vt quicumq; eorum ad Christum plena mentis intentione se conuerterint, & fidem catholicam absque aliquo infidelitatis fuce serauerint, ab omni functione, quæ sacratis. fisco persoluere cõsueti sunt, cum his, quæ habere poterint, securi, extorresq; persistant. Eandemq; impensionem, hi, qui in infidelitate sua persisterint, publicis vtilitatibus in integritate persoluât. Ipsi vero, qui ab errore suo conuersi extiterint, suis tantum vtilitatibus, vt ceteri ingenui, vacent: & negocia sua agentes, quicumq; pro publicis indictionibus, à principe eis fuerit imperatum, vt vere Christicolæ expediant. Nam id æquitatis ordo deposcit, vt qui fide Christi decorantur, coram hominibus nobiles, atque honorabiles habeantur. Legem sanè illâ, quæ in præfatis capitulis ad eorundem proferendam duritiam, à domino nostro Egica Principe nup̄ est edita, firmamus: & per huius constitutionis nostræ decretum, inconuulsibile robur eam obtinere censemus.

Cap. 2. De idolorum cultoribus.

Manifestissimè liquet, quod hostis humani generis, vt Apostolus narrat, per mundum rugiens currat, quærens, quem deuoret. Nam diuerso tergiversationis suæ astu, quàm plurimos insipientium decipiens, suis eos decipulis irretire non cessat. Et cum Dominus præcipiat: Non facies tibi sculptile, neq; omnem similitudinem, quæ est in cælo desuper, nec in terra deorsum, & reliqua. Et iterum: Non facietis idolum, nec sculptile, nec titulos erigetis, nec insignem lapidem ponetis in terra vestra, vt adoretis eum. Dominum Deum tuum adorabis, & ipsi soli seruias. Illi diuersis suadelis decepti cultores idolorum efficiuntur, veneratores lapidum, accensores facularum, excolentes sacra fontium, vel arborum, auguratores quoq; seu præcantatores, multaq; alia, quæ per longinquum est enumerare. Et quia ille nec conditor eorum est, nec Dominus, ac redemptor: summopere rectoribus ecclesiarum Dei cõuenit studiosè, vt quos maligna persuasione per diuersa sacrilegia sibi hostis idem subiecerat, de eius iure tollentes suos restituant creatori, de quibus videlicet sacrilegiis extirpandis, quoniã multimoda sanctorum in diuersis conciliis clarent edicta, vigilantibus sensuum indagacione perlustrabimus,

ac

ac discreto gratuitatis pondere, horum instituta perpendemus. Et quia debitæ rationis plenitudine nitent, cum cõsensu, ac feruentissimo iussu religiosiss. domini nostri Egicani regis instituentes decernimus, vt omnes episcopi, seu presbyteri, vel hi, qui iudicandis causarum negotiis præfunt: solerti cura inuigilent, & in cuiuscunq; loco præmissa sacrilegia, vel quælibet alia, quæ diuina lege prohibentur, vel sanctorum patrum cohibent instituta, venerantes quoque, aut facientes reperiunt, cuiuscunq; sint gentis, aut conditionis, statim secundum prædictarum sententiarum seriem, emendare, & extirpare nõ differant. Et insuper, ea, quæ in loco sacrilegij oblata fuerint, in cõuicinis ecclesiis, quorum ipsi, qui hoc voto sacrilego dedicanda crediderant habenda, perpetim offerantur. Quod si forsitan episcopus, seu presbyter, aut etiã iudex, ad quem locus ille pertinuerit, manifestissimè, ac probatissimum cuiuscunq; sacrilegij facinus pernoscentes, hoc ardenti voto emendare neglexerint: loci sui dignitate priuatus: anni vnus spacio erit sub poenitentiâ cõstitutus, loco suo in postmodum rediturus. Scilicet quod in eodem tempore, quo ille à loci sui propulsus fuerit officio, specialiter à principe eligatur, qui timore Domini plenus, & vt fines spiritali zelo accessus, cum iudicibus sibimet, vt diximus iunctis, & sacrilegium, quod inuenerint omnimodè extirpent, & ab omni populo iram Domini arceant. Si qui verò pro talium defensione obstiterint sacerdotibus, aut iudicibus, vt ea nec emendent, vt debent: nec extirpent, vt condecet: & non potius cum eis exquisitores, vltiores, seu extirpatores tanti criminis extiterint: sint anathema in conspectu diuinæ Trinitatis. Et insuper si nobilis persona fuerit, auri libras tres, sacratis. fisco exoluat: si inferior, centenis verberibus flagellabitur, & medietas rerum suarum fisci viribus applicabitur.

Cap. 3. De stupris.

Sicut cordis, corporisq; mūdicia homines Deo proximos facit, ita incētiarum pollutionis actio, à Deo alienos statuit. Et sicut Sodomiticis populos horrenda omniumq; detestanda patratio igni cælitus conficienti exurendos in præteritis tradidit: ita in talibus immundiciis homines deditos: æternæ damnationis rogas cõsumet, Loquente Domino per prophetam: Vestimenta

HH 2 men-

mentū mixtum sanguine erit in cōbustionē, & cibus ignis. At nunc qm̄ hęc funestatio, & Sodomiticæ operationis malū, multos sociasse ppenditur, adeò nos ob huius foedissimæ causæ extirpandā consuetudinē zelo Dei ardētes, omnes in cōmuni sancimus, vt quicūq; huius nefariæ actionis pattores extiterint, quiq; in his turpitudinib⁹ sese implicari per miserint, & cōtra naturā masculi in masculos turpitudinem operātes, siquidem, si ep̄s, presbyter, aut diaconus fuerit, de proprii honoris gradu deiectus, perpetui exilij manebit dānatione perculsus. *Si verò cuiuslibet ordinis siue personæ, & talius colluuiōnis noxij reperti fuerint implicati, illius legis, quæ de talibus est edieta, nihilominus ferietur sentētia: aq; ab oī Christianorū sint alieni caterua. Et insup cētenis verberibus correpti, ac turpiter decaluati, exilio mācipentur perpetuo, Ita vt nisi tam eos, qui religionis cultū turpasse visi fuerint, q̄ etiā alios, vt diximus, cuiuscūq; ordinis homines digna satisfactio poenitētię accipere corpus & sanguinem Christi in sine permiserit, *aut Christicolarum societate redierit, nec in exitus sui diem secundum canonum instituta communiois perceptione se nouerit releuari, nec catholicorum cœtui adgregari.

Cap. 4. De desperantibus.

Ad hoc sacerdotalis institutio debet sine dubio promulgari, vt & vitia inolita austerissimā falce poenitētiæ defecet, & vlcus quod subito in mēbrorū cōpagibus exortū fauciat ac serpit, rigidæ inuectionis conatu vsquequaq; detrunget. Quorū dā enim hominū, cū graue inoleuit disperationis contagiū, vt dum fuerint pro qualibet negligentia aut disciplinæ cēsura multati, aut pro sui purgatione sceleris sub poenitentia satisfactioe custodiæ mancipati: incumbente disperationis incommodo seipos malunt aut laquei suspēdio enecare, aut ferro vel aliis mortiferis casibus interimere. Et *nisi præbente cuiuslibet rei occasione, suam nihilominus diabolus in eis perficit *voluptatem. Proinde huic nequissimæ suadellæ cupientes ponere finem & *malagmam congruam talius ægrimonix prouidere, cætus nostri decernit sanctissima vniō, vt quicunq; talibus decipulis *inredditus interemptionis euaserit casus, duorum mensium spatio & à catho-

Totus hic locus est moralis, sed lege sic: *Si verò cuiuslibet ordinis gradus siue personæ talis colluuiōnis noxæ etc.

Emenda, *Aut ad christicolarū societate redierit.

Fortè, *sic. Fortè, *volūtatem.

*Malagma cōgruū talis. *irretitus.

catholicorum collegio, & à corpore & à Christi sanguine sacro *manebit omnimodè alienus. Quia oportet, vt per poenitentia censuram pristina reddatur spei atq; salutis, qui animam suam per disperationem conabatur diabolo sociare.

Caput. 5. De reparatione ecclesiarum, vel diuersis alijs causis.

Quamquam in præteritis sanctorum patrum de diuersis sententia enitescant, sed nunc, quæ temporis ordinisq; congruunt, ordinato iure *statuenda sunt. Nam sicut antiquitas de causis ingruentibus *edita multimoda edidit, *institueda. ita nunc nostri temporis ætas de his quæ occurrunt, vt faciant, conuenit. Quapropter in medio cætus nostri deducta est quorū dā cōsuetudo inordinata sacerdotum, qui *parrochias, rocias suas vltra modum diuersis exactionibus vel angustiis vel paracijs comprimunt: vel quod quā plures *ecclesiæ destituant, perfortè, *ecclesiæ sunt. Idcirco vniō nostræ adunationis decernit atque insituit, vt tertias, q̄s antiqui canones de parrocijs suis habēdas *episcopos censuerunt, si eas exigendas crediderint, ab ipsis *ab episcopis episcopis dirutæ ecclesiæ reparentur. Si verò *eas maluerint pisco. cedere, ab earundem ecclesiarum cultoribus sub cura & sollicitudine sui pontificis reparatio eisdem est adhibenda *vase *basilicis. Quod si omnes ecclesiæ aut incolumes fuerint, aut quæ dirutæ erunt, reparatæ extiterint, secundum antiquorum canonum instituta tertias sibi debitas vnusquisque episcopus si voluerit adsequi, facultas illi omnimoda erit. Ita videlicet, vt circa ipsas tertias nullus episcoporum quippiam pro regis inquisitionibus à parrocijs ecclesijs exigat: nihilq; de prædijs ipsarum ecclesiarum cuiquam aliquid causa stipendij dare præsumat. Sed & hoc necessariò instituendum deligimus, vt plures ecclesiæ vni nequaquam cōmittantur presbytero. Quia solus per totas ecclesias nec officium valet persolvere, nec populis sacerdotali iure occurrere. Ea scilicet ratione, vt ecclesia, quæ vsque ad decem habuerit mancipia, su per se habeat sacerdotem: quæ verò minus decem mancipia habuerit, alijs coniungatur ecclesijs. Si quis sanè episcopus hanc nostram institutionem paruipēderit, & quispiam exinde temerandam crediderit, duorum mensium spatio se nouerit excommunicatione multari: ita nempe, vt postquam

excommunicationis interdicto ad ordinis sui remeauerit locum, cunctas huius canonis sanctiones modis omnibus studeat implere.

Cap. 6. De integra oblata & ex studio preparata in sacrificio offerenda.

Licet multæ sanctorum patrum in fide sancta nobis præcedentium de rebus necessariis sententiæ promanauerint: tamen quia & nunc usque numerosa ultra quàm oportet, fieri pernoscuntur, adeo necessarium duximus in licitis ausibus ponere terminum. Ad cõuentus etenim nostri agnitionem delatum est, eò quòd in quibusdam Hispaniarum partibus quidam sacerdotum partim nescientia impliciti, partim temerario ausu prouocati, non panes mundos ex studio preparatos supra mensam Domini in sacrificio offerunt, sed passim quomodo vnquenq; aut necessitas impulerit, aut voluntas coegerit, de panibus suis vsibus præparatis crustulam in rotunditate auferunt, & eam super altare cum vino & aqua pro sacro libamine offerunt. Quod factum nequaquam in sacrae authoritatis historia vsquam gestum perpenditur. Nempe enim per Matthæum euangelica veritas inquit, cõnantibus autem eis, accepit Iesus panem, & benedixit ac fregit. Item per Marcum, & manducantibus illis, accepit Iesus panem, & benedicens fregit, & dedit eis. Rursumq; per Lucam: Accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis. Item Apostolus: Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite, & manducate: hoc est corpus meum. Deniq; quid aliud innuitur, nisi quia panem integrum accipiens, & benedicens confringens, particulatim viuicuique discipulorum sumendum contradidit? Quod & nos impotitodum facturos edocuit, haud dubie significans quòd omnis bucella panis, non omnis panis bucella. Vnde & in subsequen- tibus ait: Dum suum traditorem mallet significari, cui bucellam panis porrexero, expressit. Ac proinde, quia & redemptoris verba testantur, quòd panem integrum accipies, non bucellam, quem post benedictionem confringens, suis particulatim discipulis dederit. Et Paulus Apostolus similiter nihilominus narrat, quòd panem acceperit, & gratias

agens

agens confregerit. Nec nõ & illud quòd Christus de quinque panibus confraetis turbam refecerit, quid aliud instruit nos: nisi vt panem integrum sumentes, super altaris eius mensam, benedicendum ponamus, non particulam panis, quòd caput nostrum nequaquam fecisse perpendimus? Nam si homo suæ vitæ diligentiam studiosius adhibere procurat, quanto magis sacris Dei cultibus, nitorem debitum exhibere sumopere debet? Vnde temeritati huic, aut nescientiæ cupientes terminum ponere, id vnanimittatis nostræ delegit cõuentus, vt non aliter panis in altare Domini sacerdotali benedictione sanctificandus præponatur, nisi integer, & nitidus, qui ex studio fuerit præparatus. Neque grande aliquid, sed modica tantum oblata, secundum quòd ecclesiastica cõsuetudo retentat. Cuius reliquæ, aut ad conseruandum modico loco absq; aliqua iniuria facilius conseruetur, aut si ad cõsumendum fuerit necessarium, nõ ventrem illius, qui sumpserit grauis sarciminis onere premat, nec quòd indigestionem vadat, sed animam alimonia spiritualis reficiat. Ita nempe, vt ab his, qui ea sumpserint priscorum canonum instituta seruentur. Igitur quicunq; hoc decretum nostrum temerandum crediderit, animaduersione diuini iudicij subiacebit: & anni vnus spatio à communionem alienus manebit.

Cap. 7. De publicatione concilii.

Grandis populo datur emendationis correctio, si gesta cum in suis parrochiis publicatur. Et ideo plena decernimur vnanimittate cõnexi, vt dum in qualibet prouincia conciliũ agitur, vnusq; vnusq; epõrum admonitionibus suis, infra sex mensium spacia, omnes abbates, presbyteros, diaconos, atq; clericos, siue etiam oẽm cõuentum ciuitatis ipsius vbi præesse dignoscitur, necnon & cõstam diocesis suæ plebẽ aggregare nequaquam moretur, quatenus coram eis publice omnia referata, de his, quæ eodem anno in concilio acta, vel definita extiterint, plenissime notiores efficiantur. Profecto etenim prauorum sententia extirpatur, dũ canonica instituta ad agnitionem eorũ obseruanda modis omnibus deducantur. Ita scilicet, vt quicquid sunt, aut in præteritis gestis, aut in presentibus cõstitutis, nullus his contraire audeat, nullus eã reuerberare præsumat.

HH 4 sumat,

sumat, nullus non implere contendat. Quòd si quispiam ea paruipendenda crediderit, aut contemnenda delegerit, aut contra hæc inobedientia tumidus, suffuratione plenus, inuidia incensus, & laceratione perfunctus, necnon potius earundem institutionum extiterit fautor beneuolus, sententiam excommunicationis duorum mensium curriculo perfisset vsquequaque multatus.

Cap. 8. De munimine prolis Regiæ.

IN hoc ca. 8. tuitio, ac honor filiorum Regis cõmendatur, & quòd quotidie, nisi in die passionis Dñicæ, per totam Hispa. tam pro rege, quàm pro eius filiis missæ celebrentur.

Caput. 9.

Fides, quæ promissa est Regi à sacerdotibus seruanda est, potissimum si iuramento confirmetur. Et quia Sisbertus episcopus Toletanus ad depositionem Regis Egicæ attentauit, in huius facinoris pœnam, loco & honore in exilium perpetuum relegatus, priuatur, bonis omnib⁹ confisctis, & excommunicatus à concilio declaratur, & nisi in mortis articulo, ad cõmunionē non admittatur, secundum antiquorum canonū sanctionē. Quilibet etiam religiosi, cuiuscunq; sint religionis, aut ordinis, aut honoris, qui talia in principem suum attentauerint simili pœna multandi sunt.

Caput. 10.

DE his, qui iuramēti sui profanatores extitisse noscuntur. Quod in cap. præcedenti de sacerdotibus dixerat, de violatione iuramenti, idem nunc deffinit in seculares, & eorum posteritatem.

Caput. 11.

Caput vndecimum totum consumitur in gratiarum actione.

Cap. 12.

IN ca. 12. priuatur Sisbertus ecclesia Toletana, & Felix Hispaleñ. ep̄s eius loco eligitur, vt acta concilij subscribat.

Ad hæc additur lex regis, qua præcipit obseruari in Synodo definita, sub pœnâ amissionis quarte partis boniorum suorum.

Interfuerunt huic concilio, episcopi numero. 60. Item abbates, numero. 7. Item vicarij ep̄orum, numero. 3. Item consules, & proceres, numero. 16.

Finit concil. Toletanum. 16.

Conci-

CONCILIUM TOLETAN. XVII.

& vltimum, sub Flauio Egica rege celebratum, anno eiusdem regni. 7. Idibus Nouembris. Aera. 732.

Cum iam tandem ad decimum septimum, & vltimum horum quinque conciliorum peruenissem, multa in transcribendo compereram vetusto illo exemplari situ iam, & squalore adeò obsita, vt facile non fuerit quam iunius oculato lectori, & lynceo illa legere: multa præterea tam male inter se (scriptoris vt coniector vitio) cohercebant, vt statim quis vel mediocriter doctus manifestum inesse mendam posset deprehendere. Quæ propter visum est vltimum concilium hoc, vt statutum antea fuerat, breui compendio tradere: ne lectorum animos, quos beneficio hoc affici intendam, suo commodo defraudarem.

Principio, pleriq; Hispaniæ, Galliæq; episcopis in Concilio residentibus cum proceribus regni, epistola regis perlecta continebat summam ea, quæ in concilio pertractari duxerat: quæ ad fidei stabilitatem, & morum disciplinam pertinebant.

Cap. 1. De regula sanctæ fidei.

IN hoc primo capite symbolum Nicenum profitetur.

Caput. 2.

IN quo triduanum indicitur ieiunium, & litaniarum cõtandæ: pro sanctæ Trinitatis inspiratione promerenda: nullum seculare negocium admittentes.

Caput. 3.

Quo præcipitur, vt ostia baptisterij claudantur, & annulo episcopi sigillentur, idq; pontificali apparatu peragatur, & in die cœnæ Domini, eadem solēnitatem ab episcopo referentur: quo significetur Dñicæ Paschæ mysterio resurrectionis homini aditum ad vitam fuisse referatum.

Cap. 4. De ablutione pedum in die cœnæ.

IN hoc. 4. cap. præcipitur omnibus episcopis & sacerdotibus, vt in die cœnæ Domini vnusquisq; pedes suorum subditorum exemplo Iesu Christi Domini nostri lauet: quòd si quis contrafecerit duorum mensium spacio à cõmunionē priuetur.

Item vt si quis de vasis sacris aut ornamentis ecclesiæ in sui ipsius vsu prophanauerit, honoris proprii ordinem amit-

HH 5 tat, &

tat; & vt sacrilegus à sacræ communionis perceptione, nisi in mortis articulo, perpetuò maneat priuatus, & restitutionis sit obnoxius prædictorum.

*Cap. 5. De his, qui missam defunctorum, pro viuis au-
dent maliuolè celebrare.*

Qui fallaci voto, missam pro requie defunctorum promulgatam, pro viuis student celebrare hominibus, non ob aliud nisi (vt his pro quo offertur sacrificiū) ipsius sacrosancti libaminis interuentu, mortis, ac perditionis incurrat periculum: tam ipse sacerdos, qui celebrauerit, modo dicto, quam ille, qui illum ad talia peragenda incitauerit, exilij perpetui erga stulo religetur, & (nisi in mortis articulo) sacræ cōmunionis perceptio denegetur, & sacerdos in super à proprij deponatur ordinis gradu.

Capit. 6.

In hoc. 6. ca. præcipitur, vt per vniuersas Hispa. & Galliæ prouincias, in quolibet mense anni, litanix cantentur, pro ecclesia sancta Dei, pro incolumitate principis, & salute populi, & pro indulgentia totius peccati, & à cunctorum cordibus fidelium expulsiōne diaboli *εξομολόγησις* celebretur.

Cap. 7. De munitione coniugis regis, ac filiorum.

In hoc cap. 7. contestantur omnes per mysterium sanctæ Trinitatis, vt Cixilo reginam regis Egicæ coniugem, si superstes extiterit, vnà cum prole regia, quatenus eam in honore habeat, nullum nocumentum inferant, & cætera id genus. Et id sub interminatione perpetuæ anathematis præcipit sacrum Concilium.

Cap. 8. De Iudeorum damnatione.

Quoniam Iudæorum perfidia non solum tunicam sacri baptismatis Christiani, quam susceperat, maculauit: sed etiam contra regem, regnumq; conspirare ausi sunt, suis omnibus rebus nudati, tam eorum perfidorum persona, q̄ uxores eorū, ac filiorum, & reliquæ posteritatis per cunctas Hispaniarum prouincias seruituti subiaceant perpetuæ, maneanť; vsq; nequa; dispersæ. Illiq; , qui eosdem Iudæos in seruitutem acceperint, in nullo eos permittant rituum suorum ceremonias celebrare, aut colere.

Et vt filios eorū à septimo anno eorū, nullā cū parentibus suis

suis habitationē, aut societate habere permittant, sed fideliss. Christianis nutriendos tradant, & filias eorū, ac filios, Christianis in matrimonium tradant, ne infidelium patrum suorum semitas, quibuslibet occasionibus iterare possint.

Caput. 9.

Hoc nonum cap. in gratiarū actione consumitur. Deinde indicitur lex in confirmatione dicti concilij: sub pœnisi prædicto concilio sancitis.

Finis Concilij Toletæ. 17.

Decreta Gregorii. 2. Papa.

Gregorius. 2. Papa. 89. natione Romanus ex patre Mar- *Gregorius. 2*
cello, sedit annos. 16. menses. 9. dies. 12. Leone Iconoma- *Pont. 89.*
cho Imperato. 68. Fuit hic pontif. diuina scriptura eruditus, facundus eloquentia, constans animo, ecclesiasticorum dogmatum defensor, & contrariorum fortissimus impugnator. Eo tempore fluuius Tyberis aluicem suū egressus se per campestria dedit, & intumuit inundatione aquarum multarum, & transcendit aliquibus locis, & muris vrbis, & ultra basilicam sancti Marci per plateas se extendit: ita vt in via lata ad vnam, & semis staturam aqua eiusdem fluminis excreuisset.

Similis inundatio fuit sub Clemente septimo anno Domini. 1330. 8. die Octobris.

Extat aliquot huius Pōtificis epistolæ, maximè ad Thuringos, & Saxones, & Germanos, qui deserta fide ad idola colenda fuerant compulsi per paganos: ad quos misit Bonifacium episcopum, qui eos ad fidem Catholicam reuocaret.

Decreta Gregorii. 3.

Gregorius tertius. 90. Papa sub Petro natione Syrus, ex *Gregorius. 3*
patre Ioanne, sedit annos. 10. menses. 8. dies. 25. vir mitis- *Pont. 90.*
simus, & valde sapiens, in diuinis scripturis sufficienter instructus, Græca, Latinaq; lingua eruditus, Psalmos omnes per ordinem retinens memoriter, & in eorum sensibus subtilissima exercitatione limatus, Leone. 3. Iconomacho Imperato. circa annum Domini. 731.

Extant decreta illius, quæ in synodo quadam instituit obseruanda, in quibus cauetur, ne inter cōsanguineos celebrentur coniugia, quomodo nunc cautum est in iure.

Extat

Extat epistola eius ad Bonifacium apud Germaniã legatum: in qua consultus de duobus articulis, respondet. Primum legebatur in tua epistola, vt quota progenies propinquorũ matrimonio copuletur. Dicimus quòd oportuerat quidem quandiu se agnoscunt affinitate propinquos, ad huius copulæ non accedere societate: sed quia temperantia magis, & præsertim in tam barbaram gentẽ plus placet, quàm districtio censuræ, cõcedendum est, vt post quartã generationẽ iungantur. Secundũ, quod quæris. Si mulier infirmitate correpta nõ valuerit debitum viro reddere, quid eius faciat iugalis: respondet. Bonum esset si sic permaneret, vt abstinentiæ vacaret: sed quia hoc magnorum est, ille, qui se non poterit continere, nubat magis: non tamen subsidij opera subtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, & non detestabilis culpa excludit.

Author.

Forſan ea infirmitas præceſſit vinculum matrimonij, et er at talis, quæ redderet illam incapacem coniugij: quoniam ſi ſubſequentia eſt infirmitas coniugium, non daretur ea venia denuò nubendi.

Decreta Zachariæ Papæ.

Zacharias
Ponti. 91.

Zacharias Papa. 91. sub Petro natione Græcus ex patre Polychronio sedit annos. 10. dies. 14. vir mitissimus, atq; suavis, amator cleri, & totius populi Romani: tardus ad irascendum, & velox ad miserandum. Constantino, & Irene eius matre imperantibus. Hic inuenit totam Italianam bellorũ turbatione commotam, quam suo prudentissimo studio penè totam pacauit. Extat epistola Bonifacij apud Germanos legati ad Zachariam Papam, in qua requirit voluntatem sedis Romanæ in quibusdam, quæ visa sunt illi necessaria ad confirmandam fidem Germanorum.

Bonifacij per
tit confirmari
per ep̄m Ro.
sedes ep̄ales,
quas exerce-
rat in Ger-
mania.

Primum. Neceſſe habemus indicare paternitati veſtræ: quia per Dei gratiã Germaniæ populis aliquantulũ correctis, tres ordinauimus epiſcopos, & prouinciã in tres parochias diſcreuimus, & in illas tres vrbes, in quibus cõſtituti, & ordinati ſunt, ſcriptis authoritatis veſtræ confirmari, & ſtabiliri præcantes deſideramus: vt (ſi Dominus voluerit) per authoritatem, & præceptum ſanctisq; iuſſionibus apoſtolicis fundatæ, & ſtabilitæ ſint tres in Germania epiſcopales ſedes: & vt præſentes, vel futura generationes nõ præſumãt, vel parochias corrumpere, vel violare præceptũ Apoſtolicæ ſedis.

Secun-

Secundũ. Notum ſit ſimiliter paternitati veſtræ quòd *Requirit au-* Carlomagnum Rex Francorum me accerſitum ad ſe rogauit, *thoritã Põ-* vt in parte regni Francorum, quæ in ſua eſt poteſtate, ſyno- *tificis Rom.* dum inciperem congregare: & promiſit ſe de eccleſiãſtica re- *ad cõgregan-* ligione, quæ iam longo tempore, id eſt, non minus quam *dam ſynodũ.* per. 60. vel. 70. annos calcata, & diſſipata fuit, aliquid corrigere, & emendare velle. Quapropter ſi hoc (Deo inſpirante) veraciter implere voluerit, conſilium, & præceptũ ſanctæ veſtræ authoritatis. i. Apoſtolicæ ſedis habere, & ſapere debeo.

Tertium. Deinde ſi inuenero apud illos diacones, & præbyteros fornicarios, & adulteros, & ſic, p̄ populo ſacras oblationes offerre, volo habere præceptum, & conſcriptum authoritatis veſtræ quid de talibus definiatis, & per reſpoſum Apoſtolicum conuincantur, & arguantur peccatores.

Quartũ. Inueniuntur quidam inter eos epiſcopi, qui licet dicant ſe fornicarios, vel adulteros nõ eſſe, ſed ſunt ebrioli, & incurioſi, vel venatores, & qui pugnant in exercitu armati, & effundunt propria manu ſanguinem hominum Paganorum, ſiue Chriſtianorum. Volo ſcire ſententiam veſtrã: quia ſeruus legatus apoſtolicæ ſedis eſſe dignoſcor, & vnum ſit verbum meum hic, & veſtrum ibi.

Quintũ. De vna re, & conſilium quærere, & licentiam pe- *Rogat Boni-* tere neceſſe habeo, eò quòd venerandæ memoriæ prædeceſ- *facius ſi poſ-* ſor veſter, ſicut audiſtis, in præſentia veſtra mihi præcepit, vt *ſit eligere* præſbyterum poſt obitum meum (Deo volente) in eccleſia- *ſucceſſorem:* ſtico miniſterio hæredem, & ſucceſſorem conſtituere debe- *ſedis ſuæ.* rem, & hæc mihi (ſi Dei voluntas eſt) placet: ſed modo dubito, & neſcio ſi fieri poſſit: quia poſtea frater illius auunculum ducis Regis Francorum occidit, & adhuc ignoramus qualiter iſta diſcordia pacificari, & finiiri valeat. Ideo obſecro, vt authoritatis veſtræ licentia ſit, vt cum conſilio ſeruorum Dei de iſta electione faciam, quòd nobis in communi pro Deo, & pro eccleſiæ vtilitate, vel fructu ſpiritali, & deſenſione religionis optimum eſſe videatur, & mihi inſpirare dignetur Deus: quia hoc non videtur poſſe fieri, ſi contra-rius Princeps fuerit.

Sextũ. Quærere, & interrogare paternitati veſtræ conſilium debeo de quadam confuſione, & ſcandalo prædicationis,

nis, quæ nuper ad nos veniens, mentem nostram conturbavit, & sacerdotibus ecclesiarum verecundiam incutiebat. Quia laicus quidam dicebat sibi ab Apostolicæ sedis pontifice sanctæ memoriæ Gregorio datam fuisse licentiam, ut in matrimonium acciperet viduam auunculi sui, quæ & ipsa fuit vxor consobrini: & illa eo viuente discessit ab eo, & isti viro in tertio gradu propinqua illius esse dignoscitur, qui nunc eam accipere desiderans affirmat sibi licentiam datam: & deinde votum vouit Deo castitatis, & velata fuit: & iterum abiecto velamine maritata. Tale enim matrimonium supradictus homo ab Apostolica sede sibi affirmat esse concessum, quod non existimamus verum: quia synodus, & ecclesia in qua natus, & nutritus fuit, talem copulam, & matrimonium maximum scelus, & incestum, & horribile flagitium, & damnabile piaculum fieri ex autoritate sanctæ scripturæ iudicabat. Quapropter paternitas vestra huius rei veritatem nobis indicare non dedignetur, ut ecclesiæ sacerdotibus, vel populo Christiano inde scandala, vel schismata, vel noui errores non orientur, & concrecant.

Septimum. Quia carnales homines idiotæ Germani, vel Franci, si iuxta Romanam urbem aliquid facere viderint ex his peccatis, quæ nos prohibemus, licitum, & concessum à sacerdotibus esse putant: & dum nobis improprium deputant, sibi scandalum vitæ accipiunt, sicut affirmant se vidisse annis singulis in Romana vrbe, & iuxta ecclesiam sancti Petri in die, vel nocte quando Calendæ Ianuarij intrant: Paganorum consuetudine choros ducere per plateas, & acclamationes ritu Gentilium, & cantationes sacrilegas celebrare, & mensas illa die, vel nocte dapibus onerare. Quæ omnia eò quod ibi à carnalibus, & insipientibus videntur, nobis hic improprium, & impedimentum prædicationis, & doctrinæ perficiunt. Et si istas paganas paternitas vestra ibi in Romana vrbe prohibuerit, & sibi mercedem, & nobis maximè profectum in doctrina ecclesiastica perficiet. Hæc omnia domine charissime propterea vobis nota facimus, ut vestræ autoritatis responsum talibus dare possimus: & per cautelam vestræ doctrinæ oues ecclesiæ non seducantur, sed lupi rapaces superati pereant.

Epistola

Epistola Zachariæ Papæ, ad Bonifacium episcopum.

Suscipimus fraternitatis tuæ literas, & petis, ut per auctoritatem nostræ sedis episcopales ibidem sedes firmentur. Sed tua sancta fraternitas pertractet maturè, si expedit, aut si loca, vel populorum turbæ talia esse probantur, ut episcopos habere mereantur. Memineris quod in sacris Canonibus præcipimur obseruare, ut minimè in villulas, vel in modicas ciuitates episcopos ordinemus, ne vilescat nomen episcopi. Sed nos tuis literis prouocati, quæ proposuisti absque mora concedi patimur, & statuimus per Apostolicam auctoritatem episcopales illic esse sedes, quæ per successiōem episcopos mereantur, & populis præsent, atque in quibus verbum prædicationis subiectis insinuetur. Et nulli post hæc liceat hæc, quæ à nobis sancita sunt, quoquomodo violare, quod auctoritate beati Petri Apostoli firma esse decernimus.

De eo autem quod intimaisti quod Carlomagnus te rogauit, Respondemus, quod dum iuuante Deo, quæ à præfato filio nostro promissa sunt, ad effectum perducta fuerint, tuamque fraternitas memorato concilio cōsederit, si quos reperierit episcopos, presbyteros, aut diaconos contra canones, vel statuta patrum excessisse, id est, in adulterio si vel plures vxores habuerunt, aut si sanguinem Christianorum, siue paganorum effuderunt. &c. nulla ratione apostolica auctoritate permittas sacerdotio fungi: quia tales a suo proprio ore falsi nominantur sacerdotes, & peiores, ac deteriores secularibus esse noscuntur: qui se neque à fornicationibus, nec à nefarijs matrimonijs abstinēt, neque ab hominum sanguinis effusione manus seruāt innoxias. Quales se sacerdotes existimant, dicente Domino: Sacerdotes mei semel nubant, & Apostolus: Vnius vxoris virum. &c. Et hoc ante susceptum sacerdotium vti licitum est, nam à die suscepti sacerdotij, etiam ab ipso proprio coniugio prohibendi sunt. &c. Quo modo sacerdotio fungi considerant, qui talibus sceleribus inuoluti esse monstrantur? Qui peiora secularium scelera committunt, ut plures vxores habere præsumant, quibus nec vnquam concessum est post susceptum ministerium atrectare? Isti namque (ut præmissi) nec sacerdotio fungi patiantur, nec diuina contingere mysteria commonemus.

Quomodo
firmentur sedes
episcopales.
D. 80. per totum.

Qualiter
omni
permissum est
sacerdotibus
coniugium.
Ad Tit. 1.

Ad quin-

7. q. 1. ca. de
co autem.
Non concedi
tur, vt epō su
perstite alius
successorem
subroget.

Ad quintum. De eo autem, quod tibi successorem constitui duxisti, & te iubente in tuo loco eligat episcopum, hoc nulla ratione concedi patimur, quia contra omnem ecclesiasticam regulam, vel instituta Patrum esse monstratur. Sed volumus, vt tibi ministret, & sit in Euangelium Christi adiutor. Nimis enim reprehensibile manifestum est, vt te viuente tibi alium substituamus. Sed hoc commonemus, vt quandiu te diuina iusserit clementia superesse, sine intermissione orare non cesses, vt tibi Deus illum successorem concedat, qui ei possit esse placibilis: & populum, quem ad suam gratiam (per vestra sanctitatis indulgentiam) vocare voluit, irreprehensibiliter regere valeat, atque ad viam vitæ elaborare perducere. Si autem contingat aliquem post tui transitus diem superesse, quem idoneum cognoueris, & in tua voluntate fuerit definitum: ea hora, qua te de presenti seculo migraturum cognoueris, præsentibus cunctis, tibi successorem designa, vt huc veniat ordinandus. Hoc nulli alij cōcedi patimur, quod tibi (charitate cogente) largiri censuimus.

7. q. 1. c. Peti
sti, vt cū no.
Conceditur
Bonifacio, vt
hora mortis
sibi successo.
re designet.

Ad sextum. De illo autem, qui viduam auunculi sui, & Absit hoc, vt prædecessor noster ita præciperet. Nec enim ab Apostolica sede illa diriguntur, quæ contraria esse Patrum siue Canonum institutis perhibentur. Ideo admonere, adhortari, increpare eos frater ne cesses, quatenus à tali scelesto recedat matrimonio, vt non in æternum pereant.

Quætuor cau-
bat epōs Ro-
manus dispō-
sere cōtra ca-
nones patrū.

Ad septimum. De Calendis verò Ianuarijs, vel cæteris augurijs, vel alijs diuersis obseruationibus, quæ Gentili more obseruari duxisti apud beatum Petrum Apostolum, vel in vrbe Roma: hoc à nobis, & omnibus Christianis detestabile, & perniciosum esse iudicamus, dicente Deo: Non augurabimini, neq; obseruabitis somnia. Ita & à nobis cauendū esse censemus, vt nullis augurijs, vel obseruationibus attendemus: quia omnia hæc abscessa esse à patribus sumus edocti. Et quia per instigationem diaboli iterum pullulabant à die, qua nos iussit diuina clementia Apostoli vicem gerere, illico omnia hæc amputauimus. Pari enim modo volumus tuam sanctitatem populis tibi subditis prædicare, atq; ad viam æternæ vitæ perducere. &c. Deus te incolumen custodiat Reuerendissime frater.

Leuit. 19.
Numc. 23.

Extat

Extat altera epistola ad eundem Bonifacium.

Reuerendissimo fratri Bonifacio episcopo. &c.
Retulerunt, q̄ fuerit in eadē prouincia sacerdos, qui latinā linguā penitus ignorabat, & dum baptizaret nesciens latinū eloquiū infringens linguā, diceret: Baptizo te in nomine patris, & filia, & spiritus sancta: ac per hoc tua fraternitas considerauit rebaptizare. Sed sanctissime frater, si ille, qui baptizauit non errorem introducens, aut hæresim, sed pro sola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam baptizans dixisset, non possumus consentire, vt denuo baptizentur, quia quicumq; baptizatus fuerit ab hæreticis in nomine patris, & filij, & spiritus sancti (vt tua fraternitas bene compertum habet) nullo modo rebaptizari debet: sed per solam manus impositionem purgari. Vale frater.

SYNODVS SVB ZACHARIA PA-
pa mandato Apostolico à sancto Bonifacio, &
Francorum episcopis sub Carlomagno
duce, habita anno. 742.

IN nomine Domini. &c. Ego Carlomagno dux. &c. anno
Incarnatione Christi. 742. ii. Calen. Martij. cum consilio seruorū Dei, & optimatū meorū, episcopos, qui in regno meo sunt cum presbyteris ad concilium, & synodum pro timore Christi congregaui Bonifacium archiepiscopū, ac reliquos episcopos, cum presbyteris eorum, vt mihi consilium darēt, quomodo lex Dei, & ecclesiastica religio recuperetur, quæ in diebus præteritorū Principum dissipata corruit: & qualiter populus Christianus ad salutem animæ peruenire possit. Et ordinauimus consilio sacerdotum, & optimatum meorum per ciuitates episcopos, & constituimus super eos archiepiscopum Bonifacium, qui est missus sancti Petri.

Canon. 1. Quæ sint prohibita ecclesiasticis.

STATUIMUS q̄; per annos singulos synodū cōgregari, & falsos presbyteros, & adulteros, vel fornicatores diacones, & clericos de peculij ecclesiarum abstulimus, degradauimus, & ad pœnitentiam coegimus. Et seruis Dei per omnia Permittitur omnibus armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum, Principi ad & in hostem pergere omnino prohibemus: nisi illi tantum- sacraministe

II modo,

ria vni, aut modo, qui propter diuinum ministerium, id est, Missarum
 duos epōs se- diuina adimplenda, & sanctorum patrocina portanda ad
 cum habere. hoc electi sunt, id est, vnum, vel duos episcopos cum capella-
 nis presbyteris Princeps secum habeat: & vnusquisq; præ-
 fectus vnum presbyterum, qui hominibus peccata confiten-
 tibus iudicare, & iudicare poenitentiam possit. Necnon &
 illas venationes, & syluaticas vagationes cum canibus om-
 nibus feruis Dei interdiximus. Similiter accipitres, & falco-
 nes non habeant.

*Can. 2. Vt singulis quadragesimis episcopo presbyter
 rationem ministerii sui reddat.*

Decreui⁹ quoq; iuxta sanctorū canones, vt vnusquisq;
 presbyter in parochia habitans episcopo illi subiectus
 sit, in cuius parochia habitat, & semper in quadragesima rati-
 onem, & ordinē ministerij sui, puta de baptismo, de fide ca-
 tholica, de precibus, & ordine Missarum episcopo reddat, &
 ostendat. Et quodcumq; iure canonico episcopus circuit
 parochiam ad populos confirmandos: presbyter semper pa-
 ratus sit ad suscipiendū episcopū cum collectione, & adiuto-
 rio populi, qui ibi confirmari debet: & in cœna Domini sem-
 per nouum chrisma ab episcopo quærat, & episcopo testis
 afsiltat castitatis, & vitæ, & fidei, & doctrinæ illius.

*Caon. 3. Absq; probatione ignoti episcopi, aut pres-
 byteri non admittantur.*

Statuimus etiam, vt secundum cautelā omnes vndecunq;
 superuenientes ignotos episcopos, vel presbyteros ante
 probationem synodalem in ecclesiasticum ministerium nō
 admittamus.

Can. 4. Vt cum presbyteris, vel diaconibus nulla mulier cobabit.

Decreuimus quoq; , vt presbyteri, vel diaconi non sagis
 laicorum more, sed cassulis vtantur ritu seruorum Dei,
 & nullus in domo sua mulierem habitare permittat.

Can. 5. Episcopo sit cura spurcitas omnes Gentilitatis abicere.

Item decreuimus, vt vnusquisq; episcopus in sua parochia
 sollicitudinem habeat adiuuante Graphione, qui defensor
 ecclesiæ est, vt populus Dei paganas non faciat, sed vt om-
 nes spurcitas Gentilitatis abiciat.

Explicit synodus sub Carlomagno.

Stephanus

Stephanus secundus Papa.

Stephanus secundus Papa, qui sub Petro fedit annos. 5. *Stephanus
 dies. 28. vir singularis religionis, & prudentiæ. Pontiegr.*

Paulus primus Papa.

PAulus primus, Papa. 93. sub Petro, natione Romanus, Ste *Paulus Papa.*
 phani secundi frater, fedit annos. 10. mensem vnum, vir
 tantæ pietatis, & humanitatis, vt noctu cum duabus, aut tri-
 bus familiaribus cubacula pauperum agrotantium circui-
 ret vnumqueng; eorum, & verbis, & elemosynis ad recu- *Nota.*
 perendam valetudinem cohortaretur, & carcerem quoque
 frequenter adibat.

Constantinus secundus Papa.

Constantinus secundus, Papa. 94. fedit annum vnum. *Constantin.*

Stephanus tertius Siculus, Papa. 95. fedit annos. 3. mēses. 5. *Stepha. Papa.*

Adrianus primus Papa.

Adrianus primus Romanus. 96. Papa sub Petro, fedit. 23. *Adrianus
 annos, menses. 10. dies. 17. nequaquam à prædecessori-
 bus degenerauit, cum quouis optimo Pontifice compara-
 ri potest. Papa.*

30 SYNODVS SECVNDA NICAENA,
 quam Græci septimam generalem appellant. Anno Do-
 mini. 781. secundum Faustinum vero. 793. Fluxerunt à
 sexta vsq; ad hanc. 7. anni. 119. Pfellus verò ponit. 60. ad
 quam conuenerunt Patres. 366. Imperantibus Constanti-
 no, & Irene eius matre, sub episcopo vrbis Romæ Adria-
 no primo Papa, celebrata contra eos, qui imagines in ec-
 clesijs damnant, & eijciunt: in qua imaginum expressio-
 nes adorandas, & amplectendas relatiuè, decretum est, &
 honorandas reliquias sanctorum.

Actio prima.

Imperantibus pijsimis Constantino cum matre sua Irene
 Imperij anno. 8. cōueniente sancta, & œcumenica synodo
 in Nicæa Bithyniæ Petro archipresbytero Romanæ ecclesiæ,
 & Petro monacho vicarijs existētibus Apostolicæ sedis, præ-
 sente Tarasio archiepiscopo inclytæ Constantinop. nouæ
 Romæ, & cæteris Episcopis. &c.

Primo omnium venerunt in Concilium tres episcopi ex

conciliabulo Ephesino, in quo damnatæ fuerant imagines, resipiscentes, & attulerunt libellos confessionis suæ. Primus erat Basilius Ancyrae episcopus. Secundus Theodorus Cyprius episcopus Myrôn, & tertius Theodosius episcopus Amuricij. Basilius episcopus è libello sic cœpit legere.

Confessio catholica.

*Basilii prius
hæretici con-
fessio cathol.*

Credo, & confiteor in Deum patrem omnipotentē, & in unicum Dominum Christum filium eius unigenitum, & in sanctum Spiritum Dominum viuificantem, & Trinitatem, consubstantialem in throno eodem cōsedentem, in vna deitate, potestate, & autoritate, adoratam, & glorificatam, in vnus sanctæ Trinitatis, & Domini Dei nostri Iesu Christi œconomia, quemadmodum sex sacræ œconomicae synodi tradiderunt. Hæc omnia sic confiteor. Vniuersam autē hæreticorum linguæ incontinentiam abijciens execror, quemadmodū ipsose reddiderunt execrabiles. Interpellans etiam intemperatæ virginis nostræ Deiparæ, sanctarum cœlestium potestati, omniumq; sanctorū intercessionē: horum etiam sanctas reliquias cum omni honore suscipiēs, & amplectens honorificè veneror, firmiter credens me illorum sanctitatis fieri posse participē. Eodem modo venerādas imagines, quæ œconomiam Iesu Christi Domini, & Dei nostri, qui propter salutem nostram homo factus est, & inuolutæ Virginis dominæ nostræ Deiparæ, sanctorumq; Apostolorum, prophetarum, martyrum, & omnium sanctorum suscipio, & amplector, eisdemq; honorem debitum exhibeo. Abijciens, & execrans ex toto animo, & corde congregatā ex deprauata mente, & infania, & appellatam septimam synodum apud eos, qui rectè sapiūt, nimium quā iustè, & canonicè *πρωτοσυνόδου*, hoc est, falsum conciliabulum appellatum: utpote ab omni pietate, & religione alienam, & à Deo traditæ ecclesiasticae legislationi audenter, & præfractè, ne dicam impiè oblatrantem. Venerandasq; imagines contumelia afficientem, iubentemq; has è medio sacrarum ecclesiarum tolli, cui præfuit Theodosius falsò nominatus Ephesi episcopus. Sifinnius itē Pergæ cognomine Pastillas.

Anathematismi eiusdem Basilij Ancyrae episcopi.

Primus. Qui doctrinas sanctorū Patrum, & traditionem catholicā

catholicæ ecclesiæ cōtemnunt: quiq; causantur & voces Arrii, Nestorij, Eutychis, & Dioscori iactant, dicentes, quòd nisi satis ex veteri, & nouo Testamento instructi essemus, sanctorum Patrum, sacrarum sex synodorum doctrinas, & catholicæ ecclesiæ traditiones sequeremur, execratio.

Secundus. Qui iniquiunt diabolicarum insidiarum inuentum sacrarum imaginum culturam, & ædificationem, nequam autem sanctorum Patrum nostrorum traditionem, execratio.

Cæteri anathematismi eadem continent, quæ & illi, qui sunt in fine septimæ actionis.

Hæc quidem sic confiteor, & approbo, & ex tota anima, corde, & mente demonstro. Quòd si autē siue ex calumnia, siue ex instinctu volens nolens vllò tempore ab his descieuerò, alienus sim & à sancta Trinitate, & à catholica ecclesia.

Similiter & alij duo produxerūt libellos confessionis suæ sequentes Basilium Ancyrae episcopum ex Chrysofostomo, & ex Basilio in oratione in quadraginta martyres, probantes venerationem imaginum, & cinerum sanctorum martyrum: quos benignè excepit sacra synodus: etiam restitutis eis suis sedibus, in quibus continuo iussi sunt residere.

Deinde adducti sunt & alij plures episcopi ex eadē hæretici & placuit sanctæ synodo, secundū Canonē 8. Nicænæ synodum, & tertium Ephesinæ, & epistolam diui Basilij ad Amphiloichium super simili negotio scriptam, eos ab hæresi venientes recipi cum manuum impositione. *i. q. 7. Conuenientibus.*

Præcessit autē longa disputatio quomodo hæretici poenitentes cum redeunt ad ecclesiam catholicā sint recipiendi: sed ex sententijs Patrū Basilij, Athanasij, Cyrilli, Chrysofostomi, & Sardiceñ. synodi deliberatum est, eos cum manuum impositione recipiendos: & sic absoluta est actio prima.

Actio secunda.

Imperantibus Constantino, & Irene eius matre. &c. ut in actione prima.

Primò producta est in synodo epistola Adriani archiepiscopi Romani ad Constantinum, & Irenem Augustos, in qua hæc insunt.

Primò historia Syluestri, & Constantini, de lepra, & exilio mon-

lio montis Soracte: de visione Apostolorum Petri, & Pauli in somno, & de baptismo Constantini: de quibus in præfatione Concilij Nicæni.

Secundo Gregorij Nissenii locus pro veneratione imaginū.

Tertio Basilij magni testimoniū, in lib. aduersus Iulianum de inuocatione sanctorum, & imaginum veneratione.

Item Chrystostomi in eandem rem sententia.

Item Cyrilli ad idem locus.

Item Athanasij, & Ambrosij ad Imperatorem Gratianū, sententiæ.

Item Hieronymi locus de imaginibus habendis.

Item Stephani episcopi Bostrorum sermo de imaginum veneratione.

In eadem actione lecta est epistola synodica eiusdē Adriani Papæ ad Tarasium Patriarcham: in qua primo dicitur: ꝑ pictura illa veneranda, in qua agnus digito præcurforis demonstratur, à sexta synodo probata sit: vnde vsus inualuit eius frequentissimæ picturæ.

Deinde tractat de autoritate Romani Pontificis, & quòd ecclesia Romana sit caput omnium ecclesiarum.

Postremò adiectæ sunt sententiæ oīm ep̄orum & synodi.

Petrus, & Petrus locum tenentes sanctissimi Papæ veteris Romæ Adriani dixerunt. Dicat nobis Tarasius Patriarcha regiæ vrbis, cōsentiatur ne literis sanctiss. Papæ, an minus?

Tarasius Patriarcha respōdit. Nos Patrum præceptis imbuti, sic confessi sumus, & confitemur, concordamus, & vim literarum lectarum confirmamus: & imaginum picturas secundum priscam patrum traditionem recipimus, & has desiderio nostro adoramus, vt in nomine Christi Dei nostri, & intemeratæ Deiparæ virginis, sanctorum angelorum, & omnium sanctorum factas: sed apertis verbis testamur nos duntaxat in vnum Deum verum, latrari, hoc est, cultum, & fidē nostram referre, & reponere.

Sancta synodus dixit. Vniuersa sancta synodus sic credit, & sic docet.

Petrus, & Petrus legati Apostolicæ sedis dixerunt. Dicat nobis sacra synodus, num recipiat sanctissimi Papæ veteris Romæ literas, an minus?

Sancta

Sancta synodus respondit: Sequimur, recipimus, & probamus.

In eandem sententiam, & reliqui episcopi pronunciauerunt. Et sic absoluta est actio secunda.

Actio tertia.

In hoc secundo confessu, primò restitutus est Gregorius Episcopus Neocæsareæ ex hæresi veniens in priorem gradum dignitatis suæ.

Secundò, producta est epistola synodica Tarasij archiepiscopi ad episcopos Orientales, & alia eorundem episcoporum ad prædictum Tarasium: in quibus explicantur per capita sex synodi generales, & quæ in eis gesta sunt.

Deinde adduntur sequentia.

His itaq; sex sacris synodis, quas solas vniuersales agnoscimus, concorditer orthodoxa fides stabilita est, nec aliā præhas synodum accipimus. Locales autē synodos non aduersamus, sed magis amamus, amplectimur, & recipimus, earum etiā diuinitus inspiratas canonicas cōstitutiones, correctiones, & vtilēs earū legillationes summa obseruantia colimus.

Apostolicas autē ecclesiæ traditiones, quibus veneratio, culturaq; sanctorum docetur, recipimus, & veneramur. Eos autem, vt ministros, amicos, & filios Dei existentes honoramus. Honor enim, qui à conseruis idem sentientibus inuicem exhibetur, iudicium est beneuolentiæ erga Dominum. Sunt enim præoptuaria Dei, & pura Christi habitacula, Spiritusq; sancti immaculata specula. Sancti enim in Dei manu sunt, ob idq; preciosa in conspectu Domini mors sanctorum eius. Seruator noster Christus fontes salutare, sanctorum reliquias nobis reliquit, multis modis beneficia fundentes: martyrurum enim ossa virtutes multas operantur, atque id per Christum, qui in ipsis habitat. Cum his etiam sanctas imagines reueremur, principio adorantes Dei verbi propter nos incarnati, Domini nostri, & seruatoris Iesu Christi, qui formā serui assumpsit, imaginē. Quanquam sciamus ipsam imaginē, & typū deitatis, quæ cum carne illius immaculata inconuulsum vnita est, minimè posse figuram præstare. Inuisibilis enim est diuina natura, nec depingi, nec figurari se permittit. Deum enim (vt ipse inquit) nemo vidit vnquā, sed

*Sancti, vt filii
Dei coluntur.*

*Reliquiæ san-
ctorum virtutes
repotent.*

Ioan. 1.

humanitatis illius imaginem coloribus ducentes adoramus. Veneramur etiam, & adoramus imaginem Deiparæ: & dominæ nostræ, irreprehensibilis, immaculatæ, & inexplicitæ castitatis matris, quæ illum peperit. Quinetiam sanctorum Apostolorum, prophetarum, & victorum martyrum, sanctorumq; & beatorum, veluti amicorum Dei imagines colimus: non in materiam, aut coloribus honorem constituentes: sed per hoc officium nostrum, quod ipsis à Deo quorum typi imagines gestant, debemus impartientes, cum sciamus iuxta Basilij magni sententiam, quod imagini honor exhibitus, ad ipsum prototypum referatur.

Omnia prædicta, qui conuenerant episcopi receperunt, & approbarunt, & subscripserunt omnes episcopi numero 350. & sic absoluta est actio tertia.

Actio quarta.

Imperantibus Constantino, & Irene eius matre, cõueniente sancta, & vniuersali synodo. &c. iuxta ordinem in prima actione præscriptum.

In hac actione quarta multa ex scriptura, & sanctorum doctrinis afferuntur testimonia de vsu pio, & vtili imaginum.

Exodi. 25. Quod in sacris scripturis imagines admittantur. Primò adducitur locus ex lib. Exodi, ibi: Facies propiciatoriũ. &c.

Ezechie. 41. Secundò ex numeris, ibi: Ipsa est dedicatio altaris. &c. Tertio ex Ezechiele: Introduxit me in templum, vt metiretur. &c.

Hebræ. 9. Quartò ex epistola ad Hebræos: Habebat quidem etiam prius tabernaculum iustificationes. &c.

Item temporibus Chrysofomi sanctorum imagines pingebantur, & ipse Chrysof. habuit tabulam continentem picturam cædis Assyriorum veteris testamenti.

Item recensetur Gregorij Nisseni pathetica oratio de pictura, in qua à patre Isaac immolabatur, in qua in hunc modum loquitur Gregorius: Vidi sapius inscriptionis imaginem, & sine lachrymis transire non potui, cum tam efficaciter ob oculos poneret historiam. &c.

Quibus verbis auditis aliqui patres dixerunt: Si tanto doctori historia inspecta peperit vtilitatē, & lachrymas, quanto magis rudibus, & idiotis vtilitatē, & cõmoditatē afferret?

Alij

Alij verò sic dixerunt: Si Gregorius vigilantissimus ad diuina oracula inspecta historia Abrahæ fleuit, quanto magis economia incarnati Domini nostri Iesu Christi verbi Dei nostri à nobis inspecta ad lachrymas, & vtilitatē contēplantes nos adhortabitur? Et Cyrillus eandem picturam suo tēpore extitisse probat in epistola ad Acatium episcopum.

Extat adhuc sermo sancti Athanasij de imagine Domini nostri Iesu Christi, & de miraculo in Berytho ciuitate prodito cum imago cæsa est à perfidis Iudæis, & percusso latere sanctæ imaginis continuo exiuit sanguis, & aqua &c.

Hic sermo totus lectus est in Concilio ad statuendam venerationem imaginum.

Ibidem annotatur à patribus ratio cur miracula à nostris imaginibus nunc non edantur: nempe (vt dicit Apostolus) *1. Corin. 14.* quoniam miracula non credentibus data sunt, sed his, qui in incredulitate versantur.

Ibidem docetur, & decernitur à sanctis episcopis, quod tēpla nō nugacibus, & vanis picturis ornāda sunt: sed historiis veteris, & noui Testamenti parietes tēpli replere conuenit, vt hi, qui literas non norunt, nec sacram scripturam legere queunt, contemplatione picturæ in memoriam reducant quoniam germane verò illi Deo per fortia facta seruierunt, atq; in certamen excitentur laudatorum facinorũ, per quæ cum cælo terram commutauerunt.

Ibidem lecta est docta disputatio Leontij episcopi Neapoleos Cypri contra Iudæos pro imaginibus sanctorum conferuandis: est dialogus quidem satis elegans lectione dignus, desumptus ex lib. 5. Apologiæ eius: extabant tunc & alia opera sancti episcopi Leontij.

Item recensita sunt tria miracula ex libro miraculorum sanctorum martyrum Cosinæ, & Damiani pro statuenda imaginum veneratione.

Item traditur, quod omnis honor imagini exhibitus ad prototypum refertur. Quod probatur primò ex quarto libro contra Arrianos patris Athanasij.

Secundò ex codice. 30. capitulum ad Amphilochiũ de Spiritu sancto beati Basilij. cap. 7. Ex quo colligitur falsum, & stultum esse axioma, quod falsa synodus sparferat, qui-

11 5 cūq;

cunq; imaginem adorat, in duo Christū diuidit: & quicunq; imaginem aspiciens dixerit, aut inscripserit ei, hic est Christus, Christum diuidit.

Deinde produxerunt vicarij Adriani Papę veteris Romę in codice paruo verba Basilię in epistola ad Iulianum apostatam, quę sic habent. Confiteor etiam filij incarnatam *ἡμωμίας*. Deinde sanctam Mariam, quę secundum carnem illum peperit (hanc Deiparam vocans) suscipio enim sanctos apostolos, prophetas, & martyres, qui pro me apud Deum supplicant, quo per illorum meditationē propitius sit mihi Deus noster benignissimus, & remissionem peccatorū mihi gratis largiatur. Quam ob causam & historias imaginum illorum honoro, & palām adoro: hoc enim nobis, & a sanctis Apostolis non est prohibitum, sed in omnibus ecclesiis nostris eorum historias erigimus.

Postremò productę, & lectę sunt quatuor epistolę, prima Gregorij Papę Romani ad Germanū Patriarcham Constantinopolitanum. Alię tres Germani ad diuersos episcopos Orientis pro refellenda hac improbitate hęreticorum, & statuenda veneratione imaginum.

In confirmationē prædicti dogmatis adductus est ab Helia protopresbytero ecclesię Deiparę Virginis in Blacheris sextę synodi Can. 82.

Recitato itaq; ab Helia prædicto Ca. Tarsi^o patriarc. dixit:

Quę est hæc ignorātia, qua pleriq; laborant circa hos Canones, scandalum enim est dubitare num sint sextę synodi. Cognoscāt igitur tales sextam synodum tēporibus Constantini fuisse congregatā, nimirum contra eos, qui tantummodo vnam actionem, & voluntatem in Christo collocant. Illi igitur hęreticos anathemate verberantes, orthodoxaq; fidem confirmantes, sub annum decimum quartum imperij Constantini domum redierunt, post annos tamen quatuor, aut quinq; iidem illi Patres sub Iustiniano Constantini filio cōgregati, prædictos Canones ediderūt: neq; hac de re quisquam dubitet, nam qui temporibus Constantini subscripserunt, iidem illi sub Iustiniano quoq; præsentem hanc chartam subsignarunt: quę res satis clara est ex eorundem propriarum manuum immutabili similitudine. Necesseum autem

*Sexta synodus.
Ex hac sententia apparet nouum Canonem, qui in exemplaribus Latinis sextę synodi scribuntur, falso est synodo ascribi.*

temerat post synodum vniuersalē definitā, canones quoq; ecclesiasticos ederent. Igitur ad recordationem salutaris illius mortis in carne politie ex venerandis imaginibus nos manuduci declararunt. Quòd si autem in dispensationem Christi verbi Dei hoc modo manuducimur, quales eos esse arbitrandum est, qui has subuertere conantur?

Petrus primas presbyterorum in sancta Romana ecclesia subscripsi: & ceteri episcopi recipientes, & approbantes omnia prædicta subscripserunt, & absoluta est actio quarta.

Actio quinta.

Imperantibus Constantino, & Irene matre eius, conueniente sancta, & vniuersali synodo &c.

Productus & lectus est liber quidam beati Ioannis episcopi Thessaloniceñ. in quo disputat cum Gentili quodam de vsu imaginū, interrogante Gentili, respōdente verò Ioanne: obiecit autem Gentilis in hunc modum.

Sancto Deum verbum hominem factum icone exprimitis, quid ad angelos hoc facit, quos vt homines pingitis, & adoratis? Hi tamen homines non sunt, sed intellectuales, & incorporei, & simpliciter existētes dicuntur. Sanè ea ratione, & a nobis Deos venerabiles existima: nō enim sic quicq; absurdum agimus, quę admodum nec vos cum angelos adoratis.

Sanctus dixit: de Angelis, & Archangelis, & eorum potestatibus, quibus & nostras animas adiungo, ipsa catholica ecclesia sic sentit, esse quidem intelligibiles, sed non omnino corporis expertes, & inuisibiles, vt vos Gentiles dicitis, verum tenui corpore præditos, & aereo, siue igneo, vt scriptum est: qui facit angelos suos Spiritus, & ministros eius ignem vrentem. Sic autē multos sanctorum Patrum sensisse cognouimus: quorum est Basilius cognomēto Magnus, & beatus Athanasius, & Methodius, & qui stant ab illis. Solummodo autem Deus incorporeus, & informabilis: intelligibiles autem creaturę nequaquam ex toto sunt incorporeę, & imitabiles picturę existunt, quare etiam in loco existunt, & circumferentiā habent. Quancquā autē non sunt, vt nos, corporei, vt pote ex quatuor elemētis, & crassa illa materia, nemo tamē, vel angelos, vel dæmones, vel animas dixerit incorporeas, multoties enim in proprio corpore visi sunt, sed ab illis quibus

Disputat an angelus sint corporei.

quibus Dñs oculos aperuit. Nos igitur eos nō vt Deum, sed vt creaturas intelligibiles, & ministros Dei, non tamen, vt verē incorporeos pingimus, & colimus. Quod autem forma hominis pingantur, in causa est, quod in ea visi sunt, si quando ministerium Dei apud homines obierunt.

Auhor.

Synodus non improbat, sed magis visa est approbare hęc sententiã, dicente Tarasio Patriarcha: Ostendit autem pater quod & angelos pingere oporteat, quando circumscribi possunt, & vt homines apparuerunt. Sacra synodus respondit. Etiam Domine. August. ad Nobridium epistola 115. dicit angelos aerea, aut aetherea animalia, & in lib. de eccles. dog. c. 11. dicit: Nihil incorporeum, & inuisibile natura credendum, nisi Deū solū. Et. c. 12. creaturam omnem corpoream esse angelos, & omnes virtutes caelestes corporeas, licet non carne subsistant. (addentes) Ex eo autem corporeas esse credimus, quod localiter circumscribantur: sicut anima, quae carne clauditur. Et in. q. 67. dixerat infimos Angelos animaliter viuere: quod tamen in primo retracta. temperauit. Et nuper Card. in Commenta. ad Ephē. 2. dixit demones esse aereos spiritus. Hęc dixerunt Patres isti sequenti Platonem. E contra multi alii patres ecclesie sentiunt Angelos omnino incorporeos: quos, vt videtur, sequuti sunt patres Concilii Lateranen. primi, dicentes: Deus ab initio vtrāq; de nihilo condidit naturam corporalem, & spiritualem. Angelicã, scilicet, & mundanã. Hęc illi. Quibus verbis spirituale opposuerunt corporali. Sed hęc controversia nondum ecclesie censura terminata est.

Deinde productus est ab Epiphanio diacono locum tenente Thomæ episcopi Sardinia, codex quidã ex itinere rariis falsò inscriptis sanctorū Apostolorū, in quo multa indigna, & ridicula de Christo Domino legebantur, vt illum nec bibisse, nec edisse, nec pedibus terram calcasse, & his similia. Quo lecto sancta synodus dixit: Omnis hæresis ab hoc libro dependet.

Rursus sancta synodus dixit: Anathema sit illi libro à principio vsq; ad calcem.

Deinde Cosmas cubicularius protulit ex patriarchio codicem veteris Testamenti cum scholiis suo loco appositis, in quo continebantur sequētia: Non erunt tibi Dij alieni præter me. Non facies tibi idolum, nec alicuius similitudinem. Quæcunq; existunt in cælo suprà, aut quæcunq; in terra infra, & quæcunq; in aquis deorsum subter terram, non adora-

Exod. 20.
Leuit. 26.

bis

bis ea, nec seruias illis. *Scholion.* Et si facimus hominum piorum similitudines, non tamen ea fiunt, vt adorentur, vt Dij: sed, vt eas videntes ad imitationem facinorū illorum irritermur. Si verò similitudines Christi facinus, sanè non propter similitudinem adoramus, sed quo mens per ea, quæ conspexit, sursum volet. Non enim imaginē corruptibile hominis corruptibilis adoramus, sed quia De⁹ homo incōmutatē dignatus est fieri, facin⁹ illius imaginē velut hominis, quāuis sciamus eū natura Deum existentē. Non idē igitur Deum, & imaginem dicimus: sed Deum cognoscentes similitudinē in imagine dispensationis illius humanæ figuramus. Gentiles autem errantes, similitudines Deos esse arbitrantur.

Post hæc lectę sunt historiae quædam sanctorum, cum miraculis, quæ fiebant pro veneratione imaginum.

Postremò lectis omnibus prædictis, & aliis fragmentis scriptorum ecclesiasticorum, tota synodus proclamauit. Diuino loquorū Patrum doctrinę nos correxerant: ex illis haurientes fidem, & veritatem potati sumus: illos insequentes, mendaciū persequuti sumus. Nos venerandas imagines suscipimus. Nos ita non affectos anathemate deuouemus &c.

Actio sexta.

HÆc actio continet refutationem hæreticorum, qui in Constantinopolitano conciliabulo sub Leone hæretico Imperatore præfidente Photio imagines damnauerant: quorum dicta referuntur per Gregoriū episcopū, qui tunc fuerat conuersus ad meliorem mentem, & redarguuntur per Epiphanium. Distributa est hæc actio per sex tomos.

Tomus primus.

Quod nō fuerit vera synodus sub Leone celebrata, quoniam non habuit cooperarium, vt hæc, quæ nunc celebratur, Romanum Papam, nec illius sacerdotes, nec per vicarios, nec per prouinciales literas, quemadmodum fieri in synodis debet. Quinetiam nec concordates sibi habuit Orientis Patriarchas, Alexandrinum, Anthiochenum, & vrbis sanctæ summos Pontifices.

Secundò ostendit, quod imagines ab Apostolorum temporibus in ecclesia fuerint. Quod potissimum probat ex Canone. 82. sextæ synodi, de qua dicit in hunc modum.

Sacra

Qualiter & imagines adorantur à fidelibus.

De canonicis Sacra sexta, & vniuersalis synodus posteaquam sententiam suam de vna voluntate Christi sub Constantino, qui per ea tempora imperium administrabat, cuiusque nutu, & voluntate conuentus is erat indictus, pronunciaffet, contigit Imperatorem de vita decedere. Iustiniano autem eius filio imperium adfumente, iterum vnanimiter omnes diuina voluntate post quatuor, aut quinque annos cōgregati, de rebus ecclesiasticis, statusq; earum correctione circiter duos & centum Canones edidēre: in quorum octuagesimo secundo de imaginibus sic tradiderunt.

In quibusdam venerandarum imaginum picturis agnus digito Præcurforis indicatus &c.

Videmus igitur oēs, & intelligimus, quod & ante sacras sex synodos, & post has etiam sanctorum picturę in ecclesia traditę fuerint, non aliter, ac sacra Euangelij lectio. Nā quę legūtur vbi ad aures venerint, ad animū deinde legamus, & transmittimus: & quę oculis videmus in picturis, ea quoq; mente cōplectimur: atq; ita per duo ista inuicem cōsequētia, lectionem, & picturam, vnam cognitionem acquirimus, qua ad recordationē rerum gestarum peruenitur. Vnde ex duobus istis sensibus in Canticis canticorum inuenire licet efficacem coniunctionem. Sic enim ibi dicitur: Ostende mihi faciem tuam, & audire fac mihi vocem tuam &c. Quibus & adiungimus illud: Sicut audiuiimus, ita & vidimus.

Tomus secundus.

DE sex synodis cōtra hæreticos celebratis, quas recensent hæretici Iconoclastę. Deinde Epiphanius ostendit picturam necessariam, & vtilem, quę vulgus erudiat. Nihil habet singulari annotatione dignum.

Idem profequitur in tertio tomo, tantum eludit verba hæreticorum.

Tomus quartus.

Conuenientes in scelestā synodo dixerunt. Imaginum falsi nominis praua appellatio, nec Christi, nec Apostolorum, nec Patrum traditione cœpit &c.

Epiphanius respondet.

Quod autē cum multis alijs, quę in ecclesia obseruantur sine scriptura nobis imaginū veneratio tradita sit, ab Apostolorum tēporibus latē per historias traditum est: de ima-

Cant. 2.

Psal. 47.

agine maximē Hemorrhoidis, quam multis scriptoribus confirmare possumus. Basilius magnus in diuersis opusculis suis mentionē imaginum facit. Gregorius etiam illius & carne, & Spiritu frater Nissensiu præsul in sermone in Abraham idem sentit. Itē alter Gregorius, qui à Theologia nomē fortitus est in versibus à se conditis, qui de virtute inscribuntur, assentit. Chryso. etiam in oratione funebri in Meletium episcopum Antiochię: & in sermone, qui inscribitur, quod veteris, & noui testamenti vnus sit legislator, Cyrillus in epistola ad Acatium episcopum Scythopoleos, Athanasius episcopus Theopoleos, Sophronius, Maximus. Sed quid hos nominatim citamus? Omnes enim sancti Patres nostri imagines receperunt. Quam ob causam mēdaces deprehenduntur in hoc, quod dicunt non esse Patrum traditionem.

Et post pauca idem Epiphanius subdidit.

Qui imaginem Imperatoris videt, in ea ipsum Imperatorem contemplatur. Et qui imaginem eiusdem adorat, ipsum Imperatorem & adorat: huius enim forma, & figura illius est imago. Et quemadmodum despiciens imaginem Imperatoris, non aliter castigatur, quā si ipsum Imperatorem contumelia affecisset (cū tamē illa ipsa imago præter lignum, & colores nihil sit) eodem modo, qui typum, siue figuram alicuius ignominia afficit, in illum ipsum, quem typus representat, iniurius est. Quod quidem ipsa rerum natura representat, hoc etiam vniuersi mortales agnoscunt, Patresq; sanctos ita tradidisse norunt: & ij, qui aliter docent, ecclesię catholicę, imo naturę rerū contradicūt. *Hæretici dixerunt.*

TAm ex scriptura diuinitus afflata, quā ex Patrum electorum testimonijs asserētibus piā nostram intentionem, exhibebimus nostram definitionem. Principio verbum diuinę vocis, sic dicentis præmittimus: Deus est Spiritus: Quicumq; Deum adorauerit, in Spiritu, & veritate adoret. Et iterum: Deum nemo vidit vnquam &c. nec formam eius vidistis. Beati sunt, qui non viderunt, & crediderunt.

Epiphanius pro synodo.

Quoties recta dogmata homines iuxta suam opinionē subuertere conātur, non miretur aliquis si scripturę verba vsurpent. Nam & omnes hæresiarchę suorum errorum

Pro veneratione imaginū receperunt Patres ecclesię.

Qui imagines reuiciunt, etiā cōtra naturam agunt.

Ioan. 4.

Ioan. 1.

Ioan. 20.

rum occasiones è diuina scriptura collegerunt: & quæ rectè ab Spiritu sancto dicta erant, peruersa animi sententia conuellunt. Atq; hoc Coryphæus Apostolorū Petrus olim prædixerat dicens: Quæ imperiti, & minimè constantes, secundum proprias cupiditates peruertūt &c. Quāobrem nō est mirandum, si nouæ istius prauitatis hæretici nobis è diuina scriptura sumptiones quasdam adferunt. Et ideo quæ de inuisibili, & incomprehensibili Deitate dicta sunt, in dispensationem Domini nostri Iesu Christi secundū carnem commutarunt, vt illud: Deum nemo vidit vnquam, quod de diuina natura scriptum esse, nemo ignorat. Et illud: Nec vocem eius audistis, nec formam eius vidistis. Quod si hæc secundum humanitatem quispiam intellexerit, totum Euangelium subuertet. Item, cognouimus Deum esse Spiritū, & qui adorāt eū, in spiritu, & veritate id facere debere: & quæ secundum fidem est, adorationem, & cultum illi soli (vt pote omnium Deo in Trinitate laudato) offerendū. Non enim Christi adorationem in spiritu, & veritate imaginibus exhibuerunt, nec etiam diuinæ crucis effigiei, nec etiam vnquam inuisibilis, & incomprehensibilis naturæ imaginum apparuerunt. Nam cum diuinam crucis effigiem, & venerandas imagines amore, & desiderio amplectimur: ad ipsum prototypum respicimus. Sed quæadmodum verbum caro factū est: ita quoq; humanam eius œconomiā describimus, & depingimus. Quam ob causam nugamenta illorum vana, & nupta, item putrida, & à veritate exorbitantia deprehenduntur.

Hæretici dixerunt.

AIt Dominus ad Mosem, & populum: Nō facies tibi idolum, neque omnem similitudinem, quæcūq; sunt in cælo suprâ, & in terra infrâ. Quā ob causam in monte in medio ignis, vocem verborum vos audistis, similitudinem autem non vidistis, sed tantummodo vocem.

Epiphanius pro synodo.

Quæ in veteri lege cōtra eos, qui inter filios Israel vitulū adorabāt, & Aegypti abominationibus insisterent, dicuntur: in Christianos quoque iectare non desinunt. Capiuntur autem labiis proprij oris. Vtinam autē cogitassent: quia Dñs eam gētem ducturus erat in terram promissionis, in

in qua habitabant gentes, quæ adorabāt, & colebant idola, dæmones, solem, lunam, & astra, reliquasq; creaturas, etiam volucres, quadrupedes, & serpētes: Dum autem verū ignorabant. Quare tam diligenter eis præcepit, ne facerent vllam similitudinem eorum: quæ in cælo, aut in terra sunt. Postq̄ autem eos ab idolatria abduxisset, iussissetq; tabernaculum testimonij fabricari, Moses sensibilia Cherubin habentia hominum formā obumbrātia propitiatorium, quod Christum præfigurauit, (nam ipse propitiatio fuit pro peccatis nostris) formauit.

Hæretici dixerunt.

ET mutauerunt gloriam immortalis Dei, per imaginem, non solū ad mortalis hominis similitudinem effectam, & venerati sunt, & coluerunt ea, quæ condita sunt, supra eū, qui condidit. Et rursum: Si enim cognouimus Christum secundum carnem, iam non cognoscimus: per fidem enim ambulamus, nō per speciē. Et hoc, quod ab Apostolo apertè dictū est: Igitur fides ex auditu, auditus autē per verbum Dei.

Epiphanius pro synodo.

Clarum enim omnibus est, Apostolum gentes reprehensisse in eo quod ait: cōmutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis. Infert etiā: volucrum: quadrupedum, & serpētū. Dolosè tñ isti totam phrasim cōtaminauerūt, vt per eam immutatam, simpliciores inescarēt, quasi Apostolus de imaginum in ecclesia pictura verba faceret. Nam quæ ab Apostolo inferuntur, apertam habēt manifestationem: volatiliū enim quadrupedum, & serpentium mentionem facit. Item, ea & venerati sunt, & coluerunt (creaturas scilicet) supra creatorem. Norunt enim, qui in historicis triti sunt, Aegyptos olim, & boues, & reliqua animalia coluisse, vt diuersa volatilia, mures, vespas: item vilia alia, & abiecta animalium. Perfæ verò, ignem, & solem adorabant. Græci præter ista, quamuis creaturam colebant. Quinetiam Hebræi quidam (vt testatur liber Regū) & propheticæ enarrationes. Decepti deniq; sunt omnes, & gentes vanitatem induerunt: quare obscuratum est stultum cor eorum, & ante Christi aduentū, & post Christum: maxime tamen omnium antequam in Christum cre-

KK didif-

didissent: clarum enim est hoc.

Ad illud verò. Si enim cognouimus Christum secundum carnē &c. adducemus insignes huius loci interpretes. Ioannes Chrysostomus interpretando sic ait: Neminem fidelium iuxta carnem nouimus. Quid enim si in carne fuerint, cum vita illa carnalis perierit: de supernis enim nati sumus in spiritu. Nouimus aliam vitam, & statum, qui in caelis est. Et mox eiusdem ducem Christū existentem ostendit, quapropter etiam induxit. Si verò iuxta carnem Christum nouimus, sed amplius iam non cognoscimus: quia si passibile cognouimus Christum, at iam non amplius: nō quod reliquerit carnem, nam cū hac veniet iudicaturus terrarum orbem &c.

Cyrillus Alexandrinus idem illud dictum explicans, ita commentatur. Quod Paulus inquit, tale est: Verbum caro factum est, & pro omnibus occubuit, atque ita illū cognouimus secundum carnem, sed amodo non cognoscimus. Nam etsi nunc sit in carne (resurrexit enim tertia die, ascendit in caelos) verū hæc supra carnem considerantur. Non enim amplius moritur, nec ullam aliam carnis infirmitatem sustinet, omnis enim his superior est.

Animaduertitis igitur, qui aduersari semper didicistis, quod non modo Apostolicas sententias peruertitis: sed & sanctis patribus contraria statuistis.

Ad alium etiam locum eiusdem Apostoli (per fidem ambulamus, & non per speciem, idem Chrysostomus enarrans ait: Porro nequis audiens, peregrinamur à Domino, dicat (cur hæc dicitis?) Alieni enim ab illo sumus, dum hic agimus, prius hæc corrigit dicens: Per fidem enim ambulamus, non per speciem: & hic quidem ista scimus, verum haud ita aperte. Quod & alibi dicit: in speculo, & enigmatate, tunc autem facie ad faciem.

1. Corin. 13.

Atque hæc à diuinis istis patribus dicta sunt.

Tomus quintus.

Gregorius pro hæreticis.

EAdem etiam & Apostolorum discipuli, & successores diuini patres nostri tradiderunt. Epiphanius enim Cyprus inter antesignanos præclarus sic inquit: Estote memores dilecti filij, ne in ecclesiam imagines inferatis, nec in sanctorum

sanctorum cimiterijs eas statuatis, sed perpetuo circumferete Deū in cordibus vestris. Quinetiam nec in domo communi tolerantur. Non enim fas est Christianum per oculos suspensum teneri: sed per occupationem mentis.

Epiphanius pro synodo.

DEcet omnem Christianum cum libros aliquos adueterinos audit, aut legit, respicere, nec omnino animū adhibere. Nā & inter epistolas diuini Apostoli quædam fertur ad Laodicenses, quæ patres nostri, tanquam alienam reprobauerunt. Ad hæc Manichæi euangelium secundum Thomam inuenerunt, quod ecclesia catholica merito (vt impium) aduersatur: quæadmodum etiam id, quod nūc est beato patre nostro Epiphanio dictū est: cum illius nequaquam existat. Diuinus enim hic pater octoginta capitū librum edidit, in quo omnes hæreses Gentiles, & Iudaicas: item quotquot post Christianismum susceptum inuictæ sunt, damnauit: in quo proculdubio, & eam posuisset, quæ de imaginibus ab istis fertur, si alienam à Christi religione hanc exultimasset. Ita & libros illos contra imagines nemo Christianorum (præter istos nouitatis magistros) recepit. Quod si tãto tempore in ecclesia non sunt recepti, quam ob rem nunc à nobis recipi debent? Attendamus autem, qui floruerint per tempora supradicti patris nostri Epiphaniij in ecclesia, quos tanquam gloriosos doctores, & tuta monimenta ecclesiæ dicere possumus. Profecto Basilius magnus, Gregorius cognomento theologus, Gregorius Nissenfium episcopus, quem omnes patrum patrem vocant, & Chrysostomus. Præter hos etiã Ambrosius, Amphilocheus, Cyrillus Hierosolymorum episcopus. Quod si is, qui hanc expositionem doctorum contra venerandas imagines edidit, ait se à sanctis patribus, qui per ea tempora floruerunt, non fuisse receptum, quomodo ea, quæ sancti patres non probauerunt, nos qui circa fines seculorum occurrimus, & indigni sumus, vt discipuli eorum vocemur, recipimus? Præsertim cum falsò contra ecclesiã edita sunt. Apage cū ista impia, & intolerabili editione. Neque hic linguas suas acuunt, & exerceant vaniloqui isti accusatores rectè sentientium, quasi illi, qui antiquam ecclesiæ traditionem recipiunt, beato Epiphanio aduersentur, nequaquam. Cõmentarium

enim illud reiiciamus, beatum autem patrem catholicæ ecclesiæ doctorem cognoscimus. Nam & diuini patres, qui in quarta vniuersali synodo fuerunt cōgregati, epistolam, quæ nomine Ibæ episcopi Edeffæ ad Marin Persam circumferebatur, anathemate damnauerunt, quasi Nestorio consentientem. Eodem etiam modo, qui in sacra quinta synodo conuenerunt: ipsum autem Ibam nequaquã (non enim demonstrari poterat quod esset Ibæ) Quam ob rem in anathematismis non ipsum Ibam deuouerunt, sed Ibæ epistolam. Dicebatur enim Ibæ, cum illius nequaquam esset. Iudicate ergo omnes, qui auditis, & verum à falso discernite: quia editiones istæ non sunt beati istius patris: sed poti⁹ Manichææ, quas veluti amara bile plenas fugiamus. Manichæi enim, & quicumque confusionis fuerunt authores, cocontemplationem istam nunquam ferre potuerunt.

Gregorius pro hæreticis.

Similiter & Gregorius theologus in versibus suis dicit: Flagitium est, fidem habere in coloribus, & non in corde. Ea enim, quæ in coloribus existit, faciliter eluitur, quæ verò in profundo mentis, illa mihi amica.

Epiphanius pro synodo.

Peruersè rursus cogitantes, & aliud dictum Gregorij theologi subiiciunt, quod à dicto patre sic editum est: Flagitium fidem habere in coloribus, non in animis, quæ facile elui potest, sed profunditas mihi chara. Ab his autem sic falsò scribitur. Flagitium est, fidem habere in coloribus, & non in corde: ea enim, quæ in coloribus existit, faciliter eluitur: quæ verò in profundo mentis, illa mihi amica. Beatus enim Gregorius theologus in metricis suis opusculis dictū illud, quod hi citant, ad moralem quendam sensum attulit. Corrigit enim vitam nostram, vt abstineamus à temporalibus, & mūdānis rebus, voluptatibus, scilicet, carnalibus: & spiritualem rursus vitam (quæ ad cælestia perducatur) eligamus. Nec credamus mundo huic, nec temporaneis, & non manentibus adhæreamus (hæc enim colores vocauit.) sed potius spiritualibus, & veris insistamus, quæ in corde stabilimentum habent, & in æternum manent.

Gregorius pro hæreticis.

Chry-

Chrysostomus sic docet. Nos per scripta, sanctorum fruimur præsentia, non sanè corporum ipsorum: sed animarum imagines habentes. Nam quæ ab ipsis dicta sunt, animarum illorum imagines sunt. Maxima verò recti inuestigatio (inquit magnus Basilius) meditatio scripturarum diuino a flatu nobis datarum. In his enim, & rerum argumenta inveniuntur, & vitæ beatorum virorum præscriptæ, veluti imagines quædam animatæ.

Epiphanius pro synodo.

Qui quicquã rectè sapit, nequaquã hæc ad subuersionem sacrarum imaginū pertinere intellexerit. Omnibus enim manifestum est, cum audimus virilia, & fortia sanctorum facta, constantiam firmitudinemquæ; animorū illorū nos beatificare, & laudare. Quinetiam cum in diuinis scripturis sanctorū vitas legimus, cūquæ; in picturis eadē contemplamur, in memoriam reuocamus quantopere in Deū feruore fuerint accēsi. Nam quæ oratio per auditū exhibet: hæc scriptura tacens per imitationē ostēdit, vt Magnus inquit Basilius.

Gregorius pro hæreticis.

Et Alexandriæ lumen Athanasius dixit: Quomodo non miseratione persequendi sunt, qui creaturas adorant: quod illi, qui vident, non videntibus cultum exhibent: & audientes non audientes orant, precanturquæ; . Creatura enim à creatura nunquam seruabitur.

Epiphanius pro synodo.

Pape quanta infamia. Nunc enim nouam quandam blasphemiam excogitantes, planè à veritate deuiant. Nam ea, quæ diuinus vir contra idola loquutus est, hæc isti homines etiam post cognitionem veritatis, & confessionis syncerè, & diuinæ regenerationis tribuunt, & præter vnum vniuersorum dominum, creaturis seruire Christianos, & idolatriam commisisse asserunt.

Gregorius pro hæreticis.

Similiter Amphilocheus Iconij episcopus ita inquit: Non enim nobis sanctorum corporales vultus in tabulis coloribus effigiare curæ est: quoniam his opus nō habemus: sed politiam illorum virtutum memores esse debemus.

Epiphanius pro synodo.

KK 3 Hæ-

HAereticis proprium est mutilatas exquirere sententias. Nam si quis studiose exquirat, haud facile hanc beati patris sententiam inuenit contra venerandarum imaginum representationem: sed affectionis animae sanctorum virilitatem, & constantiam celebrans, & praedicans virtutum efficaciam, haec dicit beatus pater: maxime quo nos ad imitationem perducatur. Non enim sanctos propter carnalem amorem laudamus, nec pingimus: sed quo virtutum illorum sumus memores. Et in libris quoque vitas illorum describimus, in tabulis quoque illos depingimus: non quod hoc a nobis postulent ipsi, verum id nostra causa, & propter utilitatem nostram facimus. Non enim solum passionibus martyrum nos instituunt, sed & contextus, & scriptum de illorum passionibus, pictura quoque; idem indicans. Vnde (vt veritatis verbum nos docet) haec oportet facere, & illa non omittere. Hoc idem late disputat magnus Basilius in suis moralibus sermonibus. Asterius etiam Amasiae episcopus similiter docet veterem esse de imaginibus traditionem, vt patet praeter alia ex sermone, quem in Lazarum, & diuitem epulonem conscripsit.

Gregorius pro haereticis.

Consentanea his etiam Theodotus Ancyrae episcopus sic docet: Sanctorum formas, & species ex materialibus coloribus formari minime decorum putamus: horum autem virtutes, quae per scripta traditae sunt, veluti viuas quasdam imagines rescicere subinde oportet. Ex his enim ad similitudinem imitationem, & zelum peruenire possumus. Dicant enim nobis, qui illas erigunt statuas, quatenam utilitas ex illis ad se redit? an quod qualiscunq; recordatio eos habet ex tali speciei contemplatione? Sed manifestum est, quod vana sit eiusmodi cogitatio, & diabolicae deceptionis inuentum.

Epiphanius pro synodo.

Multi nostrum diligenter quaerentes, & indagantes in sermonibus huius Theodoti praesentem sententiam, nusquam sane inuenimus. Ex quo conuincitur ementita esse testimonia ab istis citata: ideoque nec locum sermonis, nec librum unde haec sententia descripta esset, designarunt.

Deinde adducunt & quaedam alia testimonia similia ex Eusebio Pamphili haeretico, quae Epiphanius continens, refellit:

Math. 23.

fellit: quoniam auctor in reprobum sensum traditus, Arrii placitis consensit, vt ex cunctis historicis suis libellis constat: quibus filium, & verbum Dei creaturam vocat, & secundo adorandum loco. Huic opponit Epiphanius Athanasium in dogmatica ad Eufichyuum presbyterum epistola cuius initium: in quibus existimasti nos &c. & Cyrillum in epistola ad Succensum &c. contrarium docentes.

Tonus sextus.

Continet tantum anathematis. 19. conciliabuli sub Leone habiti: in quorum septem prioribus recte sentiunt, & patrum traditionibus conuenientia dicunt, quippe, qui mysterium sanctae Trinitatis, & incarnationis Dominae iuxta orthodoxas fidei regulas explicat. In reliquis vero anathematis finis abrogandum imaginum usum, & damnandum in ecclesia catholica definiunt.

Actio septima.

Conueniente sancta, & vniuersali synodo, iuxta diuinum, & pium Imperatorum a Deo electorum decretum, congregata in Nicea &c.

Definitio sanctae magne, & vniuersalis in Nicea

synodi secundae.

In hac definitione primo approbant sex vniuersales synodos. Deinde pronunciant, profitenturque symbolum fidei. Tertio damnant omnes haereticos, quos & sex vniuersales synodi damnauerant. Vltimo subiiciunt sic.

Fatemur autem vnanimiter nos ecclesiasticas traditiones siue scripto, siue consuetudine valentes, & decretas retinere velle: quarum de numero est imaginum effiguratio, vt quae historiae evangelicae promissionis concinat ad credulitatem veram, & non phantasticam incarnationis Dei, & ad utilitatem similitudinis, quam nobis exhibet utiliter inuentam. His se sic habentibus regiam viam incedentes, & sanctorum nostrorum, & diuinorum patrum doctrinae insistentes, & catholicae ecclesiae in qua sanctus Spiritus inhabitat traditionem obseruantes, definimus cum omni diligentia, & cura, venerandas, & sanctas imagines ad modum, & formam venerandae, & viuificantis crucis esse coloribus, & tessellis, aut alia quauis materia commodè paratas dedicandas: & in tem-

plis sanctis Dei collocandas, habendasq; , tum in sacris vas-
 sis, & vestibus, tum in parietibus, & tabulis, in ædibus pri-
 uatis, in viis publicis: maxime autem imaginem Domini, &
 Dei seruatoris nostri Iesu Christi, deinde intemeratæ domi-
 næ nostræ Deiparæ, venerandorum angelorum, & omnium
 deinde sanctorum virorum. Quo scilicet per hanc imaginū
 pictarum inspectionem omnes, qui contemplantur, ad pro-
 totyporum memoriam, & recordationem, & desiderium ve-
 niant: illisq; salutationē, & honorariam adorationem exhi-
 beant. Non tamen secundum fidem nostram veram latrariam,
 quæ solum diuinæ naturæ competit: sed quæadmodum ty-
 po venerandæ, & viuificantis crucis, & sanctis euangelis, &
 reliquis sacris oblationibus suffitorum, & luminarium reue-
 renter accedimus, quemadmodum veteribus piè in consue-
 tudinem hoc adductum est. Imaginis enim honor in proto-
 typum resultat, & qui adorat imaginem, in ea adorat quoq;
 descriptum argumentum. Sic enim sanctorum nostrorum
 patrum obtinet disciplina, vel traditio catholicæ ecclesiæ,
 quæ à finibus vsque ad fines euangelium suscepit. Igitur qui
 ausi fuerint aliud sentire, aut docere, aut more impiorū hæ-
 reticorum ecclesiasticas traditiones contaminare, aut nouā
 vaniloquentiam inducere, aut quicquam de consecratis in
 ecclesia abiicere, euāgelij inquam, depictum codicem, aut fi-
 guram crucis, aut imaginis alicuius picturam, aut reliquias
 martyrum, quas sciuerit esse germanas, & veras, aut con-
 tra ista vafre, & improbè aliquid cogitare, quod sit contra
 constitutionem ecclesiasticam, aut vtī tanquam communi-
 bus sacratis Deo, repositis pretiosis, aut monasteriis reue-
 rēdis, si fuerint episcopi, aut clerici, deponūtur: si monachi,
 aut laici, communionem priuantur.

Sancta synodus exclamauit. Omnes sic credimus, omnes
 idem sapimus, omnes approbantes subscripsimus. Hæc est
 fides Apostolorum, Hæc est fides patrū, hæc est fides ortho-
 doxorum, hæc fides orbē terrarū confirmauit. Credentes in
 vnum Deum in Trinitate laudatū, venerandas imagines am-
 plexamur. Qui secus agunt, anathemate percelluntur: qui
 sic non sentiunt, ab ecclesia depelluntur.

Quicumq; sententias sacræ scripturæ de idolis contra ve-
 neran-

*Reliquia san-
 ctorum vene-
 randa.*

nerandas imagines adducunt, anathema.

Qui venerandas imagines idola appellant, anathema.

Qui dicunt, quòd Christiani imagines, vt deos adorent,
 anathema.

Qui scientes communicant cum illis, qui contra veneran-
 das imagines sentiunt, aut eas dehonestant, anathema.

Qui præter Christum Dominum Deum nostrum dixerit
 alium nos à cultu idolorum liberasse, anathema.

Qui audent ecclesiam catholicam dicere idola aliquando
 suscepisse, anathema.

Siquis ex Iconoclastarum hæresi aliquem existentem de-
 fenderit, anathema.

Siquis Deum secundum humanitatem nõ circumscrip-
 tibilem confessus fuerit, anathema.

Siquis Euangelicas narrationes per picturam repræsentata
 non acceptauerit, anathema.

Si quis has non salutauerit in nomine Domini, & sancto-
 rum eius, anathema.

Si quis traditiones ecclesiæ siue scripto, siue consuetudine
 valentes non curauerit, anathema.

Ex hac septima synodo desumit argumenta Nicolaus pri-
 mus in epistola ad Michaelē Imperatorem.

SEPTIMA SYNODVS, QUAE SE-
 mel excusa est Coloniae, non habet suos canones Latine
 excusos: nos autem ex Nomocanone Græco, ex quo, &
 canones sextæ synodi assumpsimus, eos partim integros,
 partim in epitomen redactos, ne cresceret volumen sum-
 mæ, hic adiecimus: interprete eodem Gentiano Herbe-
 to, Gallo.

IN primo canone huius sanctæ synodi, hæc dicunt patres.
 A sanctis Apostolis prius editos canones, & à sanctis vni-
 uersalibus, & localibus synodis amplectentes, eos anathema-
 tizamus, qui ab ipsis anathematizati fuere: deponimus, qui
 depositi fuere: nihilq; his adiecimus, non inexplēbiles, vt aua-
 ri existentes: sed his, quæ ab illis constituta sunt, contenti su-
 mus. Atq; hic est quidem scopus huius canonis.

Hæc Ca. Apostolorum tantum, & synodalium canonum meminisse,

cundus tamen Ca. synodi in Trullo aliorum quoq; sanctorum decreta, vt sacros canones, obseruari iubet.

Canon. 2. Non ordinandus quispiam, nisi saltem bene norit Psalterium.

D. 38. c. Ofs
psallentes.

Decernimus, quemlibet quidem, qui ad episcopalem gradum est prouehendus, Psalterium omnino nosse: vt ex eo omnem quoq; suum clericū ita initiari moneat. A metropolitano autem bene examinari, an ad sacros canones diligenter, ac cum perscrutatione, non autem cursim obiterq; legendos, prompto, paratoq; sit animo, & sacrum etiam Euangelium, & librum diuini Apostoli, omnemq; diuinam scripturam, & in diuinis præceptis versari, & populum docere. Nostræ enim hierarchiæ substantia, sunt eloquia diuinitus tradita diuinarum, scilicet, scripturarum vera scientia: sicut & Magnus Dionysius ostendit. Si quis autem dubius fuerit animi, & non lubenter hæc facere, & docere voluerit, non ordinetur. Prophetice enim dicit Deus. Tu repulisti scientiam, & ego te repellam, ne sis mihi sacerdos.

Osee. 4.

Can. 3. Electiones episcoporum, quæ vi principum procedunt, infirmari debent.

31. ca. Apost.

16. q. 7. Si quis eps.

Et habet etiã

D. 63. Omnis

Omnem electionē, quæ fit à magistratibus episcopi, vel presbyteri, vel diaconi irritam manere ex canone dicente: Si quis episcopus magistratibus secularibus vsus, per eos ecclesiam obtinuerit, deponatur, & segregetur, & omnes, qui cum eo communicant. Oportet enim eum, qui est promouendus ad episcopatum, ab episcopis eligi, quemadmodum à sanctis patribus Niceæ decretum est. cap. 4.

In episcopo electio proprie dicta est, in presbytero autem & diacono abusiue, pro ordinatione, quod non infrequenter offendentes in canombus.

Can. 4. Pœna talionis puniendus Antistes, qui iniuste clericos arceat, vel templa claudit.

16. q. 1. Prædicator.

Actu. 20.

Præco veritatis Paulus quendam, veluti canonem, Ephesiorū presbyteris imponens, vel vniuersæ potius sacerdotali multitudini, sic liberè dixit: Argentum, vel aurū, vel vestē nullius concupiui, omnia vobis ostendi, quoniã oportet sic laborantes infirmos acquirere, & apprehendere, dare beatum ex illis. Quocirca nos ab eo edocti statuimus, ne turpis lucri gratia antistiti in mentem veniat quærenti excu-

sationes

sationes in peccatis aurum, vel argentum, vel vllam aliam speciem ab ijs, qui sibi sub sunt episcopis, vel clericis, vel monachis exigere. Dicit enim Apostolus. Non debēt liberi parentibus thesaurum parare, sed parentes liberis. Si quis ergo per auri exactionem, vel alicuius alius speciei, vel propter aliquā propriam affectionem à ministerio arcere inuentus fuerit, vel segregare suorum clericorum aliquem, vel venerandum templum claudere, ne in eo fiant diuina ministeria, talionis erit legi obnoxius, vt qui sit mandati Dei transgressor. Præcipit enim, & Petrus Apostolorum summus. Pascite gregem Domini non coactè, sed spontaneè. &c.

2. Corint. 12.

1. Pet. 5.

In Ca. 5. definiūt patres seuerè puniendos clericos, qui per auri dationem primas sedes, prioresq; honores quærent.

Ca. 30. Apost.

& ca. 2. cōci.

Chalcedon.

D. 18. c. Qm̄

quidem.

Sexto canone definitur, saltem semel in anno celebrari synodos prouinciales, sicut patres sextæ synodi in Trullo statuerunt, ca. 8. Additur autē nō licere metropolitano ex his, quæ secū affert ep̄s, vel iumentū, vel aliquā rem aliā petere. Si verò hoc fecisse deprehensus fuerit, reddet quadruplum.

Can. 7. Vt templa sine reliquijs sanctorum non consecrentur.

Qui venerabilium imaginum aspectum ex ecclesia sustulerunt, alios quoq; mores reliquerunt, quos quidem oporteat renouari, & tam ex iure scripto, quam non scripto obseruari. Quæcunq; ergo templa consecrata sunt absq; reliquijs martyrum, in eis fieri statuimus reliquiarum depositionem cum consuetis precibus. Qui autem templum consecrauerit sine sanctis reliquijs, deponatur.

Ecclesiasticus

mos erat, tem

pla per san-

ctas marty-

rū reliquias

consecrare.

Iudæi cum quorundam criminum rei agerentur, vellent autē damnationem effugere, ad fidem Christiani fictè accedebant: quod vauctur in sequenti canone.

Canon. 8.

Quoniam Hebræorum religionis, quidam errantes Christum Deum nostrum subfannare visi sunt, se se Christianos esse fingentes: ipsi autem clanculum eum negantes, sabbata obseruantes, & multa alia Iudaica faciētes: statuimus, vt nec ad communionem, nec ad orationem, nec ad ecclesiā admittantur: sed aperte sint secundum suam religionem Hebræi: & nec filios eorum baptizent, nec seruum emant, vel possideant. Si autem ex pura, & sincera fide quis eorum cōuertantur, & ex toto corde confessus fuerit, cum recipiant, & bapti-

& baptizent eorum filios. Et caueant ipsi se ab Hebræorum studijs, & institutis destitutos. Si autem non ita se gerant, eos nullo admittant modo.

Ca. 9. Hæreticorum scripta vulgo non permittantur.

PVerilia omnia ludibria, furiosaq; dicta, ac scripta, quæ aduersus sanctas imagines edita sunt, oportet dari episcopo Constantinopolitano, vt cum reliquis hæreticis libris reponantur. Si quis autem hæc celare inuentus fuerit, si sit episcopus, vel presbyter, vel diaconus, deponatur: si autem laicus vt puerorum aut monachus, segregetur.

ludibria. Canon. 10. est ca. 17. & 18. sextæ synodi in Trullo, etiam. 3. 21. q. 2. qm̄ di & 23. Chalcedoneñ.

uerforum. Canon. 11. est ca. 26. concilij Chalcedoneñ.

9. q. 3. cum Canon. 12. est. ca. 39. Aposto. Cavit synodus alienandas res ecclesiæ, aut monasterij.

19. q. 3. qm̄ a Canon. 13. est ca. 24. in concilio Chalcedo. & 49. ca. sextæ synodi in Trullo.

Canon. 14. Absq; episcopi manus impositione nullus fiat lector.

NVllus efficiatur lector absq; episcopi manus impositione. Hoc ipsum etiam in monacho seruetur. Lectoris autem manuum impositionem licet in proprio monasterio, etiam soli monasterij præfecto facere: si ipsi præfecto ab episcopo manus est imposita. Similiter & ex antiqua consuetudine chorepiscopos, episcopi permisso, oportet per manuum impositionem lectores creare.

Canon. 15. Ne aliquis clericus in duabus collocetur ecclesijs.

CLericus ab hoc deinceps tempore in duabus ecclesijs non collocetur: hoc enim est negotiationis, & turpis lucri proprium, & ab ecclesiastica consuetudine alienum. Ab ipsa enim Domini voce audiimus non posse quenquam duobus dominis seruire, aut vnum amplectetur, & alterum negliget. Vnusquisq; ergo (vt vox est Apostolica) in eo, in quo vocatus est, debet manere, & in vna ecclesia assidere. Quæ enim

propter turpe lucrum fiunt in ecclesiasticis negocijs, ea à Deo sunt aliena. Ad huius autem vitæ vsum sunt diuersa studia, quamvis, ex his ergo si quis velit ea, quæ sunt corpori ad vsum necessaria, comparet. Dixit Apostolus: Vsi mei, & his, qui mecum

mecum sunt, subministrauerunt manus meæ. Et hæc quidem in hac regia ciuitate, in his autem, qui extra sunt locis, propter hominum inopiam permittitur.

Canon. 16. Ne insignem vestem induat clericus.

OMnis ornatus corporeus est à sacerdotali ordine alienus. Episcopus ergo, vel clericos, qui se splendidis, & insignibus vestibus exornant, se corrigere oportet. Sin autem permanent, supplicio tradi: similiter & eos, qui sunt vnguentis delibuti. Et si inuenti fuerint aliqui, qui eos, qui vilem, & modestum amictum induti sunt, irrideant, poena corrigantur: à superioribus enim vsq; temporibus, omnis vir sacerdotalis cum moderato, & honesto indumento versabatur.

In ca. 17. prohibetur, ne alicui monacho permittatur oratorium extra monasterium ædificare, si non habeat ea, quæ ad perfectionem domus pertinent.

In ca. 18. cauetur, ne vlla ratione in episcopatu, aut monasterio mulier aliqua, ancilla, vel libera versetur ad aliquod ministerium. Si secus fiat, episcopus, aut præfectus deponatur.

Ca. 19. est ca. 2. synodi Chalcedo. Additur ad illud, ne quis admittatur in monasterio per largitionem pecuniæ, excepta ea, quæ datur liberis à parentibus instar dotis, vel cum sponte offertur.

Canon. 20. Ne fiant duplicia monasteria.

STatuimus, non fieri duplex monasterium, quoniam hoc fit multis scandalum, & offensio. Si quæ autem sunt duplicia, seruetur secundum constitutionem patris Basilij, quæ sic definit. In vno monasterio ne versentur monachi, & monachæ: nec monachus liberè cum monacha loquatur. &c. Si autem eueniat, vt aliquam cognatam monachus aspiciat, præfente præfecta cum ea colloquatur exiguo, & breui sermone: mox ab ea recedat.

Canon. 21.

Non oportet monachum, vel monacham proprium relinquere monasterium, & ad aliud se conferre. Si autem hoc contigerit, ipsum in hospitem accipi est necessarium.

Canon. 22.

Præsens canon prohibet laicis, ne cum scenicis ludicris, & saltationibus, aut meretricijs vocibus comedat: sed ei, qui

collocetur ecclesijs. Act. 20.

Hofes imaginu irridebant eos, qui vilioribus vestibus propter humilitatem.

Duplicia vocantur monasteria, quia in vno eodemque viri, & mulieres habitabant. 18. q. 2. Definimus.

Habetur etiam 1. 53. ca. Apoc. nutri-

stro. & in ca. nutrimentum dat, gratias agant. Porro monachis, & sacerdotibus precipit, ne seorsum cum mulieribus comedant, etiam si cognatae fuerint: nisi peregrè versentur, & non habeant ea, quae sunt ad usum necessaria. Hic est huius canonis scopus.

Explicit septima synodus generalis cum suis canonibus.

Decreta Leonis. 3. Papa.

Leo. 3. Ponti. **L**eo. 3. Papa. 97. natione Romanus, patre Azupio: vir castus, & integer: doctorum virorum ita amator, ut eos vnde quaq; praemijs auerteret, eorumq; consuetudine mirum in modum delectaretur. Praeterea vero aegrotos visere, eosq; ad patientiam adhortari: eleemosynas indigentibus praebere: praedicationibus, & admonitionibus (quibus plurimum obloquentiam, & doctrinam valebat) incumbere ei peculiare fuit, Moritur anno. 21. pontificatus sui. Quo etiam cometes apparuit (ut nonnulli putant) tantae calamitatis indicium.

Praedicti Pontifi. fuerunt sub Constantino, & Irene eius matre. Sub hoc pontifice translatum est imperium ad Germanos. Hic coronavit Carolum magnum.

CONCILIVM MAGVNTIACVM

celebratum anno salutis. 813. quinto idus Iunij.

Concilij Maguntiacum. **C**ongregati sunt ad concilium celebrandum episcopi, presbyteri, & monachi iussione Caroli Imperatoris, qui inchoantes tractare de statu verae religionis, & profectu Christianae plebis.

In tres turmas distinguuntur concilium ad instaurandam colapsam ecclesiam. Primò statuerunt de toto collegio clericorum, siue laicorum per tres turmas fieri in hunc modum.

Secundaturma. In prima turma cõfederunt episcopi cum quibusdam notarijs legentes, ac tractantes sanctum Evangelium, & epistolas, & auctus Apostolorum: canones quoq; ac diuersa sanctorum patrum opuscula, & pastoralè librum Gregorij, cum caeteris sanctis dogmatibus, diligenti studio perquiretes, quibus modis statum ecclesiae Dei, & Christianae plebis perfectum sana doctrina, & exemplis iustitiae inconuulsum (largiente gratia Dei) perficere, & conseruare potuissent.

In secunda turma confederunt Abbates, ac probati monachi re-

chi regulam sancti Benedicti legentes, ac tractantes diligenter qualiter monachorum vitam in meliorem statum, atq; augmentum cum Dei gratia perducere potuissent.

In tertia turma sederunt comites, & iudices in mundanis legibus decertantes, vulgi iustitias perquirentes, omniumq; aduenientium causas diligenter examinantes, quibus modis poterant iustitias terminantes.

29 Statuta Concilij Maguntiaci.

Can. 1. Sine operibus fides mortua est.

Initium actionis nostrae de fide esse decreuimus, quae bonorum omnium est fundamentum: quia sine fide Deo placere non possumus: fides tamen indiget opere: quia fides sine operibus mortua est. Vnde Gregor. Ille verè credit, qui exercet operando, quod credit.

Canon. 2. & 3. & 4.

Commendant fidem, spem, charitatem, & sacramenta Christiana secundum Romanum ordinem celebranda.

Canon. 5.

Commendatur pax, & concordia in populo Christiano: quoniam ad vnam, & veram hereditatem regni coelestis vocati sumus, ad quam cupimus peruenire.

Canon. 6. & 7.

Commendantur episcopis res pauperum.

Canon. 8.

DE conuenientia episcoporum lum laicis.

Can. 9. De regulari obseruantia canonicorum.

Decreuimus, ut canonici clerici canonicè viuant, obseruantes diuinam scripturam, & doctrinam, & documenta sanctorum patrum, & nihil sine licentia Episcopi sui, vel magistri eorum agere praesumant: & vt simul manducant, & dormiant, vbi his facultas id faciendi suppetit, vel qui de rebus ecclesiasticis stipendia accipiunt, & in suo claustro maneant, & singulis diebus mane prima ad lectionem veniant, & audiant, quod eis imperatur. Ad mensam verò familiariter lectionem audiant, & obedientiam secundum canones suis magistris exhibeant.

Can. 10. De vita clericorum.

Placuit sancto concilio, vt qui dicunt seculum reliquisse, & qui

& qui adhuc seculum sectantur, ita discernantur, sicut in regula clericorum dictum est. His igitur lege patrum caueatur, vt vulgari vita seclusi, à mundi voluptatibus sese abstineant. Non spectaculis, non pompis intersint. Conuiuia inhonesta, turpia fugiant. Hieronymus ad Nepotianum dicit: Omnium Christianorum domos quasi proprias amare debemus, vt consolatores nos in mœroribus suis: potius, quàm conuiuas in prosperis nouerint. Et Isidorus. Clerici tamen conuiuia priuata, non tantùm pudica, sed & sobria colant, vsuris nequaquam incumbant: nec turpium occupationes lucrorum, fraudisq; alicuius studium non appetant. Amorem pecuniæ quasi matrem cunctorum criminum fugiant: secularia officia, negociaq; abijciant. Honorum gradus per ambitionem non subeant: non vagis oculis, non infœni lingua, aut petulanti, tumidoq; gestu incedant: sed pudorem, ac verecundiam mentis, simplici habitu, & incessu ostendant: obscœnitatem etiam verborum, sicut & operum, penitus execrentur: viduarum, ac virginum visitationes frequentissimas fugiant: contubernia fœminarum nullatenus appetant: castimoniam quoq; inuiolati corporis perpetuò conseruare studeant: senioribus quoq; debitam præbeant obedientiam, neq; villo iactantiæ studio se attollant. Postremò in doctrina, & lectionibus, Psalmis, & Hymnis, & Canticis exercitio iugi incumbant. Tales enim debent esse, qui diuinis cultibus se mancipandos student exhibere, scilicet, vt dum scientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis administrent.

Can. 11. De vita monachorum.

Abbates autem censuimus, cum monachis suis pleniter viuere, secundum doctrinâ regulæ sancti Benedicti quantum humana permittit fragilitas.

Can. 12. Ne monachi ad placita secularia veniant.

Hoc tamē omnino volumus, vt monachi ad secularia placita nullatenus veniāt, nec ipse Abbas sinē cōsensu episcopi sui, & cum necessitas exigit, tunc per iussione, & consilium episcopi illuc vadat: nequaquā tamen cōtentiones, aut lites aliquas ibi mouere præsumat: sed quicquid querendum, vel respondendum sit, per aduocatos suos hoc faciat.

Canon

Canon. 13.

Abbatiffæ cum monialibus regulariter viuant.

Canon. 14.

Ministri altaris clerici, vel monachi à negocijs secularibus omnino abstineant.

Canon. 15.

Interpretatus est hic locus Pauli Philipp. 3. Imitatores mei estote. &c. ex Hierony. in Comment. ad Galat. & August. in primo libro de agone Christianorum.

Canon. 16. & 17.

Quòd clericos conueniat mundum, & arma relinquere.

Canon. 18.

De fictis virtutibus, & veris vitijs discernendis.

Canon. 19.

VT plus non mittatur in monasteria canonicorum, vel monachorum, aut puellarum quàm suffferri possit.

Can. 20. De locis monasteriorum prouidendis.

Deinde dignum, ac necessarium est, vt missi per quæque loca directi simul cum ipsis vniscuiusq; diœcesis perspiciant loca monasteriorum canonicorum, pariter & monachorum, similiterq; puellarum: si in apto, & congruo loco sint posita, vbi cōmodum necessarium possit acquiri, quod ad vtilitatem pertinet monasterij, sicut in sancta regula dicitur. Monasterium autem ita debet constitui, vt omnia necessaria infra monasterium exerceantur, vt non sit necessitas monachis, vel clericis, vel puellis vagandi foras: quia omnino non expedit animabus eorum. Similiter quoq; ædificia monasteriorum supradicti missi, & cum eis episcopi, per diuersa loca præuideant, si apta sint, & congruenter sanctæ professioni composita: vel si claustrum firmum habeant, in quo saluari possint animæ in eis commorantium sub disciplina canonica, vel regulari. Vbi autem aliter inuentum fuerit, hoc omnino episcopus loci ipsius faciat emendari: ita vt cōdignam professioni eorum custodiam habeant canonici, vel monachi, atq; nonnanes, ne detur eis occasio malè faciendi, quod absit.

Canon. 21.

Scient episcopi qualiter canonici viuant.

LL

Canon

Canon.22. De clericis vagis.

Hos potes nunc dicere exemptos ab obedientia suorum prelatorum.
DE clericis vagis, seu de acephalis, id est, de his, qui sunt sine capite, neq; in seruitio Domini nostri, neq; sub episcopo, neq; sub abbate: sed sine canonica, vel regulari vita degentes, vt in libro officiorum secundum capitulum, & tertium de eis dicit: Hos neq; inter laicos, aut secularium officiorum studia, neq; inter clericos religio tenet diuina, sed soliuagos, atq; oberrantes sola turpis vita complectitur, & vaga: quiq; dum nullum metuunt, explendæ voluptatis suæ licentiam sectantur, quasi animalia bruta, libertate, ac desiderio suo feruntur, habentes signum religionis, non religionis officium, Hippocentauris similes, nec equi, nec homines. Tales omnino vbicunq; inuenti fuerint, præcipimus, vt episcopi sine vlla mora eos sub custodia constringant canonica: & nullatenus eos amplius ita errabundos, & vagos secundum desideria voluptatum suarum viuere permittant. Sin autem episcopis suis canonicè obedire noluerint, excommunicentur, vsq; ad iudicium archiepiscopi regionis illius. Et si ille eos corrigere non valuerit, tunc omnino sub vinculis cõstringantur vsq; ad synodum, vt ibi eis indicetur, vtrum ad iudicium Domini nostri, aut ad istam magnā synodum afferantur sub custodia publica.

Canon.23. De clericis iniuste tonsuratis.

DE clericis verò hoc statuimus, vt hi, qui hæctenus inuenti sunt, siue in canonico, siue in monachico ordine tonsurati sine eorum voluntate, si liberi sunt, vt ita permaneant: & deinceps cauendū, vt nullus tondeatur sine legitima ætate, & spontanea voluntate, vel cum licentia Domini sui.

Canon.24.

DE clericis adeuntibus Imperatorem, hoc placet omnibus modis obseruare, quod de eis in sacris canonibus constitutum est.

Canon.25.

Diebus Dñicis, & aliis festiuitatib⁹ verbum Dei predicandū.
DE officio prædicationis si fortè episcopus non fuerit in domo sua, aut infirmus est, aut aliqua causa exigente non valuerit, nunquam tamen desit diebus Dominicis, aut festiuitatibus, qui verbum Dei prædicet: & iuxta quod intel ligere vulgus potest.

Canon

Canon.26.

VT presbyteris per monasteria puellarum opportuno tempore liceat Missarum solennia celebrare, & iterum ad proprias ecclesias redire.

Canon.27. Diligenter Chrisma custodiendum.

Presbyteri sub sigillo custodiant Chrisma: & nulli sub prætextu medicinæ, vel maleficij, donare inde præsumât: quod si fecerint, honore priuentur.

Canon.28.

Presbyteri sine intermissione vtantur orarijs propter differentiam sacerdotij dignitatis.

Canon.29.

VT laici presbytero non eiciant de ecclesijs, neq; constituent sine consensu episcoporum suorum.

Canon.30.

VT laici omnino munera iniusta non exigant à presbyteris propter cõmmendationem ecclesiæ cuiquam presbytero.

Canon.31. De clericis fugitiuis.

VT vnusquisq; episcopus in sua parochia diligenter presbyteros, vel clericos inquirat, vnde sint: & si aliquem fugitiuum inuenerit, ad suum episcopum redire faciat.

Canon.32. Quid sit Litaniam.

Litaniam autem Græco nomine appellantur, quæ Latinè dicuntur rogationes. Inter λητανιας autem, & ἱεραμολογίαις hoc differt, quod exomologeses pro sola peccatorū confessione agantur: Litaniam verò, quæ indicantur propter rogandum Deum, & imperandum in aliquo misericordiam eius. Sed nunc iam vtrunq; vocabulum sub vna dignatione habetur.

Canon.33. De litaniam maiore.

Placuit nobis, vt Litaniam maior obseruanda sit à cunctis Christianis diebus tribus, sicut legendo reperimus: & sicut sancti Patres nostri instituerūt, nõ equitando, nec preciosis vestibus induti, sed discalciati, cinere, & cilicio induti, nisi infirmitas impederit.

Canon.34. De quatuor temporibus obseruandis.

Constituimus, vt quatuor tempora anni ab omnibus cū ieiunio obseruentur, id est, mense Martio hebdomada

LL 2 prima

prima, & feria quarta, & sexta, & Sabbato veniant omnes ad ecclesiam hora nona cum litanis ad Missarum solennia. Similiter in mense Iunio, hebdomada secunda, feria quarta, & sexta, & Sabbato ieiunetur usque ad horam nonam, & à carne ab omnibus absterneatur. Similiter in mense Septembri, hebdomada tertia: & in mense Decembri, hebdomada, quæ fuerit plena ante vigiliam Natalis Domini, sicut est in Roma na ecclesia traditum.

Canon. 35. De indicto ieiunio.

Siquis indictum ieiunium superbiendo contempserit, & obseruare cum cæteris Christianis noluerit, in Gangrensi Concilio præcipitur, vt anathematizetur, nisi emendare se studeat.

Canon. 36. De festiuitatibus.

Festos dies in anno celebrare sancimus, hoc est, diem Dominicam Paschæ, cum omni honore, & sobrietate venerari: similiter feriam secundam, tertiam, & quartam. A feria quinta ante Missam, licentia sit arandi, vel seminandi, & horum, & vineam excolendi, & sæpem circumcludendi, ab alio verò opere cessare decreuimus. Post Missam autem ab opere vacare Diem Ascensionis Domini pleniter celebrare. Item Pentecosten, similiter vt in Pascha. In Natali Apostolorum Petri, & Pauli diem vnum, Natiuitatem sancti Ioannis Baptistæ, Assumptionem sanctæ Mariæ, Dedicationem sancti Michaelis, Natiuitatem sancti Remigij, sancti Martini, sancti Andree. In Natali Domini dies quatuor, Octauas Domini, Epiphaniam Domini, Purificationem sanctæ Mariæ: & illas festiuitates Martyrum, vel Confessorum obseruare decreuimus, quorum in vnaquaq; parochia sancta corpora requeiscunt. Similiter etiam dedicationem templi.

Canon. 37. De Dominicis diebus.

Omnes dies Dominicos cum omni veneratione decreuimus obseruare, & à seruili opere abstinere, & vt mercatus in eis minimè sit, nec placitum, vbi aliquis ad mortem, vel ad pœnam iudicetur.

Canon. 38. De decimis.

Admonemus, vel præcipimus, vt decima de omnibus dari non negligatur, quia Deus ipse sibi dari constituit.

Quia

Quia timendū est, vt quisquis Deo debitū suū abstrahit, ne fortè Deus per peccatum suum auferat ei necessaria sua.

Canon. 39. De fugientibus ad ecclesiam.

Reum cõfugientem ad ecclesiã nemo abstrahere audeat, nec inde donare ad pœnam, vel ad mortē, vt honor Dei, & sanctorum eius conseruetur: sed rectores ecclesiarum, pacem, & vitam, ac membra eius obtinere studeant, tamè legitime componant, quod iniquè fecit.

Canon. 40.

Præcipimus, vt in ecclesijs, aut in domibus ecclesiarum, vel atrijs placita secularia minimè fiant.

Canon. 41.

Ecclésiæ antiquitus constitutæ, nec decimis, nec alijs possessionibus priuentur: ita vt nouis oratorijs tribuatur.

Canon. 42.

Quicunq; beneficium ecclesiasticum habent, ad tecta ecclesiæ restauranda, vel ipsas ecclesias emendandas, omnino adiuuent, & nouam decimam reddant.

Canon. 43. Ne solus presbyter peragat sacrificium.

Nillus presbyter, vt nobis videtur, solus Missam cantare valet rectè. Quomodo enim dicit: Dominus vobiscum, vel Surfum corda admonebit habere: & alia multa his similia, cum alius nemo cum eo sit?

Canon. 44.

Oblationem quoq; & pacem in ecclesia facere iugiter admoneatur populus Christianus, quia ipsa oblatio sibi, & suis magnus remedium est animarum, & in ipsa pace vera vanitas, & concordia demonstratur.

Canon. 45. De simbolo, & oratione Dominica.

Symbolum, quod est signaculum fidei, & orationem Dominicam discere, semper admoneant sacerdotes populum Christianum. Volumusq; vt disciplinam cõdignam habeant, qui hæc discere negligunt, siue in ieiunio, siue in alia castigatione emendetur. Propterea dignum est, vt filios suos donet ad scholam, siue ad monasteria, siue foras presbyteris, vt fidem catholicam rectè discant, & orationem Dominicam, vt domi alios edocere valeant. Et qui aliter non potuerit, vel in sua lingua hoc discat.

LL 3

Canon

Canon. 46. De malo ebrietatis.

MAgnum malum ebrietatis, unde omnia vitia pullulant, modis omnibus præcipimus cauere: & qui hoc cauere noluerit, excommunicandum eum esse decreuimus, vsq; ad emendationem congruam.

Canon. 47.

DEinde præcipimus, vt vnusquisq; compater, spirituales filiolos suos catholicè instruat.

Canon. 48.

CAnticum turpe, atq; luxuriosum circa ecclesias agere omnino contradicimus, quod vbiq; vitandum est.

Can. 49. De subintroducitis mulieribus.

OMnibus igitur clericis foeminas secū in domibus suis habere vltra licentiam canonum, firmiter sit contradicū.

Can. 50. Quales debeant esse ministri episcoporum.

OMnibus igitur episcopis, abbatibus cuncto clero omnino præcipimus, vicedominos, præpositos, aduocatos siue defensores bonos habere: non malos, non crudeles, non cupidos, non periuros, non falsitatem amantes: sed Deum timentes, & in omnibus iustitiam diligentes. De iudicibus autem, vel centenarijs, atq; tribunis, seu vicarijs, dignū esse censemus, vt si mali reperti fuerint, de ministerio suo abijciantur.

Can. 51. Corpora sanctorum de loco ad locum non transferantur.

DEinceps verò corpora sanctorum de loco ad locum nullus præsumat transferre, sine consilio Principis, vel episcopi, & sanctæ synodi licentia.

Canon. 52. Qui mortui possunt in ecclesia sepeliri.

NVllus mortuus infra ecclesiam sepeliatur, nisi episcopi, aut abbates, aut digni presbyteri, aut fideles laici.

Canon. 53. De incestuosis.

VT episcopi incestuosos pariter inuestigari studeant, omnino præcipimus. Et si pœnitere noluerint, de ecclesia expellantur, donec ad pœnitentiam reuertantur.

Canon. 54.

Contradicimus quoq; , vt in quarta generatione nullus amplius coniugio copuletur: & si post interdictum inuentum fuerit separetur.

Canon

Can. 55. Ne proprium filium de baptismo quis suscipiat.

NVllus igitur propriū filium, vel filiam de fonte baptismatis suscipiat, nec filiolum, nec cōmatrem ducat vxorem: nec illam, cuius filium, aut filiam ad confirmationem duxerit. Vbi autem factum fuerit, separentur.

Canon. 56. De damnatis nuptiis.

SI quis vxorem viduam duxerit, & postea cū filiastra sua fornicatus fuerit, seu duabus sororibus nupserit, seu cum patre, & filio, tales copulationes anathematizari, & disiungi præcipimus: nec vnquam amplius coniugio copulari, sed magna districtione fieri.

Can. 57. Clerici horis matutinis intersunt.

CLericus, quem intra muros ciuitatis suæ manere constitit, & matutinis hymnis sine probabili excusatione ægritudinis inuentus fuerit defuisse, septem diebus à cōmunionem habeatur extraneus: quia ministrum sacrorum eo tempore, quo non potest ab officio suo vlla honesta necessitas occupare, fas non est à salubri cessare.

In Conci. Vetro. ca. 14.

CONCILIVM VORMACIENSE

est prouinciale.

PRimò pronunciatum professio fidei Christianæ, in qua fufius, quæ habentur in symbolo explicantur: maxime illud de incarnatione Christi in hunc modū. Dei filius non personam hominis accepit, sed naturam. Naturam quippe nostram in vnitatem suæ personæ assumpsit: & idcirco filius Dei, & filius hominis vnus est Christus. In eo nanq; quòd filius est Dei, æqualis est patri: & in eo, quod est filius hominis, minor est patre.

Quid in sacrificio altaris offerri debeat. &c. nihil additur ad ea, quæ in Concilio Bracaren. tertio, cano. 1. Estq; canon. 3. Apосто.

Can. 1. De consecra. D. 2. Cū omē

Canon. 2. Episcopus pro paruis causis neminem excommunicet.

MAndamus, quòd nullus sacerdotum, quenquā rectè fidei hominē pro paruis, & leuibus causis à cōmunionem suspendat: præter eas culpas, pro quibus antiqui Patres arceri iusserunt aliquid committentes.

Nota.

Can. 3. Qualiter se expurgare debeant fratres à furtis.

SAepe contingit, vt in monasterijs furta perpetrentur, & qui hæc cõmittat ignoretur. Idcirco statuimus, vt quãdo ipsi fratres de talibus se expurgare debeãt, Missã ab abbate celebretur, vel ab aliquo, cui ipse abbas præceperit præsentibus fratribus: & sic in vltima Missæ celebratione pro expurgatione sua, corpus, & sanguinem Domini nostri Iesu Christi percipiant, quatenus ita inde innocentes se esse ostendãt. Vbi additur ad hæc, vt communicantibus dicatur corpus Domini sit tibi hodie in probationem.

2. q. 4. Saepè contingit.

Author.

Est derogatus hic canon de cõsecr. i. dist. 2. c. tribus, & aliis locis prohibetur, ne suspectis detur Eucharistia. Et per beatum Stephanum Papam, vt sanctus Tho. vult in 3. part. quæst. 80. arti. 6. ad tertium.

Can. 4. De clericis iter agentibus sine epistola episcopi.

Presbytero, aut diacono, aut clerico sine antistitis sui epistola ambulanti, communionem in officio celebrando nullus impendat.

Can. 5. De parvulis à parentibus traditis monasteriis.

Si pater filium, filiamq; intra septa monasterij in infantie annis sub regulari tradiderint disciplina, non liceat eis postquam ad pubertatis peruenerint annos egredi, & matrimonio copulari, qui nefas est, vt oblati à parentibus Deo filijs voluptatum fræna laxentur. Igitur, vt prædiximus, non liceat eis susceptum habitum ynquam deserere, sed conuicti, quod tonsuram, aut religiosam vestem aliquando haberint, in religionis cultu, habituq; velint, nolint, permanere cogantur.

Canon. 6. De professione monachorum.

Monachum ergo, aut paterna deuotio, aut professio facit. Quicquid horum fuerit allegatum, tenebit. Proinde huic ad mundũ reuertenti intercludimus aditum, & omnes ad seculum interdiciamus regressus.

Canon. 7. Cautus sit sacerdos erga pœnitentes.

De hoc supra ca. 102. sexta synodi.

Pœnitentibus secundũ differentiam peccatorũ sacerdotis arbitrio pœnitentiæ decernãtur. Debet itaq; sacerdos in pœnitentiã danda singulorũ causas singulatim cõsiderare: originem quoq; modumq; culpam, & affectus, gemitusq; delinquentiũ diligenter examinare, manifesteq; cognoscere: tem-

re: temporum etiam, & personarum, locorum quoq; & ætatum qualitates inspicere, vt etiam pro consideratione locorum ætatum, vel temporum, seu pro qualitate delictorum: atque gemituum vniuscuiusque delinquentis, à sacris regulis oculos non reflectat.

Can. 8. De his, qui sacerdotem sponte occiderint.

Qui sacerdotem morti voluntate tradiderit, carnem non comedat, nec vinũ bibere præsumat, & ieiunet vsq; ad vesperam, exceptis festis diebus, atque Dominicis. Arma non sumat, & vbicunq; ire maluerit, nullo vehiculo deducatur: sed propriis pedibus proficiatur. Ecclesiã per quinquennij tempus non ingrediatur, sed cùm sacrarum orationum officia, aut missarum solènia celebrantur: ante fores basilicæ perfeueret orans, ac deprecans Dominum, vt tanto crimine abluatur. Post expletum verò quinquennium ingrediatur ecclesiam, nondum verò cõmunicet, sed inter audientes tantũmodo stet, vel dum facultas conceditur, sedeat. Et cùm decimus anni cursus fuerit finitus, communicandi ei licentia concedatur, & equitandi tribuatur medela: maneatq; in reliquis obseruationibus, & tres dies per hebdomadã ieiunet, vt pfectius ad culmẽ purificationis peruenire mereatur.

Canon. 9. De adulteris.

Si cuius vxor adulterium fecerit, aut vir in alienam vxorẽ irruerit, septem annis pœnitentiam agant.

Canon. 10.

Dehis, qui suspendũtur in patibulis ne denegẽtur sepultura, & q; oblationes pro eis fiant, & missæ celebrẽtur. Reliqua decreta huius Cõcilij sunt ex Carthaginẽ. Concilio. 2. 3. & 5. desumpta, ideo missa fecimus.

CONCILIVM RHEMENSE SVB

Leone tertio, anno Domini. 813. Congregata per piissimũ Carolum Cæsarem more priscorum Imperatorum.

Capitula in hoc Concilio ordinata vniuersa tractant de institutione clericorum, aliqua duximus annotanda.

Cap. 10.

Lectæ sunt sententiæ libri pastoralis beati Gregorij in præsentia omnium, vt pastores ecclesiæ intelligerent,

modo ipsi viuerent, qualiter sibi subiectos deberent admonere, quoniam teste eodem beato Grego. aliter admonendi sunt praelati, aliter subditi.

Cap. 12.

Ventilata est ratio poenitentiae, ut sacerdotes certius intelligerent, quomodo confessiones recipere, & poenitentiam secundum canonicam institutionem poenitentibus deberent indicare.

Cap. 13.

Ventilata est ratio octo principalium vitiorum, ut vnusquisq; diuersitatem illorum sciret, & ab aliis, Domino auxiliante, se intelligerent custodire, & aliis praedicare.

Cap. 14. *Cui lectioni episcopi incumbere debeant.*

Episcopi diligentius operam dent, lectioniq; diuinae incumbant, id est, canonicis libris, & opusculis Patrum, & verbum Dei omnibus praedicent.

Cap. 15. *Quid episcopi praedicare debeant.*

Episcopi sermones, & homilias sanctorum Patrum, prout omnes intelligere possint, secundum proprietatem linguae praedicare studeant.

Cap. 16.

Vt episcopi, & presbyteri examinent qualiter contentib⁹ peccata diiudicent, & tempus poenitentiae constituent.

Cap. 17. *Qualis debet esse mensa episcoporum, & abbatum.*

Episcopi, & abbates ante se ioca turpia facere non permittant, sed pauperes, & indigentes secum ad mensam habeant, & lectio diuina, ibi personet, & sumant cibum cum benedictione, & laude Domini, secundum Apostolum, siue manducant, siue bibant, omnia in laudem Dei faciant.

1. Corin. 10.

Cap. 18. *Vt ministri Dei sobrii sint.*

Episcopi, & Dei ministri non debent comestationibus, & vinolentiis nimis incumbere: sed considerent sententiam Domini. Attendite, ne grauentur corda vestra crapula &c. Moderate enim cibum, & necessarium potum sumant, ut

1. Pet. 5.

iuxta Apostolum, sobrii sint, parati ad seruitium Domini.

Cap. 19. *Non omnia delicta ab hominibus puniunda.*

Episcopi, & iudices iudicia discernant, quia sunt quaedam iudicanda modo, quaedam Dei iudicio reseruanda: scriptum est: Nolite ante tempus iudicare quoad usq; veniat Dominus &c. Et illius memores sint. In quo enim iudicaueritis, iudicabitur de vobis.

1. Corin. 4.

Matt. 7.

Cap.

Cap. 29.

Vt monachi ad placita secularia nullatenus vadant. Reliqua cap. in Laodiceam. & Carthagineam. 3. & 6. require.

Stephanus Papa.

Stephanus Papa. 4. sub Petro. 98. vir sanctus, sedit menses septem, sub Ludouico Pio secundo Germano Caesare.

Stephanus Pontif. 98.

Paschalis Romanus sedit annos septem. 99.

Paschalis

Eugenius secundus, Papa. 100. sub Petro.

Pontif. 99.

Evgenius secundus, patria Romanus, sedit annos quatuor, menses. 6. dies. 24. Sub hoc Eugenio celebrata est synodus apud villam Theodoni, per Carolum Magnum congregata ad cohibendam praesumptionem quorundam tyrannorum in sacerdotes Domini vacantium. Nihil habet praeterea.

Eugenius

Pontif. 100.

Valentinus Papa.

Valentinus Papa. 101. tantae sanctitatis, ut nondum presbyter, sed diaconus summum Pontificatus gradum ascendere meruit: sedit dies. 40.

Valentinus Pontif. 101.

Gregorius Papa.

Gregorius. 4. Papa. 102. sub Petro, sedit annos. 16. Sunt, qui velint post mortem eius annis. 8. mensibus. 7. diebus. 9. sedem vacasse. Praedicti Pontif. fuerunt sub Ludouico Pio secundo Germano Caesare, a quo eorum quilibet sui pontificatus confirmationem petiit, adeo tunc premebatur ecclesia Christi, ut recufaret electus pontificatus recipere priusquam a Caesare confirmaretur.

Gregorius Pontif. 102.

Sub hoc corpus sancti Marci ab Alexandria a mercatoribus Venetis in patriam delatum est, vbi nunc maxima veneratione habetur extracto templo in celebriore urbis loco.

Sergius Papa.

Sergius secundus Papa. 103. sub Petro, sedit annos duos, mensem vnum, dies. 3. sub Lothario primo Germano Caesare. 3. Is Pontif. primum mutauit suum nomen, nam antea Osporci fuit appellatus.

Sergius Pontif. 103.

Leo quartus Papa. 104. sub Petro.

Leo Pontif. 104.

Ioannes Papa.

Ioannes octauus, Papa. 105. sub Petro, sedit annos. 2. mensum. 1. dies. 4. De hoc ferunt, quod malis artibus Pontificatum adeptus est: quoniam cum esset foemina, sexum mentus est, & postea a seruo compressa, doloribus circumuenta mor-

Ioannes octauus Pontif. 105.

ta mor-

ta mortua est. Hæc vulgo feruntur, incertis tamen, & obscuris authoribus.

Benedictus Papa.

*Benedictus
Pontif. 106.*

Benedictus tertius, Papa. 106. sub Petro, diu reluctatus, & iniuitus Pontificum munus suscepit. Sedit annos. 2. menses. 5. sub hoc tēpore magnæ contentiones, & tumultus exorti sunt propter electionem: sed hos sedauit Lotharius Imperator.

Nicolaus Papa.

*Nicolaus
Pontif. 107.*

Nicolaus primus Papa. 107. natione Romanus, sedit annos. 9. menses. 6. dies. 21. sub Ludouico. 2. Germano Cæsare quarto, circa annum Domini. 858. Scripsit plures decretales epistolas, vt patet ex volumine per Gratianum collecto. Sub hoc Pont. floruit Theophylactus Græcus, Bulgarorum episcopus, tempore. 8. Conci. vniuersalis.

Extat Nicolai Papæ antiqua, & insignis epistola, ad Michaelē Imperatorem Constantinopolitanum super depositione Ignatij Patriarchæ Constantinopolitani, quem quidam episcopi, ab ecclesia, cui iure præsidebat, tyrannicè proiecerunt, & Phocium quendam ex foro, ac seculari militia eductum, ac subito tonsuratum eidem ecclesiæ, contra sacros canones, præfecerunt.

Tractat multa in epistola. Primū inuehitur acriter in Imperatorem (seruata tamen modestia Christi vicario digna) propter epistolam, quam ab eo acceperat, irreuerentem admodum, blasphemis vndiq; , & iniuriis plenam. Docet ibidem, quanta secundum Deum sacerdotibus reuerentia debeatur, & quanta religione venerati sint Apostolicam sedē catholici Imperatores, vt ex historia ecclesiastica lib. 10. cap. 28. di. 97. ca. victor. facile constare potest.

Heretici, iudices esse non possunt.

Subditi nec leuiter reprehendere præfectos suos debent.

Secundò. Demonstrat quomodo inimici, & suspecti, Iudices esse non possunt.

Tertiò. Idem de hereticis, & excommunicatis demonstrat quia neminem deiicere potest ipse primo prostratus.

Quartò. Eleganter, & eruditè differit, quòd subditi prælatos suos, aut iudicare, aut accusare, aut leuiter etiam reprehendere, nec debent, nec possunt. In quod probandū inter cætera habet argumentū ex facto Dauid primi Regum c. ap. 24. vbi legimus, quòd Dauid percussit cor suū, eò quòd orā

chla-

chlamydis Saulis abscessisset &c. Sic (inquit) faciunt pię subditorum mentes si quando contra prælatos suos vix sese pro infirmitate sua continere valentes, leuia quædam loquuntur eorū manifesta mala tenuiter mordentes: vtique; ad semetipsos redeunt, seq; vehemētissimè, vel de tenuissima verbi laceratione reprehendunt. Facta quippe præpositorū oris gladio feriēda non sunt. Secundò addit & aliud argumentum, quo & tēpore eius Pōtificis adhuc ea seruetur cōsuetudo in ecclesiis, vt nullus sacerdos maiore suo confacerdote non innuente, cuiuslibet rei benedicere sit ausus. Sed & anterior sacerdos stans ad pronuntiandum aliquam lectionem, benedictionem quidem postulat. Sed ei cuiuslibet inferior non audet penitus benedicere, quia ad Hebræos legimus, quòd minor à maiore benedicetur: per quod innuitur quantę censuræ fræno inferiores, quique; ad suos iudicandos præpositos coercendi sunt, si his nec benedicendum ius vllum penitus obtineant: vt re vera appareat, quòd non est discipulus supra magistrum. Et si ad benedicendum non est ius, quanto minus ad maledicendum? Quocirca minor non accuset, nec maledicat maiorem sacerdotem.

Quintò. Quòd Romana sedes à nemine iudicari potest: quod inter cætera duobus demonstratur exemplis. Primò Concilij Chalcedonensis, in quo sancti Patres Dioscorū Alexandrinum Antistitem inter cætera idcirco potissimum, & sine vlla restitutione damnauerunt, vt ponens in cælum os suum, lingua eius transeunte super terram excōmunicationem in sanctum Leonem Papā dictauit. Secundò exemplo Cōcilij Romani, in quo habetur sic: Vnde factū est, vt in cōcilio episcoporū nullus in Marcellinū Papā, qui tēpore Diocletiani, & Maximiani Augustorū idolis cōpulsus sacrificauerat (sed postea insignis martyr effectus est) sententiā proferre ausus fuerit: dum ei sapissimè omnes dicerēt: Tuo ore iudica causam tuam, non nostro iudicio. Et iterum: Noli auidi in nostro iudicio, sed collige in sinu tuo causam tuam, ex te iustificaberis, & ex ore tuo condemnaberis. Etrurfus: Prima sedes non iudicabitur à quoquam &c.

Vltimò differuntur multa de primatu Roma. sedis: maxima pars epistolæ in hoc insumitur, vt demonstrat hanc primam

Quanta reuerentia à minoribus suis circa maiores cōsacerdotes.

D. 21. In tantum.

Sedes Romana à nemine iudicatur.

D. 21. c. nunc autem.

nam esse inter omnes, superq; omnes potestatem habere, vtpote, quæ sola à Domino immediatè super Petrum fundata fuerit. Ibidem, quòd synodus absq; authoritate Rom. Pont. non valet. Deinde quòd ecclesiæ Rom. non Nicæna, nec vlla alia synodus priuilegium aliquod cõtulit, quæ in Petro nouerat eam totius potestatis iura pleniter meruisse, & cunctarum Christi ouium regimen accepisse, cum cæteras alias episcopatu cathedras instituerit ecclesia Romana.

D. 22. c. 1.

Decreta eiusdem Nicolai ex Gratiani volumine in vnũ collecta, & in aliquot titulos distributa.

De sede Apostolica titulus primus.

D. 79. c. 1.

Siquis pecunia, vel gratia humana, aut populari, seu militari tumultu, Apostolicæ sedis sine concordia, & canonica electione Cardinalium eius ecclesiæ, & sequentium clericorum religionum inthronizatur, nõ Papa, vel Apostolicus: sed apostaticus habeatur.

Contra contentiones mandata Apostolica.

cardinalium eligitur.

25. q. 7. Si quis.

Siquis dogmata, mandata, interdictiones, vel decreta pro catholica fide, vel ecclesiastica disciplina, pro correctione imminentium, & futurorum malorum à sedis Apostolicæ præfule salubriter promulgata contempserit, anathema sit.

Quanti faciendæ decreta Apostolica in his, quæ ad fidem spectant.

D. 19. Si Romanorum.

Si Romanorum Pontificum decreto, cæterorum opuscula tractatorum approbantur, vel reprobantur, ita vt quod verè sedes Apostolica probarit, hodie teneatur acceptum, & quod illa repulit, hætenus inefficax habeatur: quãto potius ea, quæ ipsa pro catholica fide, pro fanis dogmatibus, & multifariis ecclesiæ necessitatibus, & fidelium moribus diuerso tẽpore scripsit omni honore debet preferri, & ab omnibus prorsus, in quibuslibet necessitatibus, vel opportunitatibus discretionem, vel dispensationem magistra reuerenter assumi?

De Imperatoribus titulus secundus.

D. 96. Vbi nã

Imperatores

vniversalib9

duntaxat syn-

odis inter-

esse possunt.

Vbinam legisitis Imperatores antecessores vestros synodalibus cõuentibus interfuisse, nisi fortè in quibusdam vbi de fide tractatum est, quæ vniuersalis est, quæ omnium communis, quæ non solum ad clericos, verum etiam ad laicos, & ad omnes omnino pertinet Christianos?

Quæ spiritalia sunt, non ad Imperatores attinent.

Me-

Mediator Dei, & hominum Christus Iesus, idem Rex, & Pontifex, actibus propriis, & dignitatibus distinctis, officia potestatis vtriusq; discreuit, vt Christiani Imperatores, pro æterna vita Põtificibus indigerent, & Pontifices, pro cursu temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus vterentur: quatenus spiritualis actio, à carnalibus distaret incursibus, & Deo militans, minimè se negociis secularibus implicaret, ac vicissim, non ille rebus diuinis præfidere videretur, qui esset secularibus negociis implicatus.

Non vita, sed dignitas in sacerdotibus consideranda.

Non quales sacerdotes Dñi sunt, sed quid de Domino loquatur, est vobis magnopere prouidendum, nec in vicariis beati Petri Apostoli vobis est attendendum, quid sint: sed quid pro correctione ecclesiarum, quid pro salute vestra fatagant. Nec enim illos dicetis inferiores scribis, & Phariseis sedentibus super cathedrã Moysi, de quibus Dominus præcepit dicens: Quæcunq; dixerint vobis, facite &c.

1. q. 1. Non

quales.

Malus platus

non amittit

potestatem.

Matth. 23.

De dignitate sacerdotali idem Nicolai in epistola ad Michaelẽ Imperatorem, quæ incipit. Proposueramus &c. in 2. to. Conci. multa dicit.

An non districta vltione feriendus est, qui in duabus vxoribus adulterium Lamech, & flagitium imitatus esse dignoscitur? Quod Dominus nõ nisi post septuaginta septem generationes, suo salutifero aduentu deleuit, cum Caym fratricidium septima generatione, aquis abolitum sit cataclysmi, id est, diluuij.

Matth. 23.

De dignitate sacerdotali idem Nicolai in epistola ad Michaelẽ Imperatorem, quæ incipit. Proposueramus &c. in 2. to. Conci. multa dicit.

2. q. 3. An non.

non.

De episcopis titulus tertius.

Episcopi ab omnium bestiarum, vel volucrum venatione penitus alieni existere, & ab immoderata filiarum suarum familiaritate, vnde mala oriatur fama, abstinere debent. Nullum enim sanctum (vt ait beatus Hierony.) venatorẽ legimus.

D. 34. c. 1.

Epis dispensatio celestis seminis iniuncta est. Vt si nõ sparferint, væ si tacuerint, sicut vas electionis formidat, & clamat.

D. 43. c. fm.

1. Cor. 9.

Propter infirmitatem impediunt Pontifices abiiciendi non sunt.

Pontifices, qui aliqua occupantur infirmitate abiiciendi non sunt, nec alij in loco eorum consecrãdi sunt: nisi ex hac fuerint luce subtracti. Quòd si de ministerio sibi concesso conqueruntur, quæ licita sunt, sacerdotes expleant. In iis verò, quæ his præsumere non licet, vicinorum episcoporum vsq;

7. q. 1. Pontif.

fices.

Infirmus ep̃s

non est abi-

ciendus.

vsq;

vsque ad recipiendam sanitatem, auxilia subrogentur.

Vt solliciti sint prelati ne vel coronam amittant.

Ibidem. **E** piscopus vero, qui Dominici gregis suscipiunt curam, atque sollicitationem, ab administratione eorum discedere non oportet: ut accepti talenti pulchritudo non deleatur, sed certamen eorum salubriter augeatur, & triplicetur fructus.

In persecutionibus episcopus oves suas non deserit.

*Ibidem. Sci-
futaris.* **S** cificitaris, utrum cum a Normanis ab episcopo depellaris, debeas de cetero in monasterio conuerfari. In quo scias charissime frater; quod si perniciosum est proreptam in tranquillitate nauim deferere, quanto magis in fluctibus? ubi non dicimus, quod persecutorum non fugiamus insidias (maximeque paganorum) cum ad tempus seuiunt; & ob multitudinem delictorum nostrorum nocendi facultatem diuinitus assequuntur, praesertim cum eis prodire ultro non debeamus, & multos prophetas, & Apostolos, ipsum quoque Dominum huiusmodi fugisse insecutores luce clarius constet: sed quod praecipue nos qui tanquam arietes ducatum gibus praebemus, imo qui & horum pastores sumus, Deo auctore, cum eis in periculis pro viribus persistere pro cetero conueniat. Et cum tranquillitas redita diuina fuerit pietate, sopitaque furentium infestatio, mox gregem perquirere, & in vnum colligere, & eius animos caelesti patriae, pace, ac securitate praedicata, erigere debemus.

*23. q. 8. Re-
buisibile.*

Non licet episcopis secularibus implicari negociis. Quid enim ad episcopos, & milites Christi pertinet, nisi ut vacent orationibus?

De presbyteris titulus quartus.

D. 32. Nullus **N** ullus missam audiat presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere, aut subintroductam mulierem.

De sacerdote fornicario.

*D. 50. Sacer-
dotes.* **S** acerdotes, si in fornicationis ceciderint laqueum, & criminis manifestus sit actus, sacerdotij honorem habere non possunt secundum canonicam institutionis auctoritatem.

Etiā a sacerdote manifeste malo licite sacramenta sumuntur.

15. q. 8. ca. fi. **A** boni omni sacerdote, & manifeste malo possunt fideles sacramenta percipere: quoniam mali bona administrando se tantummodo laedunt. Fax accensa sibi quidem detrimentum praestat, aliis vero lumen in tenebris administrat: & vnde

vnde aliis commodum exhibet, inde sibi dispendium praebet. Sumite ergo &c. qualiscunque enim sacerdos sit, quae sancta sunt, conquinari non possunt.

De clericis titulus quintus.

C clericus, qui vsque ad subdiaconatum castè vixit, uxorem ducere non potest.

Clericus, qui Paganum occiderit, erit irregularis: nam differeti sunt milites seculi a militibus ecclesiae, quibus militare seculo non conuenit.

De votis monasticis titulus sextus.

N on debet quisquam ad regularem disciplinam inuitus cogi, idcirco Dominus non ferendam in via virgam, per quam violentiam vlli inferatur, praecipit &c. Nullum enim bonum nisi voluntarium.

De laicis titulus septimus.

N on debent laici presbyterum iudicare, nec de vita eius quicquam inuestigare: sed episcoporum iudicio quicquid id sit, est reseruandum.

Facta Pontificum Imperator iudicare non debet.

N on debet Princeps secularis, facta Pontificum quorumcunque, presbyterorumque iudicare, exemplo Constantini Imperatoris, quem scripturae narrat dixisse: Verè si propriis oculis vidissem sacerdotem Dei, aut aliquem eorum, qui in monachali habitu amicti sunt, peccantem, chlamydem meam expoliarem, & cooperire eum: ne ab aliquibus videretur. Hoc dicimus cautos vos reddere cupientes, ut si de Domini sacerdotibus (qui iure patres animarum dicuntur) aliquid contigerit vos audire, quod confusionem piis mentibus ingerat: non infrunitos, sed pudoratos filios Noe imitantes patriam verecundiam contegatis, ut affluentem benedictione repleat (sicut & illi) moderante Domino mereamini.

De ecclesiis titulus octauus.

Sicut antiquitus a sanctis patribus statutum est, statuimus, ut maior ecclesia per circuitum quadraginta passus habeat: Capellae vero vel minores ecclesiae triginta. Qui autem contra finia eorum infringere tentauerit, aut personam hominis, aut bona eius inde subtraxerit (nisi publicus latro erit) quouisque emendet, & nisi quod rapuerit reddat, excommunicetur.

De Baptismo titulus nonus.

D. 4. A quo *dā Iudæo.* **A** Quodam Iudæo, nescitis utrum Christiano, an Pagano multos in patria vestra baptizatos asseritis, & quod inde sit agendum consulitis. Si profecto si in nomine Trinitatis, vel tantum in nomine Christi (sicut in actis Apostolorum legitur) baptizati sunt, rebaptizari non debent.

De pœnitentia titulus decimus.

DE publica pœnitentia, qua in uasores, & grassatores iuenerum pœnitere debent, habes. 12. q. c. de viro.

De pœnitentia publica interfectorum suarum coniugum &c. 33. q. 2. c. Interfectores.

33. q. 2. Lato-rem.

Saturatur pœna pro matricidiis.

Matricida, si pœniteat, per unum annum integrum ecclesiam non ingrediatur, sed ante fores basilicæ stans, orans, & deprecans Deum, perseueret, qualiter tanto eripatur piaculo. Completo anno introeundi in ecclesiam licentiam habeat, tantum inter audientes stet, sed nondum comunicet. Completis tribus annis sacrae communionis ei gratia concedatur: oblationes vero non offerat: nisi prius aliorum septem annorum curricula expleatur. His autem omnibus annis carnem non māducet, nec vinū bibere præsumat, exceptis festis diebus, atque Dominicis: & à Pascha, vsque ad Pentecostem. Et quocūq; ire voluerit, nullo vehiculo deducatur: sed pedes proficiscatur. Arma non sumat, nisi cōtra Pagonos. Ieiunet autem tribus diebus per hebdomadā vsq; ad vesperam, & à propria, & legitima coniuge non separetur, nec in fornicationis voraginem corruat. Si autem ante annorum trium cursum finis vitæ illius appropinquauerit, corporis, & sanguinis Dñi nostri particeps fiat. Sin autem, vt supra statuimus, efficiatur: tamē si illius conuersionem, & lachrymarū fontē, in omnibus videritis floridis actionibus, optimis operibus pullulare, humanius circa eum sollicitudo peruigil appareat, mitisq; in omnibus demonstretur.

De matrimonio titulus undecimus.

27. q. 2. Sufficiat.

Sufficiat solus, secundum leges, consensus ad coniugium, qui solus si defuerit, cetera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur.

33. q. 5. Ne vxorem.

Nec vxorem ducere, nec cōiuiua facere in quadragesima, conue-

conuenire posse, vilo modo arbitror.

Reliqua cap. huius tituli explicat impedimenta matrimonio. Quæ quia circūferuntur in iure canonico, missa fecimus.

De bellis titulus duodecimus.

Monomachiā in lege nō assumimus. Quam præceptam fuisse non reperimus, cum hæc, & huiusmodi sectantes Deum solummodo tentare videantur.

Quod omni tempore sit à præliis abstinentum.

Si nulla vrget necessitas, non solum quadragesimali tempore, sed etiam omni tempore est à præliis abstinentum.

Si autē inuitabilis vrget importunitas nec quadragesimali tempore pro defensione tam sua, quam patriæ, seu legum patrum, est bello præparationi proculdubio parcendum: ne Deum videatur homo tētare, si habet quod faciat, & suæ, ac aliorum salutis consulere non procurat, & sanctæ religionis detrimenta non præcauet.

Omifimus aliqua capitula Nicolai papæ, ne eadem, vel communia toties repeteremus.

Decreta Adriani Papæ.

Adrianus. 2. papa. 107. sedit annos. 5. menses. 9. dies. 12. sub Ludouico. 2. Germano Cæsare quarto, à clero, & populo electus est.

Adrianus pōtif. 107.

SYNODVS VNIVERSALIS OCTAUA Constantinopoli anno Basilij Imperatoris tertio celebrata sub Adriano papa secundo. Anno Domini. 875. conuenerunt patres. 105. à septima vsque ad hanc octauam, fluxerunt anni. 82.

De origine huius synodi dixi in controuersia quarta, & etiam cum ageremus de Nicolao primo. Tota synodus consumitur in depositione Photij, & restitutione Ignatij Archiepiscopi Constantinopolitani.

Acto Prima.

Anno tertio piissimorum Imperatorum Basilij, & Constantini, conuenientibus Donato, & Stephano episcopis, & Marino diacono, & locum tenentibus Adriani sanctissimi archiepiscopi senioris Romæ & Ignatio archiepiscopo Constantinopolitano nouæ Romæ &c.

MM 2 Hic

Hic primò synodus exegit à legatis Romanæ sedis literas, quibus notam facerent potestatem suam, vt præfiderent in synodo. At illi producerūt epistolam Adriani Papæ ad Basilium Imperatorem, cuius titulus est.

Adrianus episcopus, seruus seruorum Dei, piissimo Imperatori Basilio Augusto Christianissimo, & desiderabilissimo filio. Legationis excellētiae tuæ &c. Et post pauca subiūgit. Volumus per vestra pietatis industriā Cōstantinopoli nūmerosum celebrare concilium, cui nōstri quoque missi præfidentes, & culparum, personarumq; differentias liquido cognoscentes (iuxta quod in mandatis acceperunt) singulorum liberè discretiones exercent: in quo sacratu cœtu execrandi vanitatis concilij, quod aduersum hanc sedem actum est, cuncta decernimus exemplaria à possessoribus suis ablata (contemplantibus cunctis) igne cremari: nec superesse apud quemlibet ex his omnibus, saltem vnum iota, vel vnum apicem, nisi quis totius clericatus, imo totius nominis Christiani (anathemate perculsus) carere voluerit. Nō enim tam detestādum collegium, nisi Ariminēsi sub Cōstantio, vel Ephesino à Dioscoro congregato latrocinio comparandum decernimus. Et dilectos fratres meos Donatum sanctæ ecclesiæ Hostiensis, & Stephanum ecclesiæ Ephesinæ reuerendissimos episcopos, atque filium meum Marinum Apostolicæ sedis diaconum consiliarios nōstros tuæ cōmendamus pietati. Precamur, vt eos ob amorem præcipuorum Apostolorum Petri, & Pauli (à quorum sede mittuntur) benignè suscipias, & tanquam nobismetipsis aures credulitatis accomnodes.

Deinde productus est libellus à sancta Romanorū ecclesia missus, & lectus audiente tota synodo. Cuius summa est, Anathematizamus omnes hæreses simul cum Iconomachis. Anathematizamus etiam Photium, qui contra sacras regulas, & sanctorum pontificum Romanorum veneranda decreta repente de curiali administratione, seculariq; militia sublatus (superstite Ignatio Patriarcha) in Cōstantinopoli est persuasore, imo tyrannice à quibusdam schismaticis, vel anathematizatis, atq; depositis institutus ecclesiæ: donec sedis Apostolicæ sanctiombus inobediēs, perseveras, eius

Definitio synodi Romanæ celebrata sub Nicolao.

eius sententiam tam de se, quàm de Patriarcha nostro Ignatio spreuerit, & conciliabuli acta, quod se authore, contra sedis Apostolicæ congregatum est, anathematizare distulerit. Sequimur autem sanctam synodum, & amplectimur, quam beatæ recordationis Papa Nicolaus (cui & ipse domine coangelice summe pontifex Adriane subscripsisti) ante sacratissimum Petri, & Pauli (Apostolorum eximij) corpus celebravit. Simul & quam tu ipse nuper egisti, & omnia, q̄ in his statuta sunt, secundum decreti vestri moderationem venerabiliter conseruabimus, recipientes quos recipiunt, & damnantes omnes, qui in illis damnati sunt, & præcipuè iam dictum Photium, & Gregorium Syracusanum patricidas videlicet, qui cōtra spiritalem patrem suum linguas eximere minimè formidarunt: atq; perseverantes in schismate sequaces eorum, necnon & qui in illorum communionis societate permanferint.

Sancta synodus dixit: Omnibus placet libellus à sancta Romanorum ecclesia expositus.

Deinde lecta est definitio episcoporum Orientis super depositione Ignatij, quæ facta fuerat priusquam vicarij senioris Romæ venissent: quæ conueniebat cum ea, quæ facta fuerat à synodo Romana præfente Nicolao Papa. Et sic absoluta est actio prima.

Actio secunda.

AD hanc sessionem venerunt, qui ceciderant cum Photio, episcopi, presbyteri, diaconi, & subdiaconi: & proferentes libellos pœnitentiæ corā synodo, recepti sunt ab eacū sola manus impositione. Et absolutus est cōuētus secundus.

Actio tertia.

IN hoc conuentu lecta est epistola Imperatoris Basilij, & epistola Ignatij Patriarchæ ad Nicolaum Papam: & deinde epistola Adriani Papæ ad Ignatium Patriarcham super damnatione Photij, & suorum sectatorum.

Actio quarta.

IN hac sessione primò legitur epistola Nicolai ad Michaellem Imperatorem, missa per Rhodoaldum, & Zachariam olim episcopos: in qua ostendit Cæsari, hominem laicū non promouendum ad sacerdotium subitò: sed per suos gradus,

MM ; sicut

D. 63. c. Adriani.

sicut Sardicense conciliū (vt de laicis non eligerētur antistites) in cap. 13. per omnia prohibuit. Item & Cælestinus Papa in decreto suæ sanctionis. ca. 21. & Leo Romanæ sedis pontifex hoc ipsum in decretalibus suis prohibuit. ca. 33. Item & Gelasius non solum episcopos de laicis fieri prohibuit: sed etiam presbyteros ne talia præsumerent, vetuit in decretorum suorum cap. 3.

Accedit, quod prædecessor noster Adrian⁹ primus in epistola, quam Constantinopolim pro venerandis imaginibus destinauerat, ita instituit, vt amplius de laicis nullatenus ordinarentur antistites. Hæc Nicolaus. Subinde verò comendat venerationem sanctarum imaginum.

Secundò, legitur altera eiusdem Nicolai ad Photium epistola: in qua inuehitur in illum propter vsurpatum sacerdotium contra ordinem sacrorum canonum. Deinde ad illud quod scripserat ad Nicolaum Papam, quod exemplo aliorum patrum fecerat, respondet.

*Nectari⁹ ex
prore vrbano
catechumen⁹
sacerdotiū
suscepit in
secunda syno-
do generali,
cui & p̄fuit,
vt refert hi-
sto. eccle. lib.
11. cap. 21. &
Tripur. hist.
lib. 9. cap. 13.*

Temerè, & imprudenter ad tanti honoris culmen ascendere præsumpsisti, assumens tibi quasi à sanctissimo viro Nectario occasionem, quem sancta secunda synodus non ob aliud ad sacerdotalem eligere, atque ordinare ex laicali ordine voluit dignitatem: nisi quia magnæ necessitatis contritione anxiabatur, eò quod in Constantinopolitana ecclesia nullus clericorum inueniri poterat, qui pessimæ hærescos nimbofa caligine non fuerat impeditus. Et ob hoc ne diu iam dicta ecclesia sub destitutione pastoris quasi vidua ta maneret, prædictum Nectarium expugnatorem hæreticorum, & defensorem ecclesiarum ad ecclesiasticam curam, & dignitatem sacerdotalem secunda sancta synodus elegit. Sed vt hoc iterum fieret, non confirmavit, nec instituit. Et ideo licet contra patrum, atque canonicas institutiones, quod per necessitatis fieri euentus comprobatur, non in auctoritate tenendum est: sed ne iterum talis proueniat necessitas, magis magisq; cauendum.

*Tarasius ex
laico ordine
assumit ad
archiepiscopatum.*

De Tharasij quidem promotione, qui similiter ex laicali coetu ad Patriarchatus ex templo culmen promotus est, quã & vos quasi in auctoritate vestræ defensionis assumere vultis, si sanctam (quæ apud vos tempore sanctissimi viri Adria-
ni

ni Papæ celebrata est) synodum diligentius scrutati fueritis, inuenietis quid in eadem sanctissimus vir cōsultus decreuit: & quod dum eius consecrationis reprehēderet actus, & moerorem se pro tam præsumptiua factione minimum sustinere profiteretur. Dicit enim, q̄ nisi in erigendis imaginibus feruentius contra illarum depositores, atque conculcatores, vt verus miles Christi resisteres, nequaquã vestræ consecrationi assensum præberemus, aut in ordine Patriarchatus vestram dilectionem suscipereemus, quæ tantum declaratur inordinatè promotà, quantum comprobatur contra Apostolica decreta enormiter præsumpta.

Beatissimum quoq; Ambrosium splendidissimã lucernã *Histo. eccles. lib. 11. c. 11.* ecclesiæ, qui ex catechumeno (diuino præfagio) ad episcopalem per cōtinuos gradus promotus est dignitatē, cur nobis *Ambrosius* pro vestro tutamine opponitis? Qui non instinctu hominū: *catechumen⁹* sed diuina vocatione per miraculorum prodigia electus est. *assumitur ad*

Tertiò, legitur & alia epistola Nicolai ad Imperatorem: *epatum.* quæ idem tractat argumentum.

Actio quinta.

AD sessionem venit Photius, & stantem in præsentia patrum interrogauerunt eum ter legati, si susciperet cōstituta sanctorum Patrum. At Photius non respōdit verbum. Sed tamen vrgentibus vicariis senioris Romæ, tãdem dixit. Vocem meam etiam me tacente Deus audit.

Præsidentes synodi dixerunt: Per silentium non effugies manifestiorem damnationem. Et eo præsentem fecerunt, vt legerentur epistolæ, quæ in actione quarta fuerant lectæ. Quibus lectis, vicarij senioris Romæ dixerunt. Nos ergo non nouum aliquod, vel recens iudicium iudicabimus, aut introducemus, sed vetus ex multo tēpore iudicatum à beatissimo Papa Nicolao, firmatum autē à sanctissimo Papa Adriano: & nos non possumus commoueri à paternis definitionibus, & legibus. Quem ergo nec sedes nostra Apostolica, nec sedes receperunt Orientalium, quis de cætero (Christianus esse volens) vterius suscipiet? Sed talem conatum abiicimus, & anathematizamus, ne vterius contra ecclesiam talis quælibet alia fortè in omne seculum maligna introducatur actio, nec temerè à mundana potestate eiiciatur legitimus ponti-

fex, & pro eo subrogetur alter iniquè, & illegaliter.

Sancta, & vniuersalis synodus exclamauit. Recipim⁹ hæc omnia valde quippe sunt discreta, & congrua ecclesiasticis regulis, atque legibus. Et sic commonitus est ad poenitentiam Photius, & dimissus, & absoluta est actio quinta.

Actio sexta.

VOcati sunt ad synodum episcopi Photij, ante quos lectæ sunt epistolæ Nicolai Papæ ad Michaelē Imperatorem, & Photium per Leonē à secretis missæ (quasq; quarta continet actio) & cum nollēt respicere, commonuit eos coram synodo Basilius Imperator. Et cum nec sic agnoscerent errorem suum denuo commonuit eos Imperator dicens: Ecce qualiter, & quoties admonuimus vos, & audistis, & non est vobis rationis sermo. Si enim vultis subiici admonitionibus omnium nostrum, ecce potus, & medicina: quod si non, Imperium nostrum præbet vobis inducias septem dierum, vt siquidem curam gesseritis salutis vestræ, bene, & optimè: si verò minimè, ventura sexta feria in sancta, & vniuersali synodo stante omnes, & quicquid definerit vniuersalis synodus, fiet. Et absoluta est actio sexta.

Actio septima.

Ingressus est Photius ad synodum baculo innixus, quem ab eo Marinus vicarius Romanus iussit auferri dicens: Baculus signum est dignitatis pastoralis, quos hic habere nulloatenus debet: quia lupus est, non pastor. Et hortabantur illum vicarij senioris Romæ ad faciendum libellum poenitentiae: & tota synodus prouocabat illum ad poenitentiam: sed ille eos è contrario cum suis episcopis ad poenitentiam magis impellebat.

LECTA epistola Nicolai Papæ ad Clerum Constantinopolitani, in qua latè tractat hoc argumentum de scelestâ depositione Ignatij, & introductione Photij.

Mox recitata sunt gesta synodi, quæ facta est ab Adriano Romanorum Papa super promotione Photij. In tertia autè allocutione Adriani ad synodum sic habetur. Romanū pontificem de omnium ecclesiarum præsulibus iudicasse legitur: de eo verò quenquā iudicasse non legitur. Licet enim Honorio ab Orientalibus post mortem anathema sit dictus: sciend-

sciendum tamen est, quia fuerat super hæresi accusatus, propter quam solum licitum est minoribus, maiorum suorum motibus resistere, vel prauos suos sensus liberè respuere: quanuis & ibi nec patriarcharum, nec cæterorum antistitum cuiquam de eo quamlibet fas fuerit proferre sententiam, nisi eiusdem primæ sedis pontificis consensus præcessisset.

Adrianus Papa de profano conciliabulo Constantinopoli congregato penitus abolendo.

Conciliabulum vanitatis à Photio, & huius fauore Michaelē videlicet, tyrannicè imperante Constantinopoli nuper aduersus Apostolicæ sedis reuerentiam, & privilegium congregatum, vtpote veritatis inimicum, & omnifal-
Hic dānatur synodus in iō plo Apostolorum celebra- ta Constan. per Photiū q̄ habet. 17. canones.
 titate repletum, quum & sibi consentientium animas interficiens Ephesino latrocinio comparandum fore statuimus, & ipsius execranda gesta (quibuscunq; habeantur monumentis inserta) summi iudicis Domini nostri Iesu Christi, sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, nostræq; mediocritatis authoritate penitus abolenda decernimus: ita vt igni tradantur, & anathemate perpetuo percellantur. Similiter & de cæteris scripturis, quæ (viris iam nominatis authoribus) contra eandem sedem tempore diuerso sunt editæ, gerendū definimus.

Pari etiam modo de conuenticulis ab eisdem viris Michaelē scilicet imperante, seu Photio Constantinopolitano inua-
De conuenticulis contra Ignatiū collectis similiter abolendis.
 fore bis aduersum fratrem, & coepiscopum nostrum Ignatium factiosè collectis, deliberamus.

Photium, qui licet sit à decessore meo, & à nobis pro criminibus ante patris iure damnatus, & anathematizatus: nunc tamen (quia recentioribus excessibus priores iniquitates transcendit, & ponens in cælum os suum aduersus veneranda sedis Apostolicæ privilegia noua temeritate prorupit, cui resistere minimè formidauit) Apostolicæ authoritatis censura iterato damnamus, & anathematis nexibus innodamus. Si tamen viua voce, ac proprio scripto Apostolicæ sedi in omnibus obedire sponderit, & prophanum conciliabulum à se Constantinopoli celebratum damnauerit, laicæ communionis gratiam non negamus.

His sententijs subscripsit Adrianus Papa, etiam & alij epi.

Post hæc verò Stephanus diaconus fecit anathematismū Photij, & sequacium, & cooperatorum eius: in quo ipsum Photium, vt secularem, & tyrannum, vt schismaticum, & damnatum, vt inæchum, & parricidam, & fabricatorem mendacij, & vt nouum Dioscorum anathematizat cum omnibus sequacibus, & fautoribus eius.

Actio octaua.

In conuentu octauo tractatum est de abolendis chirographis iniustis, & vniuersis actis conciliabulorum, quæ à Photio contra Papan Nicolaum, & patriarcham Ignatium celebrata sunt. Quæ vniuersa præcepto Imperatoris, & synodi combusta sunt.

Deinde venerunt ad synodum aliqui sacerdotes Iconomachi, & monitis sanctæ synodi, & Imperatoris conuersi recepti sunt cum sola manus impositione.

Postremò Stephanus diaconus è suggesto anathematizauit Iconomachos, & Photium in hac forma. Concilio quod adhuc fremit contra venerabiles imagines, anathema.

His, qui sunt diuinæ scripturæ dicta, quæ sunt aduersus idola contra venerandas imagines, anathema. Cætera sicut in synodo septima, & vniuersali actione. 7. in fine.

Actio nona.

Quæ nona continentur actione. Nunciatur synodo venisse Ioseph vicarium Alexandrinæ sedis: huius, hortante synodo, epistola cōmendatitia legitur, & ipse receptus, quæ acta sunt in octo actionibus prædictis approbat.

Mox examinantur falsi testes, qui contra Ignatium iurauerant, & cum præscripta à synodo satisfactione poenitentia recepti sunt ad communionem ecclesiæ. Sic recepti sunt, & cæteri, qui defecerant ad Photium deserto legitimo antistite Ignatio.

Actio decima.

In postrema sessione annuente tota synodo præceperunt vicarij senioris Romæ, vt legerentur canones, quos statuerat sancta synodus.

Hos integros nec libuit, nec licuit transcribere propter intolerabilem codicum deprauationem. Nactus sum exemplar quoddam Latinum, & per Amanuensem scriptum insigniter deprauatum. Græcum aliquod exemplar

emplar cum quo conferem Latinum nunquam potui videre: ideo plerosq; canones in epitomen redegei.

Canon. 1. De obseruatione canonum vniuersalium, & localium synodorum.

Regulas, quæ sanctæ catholicæ, & Apostolicæ, tam à sanctis Apostolis, quam ab orthodoxorum vniuersalibus, necnon & localibus concilijs, vel etiam à quolibet deo quo patre, ac magistro ecclesiæ, traditæ sunt, seruire, ac custodire profiteamur: quibus & propriam vitam, & mores, & omne sacerdotij catalogum regamus. Sed & omnes, qui Christiano censentur vocabulo, damnationibus, & iustificationibus, quæ per illas prolatae sunt, canonicè subijci decernimus. Tenere quippe traditiones quas accepimus siue per sermonem, siue per epistolam sanctorum, qui antè fuerunt Paulus apertè adimonet.

Locales synodos vocati: provinciales

2. T. bessa. 2.

Canon. 2. Vt seruentur definitiones Nicolai, & Adriani Papæ.

Secundus canon habet, vt seruentur definitiones synodice à beatissimo Nicolao Papa, & Adriano Romanis patriarchis pro defensione ecclesiæ Constantinopoli, ac restitutione Ignatij, atq; Photij neophyti expulsionem, ac cōdemnationem eiusdem Photij. De quibus in actione quarta.

D. 63. c. Adriani.

Canon. 3. Vt venerentur imagines.

Sacram imaginem Domini nostri Iesu Christi, & omnium Saluatoris æquo honore cum libro sanctorum Euangeliorum adorari decernimus. Sicut enim per syllabarum eloquia, quæ in libro feruntur, salutem cōsequuntur omnes: ita per colorum imaginariam operationem, & sapientes, & idiotæ cuncti, ex eo quod in promptum est, perfruuntur utilitate. Quæ enim in syllabis sermo, hæc & scriptura, quæ in coloribus est, prædicat, & commendat. Dignum est enim, vt secundum congruentiam rationis, & antiquissimam traditionem propter honorem: quia ad principalia ipsa refertur, etiam deriuatiuæ imagines honorentur, & adorentur: vt sanctorum Euangeliorum sacer liber, atq; typus preciosæ crucis.

De obseruatione imaginum.

Quartus canon declarat quod neophytus Photius nunquam fuerit episcopus, nec illi, qui in sacerdotali gradu consecrati sunt ab eo, putentur esse sacerdotes: sed subuertenda esse omnia,

omnia, quæcunq; ille ad dandum alijs gradum sacerdotij operatus est.

Can. 5. Nullus ex laico ordine assumatur episcopus.

Hoc idē de sacerdotali dignitate statuitur in ca. 38. Cōc. Bracar. 2.

NVllus de Senatoria dignitate, vel de aliquo laicorum ordine nuper tonsus eligatur, vel suscipiatur patriarcha: nisi secundum definitionem, quæ prolata est ab hac sancta, & magna synodo, scilicet, si omnem gradum ecclesiasticum tranfgens per definita nunc tempora irreprehensibilis inuentus extiterit, & probatus: ita, vt in gradu lectorum annū compleat: in subdiacono verò duos, sitq; diaconus tribus, & presbyter quatuor annis: bene placuit huic sanctæ, & vniuersali synodo eligi hunc, & admitti.

Canon. 6. Anathematizatur Photius.

ANathematizamus Photium. Primò, propter nequissimam inuasionem ecclesiæ Constantinop. cum alijs malis operibus suis. Secundò, propter inuentionem falsorū vicariorum. Tertiò, propter concilium vanitatis, quod celebrare tentauit. Quartò, propter crimina, quæ falso contra sanctissimum Papam Nicolaum in suo conciliabulo proposuit.

Can. 7. De non admittendis hostibus imaginum.

Valde proficuum est, & venerabiles imagines pingere: sed & proximo disciplinas diuinæ, ac humanæ sapientiæ docere. Non autem bonum est, nec omnino proficuum ab indignis horum aliquid fieri huius rei gratia, nequaquã imagines operari in sacris templis: sed neq; in quouis loco docere anathematizatos ab hac sancta, & vniuersali synodo, definimus, & promulgamus: vsq; à propria seductione, ac malitia conuertantur. Quisquis ergo post hanc definitionē ad picturæ sanctarum imaginum in ecclesijs, aut doctrinæ actionem quoquo modo eos admiserit, si quidem clericus fuerit, proprio gradu periclitetur: si laicus communionē priuetur.

Canon. 8. & 9.

APparet ex actis octauæ sessionis huius synodi solitum fuisse Photium, quum eius vigeat hæresis, extorquere chirographas tum à quouis ordine clericorum, tum etiam à laicis nobilibus, & ignobilibus vsq; ad cerdones, & pello-

nes, &

nes, & reliquam plebis faciem: quibus promittebant, se illi adhæsurus, pugnaturusq; pro eius opinione. Ipse præterea Phocius solebat aliàs vicissim chirographas dare, quibus facultatem dabat ad docendum, vel discendum. Ex hoc improbo more arripuere ansam, & catholici, vt vellent à pijs sacerdotibus habere syngraphas, vt discerēt, & docerent: essentq; tuti, & securi talibus muniti scripturis. Ob hoc sancitum est his duobus canonibus octauo, & nono, vt qui creantur episcopi vel patriarchæ nullas chirographas à catalogo clericorum expostulent, sed tantum fiant solēnitates de more: & vt liceat omnibus idoneis dicere, vel docere liberè sine facultate per chirographas data.

Can. 10. Ne quis vitet superiorem presulem ante sententiam.

NVllus clericus ante diligentem examinationem, & synodicam sententiam à communionē proprii patriarchæ se separet, licet criminalem quamlibet causam eius se nosse prætendat: nec recuset nomen ipsius referre inter diuina mysteria. Idem statuimus de episcopis erga proprios metropolitans: similiter & de metropolitans circa patriarcham suum. Qui verò contra fecerit, ab omni sacerdotali operatione, & honore decadat.

Can. 11. Quòd vnica sit hominis anima.

APparet quosdã id temporis in tantum impietatis venisse, vt hominē duas animas habere impudenter dogmatizent. Tales igitur impietatis inuentores, & similia sentientes, quum vetus, & nouum testamentum, omnesq; ecclesiæ patres vnã animam rationalem habere hominem asseuerent, sancta, & vniuersalis synodus anathematizat.

Canon. 12. Ne quis potentia principum fretus assumat dignitatem episcopi.

SI quis episcopus per versutiam, vel tyrannidem principū suæ dignitatis consecrationē susceperit, deponatur: vt pote qui non ex voluntate Dei, & ritu, ac decreto ecclesiastico: sed ex voluntate carnalis sensus ex hominibus, & per homines Dei donum possidere voluit, vel consensit.

Canon. 13. Ex minoribus ordinibus assumantur ad maiores.

DEcernimus, vt soli clerici magnæ ecclesiæ, qui in minoribus ordinibus morati sunt ad maiores gradus, & honores

nones ecclesiasticos (si digni inueniantur) ascendere debeat. Nullo tamen modo hi, qui foris sunt ad tales dignitates, vel honores admittantur.

Canon. 14. In quanto honore habendi sunt episcopi à principibus secularibus.

Qui diuina gratia episcopalem fortiuntur dignitatem, ordinem cœlestis hierarchiæ referunt in terris. Quare meritò sancimus, vt digno in honore tam à principibus, quàm à cæteris omnibus habeantur. Non oportet itaq; vt principibus, vel viris militari dignitate præditis obuiam longissimè procedant ab eorum ecclesijs: nec à nullis, equisvè descendant in occursum, aut timidè, abiectèq; ante genua procidant, vel vt adoraturi. Immo verò non accedant ad mensas secularium principum: sed cum omni modestia, quæ spiritalem deceat dignitatem, officia omnibus, & debita tribuant, cui vectigal, vectigal: cui honorem, honorè. Dummodo principes, & pij Imperatores agnoscant sibi æquales episcopos: vt liberè audeant reprehendere, increpareq; & principes, & cæteros, qui militari honore fruuntur, si quid peccauerint. Si quis verò episcopus post hanc sanctionem suam dehonestauerit dignitatem cadens ab honore sibi per canonas debito, vixeritq; abiectè secundum veterem, & agrestem consuetudinem, amoueatur per annum, & princeps, qui in causa fuerit excommunicetur per biennium.

Canon. 15. In quem vsus ecclesiæ possessiones seruari debeant.

12. q. 2. Apostolicos.

Decernimus, vt episcopo vendere, vel vtcunq; alienare vasa, aut vestes sanctas, nec alias rusticas possessiones venditare non liceat, ne propter hoc ecclesiastici redditus lædantur, quos ad propriam vtilitatem, & ob estam pauperum, & peregrinorum sustentationem esse definimus. Nec etiam per emphyteusim salaria ecclesiarum tribuere possit: excepta causa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet, in redemptionem captiuorum.

Canon. 16.

Colligere licet solenne fuisse in aulis principum statim quibusdam diebus, componere aliquem laicum insignibus episcopalibus, qui & tonsura, & cæteris ornamentis personatum Episcopum ageret: & creasse etiam ridiculum patriarcham,

patriarcham, quo se oblectarent. Quæ omnia, vt in dedecus ecclesiæ, acerrima prohibentur sub grauibus censuris.

Canon. 17.

Quia deprauata exemplaria reddunt hunc canonem insigniter obscurum, visum est hac summa illum complecti, & non integrum transcribere: triaq; continet canon præsens.

Primùm, quòd metropolitani super vniuersos episcopos, qui ab ipsis promouentur, & siue per manus impositionem, siue per paludationem episcopalis dignitatis firmitatè accipiunt, habeant potestatem, videlicet, ad conuocandum eos (urgente necessitate) ad synodalem conuentum: vel etiam ad coercendum illos, & corrigendum, cum fama eos super quibusdam delictis forsitan accusauerit. Hoc primum est ex canone sexto Niceni concilij desumptum, quem refert in hac forma: Quia & in Romanorum ciuitate huiusmodi mos præualuit.

Secundùm. Quoniam sunt quidam episcoporum, qui ne secundum vocacionem Apostolici præfulis occurrant, se à mundi principibus impeditos causantur. Placuit talem excusacionem omnimodo esse inuolidam. Cum enim principes pro suis causis frequenter conuentum agant, impium est, vt summos præfules ad synodos pro ecclesiasticis negocijs celebrandas impediant, vel quosdam à concilijs eorū prohibeant, licet tale impedimentum, & fictam prohibitionem episcoporum suggestionem diuersis modis fieri didicerimus.

Tertium est. Illud autè tanq; perosum quiddam ab auribus nostris repulimus, quod à quibusdam imperitis dicitur, nō posse synodū absq; principali presentia celebrari, cū nusquam fieri canones cōuenire seculares principes in concilijs sanxerint: sed solos antistites. Vnde nec interfuisse illos synodibus exceptis concilijs vniuersalibus inuenimus. Nec enim fas est seculares principes spectatores fieri rerum, quæ sacerdotibus Dei nonnunquam eueniunt.

Canon. 18. Vt in ecclesijs antiqua conseruentur priuilegia.

Placuit huic sanctæ, & magnæ synodo, vt res, vel priuilegia, quæ Dei ecclesijs ex longa consuetudine pertinent, & siue à diuæ recordationis Imperatoribus, siue ab alijs Deicultoribus in scriptis donata, & ab eis per annos triginta possessa

Quòd ad principes seculares res non perit nec synodus interesse.

12. q. 2. Apostolicos.

possessa sunt, nequaquam à potestate præfulis quæcunq; persona secularis per potestatem subtrahat, aut per argumenta quælibet auferat: sed sint omnia in potestate, ac vñ præfulis ecclesiæ quæcunq; intra triginta spacium annorum ab ecclesijs possessa fuisse noscuntur. Qui contra fecerit, vt sacrilegus iudicetur, & donec talia priuilegia, seu res restituerit, anathema sit.

Can. 19. Ne metropolitanus grauet subiectos episcopos.

Definiuit sancta hæc, & vniuersalis synodus nullum Archiepiscoporum, aut metropolitanorum relinquere propriam ecclesiam, & sub occasione quasi visitationis ad alias accedere, & consumere redditus, qui apud illos inueniuntur ad ecclesiasticam dispositionem, & alimenta pauperum. Sed tamen si contingat aliquod per illas ecclesias necessarium iter agere: tunc non alia nisi ex his, quæ ad præfens de compendio præparata inueniuntur, cum reuerentia, & cum timore Dei dignanter accipiat, & maturius propositum iter perambulet. Si enim vnumquemq; episcoporum ecclesiæ propriæ rebus cum multa parcitate vti, & nullatenus in proprias utilitates importunè, ac sine ratione consumere redditus ecclesiasticos sacri canones decernunt, qua putas impietate iudicabitur dignus, qui alijs episcopis commissas ecclesias grauari non formidat? Qui contra fecerit, deponatur: & sequeretur, vt sacrilegus, & alter idolatra factus iuxta magnum Apostolum.

Canon. 20.

Hoc canone sancitum est, vt possessiones in emphyteusim datas ab ecclesia, non liceat emphyteutæ spoliare prætextu non seruati pacti. Verum si per tres annos continuos pensionem non soluerit, liceat tunc ecclesiæ vindicare suas possessiones: dummodo id fiat ordine iudiciali coram competente iudice. Qui secus fecerit, cogetur ad restitutionem integram. Quod si noluerit parere, deponitur.

Canon. 21. Quanta reuerentia agendum est contra episcopum Romanum.

22. d. c. definitimus.

Definimus neminem prorsus mundi potentium quemq; eorum, qui patriarchalibus sedibus præfunt, inhonorare, aut mouere à proprio throno tentare, sed omni reuerentia, & ho-

& honore dignos iudicare: præcipuè quidem sanctissimum Papam senioris Romæ: deinceps autem Constantinopoleos Patriarcham. Deinde verò Alexandriæ, ac Antiochiæ, atq; Hierosolymorum. Sed nec alium quemquã conscriptiones contra sanctissimum Papam senioris Romæ, ac verba complicare, vel componere liceat, sub occasione quasi diffamatorum quorundam criminum: quod & nuper Photius fecit, & multò antè Dioscorus. Quisquis autem tale facinus contra sedem Petri principis Apostolorum ausus fuerit intentare, æqualem, & eandem, quam illi condemnationem recipiat. Porro si synodus vniuersalis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de sancta Romanorū ecclesia quæuis ambiguitas, & controuersia, oportet venerabiliter, & cum conuenienti reuerentia de proposita quæstione sciscitari, & solutionem accipere, aut proficere, aut profectum facere: non tamen audacter sententiam dicere contra summos senioris Romæ pontifices.

Canon. 22. Ne princeps secularis se immisceat promotioni episcoporum.

Sancta, & vniuersalis synodus definit, neminem laicorum principum, vel potentum semet inferere electioni, vel promotioni patriarchæ, vel metropolitæ, aut cuiuslibet episcopi: ne uidelicet inordinata hinc, & incogrua fiat consilio, vel contentio: præsertim cum nullam in talibus potestatem quæquam potestatiuorum, vel cæterorum laicorum habere conueniat: sed potius silere, ac attendere sibi vsquequo regulariter à collegio ecclesiæ suscipiat finem electio futuri pontificis. Quisquis autem secularium principum, & potentum, vel alterius dignitatis laicæ aduersus communem, ac consentaneam, atq; canonicam electionem ecclesiastici ordinis agere tentauerit, anathema sit.

Canon. 23. Ne quid præsumat agere episcopus in aliena ecclesia.

Nvllus episcoporum possessionum aliarum ecclesiarum locationem sibi fieri ab alio episcopo rogare audeat: nec ipse rogatus suæ ecclesiæ possessiones alicui conferat: nec etiam constituat presbyteros, aut quemlibet alium clericum in ecclesijs, quæ sibi subiectæ non sunt, præter voluntatem episcopi.

Canon. 24. Ne metropolitana exerceant ministeria episcopalia per subiectos episcopos.

Diuina scriptura dicente : Maledictus homo, qui facit opus Domini negligenter: quidam metropolitanorum extrema negligentia, & desidia delapsi præceptionibus suis subiectos ad se adducunt episcopos, & committunt eis ecclesiæ propriæ diuina officia, & litanias, & cuncta omnino sacra, quæ ad se pertinent mysteria, vt per illos celebrent omnia, quæ per semetipsos alacriter agere debuerunt: ac per id eos, qui episcopalem dignitatem meruerunt, quodammodo clericos sibi subiectos exhibeant. Vacant iidem præter ecclesiasticas leges secularibus curis, atq; dispositionibus, dimittententes perseverare in orationibus, & obsecrationibus pro suis delictis, ac populi ignorantis: quod nusquam apud alios quos penitus inuenitur, cum sit canonicis nimirum contrarium omnino præceptis. Hæc autem omnia magnis, & multis, ac vehementissimis damnationibus dignos huiusmodi statuunt. Probantur enim tales per hæc, quæ faciunt, etiam fatanica iactantia, & superbia languere. Quisquis ergo metropolitanorum post hanc sanctæ, ac vniuersalis synodi definitionem eadem audacia, vel superbia, & contemptu abusus non per se cum timore, & alacritate, seu conscientia bona, debita ministeria in propria ciuitate, sed per suffraganeos episcopos suos efficere tentauerit, poenas exoluat corâ proprio patriarcha: & aut corrigatur, aut deponatur.

Can. 25. Vt deponantur clerici, qui defecerunt ad Photium.

Definimus, vt clerici ritè prius ordinati à Methodio, vel Ignatio, & resiliuerunt à consortio fidelium, vt adhererent Photionis hæresi, & obdurati exemplo Pharaonis nolunt resipiscere, deponantur omnino: nec postea recipiantur in ordinem clericorum, imò semper exosi sint, vt Esau. Ni fortè ob magnam poenitentiam à misericordia ecclesiæ admitti fuerint.

Can. 26. De ordine appellationis.

Ordo prouocationis datur in hoc canone, vt qui selectum arbitrabitur à proprio episcopo, possit metropolitanum appellare: qui datis dimissorijs ad se causam aduocet. Liceat tamen episcopis prouocare ad Patriarcham, si cre-

diderint

diderint se iniustitiam pati à metropolitano, à quo litibus finis imponatur: vt nullatenus metropolita in metropolitam, aut episcopus in episcopum vicinum ius habeat.

Canon. 27.

Hic canon decernit qualiter oporteat vti pallio: vt scilicet episcopi non vltra flata tempora, & loca eo vtantur, ne signum sit superbix, aut arrogantix. Præterea monachi, qui vita, & doctrina, vt episcopi creentur, meruerint, non mutet habitus, vestisq; rationem ob nouam dignitatē: non minus enim hoc arrogans esset, quàm pallio ineptè vti. Quisquis ergo episcopus præter definita sibi tempora se pallio induerit, aut monasticam vestem deposuerit, aut corrigatur, aut à patriarcha proprio deponatur.

*Monachi cre
ati epi nõ mu
tant vestis
rationem.*

Postremò iussu vicariorum senioris Romæ prolatus est, & lectus terminus (vt illi vocant) in quo ad modum epilogi continentur omnia, quæ acta sunt in hac sancta synodo. Primò ibi paucis explicantur mysteria. S. Trinitatis, & Domini- cæ incarnationis. Mox explicatur ratio septem synodorum generalium, & probantur à tota synodo præsentis. Deinde explicatur etiam intentio huius octauæ synodi, & quæ acta sunt pro Ignatio patriarcha contra Photium: & vltima episcoporum vniuersorum acclamatione recepta sunt, & probata subscribentibus vniuersis. Primò vicarijs senioris Romæ. Secundò, Ignatio patriarcha Constantinopol. Tertio, vicarijs ecclesiarum Orientis. Quarto, Imperatoribus Basilio, Constantino, & Leone, qui noluerunt ante vicarios subscribere. Postremò reliquis episcopis. Et absoluta est octaua synodus generalis.

Extat allocutio quædam Basilij Imperatoris ad totam synodum, in qua post alia amica, & gratulatoria verba subiungit. Quisquis habet aliquid contra hanc sanctam, & vniuersalem synodum, aut eius canones, stet in medio, & quæ sibi videntur, dicat, siue sit de ecclesiastico clero, siue etiam laicus sit, aut ex his, qui ciuilibus officijs mancipantur. Quanquã non datum sit istis secundum canonem dicendi quicquam penitus de ecclesiasticis causis. Opus enim hoc Pontificũ, & sacerdotũ est. Sed ex abundanti omne os iniquum obstruere volentes, licentiam præstamus omnibus: vt qui in men-

NN 2 te habet

te habet quid ambiguū, de his, quæ decreta sunt ab hac sancta synodo, hoc in medium exhibeat, & suscipiat satisfactio- nis salubre remedium. Nam soluta sancta, & viuerali syno- do, qui apparuit ecclesiæ Dei cōtradicens, aut non cōmuni- cans ei (quicumq; ille sit) veniam ab imperio nostro minimè consequetur, sed iustè condemnabitur, & à ciuitate nostra pelletur, vt pestilens, & corruptor, & membrum putridum, & inutile, & commune corpus ecclesiæ violans.

Explicit. 8. synodus vniuersalis Constantinop. celebrata.

In decreto Gratiani ascribuntur multa decreta huic octauæ synodo, que in exemplaribus Latinis non inuenimus. Vnde vel falsò illi ascri- buntur, vel Gratianus nactus fuit alia exemplaria magis integra.

Ioannes nonus Papa.

Ioannes. 9. pontif. 109. **I**oannes nonus. Papa. 109. sedit annos decem, dies duos, sub Ludouico secundo Imperat.

Martinus secundus Papa.

Martinus. 2. pontif. 110. **M**artinus secundus, Papa. 110. Malis artibus pontificatū adeptus, sedit annum vnum, menses quinq;, sub Arnulpho Germano Cæsare sexto.

Decreta Adriani. 3. Papæ.

Adrianus. 3. pontif. 111. **A**drianus. 3. Papa. 111. sub Petro, natione Romanus, hictan- ti animi fuit, vt initio sui pontificatus ad senatum popu- lumq; retulerit, ne in creādo Pontifice, Imperatoris autori- tas expectaretur, vtq; libera essent, & cleri, & populi suffra- gia: quod institutū à Nicolao primo tentatū potius, q̄ inchoa- tum fuerat. &c. Obijt anno primo, mense secundo sui ponti- ficatus, sepeliturq; in basilica. S. Petri collachrymātibus om- nibus tantum parentem tam repente sibi sublatum esse.

30 CONCILIUM TRIBVRIENSE provinciale. Celebratum est sub Imperatore Arnulpho à viginti duobus episcopis Germanorū, anno Domini. 895. ad reformationem morum, & status non modo clerico- rum, sed etiam laicorum à quo Gratia. transcripsit multa in volumine decretorum. *Cap. 3.*

Quod excommunicati, si post excommunicationem nō se inclinauerint ad pœnitentiam, per Principem pu- niri debent.

Cap. 10.

Cap. 10.

VT episcopus nō deponatur, nisi à duodecim episcopis, presbyter à sex, diaconus à tribus.

Cap. 11.

SI quis clericus homicidium fecerit, etiam si nimium coa- ctus, ab ordine cessare debet.

Cap. 12.

VT propter Pascha, & Pentecosten baptisma non cele- bretur, excepta necessitate periclitantium.

Cap. 13. Quibus de causis offerendæ sint decimæ.

Decimæ offerendæ sunt à populo, vt hac ratione Deus placatus largius præstet, quæ necessaria sunt, & vt mini- stri ecclesiæ exinde releuati liberiores fiant ad spiritualis of- ficij expletionem, & vt munus populi ex hinc in quotidiana oblatione Domino immoletur, necnon secundum statuta canonum in sustentationem pauperum, & restaurationem ecclesiarum proficiant. Quatuor enim fieri partes, iuxta ca- nones, iudicamus de decimis, & oblationibus fidelium, vt vna sit episcopi, altera clericorum, tertia pauperum, quarta restorationi ecclesiarum seruetur, sicut in epistola Gelasij Papæ cap. 27. legitur.

Cap. 15. Vbi quis decimam soluit, sibi sepelien- tus.

Vbi cunq; facultas rerum, & opportunitas temporū sup- petat, sepulturam morientium apud ecclesiam, vbi est episcopi sedes, ordinamus celebrari. Quod si ex aliqua cau- sa difficile æstimetur, vbi decimam persoluebat viuus, sepe- liatur mortuus.

Cap. 16. Ne sepultura pro mortuis vendantur.

Interdictum sit omnibus Christianis terram mortuis ven- dere, & debitam sepulturam denegare. Nisi fortè proxi- mi, & amici defuncti propter nomen Domini, & redemptio- nem animæ viri, gratis aliquid donare velint. *Elcemosynæ profunt de- functis.*

Cap. 17. Vbi sint sepeliendi laici.

Nullus laicus in ecclesia sepeliatur, nisi in communi cœmeterio: corpora tamen antiquitus in ecclesia se- pulsa nequaquam proijciantur: sed pauimento desuper fa- cto nullo tumulorum vestigio apparente ecclesiæ reueren- tia conseruetur.

NN ; Cap. 18.

Cap. 18. De vasculis, quibus mysteria sacra conficiuntur.
De cōsec. d. 1. **V**asa, quibus sacrosancta conficiuntur mysteria, calices
Vasa, in qui- sunt, & patenæ, de quibus Bonifacius martyr, & episco-
bus. &c. pus interrogatus si liceret in vasculis ligneis sacramenta con-
 ficere, respondit: Quondam sacerdotes aurei ligneis calici-
 bus utebantur, nunc econtrā, lignei sacerdotes aureis vtun-
 tur calicibus. Zepherinus. 14. Romanus episcopus patenis vi-
 treis missas celebrare cōstituit. Nos statuimus, vt deinceps
 nullus sacerdos sacrum mysteriū corporis, & sanguinis Do-
 mini in ligneis vasculis vllō modo conficere præsumat.

Cap. 19. Ne vinum sine aqua in calice offeratur.
Est canō. 32. **N**on debet in calice Domini, aut vinum solum, aut aqua
sexta synodi. sola offerri, sed vtrunq; permistum: quia vtrunq; ex la-
 tere eius profluxit, sed sic, vt duæ partes sint vini, tertia verò
 aquæ: quia maior est maiestas sanguinis Domini, quàm fra-
 gilitas populi, qui per aquam designatur, iuxta illud: Popu-
 li multi aquæ multæ.

Apoca. 17.

Cap. 20. De rasura clericorum.
Clerici in hoc raduntur, vt solitudinē coronæ Domini
 in capitibus suis gerant, quos & seruos suos dici, & esse
 voluit, sortemq; illorum se constituit, sicut de eis scriptum
 est: Ego hæreditas eorum: quos, qui percusserit, aut iniuria
 aliqua affecerit, grauius puniri debet.

Nume. 8.

Deu. 18.

Cap. 21. Vt presbyteri iurare non cogantur.
2. q. 4. Si quis **P**resbyter in iudicio ad iurandū cogi nō debet: sed vice fa-
presbyter. cramēti per sanctā consecrationē interrogetur: quia sacer-
 dotes ex leui causa iurare non debent, cū Dominus in Euan-
 gelio discipulis suis dicat: Nolite iurare omnino. &c. quod au-
 tem his abundātius est, à malo est. Non dixit: Quod amplius
 est, malum est, sed à malo est: id est, à malo homine, de cuius
 incredulitate cogimur iurare.

Matth.

Cap. 22. **Q**ui infamia laborat, permittitur, vt per ignem, candenti
 ferro se purget. Colligitur ex hoc non esse natura sua
 malum. Sunt tamen hæc iam abrogata.

Cap. 27. De his, qui in clero iam deputati sunt.
Semel in clero deputati, nec ad militiam, nec aliquam ve-
 niant dignitatem mundanā, vt in synodo Chalcedonen-
 statutū est cap. 7. ne tales sint, sicut sanctus Isidorus dixit ef-
 se, similes

se, similes Hyppocentauris, qui nec equi, nec homines, sed
 quasi bruta animalia libertate, ac desiderio suo feruntur.

Cap. 31. De furibus, & latronibus.

Si inuentus fuerit quis furtum, aut rapinam exercere, & in
 ipso diabolico actu mortem meretur incurrere, nullus
 pro eo præsumat orare, aut eleemosynam dare, & eleemosy-
 na pro eo data in memoriā, nec clericorum, nec pauperum
 veniat, sed execrabilis fordescat.

Cap. 35. Placita in diebus festis iudices non habeant.

Vt nullus iudex diebus festis, vel Dominicis, seu ieiunio
 rum, aut quadragesimæ placitū habere præsumat. Et vt
 nullus poenitēs eo veniat, in hoc sancto statuimus Concilio:
 quia inde irascitur Deus cū, quando suo sancto seruitio
 debet populus defudare, inueniatur lites, & contentiones fre-
 quentare. Diebus vero Dominicis, & sanctorū festis vigilijs,
 & orationibus insistendū, & ad Missas cuilibet Christiano
 cū oblationibus est currendū, & tantū Deo vacandū. Diebus
 quadragesimæ, & ieiuniorū summa deuotione ieiunandū, &
 omni deuotione est orandū, atq; ab vnoquoq; profacultati-
 bus suis eleemosynæ tribuendæ, & nullæ lites, vel contentio-
 nes habēdæ. Arguit enim Dominus per prophetam eos, qui
 contentiones, & lites tempore ieiuniorum exercent.

*Quid in icla-
 nis quadra-
 gesima agen-
 dum.
 Isai. 58.*

Cap. 39. De matrimonio inter alienigenas.

Si quis alienigenam, hoc est, alienæ gentis, non tamen reli-
 gionis, foeminam in matrimonium duxerit, velit, nolit, te-
 nenda est, nec vltra ab eo separanda, excepta fornicationis
 causa, sicut synodus Romana ait, q̄ nō dimittenda sit vxor
 post baptismum, quæ habita est, & ante baptismum. In ba-
 ptismo soluuntur crimina, non tamen legitima coniugia.

Cap. 40. Prohibetur matrimonium inter adulteros.

Qui vxorem alterius, eo viuente, constuprauit, & insu-
 per iuramento confirmauit, si ambo eius legitimum
 superuixissent maritū, vt ille fornicator illam adulterā adul-
 terio pollutam sibi affociaret legitimo cōiugio. Nos tale cō-
 iugium anathematizamus, & Christianis omnibus obserua-
 mus: quia non oportet Christianæ religioni, vt vllus ea vta-
 tur in matrimonio, cum qua prius pollutus est adulterio.
 Idem sine vlla limitatione prohibetur infra cap. 51.

*Extra de eo,
 quid in ma-
 tri. cū habe-
 ret.*

Cap. 45. De illo, qui cum duabus sororibus fuerit pollutus.

Quicum duabus sororibus fuerit pollutus, vsq; ad exitū vitæ poenitens, & continens permaneat, & soror, quæ posterior scienter se cum eodem commaculauerit, vsq; ad finem vitæ poenitens, & continens perduret.

Cap. 46. De confugiente ad episcopum, ne ob adulterium a marito interficiatur.

Sicuius vxor constuprata fuerit, & propterea maritus capitali sententia delere illam machinauerit: ipsa verò vrgenti mortis periculo ad episcopum confugerit, & auxiliū quaesierit, operosiore, si potest episcopus labore defudet ne occidatur: si vitam ei obtineri possit, reddat, sin autem omnino non reddat. Maritus verò quandiu ipsa viua, nullo modo alteram ducat.

Cap. 54. Statuitur pœna pro homicidio voluntario.

Qui voluntariè homicidium fecerit, quod in Ancyrano Concilio cap. 22. legitur, obseruet: quia instituta canonica, & sanctorū Patrum decreta, nostro, & omnium orthodoxorū iudicio inuiolabilè habent firmitatē. Nobis tamen: quia pastores ouium Christi sumus, pro moderni temporis qualitate, & hominum fragilitate, bonum, & vtile videtur, vt authoritate synodali modum castigationis imponamus, ne prolixum tempus poenitentiae generet fastidium negligentibus. Igitur si quis sponte homicidium fecerit. 40. diebus ab ingressu ecclesiae arceatur, & nihil manducet in illis. 40. diebus præter solum panē, & sale: nec bibat, nisi purā aquam, nudis pedibus incedat, lineis nō induatur vestibus, nisi tantum femoralibus, secularia arma non portet, nullo vehiculo vtatur. &c. Post illos. 40. dies vnum annum integrum ab introitu ecclesiae suspendatur, & abstineat se à carne, & caseo, & vino. Secundum verò & tertium annum simili modo poeniteat. 4. autem annum: & 5. & 6. & 7. isto modo obseruet. Ieiunet autem his singulis tres quadragesimas. Vnam ante Pascha Domini à caseo, & pinguibus piscibus, à vino, & medone. Alteram ante natiuitatē sancti Ioannis Baptistæ. Tertiam ante natiuitatem Domini Saluatoris ieiunet, & abstineat se à carne, & cæteris rebus prædictis. His septem annis ritè expletis reconcilietur, & more poenitentium sacris altaribus,

ribus, & sanctæ communioni restituatur, atq; perfectionem consequatur, id est. communionis Christi gratiam.

Vnanimis subscripserunt. 22. episcopi præfidente, & ad iurante Pio Principe Arnulpho.

Reliqua capitula requirat Lector in volumine magno cōciliorū, quæ Hic sustulimus, ne alias dicta repeteremus. Hic sustulimus fo. 456.

Stephanus. 5. Papa. 12. sub Petro, sedit annos. 7.

Stephanus. 5.

Formosus. 13. Papa sedit annos. 6. Iterum tum ingens diffiduum fuit Romæ de electione.

Ponti. 12.

Bonifacius. 6. Papa. 14. sedit dies. 26. De tempore quo sedit in sede Petri, magna controuersia est inter scriptores.

Bonifaci^o. 6.

Ponti. 11. 4.

Stephanus. 6. papa. 15. sedit annū. 1. Hic magno odio persequutus est Formosi nomen, cuius ordinationes omnes rescidit, & damnauit. Iam enim tunc cœperat Pontificum, & virtus, & integritas deficere.

Stephanus. 6.

Ponti. 11. 5.

Romanus. 1. Papa. 16. sedit menses. 3. in quibus vniuersa Racta Stephani improbat, & abrogat.

Romanus. 1.

Ponti. 11. 6.

Theodorus. 2. Papa. 17. sedit dies. 20.

Ioannes. 10. Papa. 18. sedit annos. 2.

Benedictus. 4. Papa. 19. sedit annos. 4.

Benedict^o. 4.

Leo. 5. Papa. 20. sedit dies. 40. quem Christophorus familiaris illius honore pontificatus spoliauit, cupidine quadam dominandi.

Ponti. 11. 9.

Christophorus. 1. Papa. 21. pontificatum malis artibus adeptum, malè amisit: septimo mense dignitate eiectus monasticam vitam obire cogitur.

Christophob^o.

1. Pontif. 12. 1.

Sergius. 3. papa. 22. sedit annos. 7. Hic Christophorum è monasterio tractum in vincula coniecit, & Formosi nomen subinde prosequitur: cuius corpus humatum truncaricapite iussit, res plena horroris, vt videas quātum iam degenerabāt Pōtiffices à maioribus suis, ne cui mirū sit interim hī qui abusus, & peruersæ opinioniones in ecclesiam irrepererūt.

Sergius. 3.

Pontif. 12. 2.

Anastafius. 3. Papa. 23. sedit annos. 2.

Landus. 1. Papa. 24. sedit menses. 6.

Landus. 1.

Ioannes. 11. Papa. 25. sedit annos. 13.

Ponti. 12. 4.

Leo. 6. Papa. 26. sedit menses. 7. sub Henrico Germano Cæsare nono.

Stephanus. 7. Papa. 27. sedit annos. 2.

- Ioannes. 12.* **I**oannes. 12. papa. 128. sedit annos. 4.
Ponti. 128. **S**tephanus. 8. papa. 130. sedit annos. 3.
Martinus. 3. papa. 131. sedit annos. 3. menses. 6. dies. 10. Ele-
 ctus fuit sub Othone primo Germano Cæsare decimo.
Agapetus. 2. **A**gapetus. 2. papa. 132. sedit annos. 9. sub eodem Cæsare.
Ponti. 132. **I**oannes. 13. papa. 133. potētia patris fretus pontificium mu-
 nus sibi defumit. Vir, qui venationibus magis, quàm ora-
 tionib⁹ vacabat: & multa alia auditu indigna de eo dicuntur.
 Sedit annos. 8. Is Othonem Cæsarea corona ornauit.
Benedictus. 5. Papa.
Benedict⁹. 5. **B**enedictus. 5. papa. 134. sedit menses. 6. Hunc eiecit Otho
Pontif. 134. **I**mperator à sede sua, & compulit clerum, vt susciperet
 Leonem illius loco.
Leo. 8. Papa.
Leo. 8. papa. sedit annum. 1.
Ioannes. 14. papa. 135. sedit annos. 6. Ab hoc Otho. 2. coro-
 na imperij donatus est.
Benedictus. 6. Papa.
Benedict⁹. 6. **B**enedictus. 6. papa. 137. sedit annū vnum. Hic à Cynthio
Ponti. 137. **R**omano ciue capitur, & in arcem (quam sancti angeli
 vocant) includitur: & eodem loco non multo post fame mo-
 ritur sub Otho. 2. Cæsare.
Donus. 2. Papa.
Donus. 2. papa. 138. sedit annum vnum sub eodem Cæsa-
 re.
Bonifacius. 7. Papa.
Bonifaci⁹. 7. **B**onifacius. 7. papa. 139. sedit menses septem, malis artibus
Pontif. 139. pontificatum adeptum, malè amisit sub eodem Cæsare.
Benedictus. 7. Papa.
Benedictus. 7. papa. 140. sedit annos. 8. sub eodē Cæsare.
Ioannes. 15. Papa.
Ioannes. 15. **I**oannes. 15. papa. 141. sedit menses. 4. Hic mense. 3. sui pon-
Pontif. 141. tificatus à Romanis capitur, & in mole Adriani inclusus
 pædore carceris inedia moritur sub Othone. 3. Germano Cæ-
 sare. 12.
Ioannes. 16. Papa.
Ioannes. 16. **I**oannes. 16. papa. 142. sedit menses. 8. nihil cōmemoratione
Pontif. 142. dignum gessit hoc tempore, sub eodem Cæsare.
Ioannes. 17. Papa.

Ioannes. 17. papa. 143. sedit annos. 10. menses. 6. dies. 10. sub
 eodem Cæsare.

Gregorius. 5. Papa.

Gregorius. 5. papa. 144. sedit annos duos, menses quinque.
 Hic seditione quadam eiectus est à pontificatu: sed vn-
 decimo mense præsidio Imperatoris Othonis restitutus est.

Ioannes. 18. Papa.

Ioannes. 18. Hic fuit, qui viuente Gregorio sedem per ty-
 rannidem occupauit. Moritur autem, & cum ignominia. *Ioannes. 18.*
Ponti. 145. 10. mense vsurpati pontificatus, sub eodem Cæsare. Annu-
 meratur Papa. 145.

Syluester. 2. Papa.

Syluester. 2. papa. 146. malis artibus pontificatū adeptus, *Syluester. 2.*
 Anno. 4. moritur sub eodē Cæsare. Is magus fuisse fertur. *Pontif. 146.*

Ioannes. 19. Papa.

Ioannes. 19. papa. 147. sedit menses. 4. dies. 20. electus sub *Ioannes. 19.*
Henrico. 2. Germano Cæsare. 13. *Pontif. 147.*

Ioannes. 20. Papa.

Ioannes. 20. papa. 148. sedit annos. 4. menses quatuor sub
 eodem Cæsare, ad ocium conuersus, nihil dignum memo-
 ria gessit.

Sergius. 4. Papa.

Sergius. 4. papa. 149. sanctissimus pater ecclesiæ, anno. 2.
 sui pontificatus moritur sub eodem Cæsare.

Sergius. 4.

Benedictus. 8. Papa.

Pontif. 149.

Benedictus. 8. papa. 150. sedit annos. 11. sub eodem Cæsare.

Ioannes. 21. Papa.

Ioannes. 21. papa. 151. sedit annos. 11. sub eodem Cæsare.

Benedictus. 9. Papa.

Benedictus. 9. papa. 152. sedit annos. 11. electus sub Corra-
 do. 2. Germano Cæsare. 14. Hunc propter ignauitiam eiecerunt
 Romani à sede. & in eius locum suffecerunt Ioannem
 Sabinum episcopum, Syluestrum tertium appellantes: sed
 post nouem, & quadraginta dies pulso adulterino Pontifi-
 ce Benedictus restituitur.

Benedict⁹. 9.

Ponti. 152.

Syluester. 3. Papa.

Syluester tertius annumeratur papa. 153. qui tamen (vt di-
 ximus) non fuit verè papa, sed seditione populi intrusus.

Gregorius. 6. Papa.

Gregorius. 6.
Pontif. 154. **G**regorius. 6. Papa. 154. sedit annos duos, viuente adhuc Benedicto, à quo pontificatum (vt quidam volunt) acceperat: quanuis alij aliud dicant.

Clemens. 2. Papa.

Clemens. 2. Papa. 155. in synodo Pontifex creatur imperante, & cogente Henrico. 3. sed abeunte Imperatore Romani veneno Pontificem è medio sustulère pontificatus sui mense. 9.

Damasus. 2. Papa.

Damasus. 2.
Pontif. 156. **D**amasus. 2. Papa. 156. per vim pontificatum occupat, nullo cleri, populiq; consensu. Adeo inoleuerat hic mos, vt cuiq; ambizioso liceret Petri sedem inuadere. Sed non diu tulit Deus hanc tyrannidem, nam. 23. die vsurpati pontificatus moritur: quare merito à nonnullis non recensetur inter Pontifices.

Leo. 9. Papa.

Leo. 9.
Pontif. 157. **L**eo. 9. papa. 157. anno Domini. 1049. pontificatum optima ratione obtinuit, non assumens sibi honorem, sed à Deo vocatus velut alter Aaron, sic optimè functus est officio suo. Sedit annos quinq; menses. 2. & dies sex, sub Henrico. 3. qui niger dictus est. Sub hoc tempus fuit Berengarius author erroris de sacramento coenæ Dominicæ: cuius error à Leone in Concilio Vercellenfi damnatus est.

Victor. 2. Papa.

Victor. 2.
Pontif. 158. **V**ictor. 2. papa. 158. hic magnam synodum Florentiæ habuit, in qua multos episcopos, tum simoniæ, tum fornicationis causa episcopatu priuauit, cleruq; admonuit, quid maximè ad se ptineret, proposita poena his, qui leges transgrederentur. Moritur anno secundo, mense tertio. die. 14.

Stephanus. 9. Papa.

Stephanus. 9.
Pontif. 159. **S**tephanus nonus, papa. 159. sedit menses septem, dies octo.

Benedictus. 10. Papa.

Benedictus. 10.
Pontif. 160. **B**enedictus. 10. papa. 160. sedit menses. 9. dies. 20. eiectus est è sede suborta Romæ contetione quadam super electione sua: subrogatus est eius loco Gerardus quidam episcopus Florentinus.

Nicolaus. 2. Papa.

Nicolaus. 2.
Pontif. 161. **N**icolaus. 2. papa. 161. qui pro benedicto suffectus est. Hic apud Lateranum habito Cõcilio sacerdotali, legem tulit, quæ sic habet.

Siquis

Si quis pecunia, aut gratia humana, aut populari, milita- *IrPonti. pri-*
riue tumultu sine concordia, & canonica electione Cardi- *mus statuis-*
narium fuerit in throno Petri collocatus, is non apostolicus, *se dicitur ius*
sed apostaticus, id est, à ratione deficiens merito vocetur. Li- *eligendi pon-*
ceatq; Cardinalibus, clericis, & laicis Deum colentibus, il- *tificis in po-*
lum (vt prædonem) anathematizare, & quouis humano au- *sterum penes*
xilio à sede apostolica propellere: atq; quouis in loco (si in *cardinales tã*
vrbe non liceat) catholicos huiusce rei causa congregare. *tum fore.*

In eodem Concilio ferunt reuocatum ab errore suo Berengarium diaconum Andegauensis ecclesiæ, qui arbitratur in sacramento Eucharistiæ non esse verum Christi corpus, integrumq; sanguinem, nisi vt in signo, & figura: quem errorem instante, & urgente Nicolao publicè confessus est. Tertio pontificatus sui anno moritur sub Henrico. 3. Germano Cæsare. 15.

Alexander. 2. Papa.

Alexander secundus, papa. 162. sedit annos vndecim, menses sex, sub eodem Cæsare,

Alexander. 2.
Pontif. 162.

Gregorius. 7. Papa.

Gregorius. 7. papa. 163. omnium bonorũ consensu Pontifex creatur anno salutis. 1072. Habes formam electionis suæ & alia annotatione digna in Platina: ex quibus vnũ est, quod Henricum quartum Imperatorẽ, qui quia multis malis, & iniuriis affecerat ecclesiam Romanam, ipsum priuatim prius omni regia administratione anathemate notauit: nec fuit absolutus, donec deposito regali ornamento, nudis pedibus (quanuis aspera esset hyems, & gelu cuncta rigescerent) venit ad Pontificem, & veniam petens absoluitur, & ecclesiæ reconciliatur, pace iureiurando confirmata, & integra obedientia præmissa. Sedit annos. 12. mensem vnu.

Gregorius. 7.
Pontif. 163.

Victor. 3. Papa.

Victor tertius, papa. 164. ex abbate montis Cassini Pontifex creatur: qui (vt aliqui ferunt) opera Henrici veneno in calice eiecto, dum sacrificat, necatur anno primo sui pontificatus sub Henrico. 4. Cæsare Germano. 16.

Victor. 3.
Pontif. 164.

Vrbanus. 2. Papa.

Vrbanus secundus, papa. 165. Hic archiepiscopo Toletano pallium, & priuilegia multa concessit, eundemq; to-

Vrbanus. 2.
Pontif. 165.

tius

totius Hispaniæ Primatem instituit: & Regem Gallitiæ cum omni dioecesi sancti Iacobi anathematis vinculo illigavit, quia provinciæ episcopum in carcerem inaudita causa coniecerat. Cisterciensium ordinem primò in Burgundia excitatum sua autoritate cõfirmavit. Sunt etiam, qui scribant Carthusianos monachos huius Pontificis tẽpore originem habuisse, quãvis alij tẽporibus Victorij tertij hoc ascribant. Sedit annos.12. sub eodem Cæsare.

Paschalis. 2. Papa.

Paschalis. 2. Pontif. 166. **P**aschalis secundus, Papa. 166. Hunc totus clerus nolentem, & latitantem Pontificem creat, quòd diceret humeros suos nequaquã tanto oneri suffecturos. Sub hoc floruit Anselmus vir æquè sanctus, & doctus, & diuus Bernardus vitæ monasticæ facile Princeps, Abbas Craravalleñ. Sedit autem Paschalis annos decem & octo, menses sex, electus sub eodem Cæsare.

Gelasius. 2. Papa.

Gelasius. 2. Pontif. 168. **G**elasius secundus, Papa. 167. Huius temporibus scribunt, quidam habuisse originẽ Templarios milites, qui non longè à sepulchro Dñi habitantes, peregrinos suscipiebant, eosq; per loca sacra armati ducebant, ac reducebant: quo eis sine periculo inuisere loca sacra liceret. Sedit annum vnum.

Calixtus. 2. Papa.

Calixtus. 2. Pontif. 168. **C**alixtus secundus, Papa. 168. electus est in Cluniacensi cœnobio, in quo loco obierat Gelasius. Verũ, is non prius pontificium habitum sibi desumpsit, q̃ intellexit se ab his quoq; cardinalib⁹ cõfirmari, qui Romæ, & in Italia remã ferant. Anno quinto, mense decimo sui põtificatus moritur in Domino, electus sub Henrico. 5. Germano Cæsare. 17.

Honorius. 2. Papa.

Honorius. 2. Pontif. 169. **H**onorius. 2. Papa. 169. familiaritate præclarorũ virorum mirificè delectat⁹ est: quos, & Romę retinebat. Sub hoc floruit Hugo de sancto Victore, qui scribendo sui ingenij præclara monimẽta reliquit. Huius tẽpore Arnulphus Christianæ religionis prædicator egregius clericorũ infidiis necatur: quòd acerbè nimium in eorum lasciuia, & libidinem inucheretur, quòdq; eorum pompam, & in comparandis diuitis nimium studium improbare, paupertatẽ Christi,

si, & integerrimã vitam ad imitationem omnibus proponens. Moritur anno quinto sui pontificatus, & mense secundo sub eodem Cæsare.

Innocentius. 2. Papa.

Innocentius. 2. Pontif. 170. **I**nnoentius. 2. Papa. 170. Contra hunc Petrus Romanus civis Romæ Antipapa (co absente) creatur, Anacletusq; vocatur: quem post dies aliquot Lotharius Germanorum Rex, Roma expulit, & Innocentium restituit. Sedit annos 14. menses septem sub eodem Cæsare.

Celestinus. 2. Papa.

Celestinus. 2. Pontif. 171. **C**elestinus. 2. Papa. 171. sedit menses quinq;, electus sub Corrado fueuo Germano Cæsare. 19.

Lucius. 2. Papa.

Lucius. 2. Pontif. 172. **L**ucius. 2. Papa. 172. Huius cõsensu in Gallia synodus episcoporum, & abbatũ facta est contra Biliardum philosophum Peripateticum: qui præsentẽ Ludouico Rege rationibus victus, non modo sententiam mutavit, sed monasticam vitam, & religionem professus est. Sedit menses septem, dies quatuor sub eodem Cæsare.

Eugenius. 3. Papa.

Eugenius. 3. Pontif. 173. **E**vgenius tertius, Papa. 173. antea sancti Anastasij abbas, quem sanctus Bernardus monachũ induerat, ad quem sedentẽ in cathedra Petri scripsit libros de cõsideratione, sua religione, & eruditione refertissimos. Sedit annos. 8. menses. 4. dies. 20. sub eodem Cæsare.

Anastasius. 4. Papa.

Anastasius. 4. Pontif. 174. **A**nastasius quartus, Papa. 184. sedit annum vnum, menses 4. sub eodem Cæsare. Tunc doctrina, & vita florebat Ricardus de sancto Victore, cuius scripta nunc extãt integra.

Adrianus. 4. Papa.

Adrianus. 4. Pontif. 175. **A**drianus quartus, Papa. 175. sedit annos. 4. menses. 10. sub eodem Cæsare.

Alexander. 3. Papa.

Alexander. 3. Pontif. 176. **A**lexander tertius, Papa. 176. sub eodem Cæsare. Contra hunc electus est per tres cardinales Octavianus Romanus civis (Victor appellatus) & fuit schisma in ecclesia ferme per. 20. annos. Alexander verò post longos, & afsiduos labores, cum iam quietus à tyrannicis perturbationibus

vide-

videretur, pontificatus sui anno. 21. Romæ moritur, sublati prius è medio quatuor schismaticis Pontificibus, quorum seditionib⁹ ecclesia Romana ferè subuerfa est. Sub hoc Pontifice beatus Thomas Cantuariensis archiepiscopus martirij mercedem assequutus est.

Lucius. 3. Papa.

Lucius. 3. Pontif. 177. **L**ucius tertius, papa. 177. Hic ab vrbe deiectus, eò q^d confulum nomen abolere adnitebatur, pontificatus sui anno. 4. mense. 2. die. 18. moritur Veronæ sub Friderico. 1. Germano Cæsare. 20. Scribunt aliqui Petrum Comestorè, qui historiam vtriusq; testamèti conscripsit, in precio tunc fuisse.

Urbanus. 3. Papa.

Urbanus. 3. Pontif. 178. **U**rbanus tertius, papa, 178. Hoc administrante sacerdotium, occupata est ab infidelibus Hierosolyma ciuitas sancta. Urbanus proficiscens Venetias comparandæ classis gratia, dolore animi, quem ex calamitate Christianorum acceperat, Ferrariæ moritur, pontificatus sui anno. 1. mense. 10. die. 25. sub eodem Cæsare.

Gregorius. 8. Papa.

Gregori⁹. 8. Pontif. 179. **G**regorius octauus, papa. 179. tractat de recuperanda Hierosolyma, sed dum hæc agit Pisis moritur, pontificatus sui die quinquagesimo septimo, sub eodem Cæsare.

Clemens. 3. Papa.

Clemens. 3. Pontif. 180. **C**lemens tertius, papa centesimus octogessimus: sedit annos tres, menses quinque sub eodem Cæsare.

Cælestinus. 3. Papa.

Cælestinus. 3. Pontif. 181. **C**ælestinus tertius, papa. 181. Hic Constantiam monacham Rege Rogerio natam occultè è monasterio Panormitano eduxit, & Henrico sexto dispensatione apostolica in matrimonium collocauit. Vir sanctissimus nihil in vita prætermisit, quo terra sancta recuperaretur, sedit annos sex, menses septem, dies vndecim, electus sub Friderico primo.

Innocentius. 3. Papa.

Innocentius. 3. Pontif. 182. **I**nnoentius. 3. papa. 182. vir ante pontificatum doctrina, & moribus insignis à Cælestino in numerum cardinalium refertur: quo mortuo, omnium consensu in eius loco Pontifex sufficitur, sub Henrico. 6. Germano Cæsare. 21. Huius temporibus oborta apud Tholosam hæresis est, quã eodè pro-

curan-

curante, beatus Dominicus (à quo ordo fratrum prædicatorum fuit institutus) mira celeritate compefcuit.

CONCILIUM LATERANENSE.

Concilium Lateranè. maximum sub Innocentio tertio celebratū, anno salutis. 1215. cui interfuere Hierosolymitanus, & Constantinopolitanus patriarchæ metropolitani 70. episcopi. 400. abbates. 12. priores conuentuales. 800. Græci, & Romani imperij legati: Regum verò Hierusalem, Franciæ, Hispaniæ, Angliæ, & Cypri oratores. Papa moritur Perusij Pontificatus sui anno. 18. mense. 7. die. 16. Adiuarunt huius Pontificis virtutem, & doctrinam beati Dominici, & beati Francisci Afsinatis sanctitas, è quibus prædicatorum, & minorum ordo ortum habuit.

ACTA CONCILII LATERANENSIS per titulos distributa.

Cap. 1. De fide catholica.

In capitulo primo sunt articuli sequentes, qui ad fidem pertineant.

Vnus est Deus indiuisus in essentia, & discretus in personis, creator omnium &c. Is ab initio temporis vtrinq; de nihilo condidit creaturam corporalem, & spiritualem, angelicam, scilicet, & mundanam. Deinde humanam quasi communem ex Spiritu, & corpore constitutam.

Diabolus à Deo quidem natura creatus est bonus, sed ipse per se factus est malus: homo verò diaboli suggestionem peccauit &c.

Hæc sancta Trinitas secundum cõmunem essentiam indiuidua: & secundū personales proprietates est discreta &c.

Vnigenitus Dei filius à tota Trinitate cõiter est incarnatus, ex Maria virgine Spiritus scti cooperatione conceptus.

Omnes mortales cum suis propriis corporibus resurgēt, quæ nunc gestant: vt recipiant secundū merita sua, siue bona fuerint, siue mala, mali cum diabolo pœnam perpetuã, boni cum Christo gloriam sempiternam.

Vna est fidelium vniuersalis ecclesia, extra quam nullus saluatur &c.

Verum Christi corpus, & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis, & vini veraciter continentur, transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem partem diuina. &c.

Hoc sacramentum nemo potest conficere, nisi sacerdos fuerit rite ordinatus secundum clauas ecclesie, quas ipse concessit Apostolis, & eorum successoribus Iesus Christus.

Sacramentum baptismi, quod cum inuocatione Trinitatis consecratur in aqua, tam paruulis, quam adultis in forma ecclesie à quocunque rite collatum fuerit, proficit ad salutem &c. Si tamen post susceptionem baptismi contingat prolabi in peccatum, per veram poenitentiam semper potest recuperari &c.

*De summa
trin. & fide
ca. cap. 1.*

Non solum virgines, & continentes, verum etiam coniugati per fidem rectam, & operationem bonam, ad æternam merentur beatitudinem peruenire &c.

Cap. 2. De errore abbatis Ioachin.

Damnamus, ergo, & reprobamus libellum, siue tractatum, quem abbas Ioachin edidit contra Magistrum Petrum Lombardum de vnitatem, seu essentia Trinitatis: appellans hæreticum, & insanum, pro eo, quod in suis dixit sententiis, quomodo quædam summa res est pater, & filius, & Spiritus sanctus, & illa non est generans, neque genita, nec procedens. Vnde asserit, quod ille non tam Trinitatem, quam quaternitatem astruebat in Deo, videlicet, tres personas, & illam communem essentiam, quasi quartam: manifestè protestans, quod nulla res est, quæ sit pater, & filius, & Spiritus sanctus. (*Hic deest aliquid.*) sunt vna essentia, vna substantia, vnaque; natura, verum vnitatem huiusmodi non veram, & propriam: sed quasi collectiuam, & similitudinariam esse fatetur, quemadmodum dicuntur multi homines vnus populus, & multi fideles vna ecclesia: iuxta illud: Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna. Et qui adhæret Deo, vnus Spiritus est. Item, qui plantat, & qui rigat, vnus sunt, & omnes vnus corpus sumus in Christo. Rursus in libro Regum: Populus meus, & populus tuus vnus sunt. Ad hanc autem suam sententiam astruendam illud potissimum verbum inducit, quod Iesus Christus de fidelibus inquit in Euangelio: Volo pater, vt sint vnus in nobis, sicut & nos vnus sumus, vt sint consummati in vnus. Non enim ait,

vt

vt fideles Christi sint vnus, id est, vna quædam res, quæ communis sit omnibus, sed tantum sunt vnus, id est, vna ecclesia propter catholicæ fidei vnitatem: & tandem vnus regnum propter vniionem indissolubilis charitatis. Quemadmodum in canonica Ioannis epistola legitur. Quia tres sunt, qui testimonium dant in celo Pater, & Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres vnus sunt, statimque subiungit. Et tres sunt, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis: & tres vnus sunt, sicut in codicibus quibusdam inuenitur. Nos autem sacro, & vniuersali concilio approbante, credimus, & cõfitemur cum Petro, quod vna quædam res est incomprehensibilis quidam, & inestimabilis, quæ veraciter est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: tres simul personæ, ac singulatim quælibet earundem: & ideo in Deo Trinitas est solummodo, non quaternitas: quia quælibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, siue natura diuina, quæ sola est vniuersorum principium, præterquam aliud inueniri non potest, & illa res non est generans, neque genita, nec procedens, sed est Pater, qui generat: Filius, qui gignitur: & Spiritus sanctus, qui procedit, vt distinctiones sint in personis, & vnitas in natura, Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus, nõ tamẽ aliud, sed id quod est Pater, est & Filius, & Spūs sanctus. i. omnino: vt secundum orthodoxam, ac catholicam fidem consubstantiales esse credantur. Pater enim ab æterno Filium generando, suam substantiam ei dedit, iuxta quod ipse testatur: Pater quod dedit mihi, maius est omnibus. Ac dici non potest, quod partem suæ substantiæ illi dederit, & partem retinuerit ipse sibi, cum substantia Patris indiuisibilis sit, vtpote simplex omnino. Sed nec dici potest, quod Pater in Filium transtulit suam substantiam generando, quasi sic dederit eam Filio, quod non retinuerit ipsam sibi: alioquin deseruisset esse substantia. Patet ergo quod sine vlla diminutione Filius nascendo substantiam Patris accepit, & ita Pater, & Filius habent eandem substantiam, & sic eadem res est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus ab vtroque procedens. Cum ergo veritas pro fidelibus suis ad patrem orat: Volo, inquit, vt ipsi sint vnus in nobis, sicut & nos vnus sumus, hoc nomen, vnus, pro fidelibus quidem accipitur,

1. Ioan. 5.

Ioan. 10.

*Aliter sunt
vnus fideles
Christi, ali-
ter tres perso-
nae diuinae.*

pitur, vt intelligatur vnio charitatis in gratia: pro personis verò diuinis, vt attendatur identitatis in natura vnitas, quæ admodum veritas alibi ait: Estote perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est, perfectione naturæ, vtroque videlicet suo modo: quia inter creatorem, & creaturam non potest tanta similitudo notari, quin inter eos maior sit dissimilitudo notanda. Si quis igitur sententiam siue doctrinã præfati Ioachim in hac parte defendere, vel approbare præsumperit, tanquam hæreticus ab omnibus confutetur. In nullo tamen per hoc florenti monasterio, cuius ipse Ioachim extitit institutor, volumus derogari: quoniam regularis institutio est, & obseruantia salutaris, maximè cum idem Ioachim omnia scripta sua nobis assignari mādauerit Apostolicæ sedis iudicio approbanda, seu etiam corrigenda, dictans epistolam, cui propria manu subscripsit. In qua firmiter confitetur se illam fidem tenere, quã Romana tenet ecclesia, quæ cunctorum fidelium disponente Domino mater est, & magistra. Reprobamus etiam, & damnamus peruersissimum dogma impij Amalrici, cuius mentē sic pater mēdacij excæcavit, vt eius doctrina, nō tam hæretica cēfenda sit, quã insana.

De hereticis. Cap. 3.

EXcommunicamus, & anathematizamus omnem hæresim, extollētem se aduersus hanc sanctam orthodoxam catholicam fidem, quam superius exposuimus, condemnantes vniuersos hæreticos, quibuscunque nominibus censeantur: facies quidem habentes diuersas, sed caudas ad inuicem colligatas: quia de vanitate conueniunt in idipsum.

Punitio hereticorum secularibus potestatibus committenda. Contra suspectos de heresi.

Damnati verò, secularibus potestatibus præsentibus, aut eorum baluiis relinquuntur animaduersione debita puniendi, clericis prius à suis ordinibus degradatis, ita quòd bona huiusmodi damnatorum, si laici fuerint, confiscentur, si verò clerici, applicentur ecclesiis à quibus stipēdia perceperunt. Qui autem inuenti fuerint sola suspitione notabiles, nisi iuxta considerationes suspitionis, qualitatēq; personæ propriam innocentiam congrua purgatione mōstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsque ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur: ita quòd si per annū in excommunicatione p̄siterint, ex tunc velut hæretici condēnentur.

Quòd

Quòd iuramentum debent prestare seculares potestates.

Moneantur autē, & inducantur, & si necesse fuerit, potestates cuiuscunq; officij, etiam sicut reputari cupiunt, & haberi fideles, ita pro defensione fidei præstent publicè iuramentum, quòd de terris suæ iurisdictioni subiectis vniuersos hæreticos ab ecclesia denotatos, bona fide pro virib⁹ exterminare studeant: ita quòd amodo quodocunq; quis fuerit in potestatem, siue spiritualem, siue temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum firmare.

Si verò Dominus temporalis requisitus, & monitus ab ecclesia, terram suam purgare neglexerit ab hac hæretica foeditate, per metropolitanum, & comprouinciales episcopos excommunicationis vinculo innodetur. Et si satisfacere contempserit infra annum, significetur hoc summo pontifici, vt ex tunc ipse vassallos ab eius fidelitate denuntiet absolutos, & terram exponat catholicis occupandã, qui eam exterminatis hæreticis sine vlla contradictione possideant, & in fidei puritate conseruent, saluo iure domini principalis, dummodo super hoc ipse nullum p̄stet obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat: eadem nihilominus lege seruata circa eos, qui non habent dominos principales.

De priuilegiis concessis catholicis, qui hereticorum exterminio insistant.

Catholici verò, qui crucis assumpto caractere, ad hæreticorum exterminium se accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illoq; priuilegio sint muniti, quod accedentibus in terræ sanctæ subsidium conceditur.

Excōmunicentur, qui sine licentia p̄dicant.

Quia verò nōnulli sub specie pietatis, virtutē eius (iuxta quod ait Apostolus) abnegantes, auctoritatem sibi vendicant prædicandi, cum ipse Apostolus dicat: Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Omnes, qui prohibiti, vel nō missi præter auctoritatem ab Apostolica sede, vel catholico episcopo loci susceptam, publicè, vel priuatim prædicationis officium vsurpare præsumperint, excōmunicationis vinculo innodentur: & nisi quanto cyus resipuerint, alia competententi poena plectantur.

2. Timo. 3. Roma. 10.

Deponatur episcopus, qui ad expurgandas hæreses negligens inueniatur.

Volumus igitur, & mandamus, & in virtute obedientiæ districtè præcipimus, vt ad hæc efficaciter exequanda episcopi per dioceses suas diligenter inuigilent, si canonicam effugere voluerint vltionem. Si quis enim episcopus super expurgando de sua diocesi hæreticæ prauitatis fermento negligens fuerit, vel remissus, cum id certis iudiciis apparuerit, ab episcopali officio deponatur, & in loco ipsius alter substituatur idoneus, qui velit, & possit hæreticam confundere prauitatem.

Cap. 4. De superbia Græcorum contra Latinos.

DE hoc habes extrà de bap. & eius effectu &c.

Cap. 5. De ordine sedium patriarchalium.

VT post Romanam ecclesiam, quæ mater vniuersorum Christi fidelium est, & magistra, Constantinopolitana primum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum locum obtineant &c.

Cap. 6. Vt singulis annis prouinciali celebrentur concilia.

Metropolitani singulis annis cum suis suffraganeis prouincialia non omittant cõilia celebrare in quibus de corrigendis excessibus, & moribus reformandis, præsertim in clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum &c.

Cap. 7. De correctione excessuum.

DE hoc habes extrà de officio iudicis ordinarij. cap. Irrefragabili.

Cap. 8. De inquisitionibus.

Extrà de accusa. c. Quælibet & qñ.

Contra delinquentes tribus modis potest procedi, per accusationem, denunciationem, & inquisitionem. Diligens tamen adhibeatur cautela, vt sicut accusationem legitima debet pcedere inscriptio, sic & denunciationem charitatiua admonitio, & inquisitionem clamorosa insinuatio puenire &c.

Cap. 9. De diuersis ritibus in eadem fide per episcopum tollerandis.

DE hoc habes extrà de officio iudicis ordinarij. c. Qm̄.

Ibi. c. sequenti. Officium eporum prædicare ppl'o.

Cap. 10. De prædicatoribus instituendis cum episcopi prædicare non valeant.

CVm sæpe contingat, quòd episcopi propter occupationes multiplices, vel inualetudines corporales, seu occasiones

fiones alias (nec dicamus defectum scientiæ, quod in eis est reprobandum omnino, nec de cætero tolerandū) per seipso non sufficiunt ministrare populo verbum Dei, maximè per amplas dioceses, & diffusas: generali constitutione sancimus, vt episcopi viros idoneos ad sanctæ prædicationis officium salubriter exequendum assumant, potentes in opere, & sermone, qui plebes sibi commissas vice ipsorū (cum per seidem nequeunt) sollicitè visitantes, eas verbo ædificent, & exemplo: quibus ipsi cum indiguerint, congruè necessaria ministrent: quos habebunt episcopi coadiutores, & cooperatores, non solum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus, & pœnitentiis iniungendis, ac cæteris, quæ ad salutem pertinent animarum. Siquis autem hoc neglexerit adimplere, districtæ subiaceat vltioni.

Caput. 11.

DE magistris scholasticis in ecclesiis cathedralibus instituendis, de triennio in triennium celebrandis &c. *Extrà de magistr. quia.*

Cap. 12. Extrà de statu mona. in singulis.

Caput. 13.

DE nouis religionibus prohibitis. *Extrà de religi. dom. c. sñ.*

Cap. 14. De incontinentia clericorum punienda.

DE hoc habes extrà de vita, & honesta. clerico. vt clericorum. *Cap. 15.*

DE arcenda ebrietate clericorum, ibidem. c. seq.

Cap. 16. De iumentis clericorum. ibidem.

Cap. 17. De comestationibus prælatorum, & negligentiarum super diuinis officiis &c.

DE hoc habetur de celebratione missarum cap. dolètes. *Cap. 18.*

DE iudicio sanguinis clericis interdicto, & de duello ab eis non exercendo: & præcipuè ne quisquam sacerdos, & diaconus purgationi aquæ feruentis, vel frigidæ, seu feruentis ritum cuiuslibet benedictionis, aut cõsecrationis impendat, saluis nihilominus prohibitionibus de monomachiis, siue duellis antea promulgatis. *Cap. 19.*

Relinqui nolumus incorrèctum, quòd quidam clerici sic exponunt ecclesias supellestilibus propriis, & etiã alienis, vt domus potius laicæ, q̄ Dei basilicæ videantur &c. *Extrà de custodia ecclie. c. sñ.*

Extrā de pœ
ni. & remis.
c. omnis.

Cap. 21. Fideles omnes simul in anno confiteri tenentur.

OMnis vtriusque sexus omnia sua peccata confiteantur fideliter, saltē semel in anno, proprio sacerdoti, vel alieno: prius tamen à proprio sacerdote impetrata venia: quā aliter ille ipsum non potest absoluerē, vel ligare. Et suscipiat reuerēter ad minus in pascha Eucharistiæ sacramētū, nisi proprius sacerdos ab eius perceptione dixerit abstīnēdum &c. Sit autem sacerdos discretus, & cautus, diligenter inquirens, & peccatoris circumstantias, & peccati: per quas prudenter intelligat quale illi consilium debeat exhibere, & cuius modi remedium adhibere, diuersis experimentis vtendo ad faciendum ægrotum &c. Caueat autē omnino ne verbo, vel signo, vel alio quouis modo prodat aliquatenus peccatorem: sed si prudentiorum consilio indigerit, illud absq; vlla expositione personæ cautē requirat &c. Cap. 22.

Extrā ibidē
c. seq.

Quoniam infirmitas corporalis nōnunq̄ ex peccato puenit, medici ante omnia curēt aduocare medicos animarum, vt postq̄ infirmis fuerit de spiritali salute prouisum, ad corporalis medicinæ remediū salubrius procedatur, cum causa cessante cesset effectus. Cæterū cū anima sit multo præstātor corpore, sub anathemate prohibemus ne quis medicorū pro corporali salute aliqd̄ ægrotō suadeat, quod in periculum animæ conuertatur. Cap. 24.

Extrā de ele
ctio. cap.

TRiplex est duntaxat via iuridicæ electionis, per inspirationem Spiritus sancti, per scrutinium, per compromissionem: qui verò contra prædictas formas eligere tētauerit, eligendi (ea vice) potestate priuentur &c.

Cap. 29. De multa prouidentia.

Extrā de p̄b.
& digni. c.
cum multa.

FVit in hoc concilio prohibitum, vt nullus diuersas dignitates ecclesiasticas, & plures ecclesias parochiales recipere contra sacrorum canonum instituta. Hoc idem in personatibus decernimus obseruandū, addētes, vt in eadē ecclesia nullus plures dignitates habere p̄sumat, aut personatus, etiā si curam non habeat animarū. Circa sublimes tñ & literatas p̄sonas, q̄ maiorib⁹ sunt beneficii honorandæ (cū ratio postulauerit) per sedem Apostolicam poterit dispensari.

Extrā de fil.
presbyt.

AD abolendā pessimā, quæ in plerisq; inoleuit ecclesiis,

Capit. 13.

corru-

corruptelam firmiter prohibemus, ne canonicorum filij (maximē spurij) canonici fiant in secularibus ecclesijs, in quibus instituti sunt patres. &c.

Cap. 32.

EXtirpandæ consuetudinis vitium in quibusdā partibus inoleuit, q̄ patroni ecclesiarū parochialium, & alix quædā personæ, prouentus ipsarū sibi penitus vendicantes presbyteris earundem seruitio deputatis relinquunt adeo exiguam portionem, vt ex ea congruē nequeant sustentari: vnde fit, vt in his regionibus penē nullus inueniatur sacerdos parochialis, qui vel modicam habeat notitiam literarum. Cum igitur os bouis trituranis alligari non debeat. &c. Statuimus, vt portio sufficiens ipsis assignetur. Qui verò parochialem habet ecclesiam, nō per vicarium, sed per seipsum illi deseruiat, in ordine, quem ipsius ecclesiæ cura requirit: nisi fortē præbendæ, vel dignitati parochialis ecclesia sit annexa, in quo casu concedimus: vt is, qui talem habet præbendam, vel dignitatem cū oporteat eum in ecclesia maiori seruire, in ipsa parochiali ecclesia idoneum, & perpetuum studeat habere vicarium canonicē institutum. &c. Illud autem penitus interdiciamus, nequi in fraudem de prouentibus ecclesiæ (quæ curam proprii sacerdotis debet habere) pensionem alij quasi pro beneficio conferre præsumat. &c.

Capit. 41.

NVlla valet absq; bona fide præscriptio, tam canonica, quam civilis, cū sit generaliter omni cōstitutioni, atq; consuetudini derogandum, quæ absq; mortali peccato non potest obseruari. Vnde oportet, vt qui præscribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienæ.

Cap. 46. Clerici etiam propter communes utilitates grauari non possunt.

ADuersus consules, & alios, qui ecclesias, & viros ecclesiasticos talijs, seu collectis, & actiōibus alijs grauare nituntur, Conciliū Lateranense immunitati ecclesiasticæ volens prouidere, præsumptores huiusmodi sub anathematis distinctione prohibuit, excōicationi præcipiēs subiacere transgressores, & fautores eorum donec satisfactionem impendant cōpetentem. Verū si quando forsan episcopus simul cum clericis

ricis tantam necessitatē, & vtilitatē inspexerint, vt absq; vlla cōactione ad releuandas vtilitates, & necessitates cōmunes, vbi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per ecclesias duxerint conferenda, prædicti laici humiliter, & deuotē recipiant, cum actionibus gratiarum. Propter imprudentiam tamen quorundam, Romanum prius consulant pontificem, cuius interest communibus vtilitatibus providere. &c.

Cap. 50. Prohibitio copula coniugalis quartum gradum non excedat.

*Extrā de con-
san. & affi.
Non debet.* **P**rohibitio copulae coniugalis quartum consanguinitatis, & affinitatis gradum de cætero non excedat: quoniam in vltioribus gradibus iam non potest absq; graui dispendio huiusmodi prohibitio generaliter obseruari.

*Extrā de clā
dest. despon.
cū inhibitio.* **C**landestina coniugia penitus inhibemus. &c.

Cap. 51. Vt prius soluantur decima, quam tributa.

*Extrā de de-
ci. & pri. &
obla. Cū nō.* **S**tatuimus, vt exactiōnem tributorum, & censuum præcedat solutio decimarum, vel saltem hi, ad quos census, & tributa indecimata peruenerint (quoniam res cum onere suo transit) ea per censuram ecclesiasticam decimare cogantur ecclesijs, quibus iure debeatur.

Cap. 58. Tempore interdicti possunt monachi diuina celebrare.

*Extrā de pri-
ui. Quod nō
nullis.* **C**elebrare diuina possunt tam monachi, q̄ clerici tempore interdicti (sed exclusis excōmunicatis, & interdictis, ianuis clausis, & suppressa voce, non pulsatis campanis.

Cap. 62. De reliquis sanctorum.

*Extrā de reli-
qui. & ve-
ne sanct. Cū
ex eo.* **C**um ex eo quod quidam sanctorum reliquias exponunt venales, vt eas passim ostendat, Christianæ religioni sit detractum sæpius, imposterū præsentī decreto statuimus, vt antiquæ reliquæ amodo extra capsam nō ostendantur, nec exponantur venales. Inuentas autē de nouo nemo publicè venerari præsumat, nisi prius autoritate Romani pontificis fuerint approbatæ. Prælati verò de cætero nō permittant illos, qui ad eorū ecclesias causa venerationis accedunt, vanis figmentis, aut falsis decipi documentis, sicut & in plerisq; locis occasione quæstus fieri consuevit. Eleemosynarū quoq; quæstores, quorum quidam se alios mentiendo abusiones nonnullas in sua prædicatione proponunt, admitti (nisi apo-

stolicas,

stolicas, vel dioecesani episcopi literas veras exhibeant) prohibemus: & tūc præter id, quod in ipsis cōtinebitur literis, nihil populo proponere permittantur.

Cap. 63.

Qui autem ad quærendas eleemosynas destinantur, modesti, & discreti, nec in tabernis, aut locis incongruis hospitentur: nec inutiles faciāt, aut sumptuosas expensas, cauentes omnino ne falsum religionis habitum gestent.

*Quæstores
modesti, &
discreti.*

Ad hæc, quia per indiscretas indulgentias, atq; superfluas, quas quidam ecclesiarum prælati facere non verentur, & clauus ecclesiæ cōtemnuntur, & pœnitentialis satisfactio eneruatur, decernimus, vt cum dedicatur basilica, non extendatur indulgentia extra annum, siue ab vno solo, siue à pluribus episcopis dedicetur: ac deinde in anniuersario dedicationis tempore quadraginta dies de iniunctis pœnitentijs indulta remissio non excedat, & infra hunc quoq; dierum numerū indulgentiarum literas præcipimus moderari, quæ pro quibuscumque causis aliquoties conceduntur, cum Romanus pontifex (qui plenitudinem obtinet potestatis) hoc in talibus moderamen consueuerit obseruare.

Cap. 63.

Ne pro consecrationibus episcoporum, aut benedictionibus, aut ordinibus clericorum aliquid accipiatur.

*Extrā de sy-
mo. Sicut
pro certo.*

*Cap. 64. Monachæ precio receptæ vnacum recipientibus
de monasterio expellantur.*

Quoniam simoniaca labes adeo plerasq; moniales infect, vt vix aliquas sine precio recipiant in sorores paupertatis prætextu volentes huiuscemodi vitium palliare: ne id de cætero fiat, penitus prohibemus, statuentes: vt quæcūq; de cætero talem prauitatem commiserit, tam recipiens, quam recepta, siue sit subdita, siue prælata, sine spe restitutionis de suo monasterio expellatur, in locū arctioris regulæ ad agenda perpetuò pœnitentiam retrudenda.

*Extrā ibidē.
Quoniam.*

De his autē, quæ ante hoc synodale statutum taliter sunt receptæ, ita duximus providendum: vt remotæ de monasterijs, quæ perperam sunt ingressæ, in alijs eiusdem ordinis collocentur.

Quod si propter nimiam multitudinem alibi fortè nequiu-
uerint

uerint commodè collocari, ne fortè damnabiliter in seculo euagentur, recipiatur in eodem monasterio dispensatiuè de nouo, mutatis prioribus locis, & inferioribus assignatis.

Hoc etiam circa monachos, & alios regulares decernimus obseruandum. Verùm ne per simplicitatem, vel ignorantia se valeant excusare: præcipimus, vt diocesani episcopi singulis annis hoc faciant per suas diocesces publicari.

Cap. 65. Extrâ ibidem.

Cap. 66. Extrâ ibidem.

Cap. 67. *Iudæi etiam cõpellendi sunt ad restituendas vsuras.*

Extrâ de vsu **S**Tatuimus, vt si de cætero quocunque prætextu Iudæi à
ris. *Quanto* Christianis graues, & immoderatas vsuras extorserint
amplius. Christianorum eis participiũ subtrahatur donec de immo-
Quando cogit derato grauamine satisfecerint cõpetenter. Censura etiam
tur Iudæi sa ecclesiastica Iudæos decernimus cõpellendos ad satisfaciend-
tis facere pro dum ecclesijs pro decimis, & oblationibus debitis, quas à
vsuris. Christianis de domibus, & possessionibus alijs percipere cõ-
sueuerant, anteq̃ ad Iudæos quocunq; titulo deuenissent.

Cap. 68.

Extrâ de Iu- **S**Tatuimus, vt Iudæi vtriusq; sexus in omni Christianorũ
dæis, & Sara prouincia, & in omni tempore, qualitate habitus publicè
cens. ab alijs populis distinguantur.

Caput. 69.

NEC Iudæi, nec Pagani officijs publicis præficiantur. Postremò loco habetur in hoc concilio bulla expeditionis pro recuperanda terra sancta sanctissimè edita. In qua expeditione omnes clerici mandato concilij bonam partem ecclesiasticorum prouentuum in subsidiũ terræ sanctæ traderunt. Papa verò & Cardinales integrã decimã. In reliquis capitulis remittimus lectorem ad magnũ volumen conciliorum: quæ, ne eadem pluries repeteremus, omisimus.

Explicit concilium Lateranensẽ secundum.

Honorius. 3. Papa.

Honorius
pontif. 183.

Honorius. 3. Papa. 183. ordinẽ beati Dominici eo instante confirmat: & Fridericum secundum anathemate notatum imperij dignitate priuat. Idem & ordinem beati Francisci cõprobauit, quem biennio post Gregorius in catalogo sanctorum retulit. Sedit annos. 10. menses. 7. dies. 13.

Gregorius

Gregorius. 9. Papa.

Gregorius. 9. Papa. 184. Hic beatum Dominicum, & beatum Franciscum in sanctos retulit, circa annum Domini. 1240. Sedit annos quatuordecim, menses quinque, sub Friderico secundo Germano Cæsare. 24.

Celestinus. 4. Papa.

Celestinus. 4. Papa. 185. fedit tantum dies. 18. vacat sedes vno, & viginti mensibus, donec Cardinales, qui à Friderico Imperatore in carcere detinebantur, libertate donati sunt.

Innocentius. 4. Papa.

Innocentius. 4. Papa. 186. Hic beatum Petrum Veronensem ordinis Prædicatorum ab hæreticis occisum inter sanctos martyres retulit. Idem statuit, vt Cardinales galero rubeo vterentur honestandi ordinis causa: & Hugonem ex ordine sancti Dominici, virum vita, & doctrina insignẽ, in Cardinalis dignitatem euexit, qui commentarios in totam Bibliam scripsit. Sub hoc floruit Alexander ordinis Minorũ, qui summam in theologiam scripsit. Sedit annos vndecim, menses. 6. dies. 12. sub eodem Cæsare.

Alexander. 4. Papa.

Alexander. 4. Papa. 187. fedit annos. 7. Vacat sedes mensibus tribus, diebus. 4. Huius pontificis vita ab omnibus certè mirificè laudatur, electus sub Vuillhelmo Germano Cæsare. 26.

Vrbanus. 4. Papa.

Vrbanus. 4. Papa. 188. Scribunt aliqui sub Urbano fuisse Albertum cognomento Magnum, & Diuum Thomã Aquinatem ordinis Prædicatorum. Sedit autem annos tres, mensem vnum, sub eodem Cæsare.

Clemens. 4. Papa.

Clemens. 4. Papa. 189. Hic vxorem, & liberos habuerat, qua mortua factus est episcopus, deinde Cardinalis, & absens electus Papa sub eodem Cæsare. Sedit annos. 3. Quo mortuo non solum inter populos Italiae, quos in officio sanctissimus Pontifex autoritate sua continebat, verum etiam inter Cardinales discordia orta est de creando nouo Pontifice, vt biennio sedes vacauerit. Bona ecclesiæ Clemens vir inte-

integerrimus ad eò accuratè dispensauit, vt cū haberet duas filias ex mortua vxore ante pontificatum susceptas, vni in monasterio collocatæ triginta tantū libras dedit. Alteri, quæ marito suæ cōditionis nupserat, trecentas libras dotis nomine numerauit, & hac conditione nequid vnquā amplius peteret. Habuit & nepotē clericum, quem vbi cōperit tres præbendas habere, optionem facere cōpullit: vt quam vellet ex his retineret, & duas relinqueret. Instantibus autē amicis, vt non tantum nepoti illa dimitteret: sed maiora, & plura tribueret, respondit se Deo, nō autem carni, & sanguini acquieturum: quem vti nam vniuersi pontifices imitati essent.

Deo nō tamē
carni, & san-
guini acquie-
uit sanctus
pontifex.

Gregorius. 10. Papa.

Gregorius. 10. Papa. 190. sub eodem Cæsare, sedit annos quatuor. Sub hoc celebratum est concilium Lugdunen-
se generale, in quo sequens veritas definita est.

Fideli, & deuota professione fatemur q̄ Spiritus sanctus æternaliter ex Patre, & ex Filio, non tanquam ex duobus principijs, sed tanquam ex vno principio non duabus inspirationibus: sed vnica inspiratione procedit. Hoc professus est hætenus, prædicauit, & docuit sacrosancta Romana ecclesia mater omnium fidelium, & magistra. Hoc habet orthodoxorum patrum, atq; doctorum Latinorum, pariter & Græcorum incommutabilis, & vera sententia. Sed quia nonnulli propter inrefragabilis præmissæ veritatis ignorantiam in errores varios sunt prolapsi, nos sacro approbante concilio damnamus, & reprobamus omnes, qui negare præsumperint æternaliter Spiritum sanctum ex Patre, & Filio procedere: siue etiam temerario ausu asserere, q̄ Spiritus sanctus ex Patre, & Filio tanquam ex duobus principijs, & non tanq̄ ex vno procedat. Habentur de summa Tri. & fide cathol. in. 6.

In eodem concilio mandatū est, q̄ nullus sacerdos manifestos vsurarios ad confessionem admittat, siue ipsos absoluat, nisi de vsuris satisfecerint, vel de satisfaciendo pro suarū viribus facultatum præstent idoneam cautionem.

Innocentius. 5. Papa.

Innoentius. 5. Papa. 191. ex ordine sancti Dominici assumptus ad pontificatum anno Domini. 1275. Sedit menses. 6. sub Rodulpho Germano Cæsare. 27.

Adrianus

Adrianus. 5. Papa.

Adrianus quintus Papa. 192. sedit dies quadraginta sub eodem Cæsare.

Adrianus. 5.
pontif. 192.

Ioannes. 22. Papa.

Ioannes. 22. Papa. 193. Vir literatus, sed in rebus gerendis, vt dicitur, parum prudens. Moritur pontificatus sui mens. 8. sub eodem Cæsare. Sub hoc facta est definitio cōtra eos, qui dicunt Christum, & eius discipulos nihil habuisse; & in his, quæ habuerunt, nullum ius eis fuisse. Eiusmodi sententiam erroneam, & hæreticam esse censendam declarat in extrauagan. Cū inter nonnullos. de verbo. signifi. Sub eodem Ioanne. 22. damnantur errores Ioannis de Poliaço doctoris Parisiensis.

Ioannes. 22.
pontif. 193.

Hæretica sen-
tētia cōtra as-
serētes Chri-
stū nec eius
discipulos ni-
hil habuisse.

Primus, quod cōfessi fratribus habentibus licentiam generalem audiendi cōfessiones, tenentur eadem peccata, quæ cōfessi fuerant, iterum confiteri proprio sacerdoti.

Errores Ioā-
nis de Polia-
cō.

Secundus, quod stante (omnis vtriusq; sexus) edicto in concilio generali, Romanus pontifex non potest facere, quod parochiani non teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti confiteri (quem dicit esse parochianum curatum.) Imò nec Deus posset hoc facere: quia (vt dicebat) implicat contradictionem.

nihil sō-
litūq;

Tertius, quod Papa non potest dare potestatem generalem audiendi cōfessionem: immo nec Deus, quin confessus habenti licentiam teneatur eadē confiteri proprio sacerdoti, quæ dicit esse (vt præmittitur) proprium curatum. Prædictos articulos, & quemlibet eorum tanquam falsos, & erroneos, & à doctrina sacra deuios autoritate apostolica condemnamus, & reprobamus de fratrum nostrorum concilio: & contrariam esse catholicam fidem asserimus: scilicet, quod illi, qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quam si ea alias cōfessi fuissent eorum proprio sacerdoti, iuxta concilium generale. Habentur in extrauag. communi. Vas electionis. &c.

Nicolaus. 3. Papa.

Nicolaus. 3. Papa. 194. Scribunt historici neminem ante ipsum sacrificasse religiosius visum, cum semper, dum solennia ageret, lachrymas funderet. Vacantibus ecclesijs ce-
lerimè

Nico. 3. pon-
tif. 194.

lerrimè confulebat, & eas statim optimo, & idoneo ministro committebat. Notarios, & tabelliones à se, vt pestiferos, belliones, vt eiecit: Gregorium decimum, & Ioannem vigesimumprimū pestiferi reuicenti. imitatus. Religionis obseruantissimus: instituti sancti Francisci, ob rerum humanarum contemptum, amator: ideo & decretali epistola quædam suæ regulæ ambigua declarauit. Sedit annos tres, menses quinque, sub eodem Cæsare. Vacat sedes menses quinque.

Martinus. 4. pontif. 195. *Martinus. 4. Papa.*
Martinus. 4. Papa. 195. sedit annos. 4. mensem. 1.

Honorius. 4. pontif. 196. *Honorius. 4. Papa.*
Honorius. 4. Papa. 196. sedit annos duos, sub eodē Cæsare. Vacat sedes menses decem propter ægritudinē Cardinalium, qua apud sanctam Sabinam correpti sunt.

Nicolaus. 4. pontif. 197. *Nicolaus. 4. Papa.*
Nicolaus. 4. Papa. 197. sedit annos. 4. sub eodem Cæsare, assumptus ex ordine Minorum.

Cælestinus. 5. pontif. 198. *Cælestinus. 5. Papa.*
Cælestinus. 5. Papa. 198. Deducta electione discordia Cardinalium per biennium, & 3. menses. Assumptus est ex eremo Petrus Moroneus vocatus Cælestinus. Verum cum à priore vita ob pontificatum nequaquam declinaret, visus est rebus agendis parum idoneus: hanc ob rem de abrogatione eius mentio fieri coepta est inter Cardinales. Tandē persuasus est, vt pontificatu se abdicaret, ne ecclesia Dei ob imperitiam gubernantis periclitaretur. Quo factō Cælestinus ad priuatam vitam se redegit, & alterius subrogandi Pontificis Cardinalibus: potestatem dedit, pontificatus sui mense. 6. Imperante Adolpho Germano Cæsare. 28.

Bonifacius. 8. pontif. 199. *Bonifacius. 8. Papa.*
Bonifacius. 8. Papa. 199. Ab hoc ferunt deceptum Cælestinum voce tanquam cælitus missa per cannam ad eum factam, vt desereret pontificatum, & Bonifacium institueret. Ingentia bella in Italia excitauit: Excommunicauit Gallorum regem Philippum, & titulum regni Gallici donauit Alberto Cæsari, vt hac occasione tandē inter se conflictarentur Germani, & Galli. Postremò captus est Bonifacius, & in carcere perijt. Atq; hinc est, quod dicitur de eo: Intrauit vt vulpes:

vulpes: regnauit vt lupus: mortuus est vt canis. Sedit annos 8. menses quinque, sub eodem Cæsare.

Benedictus. 11. Papa.

Benedictus. 11. Papa. 200. ex ordine sancti Dñici assumptus ad pontificatū. Ita semper vixit, vt post mortē inter beatos meritò censeatur. Sedit menses. 8. dies. 15. Electus est sub Alberto Germano Cæsare. 29.

Clemens. 5. Papa.

Clemens. 5. Papa. 201. sub eodem Cæsare. Hic apud Lugdunenses egit in Gallia, & iam inde ab hoc tēpore, hoc est, anno. 1305. translata est pontificia sedes ab vrbe Roma Avinium Gallix urbem, vbi ad septuaginta, & quatuor annos remansit cum magno Christianorum incommodo. Interim noua hæresis apud Nouarienses per Dulcinū, & Margaritam inuenta est: qua mares, & focinæ simul habitantes, in omnem libidinem prolabeantur: & Anabaptistarum more (qui nostra hac ætate in incertum vagantur) senserunt nihil proprii habendum, non esse administrandas res publicas Christianis: & similes phanaticas opiniones habuere. Sub hoc celebratum est Concilium Viennense, in quo & liberum Clementinarum à se compositum edidit. Fertur hoc fermè tempore Templarios olim Christi milites à nostris ad Saracenos defecisse. Quam ob rem interfecti sunt quotquot comprehendere potuerunt, eorumq; bona partim Rhodis militibus, partim nouis religionibus sunt attributa. Sedit annos. 8. menses. 10. dies. 15.

CONCILIVM VIENENSE GENERALE sub Clemente quinto celebratum: in quo probatæ sunt constitutiones illæ, & definitiones: quæ in volumine Clementinarum feruntur. Vna est sub hac forma. Doctrinam omnem, seu positionem temerè asserentē, aut vertentem in dubium q̄ substantia animæ rationalis, seu intellectualis verè, ac perfectè humani corporis non sit forma, vel erroneam, ac veritati catholicæ inimicam fidei, hoc sacro approbante concilio reprobamus: definientes, vt cunctis nota sit fidei sincera veritas: ac præcludatur vniuersis erroribus aditus, ne subintrent, quod quisquis deinceps

PP

Alia rationalis per se, & essentialiter est forma huiusmodi corporis.

Tam paruulis quam adultis in baptismo conferuntur gratia, virtutesque infunduntur.

Errores Begardorum & Beguinarum damnantur.

asserere, defendere, seu tenere pertinaciter præsumpserit, quod anima rationalis, seu intellectiua non sit forma corporis humani per se, & essentialiter, tanquam hereticus sit censendus. Item baptisma vnicum baptizatos omnes in Christo regenerans esse (sicut vnus Deus, ac fides vnica) ab omnibus fideliter confitendū: quod celebratur in aqua in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, credimus esse tam adultis, quam paruulis communiter perfectū remediū ad salutem. Verum quia quantum ad effectum baptismi in paruulis reperiuntur doctores quidam theologi opiniones contrarias habuisse: quibusdam ex ipsis dicentibus per virtutem baptismi paruulis quidem culpam remitti, sed gratiā non conferri: alijs e contra asserentibus, quod & culpa eisdem in baptismo remittitur, & virtutes, ac informans gratia infunduntur, quo ad habitum, & si non pro illo tempore quo ad vsum. Nos attendentes generalem efficaciam mortis Christi, quæ per baptisma applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem secundam (quæ dicit tam paruulis, quam adultis conferri in baptismo informantem gratiā, & virtutes) tanquam probabiliorem, & dictis sanctorum, & doctorum modernorum theologiæ magis consonam, & concordem sacro approbante concilio duximus eligendam. Habentur prædictæ duæ definitiones in Clemen. de sum. Tri. & fid. catho.

In eodem concilio facta est constitutio, vt festū corporis Christi celebretur feria. 5. post octauā Pentecostes, cōcessis indulgentijs ijs, qui in eo festo, vel sub octauis officio, vel horis intererint. Habetur in Clemen. de reli. & venera. sanctorum.

In eodem damnati sunt errores Begardorum, & Beguinarum mulierum Alemaniæ.

Primus, quod homo in vita præsentis tantum, & talē perfectionis gradum potest acquirere, quod reddetur penitus impeccabilis: & amplius in gratia proficere non valebit. Nam (vt dicunt) si quis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior inueniri.

Secundus. Ieiunare non oportet hominē, nec orare postquam gradum perfectionis huiusmodi fuerit assequutus: quia tunc sensualitas est ita perfectē spiritui, & rationi subiecta, quod homo

homo potest liberè corpori concedere quicquid placet.

Tertius, quod illi, qui sunt in prædicto gradu perfectionis, & spiritu libertatis, non sunt humanæ subiecti obedientiæ, nec ad aliqua præcepta ecclesiæ obligantur. Quia (vt asserunt) vbi spiritus Domini, ibi libertas.

2. Corinib. 3.

Quartus, quod homo potest ita finalem beatitudinem secundum omnem gradum perfectionis in præsentis assequi, sicut eam in vita obtinebit beata.

Quintus, quod quælibet intellectualis creatura in se ipsa naturaliter est beata, quodque anima non indiget lumine glorię ipsam eleuante ad Deum videndum, & eo beatè fruendum.

Sextus, quod se in actibus exercere virtutum est hominis imperfecti: & perfecta anima licentiat à se virtutes.

Septimus, quod mulieris osculū (cū ad hoc natura non inclinet) est mortale peccatū: actus autē carnalis (cū ad hoc natura inclinet) peccatū non est: maxime cum tentatur exercens.

Octauus error, quod in eleuatione corporis Christi Iesu non debent assurgere, nec eidem reuerentiam exhibere: asserentes, quod esset imperfectionis eisdem si à puritate, & altitudine suæ contemplationis tantum descenderent, quod circa ministerium, seu sacramentum Eucharistiæ, aut circa passionem humanitatis Christi aliqua cogitarent. Sacro approbante Concilio factam ipsam cum præmissis erroribus damnamus, & reprobamus omnino. Habentur in Clemen. Ad nostrum de hæreticis.

In eodem Concilio. Si quis in illum errorem inciderit, vt pertinaciter affirmare præsumat) exercere vsuras non esse peccatum) decernimus eum velut hæreticum puniendum. Locorum nihilominus ordinarijs, & hæreticæ prauitatis inquisitoribus districtius iniungentes, vt contra eos, quos de errore huiusmodi diffamatos inuenerint, aut suspectos, tanquam contra diffamatos, vel suspectos de hæresi procedere non omittant. Habentur in Clemen. de vsuris. Sanc.

Ioannes. 23. Papa.

Ioannes. 23. Papa. 202. sedit annos. 19. menses. 4. Imperatore Ludouico Buario, quæ censuris pontificijs animaduertit.

Benedictus duodecimus, Papa. 203. sedit annos. quatuor, menses.

PP 2 menses

mensis tres, sub eodem Cæsare. Vir sanctissimus omnibus conlachrymantibus sepelitur.

Clemens. 6. Papa.

Clemens. 6. Papa. 204. Sedit annos decem, menses sex. **C**lemens. 6. Papa. 204. Hic emit (vt fertur) Auinione Franciæ: atq; ita vrbs hæc iuris Pontificij facta est.

Innocentius. 6. Papa.

Innocentius. 6. Papa. 205. Hic præbendas ecclesiasticas non nisi probatissimis sacerdotibus tum vita, tum doctrina dedit. Fecitq; vt omnes prælati ad ecclesias suas proficiscerentur. Sedit annos nouem, menses octo, sub eodem Cæsare.

Vrbanus. 5. Papa.

Vrbanus. 5. Papa. 206. Sedit annos. 8. menses. 4. electus sub Carolo. 4. Germano Cæsare. 32.

Gregorius. 11. Papa.

Gregorius. 11. Papa. 207. electus sub eodem Cæsare. Hic Romam ex Gallia transtulit iterum pontificiam sedem anno Domini. 1376. motus maximè ex verbis cuiusdam episcopi, qui interrogatus à Pontifice (dum situ inanibularent) cur non rediret ad ecclesiam suam, quam malum erat tandiu sine pastore nudam relinqui, cur (inquit) tu summe Pontifex cæteris exemplum daturus, tuum episcopatû non repetis? Moritur Romæ, anno Domini. 1378. sui Pontificatus anno. 7. mense. 5.

Post Gregoriû. 11. ingēs schisma ortum est. Itali, Italû Pontificem (Urbanum. 6. dictum) crearunt, & is Romæ mansit. Galli item elegerunt pontificem in Italia, quem Clementem. 7. appellarunt. Is Auinione se recepit. Erant itaq; pontifices duo, alter in alterum censuris sæuiebat. Durauit hoc schisma vsq; ad Concilium Constantiën.

Vrbanus. 6. Papa.

Vrbanus. 6. Papa. 208. Pontificatus sui satis infeliciter acti anno. 11. mense. 8. Romæ moritur. Roberto Cæsare. 34.

Bonifacius. 9. Papa.

Bonifacius. 9. Papa. 209. sub eodem Cæsare. Hic annorum circiter triginta erat, cum pontificatum inuuit: ita tamen vixit in tanta, vel peccandi licentia, vt nulla ei voluptas impingi, vel obijci posset. Interim mortuo Clemente septimo adulterino

adulterino Pontifice Petrus de Luna (Benedictus tertius decimus appellatus) Auinione sufficitur.

Bonifacius hic Anatarum hostium potentiam veritus, vel augendæ ditionis ecclesiasticæ causa (vt aliqui volunt) vsu beneficijs ecclesiasticis primus imposuit hac conditione, vt qui beneficium consequeretur, dimidium annui proventus fisco apostolico persolueret. Quauis sint, qui hoc inuentum Ioanni. 22. ascribant. Hanc consuetudinem omnes admiserunt præter Anglos, qui id de solis episcopatibus concessere: de cæteris beneficijs non adeo. Sedit annos. 14. menses nouem.

Innocentius. 7. Papa.

Innocentius. 7. Papa. 210. duobus annis sacerdotio infeliciter administrato mortuus est.

Gregorius. 12. Papa.

Gregorius. 12. Papa. 211. Is promissit cessurum se pontificatu, si Benedictus itidem non recusaret. Cæterum fugiente Benedicto in Cataloniam relicto Auinione reuocauit promissum suum Gregorius de resignando papatu: proinde Concilio Pisis à Cardinalibus vniuersis habito, vterq; & Gregorius, & Benedictus pontificatu sunt depositi, & in locum eorum successus tertius Papa, Alexander quintus. Gregorius profugit Ariminum, vbi mansit vsque ad Constantiensis Concilij tempora. Alexander quintus Bononiæ egit.

Alexander. 5. Papa.

Alexander. 5. Papa. 212. Sedit menses. 8. ex ordine Minorum assumptus: sanctus Dei.

Ioannes. 24. Papa.

Ioannes. 24. Papa. 213. Hic Ioannes. 24. Bononiæ, Gregorius Ariminum, Benedictus in Hispania superstites vixerunt, vsq; dum opera Sigismundi Imperatoris Constantiæ publica synodus cogeretur. Sunt autem tres hi pariter in eo Concilio papatu deiecti.

Martinus. 5. Papa.

Martinus. 5. Papa. 214. electus in Concilio Constantiensi sedit annos. 14. menses. 3.

De authoritate huius Concilii & Basilien. vide consuetudinem. **ACTA CONCILII CONSTANTIENSIS** sub Ioanne Papa. 24. conuocati, & inchoati tempore schismatis. Ferebatur enim tunc tres Pontifices prædictus Ioannes, & Benedictus. 13. & Gregorius. 12.

IN sessione prima anno Dñi. 1415. præsentis Sigismūdo Imperatore, promisit Ioannes. 24. secessurū papatui sub hac forma. Ego Ioannes Papa. 24. propter quietē totius populi Christiani profiteor, spondeo, promitto, iuro, & voueo Deo, & ecclesiæ, & huic sacro Concilio sponte, & liberè dare pacem ecclesiæ Christi per viam meæ simplicis cessionis papatus, & eam facere, & adimplere cum affectu iuxta deliberationem præsentis Concilij, sic & quādo Petrus de Luna, Benedictus. 13. & Angelus de Corario, Gregorius. 12. in suis obedientijs nuncupati, papatui quem prætendunt per se, vel per procuratores suos legitimos simpliciter cedant. &c. Nihil ad hæc addiderunt in sessione secunda, & tertia.

In sessione quarta, & quinta habetur sic definitum, quòd ipsa synodus in Spiritu sancto congregata legitime generale Concilium faciens, ecclesiam catholicam militantem repræsentans, potestatem à Christo immediatè habet, cui quilibet cuiuscunq; status, vel dignitatis, & si papalis existat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem, & extirpationē dicti schismatis, & reformationem generalem ecclesiæ Dei in capite, & in membris. &c.

Item declarat, quòd quicumq; cuiuscunq; conditionis, status, dignitatis etiam papalis, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus, aut præceptis huius sacræ synodi, & cuiuscunq; alterius Concilij generalis legitime congregati super præmissis, siue ad ea pertinentibus factis, vel faciendis obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ poenitentia subijciatur, & debitè puniatur. &c.

Item diffinit, & ordinat sancta synodus, quòd dominus Ioānes Papa. 23. Romanā curiam, & officia publica illius. &c. de hac ciuitate Constantiensi non mutet sinè deliberatione, & consensu ipsius sanctæ synodi: Si quid contrā tentauerit, totum sit irritum, & inane.

In sexta, & septima sessione tantum tractatū est de monendo, & citando Ioanne Papa, qui fugerat à loco Concilij.

In ses-

In sessione octaua pronunciata est sententia damnationis doctrinæ Ioannis Vicleff, & articulorum. 45. quorū tenor est, qui sequitur.

Primus. Substantia panis materialis, & vini materialis manens in sacramento altaris. &c. *Errores Vicleff. damnati.*

2 Accidentia panis non manent sinè subiecto in eodem sacramento.

3 Christus non est in eodem sacramento identicè, & realiter propria præsentia corporali.

4 Si episcopus, vel sacerdos est in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non consecrat, non baptizat.

5 Non est fundatum in Euangelio, quòd Christus Missam ordinauerit.

6 Deus debet obedire diabolo.

7 Si homo debitè fuerit contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua, & inutilis.

8 Si Papa sit præscitus, & malus, & per consequens membrum diaboli, non habet potestatem super fideles, nisi forte à Cæsare.

9 Post Vrbanum. 6. non est aliquis recipiendus in Papam sed viuendum est more Græcorum sub legibus proprijs.

10 Contra scripturam sacram est, quòd ecclesiastici habeant possessiones.

11 Nullus prælatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat esse excommunicatum à Deo, & qui sic excommunicat, est hæreticus.

12 Prælatus excommunicans clericum, qui appellauit ad Regem, & ad Concilium regni, eo ipso traditor est Regis, & regni.

13 Illi, qui dimittunt prædicare, siue audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati.

14 Licet alicui diacono, vel presbytero prædicare verbum Dei absque authoritate sedis Apostolicæ, vel episcopi catholici.

15 Nullus est dominus ciuilis, nullus est prælatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali.

16 Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre

- bona temporalia ab ecclesia, possessionis habitualiter delinquentibus.
- 17 Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere.
- 18 Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & parochiani possunt propter peccata suorum Prælatorum, ad libitum suum auferre eas.
- 19 Speciales orationes applicatæ vni personæ per Prælatos, vel religiosos, non plus profunt eidem, quam generales cæteris paribus.
- 20 Conferens eleemosynam fratribus, est excommunicatus ipso facto.
- 21 Si quis ingreditur religionem priuatam qualencunque, redditur ineptior, & inhabilior ad obseruantiam mandatorum Dei.
- 22 Sancti instituentes religiones priuatas, sic instituendo peccauerunt.
- 23 Religiosi viuentes in religionibus priuatis, non sunt de religione Christiana.
- 24 Fratres tenentur per labores manuum victum quærere, & non per mendicitatem. Prima pars est scandalosæ, & præsumptuosæ asserta: pro quanto sic generaliter, & indistinctè loquitur. Secunda erronea, pro quanto asserit mendicitatem fratribus non licere.
- 25 Omnes sunt simoniaci, qui tē obligant orare pro alijs, eis in temporalibus subuenientibus.
- 26 Oratio præsciti, nulli vallet.
- 27 Omnia de necessitate absoluta eueniunt.
- 28 Confirmatio iuuenum, clericorum ordinatio, locorum consecratio referuntur Papæ, & episcopis propter cupiditatem lucri temporalis, & honoris.
- 29 Vniuersitates, studia, collegia, graduationes, & magisteria in eisdem sunt vana Gentilitate introducta, & tantum profunt ecclesiæ sicut diabolus.
- 30 Excommunicatio Papæ, vel cuiuscunq; Prælati non timenda: quia est censura Antichristi.
- 31 Peccant fundantes claustra, & ingredientes sunt viri diabolici.

- 32 Ditare clerum, est contra regulam Christi.
- 33 Syluester Papa, & Constantinus Imperator errauerunt ecclesiam dotando.
- 34 Omnes de ordine mendicantium sunt hæretici, & dantes eis eleemosynam sunt excommunicati.
- 35 Ingredientes religionem sunt inhabiles ad obseruandum diuina præcepta, & per consequens ad perueniendum ad regnum cælorum, nisi apostatauerint ab eisdem.
- 36 Papa cum omnibus clericis suis possessionem habentibus sunt hæretici, eò quòd possessionem habent.
- 37 Ecclesia Romana est synagoga Satanæ: nec Papa est immediatus vicarius Christi, & Apostolorum.
- 38 Decretales epistolæ sunt apochryphæ, & seducunt à fide Christi: & cleri sunt stulti, qui student eis.
- 39 Imperator, & domini temporales seducti sunt à Diabolo, vt ecclesiam dotarent bonis temporalibus.
- 40 Electio Papæ à Cardinalib⁹ per diabolū est introducta.
- 41 Non est de necessitate salutis credere Romanam ecclesiam esse supremam inter alias ecclesias. Error est si per Romanam ecclesiam intelligat vniuersalem ecclesiam, aut Concilium generale: aut pro quanto, negare primatum summi Pontificis super alias ecclesias particulares.
- 42 Fatuum est credere indulgentiis Papæ, & episcoporum.
- 43 Iuramenta illicita sunt, quæ fiunt ad roborandum humanos contractus, & commertia ciuilia.
- 44 Augustinus, Benedictus, Bernardus damnati sunt, nisi poenituerint de hoc, quòd habuerunt possessiones, & instituerunt, & intrauerunt religiones. Et sic à domino Papa vsq; ad vltimum religiosum, omnes sunt hæretici.
- 45 Oēs religiones indifferenter introductæ sunt à diabolo. Hos sancta synodus præfatos articulos. 45. examinari fecit, & sæpius recenseri: quibus examinatis, fuit repertum aliquos, & plures ex ipsis fuisse, & esse notoriè hæreticos, & à sanctis Patribus reprobatos: alios non catholicos, sed erroneos: alios scâdalosos, & blasphemos: quosdam piarum aurium offensiuos: nonnullos eorum temerarios, & seditiosos. Propterea Concilium pronunciat hæreticum. Ioânem Vicleff, ac memoriam eiusdē condemnat, & mandat exhuma-

ri ossa ipsius, & cremari.

In.9.10.&.11.nihil annotatione dignum actum est. In sessione.12. pronunciata est publica sententia diffinitiva depositionis à papatu contra Ioannem Papam.24. propter recessum, quem fecerat à ciuitate Constantiensi, & dicto sacro Concilio generali clandestinè noctu hora suspecta, & in habitu dissimulato, & propter scandalum datum ab illo turbatum pacis, & vnionis ecclesiæ, à voto, & promissione, & iuramento per ipsum Ioannē Papā in Deo & ecclesiæ, & huic sacro Concilio præstitis deuiatum.

Item statuit, & decernit sancta synodus pro bono vnionis ecclesiæ, quòd nullo vnquā tempore religatur in Papam dominus Baltasar Costa nuper Ioannes.24. nec Angelus de Corario Gregorius.12.nec Petrus de Luna Benedictus.13. in suis obedientiis, sic nominati. Si contrarium fiat, id ipsum sit irritum, & inane.

Seßio.13.

CVm in nonnullis mundi partibus quidam temerariè affere præsumant populum Christianum debere sacramentum Eucharistiæ sub vtraq; panis, & vini specie suscipere: & non solum sub specie panis, sed etiam sub specie vini populum laicum passim communicent, & post cœnam, vel aliàs non ieiuni, & communicandum esse pertinaciter asserunt contra laudabilem ecclesiæ consuetudinem rationabiliter approbatam. Hinc est, quòd hoc generale Concilium declarat, decernit, & diffinit contra hunc errorem, quòd licet Christus post cœnam instituerit, & suis discipulis ministrauerit sub vtraq; specie panis, & vini hoc venerabile sacramentum: tamen hoc non obstante sacrorum canonum autoritas, & approbata consuetudo ecclesiæ seruauit, & seruat, quòd huiusmodi sacramentū, nec conficiatur post cœnam, nec sumatur à non ieiunis, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis à iure, vel ecclesia concessio, vel admissio &c. Et similiter quòd licet in primitiua ecclesia huiusmodi sacramentum reciperetur à fidelibus sub vtraque specie: tamen hæc consuetudo ad euitandum aliqua pericula, & scandala, est rationabiliter introducta, quòd à conficiētibus sub vtraq; specie, & laicis tantūmodo sub specie panis suscipiatur:

tur: cum firmissimè credendum sit, & nullatenus dubitandum, integrū Christi Corpus, & sanguinem tam sub specie panis, quàm sub specie vini veraciter contineri &c. Quapropter dicere, quòd hanc consuetudinem, & legem obseruare sit sacrilegum, aut illicitum, censei debet erroneum, & pertinaciter asserentes oppositum præmissorum tanquam hæretici arcei sunt, & grauius puniendi per diocesanos locorum, aut inquisitores hæreticæ prauitatis &c. Item præcipimus sub pœna excommunicationis, quòd nullus presbyter communicet populum sub vtraq; specie panis, & vini.

Seßio.14.

CArolus de Malatestis renunciauit papatui nomine Gregorij.12.

Seßio.15.

ARticle Ioannis Vfs damnati in Concilio, quoniam publicè prædicabat Ioannem Vuicleff virum catholicum, & authorem Euangelicum.

PRimus. Vnica est sancta vniuersalis ecclesia, quæ est prædestinatorum vniuersitas.

Erroris Ioānis Vß.

- 2 Paulus nunquam fuit membrum Diaboli, licet fecerit actus quosdam actibus ecclesiæ malignantiū consimiles.
- 3 Præsciti non sunt partes ecclesiæ, cum nulla pars eius ab ea finaliter excidat, eò quòd prædestinationis charitas, quæ ipsam ligat, non excidit.
- 4 Duæ naturæ diuinitas, & humanitas sunt vnus Christus.
- 5 Præscitus & si aliquando sit in gratia secundum præsentem iustitiam, tamen nunquam est pars sanctæ ecclesiæ, & prædestinatus semper manet membrum ecclesiæ: licet aliquando excidat à gratia aduentitia, sed non à gratia prædestinationis.
- 6 Sumendo ecclesiam pro cõuocatione prædestinatorum, siue sint in gratia, siue non secundū præsentem iustitiam, isto modo ecclesia est articulus fidei.
- 7 Petrus non fuit, neq; est caput ecclesiæ sanctæ catholicæ.
- 8 Sacerdotes quolibet criminose viuentes sacerdotij polluit potestatem: & (sicut filij infideles) sentiunt infideliter de septem sacramentis ecclesiæ, de clauibus, de censuris.
- 9 Papalis dignitas à Cæsare inoleuit, & Papæ præfectio,

& in-

- & institutio à Cæsaris potentia emanauit.
- 10 Nullus sine reuelatione assereret rationabiliter de se, vel de alio, quòd esset caput particularis ecclesiæ: nec Romanus Pontifex est caput Romanæ ecclesiæ.
- 11 Non oportet credere, quòd iste quicumque est particularis Romanus Pontifex sit caput cuiuscunque particularis ecclesiæ nisi Deus eum prædestinauerit.
- 12 Nemo gerit vicem Christi, vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter à Deo recipiat procuratoriam potestatem: quia ad illud officium Vicarij requiritur, & morum conformitas, & instituentis autoritas.
- 13 Papa non est manifestus, & verus successor Apostolorum Principis Petri, si viuat moribus cõtrariis Petro & si querit auaritiam, tunc est vicarius Iudæ Iscariotis. Et pari euidencia Cardinales non sunt manifesti, & veri successores collegij aliorum Apostolorum Christi, nisi vixerint more Apostolorum seruantes consilia, & mandata Domini nostri Iesu Christi.
- 14 Doctores ponentes, quòd aliquis per censuram ecclesiasticam emendandus, si corrigi noluerit, iudicio seculari est tradendus, pro certò sequuntur in hoc Pontifices, Scribas, & Phariseos, qui Christum nolentem eis in omnibus obedire, tradiderunt Pontio Pilato.
- 15 Obedientia ecclesiastica, est obedientia secundum adinuentionem sacerdotum ecclesiæ propter expressam autoritatem ecclesiæ.
- 16 Quòd nulla sint opera indifferentia, sed hæc sit diuisio immediata humanorum operum, quòd sint, vel virtuosa vel vitiosa: quia si homo est vitiosus, & agat quicquam, tunc agit vitiosè: & si est virtuosus, & agat quicquã, tunc agit virtuosè: quia sicut peccatum inficit vniuersaliter omnes actus hominis vitiosi: sic virtus viuificat omnes actus hominis virtuosii.
- 17 Sacerdos Christi viuens secundum legem eius, & habens notitiam scripturæ: & affectum ad ædificandum populum, debet prædicare, non obstante prætenfa excommunicatione.

- 18 Quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad sacerdotium accedit: & illud mandatum debet exequi non obstante excommunicatione.
- 19 Per censuras ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis, vel interdicti ad sui exaltationem clerum populum sibi laicalem suppeditat, auaritiam multiplicat, malitiam protegit, viam præparat Antichristo.
- 20 Si Papa est malus, & maximè si est præscitus: tunc, vt Iudas Apostolus, est diabolus, fur, & filius perditionis.
- 21 Gratia prædestinationis est vinculum, quo corpus ecclesiæ, & quodlibet eius membrum iungitur Christo capiti indissolubiliter.
- 22 Papa, vel prælatus malus, & præscitus. est æquiuocè pastor, & verè fur, & latro.
- 23 Papa non debet dici sanctissimus etiam secundum officium: quia aliàs Rex deberet dici sanctissimus: secundum officium, & tortores, & præcones, dicerentur sancti: imò & diabolus deberet dici sanctus, cum sit officarius Dei.
- 24 Si Papa viuat Christo contrariè, etiam si ascenderet per legitimam electionem secundum constitutionem humanam, tamen aliunde ascenderet, quàm per Christum, dato etiam, quòd intraret per electionem à Deo principaliter factam. Nam Iudas Iscarioth ritè, & legitimè est electus à Deo ad Apostolatũ, & tñ ascendit aliunde in ouile ouiu.
- 25 Condemnatio. 45. articulorum Ioannis Vuiclf per doctores facta, est irrationabilis, & iniqua, & malefacta.
- 26 Non eo ipso, quo electores, vel maior pars eorum consensit viua voce secundum ritum hominum in personam aliam quam eo ipso illa persona est legitimè electa. Vnde siue electores bene, vel malè elegerint, operibus electi debemus credere.
- 27 Non est scintilla apparentiæ, quòd oporteat esse vnum caput in spiritualibus reges ecclesiam, quod semper cum ipsa militanti ecclesia conuerfetur, & conferuetur.
- 28 Christus sine talibus capitibus monstruosis per seruos veraces discipulos sparsos per orbem terrarum melius suam ecclesiam regularet.
- 29 Apostoli, & fideles sacerdotes Domini strenuè in necessariis

in farijs ad salutem regularunt ecclesiam, antequam Papæ officium foret introductum.

30 Nullus est dominus civilis, nullus est prælatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali.

Pronunciata est sententia damnationis horum articulo- rum sub eadem forma, qua condemnati sunt articuli Ioan- nis Vuicleff.

Condemnatur articulus sequens.

Quilibet tyrānus potest, & debet licitè, & meritorie occidi per quæcunq; vassallum suū, vel subditū, etiam per clanculares infidias, & subtiles blanditias, vel adulationes non obstante quocunq; præstito iuramēto, seu confœderatione factis cum eō non expectata sententia, vel mandato iudicis cuiuscunq;. Aduersus hunc errorem satagens hæc sancta synodus exurgere, & ipsum funditus tollere, declarat, & definit huiusmodi doctrinam erroneam esse in fide & in moribus, ipsamq; tanquam hæreticam, scandalosam, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, prodiones, periuria vias dantem reprobat, & condemnat. Declarat insuper, & decernit, quod pertinaciter doctrinam hanc perniciosissimam asserentes sunt hæretici, & tanquam tales iuxta canonicas sanctiones puniendi.

Sessiones. 16. 17. & 18. nihil habent lectione dignum.

Sessio. 19. Anno. 1415. 23. die Septemb. Abiuratio Hieronymi de Praga.

Ego Hieronymus de Praga artium liberalium magister, cognoscēs veram catholicam ecclesiam, & Apostolicā fidem anathematizo omnem hæresim, præcipue eam, de qua hæctenus infamatus fui, & quā præteritis tēporibus dogmatizauerunt, & tenuerunt Ioannes Vuicleff, & Ioannes Vfs, in suis opusculis, libellis, seu sermonibus ad clerum, & ad populum. Consentio autem sanctæ Rom. ecclesiæ, & Apostolicæ sedi, & huic sacro Concilio, & ore, ac corde profiteor in omnibus, & per omnia: & præsertim de clauib⁹, sacramentis, ordinibus, officiis, & censuris ecclesiasticis, indulgentiis, & reliquijs sanctorū, ecclesiastica libertate, & de ceremoniis, & aliis omnibus ad religionem Christianā pertinentibus.

In sessione. 20. agitur causa civilis inter ducem Austria, & episcopum Tridentinum.

Sessio.

Sessio. 21. Anno. 1416. 31. die mensis Maii.

Sententia contra Hieron. de Praga laicum, magistrum in Artibus, qui post abiurationē in sessione. 19. annotatā audientiam publicam sibi dari in hac sancta synodo postulauit: qua sibi concessa coram eadē synodo publicè asseruit, dixit, & professus est, quod præfata sententiæ damnationis dictorum Ioannis Vuicleff, & Ioannis Vfs iniquè cōsenferat, & illam sententiam approbando mentitus fuit, nec verebatur se confiteri mentitum: quinimo confessionem super illorum damnatione reuocabat, nunc, & in æternum asserens se in libris Ioannis Vuicleff, & Ioannis Vfs, nullam vnquam hæresim, vel errorem legisse, licet antè fuerit confessus &c. Propter quæ sancta synodus prædictū Hiero. palmitem putridum, aridum, in vite non manentem foras mittendum decernit, ipsumq; hæreticum, & in hæresim relapsum excommunicatū, anathematizatū pronūciat, & declarat, atq; damnat. Qui Hiero. traditus est potestati seculari, & combustus.

Sessiones intermediae totæ teruntur in citando, & deponendo Petro de Luna, Benedicto. 13. nuncupato, & recipiendis orationibus Regum Aragonum, Castellæ, & Nauarræ.

Sessio. 39. anno. 1417. die. 6. Octobr.

Statutum de Conciliis generalibus erga futura schismata Sedito perpetuo sancimus, & ordinamus, vt a modo Concilia generalia celebrētur: ita quod primū à fine huius Concilij in quinquenniū immediate sequens. Secundū verò à fine illius in septennium: & deinceps de decennio in decennium perpetuò celebrentur in locis, quæ summus Pontifex per mensem ante finem cuiuscunq; Concilij, approbāte, & consentiente Concilio, vel in eius defectu ipsum Conciliū deputare, & assignare teneatur: vt sic per quandā cōtinationem semper aut Conciliū vigeat, aut per termini pēdentiā expectetur, quæ terminum liceat summo Pontifici de suorum fratrum sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalium consilio ob emer- gentes fortè casus abbreviare, sed nullatenus prorogetur. Locum autem pro futuro celebrando Concilio deputatum absque euidenti necessitate non mutet.

Sessio. 40. Reformationes fiende per Papam vnā cum

Concilio antequā Concilium dissoluatur.

Sacro-

Sacrofancta generalis synodus Constantiensis in Spiritu sancto legitimè cōgregata vniuersalē ecclesiam representans statuit, & decreuit, quòd futurus Romanus Pontifex per Dei gratiā de proximo assumendus cum hoc sacro Concilio, vel deputandis per singulas nationes debeat reformare ecclesiam in capite, & in membris, & curiam Romanam secundū æquitatem, & bonū regimen ecclesiæ antequā hoc Conciliū dissoluatur super materiis articulorū aliās per nationes in reformatorio oblatorū, quæ sequentur. Primò de numero, qualitate, & natione dominorū Cardinalium. Item de reseruacionibus sedis apostolicæ. Item de Annatis, communibus seruitiis, & minutis. Item de collationibus beneficiorū, & gratiis expectatiuis. Item de cōfirmationibus electionum. Item de causis in curia Romana tractādis, vel non. Item de appellationibus ad Romanam curiam. Item de officiis cancellariæ, & poenitentiaræ. Item de exemptionibus, & incorporationibus tēpore schismatis factis. Item de commendis. Item de fructibus mediij temporis. Item de non alienādis bonis Romanæ ecclesiæ. Item propter quæ, & quomodo papa possit corrigi, & deponi. Item de extirpatione simoniæ. Item de dispensationibus. Item de prouisione papæ, & Cardinalium. Item de indulgentiis, Item de decimis. Hoc adiecto, quòd facta per nationes deputatione prædicta, liceat aliis de licentia papæ liberè ad propria remeare.

Sessio. 41. anno. 1417. die. 8. Nouembris.

Constitutio papæ Clementis. 6. super modo, & forma obseruandis à Cardinalibus in conclau existētibus super electione pontificis.

Decretum de non spoliando electum in papam sub pœna excommunicationis.

Die. II. Nouembris anni supradicti in festo sancti Martini, reuere dissimi patres in conclau existentes Reuerendissimum in Christo patrem dominum Odonem de Columna sancti Gregorij diaconum Cardinalem de Columna vulgari nuncupatum natione Romanum concorditer in Romanum pontificem elegerunt, qui Martinus papa. 5. nominari voluit, & sic per Serenissimum principem Sigismundum Romanorum Regem vnā cum sancta synodo apud ecclesiā

ecclesiam maiorem huius ciuitatis Constantiensis fuit inthronizatus, & coronatus papa.

Sessio quadragesima secunda nihil habet, quo iustè possimus lectorem occupare.

Sessio. 43. Presidente Papa Martino. 5. 21. mensis Martii.

Decretum contra simoniam.

Martinus &c. Multæ contra simoniacam prauitatem Molim factæ sunt cōstitutiones, quibus morbus ille non potuit cōpetētē extirpari. Nos sacro approbante Concilio declaramus, quòd ordinati simoniacè ab excōmunicatione suorum ordinū sint eo ipso suspensi. Electiones autē, postulationes, cōfirmationes, & quæuis prouisiones simoniacæ ecclesiarū, monasteriorū, dignitatum, personarū, officiorum, & beneficiorum ecclesiasticorum quoruncunque deinceps factæ nullæ sint ipso iure, nullūq; per illas ius cuiquā acquiratur, nec promoti, confirmati, aut prouisi faciant fructus suos: sed ad illorum restitutionē tanquā iniquè ablata percipientes, teneantur: statuētes insuper, quòd dantes, & recipiētes ipso facto sententiam excommunicationis incurrant.

De decimis, & aliis oneribus ecclesiasticis.

Martinus &c. præcipimus iura, quæ prohibent inferioribus à Papa decimas, & alia onera ecclesiæ, & personis ecclesiasticis imponi, districtius obseruari. Per nos autē nullatenus imponantur generaliter super totum clerū, nisi ex magna, & ardua causa, & vtilitate vniuersalē ecclesiā concernente, & de consilio, & consensu, & subscriptione fratrum nostrorum. S. Romanæ ecclesiæ Cardinaliū, & prælatorum, quorum concilium cōmodè haberi poterit. Nec specialiter in aliquo regno, vel prouincia inconsultis prælatis ipsius regni, vel prouinciæ, & ipsis non consentientibus, vel eorum maiori parte, & eo casu per personas ecclesiasticas, & auctoritate apostolica duntaxat leuentur.

In sessione. 44. statuitur locus futuri Concilij.

Sessio. 45. & vltima de dissolutione Concilij.

Martinus Papa. 5. dicit, quòd omnia, & singula determinata, conclusa, & decreta in materiis fidei per præfens Concilium conciliariter tenere, & inuiolabiliter obseruare volebat, & nunquā contraire quoquo modo, ipsaq; sic cōciliariter

qq liariter

liaret facta approbat, & ratificat, & non aliter, nec alio modo: quo dicto ipsum Concilium absoluit, omnibus, & singulis in eo existentibus ad propria remeandi, ipso approbante Concilio, facultatem fecit.

Bulla Martini. 5. de cōdemnatione Ioānis Vuicleff, de Angliā, & Ioannes Vfs de Bohemia dammati in hoc sacro Concilio Constantiensi.

MAartinus episcopus &c. Inter cunctas pastoralis curæ sollicitudines &c.

Sequuntur errores Ioannis Vuicleff. 45. & errores Ioannis Vfs. 30. in eadem forma, qui supra recensiti.

SVper præmissis autem articulis quilibet de eis suspectus, seu in eorum assertione deprehensus iuxta hunc modum interrogetur. In primis vtrū cognouerit Ioānem Vuicleff de Angliā, & Ioannē Vfs de Bohemia, & Hieronymū de Praga. Item vtrū teneat, & credat, quòd quodlibet Conciliū generale, & etiā Constātiense, vniuersalē ecclesiā representet. Item vtrū credat, quòd illud, quòd Conciliū Constantiense vniuersalē ecclesiam representans approbavit, & approbat in fauorem fidei, & ad salutē animarū, quòd hoc est ab vniuersis Christi fidelibus approbandum, & tenendum. Item vtrum credat, & asserat, quòd in nullo casu sit licitū iurare. Item vtrū credat, quòd ad mandatū iudicis iuramentum de veritate dicenda, vel quodlibet aliud ad causam opportunū etiam pro purificatione infamiae faciendū, sit licitum. Item vtrum credat, quòd periurium scienter commissum ex quacūq; causa vel occasione pro conseruatione vitæ corporalis, vel patriæ vel alterius etiam in fauorem fidei, sit mortale peccatum. Item vtrum credat deliberato animo contēnens ritum ecclesiæ, cerimonias exorcismi, & catechismi aque baptismatis consecratę peccet mortaliter. Item vtrum credat, quòd post consecrationem sacerdotis in sacramento altaris sub velamento panis, & vini non sit panis materialis, & vinum materiale, sed idem per omnia Christus, qui fuit in cruce passus, & sedet ad dexteram Patris. Item vtrum credat, & asserat, quòd facta cōsecratione per sacerdotem sub sola specie panis tantum, & præter speciem vini, sit vera caro Christi, & sanguis, & anima, & Deitas, & totus Christus, ac idē corpus absolutē, & sub vnaqualibet illarum specierum singula-

ulariter. Item vtrum credat, quòd consuetudo cōmunicandi personas laicas sub specie panis tantum ab ecclesia vniuersali obseruata, & per sacrum Concilium Constantiæ approbata, sit seruāda, sic quòd non liceat eam reprobare, aut sine ecclesiæ autoritate pro libito immutare. Item vtrū credat, quòd Christianus contemnens susceptionem sacramentorū confirmationis, vel extremæ vnctionis, aut solennizationis matrimonij, peccet mortaliter. Item vtrū credat, quòd Christianus vltra contritionem cordis habita copia sacerdotis idonei, soli sacerdoti ex necessitate salutis cōfiteri teneatur: & non laico, seu laicis quantuncūq; bonis, & deuotis. Item vtrum credat, quòd sacerdos in casibus sibi permisis possit peccatorem confessum, & contritum à peccatis absolueret, & sic poenitentiam iniungere. Item vtrum credat, quòd malus sacerdos cum debita materia, & forma, & cum intentione faciendi, quod facit ecclesia, verè conficiat, verè absoluat, verè baptizet, & verè conferat alia sacramenta. Item vtrum credat, quòd beatus Petrus fuerit vicarius Christi habens potestatem ligandi, & soluendi super terram. Item vtrum credat, quòd Papa canonicè electus, qui pro tempore fuerit, sit successor beati Petri, habens supremam potestatem in ecclesia Dei. Item vtrum credat autoritatē iurisdictionis Papæ archiepiscopi, & episcopi in soluendo, & ligando esse maiorē autoritate simplicis sacerdotis, etiam si curam animarum habeat. Item vtrū credat, quòd Papa oībus Christianis verè cōtritis, & confessis ex causa pia, & iusta possit concedere indulgentias in remissionē peccatorū, maximè pia loca visitantibus. Item, vtrum credat, quòd ex tali concessione visitantes ecclesias ipsas, & manus adiutrices eis porrigentes eiusmodi indulgentias consequi possunt. Item, vtrum credat, quòd singuli episcopi suis subditis secundum limitationem sacrorū canonum huiusmodi indulgentias concedere possint. Item, vtrum credat, & asserat licitum esse sanctorum reliquias, & imagines à Christi fidelibus venerari. Item, vtrum credat, quòd Papa, vel alius praelatus, vel ipsorum vicarij possint suū subditum ecclesiasticum, siue secularem propter inobedentiā, siue contumaciam excommunicare, ita quòd talis pro excommunicato sit habendus. Item, vtrum credat, quòd inobedien-

tia siue contumacia excommunicatorum crescente, prælati, vel eorum vicarij in spiritualibus habeant potestatem aggrauandi interdictum ponendi, & brachium seculare inuocandi, & quòd illis censuris per inferiores sit obediendum. Item, vtrum credat, quòd liceat personis ecclesiasticis absq; peccato, huius mundi habere possessiones, & bona temporalia. Item, vtrum credat, quòd laicis ipsa ab eis auferre potestatem propria non liceat etiam si malè viuerent personæ ecclesiasticæ bona huiusmodi possidètes. Item, vtrum credat, quòd liceat laicis vtriusque sexus viris, & mulieribus liberè prædicare verbum Dei. Item, vtrum credat, quòd singulis sacerdotibus liberè liceat prædicare verbum Dei vbicunque, quando cunque, & quibuscunque placuerit etiam si non sint missi. Item, vtrum credat, quòd omnia peccata mortalia, & specialiter manifesta sint publicè corrigenda, & extirpanda.

Qui de præmissis hæresibus, vel articulis, vel aliquo præmissorum infamati fuerint, ad arbitrium vestrum expurgare teneantur. Alij verò, qui per testes, seu propriam confessionem, vel alias legitimas probationes cõuicti fuerint de prædictis hæresibus, vel articulis, vel aliquo præmissorum eisdem articulos, & errores solemniter, & publicè reuocare, abiurare, poenitentiam condignam subire cogantur, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis &c. Datum Constantiæ pontificatus nostri anno primo.

Finiunt acta in concilio Constantiensi sub Martino quinto.

39 CONCILIUM BASILIENSE.

In præfatione annotatur quis modus sit obseruandus in publica sessione conciliorum generalium, & qui fuit obseruatus in concilio generali Constantiensi.

Concilium Basiliense inchoatum anno Domini. 1431. præfidente Iuliano Cardinale sancti Angeli legato Apostolico legitima potestate à felicis recordationis Martino. 5. & Eugenio. 4. tunc recens electo facta. Istud concilium inchoatū fuerat Senis, translatum est certis de causis in Basileam per Martinum. 5. vt notatur in sessione prima eius concilij.

Sessione. 4.

Hæc

Hæc sancta synodus legitime congregata auctoritate Apostolica legitime interueniente, sacris Constantien. & Sen. conciliis generalibus decernentibus, atque ordinantibus, fuit & est in hoc loco Basiliense debite, legitime, ac rite inchoata, & cõgregata: ideo in præfenti sessione ordinat, & declarat, quæ sequuntur.

Primò declarat, quod ipsa synodus in spiritu sancto legitime congregata generale concilium faciens, & ecclesiam militan- *Cõst. a. cõ. ses- sione. 4. & 5.* tem repræsentans potestatem immediatè à Christo habet, cui quilibet cuiuscunque status, vel dignitatis, etiam si papalis existat, obedire tenetur in his, quæ pertinet ad fidem, & extirpationem dicti schismatis, & generalem reformationem ecclesiæ Dei in capite, & in membris.

Item declarat, quòd quicumque cuiuscunque status, vel dignitatis etiam si papalis existat, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus, aut præceptis huius sacræ synodi, & cuiuscunque alterius concilij generalis legitime congregati super præmissis, vel ad ea pertinentibus, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ poenitentia subiciatur, & debite puniatur. *Cõst. a. cõcil. sessione. 5.*

Sessione. 3.

Primò repetuntur eadem decreta, quæ in sessione secunda sunt definita, & declarata.

Secundò decernitur dissolutionem huius concilij nullatenus fieri posse per Eugenium Papam, quoniam est contra decreta Constantien. concilij, & tedit in graue periculum fidei, & status ecclesiastici turbationem, & detrimentum, atq; scandalum totius populi Christiani. Agnouerāt prælati in concilio tunc congregati, quòd Eugenius Papa cum collegio Cardinalium dissoluisset illud concilium. In aliis sessionibus nihil habetur, tãtùm commonetur Papa, vt veniat ad concilium, & accusatur eius contumacia nolentis parere.

Sessione. 12.

Eligantur episcopi, & quicumque alij prælati, ac cõfirmetur iuxta statuta iuris communis, nempe vt singulæ ecclesiæ episcopus, singula collegia, singuli conuentus, platos sibi eligant, qui rursus ab illis confirmentur ad quos de iure confirmatio spectat, nempe episcopi à metropolitanis: me-

QQ 3 tro

tropolitani à Papa, & inferiores prælati ab episcopis.

Sessio. 13. & 14. Tota teritur in monendo, & citando Eugenio Papa. 4.

Sessio. 15.

Synodales congregationes singulis annis saltē semel sunt celebrandæ. Prouincialia verò concilia ad minus de triennio in triennium: in quibus infra missarum solēnia, vel post, diocesanus, vel alius eius nomine, verbum Dei proponat exhortando omnes ad bonos mores sectandum, abstinendum à vitis, & ad ea, quæ pertinent ad ecclesiasticam disciplinam, & officia singulorum: & præsertim, vt ij, quibus animarū cura cōmissa est, diebus Dñicis, & aliis solennibus plebem subiectam doctrinis, & monitis salutaribus instruant. Postea legatur statuta puincialia, & synodalia, & inter alia aliquis cōpendiosus tractatus docēs quō sacramenta administrari debeant: & alia vtilia pro instructione sacerdotum. Deinde ipse diocesanus de vita, & moribus subditorum solerter inquirat, labem simoniacæ prauitatis, contractus vsurarios, cōcubinatum, fornicationem, & alia quæuis crimina, & excessus debita correctione cohibeat: Alienationes rerum ecclesiasticarum à iure prohibitas reuocet, clericorum abusus, & aliorum subiectorum, qui circa diuinum officium, & delationem debiti habitus defuerint, in melius reformet, & emendet: Præcipua autem in ipsa synodo, episcopi cura sit inquirere, ac debitis modis occurrere ne aliquod dogma hæreticum, erroneum, & scandalosum, sortilegia, diuinationes, incantationes, superstitiones, & quæuis diabolica figmenta: dioecesim suam inficiant.

Sessio. 16. & 17.

Eugenius Papa annulat dissolutionem ab eo factam concilij Baaliē. quia graues dissensiones ex prædicta dissolutione ortæ sunt, & grauiores oriri possent: decernit, & declarat prædictum concilium à principio inchoationis suæ fuisse, & esse legitimè congregatum, & reuocat bullas, quas ad dissoluendum illud concilium antè dederat.

Sessio. 18.

Repetuntur decreta concilij Constañ. de autoritate, & potestate conciliorū generalium absentibus legatis Pa-

pæ,

pæ, vt supra in hoc Basiliensi concilio sessione. 2. & 3. Quod concilium generale potestatem immediatè à Christo habet: cui quilibet cuiuscunq; status, vel dignitatis, etiam si papalis existat, obedire tenetur, vt supra.

Sessio. 19.

In hac sessione promulgatur decretum, quomodo prædicanda sit fides Iudæis, & ceteris infidelibus cum Christianis commorantibus, & quomodo tractandi sunt illi quādiu durant in infidelitate sua: & de his, qui volunt ad fidem conuerti, vt bona sua quæcunq; habent mobilia, & immobilia eis intacta, illæsaq; permaneāt, nisi ex vsura, aut illicito quaestu fuerint acquisita, & notæ sint personæ, quibus de iure sit restitutio facienda: quia tunc illis restitui omnino oportet, iis verò personis non stantibus: quia talia per manus ecclesiæ in pios essent vsus conuertenda, hæc sancta synodus in fauorem concedit suscepti baptismatis tanquam in pium vsum apud eos remanere debere. Si verò conuersionis tempore inopes, indigentes fuerint, per viscera misericordiæ Dei nostri omnes tam ecclesiasticos, quàm seculares hæc sancta synodus exhortatur, vt ipsis conuersis manus porrigant adiutrices. Ipsi quoq; dioecesani non solum Christianos ad subueniendum illis exhortentur: sed tam de redditibus ecclesiarum, quàm de his, quæ ad pauperū vsus per ipsos conuertenda deuoluuntur, huiusmodi neophytos sustentare nō negligant, ipsosq; detractionibus, contumeliis paternā affectione defendant. Et quoniam per gratiam baptismi ciues sanctorum, & domestici Dei efficiuntur, longeq; dignius sit regenerari spiritu, quàm nasci carne, lege præsentis statuim⁹, vt ciuitatum, & locorum: in quibus sacro baptisate regenerantur, ibi legis libertatibus, & immunitatibus gaudeant, quæ ratione dūtaxat natiuitatis, & originis alij consequuntur. Curent insuper sacerdotes baptizantes, & dioecesani, necum Iudæis, seu infidelibus saltem per longum tempus conuersentur: quoniam (experientia teste) mutuum in se neophytorum conuersationem ipsos in fide nostrā fragiliores reddere, ac saluti illorum plurimum officere compertū est, exhortatur hæc sancta synodus locorum ordinarios, vt quātūm pro incremento fidei viderint expedire curent, & stu-

QQ 4. dcant

deant neophytos ipsos cū originariis Christianis matrimonio copulare. Prohibeatur & iis neophytis sub grauib⁹ poen- nis ne mortuos more Iudeorum sepeliāt, aut sabbata aliasq; solennitates, & antiquæ sectę ritus quoquomodo obseruēt: sed ecclesias, & prædicationes nostras, prout alij catholici, frequentent, & in omnibus se Christianorum moribus conformes reddant.

Sessio. 20. Constitutio de concubinariis.

Siquis fuerit publicus concubinarium, à perceptione fructuum omnium suorum, vel beneficiorum trium mensium spatio sit ipso facto suspensus, quos suus superior in fabricam, vel aliam euidenter ecclesiarum utilitatem, ex quibus hi fructus percipiuntur, cōuertat. Deinde eiusmodi concubinarium monere teneatur, vt concubinam dimittat, quā si non dimiserit, vel dimissam, aut aliam publicè resumpserit, iubet hæc sancta synodus, vt ipsum suis omnibus beneficiis omnino priuet.

Sessio. 21. De annatis.

Constitutio de annatis non exigendis tam in curia Romana, quàm alibi pro confirmatione electionum, vel admissione postulationum, aut aliqua collatione.

Altera constitutio quomodo diuinū officium in ecclesia celebrandum sit: quo tempore quisq; debet esse in choro.

*In. 8. sy. gñā
li, canon. 16.*

Turpem etiam illum abusum in quibusdam frequentatum ecclesiis, quo certis anni celebritatibus nonnulli cū mitra, baculo, ac vestibus pontificalibus more episcoporum benedicunt. Alij, vt reges, ac duces induti, quod festum fatuorum, vel innocentium, vel puerorum in quibusdam regionibus nuncupatur, vt alij laruales, & theatrales iocos. Alij choreas, & tripudia marium, ac mulierum facientes, homines ad spectacula, & cachinnationes mouent. Alij comestationes, & conuiuia ibidem præparant: hæc sancta synodus detestans, statuit & iubet ordinariis, & ecclesiarum rectoribus ne hæc, aut similia ludibria, nec etiam mercantias, seu negotiationes nundinarum in ecclesia, quæ domus orationis esse debet, ac etiam cœmeterio exerceri amplius permittat, transgressoresq; per censuram ecclesiasticam aliaq; iuris remedia punire non negligant.

Sessio.

Sessio. 22. De erroribus archiepiscopi Nazareni.

Quendam libellum editū ab Augustino de Roma archiepiscopo Nazareno, cuius primus tractatus de sacramento vnitatis Iesu Christi, & ecclesiæ intitulatur. Secundus de Christo capite, & eius in clyto principatu. Alius de charitate Christi circa electos, & de eius infinito amore, tanquam non sanam, & erroneam in fide doctrinam continentem cū suis defensorijs hæc sancta synodus damnat, & reprobat: & potissimè scandalosam assertionem erroneam in fide in ipso libello contentam, scilicet Christus quotidie peccat, & ex quo fuit Christus quotidie peccauit: quanuis pro capite ecclesiæ Christo Iesu dicat se non intelligere, sed ad membra sua, quæ cum Christo capite vnum esse Christum asseruit, intelligentiam eius esse referendam dicat. Nec non & propositiones istas, & eis in sententia similes, quæ in articulos damnatos in Concilio Constantiensi incidere declarat, scilicet non omnes fideles iustificati sunt membra Christi, sed soli prædestinati. Humana natura in Christo, verè est Christus, & eadè est persona Christi. Humana natura in Christo est persona verbi. Humana natura assumpta à verbo ex vnione personali, est veraciter Deus naturalis, & proprius. &c. Christus secundū voluntatem creatā tantū diligit naturā humanā vnitā personæ verbi, quantum diligit naturam diuinā. Sicut duæ personæ in diuinis sunt æqualiter diligibiles, ita duæ naturæ in Christo, humana, & diuina sunt æqualiter diligibiles propter personam communem.

Anima Christi videt Deum tam clarè, & intensè: quantum clarè, & intensè Deus videt seipsum.

Ratio suppositalis determinans humanam naturam in Christo, non realiter distinguitur ab ipsa natura determinata. Quas propositiones, & alias ex eadem radice procedentes tanquam erroneas in fide damnat, & reprobat hæc sancta synodus, anno. 1435.

Sessio. 23.

Qualis debet esse electio Pontificis. Secundò, de modo, & qualitate Cardinalium, vt numerum. 24. non excedant, & de omnibus regionibus Christianitatis assumantur viri in scientia, & moribus, ac rerum experientia excellentes,

QQ

non

non minores. 30. annis magistri, seu licentiati in iure diuino, vel humano. Sit saltem tertia, vel quarta pars de magistris in sacra scriptura, non nepotes ex fratre, vel sorore Romani Pontificis, aut alicuius Cardinalis viuentis non illegitimè nati, non corpore vitiati, nec alicuius criminis, aut infamiæ nota resperfi.

Sessio. 26. & 27.

TRactatur de admonitione, & citatione contra Eugenium Papam, & Cardinales.

Sessio. 28. & 29.

IN qua causatur contumacia Papæ, & declaratur cõtumax, quia tractabat de dissolutione eius concilij.

Sessio. 30.

HAec sancta synodus decernit, & declarat, quòd fideles laici, siue clerici, cõmunicantes, & non conficientes nõ astringuntur ex præcepto Dñi ad suscipiendũ sub vtraq; specie panis, scilicet, & vini sacrum Eucharistiæ sacramentũ: sed ecclesia, quæ regitur spiritu veritatis secum manente in æternum, & cum qua Christus manet vsq; ad consummationem seculi ordinare habet quomodo ipsis non cõficiantibus ministraretur, prout pro reuerentia ipsius sacramenti, & salutis fidelium viderit expedire, & vt supra in concilio Constã.

Sessio. 31. & 32. tractat de præbendis ecclesiasticis canonicè per ordinarios cõferendis, & de suspẽsione Eugenij Papæ. 4.

Sessio. 33.

DE veritate fidei catholicæ per tres veritates. Primò diffinitur, quòd generalis synodus in Spiritu sancto legitimè congregata generale concilium faciens, ecclesiam militan- tem repræsentans, potestatem à Christo immediatè habet, cui quilibet cuiuscunq; status, etiam si papalis existat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem, & ad extirpationem schismatum, & ad generalem reformationem ecclesiæ in capite, & in membris.

Has tres veritates reprobat, & damnat Eugenius Papa. 3. libel. Secundò declarat, quòd quicumq; cuiuscunq; dignitatis etiam si papalis existat, qui mandatis, aut præceptis huius sanctæ synodi, & cuiuscunq; alterius concilij generalis legitimè congregati super præmissis, siue ad ea pertinentibus obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, cõdignæ poeni-

poenitentia subijciatur, & debitè puniatur.

lo, qui incipit,

Tertiò declarat, quòd ipsum generale concilium pro præmissis, eaq; concernentibus congregatum finè ipsius concilij sensu per nullum quauis authoritate, etiam si papali dignitate præfulgeat, dissolui, transferri, aut ad aliud tempus proferri potest.

Moses seruus Dei, vt patet extra. 38. sessione.

Et licet has esse veritates fidei catholicæ satis constet ex pluribus declarationibus præcedentibus, ad maiorem tamè soliditatem, & firmitatem veritatum ipsarum hæc sancta synodus definit, & declarat. Primò quòd veritas de potestate concilij generalis supra Papam, & quemlibet alterum declarata per Constantiense, & hoc Basiliense generalia concilia, est veritas fidei catholicæ. Secundò, veritas hæc quòd Papa concilium generale legitimè congregatum, finè eius consensu nullatenus potest dissoluere, est veritas catholicæ fidei. Tertiò, quòd veritatibus prædictis pertinaciter repugnans est censendus hæreticus. anno. 1439.

Sessio. 34.

IN hac & sequenti tractatur de depositione Eugenij Papæ, & stabilitate concilij.

Sessio. 36.

HAtenus difficilis quæstio in diuersis partibus super cõceptione ipsius gloriosæ virginis MARIÆ matris Dei ex exordio sanctificationis eius facta est. &c. Nos diligenter inspectis authoritatibus, & rationibus, quæ iam à pluribus annis ex parte vtriusq; doctrinæ allegatæ sunt, alijsq; etiã plurimis super hac reuisis, & matura cõsideratione pensatis, doctrinã illã differentè gloriosam virginẽ MARIAM præueniente, & operante diuini numinis gratia singulari, nunquam actualiter subiacuisse originali peccato: sed immunitatem semper fuisse ab omni originali, & actuali culpa, sanctamq; & immaculatã, tanq; piã, & consonam cultui ecclesiastico, fidei catholicæ, rectæ rationi, & sacrae scripturæ aptè probandã fore, tenendam, & amplectendam definimus, & declaramus: nulliq; de cætero licitum esse in contrarium prædicare, seu docere: renouantes præterea institutionem de celebranda sancta eius conceptione, quæ sexto Idus Decembris antiqua, & laudabili consuetudine celebratur.

Sessio

Sessio. 37. & 38. Tractant de electione noui Pontificis.

Sessio. 39.

Deposito Eugenio fuit electus Amadeus dux Sabaudie, qui in solitudine Ripaliae à pluribus annis in virtute continentiae fuerat conuersatus.

Sessio sequens consensit electioni factae, nuncupatus est Felix Papa quintus.

Amadeus Felix nuncupatus cessituri quod i papa tu affererat se habere. & creatus est cardinalis, & vicarius potestatis Romani.

Author.

Eugenius. 4. pontif. 215.

Villa Nicolai Papae. 5. qui successit Eugenio. 4. De probatione gestorum in concilio Basiliensi, propter securitatem animarum, & cauenda pericula conscientiarum: confirmat Nicolaus Papa gesta per Amadeum nuncupatum Foelicem quintum, & per congregatos in concilio Basiliensi, quod spectat ad censuras, & causas beneficiales. De alijs nihil, nec de probatione eius concilij anno. 1449. sui pontificatus anno tertio.

Quae in his duabus congregationibus Constantiensi, & Basiliensi statuta sunt, non habent aliquod auctoritatis robur: nisi duntaxat illa, quae in bulla Martini quinti, aut Nicolai quinti pontificia auctoritate probata sunt: quorum paucis mentionem fecimus supra: ea sunt sola ad fidem pertinentia, & articuli in utroque concilio damnati contra haereticos.

Eugenius. 4. Papa.

EVgenius. 4. Papa. 215. fedit annos. 16. fuit electus Romae anno. 1431. viuente adhuc Sigismundo Germano Caesare. 35. Hic durante concilio Basiliensi conuocauit concilium generale Ferrariæ, vt tractaretur de vnione ecclesiae Orientalis cum ecclesia Latina: vbi coepit celebrari praesente Paleologo Imperatore, & Patriarcha Constantinopolitano, cum alijs ecclesiae Orientalis pontificibus, abbatibus, monachis, & cruce signatis. Attamen inchoatum non potuit absolui propter ingruentem pestem: & translatum est ab Eugenio Florentiam, vbi & absolutum est. Celebratum est concilium praedictum per viginti, & quinque sessions, quarum sexdecim celebratae sunt Ferrariæ: reliquae verò Florentiae. In quibus omnibus disputatum est inter Latinos, & Graecos. Primum de processione Spiritus sancti à Filio: & an rite facta fuerit à Latinis ea additio in symbolo. (Filioque procedit,) &c. Secundò, de igne purgatorio. Tertiò, de Papae principatu. Quarto, de azymo, & fermentato pane. Quintò, de panis in Eucharistia transmu-

transmu-

transmutatione. Quae tamen disputationes solam contentio nem inter Graecos & Latinos pepererunt: vt coacti fuerint cessare à disputatione, & res citra vllam controuersiam inter eos tractare: & sic facta est vnio earum ecclesiarum, & sequens definitio praedictorum articulorum sub hac forma.

CONCILIVM FLORENTINVM.

Hunc concilium Florentinum Graeci vocant. 8. synodum vniuersalem: quia illi octauam non recipiunt, in qua depositus fuit Photius archiepiscopus.

Approbante hac sancta synodo Florentina definimus, vt haec fidei veritas ab omnibus Christianis credatur, & suscipiatur: quia Spiritus sanctus à Patre, & Filio aeternaliter est: & essentiam suam, suamque esse subsistens habet ex Patre, simul & Filio, & ex utroque aeternaliter tanquam ab vno principio, & vnica spiratione procedit: declarantes, quòd id quod sancti doctores, & patres dicunt ex Patre per Filium procedere Spiritum sanctum, ad hanc intelligentiam tendit, vt per hoc significetur Filium quoque esse secundum Graecos quidem, causam: secundum Latinos vero, principium subsistentiae Spiritus sancti, sicut & Patrem. Et quoniam omnia, quae Patris sunt, ipse Pater vnigenito Filio suo gignendo dedit (praeter esse Patrem) hoc ipsum quòd Spiritus sanctus procedit ex Filio, ipse Filius à Patre aeternaliter habet, à quo aeternaliter etiam genitus est.

Definimus etiam explicationem verborum illorum (Filioque) veritatis declarandae gratia, & imminente tunc necessitate, licite, ac rationabiliter symbolo fuisse appositum.

Item, in azymo, siue fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter conficit: sacerdotesque in altero ipsum Domini corpus conficere debere, vnumquemque, scilicet iuxta suae ecclesiae, siue Occidentalis, siue Orientalis consuetudinem.

Item, si verè poenitentes in Dei charitate decesserint, antequam dignis poenitentiae fructibus de commissis satisfecerint, & rito. omisissis, eorum animas poenis purgatorijs purgari. Et, vt à poenis huiusmodi releuentur, prodesse eis viuorum fidelium suffragia, missarum, scilicet sacrificia, orationes, & eleemosynas, & alia pietatis officia, quae à fidelibus pro alijs fidelibus fieri consue-

De processione Spiritus sancti.

De particula illa. (Filioque procedit.)

In azymo & fermentato corpore Christi conficitur.

De purgatorio.

confueuerunt secundum ecclesie instituta. Illorum etiam animas, qui post baptismum susceptum, nullam omnino peccati maculam incurrerunt: illas etiam, quae post contractam peccati maculam, vel in suis corporibus, vel eisdem ex utraque corporibus (prout superius dictum est) sunt purgatae, in caelum mox recipi, & intueri clarè ipsum Deum trinum, & unū sicuti est: meritorum tamē diuersitate, alium alio perfectius. Illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere poenās tamen disparibus puniendas.

*De peccato
originis.*

*Romanus Pontifex
successor Petri &
Christi vicarius est.*

Item definimus sanctam Apostolicam sedem, & Romanum Pontificem in vniuersum orbem tenere primatum: & ipsum Pontificem Romanum successorem esse beati Petri principis Apostolorum, & verum Christi vicarium, totiusque ecclesiae caput, & omnium Christianorum patrem, ac doctorem existere, & ipsi in beato Petro pascendi, regendi, & gubernandi vniuersalem ecclesiam à Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis œcumenicorum conciliorum, & in sacris canonibus continetur. Datum Florentiae in sessione publica synodali. anno. 1439.

Dum hæc Florentiae agerentur in vltima sessione subita morte defunctus est patriarcha Constantinopoli. & querentibus Græcis, & Latinis causam tam subitæ mortis, eius famuli responderunt, ipsum postquam cœnasset, in penetrale domus scribēdi causa (vt sui moris erat) intrasse, & dum scriberet tremore, ac animi languore affectum, statim occubuisse. Literæ autem sequentia continebant.

Confessio archiepiscopi Constantinopolitani.

Ioseph miseratione diuina Constantinopolis, & nouæ Romæ archiepiscopus, ac œcumenicus patriarcha: quoniam ad extremum vitæ meæ perueni, idcirco pro meo munere dilectis filiis benignitate Dei meam sententiam his literis palàm facio. Namque Domini nostri Iesu Christi catholica, & Apostolica ecclesia Romæ veteris sentiat, ac celebret omnia, me quoque sentire, credereque profiteor, ac ipsis plurimum acquiesco. Beatissimum autem patrum patrem, ac summum Pontificem, Romæque veteris Papam Domini nostri Iesu Christi vicarium esse concedere, atque animarum purgatorium esse non

se non inficietur. Datum Florentiae die octauo mensis Iunij, anno. 1439.

Dum iam absolueretur concilium Armenorum Patriarchæ legati ad synodum ipsam venerunt, dicentes se suamque ecclesiam cum catholica coniungi, ac ipsum synodi decretum pie seruare velle. Quibus benignissimè susceptis sub quodam breui compendio orthodoxæ fidei veritatem, quam Romana profitetur ecclesia per hoc decretum sacro approbante Concilio, ipsis etiam oratoribus ad hoc consentientibus tradidit Eugenius Papa. Quo ab eis excepto vnâ cum Græcis Florentia discesserunt, & dissolutum est concilium.

Decreta concilii Florentini super vniione Iacobinorum, & Armenorum.

IN primis damus eis sanctum symbolum à centum quinquaginta episcopis œcumenico Constantinopolitano concilio editum, cum illa additione (filioque); ipsi symbolo declarandæ veritatis gratia, & urgente necessitate, & rationabiliter apposita. Cuius tenor est. Credo in vnum Deum. & cæt. Hoc autem symbolum sicut apud Latinos mos est, ita decernimus per omnes Armenorum ecclesias intra missarum solennia singulis saltem Dominicis diebus, & maioribus solennitatibus decantari, vel legi.

Secundò, tradimus eis definitionem quartæ, & vniuersalis synodi Chalcedonensis, in quinto postea & sexto vniuersalibus concilijs renouatam de duobus naturis in vna Christi persona. Cuius tenor talis est.

Sufficeret quidem sapiens hoc. &c.

Tertiò, definitionem de duabus Christi operationibus in prædicto sexto concilio promulgatam. &c.

Quartò instruximus eos, & declarauimus synodum Chalcedonensem, & beatissimum Leonem sanctum, & rectè veritatem de duabus in vna persona Christi naturis superius descriptam definisse contra impia Nestorij, & Eutychis dogmata. Iniungimusque, vt ipsum beatissimum Leonem (qui veræ fidei columna fuit, & omni sanctitate, & doctrina repletus) tanquam sanctum, & in catalogo sanctorum merito descriptum de cætero reputent, & venerentur: atque non solum dictas tres synodos: sed & omnes alias vniuersales auctoritate

*Comendatur
definitio beatis-
simi Leo-
nis Papæ.*

Romani.

Romani Pontificis legitimè celebratas, sicut & cæteri fideles reuerenter suscipiant.

Quintò, ecclesiasticorum sacramentorum veritatem sub hac redigimus formula.

Septem sunt sacramenta nouæ legis.

NOuæ legis septem sunt sacramēta. scilicet baptismus, cōfirmatio, eucharistia, poenitentia, extrema vnctio, ordo, & matrimonium. Quæ multū à sacramentis differunt antiquæ legis. Illa enim non causabant gratiam: sed eam solūm per passionem Christi dandam figurabant. Hæc verò nostra, & continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt.

Sacramenta antiquæ legis per Christū figurabant. Ad quid ordinata sunt sacramenta nouæ legis.

Horum quinque; prima ad spiritualem vniuersi cuiusque hominis in seipso perfectionē: duo vltima ad totius ecclesiæ regimen, multiplicationemque ordinata sunt. Per baptismū enim spiritualiter renascimur: per confirmationē augetur in gratia, & roboramur in fide: renati autem, & roborati, nutriuntur diuina eucharistiæ alimonia. Quòd si per peccatū in ægritudinem incurrimus animæ, per poenitentiam spiritualiter sanamur. Spiritualiter etiam, & corporaliter (pro vt animæ expedit) per extremam vnctionem. Per ordinem verò ecclesia gubernatur, & multiplicatur spiritualiter: per matrimonium corporaliter augetur.

Tribus percipiuntur sacramenta.

Hæc omnia sacramenta tribus perficiuntur, videlicet, rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis sacramentum, cum intentione faciendi quod facit ecclesia. Quorum si aliquod desit, non perficitur sacramentum. Inter hæc sacramenta tria sunt, baptismus, cōfirmatio, & ordo, quæ characterem, id est, spirituale quoddam signum, à cæteris distinctum imprimunt in anima indelebile: vnde in eadem persona nō reiterantur. Reliqua verò quatuor characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt. Primum omnium sacramentorum locum tenet baptismus, quod vitæ spiritualis ianua est: per ipsum enim membra Christi, ac de corpore efficitur ecclesiæ. Et cum per primum hominem mors introierit in vniuersos, nisi ex aqua, &

Ianua vitæ spiritualis baptismus.

Ioan. 3.

Materia baptismi.

Spiritu sancto renascimur, non possumus (vt inquit veritas) in regnum cælorum introire.

Materia huius sacramenti est aqua vera, & naturalis: nec refert

refert frigida sit, an calida. Forma autem est. Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Non tamen negamus, quin & per illa verba: Baptizetur talis seruus Christi in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, vel Baptizatur manibus meis talis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti verum perficiatur baptismus: quoniā cum principalis causa, ex quo baptismus virtutem habet, sit sancta Trinitas, instrumentalis autē sit minister, qui tradit exterius sacramentū, si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur ministerium cum sanctæ Trinitatis inuocatione, perficitur sacramentum. Minister huius sacramenti est sacerdos, cui ex officio competit baptizare. In causa autem necessitatis, non solūm sacerdos, vel diaconus: sed etiam laicus, & mulier, imò etiam paganus, & hæreticus baptizare potest: dummodo formam seruet ecclesiæ, & facere intendat, quod facit ecclesia.

Forma baptismi.

Minister baptismi.

Huius sacramenti effectus est remissio omnis culpæ originalis, & actualis: omnis quoque poenæ, quæ pro ipsa culpa debetur, propterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis iniungenda est satisfactio: sed morientes antequam culpam aliquam committant, statim ad regnum cælorum, & Dei visionem perueniunt.

Effectus baptismi.

Secundum sacramentum est confirmatio, cuius materia est chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiæ, & balsamo, qui odorem significat bonæ famæ, per episcopum benedicto. Forma autem est, Signo te signo crucis, & cōfirmo te chrisimate salutis in nomine Patris, & filij, & Spiritus sancti. Ordinarius minister est episcopus. Et cum cæteras vnctiones simplex sacerdos valeat exhibere, hanc non nisi episcopus debet conferre: quia de solis Apostolis legitur (quorum vicem tenent episcopi) quòd per manus impositionem Spiritum sanctum dabant. Loco autem illius manus impositionis datur in ecclesia confirmatio. Legitur tamē aliquando per Apostolicæ sedis dispensationem ex rationabili, & urgente admodum causa simplicem sacerdotem chrisimate per episcopum confecto hoc administrasse confirmationis sacramentum.

De sacramentis confirmationis.

Minister sacramenti confirmationis.

episcopus. Act. 8.

Effectus autem huius sacramenti est: quia in eo datur Spiritus sanctus ad robur. Sicut datus est Apostolis in die Pentecostes,

Effectus confirmationis.

RR   tectestes,

tecostes, vt Christianus audacter Christi confiteatur nomē. Ideoq; in fronte vbi verecundiæ sedes est, cōfirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat: & præcipuæ crucem eius, quæ Iudæis est scandalum, gentibus autem stultitia, propter quod signo crucis signatur.

De sacramento Eucharistiæ.

Tertium est Eucharistiæ sacramentum, cuius materia panis triticeus, & vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet. Aqua autē ideo admiscetur, quoniam iuxta testimonia sanctorum patrum, creditur ipsum Dominum in vino aqua permixto hoc instituisse sacramentum. Deinde quia conuenit dominicæ passionis representationi. Inquit enim beatus Alexander Papa quintus à beato Petro: In sacramentorum oblationibus, quæ intra missarum solennia Domino offeruntur panis tantum, & vinum aqua permixtum offerri debet: quia vtrunq; id est, sanguis, & aqua ex latere Christi profluxisse legitur.

Tertio etiam conuenit ad significandum huius sacramenti effectum, qui est vnio populi Christiani ad Christū. Aqua enim populum significat. &c.

Forma huius sacramenti sunt verba Saluatoris, quibus hoc conficitur sacramentum. Sacerdos enim in persona Christi loquens, hoc conficit sacramentum. Nam ipsorum verborū virtute substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem conuertuntur: ita tamen quod totus Christus continetur sub specie panis, & totus sub specie vini, sub qualibet quoq; parte hostiæ consecratæ, & vini consecrati (separatione facta) totus est Christus.

Effectus Eucharistiæ. Huius sacramenti effectus, quem in anima operatur dignè sumentis, est adunatio hominis ad Christum. Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris eius vnitur, sequitur qd per hoc sacramentum in sumentibus dignè gratia augeatur: omnemq; effectum, quem materialis cibus, & potus, quo ad vitam agunt corporalem, hoc idem, quo ad vitam spiritualementem, & hoc sacramentum operatur.

De sacramento pœnitentiæ. Quartum sacramentū est pœnitentiæ, cuius quasi materia sunt actus pœnitentis, qui in tres distinguuntur partes. Quartum prima, est cordis cōtritio: ad quam pertinet, vt doleat de peccato

peccato commissio cum proposito non peccandi de cætero. Secunda est oris confessio: ad quā pertinet, vt peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia, satisfactio pro peccatis secundum arbitrium sacerdotis: quæ quidem præcipuè fit per orationem, ieiunium, & elemosynam.

Forma huius sacramenti est. Ego te absoluo. Minister huius sacramenti est sacerdos, habens auctoritatem absoluedi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Effectus huius sacramenti est absolutio à peccatis.

Quintum sacramentum est extrema vnctio, cuius materia est oleum oliuæ per episcopū benedictū. Hoc sacramentum nisi infirmo, de cuius morte timetur, dari nō debet: qui vnctus est in oculis, propter visum: in auribus, propter auditū: in naribus, propter odoratū: in ore, propter gustū, vel locutionē: in manibus, propter tactum: in pedibus, propter gressum: in renibus, propter delectationē ibidem vigentem. Forma huius sacramenti est hæc. Per istam sanctam vnctionem, & suam pijsimā misericordiā indulgeat tibi Dominus quicquid per visum. &c. Et similiter in alijs membris. Effectus vero est mentis sanatio: in quantum autem expedit, ipsius etiā corporis. De hoc sacramento habetur Iacobi. 5.

Sextum sacramentum est ordinis, cuius materia est illud, per cuius traditionem confertur ordo, sicut presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem. Diaconatus verò per libri Euangeliorum dationem, subdiaconatus per calicis vacui cum patena vacua superposita traditionem. Et similiter de alijs per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem. Forma sacerdotij talis est. Accipe potestatem offerendi sacrificium in ecclesia pro viuis, & mortuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: & sic de aliorum ordinū formis. Ordinarius minister huius sacramenti est episcopus. Effectus, augmentum gratiæ, vt quis sit idoneus minister.

Septimum est sacramentum matrimonij, quod est signū coniunctionis Christi, & ecclesiæ secundum Apostolum. Causa efficiens matrimonij regulariter est mutus consensus per verba de præsentem expressus.

De extrema vnctione.

De sacramento ordinis.

Effectus sacramenti ordinis.

*Tria sunt bona matrimo-
nii.* Tria sunt bona matrimonij. Primum, proles suscipienda & educanda ad cultum Dei. Secundum, fides, quam vnus coniugum alteri seruare debet. Tertium, indiuisibilitas matrimonij, propter hoc, quod significat indiuisibilem coniunctionem Christi, & ecclesie. Quauis autem ex causa fornicationis liceat thori separationem facere, non tamen aliud matrimonium contrahere fas est, cum matrimonij vinculum legitime contracti perpetuum sit.

Sexto, compendiosam illam fidei regulam per beatissimum Athanasium editam ipsis præbemus, videlicet. Quicunq; vult saluus esse, &c.

Septimo, decernimus vnum, atq; eundem Deum veteris, ac noui testamenti, hoc est, legis, & prophetarum, atq; Euangelij profiteremur authorem. Quoniam eodem Spiritu inspirante, vtriusq; Testamenti sancti loquuti sunt: quorum libros suscipit, & veneratur ecclesia, qui titulis sequentibus continentur.

Quinq; Moyse, id est, Gene. Exodo. Leuit. Nume. Deutero. Iosue, Iudic. Ruth. Quatuor Regum, duo Paralipome. Esdra, Nehemia, Thobia, Iudith, Elther, Iob, Psalmi Dauid, Parabola, Ecclesiast. Cantica anticorum, Sapient. Ecclesiasticus, Esaia, Hierem. Baruch, Ezech. Dauid. Duodecim prophetarum minores, id est, Osea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Naum, Abachuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias. Duo Machabæorum. Quatuor Euangelia, Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis. Quatuordecim epistolæ Pauli. Ad Romanos, ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Thessalonicenses, ad Colossenses. Duæ ad Timotheum, ad Philemonem, ad Hebræos. Petri duæ, Ioannis tres, vna Iacobi, vna Iudæ. Acta Apostolorum, & Apocalypsis Ioannis. Propterea anathematizamus Manichæorum insaniam, qui duo principia posuerunt, vnum visibile, aliud inuisibile, & alium noui Testamenti Deum, alium veteris esse dixerunt.

Octauo, tradidimus, quod in consecratione corporis Christi hac vteretur forma ecclesia Romana. Hoc est enim corpus meum sanguinis vero. Hic est enim calix sanguinis mei, noui, & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Panis verò

nis verò triticeus, in quo sacramentum conficitur, an eo die, an antea decoctus sit, nihil omnino refert, dummodo panis substantia maneat.

Decimo, quoniã asseritur nonnullos quartas nuptias tanquam cõdemnatas respuere, ne peccatũ vbi non est, esse putetur (cum secundũ apostolũ mortuo viro, mulier sit ab eius lege soluta, & nubendi cui vult, in Domino habeat facultatem, nec distinguat mortuo primo, secundo, vel tertio) declaramus nõ solum secundas, ac tertias, sed & quartas, atq; vltiores, si aliquod canonicũ impedimentum nõ obstat, licitè contrahi posse. Commendatiores tamẽ dicimus, si vltius à cõiugio abstinentes in castitate permanserint: quia sicut virginitatem viduitati, ita nuptijs castam viduitatem laude, ac merito præferendam esse censemus.

His omnibus explicatis prædicti Armenorũ oratores nomine suo, & sui patriarchæ, & omnium Armenorum hæc saluberrima synodalia decreta cum omnibus suis cap. declarationibus, definitionibus: nec nõ quicquid tenet, & docet sancta sedes apostolica, & Romana ecclesia cum omni deuotione, & obedientia suscipiunt, & amplectuntur.

Explicit Concilium Florentinum.

Nicolaus. 5. Papa.

Nicolaus quintus, Papa. 216. Hic cum se indignum tanto magistratu arbitraretur, supplex rogauit Cardinales, vt maturius ecclesie cõsulerent: & tandem inuitus assumpsit, sacerdotium. Quo per octo annos administrato, moritur, Frederico. 3. Germano Cæsare. 37.

His temporibus anno. 1453. die Maij vigesimonono post diutinam obsidionem, grauissima tandem oppugnatione, potitus est Mahometes Turcarum Imperator vrbe Constantinopoli: in eaq; tantam crudelitatem exercuit, vt nulla id queat oratione explicari.

Calixtus. 3. Papa.

Calixtus tertius, Papa. 217. Hic beatum Vincentium ordinis Prædicatorum in sanctos retulit. Sedit annos tres sub eodem Cæsare.

Visum est necessarium hoc loco summam duarum extrauagantium Author. Martini quinti, & Calixti tertii subiicere, & explicare conditiones, qui-

bus olim prædicti Pontifices permisissent eiusmodi contractus, quibus emuntur annui census cum pacto retrouendendi. &c. Quoniam videmus nunc intollerabiles abusus exerceri hoc colore, & passim celebrari prædictos contractus vix vna, aut altera conditione seruata: & hoc falso titulo emptionis multi prætexunt suas vsuras. Decretum Martini quinti idem est, & Calixti tertii.

Martinus episcopus. &c. & Calixtus episcopus. &c. Petitione dilectorum filiorum nobis exhibita continerebat, quod à tanto tempore, cuius contrarij memoria hominum non existit, quædam consuetudo rationabilis obseruata, per scripta, ac moribus ventium approbata ad communem utilitatem hominum introducta fuisset, pro quibus Princeps, miles, siue oppidanus partium earundem cum hoc expedire videbatur, personarum ecclesiasticarum, aut secularium, collegio, aut vniuersitati super bonis suis, oppidis, terris, agris, prædijs, domibus, & hereditatibus vendere consuevit, & vendidit annuos census vnus, vel plurius marcarum: & pro qualibet marca annui census decem, vnde decem, tredecim, quatuordecim marca, aut plus, vel minus secundum temporis qualitatem (prout ipsi contrahentes tunc inter se conuenierant) ipsi venditori tunc integraliter in pecunia numerata solui consueuerant bonis in ipso contractu tunc expressis, pro ipsius census annui solutione in perpetuum obligatis. Et semper in ipsis contractibus expresse ipsis venditoribus data fuit facultas, atque gratia, quod ipsum annum censum in toto, vel in parte pro eadem summa denariorum, quam ab ipsis emptoribus receperunt, quandoque vellet liberè absque alicuius requisitione, contradictione, vel assensu possent extinguere, & redimere, ac se ab ipsius census solutione ex tunc penitus liberare. Sed ad hoc huiusmodi census venditores inuiti nequaquam per emptores arctari, alstringi valerent, etiam ipsis possessionibus, & bonis obligatis penitus interemptis, seu destructis. Sed idem ementes etiam si bona, domus, terrarum, agri, possessiones, & hereditates huiusmodi processu temporis ab omnimodæ destructionis, siue desolationis reducerentur opprobrium, pecuniam ipsam etiam agendo repetere non valerent. Apud aliquos tamen an huiusmodi contractus emptionis, & venditionis liciti existant, hæsitatur. Quare pro parte eorundem nobis fuit humiliter supplicatum,

catum, an contractus huiusmodi liciti, vel illiciti censeri debeant, declarare de benignitate apostolica dignemur.

Nos igitur comperimus contractus huiusmodi iuridicos, & iuxta determinationem doctorum licitos fore, & iuri communi conformes: ideo ipsorum censuum venditores ad illorum solutionem obligari auctoritate apostolica tenore præsentium ex certa scientia declaramus, non obstantibus. &c.

Conditiones, quibus annui census licite emi possint, & vendi.

Prima conditio, Oportet, quod vendens designet, & exprimat rem aliquam, cuius redditus vnus vendat, & alius emat, puta domum, aut agros. &c. & ea sola debent manere obligata ad solutionem prædicti census, & non alia vendentis bona: quia si vniuersa alia bona cum persona vendente obligantur (vt fit apud nos) iam destruitur emptio, & venditio, & est oppignoratio, & fit contractus vsurarius.

Secunda conditio, quod iusto, & competenti precio ematur annuus census: & quo tempore celebratur contractus integraliter numeretur pecunia.

Tertia, quod in eodem contractu expresse venditori detur facultas, quod ipsum annum censum in toto, vel in parte pro eadem summa denariorum, quam ab emptore recepit, quandoque velit, liberè (absque alicuius requisitione, aut contradictione) possit extinguere, vel redimere, & se ab ipsius census solutione ex tunc penitus liberare.

Quarta, quod ad redimendum annum censum venditor inuitus nullo modo obligari possit: sed liberum fuerit illi, vel soluere censum, vel redimere in toto, vel in parte eadem numerata pecunia.

Quinta, quod si contingat aliquando bona ipsa (domus, agros, aut possessiones alias) quæ obligata sunt ad solutionem census, processu temporis omnino destrui, & penitus interire ementes pecuniam ipsam, quam dederunt pro prædictis censibus repetere amplius nequaquam valebunt: quoniam ementis periculo debet perire res emptæ: alioquin non fuit vera emptio, & venditio, sed contractus vsurarius.

Sexta, non debet obligari ad censum res aliqua, nisi sit vendibilis res, & fructuosa: & annuus census, ad cuius solutionem talis res est obligata, non debet excedere valorem fru-

etuum, quos ex ipsa percipere solet, aut potest dominus rei. Si enim plus est in annuo censu, quam in fructibus rei venditæ, iam destruitur emptio, & palliatur vsura: & emens accipit rem ipsam in pignus suæ pecuniæ.

Seruatis prædictis conditionibus utcumq; tolerandos iudico tales contractus: aliqua earum omiſsa nulla ratione puto tolerandos.

Pius. 2. Papa.

Pius. 2. Papa. 218. Catherinam Senensem inter sanctas retulit. Sedit annos sex, Friderico Cæsare.

Paulus. 2. Papa.

Paulus. 2. Papa. 219. sub eodem Cæsare. Sacerdotio illaudabiliter procurato. 6. ann. mēse. 17. suæ assumptionis, solus incubiculo nemine vidente, secunda hora noctis apoplexia moritur. Suo tempore omnia officia Romæ venalia erant, & ferè semper beneficia, & episcopatus his committebat, qui officium aliquod venale haberet, vnde elici munus posset.

Decreta Sixti Papa.

Sixtus. 4. Papa. 220. Friderico Cæsare. Hic Bonauenturam theologum albo sanctorum inscribi iussit. Moritur assumptionis suæ anno. 13.

Sub hoc Pontifice, & eius speciali cõmissione, anno Domini. 1479. facta est congregatio per Reueren. in Christo patrem Alfonsum Carillum archiepiscopum Toletanum Compluti multorum doctorum theologiæ, & vtriusq; iuris super libello confessionis edito per Petrum Oxomensis sacre theologiæ professorem, in vniuersitate Salmantina Hispaniæ. Accepit autem prædictus archiepiscopus Toletanus auctoritatem declarandi, ac definiendi omnes propositiones, & conclusiones falsas, erroneas, hæreticas, aut malè sonantes, quæ in præfato libello continerentur.

Conclusiones autem productæ ex libello dicti magistri Oxomen discussæ, & disputatæ, tandemq; damnatæ sunt, quæ sequuntur.

Prima Conclusio, Peccata mortalia quantum ad culpam, & poenam alterius seculi delentur per solam cordis contritionem sine ordine ad clauas.

Secunda cõclusio, quòd confessio de peccatis in specie fuerit ex aliquo statuto vniuersalis ecclesiæ, non de iure diuino.

Tertia

Tertia conclusio, quòd prauæ cogitationes confiteri non debent, sed sola displicentia delentur sine ordine ad clauas.

Quarta conclusio, quòd confessio non debet esse secreta.

Quinta, quòd non sunt absoluedi poenitentes nisi peracta prius poenitentia eis iniuncta.

Sexta, quòd Papa non potest indulgere alicui viuo poenam purgatorij.

Septima, quòd ecclesia vrbis Romæ errare potest.

Octaua, quòd Papa non potest dispensare in statutis vniuersalis ecclesiæ.

Nona conclusio, quòd sacramentum poenitentiae quantum ad collationem gratiæ sacramentum nature est, non ali cuius institutionis veteris, vel noui testamenti.

Quibus conclusionibus sic propositis, ac per plures dies sigillatim disputatis, recepto tandem ab eisdem doctoribus solenni iuramento tactis sacrosanctis Euangelis, & sententia excommunicationis in eos, & in eorum quemlibet primitus prolata, quòd in prædictis quæstionibus dicerent veritatem secundam suam sententiam, & conscientiam, votisq; eorum coram notario, & testibus sigillatim in scriptum redactis. 24. Maij præfatus Reueren. dominus sedens pro tribunali, sententiam protulit, qua conclusiones prædictas tanquam hæreticas, erroneas, ac scandalosas, & malè sonantes apostolica, & primitiua auctoritate damnauit, ac damnandas decreuit: librumq; illum comburendum iudicauit: quem illico promotor fiscalis curiæ tradidit seculari.

Adiuratio dicti magistri Petri Oxomen. in forma canonum.

Quoniam ego magister Petrus Oxomensis cõposueram librum cõfessionis continentem nonnullas propositiones, quas tunc credebam veras, & determinationi sanctæ matris ecclesiæ, & cõmuni opinioni doctorum consonas: sed quia primū ex libro illo orta sunt maxima scādala in cordibus fidelium, maximè in partibus horum regnorum, adeoq; Reuerendissimi in domino patris, ac domini archiepiscopi Toletani auctoritate apostolica, accersitis quamplurimis magistris, & sacre Theologiæ doctoribus, & aliis viris eruditissimis, maturo consilio, ac deliberatione pronunciauit, & declarauit dictum librum continere nonnullas propositiones

RR 5 falsas,

falsas, hæreticas, scandalosas, malè sonantes, & erroneas, & ideo comburendum, prout in sententia latius continetur. Quapropter ego præfatus magister desiderās salutē animæ meæ, ac proprium recognoscens errorem, & culpam, dico, & confiteor me grauius errasse in compositione dicti libelli, utpote continentis propositiones falsas, erroneas, scandalosas, hæreticas, & malè sonantes. Quas, ut tales, confiteor, & declaro, summittoq; me determinationi sanctæ matris ecclesiæ, & determinationi, & sententiæ præfate, & prolatae per dictum Reuerendissimum dominum: cui ego ex nunc, & specialiter, & expressè assentior. Et cognoscens veram fidem, anathematizo omnem hæresim, maximè eam, de qua hætenus sum infamatus: & consentio sanctæ matri ecclesiæ Romanæ, & sedi apostolicæ: & ore, ac corde confiteor sacramenta ecclesiæ, & illam fidem tenere, quam dominus Sixtus Papa modernus autoritate apostolica, & Euāgelica tenet: & per hæc sancta Dei Euangelia omnes, qui contra hanc fidem venerint, cum suis doctrinis dignos æterna damnatione pronuncio.

Celebrata est ea congregatio per quinquagintaduos viros doctos magistros in Theologia, vel iure canonico, præfidente præfato Reuerendissimo archiepiscopo Tolet. Accessit ad hæc specialis confirmatio eorum, quæ acta sunt in prædicta congregatione per Sixtum Papam quartum. Exemplum autem bullæ, qua confirmantur prædicta, habetur in bibliotheca ecclesiæ Toletanæ: & extat alterum exemplar in manasterio sancti Vincentij instituti beati Dominici in vrbe Placentina. Quam confirmationem ego legi & vidi in legitimo exemplari: quam & hic apposui: ne huius rei vnquã pereat memoria.

*Confirmatio
præcedentis
sententiæ.*

CONFIRMATIO SIXTI QVARTI
papæ, quæ Toletò acta sunt in confutatione
errorum Petri Oxomensis,
& aliorum.

SIXTVS Episcopus, seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Licet ea, quæ de nostro mandato

ritè

ritè fiunt, plenam obtineant roboris firmitatem: tamen illis interdū nostri muniminis robur abiicimus, ut eo firmitus illibata persistant, quo magis fuerint nostro præsidio communita. Dudum siquidem ad audientiā nostram deducto. quòd à modico tunc decurso tempore citra in Hispaniarum regnis & præsertim in vniuersitate studij Salmanticensis fuerant, & adhuc erant nonnulli iniquitatis filij, qui quasdā falsas, sanctæ catholicæ fidei contrarias, erroneas, & scandalosas & malè sonantes propositiones, præsertim circa peccatorum confessionem, & ecclesiastica sacramenta in studio huiusmodi, & in frequentissimo hominum coetu veras esse publico affirmare, & pertinacissimè sustentare, ac defendere: apertissimas sacre scripturæ autoritates eorum erroribus repugnantes, earum rectum, clarum, ac perfectum sensum falsis illorum interpretationibus imprudenter violando refellere. Huiusmodi quoq; eorum falsa dogmata manifestè hæreticæ prauitatis labem continentia in aliorū mentem inferere, & simplicium animas illas illaqueare: & ut illa in plurimum notitiā peruenirēt, & ut in perpetuū de illis memoria haberetur libros componere, & in publicū, ut illos legendi omnibus esse facultas, tradere præsumperant, eatenus & præsumebant. Nos tunc venerabili fratri nostro Alphonso archiepiscopo Toletano per alias nostras literas commisimus, ut assumptis secum aliquibus in Theologia magistris, & aliis viris literatis (vocatis his, qui propositiones ipsas veras affirmare nisi erāt, & nitēbātur in dies: & auditis, quæ ipsi pro ipsarum veritate, & alij episcopi fideles ad dilucidandam earum falsitatē deducere vellent) an quæ in propositionibus huiusmodi continebantur, falsa, & fidei præfate contraria, & erronea, maleq; sonantia existerent, autoritate nostra declararet & decideret: & declaratione huiusmodi facta illos, quos impremissis culpabiles esse reperiret, si iuxta sanctorum Patrum instituta, & canonicas sanctiones se emendare, & depositis de cordibus eorum totaliter erroribus prædictis ad ecclesiæ vnitatem hæretica labe, & huiusmodi abiurata redire, iuxta declarationē suam tales propositiones esse scandalosas, falsas & hæreticas, & malè sonantes fateri: & desuper confectum librum huiusmodi retractare, & cum effectu

refu-

refutore recusarent, & in illis, eorumq; erroribus pertinaciter infistere vellent, hæreticos, ac censuris, & pœnis in tales à iure pmulgatis irretitos esse decerneret: plenã sibi desuper autoritate concessa, prout in nostris inde confectis literis plenius continetur. Postmodum verò sicut accepimus, præfatus archiepiscopus ad executionem dictarum literarum, earum forma seruata ritè procedens, dilectos filios Petrum de Prexanoo, & Petrum de Ocaña, ac Petrum de Caloca, necnon Didacum de Betonno, Martinum quoq; Alfonso Delatorre, magistros, & Petrum Didaci de Constana, ac Ioannem de Quintanapalla, licentiatos in Theologia: necnon Telliū de Buēdia Toletanum, & Vascum de ribera, de Talauera, in eadem ecclesia archidiaconos, Thomam de Cuenca, & Ioannem de Medina decretorum doctores: ac Garfiam Fernandi de Alcala, in eisdem decretis licentiatum, & alios quamplures magistros in Theologia: ac doctores, & licentiatos in eisdem decretis: alios quoque quamplurimos doctos, & literatos viros ex diuersis regnorum prædictorum locis: pariter & dilectum filium Petrum de Osma propositionum prædictarum authorem, eiusq; sequaces, coram se ad suum oppidum de Alcala Toletanensis diocesis euocari fecit, ac dicto Petro de Osma, & sequacibus minimè comparētibus, debito tempore expectatis: matura super omnibus propositionibus prædictis deliberatione præhabita, de vnanimi consilio, & assensu magistrorum, & prædictorum doctorum declarauit illas propositiones, per quas Petrus de Osma, & eius sequaces prædicti pertinaciter affirmare non verebantur, confessionem peccatorum in specie, ex vniuersalis ecclesiæ statuto, non diuino iure compertam fore: & peccata mortalia, quo ad culpam, & pœnam alterius seculi, absq; cōfessione, sola cordis contritione: prauas verò cogitationes sola displicentia deleri: & quòd cōfessio secreta sit, necessariò non exigi: & non peracta pœnitentia confitētes absolui non debere: & Romanum Pontificem purgatorij pœnã remittere, & super his, quæ vniuersalis ecclesia statuit, dispensare non posse: sacramentum quoque pœnitentiæ quantum ad collationem gratiæ, naturæ, non autem institutionis noui, aut veteris Testamēti existere: & alias, quas propter earum enor-

enormitatem, vt illi, qui de eis notitiam habent, obliuiscantur earum: & qui de eis notitiam non habent, ex præsentibus non instruantur in eis, silentio prætermittendas ducimus: falsas, sanctæ fidei catholicæ contrarias, erroneas, & scandalosas, ac à fidei veritate alienas, ac sanctorum Patrum decretis, & apostolicis constitutionibus contrarias fore, manifestam hæresim continere, dictarum literarum, & per illas sibi concessæ facultatis vigore declarauit: & pro talibus haberi, & reputari debere decreuit: prout in quibusdam authenticis scripturis desuper confectis plenius continetur. Et demum (præmissis sic, vt præfertur gestis, & propositis in consistorio coram nobis) nos dilectis filiis nostris Stephano tituli sanctæ Mariæ in Transiberim: & Ioanni tituli sanctæ Praxedis, presbyteris Cardinalibus: vt de præmissis gestis per ipsum archiepiscopum, diligenter se informarent: & quæ inuenirent nobis, & aliis fratribus nostris sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalibus referrent: qui tam zelo fidei, quàm, vt nostris parentem mandatis, onus huiusmodi prompta voluntate suscipientes, cuncta diligētè rimarunt: & quæ inuenerunt, nobis, & aliis fratribus nostris memoratis fideliter retulerunt: propositiones præfatas erroneas fore pluribus autoritatibus, & rationib⁹, præter illas, quas in archiepiscopi processibus inuenerūt, etiam demonstrantes zelo fidei memoratæ. Nos igitur, ad quem spectat erroris huiusmodi extirpare (habita eorundem sanctæ Mariæ in Transiberim, & sanctæ Praxedis Cardinalium relatione prædicta) ipsius archiepiscopi solertiam, & diligentiam in præmissis plurimum in Domino commendantes, ex certa nostra scientia archiepiscopi declarationem, & decretum huiusmodi, & prout illa concernunt, omnia, & singula in scripturis prædictis archiepiscopi super præmissis confectis contenta, autoritate apostolica, tenore præsentium, de eorundem referentium, & aliorum fratrum nostrorū vnã cum concilio, & assensu, laudamus, confirmamus, & approbamus, ac præsentis scripti patrocinio communimus: suppletentes omnes, & singulos defectus, si qui forsitan interuenerunt in eisdem. Et nihilominus pro potioris cautelæ suffragio omnes, & singulas propositiones prædictas, falsas, sanctæ catholicæ

licæ fidei contrarias, erroneas, & scandalofas, & ab Euangelij veritate penitus alienas, sanctorum quoque Patrum decretis, & aliis Apostolicis constitutionibus contrarias fore, ac manifestam hæresim continere, dicta autoritate declaramus. Præfato quoque archiepiscopo scientia, & autoritate prædictis committimus, & mandamus, vt contra dicti Petri de Osina sequaces prædictos, si huiusmodi hæresim, in quam prolapsi sunt, adiurare, & eundem Petrum prout errantem sequuti sunt, errores suos abiurantem, & se emendantem sequi recusauerint, aut malitiosè distulerint, iuxta prædictarum aliarum nostrarum literarum continentiam, tanquam hæreticos procedere non omittat. Et vt gesta per eum probè, & laudabiliter zelo fidei de mandato nostro, & per nos meritò approbata, ad omnium incolarum illarum partium notitiam facilius perueniant: qua habita possint seipfos, ne in prædictos prolabantur errores, liberius custodire, præsentibus nostras literas cum processu per eum habito, ac dicti Petri abiurationem, singulis illarum partium episcopis significare non omittat: qui post significationē eandem, clero, & populo suarum ciuitatum, & diocesum ea publicari procurent: & generaliter omnia faciat, quæ pro huiusmodi hæresis extirpatione necessaria fuerint, seu ei quomodolibet opportuna videbuntur, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis, quæ in dictis literis volumus non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis, laudationis, approbationis, & communionis, suppletionis, declarationis, commisionis, & mādati infringere, vel ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum se nouerit incursum. Datis Romæ apud sanctum Petrū, Anno incarnationis Domini Millesimo Quadringentesimo Octuagesimo, Quarto Idus Augusti, Pontificatus nostri, anno octauo.

Innocentius. 8. Papa.

Innoentius octauus, Papa. 221. Frederico Cæsare. Sedit an-
nos septem. *Innocentius. 8. Ponti. 221.*

Alexander. 6. Papa.

Alexander sextus, Papa. 222. patria Hispanus ex gente
Borgia originem duxit. Sedit annos. 11. Electus impe-
rante eodem Frederico. *Alexander. 6. Pont. 222.*

Pius. 3. Papa.

Pius tertius, Papa. 223. Sedit dies. 30. Maximiliano Cæsa-
re. 38. *Pius. 3. Pont. 223.*

Iulius. 2. Papa.

Iulius secundus, Papa. 224. moritur bellica gloria clarus
Pontificatus sui anno decimo, dum celebratur Concilium
Lateranense, Maximiliano Cæsare. *Iulius. 2. Pont. 224.*

Leo. 10. Papa.

Leo decimus, Papa. 225. Cæsare Maximiliano. Moritur
pontificatus sui anno. 9. Sub hoc Pontifice celebratum
est Concilium Lateranense. *Leo. 10. Pont. 225.*

30 CON C I L I V M L A T E R A N E N S E sub Iulio. 2. & Leone. 10.

Iulius secundus nuper electus iurauit se celebraturū Con-
cilium generale pro reformatione ecclesiæ, & pace inter
Principes Christianos componenda. Requisitus autē post,
vt prædictū iuramentum seruaret, & iuxta constitutionem
Concilij Constantien. expleto decennio à proximo Conci-
lio celebrato, nouū celebraret, ille tamē differebat. Tandē in-
stantibus aliquibus prælatis ecclesiæ, & vrgentibus celebra-
tionem Concilij, & Pontifice, vel non valēte, vel non volēte,
Bernardinus de Caruaial Hispanus, & Fridericus de sancto
Seuerino ecclesiæ Romanæ Cardinales, cum quibusdā aliis
Cardinalibus venerunt Pisas, deinde Mediolanum, & con-
tra voluntatem, & autoritatem Romani Pontificis voca-
uerūt episcopos, & Christianos Principes ad generale Con-
cilium in prædictis locis indictum. Contra hoc conciliabu-
lum indixit Iulius Pontifex generale Concilium Romæ
apud Lateranum celebrandum.

Sesto prima. 10. die mensis Maii, anni. 1512.

Pontifex exhortatur synodū ad ecclesiæ reformationem,
&

& schismatis extinctionem, pacem inter Christianos Principes componendam, & expeditionem contra infideles faciendam. Mox annotatur per Pontificem causam non celebratum Concilium cum toties ante fuisset promissum, nec tamen usque ad illum diem fuerat inchoatum. Præcipua autem fuit conflictus apud Rauenam ciuitatem Romandiolæ, habitus inter exercitum ipsius Iulij Pontificis, & Regis Hispaniæ Ferdinandi cognomento Catholici, & exercitum Ludouici Regis Francorum, & aliorum adhaerentium conciliabulo Pisano. In quo conflictu fuerunt interfecta multa milia hominum. Et absoluta est actio prima.

Sessio secunda. 17. mensis Maii eiusdem anni.

Legitur Bulla, in qua Pisanum conciliabulum damnatur: & omnia in eo gesta annullantur, & irritantur: Lateranense quoque Concilium legitime, & Spiritu sancto esse cõgregatum definitur. Excipiuntur suffragia omnium præsentium.

Sessio tertia. 3. Decembris eiusdem anni.

Tantum legitur Bulla, in qua iterum reprobatur omnia, & singula per Cardinales schismaticos acta, tam in Trãsalpinis, quam Cisalpinis locis. Reuocantur quoque concessa priuilegia, siue gratiæ per sedem apostolicam in eisdem locis.

Sessio quarta. 10. Decembris eiusdem anni pontificatus Iulij

Papæ anno. 10. Præsidente eodem.

Legitur Bulla, in qua pragmatica sanctio, & gesta per conciliabulum Pisanum super eadem annullantur.

Sessio quinta.

Præsidente episcopo Hostiense Cardinali propter ægritudinem Iulij Pontificis. 16. Februarij anni. 1513.

Legitur Bulla innouationis, & confirmationis contra simoniacam prauitatem in electione Pontificis non committendam. In qua sacro approbante Concilio statuitur, quod electio Romani Pontificis per simoniam facta eo ipso nulla existat: & sic electo nulla in spiritualibus, vel temporalibus tribuatur facultas. Et Cardinales, qui simoniace aliquem elegerint, à suis ordinibus, dignitatibus, & beneficiis sint absque alia declaratione priuati. Mediatores etiam tam clerici, quam laici cuiuscumque dignitatis sint, priuantur omnibus beneficiis, honoribus, & bonis eo ipso: & ad similia fiunt inhabiles &c.

Prædi-

Prædicta constitutio placuit vniuersis episcopis, & patribus, exceptis quinque episcopis.

Quatriduo post hanc sessionem vigesima quinta Februarij anni. 1513. Iulius secundus papa obiit Romæ apud sanctum Petrum in palatio Pontificum.

Feria sexta. 11. Marci eiusdem anni eligitur canonicè episcopus Romanus, & Papa vniuersalis ecclesiæ Cardinalis de Medicis: nuncupaturque Leo decimus.

Sessio. 6. 27. Aprilis prædicti anni.

Fit electio vigintiquatuor prælatorum, qui adsint cum Cardinalibus in his, quæ pertractanda sunt coram Pontifice. Et distributi sunt per classes, vna classis erat ad conferenda pertinentia ad componendam pacem inter Principes, & extirpandum schisma. Alia ad retractandum, quæ pertinent ad generalem reformationem curiæ. Tertia verò ad ea, quæ pertinent ad fidem, & pragmaticam sanctionem.

Septima sessio, feria. 6. 17. Iunii. 1513. præsidente Leone. 10.

Leguntur literæ subscriptæ per Bernardinum Carauaial, & Fredericum de sancto Seuerino olim Cardinales, super materia abiurationis schismatis, & vniõis ecclesiæ, & confessionis erroris ipsorum, & veniæ petitionis propter fuscitatum ab illis schisma &c. Qui post paucos dies in palatio apostolico pristinae dignitati sunt restituti in consistorio secreto post solemnem abiurationem schismatis venientes ad palatium, tanquam priuati clerici, & ante pedes Papæ abiurato schismate alta, & intelligibili voce.

Sessio. 8. 19. Decembris: anni. 1513. præsidente Leone. 10.

Legitur cedula super fide animæ humanæ sub hac forma. Cum diebus nostris nonnulli ausi sunt dicere de natura animæ rationalis, quod mortalis sit: aut vnica in cunctis hominibus, & aliqui temerè philosophantes (secundum saltem philosophiam) verum esse asseuerant, sacro approbante Concilio damnamus, & reprobamus omnes asserentes animam intellectuam mortalem esse, aut vnicam in cunctis hominibus, & hæc in dubium vertentes. Cum illa non solum verè, & per se, & essentialiter humani corporis forma existat, sicut in canone Clementis Papæ quinti in generali Viennensi Concilio edito continetur: verum, & immortalis, & pro-

*Quod anima
hois vnica
sit, ipsaq; im-
mortalis de-
finitur.*

SS corpo-

corporum quibus infunditur multitudine singulariter multiplicabilis, & multiplicata, & multiplicanda sit. Quod manifestè constat ex Euangelio, dum Dominus ait: Animam autem occidere non possunt. Et alibi: Qui odit animam suam in hoc mundo &c. Et etiam cum æterna pœna, & æterna supplicia pro merito vitæ iudicandis repromittit. Aliàs incarnatio, & alia Christi mysteria nobis minimè profuissent: nec resurrectio expectanda foret, ac sancti, & iusti miserabiliores essent (iuxta Paulum) omnibus hominibus.

Fides nō contrariā vero.

Cumq; verum vero minimè contradicat, omnem assertionem veritati illuminatæ fidei contrariam, omnino falsam esse definimus: & vt aliter dogmatizare non liceat, distriktius inhibemus. Omnesq; huiusmodi erroneis assertionibus inhærentes, tanquam hæreticos vitandos, & puniendos fore decernimus.

Præcipi præceptoribus philosophiæ, vt discipulis suis ostendant & declarent veritatem religionis Christianæ.

Insuper omnibus, & singulis philosophis in vniuersitatibus studiorū generalitū, & alibi publicè legentibus distriktè præcipim⁹, vt cū philosophorū principia, aut cōclusiones, in quib⁹ à recta fide deuiare noscūtur, auditorib⁹ suis legerint, seu explicauerint (q̄le hoc de immortalitate animæ, aut vnitæ, & mundi æternitate, ac alia huiusmodi) teneantur eisdem veritatē religionis Christianæ omni conatu manifestā facere, & persuadendo (pro posse) docere, ac omni studio huiusmodi philosophorum argumenta (cū omnia solubilia existant) pro viribus excludere, atq; resoluere.

Prohibetur cōstitutis in sacris ordinibus incumbere Poesis studiis.

Statuimus insuper, ne quis de cætero in sacris ordinibus cōstitutus, in studiis generalibus, vel aliàs publicè audiendo, philosophiæ, aut poësis studiis vltra quinquenniū, Post Græmaticam, & Dialēcticam, sine aliquo studio Theologiæ, aut iuris Pontificij, incumbat. Verum exacto dicta quinquennio, si illis studiis infudare voluerit, liberum sit ei, dum tamē simul, aut seorsum Theologiæ, aut sacris canonibus operam nauauerit, vt in his sanctis, & vtilibus professionibus sacerdotes Domini inueniant, vnde infectas philosophiæ, & poësis radices purgare, & sanare valeant.

Hos canones per ordinarios locorum, & rectores vniuersitatibus, singulis annis in principio studij in virtute sanctæ obedientiæ publicari mandamus.

Sessio

Sessio. 9. 5. Maii. 1514. presidente Leone Papa.

Legitur in hac sessione publicè Bulla reformationis curiæ Romanæ, in qua sequentes canones subiiciuntur.

Canon primus.

Decernimus, vt seruetur, quod Innocen. Papa. 3. in Lateranensi Conci. decreuit de ætate, & grauitate morum, & literarum scientia in personis promouendis in episcopos, & abbates diligenter inquirenda.

Can. 2. Ne episcopus, aut abbas amouatur non pro causa defensionis copia.

Statuimus, vt nullus episcopus, aut abbas, quouis instante, aut requirente (nisi sibi copia, & facultas legitimæ defensionis permittatur) etiam si crimina fuerint notoria, diligenterq; partibus auditis causa plenariè probata fuerit, priuari valeat, nēue aliquis prælatus inuitus, nisi aliis iustis, efficacibusq; rationibus, & causis, trāsferatur, iuxta formam, ac decretum Constantienñ. Concilij.

Can. 3. Ne monasteria alicui commendentur.

ET quoniā ex cōmendis monasteriorū, monasteria ipsa tam in spiritualib⁹, quàm in tēporalibus grauitè leduntur, quippe quorū ædificia partim cōmendatariorū negligētia, partim auaritia, vel in curia collabūtur, & in dies diuinus cultus in eis magis diminuitur: volumus, & sancimus, vt cū illa per obitum abbatum, qui illis præerant, vacauerint, nullo modo cuiquam possint commendari: sed de persona idonea, iuxta præscriptam constitutionem, eis ita prouideatur, vt illis idonei abbates (prout decet) præfuturi sint.

Canon. 4.

Vniones perpetuæ (præterquam in casibus à iure permisissis, vel sine rationabili causa) nequaquam fiant.

Can. 5. Ne plura incompatibilia quis habeat.

Dispensationes autem ad plura incompatibilia vltra duo nisi qualificatis iuxta formam iuris cōmunis non concedantur, nisi ex magna, & urgente causa.

Can. 6. Vt cardinales assistant Romano Pontifici.

Cvm Cardinaliū officij imprimis versetur in frequenti Romani Pontificis assistentia, & sedis apostolicæ negotiis: statuimus, vt oēs Cardinales in Romana curia resideant,

SS 2 & qui

& qui sunt absentes, si in Italia intra sex menses, si extra Italiam infra annum à die publicationis præsentis constitutionis reuertantur. Alioquin fructus beneficiorum, & omnium officiorum emolumenta amittant.

Can. 7. De officio præceptorum puerorum.

Statuimus, vt magistri scholarum, & præceptores pueros suos, siue adolescentes, nedum in grammatica, & rhetorica, ac cæteris huiusmodi instruere debēt, verum etiam docere teneantur ea: quæ ad religionem pertinent: vt sunt, Præcepta diuina, Articuli fidei, Sacri hymni, & Psalmi, ac sanctorum vitæ. Diebusq; festiuis nihil aliud eos docere possint, q̄ in rebus ad religionem, & bonos mores pertinētibus. Eosq; in illis instruere, hortari, & cogere, in quātum possint, teneantur. Nedū ad missas: sed etiam ad vespèras, diuināq; officia audienda ad ecclesias accedāt. Similiter ad sermones audiendos impellant. Nihilq; contra bonos mores, aut quod ad impietatem inducat, eis legere permittant.

Can. 8. De inuocatione constitutionum contra simoniacos.

Vt nephariæ simoniæ labes, ac pestis nō solum à Roma na curia, sed ex omni etiam Christiana ditione imperpetuum deiiciatur, cōstitutiones per antecessores nostros, etiā in sacris conciliis editas, contra huiusmodi simoniacos, inuamur: easq; inuolabiliter obseruari præcipimus.

Can. 9. Vt priuetur beneficio, qui canonicas non recitauerit horas.

Statuimus, & ordinamus, vt quilibet habens beneficium cum cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio diuinum officium non dixerit legitimo impedimento cessante, beneficiorum suorum fructus non faciat, pro rata omissionis officij, & temporis: sed eos tanquā iniuste perceptos in fabricas huiusmodi beneficiorum, vel pauperum elemosynas erogare teneatur. Si verò ultra dictum tempus in simili negligentia contumaciter permāserit, legitima monitione præcedente, beneficio ipso priuetur, cum propter officium detur beneficium. Intelligatur autem officium omittere, quo ad hoc, vt beneficio priuari possit, qui per quindecim dies illud bis saltem non dixerit.

Reliquos canones: quia non necessarios iudicauimus, huc minimè transcripsimus.

Sessio

Sessio decima. 4. Maii. 1515. præsentente Leone papa decimo.

In hac sessione edicta est decretalis super confirmatione Montis Pietatis sub hac forma.

Cum inter nonnullos controuersiam quandam non sine populorum scandalo olim exortam esse comperimus circa pauperum reuelationem in mutuis, eis publica autoritate faciendis, qui Montes pietatis vulgo appellantur, quique à nonnullis prædecessoribus nostris probati, & cōfirmati sunt: nonnullis etiam magistris, & doctoribus dicentibus eos montes non esse licitos, in quibus aliquid ultra sortē per ministerium huius montis ab ipsis pauperibus, quibus mutuū datur, exigitur. Nos super hoc opportunè providere volentes sacro approbante concilio declaramus, & definimus, Montes pietatis antedictos per respu. institutos, & autoritate sedis Apostolicæ hæctenus probatos, in quibus pro eorum impensis, & indemnitate aliquid moderatum ad solas ministrorum impensas, & aliarum rerum ad illarum conseruationē (vt præfertur) pertinentium, pro eorū indēnitate dūtaxat ultra sortē absq; lucro eorūdem Montium recipitur, nec speciem mali præferre, nec peccandi incentiuum præstare, nec vllō pacto improbari. Quinimo meritorium esse, ac laudari, & probari debere tale mutuū, & minimè vsurarium putari: licitèq; eorum pietatem, & misericordiam populis prædicare, etiam cum indulgentiis à sede Apostolica eam ob causam concessis: & deinceps alios similes Montes cum Apostolicæ sedis approbatione erigi posse. Multò tamē perfectius, multoq; sanctius fore, si oīno tales Montes gratuite constituerentur (hoc est) si illos erigentes aliquos cēsus assignarent, quibus, si non omni, saltē vel media ex parte hmoi Montium ministrorū soluantur impense: vt ad leuiorē æris soluendi portionem medio hoc pauperes grauari cōtingat.

Omnes autem religiosos, & ecclesiasticas, ac seculares personas, qui contra præsentis declarationis, & sanctionis formam de cetero prædicare, seu disputare verbo, vel scriptis au si fuerint, excommunicationis latæ sententiæ poenam incurere volumus, non obstantibus &c.

In eadem sessione edicta est decretalis super impressione librorum, sub hac forma.

SS ; Sacro

Sacro approbante concilio statuimus, & ordinamus, ꝑ decætero nullus librum aliquem, siue aliam quancunque scripturam tam in vrbe nostra, quàm in aliis ciuitatibus, & dioecesibus imprimere, seu imprimi facere præsumat, nisi prius in vrbe per vicarium nostrum, & sacri palatii magistrum, in aliis dioecesibus per episcopum, vel alium ab episcopo ad id deputandum, & inquisitorem hæreticæ prauitatis illius dioecesis, in quibus librorum impressio eiusmodi fieret, diligenter examinetur, & per horum manu propria subscriptio nem gratis, & sine dilatione imponendam approbetur. Qui autem secus præsumperit: vltra librorum impressorū amissionem, & illorum publicam combustionem, excommunicationis sententia innodatus existat.

In eadem sessione statuitur, vt contra exemptos dioecesani, & alij locorum ordinarij procedere possint, quādo ab illis, quibus per Apostolicam sedem amādāta est illorum correctio, non corrigantur.

Ibidem definitur, vt singulæ causæ quomodolibet ecclesiasticum forum concernentes in prima instantia extra Romanam curiam coram ordinariis locorum terminentur: & nulli ante definitiuam sententiam liceat appellare, nec appellatio admittatur, nisi ab interlocutoria.

Sessio. vndecima. 19. Decembris. 1516. præsi.dente Leone. 10.

IN hac sessione edita est decretalis super modo prædicandi verbum Dei: in qua post alia multa subiicitur.

Sacro approbante concilio statuimus, & ordinamus, vt nullus, tam clericus secularis, quàm cuiuscunque etiam mendicantium ordinis regularis, aut quis alius ad quem facultas prædicandi, tam de iure, quàm de consuetudine, vel priuilegio, aut aliàs pertinet, ad huiusmodi officium exercendum admittatur, nisi prius per superiorem suum diligenter examinatus (in qua re conscientiam ipsius superioris oneramus) ac morum honestate, ætate, doctrina, probitate, prudentia, & vitæ exemplo ad illud aptus, & idoneus reperiatur. Et hic quocunq; postea prædicaturus accesserit de huiusmodi examine, & idoneitate sua per literas, seu aliàs sui examinatoris, approbatorisq; episcopis, & aliis locorum ordinariis fidem legitime faciat. Mandamusq; omnibus, qui hoc onus susti-

nent,

nent, quicq; in futurum sustinebunt, vt euangelicam veritatem, & sanctam scripturam iuxta declarationem, & interpretationem doctorum, quos ecclesia, vel vsus diuturnus approbavit, legendosq; hætenus recepit, & in posterum recipiet, prædicent, & explanent: nec quicquam eius proprio sensui contrarium, vel dissonum adiciant: sed illis semper insistat, quæ ab ipsius sacre scripturæ verbis ritè, ac sanè, & præfatorum doctorum interpretationibus intellectis non discordat. Tempus quoque præfixum futurorum malorum, vel Antichristi aduentum, aut certum diem iudicij prædicare, vel asserere nequaquam præsumant, cum veritas dicat, non esse nostrum nosse tempora, vel momenta. Cæterum si quibusdam eorum Dominus futura quædam in Dei ecclesia inspiratione quapiã reuelauerit, vt per Amos prophetam ipse promittit, & Paulus Apostolus inquit: Prophetiam nolite spernere &c. hos aliorum fabulorum, & mendacium gregi connumerari, vel aliter impediri minime volumus.

Et quoniam res magni momenti est, eò quòd non de facili credendum sit omni spiritui: sed sit probandum Spiritus an ex Deo proueniat: volumus, vt lege ordinaria tales assertiones inspirationes antequam publicentur, aut populo prædicentur, ex nunc Apostolicæ sedis examini reseruatae intelligantur. Quòd si sine moræ periculo id fieri non valeret, aut vrgens necessitas aliud suaderet, tunc eodem ordine seruato ordinario loci notificetur: vt ille adhibitis secum tribus, aut quatuor doctis, & grauib; viris, & huiusmodi negotio cum eis diligenter examinato, quando id expedire videbunt (super quo eorum conscientias oneramus) licentiam concedere possint. Siqui autem contra præmissorum aliquod committere quicquam ausi fuerint, excommunicationis sententiam incurrant, à qua non nisi à Roma. pontifi. absoluantur.

Et vt horum exēplo alij attentare similia minime audeat, eis prædicationis officium interdictum esse perpetuò decernimus: non obstantibus quibuscunque priuilegiis &c.

In eadem sessione edita est decretalis, quæ disponebat circa religiosos, & eorum priuilegia.

Sessio duodecima. 16. Martii. 1517. præsi.dente Leone papa. 10.

IN hac sessione prolata est decretalis cum censura excom-

SS 4 muni-

Que sunt prohibita prædicatoribus dicere.

Act. 1.

Amos. 3. 1. Thess. 5.

municationis maioris contra inuadentes domos Cardinalium in noua electione Romani Pontifi.

Hac sessione absolutum est concilium: & confirmatum, & probata vniuersa, & singula, quæ definita sunt in cōcilio per Leonem decimum.

Ambiguum tamen est, an censuræ latæ in hoc cōcilio sint vsu receptæ, vt annotatur à Cardinali Caietano in sua summa verbo excommunicatio, & à me etiã ambigitur, pleraque earum vsu non obseruantur, quo solo poterant abrogari.

Explicit concilium Lateranense.

Martin⁹ Lutherus.

Temporib⁹ Leonis. 10. suscitatus est nou⁹ hæresiarches in Germania Martinus Lutherus: qui primū cōtra indulgētiarū pōtificis, & prædicauit, & scripsit. Deinde cōtra primum ecclesiæ Romanæ: mox cōtra cœlibatū, & ceteros ritus veteris ecclesiæ. Nec quieuit donec Germaniam repleuit nouitatibus, & hæresibus. Hunc namq; morem habent hæretici, quoties vno verbo pietatē cōtempserint, & à veritatis via aberrauerint, in multos & varios errores labi. Vniuersis enim res veritas: mēdaciū in varia distrahitur. Post hunc ibidem anno. 1525. concionator ecclesiasticus, Thomas Moneta rius dictus, palā docuit restauraturum se collapsum ecclesiæ statum. Gloriabaturq; priuatim sibi reuelationes à Deo fieri: & ad euertendā tyrānidem impiorum, gladium Gedeonis sibi commissum esse. Eduxit turmatim cohortes vulgi, iussit nobiliū domos diripi, & monasteriorū bona cōpilari. Hic primus author fuit phanaticij illius erroris Anabaptistarū, qui etiam nunc passim turbas excitat in Germania.

Thomas Moneta rius.

Ioānes Oecolapadius.
Zuingli⁹ errorem Berengarii renouauit.

Eodem anno. 1525. Ioannes Oecolapadius Basileæ, & Zuiglius primū omnium scriptis libellis damnatum Berengarii errorem renouarunt, in participatione mensæ dñicæ non distribui verum corpus, & sanguinem Christi: tametsi anno superiori idem hoc odiosum argumentū infanus homo Andreas Carolostadius iam antea proposuerat.

Et quoniam secta parit sectam, tota Germania diu vexatur multitudo sectarum, & hæreseon.

Adrianus. 6. Papa.

Adrian⁹. 6.
Ponti. 226.

Adrianus. 6. Papa. 22. vir eo magistratu dign⁹ electus sub Carolo. 5. Germano Cæsare. 39. sedit annos circiter duos. Clemēs

Clemens. 7. Papa.

Clemens. 7. Papa. 227. Sedit annos. 10. menses totidem: Clemens. 7. sub eodem Cæsare. Ponti. 227.

Paulus. 3. Papa.

Paulus tertius Papa. 228. sub eodem Cæsare electus. Hic ad Paulus. 3. extinguendas hæreses suscitatas per Martinum Lutherū Ponti. 228. in Germania concilium generale iamdiu multumq; desideratum ab vniuersis fidelibus indixit. Et primò Mantuam locum aptum assignauit. Deinde aliquibus de causis Vincentiam. Tertiò Tridentum: nec tunc quicquam factum est. Quartò rursus Tridentum designauit locum anno. 1545. & aspirante Christo inchoatum est tertia decima Decembris eiusdem anni, legatis, & Apostolicæ sedis vicarijs, præsentibus Ioanne Mario Cardinali episcopo Prænestino, & Marcello presbytero Cardinali sanctæ Crucis, & Reginaldo Polo Anglo diacono Cardinali. Verum ea res quid tandem exitus habitura sit, Deus nouit. Faxit Christus, vt quàm foeliciter, & ex voto vniuersorum fidelium inchoatum est, tam foeliciter absoluaatur.

CANONES CONCILII Tridentini.

Quos præcipuos videbantur, quosq; aduersus Lutheranam hæresim magis facere videbantur hic inseruimus. Cætera, quæ hucusq; acta sunt, quæq; deinceps, Christo propitio, agentur ex eorum commentario, qui vulgo circumfertur petere poteris.

Decretum quartæ sessionis concilii Tridentini, quæ celebrata fuit quinta Aprilis, anno. 1546.

Sacro sancta oecumenica, & generalis Tridentina synodus in Spiritu sancto legitime congregata: præsentibus in ea tribus Apostolicæ sedis legatis, hoc sibi ante omnia perpetuò proponens, vt sublatis omnibus erroribus puritas ipsa Euangelij in ecclesia conseruetur: quod promissum antè per prophetas in scripturis sanctis Dominus noster Iesus Christus Dei filius proprio ore primū promulgauit, deinde per suos Apostolos tanquam fontem omnis salutaris veritatis, & morum disciplinæ, omni creaturæ prædicari iussit: prospiciensq; hanc veritatē, & disciplinā contineri in libris scriptis,

SS 5 & fine

& sine scripto, traditionibusq; ipsius Christi, quæ ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis Spiritu sancto dictante quasi per manus traditæ ad nos usq; peruenierunt: orthodoxorum patrum exempla sequuta, omnes libros, tam veteris, quam noui testamenti (cum utriusq; vnus Deus sit author) nec non traditiones ipsas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam, vel ore tenus à Christo, vel à Spiritu sancto dictatas, & continua successione in ecclesia catholica conseruatas, pari pietatis affectu, ac reuerentia suscipit, ac veneratur. Sacrorum verò librorum indicem huic decreto adscribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint, qui ab ipsa synodo suscipiantur. Sunt verò infra scripti. Testamenti veteris, Quinq; libri Moysei, scilicet, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium: dein de Iosue, Iudicum, Ruth: quatuor Regum, Paralipomenon duo, Esdræ duo, primus. scilicet, & secundus, qui dicitur Nehemias, Thobias, Iudith, Esther, Iob, Psalterium: Dauidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabolæ Salomonis, Ecclesiastes, Cantica canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Esaias, Hieremias, Baruch, Ezechiel, Daniel, Duodecim prophetæ minores, scilicet, Osee, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahû, Abachuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias, Duo Machabæorum primus, scilicet, & secundus. Testamenti noui, quatuor Euangelia, scilicet, secundum Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem: Acta Apostolorum à Luca Euangelista cõscripta: quatuordecim epistolæ beati Pauli Apostoli, scilicet, ad Romanos, ad Corinthios duæ, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Collossenses, ad Thessalonicenses duæ, ad Timotheum duæ, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apostoli duæ, Ioannis Apostoli tres, Iacobi Apostoli vna, vna Iudæ Apostoli, vna Apocalypsis Ioannis Apostoli. Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus prout in ecclesia catholica legi consueuerunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris, & canonicis non susceperit, & traditiones prædictas sciens, & prudens contempserit, anathema sit. Omnes itaq; intelligant, quo ordine, & via, ipsa synodus, post iactum fidei confessionis fundamentum, sit progressura: & quibus potissimum te-

stimonijs,

stimonijs, ac præfidiis in cõfirmandis dogmatibus, & instaurandis in ecclesia moribus sit vsura. Insuper eadem sacrosancta synodus considerans non parum vtilitatis accedere posse ecclesiæ Dei, si ex multis Latinis editionibus, quæ circumferuntur sacrorum librorum, quænam pro authentica habenda sit, innotescat: statuit, & decreuit: vt hæc ipsa vetus, & vulgata editio, quæ longo tot seculorum vsu in ecclesia ipsa probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus, aut expositionibus, pro authentica habeatur, & quod eam nemo rejicere quouis prætextu audeat, vel præsumat. Præterea ad coercenda petulantia ingenia, decreuit: vt nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei, & morum ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentium, sacram scripturam ad suos sensus contorqueat, aut contra eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta mater ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu, & interpretatione sanctarum scripturarum, aut etiam contra vnanimem consensum patrum, ipsam scripturam sacram interpretari audeat: etiam si huiusmodi interpretationes nullo vnquam tempore in lucem edendæ forent. Qui contra venerint, per ordinarios declarentur, & pœnis à iure statutis puniantur. Sed & impressoribus modum in hac parte (vt par est) imponere volens, qui iam sine modo, hoc est, putantes sibi licere quicquid libet, sine licentia superiorum, & ecclesiasticorum, ipsos sacræ scripturæ libros, & super illos annotationes, & expositiones quomodolibet indifferentes sæpe tacito, sæpe etiam ementito prælo, & (quod est grauius) sine nomine authoris imprimunt, alibi etiã impressos libros huiusmodi temerè venales habent: decreuit & statuit, vt posthac sacra scriptura, potissimum verò hæc ipsa vetus, & vulgata editio, quam emendatissimè imprimatur, nulliq; liceat imprimere, vel imprimi facere quosuis libros de rebus sacris sine nomine authoris, nec illos in futurum vendere, aut etiam apud se retinere, nisi primò examinati, probatiq; fuerint ab ordinario, sub pœna anathematis, & pœnæ in canone concilij nouissimi Lateranensis appositæ. Et si regulares fuerint, yltra examinationem, & probationem huiusmodi, licentiam quoq; à suis superioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris iuxta formam istarum ordina-

tionum.

dinationum. Qui autem scripto eos communicant, vel euulgant (nisi autem examinati, probatiq; fuerint) eisdē poenis subiaceant, quibus impressores: & qui eos habuerint, vel legerint, nisi authorem prodiderint, pro authoribus habeantur. Ipsa verò huiusmodi librorum probatio in scriptis datur, atq; adeò in fronte libri, vel scripti, vel impressi authenticè appareat: idq; totum hoc, etiam probatio, & examen, gratis fiat: vt probanda probentur, & improbanda reprobentur. Post hæc temeritatē illam reprimere volens, qua ad prophana quæq; conuertuntur, & verba torquentur, & sententiæ sacræ scripturæ ad scurrilia, scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones impias, & diabolicas incantationes, diuinationes, sortes, libellos etiam famosos: mādāt, & præcipit ad tollendam huiusmodi irreuerentiam, & contemptum, ne de cætero quisquam quomodolibet verba sacræ scripturæ ad hæc, & similia audeat vsurpare, vt omnes eius generis corruptores, temeratores, & violatores verbi Dei, iuris, & arbitrij poenis per episcopos coerceantur.

Primum decretum quintæ sessionis Tridentini concilii. 17. mensis Iunii. 1546. celebratæ.

VT fides nostra catholica, sinè qua impossibile est placere Deo, purgatis erroribus in sua sinceritate integra, & illibata permaneat: & ne populus Christianus omni vento doctrinæ circumferatur: cum serpens ille antiquus humani generis perpetuis hostis inter plurima mala, quibus ecclesia Dei his nostris temporibus perturbatur, etiam de peccato originali, eiusq; remedio non solùm vetera, sed etiam noua dissidia excitauerit, sacrosancta œcumenica, & generalis Tridentina synodus in Spiritu sancto legitime cōgregata, præfidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ sedis legatis, iam ad reuocandos errantes, & nutantes conformandos accedere volens, sacrarum scripturarum, & sanctorum patrum, ac probatissimorum conciliorum testimonia, & ipsius ecclesiæ iudicium, & consensum sequuta, hæc de ipso peccato originali statuit, fatetur, ac declarat.

Si quis non confitetur primum hominē Adam cum mandatum Dei in paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatē, & iustitiam in qua positus erat amisisse: incurrisseq; per offensam

sentiam præuaricationis eiusmodi iram, & indignationē Dei, atq; ideo mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus, & cum morte captiuitatē sub eius potestate, qui mortis dein de habuit imperium, hoc est diaboli: solumq; Adam per illā præuaricationis offensam secundum corpus, & animam inde terius commutatum fuisse, anathema sit.

Si quis Adæ præuaricationē sibi soli, & non eius propagini asserit nocuisse, acceptam à Deo sanctitatē, & iustitiā, quā perdidit, sibi soli, & non nobis cum perdidisse, aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum mortem, & poenas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, nō autem, & peccatum, quod mors est animæ, anathema sit. Cū contradicat Apostolo dicenti: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt. Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum est, & propagatione, non imitatione transfusum, in omnibus inest vnicuiq; proprium, vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium asserit tolli, quam per meritum vnus mediatoris Domini nostri Iesu Christi, qui nos Deo reconciliauit in sanguine suo, factus nobis iustitia, sanctificatio, & redemptio: aut negat ipsum Iesu Christi meritum per baptismi sacramentum in forma ecclesiæ ritè collatum tam adultis, quàm paruulis applicari, anathema sit: quia non est aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Vnde illa vox, Ecce agnus Dei, ecce, qui tollit peccata mundi. Et illa: Quicumq; baptizati estis, Christum induistis.

Si quis paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, etiam si fuerint à baptizatis parentibus orti, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari: sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro necesse sit expiari ad vitam æternam consequendam: vnde sit consequens, vt in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non vera, sed falsa intelligatur: anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est id, quod dixit Apostolus: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertran-

pertransijt, in quo omnes peccauerunt, nisi quemadmodum ecclesia catholica ubiq; diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, ex traditione Apostolorum, etiam paruuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione cōtraxerunt, nisi enim quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

Si quis per Iesu Christi Domini nostri gratiā, quæ in baptismo confertur, reatum originalis peccati remitti negat: aut etiam asserit non tolli totum id quod veram, & propriā peccati rationem habet: sed illud dicit tantum radi, aut non imputari: anathema sit. In renatis autē nihil odit Deus: quia nihil est damnationis ijs, qui verē consepulti sunt cum Christo per baptisma in mortem, qui non secundum carnem ambulant: sed veterem hominem exuentes, & nouum induentes, qui secundum Deum creatus est, innocentes, immaculati, puri, innoxij, ac Deo dilecti, effecti sunt heredes quidem Dei, cohæredes autem Christitita, vt nihil prorsus eos ab ingressu cœli remoretur. Manere autem in baptizatis cōcupiscentiam, vel fomitem, hæc sancta synodus fatetur, & fentit: quæ quum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, & viriliter per Iesu Christi gratiam repugnantibus nō valet: quinimo, qui legitime certauerit, coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta synodus declarat ecclesiam catholicam nunq̄ intellexisse peccatum appellari, quod verē, & propriē in renatis peccatum sit: sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium senserit, anathema sit.

Declarat tamen hæc ipsa sancta Synodus, non esse suæ intentionis comprehendere in hoc decreto, vbi de peccato originali agitur, beatam & immaculatā virginem Mariam, Dei genitricem, sed obseruandas esse constitutiones foelicis recordationis Sixti Papæ quarti, sub pœnis in eis constitutionibus contentis, quas innouat.

Capita de iustificatione.

De naturæ, & legis ad iustificandos homines imbecillitate. Caput. 1.

De dispensatione, & mysterio aduentus Christi. Cap. 2.

Qui

Qui per Christum iustificantur.	Cap. 3.
Insinuatur descriptio iustificationis impii, & modus eius in statu gratiæ.	Cap. 4.
De necessitate preparationis ad iustificationem in adultis, & vnde sit.	Cap. 5.
Modus preparationis.	Cap. 6.
Quid sit iustificatio impii, & quæ eius causa.	Cap. 7.
Quomodo intelligatur impium per fidem, & gratis iustificari.	Ca. 8.
Contra innancem hereticorum fiduciam.	Cap. 9.
De acceptæ iustificationis incremento.	Cap. 10.
De obseruatione mandatorum, deque illius necessitate, & possibilitate.	Cap. 11.
Prædestinationis temerariam præsumptionem cauendam esse.	Cap. 12.
De perseverantiæ munere.	Cap. 13.
De lapsis, & eorum reparatione.	Cap. 14.
Quolibet peccato mortali amitti gratiam, sed non fidem.	Cap. 15.
De fructu iustificationis, hoc est, de merito bonorum operum, deque ipsius meriti ratione.	Cap. 16.

Decretum de iustificatione factum Tridenti in sexta

sessione, die. 13. Ianuarii. 1547.

CVM hoc tempore nō sine multarum animarū iactura, & graui ecclesiasticæ vnitatis detrimento, erronea quædam disseminata sit de iustificatione doctrina: ad laudem, & gloriam omnipotentis Dei, ecclesiæ tranquillitatem, & animarū salutē, sacrosancta œcumenica, & generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea nomine sanctissimi in Christo patris, & domini nostri D. Pauli diuina prouidentia Papæ tertij Reuerendissimis: dominis D. Ioanne Maria episcopo Prænestino de monte, & Marcello tituli sanctæ Crucis in Hierusalem presbytero, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, & Apostolicis de latere legatis, exponere intendit omnibus christi fidelibus verā, sanamq; doctrinā ipsius iustificationis, quā sol iustitiæ Christus Iesus fidei nostræ author, & consumator docuit, Apostoli tradiderunt, & catholica ecclesia, Spiritu sancto suggerente, perpetuò retinuit: districtius inhibendo, ne deinceps audeat quisquam aliter credere, prædicare, aut docere, quam præsentis decreto statuitur, ac declaratur.

De na-

De natura, & legis ad iustificandos homines imbecillitate. Cap. 1.

Primùm declarat sacrosancta synodus, ad iustificationis doctrinam probè, & syncerè intelligendam oportere: vt vnusquisq; agnoscat, & fateatur, quòd cum omnes homines in præuaricatione Adæ innocentiam perdididissent, facti im mundi, & (vt Apostolus inquit) natura filij iræ, quemadmodùm in decreto de peccato originali exposuit, vsq; adeò serui erant peccati, & sub potestate diaboli, ac mortis: vt nõ modo gentes per vim naturæ: sed ne Iudæi quidè per ipsam etiam literã legis Moysei inde liberari, aut surgere possent: tamen in eis liberum arbitrium minimè extinctum esset, viribus licet attenuatum, & inclinatum.

De dispensatione, & mysterio aduentus Christi. Cap. 2.

Quo factum est, vt cœlestis Pater, pater misericordiarũ, & Deus totius consolationis, Christum Iesum filium suum, & ante legem, & legis tempore, multis sanctis patribus declaratum, ac promissum, cum venit beata illa plenitudo temporis, ad homines miserit: vt & Iudæos, qui sub lege erant, redimeret: & gentes, quæ non sectabantur iustitiam, iustitiã apprehenderent, atq; omnes adoptionem filiorum reciperent. Hunc proposuit Deus propitiorem per fidem in sanguine ipsius, pro peccatis nostris: non solùm autem pro nostris, sed etiam pro totius mundi.

Qui per Christum iustificantur. Cap. 3.

Verum, etsi ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis eius beneficium recipiunt: sed ij duntaxat, quibus meritum passionis eius cõmunicatur. Nam sicut vera homines nisi ex femine Adæ propagati nascerentur, nõ nascerentur iniusti cum ea propagatione, per ipsum dum concipiuntur, propriam iustitiã contrahant: ita nisi in Christo renascerentur, nunquam iustificarentur, cum ea renascentia, per meritum passionis eius, gratia, qua iusti fiunt, illis tribuatur. Pro hoc beneficio Apostolus gratias nos semper agere hortatur Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, & eripuit de potestate tenebrarum, transfuditq; in regnum Filij dilectionis suæ: in quo habemus redemptionem, & remissionem peccatorum.

Insinuatur

Insinuatur descriptio iustificationis impii, & modus eius in statu gratiæ. Cap. 4.

Quibus verbis iustificationis impij descriptio insinuat, vt sit translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ, & adoptionis filiorũ Dei, per secundum Adam Iesum Christum saluatorem nostrum. Quæ quidem translatio post Euangelium promulgatum, sine lauacro regenerationis, aut eius voto, fieri non potest, sicut scriptum est. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

De necessitate preparationis ad iustificationem in adultis, & vnde sit. Cap. 5.

Declarat præterea ipsius iustificationis exordiũ in adultis, à Dei, per Christum Iesum, præueniente gratia, sumendum esse: hoc est, ab eius vocatione, quã nullis eorũ existentibus meritis, vocantur: vt qui per peccata à Deo auersi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam, ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratiæ liberè assentiendo, & cooperando, disponantur: ita, vt tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem, neq; homo ipse nihil omnino agat inspirationem illã recipiens, quippe qui & illam abijcere potest, neq; tamen sine gratia Dei mouere se ad iustitiam coram illo libera sua voluntate possit. Vnde in sacris literis cum dicitur: conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, libertatis nostræ admone-mur, cum respondemus: conuerte nos Domine ad te, & conuertemur, Dei nos gratia præueniri confitemur.

Modis preparationis. Cap. 6.

Disponuntur autem ad ipsam iustitiam, dum excitati diuina gratia, & adiuti: fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum, credentes vera esse, quæ diuinitus reuelata, & promissa sunt: atq; illud imprimis à Deo iustificari impium per gratiam eius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu: & dum peccatores se esse intelligentes, à diuinæ iustitiæ timore, quo vtiliter concutiuntur ad considerandam Dei misericordiam, se conuertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore, illumq; tanquam omnis iustitiæ fontem diligere incipiunt

T T piunt

piunt, ac propterea mouentur aduersus peccata per odium aliquod, & detestationem, hoc est, per eam pœnitentiã, quã ante baptismum agi oportet: deniq; dum proponunt suscipere baptismum, inchoare nouam vitã, & seruare diuina mandata. De hac dispositione scriptum est: accedentẽ ad Deum oportet credere: quia est, & quod inquirentibus se, rememor sit, & confide fili, remittuntur tibi peccata tua, & timor Domini expellit peccatum, & pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisq; vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus sancti, & euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: docentes eos seruare ea, quæcunq; mandaui vobis: deniq;, præparate corda vestra Domino.

Quid sit iustificatio impii, & quæ eius causa. Cap. 7.

Hanc dispositionem, seu præparationẽ iustificatio ipsa consequitur, quæ nõ est sola peccatorũ remissio: sed & sanctificatio, & renouatio interioris hominis, per voluntariã susceptionem gratiæ, & donorum: vnde homo ex iniusto, fit iustus: & ex inimico, fit amicus: vt fit hæres secundum spem vitæ æternæ. Huius iustificationis causæ sunt: finalis quidẽ, gloria Dei, & Christi, ac vita æterna: efficiens verò, misericors Deus, qui gratuito abluuit, & sanctificat, signans, & vngens Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ. Meritoria autem, dilectissimus vnigenitus suus Dominus noster Iesus Christus, qui cum essemus inimici, propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, sua sanctissima passione, in ligno crucis, nobis iustificationem meruit, & pro nobis Deo Patri satisfecit. Instrumentalis item, sacramentum baptismi, quod est sacramentum fidei, sine qua nullamquam iustificatio contingit. Demum vnica formalis causa est, iustitia Dei, non quã ipse iustus est, sed quã iustos facit: quã videlicet ab eo donati renouamur spiritu mentis nostræ, & non modo reputamur: sed verè iusti nominamur, & sumus: iustitiam in nobis recipientes, vnusquisq; suam secundum mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis, prout vult, & secundum propriam cuiusq; dispositionem, & opera-

operationem. Quanquam enim nemo possit esse iustus, nisi cui merita passionis Domini nostri Iesu Christi communicantur: id tamen in hac impij iustificatione fit, dum eiusdem sanctissimæ passionis merito, per Spiritum sanctũ charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui iustificantur, atq; ipsis inhæret. Vnde in ipsa iustificatione cum remissione peccatorũ, hæc omnia simul infusa accipit homo per Iesum Christum, cui inferitur, fidem, spem, & charitatem. Nam fides, nisi ad eam spes accedat, & charitas, neq; vnit perfectè cum Christo, neq; corporis eius viuum membrum efficit. Qua ratione verissimè dicitur, fidem sine operibus mortuã, & ociosam esse: & in Christo Iesu neq; circumcisionem aliquid valere, neq; præputium: sed fidem, quæ per charitatem operatur. Hanc fidem ante baptismi sacramentum ex Apostolorum traditione catechumeni ab ecclesia petunt, cum petunt fidem vitam æternam præstantem, quam sine spe, & charitate fides præstare non potest. Vnde & statim verbum Christi audiunt: Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Itaq; veram, & Christianam iustitiam accipientes, eam, ceu primam stolam, pro illa, quam Adam sua inobedientia sibi, & nobis perdidit, per Christum Iesum illis donatã candidam, & immaculatam iubentur statim renati conseruare: vt eam perferant ante tribunal Domini nostri Iesu Christi, & habeant vitam æternam.

Quomodo intelligatur impium per fidem, & gratis iustificari. Cap. 8.

Cum verò Apostolus dicit iustificari hominem per fidem, & gratis: ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus ecclesiæ catholicæ consensus tenuit, & expressit: vt scilicet per fidem ideo iustificari dicamur: quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis iustificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius consortium peruenire. Gratis autẽ iustificari ideo dicamur, quia nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera, ipsam iustificationis gratiam promeretur. Si enim gratia est, iam non ex operibus: alioquin, vt idẽ Apostolus inquit, gratia iam non est gratia.

Contra inanem hereticorum fiduciam. Cap. 9.

TT 2

Quauis

Quanuis autem necessariū sit credere, neq; remitti, neq; remissa fuisse vnquam peccata, nisi gratis, diuina misericordia propter Christum: nemini tamen fiduciam, & certitudinem remissionis peccatorum suorum iactanti, & in ea sola quiescenti, peccata dimitti, vel dimissa esse, dicendum est: cum apud hæreticos, & schismaticos possit esse, immò nostra tempestate sit, & magna contra ecclesiam catholicam cōtentione prædicetur, vana hæc, & ab omni pietate remota fiducia. Sed neq; illud asserendum est, oportere eos, qui verè iustificati sunt, absq; vlla omnino dubitatione apud semetipsos statuere se esse iustificatos, neminemq; à peccatis absolui, ac iustificari, nisi eum, qui certò credat se absolutū, & iustificatum esse, atq; hac sola fide absolutionem, & iustificationem perfici: quasi qui hoc non credit, de Dei promissis, deq; mortis & resurrectionis Christi efficacia, dubitet. Nam sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deq; sacramentorum virtute, & efficacia dubitare debet: sic quilibet dum seipsum, suamq; propriam infirmitatem, & indispositionem respicit, de sua gratia formidare, & timere potest: cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consequutum.

De accepta iustificationis incremento. Cap. 10.

Sic ergo iustificati, & amici Dei, ac domestici facti, euntes de virtute in virtutem, renouantur (vt Apostolus inquit) de die in diem, hoc est, mortificando membra carnis suæ, & exhibendo ea arma iustitiæ in sanctificationem per obseruationem mandatorum Dei, & ecclesiæ, in ipsa iustitia per Christi gratiam accepta, cooperante fide, bonis operibus crescunt, atq; magis iustificantur, sicut scriptum est: Qui iustus est, iustificetur adhuc. Et iterū: Ne verearis vsq; ad mortem iustificari. Et rursus: Videtis, quoniam ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum. Hoc verò iustitiæ incrementum petit sancta ecclesia, cum orat: Da nobis Domine fidei, spei, & charitatis augmentum.

De obseruatione mandatorum, deq; illius necessitate,

& possibilitate. Cap. 11.

Nemo autem quantumuis iustificatus, liberum se esse ab obseruatione mandatorum putare debet: nemo temeraria

raria illa, & à Patribus sub anathemate prohibita voce uti, Dei præcepta homini iustificato ad obseruandum esse impossibilia. Nam Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet, & facere, quod possis, & petere, quod non possis, & adiuuat, vt possis. Cuius mandata graua non sunt: cuius iugum suaue est, & onus leue. Qui enim sunt filij Dei, Christum diligunt: qui autem diligunt eum, vt ipsemet testatur, seruant sermones eius. Quod utiq; cum diuino auxilio præstare possunt. Licet enim in hac mortali vita, quantumuis sancti, & iusti, in leuia saltem, & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur peccata, quandoq; cadant: non propterea desinunt esse iusti. Nam iustorum illa vox est, & humilis, & verax: Dimitte nobis debita nostra. Quo fit, vt iusti ipsi eo magis se obligatos ad ambulandum in via iustitiæ sentire debeant, quo liberati iam à peccato, serui autē facti Deo, sobriè, iustè, & piè viuentes, proficere possunt per Christum Iesum, per quem accessum habuerunt in gratiā istam. Deus nanq; sua gratia semel iustificatos non deserit, nisi ab eis prius deferatur. Itaq; nemo sibi in sola fide blandiri debet, putans fide sola se hæredem esse constitutum, hæreditatemq; consequuturum, etiam si Christo non compatiatur, vt & conglorificetur. Nam & Christus ipse (vt inquit Apostolus) cum esset filius Dei, didicit ex his, quæ passus est obedientiam & confumatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa salutis æternæ. Propterea Apostolus ipse monet iustificatos dicens: Nescitis, quòd ij, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium? sic currite, vt comprehendatis. Ego igitur sic curro, non quasi incertum: sic pugno, nō quasi aërem verberans, sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne fortè cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Item Princeps Apostolorum Petrus: Satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando. Vnde constat eos orthodoxæ religionis doctrinæ aduersari, qui dicunt iustum in omni bono opere, saltem venialiter peccare, aut (quod intolerabilius est) poenas æternas mereri: atq; etiam eos, qui statuunt in omnibus operibus iustos peccare, si in illis suam ipsorum socordiam

excitando, & sese ad currendum in stadio cohortando, cum hoc, vt imprimis glorificetur Deus, mercedem quoq; intuentur æternam, cum scriptum sit: Inclinavi cor meum ad faciem iustificationes tuas in æternum propter retributionem: & de Mose dicat Apostolus, quod respiciebat in remunerationem.

Prædestinationis temerariam præsumptionem cauendam esse. Cap. 12.

Nemo quoq; quandiu in hac mortalitate viuitur, de arcano diuinæ prædestinationis mysterio, vsq; adeò præsumere debet, vt certò statuatur se omnino esse in numero prædestinatorum: quasi verum esset, quod iustificatus, aut amplius peccare non possit, aut si peccauerit, certam sibi respicientiam promittere debeat. Nam nisi ex speciali reuelatione, sciri non potest, quos Deus sibi elegerit.

De perseverantiæ munere. Cap. 13.

Similiter de perseverantiæ munere, de quo scriptum est: Qui perseverauerit vsq; in finem, hic saluus erit: quod quidem aliunde haberi non potest: nisi ab eo: qui potēs est, eum, qui stat, statuere, vt perseveranter stet, & eum, qui cadit, restituere: nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur: tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debent. Deus enim nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle, & perficere. Veruntamen qui se existimant stare, videant, ne cadant. Et cum timore, ac tremore salutem suam operentur, in laboribus, in vigilijs, in elemosynis, in orationibus, & oblationibus, in ieiunijs, in castitate, formidare enim debent, scientes, quod in spem gloriæ, & nondum in gloria renati sunt de pugna, quæ superest cum carne, cum mundo, cum diabolo, in qua victores esse non possunt, nisi cum Dei gratia Apostolo obtemperent dicenti: Debitor sumus, non carni, vt secundum carnem viuamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini. Si autem Spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.

De lapsis, & eorum reparatione. Cap. 14.

Quiverò ab accepta iustificationis gratia per peccatū exciderunt, rursus iustificari poterunt, cū excitante Deo, per

per poenitentiae sacramentum, merito Christi, amissam gratiam recuperare procurauerint. Hic enim iustificationis modus, est lapsi reparatio: quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam sancti Patres aptè nuncupauerunt. Etenim pro his, qui post baptismū in peccata labuntur, Christus Iesus sacramentum instituit poenitentiae, cū dixit: Accipite Spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Vnde docendum est Christiani hominis poenitentiam post lapsum multò aliam esse à baptismali: eaq; contineri non modo cessationē à peccatis, & eorum detestationem, aut cor contritum, & humiliatum, verumetiam eorundem sacramentalem confessionem, saltem in voto, & suo tempore faciendam, & sacerdotalemente absolutionem: itemq; satisfactionē, per ieiunia, elemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia: non quidem pro poena æterna, quæ vel sacramento, vel sacramenti voto vestra cum culpa remittitur, sed pro poena temporali: quæ (vt sacræ literæ docent) non tota semper, vt in baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei, quam acceperunt, ingrati Spiritum sanctum contristauerunt, & templum Dei violare nō sunt veriti. De qua poenitentia scriptum est: Memor esto vnde excideris: age poenitentiam, & primum opera fac. Et iterum: Quæ secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur. Et rursus: poenitentiam agite, & facite fructus dignos poenitentiae.

Quolibet peccato mortali amitti gratiam, sed non fidem. Cap. 15.

Adversus etiam hominum quorundam callida ingenia, qui per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium, asserendum est non modo infidelitate, per quam & ipsa fides amittitur, sed etiam quocunq; alio mortali peccato, quanuis non amittatur fides, acceptam iustificationis gratiam amitti, diuinæ legis doctrinam defendendo, quæ à regno Dei non solum infideles excludit, sed & fideles quoq; fornicarios, adulteros, molles masculorum concubitores, fures, auaros, ebriosos, maledicos, rapaces, cæterosq; omnes, qui lethalia committunt peccata, à quibus cum diuinæ gratiæ adiumento, abstinere possunt, & pro quibus à Christi gratia separantur.

De fructu iustificationis, hoc est, de merito bonorum operum, deq; ipsius meriti ratione. Cap. 16.

HAc igitur ratione iustificatis hominibus, siue acceptam gratiam perpetuò conseruauerint, siue amissam recuperauerint, proponenda sunt Apostoli verba: Abundantes in omni opere bono scientes, quod labor uester non est inanis in Domino. Non enim iniustus est Deus, vt obliuiscatur operis uestri, & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius: & nolite amittere confidentiam uestram, quæ magnam habet remunerationem, atq; ideo benè operantibus vsq; in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna: & tanquam gratia, filijs Dei per Christum Iesum misericorditer promissa: & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus, & meritis fideliter reddenda: hæc est enim illa corona iustitiæ, quam post suum certamen, & cursum repositam sibi esse aiebat Apostolus, à iusto iudice sibi reddendam: non solum autem sibi, sed & omnibus, qui diligunt aduentum eius. Cum enim ille ipse Christus Iesus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipsos iustificatos iugiter virtutem influat, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, comitatur, & subsequitur, & finè qua nullo pacto Deo grata, & meritoria esse possent: nihil ipsis iustificatis amplius deesse credendum est, quominus plenè, illis quidè operibus, quæ in Deo sunt facta, diuinæ legi, pro huius vitæ statu satisfecisse, & vitam æternam suo etiam tempore (si tamen in gratia decesserint) cõsequendam verè promeruisse censeantur, cum Christus Saluator noster dicat: Si quis biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, sed fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam: ita neq; propria nostra iustitia, tanquam ex nobis propria, statuitur: neq; ignoratur, aut repudiatur iustitia Dei. Quæ enim iustitia nostra dicitur, quia per eam nobis inhærentem iustificamur, illa eadem Dei est, quia à Deo nobis infunditur per Christi meritum. Neq; verò illud omittendum est, quod licet bonis operibus in sacris literis vsq; adeò tribuatur, vt etiam qui vni ex minimis suis potum aquæ frigidæ dederit, promittat Christus eum non esse sua mercede cariturum: & Apostolus testetur id, quod

quod in præsentem est momentaneum, & leue tribulationis nostræ, supramodum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operari in nobis: absit tamen, vt Christianus homo in seipso, vel confidat, vel gloriatur, & non in Domino: cuius tanta est erga omnes homines bonitas, vt eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona. Et quia in multis offendimus omnes, vnusquisq; sicut misericordiam, & bonitatem, ita se veritatem, & iudicium ante oculos habere debet: neq; seipsum aliquis, etiam si nihil sibi conscius fuerit iudicare: quoniam omnis hominū vita non humano iudicio examinanda, & iudicanda est: sed Dei, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit concilia cordium: & tunc laus erit vnicuique à Deo, qui (vt scriptum est) reddet vnicuique secundum opera sua.

Post hanc catholicam de iustificatione doctrinam, quam nisi quisq; fideliter, firmiterq; receperit, iustificari nõ poterit, placuit sanctæ synodo hos canones subiungere, vt omnes sciant, non solum quid tenere, & sequi, sed etiam quid vitare, & fugere debeant.

CANONES.

- 1 **S**iquis dixerit hominem suis operibus, quæ vel per humanæ naturæ vires, vel per legis doctrinam fiant, absq; diuina per Christum Iesum gratia posse iustificari coram Deo, anathema sit.
- 2 **S**i quis dixerit ad hoc solum diuinam gratiam per Christum Iesum dari, vt facilius homo iuste viuere, ac vitam æternam promereri possit, quasi per liberum arbitrium, sine gratia, vtrunque, sed ægrè tamen, & difficulter possit, anathema sit.
- 3 **S**i quis dixerit sine præueniente Spiritus sancti inspiratione, atq; eius adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sicut oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit.
- 4 **S**i quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quòd ad obtinendam iustificationis gratiam se disponat, ac præparet, nec posse dissentire si velit, sed velut inanime quoddam nihil omnino agere, me-

- reque passiuè se habere, anathema sit.
- 5 Si quis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum, & extinctum esse dixerit: aut rem esse de solo titulo, imò titulum sine re, figmentum denique à Satana in uentum in ecclesiam, anathema sit.
  - 6 Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona Deum operari, non permissiuè solum, sed etiam propriè, & per se, adeò ut sit eius proprium opus, non minus proditio Iudæ, quam uocatio pauli, anathema sit.
  - 7 Si quis dixerit opera omnia, quæ ante iustificationem fiunt, quacunque ratione facta sint, verè esse peccata, vel odium Dei mereri: aut quanto vehementius quis nititur se disponere ad gratiam, tantò eum grauius peccare, anathema sit.
  - 8 Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad Dei misericordiam de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere, anathema sit.
  - 9 Si quis dixerit sola fide impium iustificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri, quòd ad iustificationis gratiam consequendam cooperetur, & nulla ex parte necesse esse eum suæ uoluntatis motu præparari, atque disponi anathema sit.
  - 10 Si quis dixerit homines sine Christi iustitia, per quam nobis meruit iustificari, aut per eam ipsam formaliter iustos esse, anathema sit.
  - 11 Si quis dixerit hominem iustificari, vel sola imputatione iustitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia, & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhæreat: aut etiã gratiam, qua iustificamur, esse tantum fauorem Dei, anathema sit.
  - 12 Si quis dixerit fidem iustificantem nihil aliud esse, quam fiduciam diuinæ misericordiæ peccata remittentis propter Christum, vel eam fiduciam solam esse qua iustificamur, anathema sit.
  - 13 Si quis dixerit omni homini ad remissionem peccatorum assequendam, necessarium esse, ut credat certò, & absque ulla hæsitacione propriæ infirmitatis, & indispositionis peccata

- peccata sibi esse remissa, anathema sit.
- 14 Si quis dixerit hominem à peccatis absolui, ac iustificari ex eo, quod se absolui, ac iustificari certò credat: aut neminem verè esse iustificatum, nisi qui credit se esse iustificatum, & hac sola fide absolutionem, & iustificationem perfici, anathema sit.
  - 15 Si quis dixerit hominem renatum, & iustificatum, teneri ex fide ad credendum se certò esse in numero prædestinatorum, anathema sit.
  - 16 Si quis magnam illud usque in finem perseverantiæ donum se certò habiturum absoluta, & infallibili certitudine dixerit, nisi ex speciali reuelatione didicerit, anathema sit.
  - 17 Si quis iustificationis gratiam non nisi prædestinatis ad vitam contingere dixerit, reliquos uero omnes, qui uocantur, uocari quidem, sed gratiam non accipere, utpote diuina potestate prædestinatos ad malum, anathema sit.
  - 18 Si quis dixerit Dei præcepta, homini etiam iustificato, & sub gratia constituto, esse ad obseruandum impossibilia, anathema sit.
  - 19 Si quis dixerit nihil præceptum esse in Euangelio præter fidem, cætera esse indifferentia, neque præcepta, neque prohibita, sed libera: aut decem præcepta nihil pertinere ad Christianos, anathema sit.
  - 20 Si quis hominem iustificatum, & quantumlibet perfectum dixerit non teneri ad obseruantiam mandatorum Dei, & ecclesiæ: sed tantum ad credendum, quasi uero Euangelium sit nuda, & absoluta promissio uitæ æternæ, sine conditione obseruationis mandatorum, anathema sit.
  - 21 Si quis dixerit Christum Iesum à Deo hominibus datum fuisse, ut redemptorem, cui fidant, non etiam ut legislatorum, cui obediant, anathema sit.
  - 22 Si quis dixerit iustificatum, vel sine speciali auxilio Dei in accepta iustitia perseverare posse, vel eum non posse, anathema sit.
  - 23 Si quis hominem semel iustificatum dixerit amplius peccare non posse, nec gratiam amittere, atque ideo eum, qui labitur, & peccat, nunquam verè fuisse iustificatum: aut contra, posse eum tota uita peccata omnia etiam uenialia vitare,

- vitare, nisi ex speciali Dei priuilegio, quemadmodum de beatâ Virgine tenet ecclesia, anathema sit.
- 24 Si quis dixerit iustitiam acceptam non conseruari, atque etiam non augeri coram Deo per bona opera: sed opera ipsa fructus solummodo, & signa esse iustificationis adeptæ, non etiam ipsius augendæ causam, anathema sit.
- 25 Si quis in quolibet bono opere iustum saltem venialiter peccare dixerit, aut (quod intollerabilius est) mortaliter: atque ideo pœnas æternas mereri, tantumque ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem, anathema sit.
- 26 Si quis dixerit iustos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare, & sperare æternam retributionem à Deo per eius misericordiam, & Iesu Christi meritum, si bene agendo, & diuina mandata custodiendo vsque in finem perseverauerint, anathema sit.
- 27 Si quis dixerit nullum esse mortale peccatum nisi infidelitatis, aut nullo alio quantunuis graui, & enormi, præterquam infidelitatis, peccato semel acceptam gratiam amitti, anathema sit.
- 28 Si quis dixerit amissa per peccatû gratia, simul & fidem semper amitti: aut fidem, quæ remanet, non esse veram fidem, licet non sit vana: aut eum, qui fidem sine charitate habet, non esse Christianum, anathema sit.
- 29 Si quis dixerit eum, qui post baptismum lapsus est, non posse per Dei gratiam resurgere, aut posse quidem: sed sola fide amissam iustitiam recuperare sine sacramento pœnitentiæ, prout sancta Romana, & vniuersalis ecclesia à Christo Domino, & eius Apostolis edocta, hucusque professæ est, seruaui, & docuit, anathema sit.
- 30 Si quis post acceptam iustificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti ita culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, vt nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exoluendæ, vel in hoc seculo, vel in futuro in purgatorio, antequam ad regna cælorum aditus patere possit, anathema sit.
- 31 Si quis dixerit iustificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur, anathema sit.

32 Si quis

- 32 Si quis dixerit hominis iustificati bona opera ita esse dona Dei, vt non sint etiã bona ipsius iustificati merita: aut ipsum iustificatum bonis operib⁹, quæ ab eo per Dei gratiam, & Iesu Christi meritum (cuius viuum membrû est) fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ (si tamen in gratia discesserit) confessionem, atque etiam gloriæ augmentum, anathema sit.
- 33 Si quis dixerit per hanc doctrinam catholicam de iustificatione à sancta synodo hoc præfenti decreto expressam, aliqua ex parte gloriæ Dei, vel meritis Iesu Christi Domini nostri derogari, & non potius veritatem fidei nostræ, Dei deniq;, ac Iesu Christi gloriã illustrari, anathema sit.

30 DECRETUM DE SACRAMENTIS ecclesiæ, factum in sacrosancta œcumenica, & generali Tridentina synodo. 7. sessio-
ne, die. 3. Martij. 1547.

AD cõsummationẽ salutaris de iustificatione doctrinæ (quæ in præcedenti proxima sessione vno omnium patrum consensu promulgata fuit) consentaneum visum est de sanctissimis ecclesiæ sacramentis agere: per quæ omnis vera iustitia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amissa reparatur. Propter ea sacrosancta œcumenica, & generalis Tridentina synodus in Spiritu sancto legitimè congregata, præfidentibus in ea eisdem Apostolicæ sedis legatis, ad errores eliminandos, & extirpandas hæreses, quæ circa sanctissima ipsa sacramenta, hac nostra tempestate, tum de damnatis olim à Patribus nostris hæresibus suscitare, tum etiam de nouo adinuētæ sunt: quæ catholicæ ecclesiæ puritati, & animarum saluti magnopere officiant, sanctarum scripturarum doctrinæ, Apostolicis traditionibus, atque aliorum Conciliorum & Patrum consensui inhærendo, hos præfentes canones statuendos, & decernendos celsui: reliquos, qui superflui sunt, ad cœpti operis perfectionem, deinceps diuino Spiritu adiuuante editura.

Canonis de Sacramentis in genere.

- 1 Si quis dixerit sacramenta nouæ legis non fuisse omnia à Iesu Christo Dño nro instituta, aut esse plura, vel pauciora quam septem, videlicet baptismû confirmationem eucha-

- eucharistiam, poenitentiam, extremam unctionem, ordinem, & matrimonium: aut etiam aliquod horum septem non esse verè, & propriè sacramentum, anathema sit.
- 2 Si quis dixerit ea ipsa nouæ legis sacramenta à sacramentis antiquæ legis non differre, nisi quia cæremoniæ sunt aliæ, & alij ritus externi, anathema sit.
  - 3 Si quis dixerit hæc septem sacramenta ita esse inter se paria, vt nulla ratione aliud sit alio dignius, anathema sit.
  - 4 Si quis dixerit sacramenta nouæ legis non esse ad salutem necessaria: sed superflua, & sine eis, aut eorū voto per solam fidem homines à Deo gratiam iustificationis adipisci, licet omnia singulis necessaria non sint, anathema sit.
  - 5 Si quis dixerit hæc sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse, anathema sit.
  - 6 Si quis dixerit sacramenta nouæ legis non continere gratiam, quam significant: aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint acceptæ per fidem gratiæ, vel iustitiæ, & notæ quædam Christianæ perfectionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, anathema sit.
  - 7 Si quis dixerit non dari gratiã per huiusmodi sacramenta semper, & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiã si ritè ea suscipiant: sed aliquando, & aliquibus, anathema sit.
  - 8 Si quis dixerit ipsa nouæ legis sacramenta opere operato non conferre gratiam: sed solum fidem diuinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.
  - 9 Si quis dixerit in tribus sacramentis, baptismo, scilicet, confirmatione, & ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale, & indelebile: vnde ea iterari non possunt, anathema sit.
  - 10 Si quis dixerit Christianos oēs in verbo, & in omnibus sacramentis ministrandis habere potestatem, anathema sit.
  - 11 Si quis dixerit in ministris, dum sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem, saltem faciendi, quod facit ecclesia, anathema sit.
  - 12 Si quis dixerit ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia, quæ ad sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, seruauerit, non conferre,

cere, aut conferre sacramentum, anathema sit.

- 13 Si quis dixerit receptos, & approbatos, & ecclesiæ catholicæ ritus in solenni sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in nouos alios, per quæcumque ecclesiarum pastorem mutari posse, anathema sit.

De Baptismo.

- 1 Si quis dixerit baptismum Ioannis habuisse eandem vim cum baptismo Christi, anathema sit.
- 2 Si quis dixerit aquam veram, & naturalem non esse de necessitate baptismi: atque ideo verba illa Domini nostri Iesu Christi, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, ad metaphoram aliquam retorserit, anathema sit.
- 3 Si quis dixerit in ecclesia Romana, quæ omnium ecclesiarum mater est, & magistra, non esse veram de baptismi sacramento doctrinam, anathema sit.
- 4 Si quis dixerit baptismum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris, & filij, & Spiritus sancti, cum intentione faciendi, quod facit ecclesia, non esse verum baptismum, anathema sit.
- 5 Si quis dixerit baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem, anathema sit.
- 6 Si quis dixerit baptizatum non posse etiã si velit gratiam amittere, quantumcumque peccet, nisi nolit credere, anathema sit.
- 7 Si quis dixerit baptizatos per baptismum ipsum solius tantum fidei debitores fieri, non autem vniuersæ legis Christi seruandæ, anathema sit.
- 8 Si quis dixerit baptizatos liberos esse ab omnibus sanctæ ecclesiæ præceptis, quæ vel scripta, vel tradita sunt: ita vt ea obseruare non teneantur, nisi se sua sponte illis submittere voluerint, anathema sit.
- 9 Si quis dixerit ita reuocandos esse homines ad baptismi suscepti memoriam, vt vota omnia, quæ post baptismum fiunt, vi promissionis in baptismo ipso iam facta, irrita esse intelligant, quasi per ea, & fidei, quam professi sunt, detrahantur, & ipsi baptismum, anathema sit.
- 10 Si quis dixerit peccata omnia, quæ post baptismum fiunt, sola recordatione, & fidei suscepti baptismi, vel dimitti,

vel

vel venialia fieri, anathema sit.

- 11 Si quis dixerit verum, & ritè collatum baptisimū iterandum esse illi, qui apud infideles fidem Christi negauerit, cum ad poenitentiam conuertitur, anathema sit.
- 12 Si quis dixerit neminem esse baptizandum, nisi ea ætate, qua Christus baptizatus est, vel in ipso mortis articulo, anathema sit.
- 13 Si quis dixerit paruulos, eò quòd actum credendi non habent, suscepto baptismo inter fideles computandos non esse: ac propterea cum ad annos discretionis peruenerint, esse rebaptizandos: aut præstare omitti eorum baptisma, quàm eos in actu proprio credentes baptizari in sola fide ecclesiæ, anathema sit.
- 14 Si quis dixerit huiusmodi paruulos cum adoleuerint interrogandos esse an ratum habere velint, quod patrum eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti sunt: & ubi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos, nec alia interim poena ad Christianam vitam cogendos, nisi ut ab Eucharistiæ, aliorumq; sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant, anathema sit.

DE CONFIRMATIONE.

- 1 Si quis dixerit confirmationem baptizatorum ociosam ceremoniam esse, & non potius verum, & proprium sacramentum: aut olim nihil aliud fuisse, quàm catechesim quandam, qua adolescentiæ proximi, fidei suæ rationem coram ecclesia exponebant, anathema sit.
- 2 Si quis dixerit iniurios esse Spiritui sancto eos, qui sacro cõfirmationis chrismati virtutē aliquā tribuūt, anath. sit.
- 3 Si quis dixerit sanctæ confirmationis ordinarium ministrum non esse solum episcopum, sed quenuis simplicem sacerdotem, anathema sit.

¶ Fuerunt & alia multa celebrata Concilia, quæ non potuimus videre, vel quia non extant integra exemplaria, vel quia ad manus nostras nondum venerūt. Horum est vnum Concilium Vienense sub Clemente. 5. celebratum, cuius integra exemplaria non licuit videre. Alterum est Lugdunens. sub Gregorio. decimo, quæ ambo fuerunt generalia.

Explicit Concil. Tridentinum.

Fuerūt

Fuerūt & alia partim sacra, partim prophana, vt apud Alerniam celebratum est provinciale Concilium: cuius meminit Gratia. 6. q. 2. quòd autē ibidē meminit Conc. Varenfis. c. Si tantū. Item & apud Alpheum, de quo Gratia. 21. q. 1. Illud verò. Item Conciliū apud Hermeriā, de quo Gratia. de sumpfit in multis locis decreta. Item Concilium celebratum apud Fauentiam. Item aliud apud Alteum. Item aliud Concilium Hyponense. Item Concilium Genuense. Item Concilium Matienfe. Item Conciliū Manetense. Item Concilium Vrbansenfe. Ex quibus singulis desumpfit Decreta Gratianus. Horum tamen exemplaria non feruntur.

Sub Iulio Papa primo, partim sacrū, partim sacrilegum in Sirmio celebratum est Concilium præcepto Constantini Imperatoris: in quo episcopi Oriētales Arriani dānauerunt Photium, & catholici de fide sua propositiones ediderunt, quas habes fol. 107. ad quem conuentum inuitus venit Osius episcopus Hispanus. Sed cum eis consentire respueret, tormenta longæuus, plagasq; perpeffus est. Vnde etiā necessitate vehementi definitionibus tunc editis cõsensit, atq; subscripsit. Hæc Socrates in hist. Tripart. lib. 5. c. 6. & 7. Sed post cū Liberio ep̄o Romano, & aliis Pontificibus est Pater Osius in exiliū actus, quia noluit impia decreta Arrianorū in Concilio Mediolan. ppria subscriptione firmare, vt refert Theodoretus. c. 16. eiusdem historiæ. Ad hunc modum celebrarūt Arriani decē Concilia, contendētes firmare suam fidē in ecclesia, vt refert Athanasius in epistola ad Aphros. Eorū vnū est illud celebratum in Seleucia Isauriæ. 160. episcoporum: de quo Socrates in hist. Tripart. lib. 5. c. 34. Cuius acta recenset Sozomenus in eodem lib. c. 35.

Sub Leone Papa primo iussu Theodosij Iunioris coactū est Concilium secundum Ephesinum prophanum, cui præfedit Dioscorus, qui Flavianum sanctissimū occidit, & legatos Leonis Papæ contempfit: epistolas Leonis Papæ nec legi permisit, sed fidem Eutychem definiuit: cui & sacerdotium restituit. Contra hunc Dioscorum anno. 2. Martini Imperatoris Chalcedone sancta facta est quarta synodus: quæ Dioscorum, & Eutychem & deposuit, & damnauit.

Sub Leone. 3. & Adriano. 2. celebrata est synodus à Photio,

VV tio,

tio, qui vsurpauerat sedem patriarchalem in templo Apostolorum, & habet. 17. canones: & alia per eundem in ædes Sapientiæ, quæ habet tres canones, feruntur in Nomocano Græco: sed ambæ reiectæ, & damnatæ sunt per octauam synodum in Actione. 7. & 8.

Item Concilium apud Compendium, cuius meminit Gratianus. 6. q. 3. Placuit. & 33. q. 5. inulier si sine. & 33. q. 1. Si quis acceperit.

Item. 22. q. 5. Ex Concilio apud sanctum Medardum citatur decretum, quibus temporibus iurare prohibeamur. c. Decreuit.

Item Concilium apud Beluacum, ex quo Gratia. De cõf. d. 4. Si quis.

Finis Epitome, seu Summæ Conciliorum.

¶ QUI CANONES PRÆCIPVE

sint renouandi ad ecclesiæ reformationem.

Nemo, vel solo nomine, Christianus poterit sine magno dolore commemorare ecclesiæ calamitates: plebs Christiana titulos habet episcoporum: episcopos autem, qui officium suum faciant, aut raros, aut nullos habet. Cum enim quatuor sint episcopi officia, docere, & gubernare doctrina: alterum ordinare, & explorare ordinandos: tertium præesse iudiciis ecclesiasticis: quartum visitare ecclesias, huius tēpestatis episcopi vix vmbra, & cæremoniã vnus muneris retinent, videlicet, ordinationē, cum aliqua exploratione: quid hic desideret ecclesia Christiana, facile diuinabit lector.

Quoniam nemini possibile est, vt simul ecclesiasticam, & civilem administrationem ritè obeat, iustò canones veteres omnes tam seueriter vetant, ne quis functioni ecclesiasticæ deputatus (minimè autē omniū episcopi) curã vllam rerum seculariū suscipiant: vnde necessariū & istud erit, vt oīno alij curam ecclesiarū spiritualē, alij gubernationē ditionum civilium, sustineant, vt canon. 6. & 8. in Cõci. Carth. 1. prospiciunt, & in Conci. Triburi. cano. 27. & in decretis. 21. q. 3. Credo.

Quòd nullus simul gerat vtrāq; administrationē civilem & spiritualem, exemplū habemus ab Apostolis in actis Apostolicis. c. 6. vbi elegerūt diaconos, siue œconomos, qui œconomiam

nomiam exercerent, & curam pauperū haberent: Apostoli autē orationi, & prædicationi vacarent. Vbi obseruandū, qd Apostoli non ideo abdicant se ab officio œconomia: quia impium sit simul civilibus, & sacris muneribus fungi, alioqui non ante illum diem Apostoli mens ministrassent, nec Moses, & Samuel simul civilibus, & sacris officiis deseruissent, & David simul Regē, & prophetam egisset. Apostoli ergo abdicant sese ab officio suo civili, & reseruant solū ecclesiasticum, eò quòd sit penè impossibile, vtrique officio pro sua necessitate satisfacere. Qua in re videndum, quàm longè à maioribus Apostolorum distēt nostri pastores: nam Apostoli retinuerunt id officium, quod verè Apostolicum erat, & plurimum habeat laboris, molestiæ, & afflictionis, vt officium purè, & diligenter prædicarent Euangelium. At pastores nostri, abdicato, aliisq; delegato prædicandi Euangelij officio præsides profanos agunt, id officium sibi retinentes, quod minimum laboris, plurimum autem honoris, & maiestatis mundanæ habet &c.

Præterea cū singula oppida paulò populosiora suos proprios ep̄os habere debeat, p̄nciosum esse cõsequitur plures ecclesias alicui cõmitti, q̄ quot cõmodè curare. Et p̄ se quotannis absq; detrimēto ecclesiæ suæ inuisere possit, & ne ecclesiæ necessaria cura (vt iam diu factū est) fraudētur, & istud renouandū desiderat ecclesia, vt singula oppida aliquatò frequentiora suos ep̄scopos habeant. Quātum autem damni ecclesiis hoc dederit, quod non singulæ (quibus opus erat) idoneos ministros habuēre, atque verè ep̄scopali cura, & inspectione destitutæ fuerunt, nemo verbis satis explicare poterit: hic renouandus Conci. Cardicē. cano. 6.

Regula Apostolica requirit, vt qui ad sacrū ministeriū eligitur, sit irreprehensibilis, & habeat bonū testimoniū, etiam ab his, qui adhuc extra ecclesiã sunt: veteres canones iuxta hanc regulam requirunt, vt nemo in sacro ministerio assumatur, nisi probatus testimonio, & assensu cleri, & plebis: ideo examinari, & probari, sancti canones iubent eos, qui ad sacra ministeria electi fuerint, vt in cano. 9. Conc. Nice. & in multis aliis legitur, & in decre. di. 24. c. ep̄s. Et istam examinationem præcipiūt coram omni ecclesiã fieri, vt quicunq;

aliquid contra electum habeat, id proferre possit, vt legitur, canone. 51. Conci. Carthagi. idq; Patrum tempore in ecclesiis semper obseruatum esse constat, quod & de diuina auctoritate descendit, vt. d. Cyprianus scribit, & scripturæ testimoniis probat in lib. 1. epistola. 4. vt sacerdotes plebe presentente sub omnium oculis deligantur, vt dignus, atque idoneus publico iudicio, ac testimonio comprobetur. Est igitur hic grauissimus, & intolerabilis abusus, quod absq; tali examine ordinationes fiunt: nam præter ceremoniam verborum nihil huius reliquum obseruatur. Titulares episcopi, qui nunc ordinationes facere consueuerunt, interrogant quidem ter de ordinandis, sunt iusti? sunt digni? ab aliis quibusdam respōdetur, iusti sunt, digni sunt, sed qui nihil comperti de illis habent: itaque sola cæremonia verborum est, quod agitur, & falsum testimoniū in re tam diuina. In hac parte desideramus maximè reuocari canones Conci. Nicei, & Calcedonen. Carthaginen. & Sardicen. qui de ordinationibus leges præscribunt.

Et cum sacra ordinatio sit destinatio ad certum ministerium, in ecclesia bona fide obeundum, ferendum non est, vt fiant ad inanes titulos, vel vagam, & incertam functionem, vt nunc passim fit data, & accepta pecunia pro solo titulo episcopi, quod & in Conci. Chalcedonen. c. 6. prohibitū est. Itē, & hoc renouandum erat, ne quid pro ordinationibus accipiant, neue aliquis vel precij respectu, vel vlla carnis cōmendatione, ordinationi offeratur: tales enim simoniacas promotiones damnant canones, & grauiter puniunt.

Reuocandi & illi canones, ne cum aliquo dissimuletur dum ministerium suum in ecclesia negligat. Multominus dum ab ecclesia sua vlla de causa abest: nam canones, & leges prohibēt episcopum. I. causa ecclesiæ suæ ab ea diutius abesse, etiam si in intima aula Cæsaris versetur, q̄ si quis aliquandiu absit: vetāt ei impēsās ab ecclesia subministrari: si verò vltra annū abfuerit, deponi iubent. Sed nec apud aliquā ecclesiā suæ diocesis desiderere cōcedunt, aut aliquid negotij qualecūq; illud sit, suscipere permittūt: cū huiusmodi occasione in cura, & administratione ecclesiæ, & sedis suæ impediatur.

A secularibus verò curis sic liberum episcopum, & omnē

clerum

*Titulares episcopi abole-
dos, & pur-
ganda eccle-
sia ab istius-
modi mon-
stris. De resi-
dentia episco-
porum.*

clerum esse canones volunt: vt ne tutelam pupillorum, nec curationem viduarū illis permittāt: hæc sancita sunt in multis conciliis, conci. Nice. c. 6. Antioche. ca. 3. & 11. Laodicen. c. 42. Sardicē. ca. 3. 7. 9. 12. 16. Chalcedonen. c. 3. Carthagineñ. c. 23. 57. 72. 109. & Carthagineñ. 4. cap. 15. Episcopus vilē supellectilem, & mensam, ac victum pauperem habeat: & dignitatis suæ auctoritatem fide, & vitæ meritis quærat. d. 45. episcopus vilem. & c. c. 20. Episcopus nullam rei familiaris curā ad se reuocet: vt lectio, & orationi, & verbo prædicationis tantum vacet. d. 88. episcopus nullam.

Quantum abesse debeant episcopi ab aulis principum satis declaratur in conci. Antioche. c. 11. 23. q. 8. Si quis episcopus. Qualis debeat esse mensa episcoporum, vt recitetur in ea sacra lectio, & subsequatur viuæ vocis exhortatio, indicant decreta Eusebij Papæ.

Quam damnatus sit hic abusus passim mutari episcopos de ciuitate in ciuitatem demonstratur in cōci. Sardicē. cap. 1. quibus autem causis tolerari possit ea episcoporum mutatio indicāt decreta Antheri Papæ. 7. q. 1. mutationes epōrū.

Cumq; episcopi præcipuum munus sit docere populum non est concedendum, vt episcopi id per alios præstent: deligēdi enim sunt episcopi, (vt. D. Paulus præcipit) qui sint ad docendum idonei, & voluntarij.

Ita etiam per se ipsos episcopi visitare, & inspicere ecclesias suarum diocesium debent: quare terminos diocesium sancti patres, sic describi, & distribui voluerunt, vt ne qualior sit, quā cuius singulas ecclesias, vt iam semel diximus, episcopus quotannis, semel ipse adire, & cognoscere possit. quo modo sacrum ministerium in ea peragatur. Proinde reuocandum: vt nulli ciuitati populosiori suus episcopus desit, vt vetus ecclesia perpetuò seruaui.

Desideramus maximè, vt reuocaretur ea seueritas, quæ in conci. Venet. c. 14. pronunciat, clericus, quem intra muros ciuitatis manere constiterit, & matutinis hymnis sine probabili excusatione ægritudinis inuētus fuerit defuisse. 7. diebus à communionem habeatur extraneus: quia ministrū sacrorū eo tēpore, quo non potest ab officio suo vlla honesta necessitas occupare, fas non est à salubri cessare &c.

Ita omnes ministri ecclesiastici seueriter abstrahendi, & continendi sunt ab omnibus aliis, vel negociis, vel deliciis, ac voluptatibus, quæ cum hoc diuino munere non cōgruūt: atque ideo in diuinis scripturis canonibus, & legibus illis prohibentur, vti sunt negociari, mercatorem agere, fœnus exercere, indulgere commestationibus, ebrietati, ludis inhoneftis, & à sanctitate sacri ministerij alienis, venationibus, & à quibuscunque, quæ auocare queāt à sanctis, & huic functioni propriis exercitiis: vt à lectiōe, doctrina, adhortatione, admonitione, & studio ita formandæ vitæ, quo in exemplum aliis præluceant, vel etiam impedire tantum, aut facere remissiores.

Olim verè inter Christianos charitas, & fidelium ecclesiæ deuotio effecit, vt spōte sua in sacris conuentibus, & ecclesiis liberaliter offerrent, & cōsecrarent: vnde & seminantibus spiritalia, hoc est, doctrinam vitæ, & sacra ministeria administrantibus temporalia benignè præberetur, quo sacris ministeriis se totos impenderent, & fratribus egentibus necessaria subministrarent: hinc prædia, & possessiones aliq; proventus, & redditus donati, vt decreta Urbani primū fufius explicant, quæ omnia successu temporum variis rationibus in immanem prope auētā sunt in ecclesiis.

Conci. Nic.
can. 4.

Ad dispensationem, & vsum istarum opum talia canones præscribunt: quatuor iubent ex vniuersis ecclesiæ bonis fieri portiones, vnā dari episcopo, quo necessaria muneris sui facilius sustineri, & pauperibus, atque peregrinis benignius fauere, tum etiam ad sacrum ministerium aliquos educare valeat: alteram cæteris clericis, vt suo quisque ministerio, vacare possit: tertiam assignat pro conferuandis templis, & instrumentis templorum: quartam volunt erogari, in necessitates pauperum, & peregrinorum. Verū ea dispensatio bonorum temporalium, quam sacrosanctā esse oportuit, cum ea bona Deo dicata forent, sic intercidit: vt ne vestigia penè durent. Maior pars horum bonorum distributa est in præbendas, quas his ministris concedunt, quum populo Christiano, aut profus nihil ministerij præstant, aut præstant id quod omnium infimum, & minimè necessarium est: qui vulgo nuncupatur canonici, qui nihil aliud, quàm lectores, & canto-

cantores sunt infimum ecclesiæ ministerium, tamē præferuntur parochis, & verbi doctoribus, quod officium etiam firmitè defungerentur, tamen adolescentium tantum, & inferiorum clericorum munus esse debebat: vt ex conc. Roma. sub Grego. i. celebrato demonstrauimus.

Reuocandum & illud erit: vt inter ministeria ecclesiæ is ordo, & in dignitate, & in modo stipendorum seruetur, quæ diuinæ literæ, & patrum canones designarunt: vt, qui curam animarum obeunt, & verbi, atque sacramentorum, & disciplinæ administrationi deseruiunt his, quæ minora, & minus necessaria, vt lectorum, & cantorum officia in ecclesiis gerunt, præferantur.

Quantum olim sancti patres damnarint, diaconos preferri presbyteris, constat: multò indignius est, eos, qui lectorum modo, & cantorum munus habent (quod nec exercent, nisi per conducticios quosdam clericos) pluris fieri his, qui officium præstant presbyterorum: plus nunc habet vnus rudis, & pinguis canonicus, quàm centum parochij, & centum alij verbi doctores: cum tamen dicat Paulus: Qui bene præfunt presbyteri duplici honore digni sunt, maximè qui laborant in verbo.

Singulari quoque cura, & seueritate vigilandū est tam secularibus, quàm ecclesiasticis potestatibus contra pestem simoniæ: vt illud Domini iam olim antiquatum possit in ecclesiam reuocari: Gratis accepistis, gratis date. Quocirca restituenda erit seueritas poenarum, quas contra hoc malum canones, & leges sanxerunt: ne cuiquam permittendum pro vlla nominatione, electione, præsentatione, probatione, ordinatione, aut temporali prouisione ministrorum, pro villo sacri ministerij officio quicquā precij, vel operæ polliceri, dare, vel accipere sub amissione ministerij, & poenis aliis, quæ hic in canonibus, & legibus institutæ sunt: simul & abrogandū illud (si ferat authoritas summi Pontificis) vt annatæ, aut vlla alia pecunia pro confirmationibus, aut dispensationibus Romanis ministris persoluatur, vt in conc. Basiliens. sessio. 21. postulatum est, ne in curia Romana exigeretur eiusmodi annatæ. Et illud non prætereundū, vt episcopi defuncti sua ecclesia sit hæres, non episcopus Romanus, quod habet horū

Contra simoniam.

temporū vsus: multò tamen diuersius instituebatur in veteribus conciliis, vt indicant, quæ in Africa, & in Hispania sunt celebrata, & alia generalia concilia.

Illud sine magno malo tollerare non potest populus fidelis, vt his, qui ministeria necessaria (vt est cura animarum, vel verbi diuini) aut nullæ, aut perquam tennes præbendæ conferantur, & si quæ locupletiores habebantur, hæc quoq; per incorporationē, vel vnionis viam, quam vocant, aliasq; obliquas artes suppressæ, & absorptæ pridem sunt, & in præbendas eorum, qui lectorum tantum, & cātorum munus aliqua ex parte sibi sumpserunt dispertitæ: eò verò factum est, vt nulli vsquam idonei ad sacrum ministerium reperiātur, aut educentur: id verò notius toti orbi est, quā vt sit verbis hic exponendum. Cumq; patrum canones requirant, vt sacra stipendia singulis assignentur pro meritis officij, & sedulitate, quam adhibent: & hic abusus tollendus est, quòd pueris sæpe, & perinde ineptis hominibus tantundem, ac sæpe amplius de sacris stipendiis præbetur, quā iis, qui ecclesiis assidue, & vtiliter inseruiunt: vt verò idonei ministri semper haberi possint, scholas in ecclesiis habere iuxta canones antiquos necesse est: & de oblationibus fidelium studiosos alere sancto ministerio consecratos, & ad sacrum ministerium instituere oportet, (vt Vasense cōcilium præcipit) tales olim erant, qui lectorum, atque cantorum, ac colutorumq; ordine cenfebantur: nam per omnes sacræ militiæ gradus ascendere oportuit eos, q̄ ad psbyteri, & ep̄i munus puehebatur.

Quid publice legatur in ecclesia.

Quoniam autem præcipuum, atque summè necessarium in ecclesia est ministerium doctrinæ, & quicquid in ecclesia, vel legitur, vel canitur, vel oratur, vel populo exponitur ad ædificationem fidei facere debet: vt nihil omnino illic proferratur, aut geratur, nisi quòd ecclesiam ædificet, vt paulus docet. 1. Cor. 14. Reuocandi, & illi canones sunt, qui præcipiunt ne quicquam in ecclesia legatur, aut decantetur, vel in preces assumatur, quod non sit ex diuinis literis desumptū, aut illis consentaneum: tamen vt quo diuina sunt, eo modo, atque ea religione administrantur, quo feruetur pia grauitas, & vera queratur fidei ædificatio. Ideo diligens, & religiosa purgatio facienda erat omnium lectionū, precum, & cantionum,

tionum, quæ hodie in templis locum obtinuerint: & resercentur quæcunq; diuinæ scripturæ non consentiunt, & in his, quæ consentanea sunt adhibeatur modus, vt sacræ scripturæ (sicut par est,) suus locus relinquatur. Siquidem vetustiores canones nihil quam scripturas canonicas legi, vel decantari in ecclesia permiserunt, vt legitur in Concil. Laodic. cañ. 59. Concil. Cæsarien. præceptum est clerum, & populum, ex diuinis tantum libris docendum esse, & comburenda esse falsa martyrologia statuit. Concil. Carthagineñ. cano. 47. in memorijs martyrum legi eorum historias permittit: at nunc quanta populo publicè proponantur à veritate, & ratione haberrantia, & planè fabulosa nullus ignorat.

Iuxta multorum sententiam, reuocanda est obseruatio vetus, vt baptisma extra periculum vitæ certis, & solennibus temporibus, & singulari religione administraretur coram tota ecclesia, quo sua huic sacramento reuerentia conseruetur: tum etiam mysterium totum baptismi sic explicetur, vt populus intelligat, qui baptizantur eos in mortem Christi baptizari, vt Christo consepeliantur ipsoq; induantur. Deinde & illud necessarium erit, vt præter ordinarias cantiones, quæ singulæ sacris ferijs in omnibus doctrinæ Christi capitibus quàm fidelissimè habendæ sunt, pueri à sacro catechismo diligenter instituantur in omnibus fidei nostræ articulis de veris vitæ Christianæ officijs, de virtute, & fructu verbi Dei, de peccato originali, & actuali, de iustificatione per efficaciam, & vsu sacramentorum: audiant expositionem symboli Apostolici, precationis Dominicæ, decem præceptorum decalogi: doceantur de præcipuis Euangelij locis, atq; de officijs Christianis: in his formati iubeantur sacramentis Christianis initiari, & eorum exigenda ratio, vt constet quantum quisq; profecerit. Vbi verò de his satis instituti fuerint, & eo, & cognitione, & ætate promouerint ad mensam Domini corā tota ecclesia sunt admittendi, si prius fidem, quam corde credunt, ore profiteantur.

Reuocanda in ecclesiam est, & ecclesiastica censura, & cæcitate excommunicationis vsus: sed quæ non ad exigenda debita, aut firmandam cleri dominationem: sed ad coercen-

da scelera, & flagitia, ad corrigendos malos populi mores adhibeatur, & exerceatur. Idq; vero, ac salubri iudicio Spiritus, & per idoneos ex clero ministros, & instaurandæ pietatis, & sanctimonix causa: nõ ambitione aliqua, vel questus cupiditate, nec ad res perditas recuperandas, nec ad inquirenda occulta facinora, vt nunc passim exercetur: deinde præmissa, quæ in Euangelio præscribitur admonitione, vt qui peccauerunt ad salutarem pœnitentiam reuocentur, & eorum exemplo alijs metus incutiatur, aut certè ecclesia malorum contagione liberetur. Seruetur. 2. canon Concilij Aurelianens. 5.

De iudicijs clericorum.

Canones statuerunt, vt quisq; episcopus suæ ecclesiæ, sui cleri custos sit, & corrector: & clerici vniuersi vicissim suis episcopis pareant, & eius disciplinæ subijciantur. Quod si quis se iniquè grauari iudicio sui episcopi putet, vt synodum prouincialem appellet, quod si huius quoq; sententia se iniuste præmi putet, prouocare iubent ad patriarcham: sed ea lege, vt dum per synodum absoluitur sub ea damnatione, cui eum suus episcopus subiecit maneat.

Idem canones statuerunt, vt & episcopi quoq; à suæ prouinciæ synodis iudicentur, & tunc demum, si necesse sit, causa ad maius Concilium deferatur: hæc ita constituta sunt in Concil. Antioche. cano. 7. & 9. in Constantino. cano. 6. in Chalcedonens. cano. 9. & 17. in Sardicens. cano. 14. in Carthagine. canon. 15. & multis alijs Concilijs: & ita Conci. Aphricanum iudicauit excommunicandos esse, qui vltra mare prouocassent ad tribunal aliquod. Vt verò ista iudicia, & animaduersiones, ritè, & ordine exerceantur, & oborientia in ecclesia vitia in tempore corrigantur canones requirunt, vt binæ quotannis synodi, vel ad minimum vna in qualibet prouincia habeatur: tunc etiam maiores synodi, in quibus episcopi totius nationis, vel etiam multarum nationum conueniant, prout ecclesiarum necessitas postulabit. Hæc habentur in Concil. Nice. cano. 5. Anti. ca. 2. Charta. cano. 18. & 52. & multis alijs. At nunc raræ sunt ecclesiæ, quæ cognoscant episcopum suum: iniquiunt se solū Romanū episcopū cognoscere, & soli Papæ esse subiectos: in villulis solis cognoscitur episcopus, clericorum rarus etiam est, præter eos, qui degunt in ecclesijs

ecclesijs villarum, qui velint episcopo parere, nec cognoscunt prælatum aliquè, præter vnū pontificè Romanū, què nunq̄ viderūt, nec spes est videndi dum viuūt: à quo quippe distet alij quingentis, alij sexcentis leucis. Hic igitur abusus tollendus erit, & populus Christianus hoc grauissimo iugo leuandus, q̄ Pontifex Romanus causas quaslibet etiã in prima statim instantia ad se trahit, & quamlibet iustã episcoporum animaduersione in clerū suū impedit: tantū si Romam appellet, nihil est, quod nõ liceat impune: & synodorū iudicia sublata sunt, & synodi erant restituendæ. In veteri ecclesia solæ maiores, & difficiliore causæ ferebantur ad sedem Romanam, & hoc postquam à iudicijs episcoporum, aut synodorū appellatum erat: vt patet ex prima epistola decretali Anacleti Papæ, & ex epistolis aliorum multorum pontificum instituentium solas causas grauissimas ad eos deferendas.

Quia ecclesia requirit, vt qui in sacro ministerio suo verfantur sint sancti, & immaculati nemo in sacro ministerio ferendus est, si iuxta antiquos canones deprehendatur in flagitium aliquod, vel scelus incidisse, vt est blasphemia, perurium, adulterium, stuprum, fornicatio, furtum, ascribere se militiæ, secularibus negocijs se implicare, ciuili administrationi se admiscere: neglectus ministerij, rebellio, vel conspiratio factiosa contra episcopum, simonia, communicatio cum hæreticis, & excommunicatis illicita, vacare commestationibus, ebrietati, ludo, venationi, vsuræ, & multò magis quodcunq; capitale crimen habeatur: reuocanda igitur erit seueritas canonum, vt quem illi præcipiunt castigare non impune, & cum pernicie totius ecclesiæ peccet, & quem deponit à sacro ministerio, in eo non tolleretur.

Circa vsum sacramenti Eucharistiæ multa sunt abolita, ex quibus nonnulla reuocari desiderat ecclesia Christiana: vnū est: vt ad communicationem diligenter inuitentur, quicunq; sacris adsunt. Nam horum sacramentorum prima, & principalis institutio non fuit ad spectandum: sed ad sumendum. Sic enim Apostoli statuerunt, & in Concil. Agathe. qui in natali Domini, Pascha, Pentecoste non communicauerint catholici non credantur, neq; inter catholicos habeantur. Habetur de consecra. d. 2. ca. seculares.

Item

De lapsu ministrorum puniendo.

Item distinct. r. similis constitutio ex canonibus Apostolorum adducitur canone, omnes: statuitur communionem priuari eos, qui in solennitatibus sacris scripturas Apostolorum, & Euangeliorum audientes non perseverant in oratione usque; dum missa peragatur, nec sanctam communionem percipiunt, consulendus Chrysostomus super epistolam ad Ephesios homi. Vt ter in anno communicent Christi fideles in Pascha, Pentecoste, & natali Domini, est decretum Fabiani Papæ in epistola. 3. ad Hilarium episcopum. Augustinus hortatur singulis diebus dominicis, si mens in affectu peccandi non sit, communicandum in eadem distinctione.

In Conc. Toleta. primo. c. 12. statuitur, quod hi, qui ecclesiam intrant, & non communicant excommunicentur.

Summopere desiderat populus Christianus, ut bona clericorum, & episcoporum hac vita defunctorum, iuxta antiquos canones patrum, habeant ecclesie, aut qui succedunt in ministerio defunctorum, aut quemadmodum in Concil. Valentino cap. 2. statuitur, ad episcopum successorem pertineant bona episcopi defuncti. Simile quidam decretum est in Concil. i. Hispaleñ. cap. 1. & in Concil. Antiocheno cap. 24.

Abusus est cum creatur aliquis Cardinalis absoluitur à vinculo, quo tenebatur ecclesie suæ: post dispensatur cum eo, ut habeat eam ecclesiam commendatam, ut illi dicunt, hæc habentur in cæremo. Romano. Sert. 8. capitulo primo: minus turpe esset, ut manens episcopus cum suo titulo dispensaretur cum eo in absentia: quam ecclesiam manere pastore destitutam, & comminisci monstrum illud quantumvis iste esset alius abusus. Ideo desiderat ecclesia restitui antiquam legem, ut nullus episcopus assumatur ad dignitatem illam Cardinalitiam, nec Cardinalis fieret episcopus, ut de postulati. c. bonæ memoriæ habetur.

In cæremo. Abusus est habere uniuersam ecclesiam intitulatam (ut dicunt) & plures commendatos, quando assumptus est ad cardinalatum censentur vacare omnia beneficia, quæ ante assumptionem habebat: deberent verè vacare, & non comminisci titulos, quibus illa referret.

Abusus est quod aliquis assistens in aliquo officio pontifici, & residens Romæ siue Cardinalis, siue quiuvis alius habeat

beat præbendam in ecclesia aliqua extra dioecesim Romanam: & hac causa olim novis Cardinalibus datus est titulus alicuius parochie Romanæ, quod & nunc obseruatur, ut patet ex usu, & cæremo. Roma. sc. 8. ca. 7. aut 9.

Quod ecclesiastica potestas paulatim transformatur in regiam dominationem, & imperium mundanum, & incipit obliuisci spirituale ministerium in ecclesia per episcopos exercendum: dum regunt imperia mundi, negligunt ecclesias, & dum tenent tantas opes, impossibile est eos plus curare ecclesiastica officia, quam prophana negocia. Ideo utilissimum esset opus episcoporum redigere ad mediocritatem.

In sacramento confirmationis restituatur consuetudo catechizandi iuuenes, & rudes: hanc negligentiam pastorum necesse est corrigi, ut postea in cõfirmatione flagitetur professio fidei à iuuenibus.

Hæc sunt, quæ videbantur maximè ad ecclesie reformationem pertinere.

CONSILIVM DELECTORVM

Cardinalium, & aliorum Prælatorum de emendanda

Ecclesia S. D. N. D. Paulo. III. ipso iubente conscriptum: & exhibitum.

M. D. XXXVIII.

Beatissime pater tantum abest, ut verbis explicare possimus, quam magnas gratias respub. Christiana Deo opt. max. agere debeat quod te pontificem hisce temporibus, ac pastorem gregi suo præfecerit, eamque, quam habes mentem dederit: ut minime speremus cogitatione eas, quas Deo gratias debet, consequi posse. Nam Spiritus ille Dei, quo virtus cœlorum firmata est, ut ait Propheta, labantem, imò ferè collapsam in præceps ecclesiam Christi per te huic ruinæ manum (ut videmus) supponere decreuit, eamque; erigere ad pristinam sublimitatem, decorique; pristino restituere: certissimam diuinæ huius sententiæ cõiecturam nos facere valemus, quibus sanctitas tua ad se vocatis mandauit, ut nullius, aut commodi tui, aut cuiuspiam alterius habita ratione, tibi significaremus

caremus abusus illos, grauissimos videlicet morbos, quibus iam pridem Ecclesia Dei laborat, ac præsertim hæc Romana curia: quibus effectum propè est, vt paulatim, ac sensim ingrauescentibus pestiferis his morbis magnam hanc ruinam traxerit, quam videmus. Et quoniam sanctitas tua spiritu Dei erudita, qui, vt inquit Augustin. Loquitur in cordibus nullo verborum strepitu, probè nouerat principium horum malorum inde fuisse, quòd nonnulli pontifices nostri prædecessores prurientibus auribus, vt inquit Apostolus Paulus: Coaceruauerunt sibi magistros ad desideria sua: non, vt ab eis discerent, quòd facere deberent: sed vt eorum studio, & calliditate inueniretur ratio, qualiceret id, quòd liberet. Inde effectum est (præterquam quòd principatum omnem sequatur adulatio, vt umbra corpus, difficillimusq; fuerit semper aditus veritatis ad aures principum) quòd confestim prodirent doctores, qui docerent pontificem esse dominum beneficiorum omnium, ac ideo cum dominus iure vendat quòd suum est, necessario sequi in pontificem non posse cadere simoniam: ita quòd voluntas pontificis, qualiscunque ea fuerit, sit regula, qua eius operationes, ac actiones dirigantur, ex quo proculdubio effici, vt quicquid libeat, id etiam liceat. Ex hoc fonte sancte pater tanquam ex equo Troiano irrupere in ecclesiam Dei tot abusus, & tam grauissimi morbi, quibus nunc conspiciamus eam ad desperationem ferè salutis laborasse, vel manasse harum rerum famam ad infideles vsque credat sanctitas vestra scientibus, qui ob hanc præcipuè causam Christianam religionem derident, adeò vt per nos, per nos inquit, nomen Christi inter gentes blasphemetur. Tu verò sanctissime pater, & verè sanctissimè edoctus à spiritu Dei, præter veterem illam tuam prudentiam, cum totus in hanc curam incubueris, vt (sanatis egritudinibus) Christi Ecclesia tuæ curæ commissa bonam valetudinem recuperaret: vidisti, ac probè vidisti, inde incipiendam esse medicationem, vnde primò ortus est morbus: sequutusq; doctrinam Apostoli Pauli: vis esse dispensator non Dominus, & fidelis inueniri à Domino, imitatus etiam seruum illum, quem in Euangelio

Dominus

Dominus præfecit familiæ suæ, vt det illis in tempore tritici mensuram, ac propterea decreuisti nolle, quòd non licet: neque vis posse, quòd non debes. Ideoq; nos ad te acersuisti imperios quidem, ac tam magno negotio impares, non parum tamen affectos, cum honori, & gloriæ sanctitatis tuæ, tum præcipuè instaurationi ecclesiæ Christi: ac grauissimis verbis iniunxisti, vt omnes abusus hos colligeremus: tibiq; illos significaremus obtestatus nos reddituros esse rationem huius negocij nobis demandati Deo optim. si negligenter, ac infideliter ageremus. Atque vt omnia liberius inter nos tractari possent, tibiq; à nobis explicari, iure iurando nos distrinxisti, addita etiam excommunicationis poena, ne cuiusquam aliquid huius nostri muneris proderemus. Nos igitur tuo imperio parentes collegimus, quantum paucioribus fieri potuit, hos morbos, eorumq; remedia, ea inquam, quæ pro tenuitate ingenij nostri, excogitare potuimus. Tu verò pro tua bonitate, ac sapientia omnia refarcies, ac perficies, in quibus pro tenuitate nostra offenderimus. Verum, vt omnia certis quibusdam finibus completamur: cum sanctitas tua, & sit princeps prouinciarum harum, quæ subsunt ditioni ecclesiasticæ, & sit pontifex vniuersalis ecclesiæ, sit etiam episcopus Romanus, nihil nobis dicendum sumpsimus de ijs, quæ pertinent ad hunc principatum ecclesiæ, quem tua prudentia optimè regi videmus. Tangemus tantum ea, quæ pertinent ad officium vniuersalis pontificatus: & nonnulla, quæ sunt Romani episcopi. Illud verò ante omnia beatissime pater putamus statuendū esse, (vt dicit Aristoteles in politicis) sicut in vnaqua; rep. ita & in hac ecclesiastica gubernatione ecclesiæ Christi hæc, præ omnibus legem habendam: vt quantum fieri potest leges seruentur. Nec putemus nobis licere dispensare in legibus, nisi videnti de causa, & necessaria. Nulla namq; perniciosior consuetudo in quauis repub. induci potest, quam hæc legum inobseruantia, quas sanctas maiores nostri esse voluerūt, earumq; potestatem venerandam, & diuinam appellarunt. Scis tu hæc omnia opt. Pontifex, legisti iam pridem apud Philosophos, & Theologos. Illud verò non tantū huic proximū, sed longè prius, & potius superiore putamus: non licere

licere Pontifici, & Christi vicario in vsu potestatis clauium, potestatis inquitus à Christo ei collatæ lucrum aliquod cō parare. Hoc enim est Christi mandatum: Gratis accepistis, gratis date. His primum statutis, cum sanctitas vestra, ita gerat curam ecclesiæ Christi, vt ministros plurimos habeat, per quos hanc curam exercent: ij autem sunt clerici omnes, quibus mandatus est cultus Dei: presbyteri præsertim, & maxime curauit, & præ omnibus episcopi. Idcirco vt gubernatio hæc sit rectè processura, primò danda est opera, vt hi ministri idonei sint muneri, quo fungi debent.

Primus abusus in hac parte est, ordinatio clericorum, & præsertim presbyterorum, in qua nulla adhibetur cura, nulla adhibetur diligentia, quòd passim quicumq; sint imperitissimi, sint vilissimo genere orti, sint malis moribus ornat, sint adolescentes, admittantur ad ordines sacros, & maxime ad presbyteratum: ad characterem inquam, Christum maxime exprimentem. Hinc innumera scandala, hinc contemptus ordinis ecclesiastici, hinc diuini cultus veneratio non tantum diminuta: sed etiam prope iam extincta. Ideo putamus optimum fore, si sanctitas tua, primò in hac vrbe præficeret huic negotio duos, aut tres Prælatos viros doctos, & probos, qui ordinationibus clericorum præsent, iniungeret etiam episcopis omnibus, adhibitis etiam poenis censurarum, vt id curarent in suis diocæsiibus. Neq; permittat sanctitas vestra, vt quispiam ordinetur, nisi ab episcopo suo, vel cum licentia deputatorum in vrbe, aut episcopi sui: insuper, vt in ecclesijs suis quisq; episcopus magistrum habeat, à quo clerici minores, & literis, & moribus instruantur, vt iura præcipiunt.

Abusus alius maximi ponderis est in collatione beneficiorum ecclesiasticorum, maxime curatorum, & præ omnibus episcopatum, in quibus vsus inualuit, vt provideatur personis, quibus conferuntur beneficia, non autem gregi Christi, & ecclesiæ. Ideo in conferendis his beneficijs, curatis inquam, sed præ alijs episcopatibus, curandum est, vt conferantur viris bonis, doctisq;: ideo vt per se possint fungi illis muneribus, ad quæ tenentur: insuper illis, quos verisimile est, residentiam facturos. Non ergo Italo conferendum est bene-

beneficium in Hispania, aut in Britania, aut econtra. Hoc seruandum est, tam in collationibus cum vacant per decessum, quam in cessionibus, in quibus nunc tantum habetur ratio voluntatis cedentium, nullius præterea rei. In cessionibus his, si quispiam præficeretur probus pluresve, benefactū iri putaremus.

Alius abusus, cum beneficia conferuntur, seu cum ceduntur alijs, irrepit in constitutendis super eorum fructibus, pensionibus: immo quandoq; cedens beneficio, omnes sibi fructus reseruat. Qua in re illud est animaduertendum nulla alia de causa, nulloq; alio iure, pensiones constitui posse, nisi ad quasdam elemosynas, quæ in pios vsus, & indigentibus concedi debent. Nam redditus sunt annexi beneficio, vt corpus animæ: ideo sua natura pertinent ad eum, qui beneficium habet, vt possit ex eis viuere honestè pro suo ordine: simulq; queat sustinere impensas pro diuino cultu, & templi, sacrarumq; ædium reparatione: & quod reliquum est, expendat in pios vsus. Hæc est enim natura eorum reddituum. Verum sicut in rerum naturæ administratione nonnulla sunt à natura vniuersali præter inclinationem vniuersalis naturæ: sic in Pontifice, qui est vniuersalis dispensator bonorum ecclesiæ, si viderit eam fructuum portionem (quæ in pios vsus expendi debet) aut eius partem in pium quempiam alium vsus vt expendatur, magis expedire, potest proculdubio id facere. Ideo iure merito pensionem ponere potest, vt subueniat egeno, præsertim clerico: vt honestè queat vitam ducere pro eiusdem ordine. Ideo omnes fructus reseruari, adimiq; id omne, quod diuino cultui, sustentationiq; habentis beneficiū tribui debet, magnus est abusus. Itemq; pensiones dari clericis diuitibus, qui commodè, & honestè viuere queūt ex redditibus, quos habent, magnus certè abusus, tollendus vterq;.

Alius item abusus in permutationibus beneficiorū, quæ fiunt cum pactionibus, quæ simoniacæ omnes sunt, nulloq; respectu habito nisi lucri.

Abusus alius omnino auferendus, qui calliditate quadã nonnullorum peritorū iam inualuit in hac curia. Nam cum lege cautum sit, beneficia testamento legari non posse,

cum non sint testatoris, sed ecclesie, & ut res hæc ecclesiastica seruetur communis bonorum omnium, non autem fieret priuata cuiuspiam: inuenit humana, non tamen Christiana industria plurimos modos, quibus huic legi illudatur. Nam fiunt renunciationes episcopatum, aliorumq; beneficiorum primò cum regressu, addunt reservationem fructuum, addunt reservationem collationis beneficiorum: insuper cumulant reservationem administrationis, faciuntq; hoc pacto episcopum, qui nullum ius habet episcopi: alterum verò, cui iura omnia episcopi competunt, non tamen episcopum. Videat sanctitas tua, quo processit assentoria illa doctrina, qua tandem effectum est, ut id liceat, quod libeat. Quid quæso est hoc, nisi hæredem beneficij sibi constituere? Alius præter hunc inuentus est dolus. Cum scilicet coadiutores dantur episcopis petentibus minus idonei, quam episcopi sint: ita ut, nisi quispiam claudere oculos voluerit, liquido videat hæredem ea ratione institui.

Item lex est antiqua instaurata à Clemente, ne filij presbyterorum habeant parentum beneficia, ne. s. res communis hoc modo fiat priuata: dispensatur tamen (ut audiuius) in hac veneranda lege. Nolumus tacere id, quod verissimū esse quis prudens per se iudicauerit, nullam rem magis conlasse hanc inuidiam hæreticis (vnde tot seditiones sunt ortæ, & aliæ instant) quam auersionem commodorum, & prouentuum ecclesiasticorum à communi ad rem priuatam. Antehac omnes sperabant, nunc in desperationē adducti acuumt linguas contra hanc sedem.

Alius abusus est in expectatiuis, & reservationibus beneficiorum, quibus, & datur occasio, ut aliena mors desideretur & libenter audiatur. Præcludunt etiam aditū supremū dignioribus, quum vacant, dant litibus causam. Omnes has putamus tollendas esse.

Abusus alius est eadem calliditate inuentus. Nam quædā beneficia incompatibilia iure sunt, & appellantur, quæ ex ipsa vi nominis maiores nostri admonere nos voluerunt nō debere ea vni conferri: nunc in his dispensatur, non tantum duobus: sed pluribus, & quod peius est in episcopatibus. Hunc morem (qui ob auaritiam tantum inualuit) tollendū ducimus,

ducimus, præsertim in episcopatibus. Quid de vnionibus beneficiorum ad vitam vnus, ne scilicet obstet beneficiorum illa pluralitas ad obtinenda incompatibilia, nonne est mœra fraus legis?

Alius etiam abusus inualuit, ut reuerendiss. Cardinalibus episcopatus conferantur, seu commendentur: non vnus tantum, sed plures. Quæ pater beatissime putamus magni esse momenti in ecclesia Dei, primò quidem, quia officium cardinalatus, & officium episcopi incompatibilia sunt. Nam Cardinalis est assistere sanctitati tuæ in gubernanda vniuersali ecclesia: officium autem episcopi est pascere gregem suum, quod præstare bene, nec ut debet potest: nisi habitet cū ouibus suis, ut pastor cum grege. Præterea pater sancte, hic vsus maximè obest exemplo. Quomodo namq; hæc sancta sedes poterit dirigere, & corrigere aliorum abusus, si in præcipuis suis membris abusus tolleratur? Nec ob id quòd cardinales sint, putamus eis magis licere transgredi legem, immo longè minus: Horum enim vita debet esse alijs lex. Nec imitandi sunt Pharisæi, qui dicunt, & non faciunt: sed Christus Saluator noster, qui incoepit facere, & postea docere. Amplius hic vsus nocet in consultationibus ecclesie: nam hæc licentia fomentum est auaritiæ. Ambiunt præterea Cardinales à regibus, & principibus episcopatus, à quibus postea dependent, nec possunt liberè sententiam dicere: imò si possent & vellent, fallerentur tamen passione animi in iudicando perturbati. Ideo vtinam hic mos tolleretur, & prouiderentur cardinalibus (ut possent honestè pro dignitate viuere) omnibus æquales redditus: quod putamus facile fieri posse, si vellemus abijcere seruitutem mammonæ, & Christo tantum seruire.

His castigatis, quæ pertinent ad constituendos tibi ministros; quibus veluti instrumentis, & cultus Dei bene administrari, & populus Christianus in vita Christiana bene institui, & regi possit aduertendum nobis est ad illa, quæ spectant ad gubernationem populi Christiani. In quare pater beatiss. abusus ille primò, & præ omnibus corrigendus est, ne scilicet episcopi primum, & præ oibus alijs, deinde necurati abessent à suis ecclesijs, & parochijs: nisi ob grauem aliquam

causam: sed residentiam facerent, maximè episcopi (vt diximus) quia sunt sponsi ecclesie ipsi demandatæ. Nam per Deum immortalem, quis miserabilior virò Christiano conspectus esse potest Christianum orbem peragranti, quã hæc solitudo ecclesiarum: Omnes ferè pastores recesserunt à suis gregibus, commissi sunt omnes ferè mercenarijs. Imponenda ergo est magna pœna episcopis, præ alijs: deinde curatis, qui absunt à suis gregibus non tantum censurarum: sed etiã ne reciperēt redditus illi, qui absunt, nisi impetrata licentiã à tua sanctitate episcopi, curati ab episcopis suis per breue aliquod temporis spacium. Legantur in hoc aliqua iura, aliquorum conciliorum decreta, quibus cautum erat episcopo nõ licere abesse à sua ecclesia nisi tribus tantum dominicis.

Abusus etiã est, quòd tot reuerendiss. Card. absint ab hac curia, neq; aliqua in parte faciant quidpiã eius officij, quod spectat ad Cardinales. Ideo, & si fortasse nõ omnes: quia expedire existimamus nonnullos habitare in prouincijs suis: nam per illos tanq̃ per radices quasdam in totũ orbẽ Christianum sparsas continentur populi sub hac Romana sede: plurimos tamen esset sanctitatis tuæ vocare ad curiam, vt hic residerent. Hac enim ratione præterq̃ quòd fungerentur officio suo Cardinales, prouideretur etiã amplitudini curiæ, supplereturq; si quid ei detractum fuisset per recessum multorum episcoporum, qui ad suas ecclesias se contulissent.

Alius abusus magnus, & minimè tolerandus, quo vniuersus populus Christianus scandalizatur, est ex impedimentis, quæ inferuntur episcopis in gubernatione suarum ouium, maximè in puniendis scelestis, & corrigendis. Nã primò multis vijs eximunt se mali homines præsertim clerici à iurisdictione sui ordinarij: deinde si non sunt exempti, confugiunt statim ad penitentiarium, vel ad datarium, vbi confestim inueniunt vias impunitati, & quod peius est ob pecuniam præstitam. Hoc scandalum beatiss. pater tantopere conturbat Christianum populum; vt non queat verbis explicari. Tollantur obtestamur sanctitatem tuam per sanguinem Christi, quo redemit sibi ecclesiam suam, eamq; lauit eodem sanguine. Tollantur hæc maculæ, quibus si daretur quispiam aditus in quacunq; hominum repub. aut regno confestim

confestim, aut paulopost in præceptis rueret, nulloq; pacto diutius constare posset: & tamen putamus nobis, licere: vt per nos in Christianam rempublicam inducantur hæc monstra.

Alius abusus corrigendus est, in ordinibus religiosorum, quod adeò multi deformati sunt, vt magno sint scandalo secularibus, exemploq; plurimum noceant. Conuentuales ordines abolendos esse putamus omnes, non tamen vt alicui fiat iniuria: sed prohibendo ne nouos possent admittere. Sic enim sine vilius iniuria citò delerentur, & boni relogiosi eis substitui possent. Nunc verò putamus optimũ fore si omnes pueri, qui non sunt professi ab eorũ monasterio repellerentur.

Hoc etiam animaduertendum, & corrigendum censemus in prædicatoribus, & confessoribus cõstituendis à fratribus, quòd ab eorum præfectis primum adhiberetur magna diligentia, vt idonei essent: deinde, vt præsentarentur episcopis, quibus, præ omnibus cura ecclesie est demandata, à quibus examinarentur per se, vel per viros idoneos, neque nisi eorum consensu admitterentur ad hæc peragenda.

Diximus beatissime pater non licere aliquo pacto in vsu clauium aliquid lucri vtenti comparare. Est in hac re firmũ verbum Christi: Gratis accepistis, gratis date. Hoc non tantum ad sanctitatem tuam pertinet: sed ad omnes, qui sunt participes huius potestatis. Ideo à legatis, & nuncijs vellemus idem feruari. Nam sicut vsus, qui nunc inualuit dedecorat hanc sedem, & conturbat populum: ita si fieret econtra maximum decus huic sedi compararetur, & ædificaretur mirificè populus.

Abusus alius turbat Christianum populum in monialibus, quæ sunt sub cura fratrum conuentualium, vbi in plerisque monasterijs fiunt publica sacrilegia cum maximo omnium scandalo. Auferat ergo. s. vestra omnem eam curam à conuentualibus, eamq; det, aut ordinarijs, aut alijs, prout melius videbitur.

Abusus magnus, & perniciosus est in gymnasijs publicis: præsertim in Italia: in quibus multi Philosophiæ professores impietatem docent, immo in templis fiunt disputationes im-

pijsimæ, & siquæ sunt piæ, tractantur in eis res diuinæ corâ populo valde irreuerenter. Ideo putaremus indicendū episcopis, vbi sunt publica gymnasia: vt per eos admonerentur lectores, qui legunt ne docerent adolescentes impietate: sed ostenderent infirmitatem luminis naturalis in quæstionibus pertinentibus ad Deum, ad mundi nouitatem, vel æternitatem, & similia, eosq; ad pietatem dirigerent. Similiter ne permittent fieri publicas disputationes de huiusmodi quæstionibus, nec etiam de rebus theologiceis, quæ certè multum existimationis perdunt apud vulgus: sed priuatim de his rebus fiant disputationes: publicè de alijs quæstionibus physicis. Idemq; iniungendum esset omnibus alijs episcopis, maxime insignium ciuitatum, in quibus huius generis disputationes fieri solent. In impressione etiam librorum eadem adhibenda esset diligentia, scribendumq; Principibus oibus, vt caueant, ne passim quicuis libri in eorum ditione imprimantur, dandaq; esset huius rei cura ordinarijs. Et quoniam pueris in ludis solent nunc legi colloquia Erasmi, in quibus multa sunt, quæ rudes animos informant ad impietatem: ideo eorum lectio in ludis literarijs prohibenda esset, & si qua alia sunt huius ordinis.

Post hæc, quæ ad instituendos ministros tuos in hac vniuersalis ecclesiæ cura, & in eius deinde administratione spectare videntur, animaduertendum est in gratijs, quæ fiunt à tua beatitudine, præter priores abusus, alios quoq; abusus introductos esse.

Primus est in fratribus, seu religiosis apostatis, qui post votum solenne à sua religione recedunt. Impetrantq; ne teneantur gerere habitum sui ordinis, imò neq; vestigium habitus: sed tantum vestem honestam clericalem. Præmittamus nunc de lucro: iam enim diximus in principio non licere ex vsu clauium, & potestatis à Christo traditæ comparare sibi lucrum: sed etiam adhuc ab gratia abstinendum. Nam habitus est signum professionis: vnde nec ab episcopo potest dimitti, cui tenentur isti apostatæ: ideo hæc gratia eis concedi non deberet. Nec etiam cum ipsi recesserint à voto, quo Deo se obligarant eis permittatur, vt habeant beneficia, nec administrationes.

Alius

Alius abusus in quæstuarijs sancti Spiritus, sancti Antonij, alijsq; huius generis: qui decipiunt rusticos, & simplices, eosq; innumeris superstitionibus implicant, tollendos hos quæstuarios censemus.

Abusus alius in dispensatione cum constituto in sacris ordinibus, vt possit vxorem ducere. Hæc dispensatio non esset vlli danda, nisi pro conseruatione populi cuiuspiam, vel gentis: vbi esset publica causa grauisima, præsertim his temporibus, in quibus vrgent Luthærani hanc rem maximè.

Abusus alius in dispensatione, in nuptiis inter consanguineos, seu affines certè in secundo gradu non putamus faciendam esse, nisi ob publicam causam grauem: in alijs verò gradibus non nisi ob causam honestam, & absque pecunia, vt diximus, nisi iam prius coniuncti essent, vbi licere pro absolutione à peccato iam perpetrato imponi multa pecuniaria post absolutionem, & deputari ad pios vsus, in quibus facit sanctitas tua impensas. Nam sicut vbi non est peccatū in vsu clauium, nihil exigi potest pecuniæ: ita vbi absolutio petitur à peccato imponi multa pecuniaria potest, & deputari ad pios vsus.

Abusus alius in absolutione simoniaci, proh dolor, quantum in ecclesia Dei regnat hoc pestilens vitium, adeo vt quidam non vereantur simoniam committere: deinde confestim petunt absolutionem ab ea, imò eam emunt: sicque retinent beneficium, quod emerunt. Non dicimus sanctitatem tuam non posse pœnam illam, quæ est de iure positiuo constituta eis cõdonare: sed quod nullo pacto debeat, vt tanto sceleri resistatur, quo nullum perniciosius, neque magis scandalosum.

Licentia etiam testandi clericis de bonis ecclesiæ non esset danda, nisi pro causa vrgenti, ne bona pauperū conuerterentur in priuatas delicias, & amplificationes domorum.

Confessionalia autè cum vsu altaris portatilis non essent faciliè danda, sic enim vilescunt ecclesiasticæ res, & sacramentum omnium præcipuum. Nec indulgentiæ item dandæ essent, nisi semel in anno in vnaquaque insignium ciuitatum. Commutatio etiam votorum, neq; ita faciliè facienda, neque commutanda, præterquam in æquiuales bonum.

Consueuere etiam mutari voluntates vltimæ testatorum, qui ad pias causas legant quampiam pecuniæ summam, quam auctoritate sanctitatis tuæ transferunt ad hæredem, vel legatarium, ob præsentam paupertatem &c. Idq; ob lucrum certè, nisi facta sit magna mutatio in re familiari hæredis per habitum testatoris: ita quòd verissimilè sit testatorè ob eam mutationem mutaturum fuisse voluntatem: voluntates testatorum mutari impium est. De lucro iam toties diximus, quare puramus omnino abstinendum.

Omnibus in summa explicatis, quæ pertinet ad vniuersa lis ecclesiæ Pontif. quatum animo potuimus cõprehendere: restat, vt nonnulla dicamus, quæ pertinent ad Romanū episcopum. Hæc Romana ciuitas, & ecclesia mater est, & magistra aliarum ecclesiarum, ideo maximè in ea vigere debet diuinus cultus, & morum honestas. Ideo beatiss. Pfr. Scandalizantur omnes exteri, qui ingrediuntur templum beatiss. Petri: vbi sacerdotes quidam fordidis, ignari, induti paramentis, & vestibus, quibus nec in fordidis ædibus honestè vti possent, Missas celebrant. Hoc magnum est omnibus scandalum. Ideo iniungendum est reuerendissimo archipresbytero, vel reuerendiss. Pœnitentiario, vt hæc curent, & amoueant hoc scandalum, sicq; in aliis ecclesiis.

In hac etiam vrbe meretrices, vt matronæ incedunt per vrbelem, seu mula vehuntur, quas affectantur de media die nobiles familiares Cardinalium, clericiq; que. Nulla in vrbe vidimus hanc corruptionem, præterquam in hac omnium exemplari. Habitat etiam insignes ædes. Corrigendus etiam hic turpis abusus.

Sunt etiam in hac vrbe priuatorum ciuium odia, & inimicitia, quas componere, & ciues conciliare præcipue interest episcopi. Ideo per Cardinales quosdam Romanos præfertim, qui magis essent idonei: omnes eæ inimicitia componendæ essent, & ciuium animi conciliandi.

Sunt in hac vrbe hospitalia, sunt pupilli, sunt viduæ, horum cura maximè pertinet ad episcopum, & ad Principem. Ideo sanctitas tua per Cardinal. viros probos posset etiam commodè hæc omnia curare.

Hæc sunt, beatissime Pater, quæ in præsentia pro tenuitate

tate ingenij nostri colligenda esse duximus, & quæ nobis corrigenda viderentur. Tu verò pro tua bonitate, & sapientia omnia moderabere. Nos certè, si non rei magnitudini, quæ nostras vires longè superat: conscientia nostræ tamen satisfecimus, non sine maxima spe, vt sub te Principe videamus ecclesiam Dei purgatam, formosam, vt columbam, sibi concordem, in vnum corpus consentientem cum æterna tui nominis memoria. Sumpfisti tibi nomen Pauli, imitaberis, speramus charitatem Pauli. Electus fuit ille, vt vas, quod deferret nomen Christi per gentes: te verò speramus electum, vt nomen iam Christi oblitum à gentibus, & à nobis clericis, restituas in cordibus, & in operibus nostris: ægritudines sanes, oues Christi in vnum ouile reducas, amoueasq; à nobis iram Dei, & vltionem eam, quam meremur iam paratâ, iam ceruicibus nostris imminentem.

Gaspar Cardinalis Contarenus.

Ioannes Petrus Cardin. Theatinus.

Iacobus Cardinalis Sadoletus.

Reginaldus Cardinalis Anglicus.

Fredericus Archiepi. Solernitanus.

Hieronymus Archie. Brundusinus.

Ioannes Matthæus epus Veronensis.

Gregorius Abbas sancti Gregorij Venetus.

Frater Thomas Magister sacri palatij,

M. D. XXXVIII.

SALMANTICAE.

EXCVDEBAT ANDREAS

DE PORTONARIIS

ANNO.

1551.

TEC. 1872

